F
h: 11

~~F F h 12~~

F. h. 11

PRAEDICATE EVANGEL. OMNI CREATVRAE.

SPIRITVS ET LITERA.

EVANGELIVM PRAEDICATVR.

VNCTIO.

ORDO.

BAPTISMVS.

CONFIRMATIO.

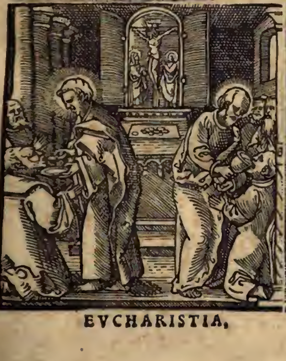
HAGIOLOGIVM, SEV DE SANCTIS ECCLESIAE.

HISTORIAE DIVORVM TOTO TERRARVM ORBE CELEberrimorum, è ſacris Scriptoribus, ſumma fide ac ſtudio congeſtæ, & nunc primum, iuuando pariter atq; ornando Chriſtianiſmo, in Presbyterorum piè doctorum manus emiſſæ.

PER GEORG. VICELIVM.

CVM PRIVILEGIO CAESAREO.

MOGVNTIAE
apud diuum Victorem excudebat
Franciſcus Behem.
M.D.XLI.

EVCHARISTIA.

POENITENTIA.

MATRIMONIVM.

REVERENDISSIMO

IN CHRISTO PATRI, ILLVSTRISSIMO'QVE PRINCIPI AC *Domino D. Alberto, S. R. E. Tituli S. Petri ad Vincula Presbytero, Cardinali, ac Legato nato, ſanctæ ſedis Moguntinæ & Magdeburgeñ. Eccleſiæ Archiepiſcopo, Principi Electori ſacri Romani Imperij, per Germaniã Archicancellario & Primati, Adminiſtratori Halberſtateñ. Marchioni Brandenburgeñ. &c. Domino ſuo & Mecœnati clementiſſimo ſimul ac benigniſſ.*

S. P. D.

ETSI NON FVI NESCIVS, OMNIVM CLARISS. PRINceps, quid plurimi, ex eruditorum etiam cœtu, quum primum aggrederer opus iſthuc, ſecũ animo reputarint, adeoq; ſine diſſimulatione affirmarint, quippe me moliri non minus arduum, ꝗ audax facinus, à quo nimirum tentato, periculoq; intellecto abhorruiſſent doctiſſimi quiq;, nec quid huic noſtræ tempeſtati rerum eiuſmodi glorioſæ cõtemptrici, minus conuenire: attamen in eo quod mecum ſemel deſtinaram, immotus perſtiti, hucq; nunc cœpta qualiacunq; perduxiſſe confido, ut omniũ tàm beneuolorum, ꝗ æmulorum cogitationes facile uincam. Certe multis eripuero, quod metuebant cœptis, idq; animo neutiq; inimico, præterq; quòd tot Orhodoxorum atq; Eccleſiaſticorum hominum undiquaq; gratiſſimum fecero. Equidem nullo alio conſilio ad id operis initio animũ adpuli, niſi ut Eccleſiam Patrum, quam amare ac mirari uehementiſſ. cœperam, honore aliquo proſequerer ſimul, & illam unam me communionem Sanctorum, fide minime ficta credere publicitus conteſtarer. Putaui decere Chriſtianũ, ut ſynchriſtianos, quocunq; tandem id fiat modo, ueneraretur. Antiquioris Eccleſiæ cum prædicationem, tum obſeruationem, quod quidem potui, & quantum licuit, fratribus per Germaniam noſtram dilectiſſimis patefeci: Reliquum erat, ut eiuſdem Eccleſiæ præclariſſima geſta cõmendarentur pijs mentibus: Nec unꝗ me ut pœniteat, fore ſpero, quod amicis & domeſticis Dei, hoc eſt, Sanctis Eccleſiæ hunc proprium laborem dedi. Vidi pariter ac dolui, è noſtrorum hominum memoria indigniſſimis modis eiectos, & ceu ſepultos deliteſcere, per quos diuina Maieſtas primum, tàm ab orbe condito, ꝗ redempto, ſui notitiã atq; uoluntatem manifeſtauit mortalibus, per quos ędidit innumerabilia miracula, omnipotẽtię ſuæ propalàm declarandæ, per quos pereuntis mũdi tenebras illuminauit, per quos mentium morbos ſanauit, per quos miſerabiliter errantes populos in uiã reduxit: per quos deniq; omnem prioris Adæ calamitatem imminuit. Pròh pie Ieſu, inquam, Itáne obliuione tàm profunda damnati ſunt homines Chriſtiani inter Chriſtianos? Nulláne illorum ratio, qui diuinitus electi, nos eò præceſſerunt, quò nemo non tendit? Archæologiam, & gentilium nómina ſemper in ore tantum habebimus, nunquám ne diuorum etiam noſtrorum? Leguntur cupidiſſime uitæ Plutarchi, uitæ Suetonij, uitæ Laërtij: ita enim uocant hiſtorias, quas authores illi in paganitatis gloriam deſcripſerunt. Vix quiſquam hodie ignorat Herodotum de Homero, Q. Curtium de Alexandro, Xenophontem de Cyro, & neſcio quẽ hiſtoriographum de Phrygio fabulatore: ſolos ſanctos Dei in craſſiſſ. ignorantiæ caligine ſopitos eſſe ſinimus, non ſecus ac ſi illorum memoria nihil ad nos pertineret, & eſſemus, qui quondam fuimus, ethnici. Habet ſuos paganitas Thucydides, habet Theopompos, habet Trogos, habet Philoſtratos, habet Pauſanias, habet Dionyſios Halycarnaſeos, habet Polybios, habet Aſcanios, & quos Laërtius ante ſe uitas ſcripſiſſe cõmemorat, Hermippos, Demetrios, Idumeneos, Polycritos, Lycophrones, Apollodoros, Phauorinos, Dicæarchos, Theophraſtos, Stra-

tones Lamſacenos: habet prætereа Iuſtinos, habet Floros & Valerios, habet Iulios & Hircios, habet Liuios & Saluſtios, habet Lampridios & Eutropios, præter eos, quorum ſupra mentionem feci: Atqui Chriſtianiſmus noſter, turpe dictu ſit, ſi habeat ſuis de uiris illuſtribus nihil, atq; ſolus eo careat, quo tument ſuperbæ gentes. Tametſi præoptarim, ut extaret rerum Eccleſiæ geſtarum ſynceriſſimus pronunciator, ſicut de Thucydide Cicero ſcribit: & quē unum pro millibus obijcere Antagijs liceat. Certè tradunt Fabianum epiſcop. Rhom. ſeptem notarios, cum uiueret, ordinaſſe, qui geſta S. Martyrum cōſcriberent. Atque idem Antherum præceſſorem huius factitaſſe, Barptolomæus Platina teſtatur. Præter hos ipſi etiam ſanctiſſimi doctiſſimiq; Epiſcopi uitas Patrū deſcripſerunt. Nam Athanaſius Anthonium nobis dedit, teſte etiam Nazanzeno, Leontius Cyprus Eleemoſynarium illum Iohannem, Amphilogius Baſilium, quem tamen Syncerius depictum continet Monodia illa celebratiſſima. Euagrius item patres aliquot cecinit, & Gregorius Magnus Benedictum, Paulinum Nolanum, Sabinū Camiſinum, Caſium Narnienſem, Frigidianum, Cerbonium, & complures alios ſcripto ſuo dignatus eſt. Reperi in codice peruetuſto, quendam item Abdiam epiſcopum de Apoſtolis ſcripſiſſe: uerba mihi reperta ſubiungam: Scripſit aūt geſta S. Apoſtolorum Abdias epiſcopus Babyloniȩ, qui ab ipſis apoſtolis ordinatus, ſermone Hebrȩo, quæ omnia à diſcipulo eiuſdem Abdiȩ, cui nomen Eutropius, in Græcum tranſlata ſunt, quæ uniuerſa nihilominus ab Aphricano decem libris deſcripta, &c. Verum ſcripſit, præter alios Eccleſiaſticos hiſtoriographos, Euſebius etiam noſter librum, cui titulum fecerat, De antiquis martyribus: & Egeſippus, præter alia, uitam Iacobi fratris Domini connotauit: quam eandem Clemens Alexandr. exaraſſe legitur. Adeoq; lego citari Egeſippum, ut qui ſcripſerit hiſtoriam Eccleſiaſticorum actuum à paſſione Domini, uſq; ad ſua tempora. Iam uerò ut huiuſmodi noſtris ſæculis deſyderare cogimur, ita ſcriptas ſcimus, nec habemus Epiſtolas Vienenſium atq; Lugdunenſium ad Aſiaticos & Phrygas de geſtis martyrum. Et Dionyſij epiſtolam ad Flauianum, de Alexandrinis martyribus. Nicephorus palàm fatetur Chriſtianam hiſtoriam triginta ſex libris deſcriptam fuiſſe à Philippo presbytero, ut nullus memorem de ſanctis quoq; complubus hiſtorias texuiſſe quatuor illos ex Latinis Hieronymum, Ambroſium, Auguſtinum, & Gregorium. His adiunge Seuerum Sulpitium, Paulum Diaconū, Gennadium, Bedam, & horum conſimiles. Nam inter ueteres cōnumeremne, an uerò ſecus Heraclidem, Arabianum, Virardum, Adonium, ſeu Adonem, planè dubito. Raphaël Volaterranus ſubinde allegat Eunapium quendam, è quo excerpſerit nonnihil in Anthropologiæ ſuæ libris. Sigibertum ac Vſuardum, à quibuſdam multoties citatum, eſſe neotericū, uel è nominibus liquere arbitror. Quo fit, ut non ita magni momenti apud nos Gelaſij eſſe poſſit opinio, qua negat certa nomina eorum ſciri, qui ſcripſerint Sanctorū hiſtorias. Illud haud inficior, nempe ſæculis proximis ſegniores æquo in celebrandis Sanctorum actis fuiſſe maiores noſtros, Id quod & Albertus Krantz Hamburgenſis cōqueritur. Nam Martyrologia manuſcripta, quæ in Canonicis templis quotidiana lectione uerſantur, antiquitatem præ ſe ferunt, tàm hiſtoriæ fide, q̄ uenuſtate ſtyli. Circumfertur quidem martyrologium formulis nuper excuſum, ſed à manuſcriptis mire diuerſum. Extra hæc, quod ego ſciam eſſe uetūſtū in hoc argumenti genere, codices illi Fuldenſis Bibliothecæ ſunt, è quibus ſex ingentia uolumina compoſuit Ruggerus, pietate atq; doctrina prȩſtantiſſimus monachus mōtis S. Mariȩ, ſub abbate Marquardo, Anno humanæ ſalutis reſtitutæ 1156. Vix credam ullibi talem latere theſaurum meliorum ac uetuſtiorum codicum: Et propè adducor, ut quod A. Gellius de Fabij annalibus, Libri, inquit, bonæ atq; ſyncerȩ uetuſtatis, id ego de libris Bonifacianæ bibliothecæ dicam. Continentur hic uaria Sanctorum Paſſionalia,

& inſi-

& inſigne quoddam Martyrologium, hirto intectum corio, quo libro nihil auguſtius. Ante Ruggerum hunc diligentiſſ. ſcriptorem, ſudarat in eodem lucubrandi ſtadio Aruodulphus cœnobita facundiſſimus, iiſdem ferè temporibus, aut non ita multo poſt exiſtimo ſcripta fuiſſe de Sanctis duo illa uolumina Moguntiæ in monte S. Iacobi, qui mons olim, Specioſus, appellatus eſt, haud procul à uetuſtiſſima atq; famoſiſſ. pyramide, uulgo dicta Eigelſtein, idq; non à glande, ſed ab Eigel principe gentili, cuius cōbuſti cineres aſſeruabantur in hac columna. Poſt, ut ad recentiores deſcendam, extitit Iacobus Voraginis præſul Genuenſis, qui uixit Anno 1290. Verum quid is præſtiterit, uel cæco perſpicuum ſit. Longe melius Voragine de Eccleſia meritus eſt Petrus Lombardus, qui poſt Voraginē ſcriptitauit, multa mutuatus ad uerbum ex membranis ueterum: id quod conferenti inter ſe libros facile adparet. Mythologiæ ille impenſius indulget, quam ob rem in tantū contemptū abiit apud omnes cordatos. Hac profecto Lombardica hactenus nimiū uſæ, ſeu abuſæ potius cathedræ ſunt, contemptis interim, aut certè neglectis ſanctorū actis, quæ nobis Eccleſiaſtica hiſtoria, Euſebio Pamphilo authore, offerebat in Chriſti gregem diuulganda. Nec uulgares paſſim bibliothecæ in monaſteriis continent hiſtoricū quid de Sanctis, præter hanc unam Lombardicam, quam cur auream uocent, demiror. Sub eoſdem annos, ni fallor, conſarcinauit Vincentius Beluacenſis Speculum illud ſuum, qui ipſe quoq; compilator Voragini præferri meretur. Anno 1494. ſcripſit Iacobus Philippus Pergamenſis uitas ſanctarum, ſeu clararum feminarum. Nec is quidem attulit aliud, q̄ quod ante ſe dictum ab aliis fuit. Terſiore ſtylo retexit hiſtorias quaſdam, & rem fauorabilem facere ſatagit Beatrici Aragoniæ reginæ: huic enim nuncupauit librum. His omniū nouiſſimus acceſſit, inter recentiores diligentior agiologus, Petrus de Natalibus præſul Eqlinus, & ante hunc Petrus Calo Venetus. Pergratæ breuitati ſtuduit Equilinus, & ꝙ minimum intexuit mythologiæ, quo cōmendatior eius apud nos fama eſt, diuorum ille non chiliades, ſed myriades enumerat: quod quidem de nullo huc uſq; compertū eſſe arbitror. Baptiſta Mantuanus obſequiū, ſi quiſquā alius inter neotericos, maximum Eccleſiæ præſtare poterat, niſi aliò inclinatus, id argumenti neglexiſſet. Sic enim promiſerat in lib. 2. Calamitatum:

Si tranquilla quies, & triſtibus ocia curis,
Libera me ſinerent ſanctos inuiſere fontes,
Et totos Helicona dies conſumere circum,
Prima ſalutiferi repetens exordia Chriſti,
Ad ſuprema meum ueniſſet tempora carmen,
Actaq; tentaſſem maiori ſingula uerſu
Texere, & annales melioribus ędere chartis.

Et cum contra poëtas impudice loquentes intonans, ad hanc materiā iſtos hortatur, his quidē uerbis: Collige diuorum mores, & fortia facta

Inclyta martyrii bella rubentis habes.

Porrò qui ex Breuiariorum Choralium turbatiſſimis lacunis ſanctorū mores cognoſcere cogūtur, næ iſti bis miſeri ſunt. Excuſſi ego uiginti plus minusue Breuiaria diuerſæ diœceſeos, aliudq; cum alio contuli, ſed difficile credas mihi, quanta in nonnullis Cenagoria, ut de dictionis barbarie nihil attingam, nihilq; de librariorum mendis, quibus undiq; ſcatent Eccleſiaſticæ cantiones. Bona Breuiariorum pars, quod quidē ad Lectiones matutinas attinet, ex Lombardica deſumpta eſt, licet interdum uerbis paululum immutatis, & diuerſa de ſanctis nonnunq̄ ingerunt nobis diuerſa Breuiaria. Vnde non imprudenter fecit, mea quidem ſententia, Clemens pontifex Rom. adiutus opera Franciſci Quingnonii, ꝙ hiſtoriolas aliquot Sanctorum utriuſq; ſexus cum Chriſto in Paradiſo conregnantium, ſuccinctè iuxta & eruditè deſcribi, inq; Romanū Breuiarium inſeri curarit, omnē ca-

calumniatoribus anſam amputans,qui fabulas, nō hiſtorias, in tēplis recitari clamitabant.Ipſe quidē carptim deguſtatis pleriſq; ſcriptis,quotquot uidelicet è multis bibliothecis nanciſci potui, ea congeſſi tantum, inq; hanc redegi farraginem, quæ neq; hiſtoriæ fidem excedant, neque Euangelij uigorem lędant. Suetonius Tranquillus ſcribit in Claudij uita, ſe aliquid magis ne prætermitteret referre, q̄ quia uerū eſſe, aut uerifimile putaret. Atqui ego, quæ hic collegi, niſi maxima ex parte uera & uerifimilia putarem eſſe, non referrem,uel repente diſperearn. Non nitor Lombardica, nō Scholaſtica, ſed Eccleſiaſtica hiſtoria, Hoc eſt,quam ueluti per manus traditam acceperūt à ueteribus recentiores.Indubitatiſſ. enim fuerit, poſteros iſtos qualeſcunq;,neq; confinxiſſe Sanctos, qui nō extiterint olim in uita, neq; de ijs hiſtorias, quarum cognitio ad ipſos à maioribus non peruenerit. Priſcorum libris hiſtorialibus,quos ętatem noſtram deſiderare ſupra dixi,procul dubio probè uſi ſunt, qui uiciniores illorum temporibus uixerunt. Et non uulgare hiſtoricæ ueritatis argumentum eſt, q; paſſim membranei codices,uetuſtate propè modum detriti,in locis diuerſis,nec ijſdem manuſcripti ſæculis, uſq; adeo inter ſe cōſentiunt. Atq; utinam antea mihi uidere Vaticanam bibliothecam contigiſſet,aut ſi qua alia uetuſtior & locupletior Vaticana eſt. Spero tamen me hoc auſu Italos extimulaturum,ut quod ipſe, librorum eam ad rem neceſſariorum indigens non infeliciſſime cœpi,illi copia ſua conſumment. Poterant idem feliciſſime perficere Beatus Rhenanus & Ioannes Sichardus, uiri abſolutiſſ. & ueneran dæ antiquitatis ſtudioſiſſimi,rerumq; ſacrarū exactiſſimi æſtimatores.Nemo alius me,fateor,ad id operis exigendum minus aptus eſt,uerum igneus quidam amor, quo erga eccleſiam,ſeu omnium ſanctorum panegyrin iampridem ardeo,animū meū quieſcere minime ſiuit:impulit uerò magis magiſq; ad audendum, & tandē præualuit.Fidem profecto libet hic oſtendere,ſi minus eruditionē licet oſtentare. Accedat alius,qui me oſtenſa etiam fide ſuperet,et perlibens ceſſero locum. Neq; enim glorię certamen cum ullo homine ſubibo, quippe qui Eccleſię gloriā ſuam uindico, ſectæ detractam:ut interim non cōminiſcar à Catholicis,hac tempeſtate noſtra grauiter afflictis, opus huiuſcemodi à paruitate mea crebris hortatibus extortum eſſe,quibus negare rem tam piam ſanè difficillimū fuit,nec nimis honeſtū. Equidem præſtare non queo, ſi qua è Patrum uitis, à ueritate eſſe alieniora uidebuntur: aut ſi occurret aliquid, quod in ſpeciem appareat diſſidere à cōmuni doctrina.Ei certè,qui manum domini haud quaq̄ abbreuiatam eſſe credit,& qui dictum illud domini ueriſſimum eſſe iudicat:Illi uero egreſſi prædicarunt ubiq;,domino cooperante,& ſermonem confirmante ſequentibus ſignis: non is reclamabit huic noſtro Hagiologio.An ideo fictum eſt,quod tota ubiq; eccleſia piè credit,quia tu mendax es ſectarie, ac ore mendaci cōſpurcare laboras cōmunionem Sanctorū? Aut forſan ideo falſum eſſe putas,quia his temporibus nō uſuueniunt ſimilia? Credere nō uis in ſanctis dei,niſi quæ ſub humanū ſenſum cadunt,& quæ coràm cernas in ſanctis iſtis tuis ſcilicet. Quo errore grauiſſimo, immodica ipſe tuæ profeſſioni ignominiā paris.Finge exiſtere iam Eccleſiā, ſeu Chriſtianiſmon, qualis olim erat: finge in terris Sanctos uiuere,quales aliquot retro ſæculis uixerunt:finge eo pacto feruere in templis ueram religionem, adeoq; ardere in omniū pectoribus ſynceram pietatem, quemadmodum primis Eccleſiæ temporibus,& aperte inſanias, ſi ademeris miracula nobis, ac tàm inſignem omnis ſupplicij atq; mortis contemptū.Nos atri tuo iudicio, quæ priſci authores ſuper ſtupendis miraculis,per ſanctos Chriſti teſtes potenter exhibitis,tradiderunt,non credimus ſolum, uerumetiam reueremur, ac proni adoramus in his præſentem Domini manum,factricem uidelicet talium uirtutum. Nicephorus monachus Græcus multa ſimul & inſigniter admiranda miracula Sanctorum Eccleſiæ noſtræ in libro hiſtoriæ ſuæ recenſet, quæ cur reijcias, irridiaſue, nullam afferre rationem poteris,

niſi q;

niſi ꝙ ſunt eiuſmodi prædicatu ridicula, creditu abſurda, humanum deniꝗ intellectum reſpuentia, quaſi uerò quicꝗ ſit coram Deo uel difficile, uel impoſſibile, qui uirtutē altiſſimā ſuam exerere in membris ſuis ſolitus, glorificari inter gentes uoluit. Nec ego in ea ſententia ſum, ut mox ab Apoſtolorū ætate, uirtutes ac miracula deſijſſe in Eccleſia Sanctorum exiſtimem. Nam iſthuc qui aſſeuerant, uniuerſam ſemel Eccleſiam pudefaciunt. Cæterum de pœnarum atrocitate quid obſecro dicturi ſumus Antagie? Crederes opinor, ſi iſtiuſmodi in paganorum literis lectitares: At de Sanctis, hoc eſt, confratribus tuis propter baptiſma & dominicam cœnam, credere non potes eam, quam animi fortitudinem deſcripſerunt ſancti. Nihil addubitas de Græcorum atꝗ Rhomanorum hiſtorijs, quantúlibet ſæpenumero incredibilibus: Verum eam gloriā Chriſto, triumphanti per corpora Sanctorum mortalia, dare diffidis, nimirum ut fide dignum eſſe tibi perſuadeas, per teſtacea Sanctorum uaſa ſæpiſſime contritum fuiſſe Satanam. Noli queſo ſanctos Eccleſiæ primęuæ à noſtro ingenio & moribus æſtimare. Tanta noſtra eſt ignauia, tanta timiditas, quanta illorum uiguit cum ſtrenuitate fortitudo. Ohe noſtri cum illis ſimilitudinem: ſic, ſcilicet, canibus catuli ſimiles: ſic matribus hœdi. Illi cœleſtia tantum expetere, uerum hodie præter terreſtria quæritari nihil planè comperio. Per calcatas ibant illi opes, neſciebāt delitias, ridebant glorias: Illud uerò contendebant unicè in omni uita, ut Ieſu Chriſto, cui nomen dederant, & cui erant obſtricti ſacramēto, fortiſſime militarent, eiꝗ in tantū placerent, ut ſanctiſſimos homines ob nullam aliam cauſam uel natos, uel renatos fuiſſe, aſſerere poſſis. Eos igitur orthodoxos nō emori dolore nimio mirū eſt, qui facta diuorū maxima atꝗ ſumma, cū noſtræ ætatis illaudatiſſima cōuerſatione uel leuiter cōparare parent. Heu nobis: Egreſſus eſt à filia Zion omnis decor eius. Sed ad querimoniā & lachrymas Hieremianas nolens digredior. Ergo nō pium modo, uerum etiam utile eſt, ſibi quenꝗ Chriſtianorum perſuaſum habere, Eccleſiam ſeruatoris noſtri Opt. Max. temporibus multiplicis atꝗ ſæuiſſimæ perſecutionis, tàm omnigenis miraculis, ꝗ incomparabili magnanimitate mirabiliter claruiſſe. Facit ea perſuaſio ad confirmandos ac ſtabiliendos credentium animos, præterꝗ ꝙ iucunditatem nobis, Eccleſiæ filijs, parit, & gloriandi materiā præbet aduerſum anteccleſiaſticos quoſuis. Iactitent iſti ſuos, ſi quos habent, Sanctos, ſuaꝗ debuccinent egregia geſta: nos noſtros, ſeu noſtræ Eccleſiæ (quæ ut una, ita ſola eſt) ſanctos decet quotidianis extollere laudibus, uoce ſtyloꝗ plurimi facere, ceu uiuendi regulam proponere, adꝗ horum caſtiſſimos mores, noſtræ uitæ corrigere uitia. Noſtri Sancti ij ſunt, quos prædicare è ſuggeſto citra ruborem queas. Noſtri ſancti ij ſunt, quibus à ſpecioſiſſima uictoria, quam de inferorū oppreſſo regno reportarunt, triumphus magnificentiſſimus debeatur. Noſtri ſancti ij ſunt, in quos ſolos Apoſtolica lectio competat: Sancti per fidem uicerunt regna, operati ſunt iuſtitiam, aſſequuti ſunt promiſſiones, occluſerunt ora leonum, extinxerunt uim ignis, effugerunt acies gladij, ualidi facti ſunt ex imbecillitate, effecti ſunt robuſti in bello, incurſiones auerterūt exterorum. Mulieres acceperunt ex reſurrectione mortuos ſuos. Alij uerò diſtenti ſunt, aſpernati redemptionem, ut potiorem ſortirentur reſurrectionem. Alij rurſus ludibrijs & flagris explorati ſunt, inſuper & uinculis & carcere, lapidati ſunt, diſſecti ſunt, tentati ſunt, occiſione gladij occubuerunt: oberrarunt in ouillis & caprinis pellibus, deſtituti, preſſi, afflicti, quibus indignus erat mundus: in deſertis errantes & montibus, ac ſpeluncis et cauernis terræ. Atꝗ omnes hi teſtimonium promeriti per fidem, non acceperant promiſſionem, ꝙ deus de nobis melius quiddam prouiderat, ne ſine nobis cōſummarentur. Proinde nos quoꝗ, cum tanta ſepti ſimus nube teſtium, depoſito onere omni, & tenaciter inhærente peccato, per tolerantiam curramus in propoſito nobis certamine, reſpicientes ad fidei ducem & cōſummatorem Ieſum, qui pro propoſito

poſito ſibi gaudio, pertulit crucem, ignominia contempta, & ad dexteram throni dei conſedit. Hactenus Paulina retulimus. Excellentiſſimus concionator Gregorius Nazanzenus illud perq; familiare habet, ut in ſermonibus ſuis noſtros Sanctos quã poteſt maximis ferat præconijs: & cum laudat S. Athanaſium, ait ſe uirtutem laudare. Porrò uirtutem laudans, ſe Deum ipſum laudare affirmat. Verum ipſius Gregorij uerba hæc ſunt: Ἀθανάσιον ἐπαινῶν, ἀρετὴν ἐπαινέσομαι. ταυτὸν γὰρ ἐκεῖνό τε εἰπεῖν καὶ ἀρετὴν ἐπαινέσαι. ὅτι πᾶσαν ἐν ἑαυτῷ συλλαβὼν εἶχε τὴν ἀρετὴν, ἤτοι ἀληθέστερον εἰπεῖν ἔχει. θεῷ γὰρ ζῶσι πάντες οἱ κατὰ θεὸν ζήσαντες. Mox in hunc modum: ἀρετὴν δὲ ἐπαινῶν, θεὸν ἐπαινέσομαι, παρ᾽ οὗ τοῖς ἀνθρώποις ἡ ἀρετή. Præterea Eccleſiaſtes hic eximius, hoc quod in reliqua Sermonis huius parte de S. Athanaſio encomiaſtice ſcribit, ad omnium Sanctorum laudem non pertinere non poteſt. Qui Athanaſium defunctum ob merita (dei dona) in corpore mortis huius declarata ita prædicat, næ is alios quoq; Sanctos ob eadem, aut his proxima prædicaturus fuerat, ſi uel omnes æque nouiſſet, uel omnium attigiſſet ætatem. Quin igitur laudes huius ſancti, aut potius ſanctorum omnium laudes in hoc Sancto, ipſo ſermocinante Gregorio patienter audimus. Aduocat principio cunctos omnis ętatis, conditionis, ordinis & ſexus homines, & hortatur ad laudandum Athanaſiũ, quem omnibus omnia facit argutiſſime: ὁ μὲν ἐπαινείτω τὸν ἐν νηστείαις καὶ προσευχαῖς ὡς ἀσώματόν τε καὶ ἄϋλον. ὁ δὲ τὸν ἐν ἀγρυπνίαις τε καὶ ψαλμωδίαις εὔτονόν τε καὶ ἀήττητον. ἄλλος τὸν ἐν προστασίᾳ τῶν δεομένων. ἄλλος τὴν πρὸς τὸ ὑπερέχον ἀντιτυπίαν, ἢ πρὸς τὸ ταπεινὸν συγκατάβασιν. αἱ παρθένοι τὸν νυμφαγωγόν. αἱ ὑπὸ ζυγὸν τὸν σωφρονιστήν. οἱ τῆς ἐρημίας τὸν πτερωτήν. οἱ τῆς ἐπιμιξίας τὸν νομοθέτην. οἱ τῆς ἁπλότητος τὸν ὁδηγόν. οἱ τῆς θεωρίας τὸν θεολόγον. οἱ ἐν εὐθυμίαις τὸν χαλινόν, οἱ ἐν συμφοραῖς τὴν παράκλησιν. τὴν βακτηρίαν ἡ πολιά. τὴν παιδαγωγίαν ἡ νεότης: ἡ πενία τὸν πορίστην: ἡ εὐπορία τὸν οἰκονόμον: δοκοῦσί μοι καὶ χῆραι τὸν προστάτην ἐπαινέσεσθαι, καὶ ὀρφανοὶ τὸν πατέρα, καὶ πτωχοὶ τὸν φιλόπτωχον, καὶ τὸν φιλόξενον οἱ ξένοι καὶ ἀδελφοὶ τὸν φιλάδελφον, οἱ νοσοῦντες τὸν ἰατρὸν, οἱ ὑγιαίνοντες τὸν φύλακα τῆς ὑγιείας, &c. Magna quidẽ laus hæc Sanctorum: ſed hac longe maiorem meretur Chriſti ſpiritusſanctus, qui ex ſeſe effecit, ut homines iſti non ſolum eſſent ſancti, uerũetiam ut ſanctam uitam in nõ ſancto mundo ducerent. Proinde uel ſpiritusſancti nomine laudandi ſancti homines ſunt, horumq; memoria ſolenni ritu colenda. Nazanzenus in Orat. de S. Cypriano inquit, ſe oblectari martyrum honoribus, & agonizantium exultare ſanguine: deniq; eorundem memoria releuari. Quem pietatis affectum reor, quotquot amici Euangelio ſunt, perpetuũ habere. Solebant olim celebrari Sancti in Chriſto mortui Chriſtiani inter ipſas exequias, partim ut ſanctiſſimis illorum factis honos haberetur, partim ut qui è fraternitate Chriſtiana ſuperſtites erant, incenderentur ad conſimilẽ uiuendi formam, atque iuxta anhelarent ad conſumationem illam perbeatam. Sic enim tradit Dionyſius Areopagita in libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ: εἶτα τῶν λειτουργῶν ὁ πρῶτος ἀπολύει τοὺς κατηχουμένους, καὶ ἀνακηρύττει τοὺς ἤδη κεκοιμημένους ἁγίους, μεθ᾽ ὧν ἀξιοῖ τὸν ἄρτι τελεωθέντα τῆς ὁμοταγοῦς ἀναρρήσεως, καὶ προτρέπεται πάντας αἰτῆσαι τὴν ἐν Χριστῷ μακαρίαν τελείωσιν. Quid? Nunquid gentilitas laudare uiros egregios, & iactare ſolebat? Præter alia multa eius rei teſtimonia ſuffecerit Portij Rho. in declamat. contra ſeditioſum ciuem, cuius hæc eſt ſententia: Nihil ſtatuimus animo dignius, nec authoritate maiorum, nec opinione populari, quàm in eo genere uerſari forenſis exercitationis, quæ canere laudes egregias ſummorum hominum poſſet, atq; animos inflare noſtræ ciuitatis ad imitandum. Hæc quidem ille. Cupimus autem omnes nos eò uenire, quò Sancti atq; adeo ſummi illi homines peruenerunt: at non omnes æque uia eadem delectat. Bonorum operum labores delicatulos nos potiſſimum abſterrent à ſummi boni fruitione. Qua maior inter mortales inſania haud quaq̃ eſſe poteſt. Oblatam felicitatem refugimus, propter paucula facta, quæ à fidelibus ſeruis ſuis redemptor iure ſuo requirit. Volumus in cœlum repente ab obitu rapi: ſed interea uoluntatẽ patris, qui eſt in cœlis, facere detrectamus

trectamus

trectamus,ſufficere putantes: Domine,domine: credo,credo. Quin igitur,dum tempus eſt,dumq́ ſapientia fores noſtras pulſat,reſipiſcimus,& primum perſpecto archetypo Chriſto ſeruatore,oculos uertimus ad exemplaria gregis, hoc eſt, ſanctos epiſcopos ac martyres, qui nobiſcum Chriſti eiuſdem ſeruatoris uiuum, æternumq́ corpus ſunt.Laudemus uiros illos glorioſos,ac decantemus ipſorum opera bona,ut per ea is glorificetur demum, quo authore facta ſunt omnia opera bona. Verum à laude ſtatim progrediamur ad laudatorũ uirorum imitationem, ne in nos quoq; quadrare poſſe uideatur, quod de Demoſthene Plutarchus ſcripſit, Nimirum illum maiorum facta laudare potuiſſe, ſed nequaq̃ imitari. Legamus uitas Sanctorum tàm publice, q̃ domeſtice, ſed lectis etiam utamur, utpote cuius rei gratia,& deſcripta omnia iſtiuſmodi ſunt,& à nobis congeſta. Dices: da mihi q̃ breuiſſime depictas diuorum omnium uitas.Nam & Suetonius uitas ſuorum Cæſarum in calce breuiter perſtringere ſolet: & Plinius Nouocomenſis ſui auunculi uitam in epiſtolis ad Marcum & Tacitum ſuum paucis comprehendit. Marcus item Cicero ſuam ipſius conuerſationem,ſeu diurna geſta, ad Papyrium deliniat: Hæc,inquiens,uita noſtra: Mane ſalutamus domi & bonos uiros multos, ſed triſtes & hos lætos uictores,qui me quidẽ perofficioſe & peramanter obſeruant. Vbi ſalutatio defluxit,literis me inuoluo,aut ſcribo,aut lego: ueniũt etiam, qui me audiunt,quaſi doctum hominem,quia paulò ſum,q̃ ipſi doctior. Inde corpori omne tempus datur.Patriam eluxi iam & grauius et diutius,q̃ illa mater unicum filium. Et Valerius Martialis ſuam quoq; uitam hiſce adumbrat uerſibus:

Rure morans quid agam,reſpondeo pauca rogatus.
Luce deos oro, famulos poſt arua reuiſo.
Partibus atq; meis iuſtos indico labores.
Inde lego,Phœbumq́ cio, Muſamq́ laceſſo.
Hinc oleo corpus frico,molliq́ paleſtra
Stringo libens,animo gaudens, ac fœnore liber.
Pondero,poto,cano,ludo,lauo,cœno, quieſco,
Dum paruus lychnus modicum conſumit oliui,
Hæc dat nocturnis nox lucubrata Camœnis.

Verum heus pie uir, quod tempeſtiue petis, præſtare non grauabor. Accipe ergo hunc diuorũ typum uerbis q̃ pauciſſimis: Sancti, iam beati homines ex hoc ſæculo nequam per Euangelium erepti, inq́ regnum cœlorum per gratiam collocati,ſpiritu dei induti, nouos in homines transformati, per regenerationem filij Dei facti, tanquam luminaria in mundi tenebris luxerunt. Fuerunt illi uero per omnem uitam pauperes tàm ſpiritu, q̃ carne,lugentes,mites, eſurientes ſitientesq́ iuſtitiam,miſericordes, mundo corde,pacifici,patientes, Matth.v. Nec non uigilantes,ſobrij,modeſti,hoſpitales;non uinolenti,non percuſſores, non turpis lucri cupidi,nõ iracundi,nõ præfracti,ſed ęqui,alieni à pugnis,alieni ab auaritia,bonarum rerũ ſtudioſi,iuſti,pij,euangelicæ doctrinæ tenaces, Timot.ij.Tit.j.Præterea pleni fide, ſpe, charitate, gaudio ſpiritus,pace,benignitate,bonitate, temperantia, Galat.v.ijs ſemper intenti, quæcunq; honeſta ſunt,quæcunq; iuſta,quęcunq; pura,quæcũq; accõmoda,quęcunq; boni nominis,ſi qua uirtus,ſi qua laus.Philip.4 En habes uitas Sanctorum. Gentiles uitam, ſuo iudicio,beatam ſic deſcribunt:

Vitam quæ faciunt beatiorem,
Iucundiſſime Martialis hæc ſunt:
Res non parta labore, ſed relicta,
Non ingratus ager, focus perennis.
Lis nunq̃,toga rara,mens quieta,
Vires ingenuæ,ſalubre corpus,
Prudens ſimplicitas, pares amici,
Conuictus facilis, ſine arte menſa,
Nox non ebria, ſed ſoluta curis,
Non triſtis thorus, attamen pudicus,
Somnus, qui faciat breues tenebras,
Quod ſis,eſſe uelis, nihilq́ malis,
Summum nec metuas diem,nec optes.

Nos

Nos uerò, qui non deos, ſed deum cognouimus, qui Chriſtum unigenitũ audimus, qui doctore ſpiritu cœleſtia diſcimus, tam beatum hominem, q̃ beatam eiuſdem uitam ſic prædicamus: Beati omnes, qui timent dominum, qui immaculati ambulant in uijs eius, non in conſilio impiorum, nec ſtant in uia peccatorum, nec in cathedra deriſorum ſedent: in lege uerò domini beneplacitũ eorum, in qua meditantur die ac nocte. Ingrediũtur irreprehenſi, & operantur iuſtitiam. Nec id ſolum, uerumetiam loquũtur ueritatem è corde ſuo: Non agunt dolum in lingua ſua: Non faciunt proximo ſuo malum: Non opprobrant, negligunt improbos: dominum uerò timentes colunt: tenent id alteri, quod promittunt, pecuniã ſuam ad uſuram non dant, Nec munus contra innocentem accipiunt, diſpergunt, dant pauperibus, intelligunt ſuper egenũ, cõmouentur ſuper contritione Ioſeph, uxorem proximi ſui non uiolant, neminem contriſtant, pignus domi non retinent, nudum operiunt ueſtimento, à pauperis iniuria manum auertunt, dimittunt eos, qui confracti ſunt liberos, & omne onus dirumpũt, tremunt ſermones dei, &c̃. Quandoquidem uerò ille nuncupandorum librorum mos (qui ſi pietati tribuatur, in nullam reprehenſionẽ cadere poteſt) paſſim apud omnes nunc inoleuit, & mihi potiſſimũ deligendus erat patronus authoritate ac amplitudine cõſpicuus, nullus uſpiam ſuccurrit animo illuſtriſſime princeps, qui tua reuerendiſſima Celſitudine ulla in re pręſtaret. Proinde ſumpta fiducia, ſupplex nũcupo, atq; nominatim dedico T.R.C. opus hoc peregrinationi noſtræ, Eccleſiæ uidelicet Chriſtianæ paratum, ut tuis auſpicijs feliciter in Catholicorũ manus prodeat, quippe gratius futurum uniuerſis, ubi conſtiterit, tanto dicatum principi, Electori Imperij Rhom. qui non principem modo locum in republica, ſed in Eccleſia etiam obtinet, à deo nimirũ excellentiore illa poteſtate tradita. Non ego plebeio cuipiam, ſed tali principi nuncupo noſtrum Hagiologium, qui non minus eloquentia q̃ ſapientia pręmineat. Alij aliud in eo præſule admirentur, ipſe hanc uiri uirtutem maximam iactandam duco, q; his perturbatiſſimis temporibus rectum facit iudicium de tot controuerſis dogmatis, q; irrefragabili ac ſolidæ doctrinæ patrocinatur, eamq; prędicatam cupit, q;, quæ ulterius Eccleſia neq; excuſare, neq; tolerare poteſt, improbat, q; toties tentatam inter diſſidentes partes concordiã non præpedierit, imò potius & ſuaſerit & concupierit ſartam, q; pijs boniſq; literis Mecœnas eximius cõtigit, q; nouas bibliothecas inſtruit ingẽti ſumptu: q; erga calamitoſos adficitur; q; in omnes perbenignus, in omnes comis, in omnes humanus eſt, q; pacis amans, àq; tumultu bellorum alieniſſimus, rerum tranquillitati perpetuo conſulit, q; deniq; tàm patienter tot ac tantas aduerſariorũ contumelias ſuffert. In iſta enim inſectatione plus q̃ tragica, mendacijs oneratus & exaturatus conuitijs immaniſſimis ſileſcit, propriæ conſcientiæ teſtimonio ac integrorũ hominum iudicio ſemet ſolans. Quæ pleraq; in confeſſo in tantum ſunt, ut hic ne inuidia quidem ipſa calumniandi locum habeat. Iam rectè iſthuc fieri, nemo ibit inficias, quoniam Eccleſiaſtico Eccleſiaſticos, catholico catholicos, religioſo deniq; religioſos diuos mitto. Noui, q̃ ſedulo T.R.C. compluſculis ante annis tale quid ab Hollando illo magno expetierit, tantus uidelicet ſanctorum animorum amator: ſed quibus de cauſis ille, quod piè petebatur, dare ſuperſederit, non me ſolum latere reor. Vtinã aũt hoc ipſum, quod ipſe dedi, tàm ſit acceptum T.R.C. q̃ longe infra illud fuerit, quod Hollandus allaturus, ſi libuiſſet, erat. Daui nos, non Oedipi ſumus: diſcipuli, non præceptores: filij, non patres. Ille afferre precioſiſſima quæq; poterat: nos ad reædificandam domum Dei heu nimis collapſam, è noſtra paupertatula, cum arena calcem adportamus, in ſpem erecti, noſtram hanc operam non ſuperuacaneã omnino fore. Exorſi ſumus librũ ab orbe condito, & definimus in conſummatum, quo abſolutior exeat. Neq; uero diſſimulo, diuorũ aliquot Noui Teſtamenti deſyderari in hoc albo: uerum iſtud neq; incuriæ, neq; faſtidio uelim imputari

putari, ſed uel uariorum codicum penurię, uel immodicæ typographorū feſtinationi. Curabimus aūt, Domino bene propitio, ut quotquot deſyderantur in hac ęditione prima, mox ſuo quenꝗ loco inſertos habeant Agiophili, ſimulatꝗ fœtura hæc refingetur: quod idē præſtabimus in opere Homiliatico, breui recudendo. Vſus Moguntiæ ſum non uno tantū ſcriba, ſeu notario, dum hæc collectanea in unum libri corpuſculum compingerem: ijs non eſt ſua laus defutura. Nec uno eodemꝗ tempore hoc opus exegi: Lipſiæ enim ante biennium, & Berlini cœptū, hic ad tumbam S. Bonifacij in manus reſumpſi. T. nunc R. C. pro ſua in Deum diuosꝗ ſingulari dilectione, hunc laborem meum, ut maxime calumnijs obuiū, attamen minime impium, pacato animo, uultuꝗ ſereno accipiat obſeruandiſſ. Mecœnas, & me plurimis iactatum caſibus, ac diutino tentatum pariter ac probatum exilio cōmiſeretur, defendat, iuuet. Experta eſt omnis Eccleſia iam inde à decennio, quanta ego ſedulitate rebus in noſtra natione afflictiſſimis mederi ſtuduerim. Nec alicui clàm eſt, qualia paſſus ſim in iſto agone. Mentem meam, ſicut hactenus, Chriſto inſpectori probabo. Is uerè nouit, nihil uſpiam me quærere, præter Eccleſiæ catartiſmon. Atꝗ huic ſtudio immori, per omnia decretum eſt. Bene diuꝗ ualeat T. R. C. in Chriſto Ieſu Domino & ſeruatore noſtro, in cuius conſpectum aſcendunt perpetuo gemitus noſtri. Ex ſylua Fagea, Menſe Iulio.

ANNO M. D. XLI.

T. R. C.

Famulus

Georg. Vuicelius.

PINACIDION

ORTHODOXIAE, PER GEORG. VVIC.

EXeat affectus, præſto ſit ſpiritus ille,
Quo primū ſtructa eſt urbs tua Chriſte uetus.
Nullius inuidia uerum rectumꝗ negetur,
Iuſtitiæ regnum floreat ô utinam.
Incorrupta fides Patrum nunc una triumphet,
Huic cedant ſoli ſchiſmata cuncta procul.
Dogma nec eſt aliud, ꝙ quod tenuêre priores:
Rectum Euangelium non latuit ueteres.
Quin etiam duret, qui quondam, publicus ordo,
Quo populi probitas tempore magna fuit.

CATA.

CATALOGVS AVTHORVM, TAM VETERVM, QVAM RECENTIORVM,

quorum luculentis teſtimonijs uſi in hoc opere ſumus.

Biblia utriuſq; Teſtamenti.
Euſebius Pamphilus Cęſariē.
Hiſtoria Tripart.
Egeſippus.
Irenæus.
Vitæ Patrum.
Cecilius Cyprianus.
Baſilius Magnus.
Gregorius Nazanz.
Ioannes Chryſoſtomus.
Aurelius Prudentius.
Iuuencus Hiſpanus.
Sedulius poëta Chriſtianus.
Sept. Tertullianus.
Arator Diaconus.
Hieronymus Stridoneñ.
Ambroſius Mediolaneñ.
Auguſtinus Hipponeñ.
Gregorius Rhomanus.
Beda Angloſaxo.
Nicephorus Grecus, item Cyrus.
Maximus Taurinenſis.
Alcimus poëta Chriſtianus.
Lactantius Firmianus.
Eucharius Lugdunenſis.
Seuerus Sulpitius.
Paulus Oroſius.
Paulus diaconus.
Paulinus presbyter.
Fortunatus presbyter.
Ioannes Damaſcenus.
Chronicon Hermanni Contracti & aliorum.
Franciſcus Petrarcha.
Franciſcus Picus Mirandulanus.
Franciſcus Quignonius.
Anthonius Sabellicus.
Ruffus Aſterius.
~~Eraſmus Roterodamus~~.
Robertus Ganguinus.
Ambroſius Chamaldulenſis.
Adam Victorinus.
Ioannes Aretinus.
Martyrologia manuſcripta.
Bibliotheca Fuldenſis.
Bibliotheca Moguntinenſis.
Bibliotheca Berlinenſis apud Minores.
Baptiſta Mantuanus.
Ioannes Pontanus.
Raphaël Volaterranus.
Barptolomæus Platina.
Ianus à Suola.
Thomas Morus.
Petrus Equilinus.
Petrus Lombardi.
Leonardus Iuſtinianus Venetus.
Maphæus.

Author incertus, qui diui Caroli I. uitam deſcripſit, adiunctam in calce uitis Plutarchi.

GENE-

GENETHLIACON MVNDI, IANO A' SVOLA EQVITE AC IVRECONSVLTO, AVTHORE.

PRincipio cauſas rerum,fatumq́ renaſcens,
Et mundi, quod cernis opus, æuiq́ recurſus
Si iuuat,& fluxas ſæclorum prendere ſortes,
Noſce Patrem,arbitrioq́ Patris congeſta putato
Cuncta Dei,ac noſtris quicquid uariabile rebus
Ne dubita auſpicijs VERBI conſtare potentis.
Hos etenim Genitor mundum fabrefecit in uſus
Vt uentura pares (tantum ſub imagine prima)
Monſtrarent formas rerum,ſimilesq́ figuras
Sæcula:ſic dictata olim per myſtica Moſes
Longæuum deduxit opus,ſex ille dierum
Ab numero,præſaga dabat cum ſigna per orbem
Totaq́ formaci ſtatuebat munia Verbo.
Vtq́ idem haud ueros orſus fabuloſaq́ princeps
Ludicra,& ingentis conſtruxerat omina ſæcli,
Sic duplici totum conſtat diſcrimine Verbum,
Legifero & Moſe & uatum conſcripta per ipſa
Qualia iam noſtro quod reſtituenda ſub æuo
Admonuit magni Chriſtus mens alma parentis,
Nempe ſupergreſſos uatum legisq́ diſertæ
Euentus, primum quo ſeſe littera pacto
Cerne petat flecti uetus,& mutetur ab ipſa
Fine caput repetens tantum,& quæ prima reducens.
Huc priſcas Cabalæq́ notas linguasq́ latentis
Flecte proin,qualis cœlo delapſa facultas
Noſcitur,humanoq́ ualet comprendier hauſtu,
Cuncta uolubilibus complectens uera figuris.
En triplicem ternos mundum deducit in orbes
Atq́ eadem duplicis præfert diſcrimina linguæ
Enſe potens gemino ſacratæ pagina uocis.
Indicio ſiquidem rerum ſimulacra pererrans
Mox noua de priſco præſumit munia facto.
Mens anguſta uiri,quisquis pote talia fœlix
Noſcere,perq́ notas eadem diſtincta referre.
Nomine ab arcano & magni Tetragrammate patris.
Deniq́ in humanis quicquid uariabile rebus

Seu belli paciſq; uices, ſeu noſcere leges
Mirariue libet populos,mutarier urbes
Cædere regna locis,& religioſa parentum
Transferri iura ac ritus ceſſare priores.
Eſt uerbi uertentis opus, iuſſuq; laborat
Ipſe potens mundi Genius iuſſuq; recumbit
Noſcere quo magni libeat genitoris honores.
Hinc mundi haud uno fatum diſquirere pacto
Natalemq; animis licuit haud ſegnibus illum.
Nanq; quod agreſtum ſęclorum ab origine prima
Teſtatum confluxit opus,totieſq; redire
Inde datum ſub ſermonis exordia primi
Eſt operi immenſo, dum ſe lux ſeptima tandem
Inferat,& magno ſuccedat Sabbata ritu
Atq; malis poſitura modum ſæcla aurea ſurgent.
Quo magis & certis diſcamus talia ſignis
Sęclorum in primis curſus metitus & annos
Digere,neu caſſo relege hinc momenta relapſu.
Nomina quin etiam rebus quæ prodita quondam
Concreuere nouis,ueteri deducta figura
Hebræo fonte atq; arcanis crue chartis
Obſcuris miram lucem quæ inferre parabunt
Iuncta notis,nil non uſquam hinc imitabile nobis
Antiquæ ut dudum debentur talta famæ
Mirari ni iam coelo demiſſa pigebit
Omni,& hinc magni ſecreta reuoluere coeli
Aemula degeneri quæ reddit imagine tellus.
Deinde hominum ſolers quod finxit cura laborq;
Fama uetus cumulat geminę molimine prolis
Quam primus genuiſſe parens monſtratur, ab inde
In populos licet ire duos,plebemq; piorum
Vexatam,coetu tantum ſuperare malorum
Seraq; poſteritas nil non monſtrare nepotum
In ſtirpes defluxa ualet,ſemperq; redibant.
Ad præſcripta pares animi,nil interit uſquam
Nil perit,æterno ſuccedunt omnia uerbo
Iam ſtudia & mores terræq; ſub ultima metas
Diſſidia & paces quaſq; uſus inuenit artes
Obicit interdum ſcripti non diſcolor ordo
Hoc dilapſa licet,licet & præſentia noſſe
Ordine,& occultas cauſarum expromere uires.
Quid quod ad hæc etiam duplicis dictamine linguæ

Talia per populos mittuntur ſigna prophanos,
Eſtq́ haud uana olim in gentes ſapientia late
Dedita, quo proprij tollant uernacula ſigni
Commoda, & hunc hominum ſucceſſit cura piorum
Mature, at ritus quo deteſtentur auitos.
Fabula ſublimes quæ uis dabat inclyta ſenſus
Siue hanc Phœnices memorant Athlantis ab axe,
Seu Macedum aut Graia fluxit deducta moneta,
Aut qua Barbaricas cunctis hinc celebrata per oras
Non obſcura manet, ſimili noſcenda figura
Dogmate nec fallax uacuo nec prodita ductu
Quamuis uana Deos commenta eſt uſq́ nocentes
Hinc iam cura hominum, Phrygia ſic uenit ab Ida
Auſa Deos, propriumq́ exponere pagina ſacrum,
Hæſerat arcani ſic Memphis ad orgia ritus,
Qualia ſacrilegæ ſpreuit ludibria gentis
Fatidicus Moſes, parilesq́ ſubintulit orſus.
Doctior, hinc ſacris phas nos inoleſcere ſignis.
Quicquid in arcanas quondam ſapientia chartas
Contulerat, magni quod uel Danielis & Eſdræ
Hauſerat arcanum pectus, iam prodita tandem
Per ſimulacra licet propius dignoſcere, ni tu
Quæ longinqua recens quæq́ obtulit abicis ætas.
Sunt etiam terræq́ plagæ pelagiq́ receſſus
Hinc ſpacijs diſtincta ſuis, ſermo inclytus ille
Nil uel inacceſſum ſiquidem uel liquit inauſum.
Sic format Genitor Verbo uelut omnia noſces.
Et uocet hinc Gentes, perdatq́ hinc ſæpe uocatas.
Ventorum neq́ non flatus rabiemq́ ferarum
Vtq́ ſuis cognata locis animantia inhærent.
Longius & uaſtæ ſurgentia compita terræ,
Ad rectum & puri normam ſubducito ueri.
Eſt mundus, ſacer ille Ioui, ſacer ille Plutoni
Tartara & hinc cœlum ac medius ſubit ordo Deorum
Atq́ duplex rerum facies ſubit hoc generantûm.
Sunt elementa Dei, mundi ſunt altera, cerni
Quæ licet, occulto naſcuntur & altera facto.
Litera quæ diuina uocat, naſcentia & inde
Omnia diuerſos eadem ſubducit ad uſus.
Hæcq́ uides magni miracula maxima Verbi.
Vt mundum propria circuntulit ipſe figura
Factus homo, & partes mundi Deus induit omnes

Sic genus ipſe hominum quod uel circunq; citraq;
Conciliet natus Genitori,& paſcat inanes
Hinc animas Verbo,& per myſtica munera donet
Corporibusq; alimenta hominũ frugesq; merumq;
Non uana aut facti ſpecie,uel imagine falſa,
Munia ſic magni depromens inclyta Verbi
Sic nunc apta animis,eſca eſt uelut artubus illa
Nanq; fouent elementa pios,elementa malignos
Illa Deo, hæc panibus tantum prognata gigantum.
Naturamq; ſub hęc dictam nil eſſe memento.
Sed uacuum magno tantum cum numine inane
Miſceri,rerum hanc naturam noſcere phas eſt.
Mens magna ut latum,atq; ipſum demenſa profundũ
Iamq; ſuper medijs recto conſumat in alta
Ordine,& hinc pendet ſurrectæ prodita carnis
Gloria,quæ cœlo omnis poſt animata recumbat.
Mira fides,in lippo lumine cernimus iſta,
Quadrupedumq; genus, prepetem piſcemq; repẽtesq;
Imbuet ipſe anima Genitor,cœloq; creata
Inſeret,& ſimili conſtabant corpore Gentes.
Ergo & amicitias naſcentûm ex ordine rerum
Aut inimicitias opus eſt cognoſcere,ſi quem
Diuinas audire iuuat,uel diſcere uoces.
Nam duplices conferre notas elementa probantur
Et gemina conſtare opera,has iam dicere læuas
Et dextras licet uſq; notas,ſic noxius ignis
Exhaurit totas quamuis cum ciuibus urbes
Depopulatus humum,& ueſtigia fœda reliquit
Eſt tamen ætheræ decus,& ſua gloria flammæ.
Tellus ab infami ſic ſæuit inhoſpita partu
Nubigenum, atq; hominum generi ſua toxica portet
Ipſa ſalutiferis eadem ſubit inclyta ſuccis.
Vndarum quis non etiam pelagiq; furores
Doctior agnouit,deteſteturq; ruinas
Ingentes,per aperta mari graſſante pericla
Perq; pios hominum cœtus operumq; labores.
Eſt paccata quies pelagi uitreoq; relucens
Intuitu,eſt undis honor,& diuerſa ferebant
Aërei tractus duplicis conamina cœpti
Nanq; auras hominum uitales carpere nulli
Contigerat,uitæ ni ſedit cura beatæ
Morbidaq; inde lues etiam terrisq; peroſa

Ingruit,

Ingruit,atq; truces Phœbi fluxêre ſagittæ
Ventorumq́; abeunt uires atq; acria bella.
Per populos,populosq́; ea monſtrant ſigna per orbem.
Hoc quoq; diuinum licet internoſcere fatum
Vt nuſquam peruicta malis pietasq́; fidesq́;
Nanq; orbis uindex iuſtorum eſt maximus,ipſe
Impia ſupplicijs adigit manſueſcere corda
Dum petit occaſus,dumq́; idem fortius inſtat.
Poſtq; etenim uictusq; malo feſſusq; refertur
Impetus,& mundi lex aduerſata reſedit.
Hinc noua cœleſti ſurgunt elementa fauore
Non urunt mites flammæ,eſt animantibus aër
Purior adflatu,undarum pelagiq́; procella
Subſedit,noſtris non iam contraria rebus,
Terra nec ingratos gignit pertæſa priorum
Titanas,hominumq́; parens innoxia ſurgit,
Reptantum genus,atq; atri genus omne colubri
Vertit,& obſequijs cogit parêre piorum.
Deinde puta cœli ad normam legesq́; ſupremi
In terris conſtare modum,ſeptem ne uagantûm
Sydera,in arcanos quiſquam neget indita ſenſus
Spiritum ut totidem redeunt miracula,& illinc
Septeni, decurſa patres quos colligit ætas,
Quodq́; inter ſenos Phœbi meat ignea lampas
Egregiam cœlo lucem quod ſumit ex imis
Apta miniſterijs fulget,quicquam ne putetur
Aptius hoc magno adſcribi per munia Chriſto.
Sic Plato ſic docuit, quondam ter maximus heros,
Myſtica ſacratæ effatur ſic pagina linguæ.
Occulto hinc fratris radio ceu fœta relucet,
Et fratris etiam radio Latonia tantum
Luna potens,abdit quia ſe tandemq́; refertur
Telluri,& magni totiens commertia cœli
Experta, ſimili nuptæ exaugeſcit honore
Fatidico, hæc nocti luci ſatus ille regendæ.
Nec minus occultas aſtrorum noſcere uires
Admonita licuit,nuſquam uacat ætheris almi
Inter nos ratio, gignunt ea ſingula formas
Corpora per ſimiles confluxu materiëi.
Seu bis ſena meant dici quæ ſigna meretur,
Seu quæ ſparſa micant cœlo cognomina: ſiue has
Pleiadas,Hyadas,licet aut dixiſſe Triones,

Erigonenue, Helicenue, udi aut decus Orionis.
Iſta quidem inſtinctu educunt, motuq́ꝫ feruntur,
Obuerſo motu, ac mundum naſcentibus implet
Hinc uolucrum, pecudumq́ꝫ genus, formæq́ꝫ natantûm,
Arboreæq́ꝫ fluunt ſtirpis diſcrimina, & inde
Ad ſimiles abeunt elementa in cuncta figuræ.
Inter eos homini mortali in corpore uis eſt
Inclyta, flammiferaq́ꝫ animus defluxit ab æthra.
Sic iuſſit pater ipſe Deum, ſic facta reponit,
Quæ minime fiunt, ſed ſunt, uelut Ethnica uatis.
Verba canunt: tardi motus tardiſſima ſecum
Sed ſtata fata ferunt mundo, rapidiq́ꝫ citato
Erumpunt curſu, atq́ꝫ homini inſeruire putantur,
Totum agitant tardi, atq́ꝫ agili mox ſingula lapſu
Inſtar agunt rapidi: hinc partes, totumq́ꝫ pererrans
Æterni pietas maturat cuncta parentis.
Nam flammæ uelut atq́ꝫ gelu, cum iuncta reſultant
Corporaq́ꝫ educunt nuſquam Chaos illud iniquum,
Quo ſtupuiſſe ferunt, longo ſic prodita in æuo,
Mundus cuncta tulit: primum iuueneſcere ſuetus,
Delapſuq́ꝫ perit, tantumq́ꝫ renaſcitur ortu
Legibus æternis, ceu prouida ſanxerat olim
Maieſtas, proprijs cogens conſueſcere cuncta
Officijs, accepta refert ea fœdera cœlo.
Hoc ſtant fata modo, ſunt hæc decreta Tonantis.
Hinc præſcripta meant, Verboſi uera potentis
Noſſe aliquo ueras ſit phas interprete uoces,
Et non ambiguis metiri talia ſignis.
Pauca dein monuiſſe ſat eſt, duplices animantûm
Eſſe notas, belliq́ꝫ etiam conſtare cruenti
Vſq́ꝫ modos, hominum produnt iam talia mentes
Exempla, hinc pietas animi ſunt inde ferarum,
Seu cognata etenim mortalia pectora cœlo,
Siue aduerſa Deo ſubit, ac peritura poteſtas
Res ſubiecta feret, nec ſe improba cælet origo.
Hinc refugi piſces pelagi quos ſemita cælat
Inuia, quiq́ꝫ natant captiui ad littora ſponte
Eſca prijs facti piſcantûm gratior hamis,
Quadrupedum, uolucrumq́ꝫ genus hoc noſcere pacto eſt,
En pecudes arbosq́ꝫ innoxia gramina prati,
Et quæ læṫiferos eadem damnata per uſus,
Cuncta notis quæ adſcripta ſuis per ſigna pateſcunt,

Serpentumq́ꝫ

Serpentumq́ꝫ proin linguæ, rabiesq́ꝫ ferarum
Natiuum ponunt ſubitò incantata uenenum,
Verbo uicta dei, ſolers induſtria domat
Iſta hominum, ſortemq́ꝫ dabat penetrare beatam.
Subijcit ac nato genitor, frangitq́ꝫ furorem
Omnipotens, rebus pacem largitus amicam.
Cætera ſignorum quid perſequar? An ne metalla
Non referunt ſolidos firmę uice uocis honores,
Atqꝫ uacant iſthoc ſenſu non ſemina terræ,
Non gemmæ omniparæ quæ ſurgunt ludicra matris,
Et magnæ tantum mentis dictata ſuſurrant?
Nil mutum pater eſſe dedit, ſeſe eſſe fatetur
Sydera perq́ꝫ fretum peruiſilis omnia mundi.
Hocq́ꝫ etiam partes rerum digreſſus in omnes
Prouidus, æternę profert ſimulachra figuræ.
Nam ſuperi ꝙ facta ineunt de ſemine mundi
Omnia per terras, iuſſit pater ipſe deorum
Archetypa cœli metitus imagine terras,
Vt ſpeculi obtutu refertur imagine uera
Effigies excuſſa uiri, ſed fluxa propago.
Hæcq́ꝫ eadem uaſtæ quæcunqꝫ inſignia moli
Incumbunt homini, noſtriq́ꝫ imitamine mundus
Conſtitit, & Verbi in ſortem ſublectus uterqꝫ
Conditur ad uerum, atqꝫ Dei ſimulachra recenſet.
Hæc VERBVM & mundi facies denunciat ingens.

DE MVNDI CREATIONE AD ANTONIVM PANTHORMITAM, IO. PONTANI.

HOc cœlum, quæq́ꝫ obliquo diſtincta meatu,
Sed certa ferri ſydera lege uides,
Tellurem q́ꝫ ſuo libratam pondere, circum
Quam cingit rapidis Ennoſigæus aquis,
Spiranteisq́ꝫ auium tractus, fuſumq́ꝫ ſuperne
Qui cuncta ætherio temperat orbe Iouem,
Antoni, Deus è nihilo, Deus omnia fecit,
Et formam rebus iuſſit adeſſe ſuam.
Ipſe ſua uoluit cœlum ſplendeſcere luce,
Et terras cæcæ noctis habere uicem.
Accendiq́ꝫ diem claro de lumine ſolis,
Solis & auratum manè redire iubar:
Alternisq́ꝫ atræ lucem concedere nocti,

Tempora

Temporaq; hinc ſpacijs ire coacta ſuis.
Biſſenisq; uagum compleuit menſibus annum,
Vt tamen in parteis quatuor omnis eat.
Nanq; ubi ſol noſtro languens ſeſe eripit orbi,
Frigidaq; hybernis terra madeſcit aquis,
Sæuit hyems incana gelu, riget horrida bruma,
Tum tellus fœtu concipit aucta ſuo.
Aſt ubi uicinos ſol ipſe recurrit ad ortus,
Excurſu & parili noxq; diesq; ruunt,
Terra ſuas oſtentat opes, & diuite gemma
Veſtit pampineas uitis opaca comas.
Ludit & in pratis uarium uer, ludit & æſtas
Torrida, & ipſa ſuas ſedula curat opes.
Hæc frumenta manu legit, hæc & in horrea condit,
Quæ mox uerſa rotis parca colona terat.
Hinc cedente die, longè & creſcentibus umbris,
Autumnus pleno fert ſua poma ſinu,
Ac Bacchum plenis docet expumare lacunis,
Sordida dum celeri ſub pede muſta fluunt.
Sic ſtatuit pater ipſe hominum, rerumq; creator,
Annua perpetuas munera obire uices.
Quinetiam ſpirare ſuis de partibus orbis
Ventos, & patrijs nomen habere locis.
Nanq; ab Hyperboreis Aquilo uolat impiger antris,
Excitat oppoſitas humidus Auſter aquas.
Eōos ciet Eurus equos: ac mitis ab orbe
Heſperio Zephyrus lenia flabra mouet.
Idem etiam occultos alta ad conuexa uapores
Suſtulit, ac terræ uertit in auxilium.
Vnde cadunt imbres, & matutina pruina,
Et grato ſitiens rore madeſcit humus.
An non & ſummo decurrunt uertice riui,
Et caua muſcoſis fontibus antra ſonant?
Vnde ſitim pecudesq;, feræq;, armentaq; ſedent,
Temperet & riguum cœrula lympha ſolum.
Quando aër quoq; nimboſis incluſus in antris
Cogitur in laticem frigore, & inde fluit.
Ne qua igitur mundi regio uacet, implet & undas
Piſcibus: hi campo liberiore natant,
Ac gregibus uarijs ingentia regna frequentant,
Nullaq; ſquamigera gente lacuna caret.
Alitibusq; auras celebrat, quibus indit & alas,

Et corpus

Et corpus penna uerſicolore tegit.
Induit & uirides frondenti gramine colles,
Et nemora arboreis uelat opaca comis.
Communem & ſtatuit uictum è felicibus agris,
Pomaq́ꝫ frugiferis ducit ab arboribus.
Quò uarios uſus homini, pecoriq́ꝫ, auibusq́ꝫ
Præſtent, ac uitæ munera certa ferant.
Et iam quadrupedes fœtus, obnoxia morti
Corpora, plumoſos æddideratq́ꝫ greges:
Tum Deus humanos effingere molliter artus,
Membraq́ꝫ de tenui ducere cœpit humo.
Cunctaq́ꝫ formarat ſtudio perfecta magiſtro,
Quæq́ꝫ artem referant, artificemq́ꝫ ſuum.
Mox auram æthcrio de fomite fundit in illum:
Viue, ait, & proprio membra labore foue.
Arcanæ mox partem animæ de mente profunda
Libat, & erecti ſpirat in ora uiri.
Dux, ait, hæc hominum generi ſit, & ipſa magiſtra,
Et ſua conſtituant hac duce, ſeq́ꝫ regant.
Hac ualidas ponant urbes, hac iura notarint,
Hac cœtus pariter, iuſtitiamq́ꝫ colant.
Coniugium ac thalamos diſcant ratione magiſtra
Seruare, & caſta relligione focos,
Atqꝫ artes tractare bonas, & munera cœlo
Digna, & qui factis nomen ad aſtra ferant.
At poſtquam immemores recti cœleſtia dona
Vertêre in facinus, perniciemq́ꝫ ſuam,
Immemoresq́ꝫ boni, ſpreta pietate fideq́ꝫ,
Admorunt proprias in ſua fata manus:
Graſſati & patrium in iugulum, cædesq́ꝫ ſuorum,
Miſcuerunt ſtygio pocula tincta lacu:
Inq́ꝫ uirum ſæuit coniunx, in pignora mater,
Prò ſcelus, ac miſcet fasq́ꝫ nefasq́ꝫ furor.
Hæc pater ut celſa miſerans proſpexit ab arce,
Siſteret ut ſceleri, criminibusq́ꝫ modum,
Progeniem in terras ſummo demiſit olympo,
Quæq́ꝫ hominis gereret munia, quæq́ꝫ Dei.
Hæc cœli ſecreta, & inenarrabile patris
Conſilium explicuit, quæ bona, quæue mala,
Quæ uitanda homini, quæ uitæ forma ſequenda,
Quæq́ꝫ bonos maneant præmia, quæq́ꝫ malos.
Deniqꝫ mortem obijt, uitæ dum conſulit ipſi,

Atqꝫ ſuo in cœlum ſanguine fecit iter.
Quo magis admiranda Dei clementia ſumma eſt,
Cui fumet quicquid terra Sabæa ferat,
Quicquid Arabs: date thura focis, coſtumq́ꝫ cremate,
Et date cum multa thurea dona prece.

DE CHRISTO FILIO DEI.

Georg. Vuicelius.

IESVS CHRISTVS FILIVS DEI ET HOMINIS, SERVATOR MVNDI, REX COELI ET TERræ, non tantum Rex Iſraël & Zion, Lux mundi, Dominus dominantium, Deus deorum, Princeps pacis, Vnigenitus filius Dei uiui, Primogenitus omnium creaturarū, per quem creata ſunt omnia, & ſine quo factum eſt nihil quod factum eſt, Imago idem eſt & ſplendor cœleſtis patris ſui, cui conſubſtantialis exiſtit per omnia, Heres uniuerſorum, Verbum in principio apud Deum, in quo uita, Deus uerus de deo uero, In ipſo plenitudo diuinitatis, Vnus cum patre, Mediator Dei & hominum, Caput Eccleſiæ, Corona ſanctorū omnium, Summus Pontifex, fons ſapientiæ, Typus ſanctimoniæ, Magiſter ueritatis, Petra iuſtitiæ, Via, Veritas, Iuſtitia, Redemptio, Reſurrectio, Agnus dei, Paſtor bonus, Propheta magnus, ac potens idem in ſermone et opere, Reparator æternæ ſalutis, Propiciatio pro peccatis, Porta cœli, Monarcha uiſibilium pariter & inuiſibilium omnium, quem adorant Angeli, tremunt diaboli, Archiatrus utriuſqꝫ hominis, Archithaumaturgus ſolus, Mors mortis, Domitor Inferni, Victor Satanæ, Interfector Antichriſti, Antiquator Iudaiſmi, deſtructor Ethniciſmi, Iudex tam uiuorū ꝙ mortuorū, Lapis angularis, Supremus apex ſacri ędificij, cardo uirtutū, pulchritudo rerū, Specioſus forma præ filijs hominū, in cuius uultū deſiderant angeli ꝓſpicere, Refrigeriū animarū noſtrarum, Conſolatio, gaudiū & uoluptas noſtra, Legifer noſter, doctor noſter. Generationē eius quis enarrabit? Laus omniū ſanctorū huius Ieſu Chriſti laus eſt. Neqꝫ em̄ non laudatur & prædicatur, quoties laudamus ac prædicamus membra capitis huius Ieſu Chriſti, amicos dei, ciues cœli. Ieſus Chriſtus laudatur atqꝫ canitur in Sanctis ſuis, & Sancti laudantur per Chriſtum ſuū. Ieſum Chriſtum laudo ꝓpter ſemetipſum, Sanctos uerò propter ipſum Chriſtum. Ieſum Chriſtum igitur principem Sanctorum omnium, alpha & ω, principio pono, citra quem nemo ſanctus fuit, eſt, eritq́ꝫ. Verum expectas hiſtoriā Ieſu Chriſti? Lege Moyſen & Prophetas, Relege libros Euangeliſtarum ac Apoſtolorum. Ibi depicta eſt utraqꝫ natiuitas Ieſu Chriſti, quippe filij dei & Adæ: deinde incomparabilia eiuſdem unici, ueri, noſtriq́ꝫ Meſſiæ facta dictaq́ꝫ, omnia plus quàm angelica, omnia plus ꝙ prophetica, omnia plus ꝙ regia. Poſtremo mors huius noſtri ducis ignominioſa quidē, ſed quam mox

ſubſequuta eſt Reuiuiſcentia glorioſiſſima. Totus terrarũ orbis libros non caperet, qui de Ieſu Chriſto ſancto Sanctorum, diuo diuorũ, iuſto iuſtorum, doctore doctorũ conſcribendi fuerant. Hunc uerò Ieſum Chriſtum nouit, credit, diligit, colit, & ſequitur Eccleſia Dei ab initio, per uniuerſum orbem diffuſa, quæ eſt communio Sanctorum Dei, feliciſſime perſuaſa, ſe Deum Opt. Max. Deũ unum, Deum uiuum noſſe, credere, diligere, colere ac ſequi, quum hunc Ieſum Chriſtum, cornu ſalutis noſtræ, duce uerbo ipſius, in ueritate nouit, credit, diligit, colit, & ſequitur.

Ex Lactantio Firmi.

¶ DEVS igitur machinator conſtitutorq́ rerum (ſicuti in ſecundo libro diximus) antequàm præclarum hoc opus adoriretur, ſanctum, & incorruptibilem, & incomprehenſibilem ſpiritum genuit, quẽ filium nuncuparunt. Et quamuis alios poſtea innumerabiles per ipſum creauiſſet, quos angelos dicimus, hunc tamen ſolum primogenitum diuini nominis appellatione dignatus eſt, patria ſcilicet uirtute ac maieſtate pollentem. Eſſe autem ſummi Dei filium, qui ſit poteſtate maxima præditus, non tantum congruentes in unum Prophetarum uoces; ſed etiam Triſmegiſti prædicatio & Sibyllarũ uaticinia demonſtrant. Hermes in eo libro, qui ὁ λόγος τέλειος inſcribitur, his uſus eſt uerbis: Dominus & omnium creator, quem deum uocare cenſemus, quia ſecundum Deum fecit uiſibilem & ſenſibilem. Senſibilem autem animo non ideo, quia ipſe ſentit: Hoc enim non eſt, utrum ipſe ſentiat: ſed quia ipſe in ſenſum mittit & mentem: Quoniam hunc fecit primum & unum ſolum. Bonus autem ei uiſus eſt, & pleniſſimus omnium bonorum, oblectatus eſt, & ualde amauit quaſi ꝓpriũ filiũ. Sibylla Erythræa in carminis ſui principio, quod à ſummo Deo exorſa eſt, filium Dei ducem & imperatorem omnium his uerſibus prædicat: Omnium nutritorem creatoremq́, qui dulcem ſpiritũ omnibus appoſuit, ac principẽ omniũ deorũ fecit. Et rurſus in fine eiuſdem carminis: Eum dedit deus fidelibus uiris honorare. Et alia Sibylla præcipit hunc oportere cognoſci: Ipſum tuũ cognoſce Deum, qui dei filius eſt. ¶ Videlicet & ipſe eſt dei filius, qui per Salomonem ſapientiſſimum regem diuino ſpiritu plenum locutus eſt ea, quæ ſubiecimus: Deus condidit me in initio ſuarum uiarum in opera ſua ante ſæcula. Fundauit me in principio, antequàm terram faceret, antequàm abyſſos conſtitueret, prius quàm prodirent fontes aquarum, ante omnes colles genuit me dominus: fecit regiones & terras inhabitabiles ſub cœlo. Cum pararet cœlos, aderant illi, & cum ſecerneret ſuam ſedem, cum ſuper uentos faceret ualidas nubes, & cum confirmatos poneret montes ſub cœlo, quando fortia faciebat fundamenta terræ, eram penes illum diſponens. Ego eram, cui aggaudebat: quotidie autem iucundabar ante faciem eius, cum lætaretur orbe perfecto. ¶ Idcirco autem Triſmegiſtus δημιουργὸν τοῦ θεοῦ, id eſt, opificem dei, dixit: & Si-

bylla συμβουλον, id eſt, conſiliarium, appellat: qui tanta ſapientia ſit inſtructus à deo patre, ut conſilio & manibus uteretur in fabricatione mundi.

Fortaſſe quærat aliquis hoc loco, quis ſit iſte tam potens, tam Deo charus, & quod nomẽ habet, cuius prima natiuitas nõ modo anteceſſerit mundum, uerum etiam prudentia diſpoſuerit, uirtute conſtruxerit. Primum nos ſcire conuenit, nomẽ eius ne angelis quidem notum eſſe, qui morantur in cœlo, ſed ipſi ſoli, ac Deo patri. Nec ante id publicabitur (ut eſt ſanctis literis traditum) quàm diſpenſatio Dei fuerit impleta. Deinde nec enunciari poſſe hominis ore, ſicut docet Hermes, hæc dicens: Cauſa autem huius cauſæ diuini & increati boni uoluntas quæ deum protulit, cuius nomen nõ poteſt humano ore dici. Et paulò poſt ad filium: Eſt enim fili ſecretus quidam ſermo ſapientiæ ſanctus de ſolo domino omnium. Et dei qui ante mente capitur, quem dicere, ſupra hominem eſt. ¶ Sed quamuis nomen eius, quod ei à principio pater ſummus impoſuit, nullus alius præter ipſum ſciat, habet tamen & inter angelos aliud uocabulum, & inter homines aliud. Ieſus quippe inter homines nominatur. Nam Chriſtus non proprium nomẽ eſt, ſed nuncupatio poteſtatis & regni. Sed exponenda huius nominis ratio eſt propter ignorantium errorem, qui cum mutata litera χρέστον ſolent dicere. Erat Iudæis ante præceptum, ut ſacrum conficerent unguentum, quo perungi poſſent hi, qui uocabantur ad ſacerdotium, uel ad regnum. Et ſicut nunc Romanis indumentum purpuræ inſigne eſt regiæ dignitatis aſſumptæ, ſic illis unctio ſacri unguenti nomen ac poteſtatem regiam conferebat. Verum quoniam Græci ueteres χρίεσθαι dicebant ungi, quod nunc ἀλείφεσθαι, ſicut indicat Homericus uerſus ille, quo propitiabant, unxerunt oleo: τοὺς δὲ δμωαὶ λοῦσαν καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ: Id eſt, Hunc autẽ famulæ lauerunt & unxerunt oleo. Ob hanc rationem nos eum Chriſtum nuncupamus, id eſt unctũ, qui Hebraice Meſſias dicitur. Vnde in quibuſdã Græcis ſcripturis, quæ male de Hebraicis interpretatæ ſunt, ἠλειμμένος, id eſt, ungendo creatus, ſcriptum inuenitur, ἀπὸ τοῦ ἀλείφεσθαι, id eſt, ab ungendo creari. Sed tamen utrolibet nomine rex ſignificatur: non quòd ille regnum hoc terrenum fuerit adeptus, cuius capiendi nondum tempus aduenit: ſed quod cœleſte ac ſempiternum eſt. De quo diſſeremus in ultimo libro: nunc uerò de prima eius natiuitate dicamus.

In primis enim teſtificabimur illum bis eſſe natum: Primum in ſpiritu, poſtea in carne. Vnde apud Hieremiam ita dicitur: Prius quàm te formarem in utero noui te. Et item apud ipſum: Beatus qui erat antequàm naſceretur. Quod nulli alij contigit, præter Chriſtum: qui cum eſſet à principio filius Dei, regeneratus eſt denuo ſecundum carnem.

Pio

PIO LECTORI

QVoniam ferè noſtris temporibus deſunt, qui, ut admonet ſanctus Petrus, τύποι gregis Chriſtiani ſint, quosq́ tutò ſequi poſſis, placuit ueterum, & eorundem optimorum exempla, ceu ἁγιολόγιον quoddam, in uſum proponere. Quæ tametſi in ipſis ſuis Biblijs melius leguntur, attamen non paulò iucundius eſt, ſuo in choro & collectos ſolosq́ intueri ſanctos illos homines, amicos, domeſticosq́ dei, ita ut in promptu habeas, quid de quo Patriarcha, Rege, aut Propheta tradiderint ſacra Biblia. Atq́ illi omnino digni ſunt, qui multorum etiam literis celebrentur, atq́ adeo gaudent ad imitationem exponi, uelut honore eximio. Fuere illi templa uaſaq́ ſpiritus ſancti; Ad huiuſmodi nos ipſos exigamus, qui eſſe eadem & nobis uidemur. Horum conciues nos Apoſtolus uocat, alicubi fratres. Et ſunt ijdem non doctores modo, ſed & factores. Nec indicarunt ſolum uiam dei, uerumetiam ipſi calcarunt. Concedamus interim ſua Romanis, ſua item Græcis exempla: nos priſcos illos exuſcitatos contemplemur, nosq́ in illis ſuſpirantes & clamantes, donec, ſi non pares, ſaltem proximos illis faciat ac formet nos ſuo ſpiritu Deus. Cui uni laus.

In Saxonia.
Anno,
M. D. XXX.

Philip. 3.
Coimitatores mei eſtote fratres, & conſyderate eos, qui ſic ambulant, quemadmodum formam habetis nos.

DIVORVM VETERIS TESTAMENTI HYPODEIGMATA, AVTHORE GEORG. VVICELIO.

ADAM.

Gene. I. ADAM è PARADISO VOLVPTATIS EMITTITVR, ut in ſudore operetur terram, de qua ſumptus eſt. Igitur Paradiſus hac in terra Adamiæ poſteritati interdicta eſt: opus uerò manuũ præceptũ. Paradiſum in futuro ſæculo expectamus, De qua Dominus Lucæ xxiij. Hodie mecum eris in Paradiſo. Hic euntes imus, & in lachrymis ſeminamus, in exultatione meſſuri, Pſalm. cxxv. Porrò quiſque ſibi contra ſuperbiam ſæpe occinat illud: Puluis es, & in puluerem reuerteris. Aut ſi malis cũ Abrahamo: *Anochi aphar ueaphar.* Aduerſus pleonexiam utere: Nudus uenisti, nudus abibis. Atq; hic demũ habes, quale ſis τὸ πλάσμα, inuicte Polypheme unà cum Ennacim ſocijs. Lutulentum genus eſt, quod iactatis: aut ſi poëtis mauultis cerdere, lapideum.

Id eſt, q ſum puluis & cinis.

HEVA.

Gene.3. Perfert multiplices prẽſſuras mater, idq; non tam prẽgnans, quàm pariens. Virum ſuum appetit, atq; ad hunc ſeſe uertit, qui ipſi præſit. Afflictionem carnis habent huiuſmodi. j. Corint. vij. Saluatur tamen uxor puerpera, ſi manſerit in fide ac dilectione, & ſanctificatione cum caſtitate. j. Timoth. ij. Recole Chriſtiane, Tempus breue eſt: Qui habet uxo-
1.Cor.7 rem, ſit tanquam non habeat.

ABEL.

Gene.4. Vberrimam hoſtiam obtulit Deo Abel, fide, factiſq; iuſtus, & ore dominico celebratus. Vnde inuidiam ſibi conflans, cruce glorificatus eſt. Sed heus tu quoq; fidelis offer. At quid offeras? Dicam equidem: Primum temet, quantus es: mox cor contritum, deinde fructum labiorum: poſtremo ſubſtantiam in fratres diſperſam: quæ res odorem præbebit bonæ fragrantiæ. Hoc facto, para collum. Tunc etenim gladio
Ibid. præbenda eſt candida ceruix. Subinde memoria repete: Vox ſanguinis fratris tui, &c. Hoc eſt: Non impune occidiſti te meliorem fratricida. In auribus Domini Zebaoth iſtud, crede mihi, eſt.

ENOS.

Gen.4. Huius tempore palàm cœpit inuocari nomen Domini, tu hunc ſe-
Ioel.2. quere, credendo, prædicando, laudando, amando, ut ſis ueri Adẽ filius, cuius priſcus ille tranſgreſſor typum gerit. Non neſcis? Omnis qui inuocauerit nomen Domini, is ſaluus erit.

Enoch

ENOCH.

Gene. 5

Enoch ambulauit cum Deo. O uocem ſacram,quę auguſtius quiddam in ſua lingua ſonat. Vera ſanctitas & iuſtitia hominis eo ſchemate ſignificatur,adeoq́ quicquid eſt, quod pietatem, ſiue religionem,item alicubi timorẽ dei ſcriptura appellat.Neceſſe eſt igitur, uitę huius commodis parciſſime uſum,& futuram,toto pectore,citra intermiſſionem, gemebundum exoptaſſe. Vnde ſublatus è peccatrice generatione, quã grauiter ferebat, gaudio inenarrabili in Paradiſo ueræ uoluptatis in ſempiternum fruitur.

NOAH.

Gen.5

In terra hac maledicta conſolator ſiue recreator Nŏe eſt, ſed eorum qui laboribus & oneribus prẹmuntur,Matth.xj.Qui contendunt per ſtrictum iter in hæreditatẽ promiſſam. Qui quotidie baiulant ſibi crucem,gementes domicilio, quod è cœlo eſt, ſuperindui. Cæteri diluuio ac igne æterno perdentur. Noah uir iuſtus eſt,& *Thamim*. Gen.vj. Nam & ipſe ambulauit cum deo . Vide textum. Item iuſtus erat in generatione ſua.cap.vij. Et ædificauit altare domino, & ſacrificauit. cap. viij. Iuſtus idem cum iuſtis numeratur, Ezech.xiiij. Fuit & iuſtitiæ prẹco, non iuſtus tantum,ij. Petri.ij. Niſi ex animo & conſtanter crediſiſſet, non apparaſſet arcam rebus adhuc ſecundis.Hebr.xj. Habes pietatem Noe erga Deum, nunc communem uitam accipe. Cœpit, ait textus, Noe eſſe uir agricola,& plantauit uineam,Cap.ix. Labores enim manuum ſuarum comedit, Pſalm. cxxvij. Tu quoq́ incumbas,ut quietus ſis,& agas res proprias,& operere manibus ꝓprijs,j.Theſ.iiij. Lege ij. Theſſ.iij. Et tibi,non Monachis tantũ,dictum puta. Pudor ingenuus duorum filiorum huius, pę dagogiæ ſtudium declarat. Cataclyſmi ſubitam irruptionem de ſubito aduentu iudicis orbis expoſitam in Euangelio meditare.

Id eſt,perfectus.

ABRAHAM.

Gen.12.

Huius uiri fides,pietas, obedientia,fortitudo,dilectio nunquam ſatis commendabitur.Quin textum audimus: Ædificauit Abraham altare domino, & inuocauit ibi nomen eius. Ecce cultus dei. Mox cap. xv.Credidit Abraham, &c. Ecce fidelem ac iuſtum corde, ore, opere. Accipit idem in mandatis à domino : Ambula coram me, & eſto perfectus:quod Græci τέλειος. Tale tibi præcipitur quoq́ Deutero. xviij. Perfectus, id eſt,abſq́ macula, cum deo tuo eris. Item Math. v. Hæc hominis religio.Priuatam conuerſationem, hoc eſt,ueræ religionis teſtimoniũ,ornat relicta patria,perpetua peregrinatio, tribulatio, apud ignotos tentatio,quam heroica fide uicit, philoxenia, precatio pro ſterili regina,precatio fortis pro Sodomorum ſalute, libertas arguendi regem. Iam attinet & hoc ad rem,quòd laborat,plantans nemus. Nec ſordidus eſt,utpote qui à rege Sodomorum nec calciamenti corrigiam

accipere

accipere uelit. Emit liberaliter ſicut & Dauid ab Areuna, honorat aliꝛ os,&c. Propheta idem dicitur,Cap.xx, Patriarcha, Hebr.vij. Homo, cuius nemo ſimilis inueniatur, Eccle. xliiij. Typus eſt omnium credenꝛ tium & peregrinantium in Eccleſia. Ea propter ad hunc reſpicere in Iſaia iubemur, Cap. lib. Quod ni, ſpiritu operante, feceris, ſinu huius nunquam colligere. Si filius huius eſſe uis, ingredere ueſtigijs fidei huꝛ ius, Rom. iiij. Et declara fidem, ut Zacchæus Luc. xix. Breuiter, filius Abrahæ, opera patris peragit,Ioan. viij.

SARA.

Gene. 19. Saram allegat D. Petrus contra mundũ muliebrem, & ponit eanꝛ dem in exemplum Chriſtianis mulieribus, ſpei in deo, ſubiectionis & obedientiæ erga maritos. Quemadmodũ Sara,inquit,obediuit Abraꝛ hæ,dominum illum appellans:Comes peregrinationis ſui uiri ac tribuꝛ lationis omnis ſocia, fide profecto non caruit.

LOT.

Lot Abrahæ nepos,Abrahę fidem, obedientiam ac hoſpitalitatem imitatur,nobis imitandus. Compellit intrare ad ſe hoſpites, Dei angeꝛ los,ut eos lauet, cibet,reficiatq́, adeoq́ quos aduerſus uiolentiam uel filiarum ſuarum proſtitutione, tueatur. Adq́ illorum imperiũ, relictis omnibus fugit:is antea oppreſſus à nefarijs per libidinoſam conuerſaꝛ tionem. Et quoniam oculis & auribus iuſtus habitaret inter illos,quoꝛ tidie animam iuſtam iniquis ſuis factis excruciabant,ij. Pet.ij. Ridetur hodie, qui ob malefacta Chriſtianorum torquetur, cum ferè ſuperent Sodomitas in ſuperbia, crapula, abundantia, ocio, immiſericordia, Ezech.xviij. Nec temere queritur Ieremias: Maior effecta eſt, inquit, iniquitas filiæ populi mei peccato Sodomorum.Ἀρσενοκοῖται Itali Sodoꝛ mitæ ſoli non ſunt,qui quotquot ſunt,grauius iudiciũ expectent oporꝛ tet, Matth.xj. Cæterum ſubuerſio iſta ciuitatum ὑπόδειγμα eſt illorum, qui impiè forent acturi,ſicut S.Petrus exponit.Idem dominus in Euanꝛ geliſtis ad noſtri νουθεσίαν trahit: Sicut,ait,accidit in diebus Lot:edebant, bibebant,&c.Vt nimirum in ſanctis conuerſationibus ac pietatibus exꝛ pectemus aduentum diei Dei:utq́ immaculati & incontaminati ab illo in pace reperiamur.Sic enim docet S. Petrus.

VXOR LOTH.

Memores eſtote uxoris Lot, dicit Dominus,Mat.xvj. Nemo qui manu ſua admota aratro,reſpexerit à tergo, aptus eſt regno cœlorum, Lu.xj.Exemplũ S.Pauli hoc loco ſubſtituendũ,lege Philip.iij. Atq́ ilꝛ lud imitari nos uult,ut ibidem legis.Obliuiſcere patriæ tuę, & dic patri ac matri:Neſcio uos:& fratribus:Ignoro uos,Deut.ult. Ægypto ac Ba byloni, hoc eſt, mundo huic ualedicamus, nec illuc redeamus, ne cum eo damnemur, & pereamus.

ABRAHAE SERVVS.

Forma piorum ſeruorum,ſi quibus datum eſt. Homo ille religioſe precatur, credit, gratias agit.In heri ſui negocio ſolicitus, prudens ac fidus eſt,poſtponens officio patinas.Obſerua item,q̃ ſit idem in orando apud Syros illos diligens & diſertus, q̃ uerax, q̃ ſimplex. Ablegatus reditum maturat. Vere dixit Salomon:Sapiens ſeruus regis beneplacitum eſt. Et Syrach: Si eſt tibi ſeruus fidelis,ſit tibi quaſi anima tua. Gen.24.

ISAAC.

Benedicti ſeminis typus,in quo benedicendæ erant omnes familiæ gentium:Filius promiſſionis uerius q̃ carnis,genitus ex deo,&c. Quæ generatio riſum facit filijs generationis huius adulteræ. Puellus Iſaac patri obediens fuit uſq; ad mortem etiam,quę ſibi intentabatur.Patitur Iſmaelem deriſorem, ſiue, ut Paulus dicit, perſequentem.Patitur Palęſtinorum ſimultates.Nec ulli dubium,quin ſanctus pater filium tenellum ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ domini educarit,iuxta illud:Scio,ait Dominus, quod Abraham præcepit filijs ſuis,& domui ſuæ poſt ſe,ut cuſtodiant uiam domini. Tandem illi uxor a deo prudens datur,Prouer.xix.Morem præterea peculiarem habuiſſe exiſtimandus eſt,nimirum,q rus deambulauit ad meditandum,ſiue orandum, Cap.xxiiij. Cuiuſmodi Dauid in Ogdoade ſua ſæpe dicit: Meditabor ſiue exercebor in ſtatutis tuis. Et ſanctus Paulus præcipit:Hæc meditare,in his eſto. Signum eſt hoc inhabitatoris ſpiritus, qui ſenſus ac corda ad ſeſe ſua'q; rapit. Orat Iſaac contra ſterilitatem uxoris,& impetrat,paterno uidelicet exemplo edoctus.Vides ubiq; in patriarchis pietatē & honeſtatem.j.Timot.ij. Gen. 22 Id eſt, in diſciplina &, admonitione

Illud ſemel dictum ſufficiat: Nempe in ſomnis illo tempore reuelaſſe populo ſuam uoluntatem Deum, nunc uero idem facere in ſcripturis ſanctis per doctorem ſpiritum.

Item illud: Nimirum naturam in ſanctis nō tacere ſcripturas. Abraham ridet grauidam anum,mortuam deflet.Iſaaco adimit dolorem nouæ nuptæ amor, ludens nugatur cum uxore, uterq; timore adactus ſimulat. Iaacob puellam iuniorem mire amat, reifamiliari ſtudet, natu minorem filium prę cęteris tenerē ſenex adamat, cuius etiam inſomnio iritatur, ueſte ſanguine reſperſa luditur, mox uehementer luget οὐκ ἄδακρυτί.Rebecca uiuere renuit,ni ex ſententia ſuccedat. Rahel inuidet ſorori fœcunditatem,& deludit patrem. Ioſepho commouentur uiſcera ſuper fratribus,&c. In rege Dauide multi affectus. Quis enim huiuſmodi omnes enumeret? Id eſt, non abſq; lachrymis.

Aliud:Noah,& poſt Ioſephi ebrietas,Loti,& poſt Iudæ inceſtus, Abrahæ cruenta manus, Iacobi in parando uictu calliditas (Si tamen hæc duo in peccatis numerari debent) Moſi,& poſt Dauidis homicidium,Aharonis murmur, Ionæ inobedientia, Iiobi maledicentia, Dauidis recenſio, ſcortationes Samſonis, Ruth nocturni concubitus ca-

C ptatio

ptatio, & ſi qua alia flagitia ſanctorum hominum ſunt, pijs incaute labētibus medicina eſſe debent. Impij cōtrà peccatores eiuſmodi reſpuūt.

REBECCA.

Vna ex mulieribus quas S. Petrus ſanctas ac ſperantes in deo uocat. *Gene. 23.* Reperitur ea uirgo in labore. Quęrit lanam & linum, &c. Proue. xxxj. Et perquàm comes ac benigna: Bibe, ait ignoto Abrahæ œconomo, domine mi. Hoſpitalis quoq; eſt, inuitās uirum. Parentibus aſſentit nuptura, & uolens tam patriam quàm parentes derelinquit, ut marito ſuo adhæreat. Vide quàm genuinus uirgunculæ pudor, quando ſe pallio obtegit. Vide pietatem mulieris, quando dominū conſuleret, non pythonicos, aut augures, Iſa. viij. An non populus apud deum ſuum quęrat? Peregrinatur cum marito ſuo in fide dei. Summa: Mulier eſt, qualem deſcribit Apoſtolus, j. Timo. ij.

IAACOB.

Iacob uir integer, à fratre odio habitus, conſilio matris ſolum uertit, ut uitam tueretur. *Gene. 27.* Duriter peregrinans uixit, ſed interim audit à domino: *Gene. 28.* Ero cuſtos tuus. Mire pius adoleſcens, quod uel ex Cap. xxviij. liquet. Nam erecto Bethel, orat, uouet, & deum præſentem ſibi propitiumq; & credit & habet: ualde idem affabilis ac humanus erga populum orientalem. Seruit liberaliter uni hero xx. annos: diu noctuq; æſtu ac gelu affligitur, uigilat, damnum hero ſarcit, ſeruus qualem nimirum exigit Apoſtolus Ephe. vj. Colo. iij. Tandem una atque altera uxore ducta, τεκνογονίᾳ ſtudet. *Id eſt, filiorū procreationi* Tale enim ad multiplicandam Abrahamianam ſobolem attinebat. Nuptiale conuiuium Iſaaci, præter hoc in Aram factum, non legimus: ubi & Iacobo pro more gentis celebratum conuiuium legis; ſicut & Simſoni apud Philiſtæos. Non ibi legis germanicas nuptias, hoc eſt, diabolicas comeſſationes, compotationes, pompas, inſanias, choreas, & plane dedecoroſum Chriſtiano nomini ſtrepitum. *Gene. 30.* Nota item, quàm non ſit amarulentus erga uxorem Iacob, Coloſſ. iij. Sed ut Petrus admonet, ſecundum ſcientiam eam tractat, cum potuiſſet eius importunitatē ſæuis uerbis retundere: Nunquid, ait, pro deo ego ſum? Nec illud arbitror contemnendum, quanta uidelicet ſedulitate infantulis nomina indiderint ſancti parentes, tametſi parum referat, quocunq; appelleris nomine, modo Chriſtum ſequare. Vult Iacob & ſuæ etiam domui præeſſe, hoc eſt iuxta Pauli parænesim operari propria. Hactenus ſeruierat. Sed potuit liber fieri, cur nō uteretur? Idem è uultu *Gene. 31.* latentem ſoceri iram animaduertit, ſed uide, ut illam iniuſtam arguat, ac ſeſe purget. Audi fidem: Non, ait, dedit illi deus, ut male mecum ageret. Ibidem honeſtis rationibus expoſtulat cum ſocero, & multa libertate aduerſus ingratum in dicendo utitur. Ea eſt bonæ conſcientiæ fiducia: *Gene. 32.* Rediens uir bonus obuium habet fratrem Eſau, quem ex multo metu dominum ſuum uocat, & placat ferocem donis atq; uerborum

facilitate

facilitate. Obſerua quàm pie deo,non ſibi aut operi ſuo,tam liberos,q̃ bona uendicet: Minor,inquit,ſum cunctis miſericordijs. Item:Benedictio,quam donauit mihi dominus,&c. Item: Paruuli ſunt,quos donauit mihi dominus. Lucta illa diuina ſummam uiri pietatem & iuſtitiam indicat ſimul & commendat. In uia orat,promiſſionis fide plenus, affligitur, tentatur, uincit. Illud admirandum, quòd pius uixit in medio gentis impiæ. Omnia ſic loquitur, ſicq́ ſe per omnia gerit, ut concordiam cum fratre alat, eiusq́ ferocitatem mitiget. Atque hic uides, mollem ſermonem iram frangere, Prouer.xv. Seruit deo in Suchoth, diues quidem pecoris, ſed tamen pius. Hunc igitur imitemini, & diuitiæ uobis nihil oberunt: Diuites erga Deum ſitis,Lucæ.xij. Et diuites in bonis operibns, j.Timoth.vj. Diſplicet uiro iuſto cædes Sichimorũ. Tribulatio & anguſtia hîc inuenerant eum.Iubet,è medio auferri idola,& mundari &c̃. Vbi claret,quàm pie,quàmq́ paterne ſuę domui præfuerit. Perpetuo peregrinatur Dei populus, declarans ſe in terris locum manentem non habere. Et hoc in genere prætereundum non eſt,uidelicet,incolas ubiq́ ἀθέους licet,erga Hebræum popellum benignos ac humanos ſeſe exhibere, ut cap.xij.Ægyptij,cap.xx.Gераritæ, cap.xxiij.Hethæi, cap.xxiiij.Syrij, cap.xxxiij.Sychemi,&c̃. Nobis tale præcipitur in Deutero.nec fecimus,atq́ hoc Chriſtiani. Ibidem. Gen.35.

IOSEPH.

Narrat libere diuina ſomnia,hoc eſt,dei iudicia: ſuffert incredibilem fratrũ inuidiam,nudatur, in lacum conijcitur non aperiens osſuũ,uenditur in exilium. Sed ô fœlix,quia Dominus cum eo. Ex exule ac famulo fit præpoſitus & œconomus regis. Cogita hîc, quanta hominis fidelitas,quanta modeſtia,quanta bonitas, quantum deniq́ delitium ſui generis.Continentia adoleſcentis prodigioſa eſt,utpote,quem tam ingens tentationis ignis incendere non ualuit. Tali dono donatum quoque Paphuntium quendã & Narciſſum tradunt, & cum primis diuam Ceciliam, & Agatham, quæ ſollicitatori Quintiano dixiſſe legitur: Mens mea ſupra petram ſolididata eſt, uentus uerborũ tuorum hîc nihil efficiet. Bellephoron & Hippolitus gentiles hac in re Chriſtianos noſtri temporis antecedunt. Vera crux pijſ.iuxta ac caſtiſſ.iuuenis,quòd in carcerem conijcitur, ſed Deus cum eo in carcere. Papè quàm glorioſum eſt,pati aliquem ὡς χριστιανὸν,hoc eſt, innocentem. His tamen malis cupit eripi Ioſeph, ſed ad uotum protinus non ſuccedit: duos enim annos in lacu illo degere oportet. Hæc diſciplina eſt filiorum Dei. Pincerna interim κακοποιὸς cum Barraba educitur. Tandem uir,in quo ſpiritus Dei eſt,uir intelligens & ſapiens, ad ſummum honorem, quem non affectarat,euehitur. Gloriã enim ubiq́ præcedit ignominia. Bone deus,quàm admirabili prudentia, quàm ſalubri conſilio regioni adeſt? Quis ſatis explicet animi illius diuinitatem,morum conſeruatam integritatem,ſum Gen.37 Id eſt, malefactor.

mum in iuuando ſtudium ac laborem? Non eſt oppreſſor pauperum, nec exactor tyrannicus, ſed ſaluator ac patronus adeoq; ἄσυλον totius populi. Atq; ita in publico ſe gerit: Priuatim ad pietatem exercetur, obliuiſcitur populi ſui & domus patris ſui, grato animo beneficia à Deo datore accipit. Durius cum fratribus agit diſſimulator egregius. Porro ſic debebat fieri. Odio aut uindictæ libidine nihil egiſſe exiſtimandus eſt.
Id eſt, naturali amoris affectu carentes. ἄστοργοι fratres commeruerant iram, ſed ipſe condonat, ſed flet, ſed pecunias largit̃ Ioſephi pietas. Item benignè eos excipit, refocillat benignius, tractat honorificè immeritos, conſolatur, & exilij ſui neceſſitatem perq; comiter ijsdem exponit. Vſqueadeo autem Deo plenus eſt Ioſeph, ut nomen Dei non poſſit ſuis ſermonibus non frequentiſſime inſerere, atq; hoc reuerenter utiliterq;: Dens, inquit, ueſter dedit uobis theſauros.
Gen. 45. Mox: Deus miſereatur tui fili mi. Item: Deus me pro ſalute ueſtra miſit in Ægyptum. Et iterum: Dei uoluntate huc miſſus ſum, non ueſtro con-
Ibidem. ſilio. Et, Deus fecit me dominum uniuerſæ regionis. Item, filij mei quos dedit mihi dominus. Item: Vos cogitaſtis de me malum, ſed deus uertit illud in bonũ. Atq; ita ex abundantia cordis os loquitur. Vtinã & nos talibus uerbis adſueſceremus, & diſceremus rectè nomine diuino uti.
Ibidem. Magnũ præterea honorandorũ parentum exemplũ in Ioſepho relucet, qui patrẽ ſenio confectũ tam diligenter cum tota propagine accerſit, & tam amãter aduenientes ſuſcipit, inſtruit, curat, paſcit, pater uerius quàm
Gen. 50. filius IACOBI, quem uiciſſim alit, mortuum ritè ſepelit, fratres metu liberat, ſolatur, recipit ſeſe illorum neceſſitati non defuturum, loquitur ſuper corda eorum, &c. Morem ſepulturæ Ægyptiæ ſeruat, rem me-
Ibidem. diam uidelicet, tam in condendo ſe quàm patre. Nec prætermittenda eſt aliorũ fratrum erga parentem obedientia, erga Ægypti præſidem illum ignotum humilitas ac reuerentia, pro fraterculo ſolicitudo. Breuiter erga omnes exhibita honeſtas ciuilitasq;.

MOSES.

Exod. 2. Infans etiamdum impij regis tyrannidem experitur, domino ſuo in hoc pulchrè adſimilatus, Matth. ij. Sed tamen perdere homo non poteſt, quem ſeruat deus. Exul idem eſt puer, adeoq; pupillus adoptatur.
Ibidem. Vide quæ diuini uiri auſpicia in hoc miſeriæ ſalum æditi. Adoleſcens ſupplicium effugit, & aduena fit ſicut omnes patres eius, nec tamen Dei
Exod. 3. auxilio perpetuò deſtitutus. Paſcit oues uir ſanctus, atq; in officio uidet
Ibidem. auditq; deum, ſed non ſine metu. Poſt, uocatur ad aliud munus, futurus ex paſtore ouium paſtor hominum, ſicuti S. Petrus ex piſcium piſcatore hominum piſcator. Munus aliquantiſper detrectat, non tam rei periculum quàm ſuam paruitatem conſiderans. Gentis doctor à uocatione inſtituitur formaturq;, & audit primus ipſe, quæ loquatur alijs, imò miraculis allicitur, & multa perſuaſione tantum non attrahitur, ut pareret ignominiam currentibus ultroq; captantibus publica munia. Cæterum

prouin

prouinciam delegatam obiturus,ſalutato & conſentiente ſocero,Ægy- Exod.4.
ptum repetit,unà cum uxore ac filijs. Partes ſuas apud regem ſtrenuè
libereq́ peragit, ſed iterum atq; iterum ludit operam: Nam ita fieri de-
bebat. Tandem expellitur à facie tyranni, crucis opprobrium ample-
ctens,& audit:Aut abi,aut morere:Quod prius ille facit,& in æſtu iræ Exod.10.
diſcedit. Hæc in Ægypto. In profectione uir dei fide firmatus, popu- Exod.14.
lum labaſcentem mirè ſurrigit,roboratq́, deo exultabundus canit, po- & 15.
pulo cum ſolicitudine præeſt, à domino petens,ſi qua neceſſaria popu-
lus efflagitaſſet. Murmur indomitæ gentis perfert,nec tamen ſine con-
teſtatione,quod id in iniuriam dei cederet. Præterea urget ac ſudat pre-
tioſa anima,ut alijs bene eſſet. Pòſt,obdurat ad rixas uulgi,qui murmu
ra pertulerat, idq́ adeo,ut ad lapides prope res ueniret. Plane eſt do-
mus Mari ſynagoga. Plane ij ſunt,ſi qui alij, quos Propheta longo poſt Id eſt,exaſperans.
tempore ſalonim,ſarabim & morrerim appellat.Quę agnomina rectiſ- Id eſt,rebelles.
ſime intellexeris, ubi huiuſmodi expenderis, nempe: Forſan non erant
ſepulchra in Ægypto. Item, utinam mortui eſſemus in Ægypto, &c. Exod.14.
Quis dabit nobis ad ueſcendum carnes? Recordamur piſcium, &c. Exod.16.
Conſtituamus nobis ducem & reuertamur in Ægyptū,&c. Cur feciſti Nume.11.
nos exire de Ægypto? ut occideres nos, &c. Eſt'ne dominus in nobis,
an non? Quæ tametſi extra inſtitutum eſt referre, tamen quia inde no-
tior nobis Moſi manſuetudo fit, prætermittere non debebam. Chri-
ſtiani noſtræ ætatis tanto Hebræos hoſce interuallo anteeunt, quanto
olim gentes in circuitu, Ezech.viij. Orat homo magnus, & tacens cla- Exod.14.
mat ad deum. Quid quòd ſublatis palmis hoſtem fundit? Vide item, Exod.17.
quibus negociorum undis iactetur,inuoluaturq́,quę ſubeat,quæ per-
petiatur,ut bene præſit.Conſilio quoq; ſoceri barbari pro temporis ra Exod.18.
tione obtemperat,excellens alioqui in quauis ſcientia. Ad montem Si- Exod.19.
nai pręmonet,ſuſq; deq; curſitat,narrat,conteſtatur,conſolatur,docet,
ſui nimirū officij ſatagens. In periculo rurſus orat, ac ſeſe ceu parietem
diuino furori opponit. O ualidam ualidæ fidei precationem. Eam nos
oraturi in noſtris caſibus imitemur. Quàm indignè fert infandum re-
lapſi populi ſcelus, quàm diſquirit, quàm iraſcitur, quàm grauiter cum
ſeducto fratre expoſtulat? Deinde quanto ardore deum orando con-
ciliat? Bone deus,quæ iſta uox: Sin minus,dele me,&c. Quàm non no Exod.32.
ſtri ſanguinis,q̃ non noſtrę mentis ea eſt? Ad eundē modum optabat ſe
pro alijs deuotū S.Paulus.Nulla maior charitas eſt.Proxima Dauidis: Roma.9.
Reus,inquit,ego ſum omnium animarū. Item, Domine deus uertatur, 1.Reg.22.
quęſo,in me manus tua.Obſcurantur hîc Curtij,et Decij unà cū Scipio 2.Reg.24.
nibus. Vide quoq;, q̃ diligenter doceat, q̃ ad amuſſim præſcribat, q̃
probè ſingula inſtillet ac repetat Moſes pro ſuæ ætatis ratione,multa
pro hocce noſtro tempore. Non condemnat blaſphemum, priuſq́ à Nume.9.
domino iuberetur. Quemadmodū alibi pollutos celebrare paſah non Nume.15.

Num. 27 permittit, niſi antea cõſulto domino. Sic agit cum collectore lignorum, & filiabus Salphat. Pius eſt in affinem Hobab Madianitem, nec facilè à ſe illum dimittit, non tam ſui quàm totius ſynagogæ cauſſa, cui per eremum opus fore illius induſtria uidebat. Quo claret ſolicitudo prouidentiaq́ꝫ Chriſtiani præſidis uti uolentis etiam increduli opera in adminiſtrando. Verum illo recuſante, aliunde deus ſupplet, ne quid in Eccleſia deſyderes. Nec reticendũ, quibus anguſtijs ſeptus uir dei fuerit, quando res omnis iterum eſſet inclinata: ut interpellat, ut affli&tatur, ut ſua de ſorte queritur apud deum? Sed poſt, ea paſtoris querela accuſatum populum ualde preſſit. Id quod nobis magno ſolatio fuerit. *Man* impune

Num. 11. nõ faſtidiere ſaturi, ſicuti nec noſtri homines. Et quis non miretur animum uiri huius ab omni inuidia alieniſſimum, quando Eldad & Medad prophetantes, contra contemptores nõ tuetur ſolum, ſed & optat, ut nemo non diuino ſpiritu illuſtratus prophetet in eius gloriam, cuius

Marc. 9 res agitur. Sic apud Euangeliſtas dominus prohiberi uetuit, qui eijcie-

Luc. 9. Philip. 1. bant dæmonia. Et Paulus Chriſtum adnunciari quauis occaſione gaudet. Audi aliam atq; aliam ſubinde optimi hominis afflictionem. Antea affligebatur à turba promiſcua, nunc à ſupremis. Quam infeſtationem quomodo tuliſſet, ni eum & dextera dei ſuffulſiſſet, & aluiſſet remunerationis æternæ ſpes? Neq; enim uulgaris animi eſt, ſummam inuidiam

Id eſt, manſuetus. iuxta ac maleuolẽtiſſimas pati obtrectationes. Vnde ſcribitur ualde *Ani* fuiſſe, hoc eſt, qui humili deiectoq́ꝫ ſpiritu iniuriam deuorare omnem potuerit, quod uirtutis Apoſtoli πραότητα dixere. Iam quia πραῢς erat, noluit calumniam ipſe ulciſci, ſed hoc fecit dominus, qui ſemper dicit: Mihi ultio: à quo laudatur contrà Moſi fidelitas. Adhæc quò liquidius pateret Moſi manſuetudo, longanimitas & candor quidam, orat pro perſecutore εὐαγγελικῶς, & orat toto pectore. Id quod è ſuis ipſius uerbis

Id eſt, tolerantia malorum. melius intellexeris. Ita enim habet precatiuncula: Deus obſecro, ſana eam. O mirandam ἀνεξικακίαν. Sic alibi humi prouolutus ſiſtit iram dei, nec ceſſat à clamore in ipſa etiam ſtrage. Iterum à populi plane deplorati impio murmure afflictus, unà cum Aharone pronus in terram corruit, quippe non ferens ſacrilegam uocem (grauiori enim uerbo uti non

Num. 14 poſſum) Conſtituamus capitaneum, & redeamus in Ægyptum. Quæ machæra, quod telum ſynceriſſ. ac fideliſſ. pectus immanius tranſuerberare unquam poterit? Neq; tamen minus poſt deum illis propitium facit. Audimus uidemusq́ꝫ & nos hodie non ita multum diſparia in noſtro populo Chriſtiano, ob quæ quantum ego excoquar adedarq́ꝫ diſſimulatum quàm confeſſum malo. Accedunt his nouæ illę Cora turbæ aduerſus uirum iuſtum. Cuius ſchiſmata, cenodoxia matre prognata, plurimum noſtris caſibus ſolatij adferunt. Sed hîc mihi obſerua, quàm ſapienter eam ſynagogæ labem abſterſerit. Age, ait, dominus ipſe ſecernet à prophanis ſanctos, ne nos iudicando inter noſmet erremus. Quo

in loco

in loco diſcamus à Moſe uocationis certitudinem, deq́ꝫ deo in nobis plerophoriam. Deſtituti hac perſuaſione ſunt, quotquot ſpiritu dei deſtituti ſunt, ut ſunt literarij, mercenarij, uentriculi, hæretici. Verbis illi pugnant inanibus & cõuitijs amarulentis, nec apparere audent, ubi cognitio cauſſæ exactior habenda eſt. Diſcamus item, multum habere momenti in controuerſia uitæ innocentiam, ut dicere poſſis: Tu ſcis domine, quòd nec aſellum, &c̃. Huic ὁμόψυχος Samuel erat. Homo multis modis exercetur, & grauius etiam, ac ſi plagis cum Paulo uapularet. Populi mores, mihi crede, uerbera abunde atrocia pio ſunt Antiſtiti. Quinetiam exemplum fidi paſtoris præbet, quando ſententia mortis accepta ſolicite à domino peteret, ut ſibi in miniſterio æque bonus ſuccederet. Oues enim multæ, paſtores uerò pauci: pauciores ueri paſtores, patres pauciſſimi. Nemo eſt, cui tam curæ ſit Eccleſia, quàm eſt ſua cuiq́ꝫ domus. Adhoc dilucidat legem, ſiue ut Paul. dicit, ſecat, ne ullus non intelligat, Deut. j. Moriturus ſucceſſorem diligenter inſtruit fingitq́ꝫ, ſcribit legem, tradit, præcipit, interminatur. Habes itaq́ꝫ abſolutiſſimum optimi paſtoris τύπον in Moſe, cui contigit eloquium: Non fore, ut ſimilis illius propheta in Iſrael ſurgeret. De cuius ſpiritu auferat, & nobis impartiat miſericors deus, Amen. Deut. 34. Nume. 11.

AHARON.

Aaron Moſi frater eloquens à domino pronunciatur, qui oraculo admonitus, fratri obuiam lætabundus exit, prophetæ illi loco futurus in Ægypto. Murmur populi perfert, ita ut decet uirum. Expoſtulatori Moſi manſuetè reſpondet, quando populi ueſaniæ infelix acquieuiſſet. Communem cum Moſe iniuriam tam à populo quàm à Leuitis fert. Quàm ſupplex ueniam precatur uir tantus, quando nimirum in Moſi perſonam peccaſſet. Huius uirga præ cæteris floruit: is enim cõmendatus eſt, quem dominus cõmendat. Sic quoq́ꝫ Heliam miraculo inſigni alijs prælatum legis. Porrò ueſtitus hominis Epiſcopo μυστικῶς conuenit, præſertim pectorale, quod cõtinet iuxta Septuaginta, δήλωσιν καὶ ἀλήθειαν. Adeoq́ꝫ tota Aaronis uita, presbyteri Chriſtiani inſtructio eſſe poterit. Horum eſt, panes dei ſui adportare, id eſt, Euangelizare, ideo ſancti ſint: in quibus uerò *Mom* eſt (quod pulchrè lxx. μῶμος) ij non adferant panẽ dei ſui, unde Paulus presbyterũ ἄμωμον exigit. Eorundem quoq́ꝫ eſt docere, ne flagitiorum immunditijs tabernaculum polluatur, id eſt, Eccleſia. Vide Leui. xv. Vnde Paulus j. Cor. v. Ad eundem modum celebrari merentur duodecim principes Iſraëlis, & ſeptuaginta ſeniores, cæteriq́ꝫ ſacerdotes, ſynagogæ columina. Horum curam atq́ꝫ laborem imitentur Eccleſiæ diaconi, ut ea cum ſynagoga nõ certare ſolum queat, uerum etiam ſuperare. O utinam & nos in Eccleſia tandem audiremus: En populus ſapiens & intelligens, gens magna. Nec eſt alia natio tam grandis, quæ habeat deos appropinquantes ſibi, &c̃. Deut. iiij.

Exod. 4. Nume. 16. Nume. 14. Exod. 32. Id eſt, declarationem & ueritatem. Id eſt, uituperium. Nume. 11. Deut. 4.

Pinchas.

PINEHAS.

Nume. 25. Fidei ſpiritu non caruit Pinehas, qui zelo polluit. Videt homo ſanctus præuaricantes, & zelo diuinæ legis incenditur, uſq; ad mali propulſationem. Ardens pectus ſeſe continere non ualuit, quemadmodum nec Elias, nec Mathathias cohibere ſe potuêre zelo dei concitatiſſimi. Dauidis zelus incredibilis uel hinc nobis commendatur. Conſumpſit, inquit, me zelus meus. Et: Vidi præuaricationem, & mœſtus dolui, Pſalm. 138. idq; adeò, ut præ mœrore tantum non extabeſcerem. Idem: Nonne odientes te domine odio perſequar, & in inſurgentes aduerſum te extabeſcam. Quem affectum & omnium princeps Chriſtus induerat, quanIohan. 2. do de indignabundo diceret: Zelus domus tuæ, &c. In Exodo ζηλώτης prædicatur. Rectè ſcripſit d. Ambroſi. Zelus charitas eſt, & angeli ſine zelo nihil ſunt. Horum temporum conniuentia, indulgentia & diſſimulatio nota eſt eccleſiæ, deo inimica.

CALEB.

Nume. 14. Vir excelſo animo Caleb, quippe qui diffidentes reprimit, & pollicetur omnia per deum fauſta: Aſcendentes aſcendamus, inquit, & hæreditemus terram, quia potentes poterimus (obtinere) eam. An non uiua planeq; maſcula uox hæc? Hinc collige non fidem modo, ſed & fidei naturam, uſum, adeoq; uitam. Idem alibi populum rebellem pari Exod. 20. fiducia alloquitur: Nolite timere, inquiens, Nam ſicut panem uorabimus hoſtes, Dominus nobiſcum eſt. Quale, deus immortalis, pectorũ illorum robur? Quanta confidentiæ uis? Heu noſtram diſſimilitudinẽ. Illis lapides, nobis perdices parit ueritas. Sed abſolutam Calebi laudem Nume. 14. accipe: Seruus meus Caleb, ait dominus, qui cum ſpiritus alius eſt, &c. Hoc eſt, qui diuerſo à ueſtro ſpiritu ducitur. Et idem plenus eſt imitatione mei, hoc eſt, perfecte me ſequitur. Quo idiomate et alibi in eiuſdẽ laude utitur, & ſæpius Ioſ. xiiij. Adeo, ut hoc ceu titulo inſigniore cohoneſtandus eſſe Caleb mihi uideatur. Impleuit, ut iret poſt deum. Quemadmodũ in Geneſi de Henoch peculiarius ſcriptum, Et ambulauit cum Deo. Non noſtri temporis uiri tales fuêre.

IOSVA.

Ioſue 1. Vocatur ad ſubeundum munus Ioſua, uir in quo eſt ſpiritus Dei, poſita Moſi manu ſup eum. Et alibi clarius: Surge & tranſi, &c. Homo non tam corpore, q̃ animo fortis ac robuſtus, ſuo miniſterio non ſine laude ſatisfacit. Fide inſignis, ſtudio impiger, bonitate, ſapientia, potentia præſtans. Breuiter talis, ut iure exemplar ſit Chriſtianorum principum, ſi qui ſunt. Quàm pie, q̃ comiter à facinoroſo commiſſum diſcit. Quam cuncta ex mandato agit, atq; iuxta legem domini ſcriptam, ſcribit, legit, repetit, infigit, doctor etiam, nedum ductor. Præterea tantum Id eſt, ſolſtitium. Ioſ. 10. ualet apud deum, ut illius uoci obediret poli curſus, & τροπὴ inaudita præter naturam fieret. E' uiuis deceſſurus ſolicite omnia præcauet, ne

quid mali

quid mali faciat populus. Legem legis populo commendat, pollicetur minaturq́ꝫ, quo citius emolliat marmoreos animos, reuocat illis in memoriam beneficia domini, &c. Deniqꝫ ne quid prætermittat, ſe ſuamq́ꝫ familiam diuino ſeruitio addicit, ut uel in ſe uiderent, quid eſſet faciundum. O uirum ineffabilis fidei, & dilectionis incredibilis. Quis Epiſcopus tam poſſit & uelit ſuis uigilijs plebem ſibi concreditam admonere? Ego, inquit, & domus mea ſeruiemus domino: Quem imitatus Mathathias: Etſi, ait, omnes ad regem Antiochum deſciſcant, ego & filij mei & fratres mei obediemus legi patrum noſtrorū. Pauculi ingrediuntur per arctam portam: at his pauciores uſqꝫ ad finē ſaluandi perſeuerant. *Ioſue 24.* *1. Machab. 2.*

RAHAB.

Fide purgata meretricula, conſors radicis & pinguedinis oleæ fit. Eadem hoſpitalitate percelebris, & amore hoſpitum nulli ſecunda. *Ioſue 2.*

IVDICES.

Iuda, Othoniel, Ehud, Sanger, Barac, uiri bellaces, dicti Iſraëlis Moſchiæ. Nec nobis pax cum carne noſtra eſt. Vexamus eñ & ipſi uexantem nos, ut cum Macario illo dicam, Sed uincenti datur arboris uitæ fructus. Qui accipit brabium, is bene cucurrit. *Iudicum 1.* *Iudicum 3.* *Id eſt, ſaluatores.*

DEBORA.

προφῆτις mulier tanta fide & grauitate, ut iudicandi illi munus arduum committeretur. Inſuper tanti animi, ut exercitu collecto, aduerſus hoſtem iret. Propheten ſeſe præterea declarat, quando Siſſeram à mulier cula trucidandum Baraco uaticinaretur, inſecuto facto. Mater decantatur eadem in Iſraël. Et ᾠδὴ illa ſubindicat, q̃ꝫ uehementer amarit deū, q̃ꝫ unice delectata ſit dei mirabilibus, quàm mirifice geſtierit in laudando, inq́ꝫ gratiam agendo fortiſſimæ Dei dexteræ. Virago nobis ea, & neſcio quæ Pallas depingitur. Nulla Semiramis, nulla Thamyris, nulla Zenobia, nulla deniqꝫ Amazonum cum noſtra iſta Debora conferri meretur. Et quod ad eruditionem attinet, nulla Cornelia, nulla Horténſia. Hanna Phanuelis, Hulda prophetiſſa, Philippi Diaconi filiæ, ut alias prætercam, huius eſſe ordinis poſſunt. *Id eſt, prophetiſſa.* *Iudicum 4.* *Id eſt, carmē.* *Iudicum 5.* *1. Reg. 1.*

IAEL.

Benedicta inter mulieres Iael, habet ᾠδὴν. Ea hoſtem ſuæ gentis delet, muliebris uirtutis exemplar. Vtere & tu Chriſtiana mulier ſimili dolo, uictura impetentem te anguem. Vince, aut cum Eua uincere. Iugulum pete ſuperbiæ, & non aberraueris. Quis enim te ea magis ſolicitat? Quod ni facias, non coronaberis. Mariæ Bethanicæ ſimilis in audiendo diſcendoq́ꝫ fias. Cananeæ fidem imitare. Sequere dominū cum Galilæis mulierculis. Si pathica es, clama ad dominū cum Æmorruiſſa. Manus enim eius ad ſanandam eſt ad hanc uſqꝫ horam. Ad eandē mulier hæreditatem uocata es, ad quam uir, & æque tibi ac mihi præcipitur: *1. Canticum.* *Iudic. 4.*

tur:Vigilate,aduerſario reſiſtite,fide ſolidi. Animoſa Iudith huiuſce rei
pleniorem hypotypoſin exprimit.

GEDEON.

Vocatur Gedeon è minima tribu, minimus ipſe in paterna domo.
Sic minimus eligitur Dauid, Iacob ſimplex diligitur, Ioſeph contem-
ptiſſimus probatur, Proiectus in profluentem Moſes uocatur, idq́;
Id eſt, tardiloquum. βραδύγλωσσος, iunior Ieremias aſſumitur, Amos ruſticus, puer Daniel,
Petrus piſcator,Paulus ſcenopœus,Matthæus telones:Adeo uerũ eſt,
quod reliquit Apoſtolus:Infirma mundi huius elegit Deus, ut fortia
confundat.Porrò Gedeon operi ruſtico uacans uocatur & audit, Do-
minus tecum uir Mauortie. Huius fidem ſcriptura non tacet. Ea ex al-
lato nuncio accepta,atq; hinc ſibi redditus,qui antea cõfuſus incertusq́;
animi erat,extruit altare domino:Vides religionem.Deſtruit altare dia
boli:uides zelum & libertatẽ,ſed hominis ſpiritu dominico induti. Qđ
uerò id noctu fecit,humani metus eſt, cuius expers nullus diuorũ uixit.
Id eſt, ſaluator. Moſchia & ipſe Iſraëlis eſt,ſed id negocij totũ Deo transſcribit. Si,in-
quit,per manũ meam ſaluabis populũ.Præit aũt ſelectis ad aciem,& di
cit:In me aſpicite,ſicq́; facite.Et mox: Sicut ipſe fecero,ſic facite.O regiã
planè uocẽ.Par erat & diaconos ad eundẽ modum præire,id eſt,prælu
Iohan.13. cere Eccleſię dei,& eandẽ uſurpare uocẽ.Aut,ſi malint iſtam:Exemplũ
dedi uobis,ut quẽdmodũ ego feci, ita & uos faciatis. Qđ ſi ad id requi-
2.Timot.4. rant pręceptũ,audiant Paulum : Eſto forma fideliũ,in ſermone,in con-
uerſatione,&c̃. Verũ huiuſmodi fruſtra admonemus,niſi Eccleſia corri
gatur,& à tot fœditatibus purgetur.Iam quanta homo facilitate ac hu-
manitate ſit,uel ex hoc liquet,ꝙ Ephraitas contra ſe acriter rixantes, nõ
ferocia, ſed comitate frangit. Eſt hoc profecto exemplũ tam egregium,
ut nihil ſupra. Imò laudat iurgantes quoq;,idq́; ſtratagemate, à ſuæ re-
gionis ubertate,à diuino præſidio. Magni animi eſt, ita placabilem eſſe
inferioribus. Vere potens eſt, qui ſui potens eſt. Huic adde,ſummam
Id eſt, animi humilitatem. hominis tapeinophroſenen,ac ſingularem ſui agnitionem.Non,inquit,
dominabor ueſtri, nec filius meus, ſed dominabitur uobis dominus.
Id eſt,hominum uoratores. Audite hoc uos anthropophagi. Audite uos hæmatodipſæ Tyranni,
qui nihil didiciſtis,niſi uiduas facere, & prædam conuehere, ſicuti Eze-
Id eſt,ſanguinem ſitientes chiel dicit. Qui, inquam,ſi non dicunt,certe ſentiunt: Fluuius meus eſt,
ego feci meipſum.Dracones,leones,pardi,urſæ, & quiduis citius imma
niſſimum,ꝙ homines eſtis, tamq́; minus Chriſtiani, ꝙ illi olim Midia-
nitæ.Audietis non longo poſt tempore: Detracta eſt ad inferos ſuper-
bia ueſtra,concidit cadauer ueſtrum,Iſa.xiiij.

IEPHTHA.

Iudic.11. Iephtha uir bellicoſus, heroico planè titulo decoratur, & ijſdẽ uer-
bis erat ſalutatus Gideon. Eſt & homo, ſuper quem factus eſt ſpiritus
Domini. Qua nulla laus abſolutior. Spiritalis & religioſus idem, nec

non militaris, hoc eſt, quouis laudis genere prę̨ſtans. Spurius exhæreditatur, cõtemnitur, eijcitur. Ecce crucem. Inſurgit hic frater in fratrem, ſed ſuo tempore reuocatus poſtliminio redit. Nam mites terram poſſident, Matth. v. Póſt dux conſtituitur. Ecce gloriam poſt ignominiam, Prou. xv. De ſtercore eſt erectus pauper, Pſal. cxij. Iam qua prudentia, quo conſilio idem polleat, uel unica illa cum Ammonita actio arguit. Vide enim, quàm prolixa oratione, quámq; probabili rem Iſraëliticam aduerſus hoſtem tueatur, modis omnibus agens, ne inique eos impetere uideatur: Non ego, inquit, pecco in te, &c. Cę̨terum quód uouet, ſtultius ne ſit, an ſanctius factum, deus nouit. D. Auguſtinus factum minus probat. Eſt cum Saulis adiuratione penè idem. Vtcunq; eſt, adparet uir magnanimis fuiſſe, nec pauló melius egiſſe Agamennone illo, qui & ipſe filiam immolaſſe legitur. Item Embarus Atheñ. Romani olim ſtupri cauſa, proprias filias publice interimebant: at hic nihil in puella ſceleris. Gentibus barbaris peculiare erat, occiſos ſacrificare filios, ſed diabolis. Cuius exemplum legis de Moabitico rege. iiij. Reg. iij. De Schytis nemo neſcit. Quód ſi omnino errauit uir pius, ſaluti gentis error imputandus eſt, cuius nimirum gratia uouet. Ad ultimum hominis manſuetudo καὶ μακροθυμία hinc elucet, quòd Ephraitas tumultuaturos: quod & Gideon fecerat: tam leni reſponſo mitigare nitebatur. Nam uirtutis eximiæ eſt, ſummitatem affectione non frangi. *Ibidem.* *Id eſt, longanimitas.*

SAMSON.

Nazaræo puero diuinitus benedicitur, & cum eo ſpiritus domini. *Iud. 13* Adoleſcens honorat patrem & matrem. Diſcerpit alter Hercules leonem rugientem. Ita tibi athleta Chriſtiane ſubigendus eſt Diabolus, idq; fidei uirtute, hoc eſt, diuina, non tua. Idem φιλότιμος, ſed facti egregij diſſimulator egregius. Idem ferox uiribus hoſtes adfligit uarijs modis. Imitandum iſthuc exemplum, ni noris ueros animæ hoſtes. Quorũ caro improbior ac indomitior eſt. Cæterum prodigioſum illud robur ſubminiſtrat teſtaceo uaſi ſpiritus. Iam ſi ſcortum illud (Prou. cap. vij.) hoc eſt mundum hunc cõcupiſcentijs ſuis in ſinu te fouere, hoc eſt, blandiri ac placere tibi patiare, actum fuerit. Eneruat in te uim cœleſtẽ Thais illa. Quare uitanda eſt, ut ille ait, improba Syren. *Id eſt, ambitioſus.*

NAEMI.

Arborem fructus produnt. Mulieris obedientia, peregrinatio cum uiro laborioſa, nurum amor, patriæ ſanctæ repetitio, pia uerba, & huiuſmodi à fideli non eſſe non poſſunt. Commorari in regione impia pia potuit, & inter deos illos Moabiticos deum cœli unicum ac uerũ credere atq; confiteri. Id quod ex uerbis eius palàm eſt. Idem fecit Iacob in Meſopotamia, Ioſeph in Ægypto, Moſes in terra Madiam, Daniel Chaldæa, Tobias in Niniue. Naemi ad Ruth dicebat: En reuerſa eſt cognata tua ad deos ſuos. Deum ueró ſuum noſtrumq; rectiſſime iam *Ruth 1.* *Ibidem.*

Adonai,iam Sadai appellat,unde Ruth inſtituta: Deus,inqt,tuus deus meus. Non enim dijs ſuis tam repente ualediceret, ſi non antea à Iudæa illa probe edocta fuiſſet.His adde,quæ illius fidem clariorem reddunt: Dominus humiliauit me. Item:Egreſſa eſt manus domini contra me.

Id eſt,amarā *Mara* eam facit exilium, tribulatio carnis, orbitas, tenuitas. Cuiuſmodi magna mortificationis pars eſt. Quid uis? Ea eſt Noemi,in quam Pauſlina competant:Quæ uerè uidua eſt,&c.j.Timot.v. Hanc igitur imitaſmini uiduæ, & huius afflictionem cum Hannæ apud Lucam religione copulate.

RVTH μωαβῖτις.

Ruth 1. Peregrina muliercula, oblita populi & domus patris ſui, ſub alas dei Iſraëlis confugiens προσήλυτος in populo dei fit, atq; adeo proaua Da uidis,& ipſa in ueram oleam inſeritur. RVTH paupertatem ſectatur, exul eſſe uult et contempta,modo uiuere liceat in Iſraël coram domino. O diuitias ſummas iſtam paupertatem. Dilectio,qua complexa eſt ſocrum,non oſculo tantum & uerbo ut Arpæ,ſed re ipſa declaratur. Iam obſerua,quæ ſit fœminæ conuerſatio,& inuenies ea nullam reuerentia, pudore,affabilitate, frugalitate, gratitudine, ſui demiſſione fuiſſe ſupe-

Ruth.2.3 riorem. Nihil hîc, quod in iunioribus uiduis damnat Paulus. Non eſt ocioſa, non garrula, non alienas domos circuiens, non curioſa. Seruat

Id eſt, filios procreare. autem præceptum Apoſtolicum :Volo iuniores nubere,τεκνογονεῖν,&c. Atq; ita afflicta uarijsq; iactata caſibus, curante deo abundè refocillaſtur.Propterea ſperare & benefacere diſcite mulieres abiectæ.Quia non eſt deficientia timentibus deum.Pſal.xxxiiij.

HANNA.

1.Reg.1 Ornamentum Hanna nō uulgare eſt mulierum omnium,inter ſanctas ſanctiſſima,ac omni uirtutum genere à deo cohoneſtata. Summa huius pietas non uno in loco nobis indicatur. Crux pietatis comes domeſtica eſt,& tanto ad ferendū grauior. Tentatur probroſa ſterilitate. Marito ſubiecto atq; dilecta eſt, ipſa diligens ac reuerens,Ephe.v. Sub

Ibidem. cruce uero luget,orat, effundit animam coram domino, uouet,gratias agit,exultat,laudat. Ecce digna fide uita,uita inquam ſobria,& talis,ut eam ab infidelium uita facile dignoſcas.

Sunt quoq; uiri boni Leuites Ephraita, Boas, Elcana,& alij. Nos celebratiores in Chriſtianæ uitæ formam, ſi quibus libet, producimus.

ELI.

1.Reg,4 Sacerdos ſanè optimus,& religione nota : niſi quòd pædagogian negligeret,rem tam utilem quàm honeſtam. Quare hæc hiſtoria de parentibus indulgentioribus narratur, qui uirgæ parcunt, ne moriatur puer,Pro.xiij.xxiij. Nulla lingua exitioſam horum temporum teneritatem ſatis enarrarit. Philoſophi gentiles noſtros cum hac in re, tum in alijs plurimis præcelluere. Et qua cura Iudæi Europæi ſuos educent li-

beros

beros, nemini obſcurum eſt. Heu omnia Euangelio Eccleſiaq; Chriſti Ieſu indigniſſima hac ætate, ſi unquam, uidemus.

SAMVEL.

Nazir καὶ λειτουργὸς Samuel uenerabilis placet tam deo quàm homi- *Id eſt, Nazaræus & ſacerdos.*
nibus. Idem propheta, qui cum dominus eſt & loquitur, éq; cuius ore
nullum uerbum in terram cecidit. Eli uaticinium infauſtum liberè con-
fitetur, perſonam non acceptans. Populum ad pœnitentiam reuocat,
pro'q; huius peccato orat, clamat, ſacrificat, nec perdit operam. Iniquitas
uiro iuſto diſplicet, qua abundante, ad orationem dei ſeſe totum uertit,
nec id citra conſolationem. Vulgo uir dei non ſolum, ſed & uir uidens
habitus eſt. φιλόξενος idem eſt, ac perq; comis. Iam quis ſatis efferat pijſſ. *Id eſt, hoſpitalis.*
hominis ingenium ac mores caſtiſſ. quippe, qui poſcat etiam, ut ſi quid
in ullum admiſerit, ediſſerat. Tanta eſt inocentiæ ſanctæ libertas. Idem *Id eſt, circũueni.*
fecit Moſes, Idem Paulus, Num (ſcribit hic Corinthijs) uos ἐπλεονέκτησα?
Non ueſtra quæro, ſed uos. Alibi: Argentum & aurum, aut ueſtem
nullius concupiui. Cæterum aliquid eſt, populum tale teſtari, j. Tim. iij.
Habes pręterea ſoliciti paſtoris in Samuele exemplar, cuiuſmodi in Mo
ſe quoq; & in Ioſua & Paulo. De hoc Actu. xx. Tu quoq; ora & doce
uiam bonam rectam'q;, & præi cum Gedeone dicens: Quod me uide- *Iudic. 7*
tis facere, hoc facite. Nec prætereundum, quà linguæ libertate Regem
impetat, iam ſtultè eum, iam feciſſe impiè. Simili παῤῥησίᾳ Achabum He-
lias, Ieremias Sallum, Sedechiam Ezechiel, Baltazarem Daniel, & He- *Id eſt, increpandi fiducia*
rodem Baptiſta reprehendit. Noſtris uero præconibus in publico mo-
do taxaſſe, ſatis eſt. Rogatus honorat Saulem propter alios, quem &
luget abiectum, interemptum plangit Dauid. Verum afflictio ſancto
homini adeoq; mortis metus incumbit, ne quid in eius religione de-
ſyderes.

IONATHAN.

Vir tam pius quàm fortis Ionathan, fidem animi ore manu'q; de- *1. Reg. 14.*
clarat, quando diceret: Non eſt difficile domino, uel in multis uel in
paucis ſaluare. Quod & Aſſa rex dixiſſe legitur. Patrem impium ſe-
ueriuſcule notat, póſt periclitatur obtruncandus de re leui: ſed ſcru-
deli Manlio aduerſatum eſt, ne ſæuire in filium liceret. Qua in tenta-
tione mititas hominis plane ouina claret. Porrò ſimilitudo morum *1. Reg. 18.*
conglutinat hunc cum Dauide uictore, adeo, ut eum quaſi animam ſu-
am diligeret. Id quod beneficentia ac liberalitate quàmprimum oſten-
dit. Nam opere diligendus frater eſt, non lingua. Nec non excuſat Da-
uidis inuocentiam apud regem, ſublato in ſe fraterno onere, & mirificè *1. Reg. 20*
eum ſolatur iam deſperatis rebus, & ſerio excogitat, quanam arte ærum
noſum ſeruet. Contriſtatur, curſitat, illachrymans oſculatur, &c. Quo
certè exemplum uiuidius uix inuenias. Breuiter, tale Dauidi præſtat
officium Ionathas, quale ſibi à Dauide præſtari uelit. A' Dauide contrà

D iij non

2.Reg.1 non ſecus diligabatur Ionathas, quàm diligit unicum filium mater, ſicuti in planctu ipſe fatetur. Apageſis nunc omnes Pylades iſtos & Oreſtes, & neſcio quos Theſeos ac Perithoos, amentes potius quàm amantes.

DAVID.

1.Reg.16 Act.13 Vir Mauortius, prudens ſermone, pſaltes, formæ inſignis: Hoc eſt, uir ſecundum cor dei. His enim uerbis in eius laude utitur ſcriptura. Vocationi puer accurate inſeruit, & ruri, hoc eſt, in honeſto labore reperitur. Sic ex agro arator Heliſæus, ſic à caula Moſes, ab armentis Amos in negocium dei accerſitur. Regno inauguratus gygantem proſternit, hoc eſt, ſpiritu donatus diabolum uincit Chriſtianus νήπιος, qui ni reddare, nullus eris. Vincit uero inermis, hoc eſt exutus natura, ſed interim inceſſitur à fratre, & exibilatur ab hoſte. Habes ſimulacrum filij regni. In negocijs regijs prudenter ſeſe gerit, omnibus dilectus, & quanto ſuperior, tanto ſubmiſſior in oculis omnium uiſus: Quis ego, inquit, ut fiam gener regis? Cæterum qui in domino pacem habet, in mundo preſſuram non habere nõ poteſt. Eapropter copioſe deſcripta eſt crux Dauidis, figura crucis Chriſti & Chriſtianorum: ſed non cadit capillus de capite eius ſine patre. Lancea, inſidiæ, machinationes, minæ, inquiſitiones, obſidiones, uanę ſunt. Fuga uerò infelix ſæpius ſibi cõſulit, quod & Elias facit, ut de Apoſtolis, adeoq; de ſeceſſu domini taceam. Bonus dominus confortat eum in die tribulationis, ſciens ſperantem in ſe. Cuius tribulationis occaſione, tot cecinit Pſalmos. Audi mortis umbram: Vno, inquit, gradu ego & mors diuidimur. Audi contrà quid commiſerit: Quid feci? Quæ eſt iniquitas mea, & quod peccatum meum in regem? Et mox: Si eſt iniquitas in me, tu me Ionatha interfice. Plurimum enim refert ſons ne an inſons patiare. Paulus in iudicio clamat: Si nocui, aut aliquid dignum morte feci, non recuſo mori. Sic de domino Pilatus: Quid mali fecit? Et iterum: Ego nullam inuenio in eo cauſam. Locum Petri nemo neſcit. Obſerua uerò indies auctam tyranni in innoxium ſæuitiam. Bone deus, quæ iſta barbaries? Imò miremur potius exulis animum ferendis omnibus malis parem. Nec illud prætermitte, quòd tanto hoſti bis parcit, & illæſum ſeruat, à quo ipſe tot malis erat afflictus. Eo pacto dein Abſolonem & Semei fert, ſuper quorum capita carbones ignitę dilectionis coaceruat. Idem fecit Chriſtus rex, idem Stephanus, idem cæterorum martyrum turba. Vincenda natura eſt contra naturam. Nam credenti nihil non poſſibile. Exul uerò & peregrinator nondum eſſe deſiuit, tametſi planè ἄκακος ac iuſtus, uel hoſtis ſententia, & meretur bonum teſtimonium eius probitas ab Achis extraneo: Æquus, ait ille, tu & bonus, nec quicquam mali in te comperi. Nec τὸ ἐπιεικὲς uiri laudatiſſimi taceri poteſt, cuius æquitas ac liberalitas ſtatutum etiam induxit. Interemptum hoſtem miſerabiliter plangit: non neſcius, impunitum non fore, qui in alterius ruina lætaretur.

Marginal notes: 1.Reg.16; Act.13 — Id eſt, puer. — 1.Reg.12. — Naum 1. — 1.Reg.20 — Ibidem. — Act.24. — 1.Pet.4 — 1.Reg.24. & 26. — Id eſt, innocens. — Id eſt, æquus. — 2.Reg.1

Pro.

Prouerb.xvij. Notum eſt ex prophetis, Amon, Moab, Edom & alias
nationes eò grauius punitas, quòd lætarentur in Iſraëlis interitu. A'
morte Saulis: quod & uiuo illo fecerat: nihil inconſulto domino fa-
cit. Neque enim faciendum, quod nobis rectum uidetur, ut habet lex. Deuter.12.
Adhoc ſæpe perierunt, qui ore domini nōn interrogato, aliquid moliti
ſunt. Afflictio hominis, uolente id deo, nō ceſſat, ſed durat uſq; ad eam,
quà à Seba afflictus eſt. Primi fratres iuſtam animam malis afficiebant,
poſt exagitauit Saul, deinde Saulis ſemē, quarto loco Abſalom, poſtre
mo Seba. Atq; ita tanq; aurū in fornace probauit illum deus, & inuenit Sapien.3.
illum ſe dignū. Dici uerò nequit, q; infenſus omni iuſtitiæ & iniquitati
fuerit, homo neq; iniuſtus ipſe neq; iniquus. Pietatem ſummam ſubin-
de manifeſtius declarat, quando præter alia, adeo ſudat pro arca repa-
randa, pro templo ædificando, pro cultu dei ordinando in laudem glo-
riæ eius, ut ſubſilit, ut totis uiribus tripudiat, corpore uidelicet præ ſe 2.Reg.6.
ferens, quod erat in animo. In geſtis enim illis prorumpit pia affectio: id
quod multis exemplis uel aliude indicare poſſem, ni breuitati ſtuderem.
Ridentur aūt à mundo illi geſtus. Vnde Dauid hominibus, nulla fron-
te, comparatur. Porrò ſolenne fuit, choris celebrari feſtos dies, idq; per-
tinuit ad cultum dei, ſicut patet Exod. xxxij. Iudic. xxj. Pſalm. ultimo,
& hoc loco. Deinde mulierū potius iſtæ erant choreæ quàm uirorum. 1.Reg.18.
Cæterum ſubinde uincit, quia dominus cum eo. Facit miſericordiam ſe-
mini Saulis hoſtico: refert gratiam Hanon bene de ſe merito, & per om
nia talis eſt, ut culpari iure non poſſit. Iam ne ſe ſtans extollat, cadit: ſed
rurſus ſubleuatus ſurgit. Peccato ablato, perturbationibus filioli æſtuat,
ne neſcires non modo hominem eſſe Dauidem, ſed & humanum nihil
eſſe ab eo alienū. Id quod & in recenſione populi claret. Inſuper quàm
uigil iudex, & rex φιλάνθρωπος ſit, uel Thecoita illa docet. Nouit ſerua-
uitq; legem. Deut. vij. Iuſtitiam iuſtitia proſequere. Filio fratricidæ du-
rus eſt, at reuocatum oſculatur, à quo mox regno expellitur. Atq; hîc
uide pij principis felicitatem, Polycrateam ſcilicet. Supra toties mœrens
ueſtes ſciderat, cibum orans no ceperat, in terra iacuerat: hic cooperto
capite ac flens fugit in ſyluas. Sed in media tentationum unda, ſolicitus
eſt pro arca, ſeſe deo tradit, orat, conuitia ſuffert, conuiciantem ſeruat,
bene adhuc ſperat. Conſultatur quidem de eo perdendo, ſed à deo non 2.Reg.16
deſeritur, nec quod ad commeatum attinet, &c. Talis calamitas filio dei
patris erga ſe amorem ardentiſſimum teſtatur. Nec tale ſeruo cōtingit,
nec νόθῳ. Quin tragœdiæ huius finem ſpecta, & reficiere. Difficiles adi-
tus regnum cœli habet. In fine illud appendendum: Nimirum nihil
laudabilius, nihil magno et præclaro uiro dignius Dauidē feciſſe, quàm
quòd tanta ſolicitudine ſacra curauit, primuſq; poſt Moſen inſtituit.
Qua de re ſola ferè prior Paralipom. Res diuinæ curæ quoq; Ezechiæ,
Ioſiæ, Ioſaphat regibus fuēre, tametſi alioqui prophanis. Noſtra uerò
capita

capita dedecori ſibi tam minuta,hoc eſt ſacerdotalia ducunt.

DAVIDIS VITA EX OGDOADE SVA.

Pſalm. 118. SEruus dei Dauid, fide,ſpe atq; timore plenus, pacem multam habet amator Legis. Expectat ſalutem, quam deſyderat, in quam ſperat. Diſcit iudicia iuſtitiæ dei. Confitetur deo recto corde. Adoleſcens purificat uiam ſuam. Exquirit Dominum. In corde ſuo abſcondit eloquia dei. Enunciat iudicia dei. Vnice delectatur in teſtimonijs dei ſuper omnes diuitias. Charior illi lex oris dominici ſuper milia auri & argenti. Item ſuper aurum & topazion. Eidem eadem dulcis ſuper mel, & unicum cordis illius gaudium eſt. In mandatis dei exercetur, ſiue meditatur tota die. In ſtatutis dei delitiatur. Non obliuiſcitur uerba dei. Orat peregrinus & attrita anima præ deſyderio. Patitur principum oblocutiones, iacet preſſus. Vias ſuas confitendo enarrat, recogitatq;. Agonizat præ maximo dolore blaſphemiæ gratia. Viam fidei ueritatiſq; eligit. Iudicia dei ſibi proponit. Adhæret teſtimonijs dei. Viam mandatorum dei currit. Orat iterum atq; iterum pro intellectu, pro doctrina, pro ductu in uia dei, pro corde ad pia procliui & integro, pro uita interioris hominis. Concupiſcit, diligit, & ualde diligit mandata Dei. Reſpondet opprobrantibus. Sperat in uerbis dei, & multum ſperat. Semper cuſtodit legem dei, quam & exquirit, ſed toto corde. Loquitur ueritatem coram regibus. Cōſolatur eum in afflictione uerbū dei, adeoq; uiuificat. Ridetur à ſuperbis, ſpoliatur ab impiorum funibus. A' ſuperbis rurſus mendacium ſuffert, ijdem iniq; agunt contra iuſtum, fodunt illi foueas. Tendunt illi laqueum. Mendacijs peſequuntur, & calumniantur eum perſecutores ſceleris. Et multi perſecutores tribulatoreſq; eius, ijq; non ſolum plebei, ſed & principes, & affligunt gratis, unde fit ſicut uter in fumo. Memor eſt iudiciorum dei. Horret & triſtatur propter impios & peccatores. Canit de ſtatutis dei, noctu Deum meditatur. Feſtinat, non differt recte facere. Media nocte ſurgit ad confitendum & laudandum. Socius eſt timentium Deum, qui illo uiſo lætantur. Credit dei præceptis. Errarat ſicut ouis ante afflictionē, & teſtatur, q; ſibi conducat afflictio: & perijſſet in afflictione, ni in lege dei ſuas haberet delitias. Deficit homo præ nimia ſalutis concupiſcentia. Doctis doctior, ſenibus prudentior, adoleſcentulus licet & cōtemptus. A' ſemita mala prohibet pedes ſuos. Non declinat. Odit omnē uiam mendacij: odit præfractos: odit mendaciū, & abominatur. Lucerna eius uerbum dei. Iurat ſeſe perſeueraturum. Suapte ſponte laudat deum. Inclinat cor ſuum ad facienda ſtatuta dei. Horripilat præ pauore iudiciorū dei caro eius, & à uerbis de expauet cor eius. Facit iudicium & iuſtitiam. Ingemiſcit ac deſyderat præcepta dei. Orat pro liberatione, pro iudicāda cauſſa, pro auxilio, pro ſuſtentaculo, pro bonitate, pro miſeratione, pro illuminatione, pro greſſuum ſuorū directione. Præter modum illachrymatur

propter

propter peccatores. Tabeſcit ſiue perit zelo ſuo: uidet prçuaricantes, & tabeſcit. Clamat & inuocat deum in crepuſculo. Euigilat in intempeſta nocte ad orationem, laudem, gratiarumactionem.

NATHAN.

Propheta domini, reprehenſor Dauidis, & idem conſolator egregius. Qui ad quemuis uerè pium dicit: Omne quod in corde tuo eſt, *2.Reg.7.*
uade & fac, quia dominus tecum. Sed quid, ſi labatur aliquando pius, & ex animo eum pœniteat? Audi ab eodẽ propheta: Dominus tranſtu- *2.Reg.12.*
lit peccatum tuum, non morieris. Quæ duo dicta totius libri loco tibi ſint, quem ſcripſiſſe legitur.

GAD.

Propheta domini, & Dauidis uidens, quem cum fiducia adit, uer- *1.Reg.22.*
bum domini durum adnunciaturus. Simus & nos Gaditæ, ſuper tecta prædicantes non ſolum, uerumetiam in aurem cuiuis ſeorſum, nempe illud: Aut hic mortificare, ut illic uiuas: aut hic uiue, (quod eheu facimus) ut illic mortificere.

SOLOMON.

Dilectus Domini uir, quietiſſimus ac permagnificus, ſapientior ac glorioſior uniuerſis, quotquot unquam uixere. Huius petitionem peculiarem tuamq; facito, ut petas cor obediens, ſiue iuxta Chronicon, ſapientiam, & ſcientiam, ſed ſpiritalem, Coloſſ. j. Nam dominus qui illi dixit: Poſtula, ut dem tibi: idem dicit: Pete, & dabitur tibi. Victus ueſti- *3.Reg.3.*
tusq; ultro his adijcietur, Matth. vj. Iubetur Salomon, in ſimplicitate *Matth.7.*
cordis & æquitate uiuere. Id quod indubie præſtitit, donec redderetur mulieroſior. πολιτεία eo rege floret. Mirum, q̃ ſapienter incorrupteq; iu- *Id eſt, Reſpublica.*
dicet, q̃ prudenter ſatrapas conſtituat, quàm ſolicite rerum omnium cognitionem ſibi paret, q̃ diligenter ædificet. Planè hæc dei ordinatio eſt, non hominis. Vnde eſt, quod quidam Canticum canticorum de politia ceu amica, & de ipſo rege amico exponant. Vtcunq; eſt, binas certe extruxit domos: ſuam, hoc eſt, politicam, & dei, hoc eſt, eccleſiaſticam. Cuiuſmodi ſibi Chriſtianus princeps, ſi qui ſunt, dictum putet. Qui ſi nolit Chriſtiano appellari nomine, curet modo πολιτικά. Ad ultimum, *Id eſt, res ciuiles.*
laudem iuxta ac æmulationem meretur regis huius eruditio, qui ſi naturæ hiſtoriam ſcribere uoluiſſet, Plinium, & qui ante hunc ſcripſerant, longe ſuperaſſet. À noſtris rectoribus exigit cũ Plato, tum imminens rerum tempeſtas, ut docti ſint. Sed ô nihil hic neq; doctrinæ, neq; prudentiæ.

ASSA.

Rex pius, cuius cor perfectum cum domino eſt, unde rectum facit *3.Reg.15.*
in conſpectu domini, ſicut Dauid. Memorabile eſt, q̃ idololatriam id temporis feruentem ſubuerterit. Memorabilius, q̃ pugnaturus tanta in deum fiducia dicit: Dominus deus noſter tu es, non præualet contra te *2.Para.14.*

homo. Vir uirtute admirandus, & regibus non aſpernandum exemplar. Sed eundem peccaſſe podagricum, non reticent ſacræ literæ, morbo ualido, tentatione ualidiore eo nimirum adactus. In adminiſtranda quoqꝫ republica præſtat, ædificator urbium, turrium, uallorum.

AHIA SILONITES.

3.Reg.14. Propheta Domini Ahia, uerbo reqꝫ uaticinatur. Quod fecêre præter alios Ieremias & Ezechiel. Durus idem nuncius aduerſus Ieroboitas noſtros. Huius libri periêre.

IEDDI.

Propheta Domini, unus ex uidentibus. Contra impietatem Ieroboam uiſionē ſcripſit, ſed & ipſa deſyderatur. Arguendi libertate uſqꝫ ad plagas uſi iſti homines ſunt, quod uel in illo adparet, in cuius ultionem regia manus exaruit.

SEMAIA.

3.Reg.13 Propheta domini, homo acer in malos principes inuehitur: Vos, inquiens, deſeruiſtis me, & ego deſerui uos, dicit dominus. Verū idem
2.Para.12. lenior pœnitentes alloquitur: Quia humiliati eſtis, non diſperdam uos. Sic humiliatus Achab clementiam meruit, & ipſi etiam Niniuitæ. Ea eſt dei noſtri bonitas. Quos ad poſteritatem tranſmiſit libros, non extant.

IEHV.

3.Reg.16. Propheta Domini, contra perditos principes miſſus, ut illis oſtendat peccata ſua pariter & peccatorum ſtipendiū, hoc eſt, mortem. Quid rides ſatrapa? de te res ea narratur.

HELIA.

Propheta domini magnus, ſpiritu uirtuteqꝫ plenus, qui plus prophetis omnib. laborat. Veſtis eius ex pilis, & zona pellicea circum lum-
3.Reg.1. bos eius, ſicut Baptiſtæ. Hic in tempore famis miraculoſe ſaturatur, ne Chriſtiane deſperes. Simili modo cibatur Man Hebræa gens, & è petra potatur, Samſoni aſini mandibula aquam præbet, hydria farinulæ non exhauritur. Turba in Eremo de modico ſatiatur. Mulieris uaſa uacua replentur, foſſa arida alueúm aquæ concipit. Populus apud Heliſæum comedit, & ſupereſt. Danieli mittitur, angelo duce, prandiolum, diſcipuli in naui, oblitis panibus, aluntur: Quia in uerbo dei uiuere credens poteſt, non in pane ſolo. Hic, inquā, fame tentatus, ſed non uictus,
3.Reg.17. 3.Reg.18. quippe fide uiua fultus. Hic ſeſe irato tyrāno offert, dei negociū tuetur, mendaciū ueritate retundit. Hic deo fidens, audet in certamē uocare totam pſeudoprophetarū colluuiem, & uincit. Ea in re deprehendis prophetæ zelum, ſcientiam, libertatē, fiduciam, orationē, dicacitatem: ſed ſobriā, & nihil nō, quod talem uirū deceat. Verū huiuſmodi, ita ut ſolet,
3.Reg.19. comitaē crux & exiliū, quo uſqꝫ adeo perturbaē, ut mori, qꝫ uiuere malit, ſicuti pôſt Ionas. Vide qua moleſtia homo ſanctus montana pererret, qꝫ frugaliter uiuat, quàm pie zelet, ac in ſpiritu turbetur, quamqꝫ in-

contanter

contanter uocanti obediat, & uitam in diſcrimen ponat. Nam per tri-
bulationes multas itur in regnum cœlorum. Porrò officio ſatisfaciens,
libertatem ubiq; ſuam ſeruat in, corripiendo præſertim rege homicida Act.14.
ſimul & raptore. Opera tenebrarum, dicit Apoſtolus, arguite. Fructus 3.Reg.21
uerò correptionem aliquis inſequitur, nempe pœnitentia qualiſcunq;.
Ad eum modum ſcribit literas obiurgatrices Ioram peſſimo rege. Et
coram acriter reprehendit Ahaſiam idololatram, dicens: Nunquid non 4.Reg.1.
eſt deus in Iſraël, ut mittas ad conſulendum Belzebub? Iâm curſu bene
peracto, homo ſanctiſſimus in cœlum ſuſtollitur, prophetis alijs id fu-
turum non neſcientibus: & relinquit Eliſęo ſuo, operante deo, ſpiritum 4.Reg.2
ſuum, zelum, & loquendi licentiam. Ipſo facto declarans, quo perueni-
re ſerui dei ſoleant.

MICHEA.

Propheta Domini, uir contemptus, inuiſa impietati prędicens, odio 3.Reg.12
habitus, ſed ſyncerus ac uerax. Cui oppone Zedechiam prophetam re-
gis, uirum ſpectabilem, grata prædicentem, in precio habitum, ſed pla-
ne mendacem. Talis cum Ieremia collatus Anania, Pashur, Semeia,
Achab. Talis Amazia, ſi eum cum Amos compares. Tales cum Pau-
lo collati Pſeudapoſtoli ἀνθρωποδοῦλοι. Ne quid de purpuratis huius Id eſt, homi-
æui Euangeliſtis dicam. Audax admodum Micha, qui à cccc. prophetis nibus ſerui-
non ſolum diſſenſit, uerumetiam affirmat, eos falſo ſpiritu captos: pro entes.
qua libertate alapam recipit, ſicut & Chriſtus & Paulus. At uerò auda- Ioh.18.19
cior, qui regẽ iritat, & malũ illi, quod uolebat, uaticinatur: pro qua ue- Act.22
ritate compedes præmium accipit, ſicut & Ieremias. Homo in aliorum
prophetarum ſententiam flecti non poteſt: nihil adulatur, non ambit
mollem ueſtem, non fauores aulicos. Tam uerò uellem omnes nos de
doctrina eſſe certos, q̃ ille de prophetia occidendi regis.

AZARIA.

Propheta domini, bono regi conſolator atq; conſolidator miſſus: 2.Paral.15
Dominus, ait, uobiſcum, ſiquidem uos cum eo. Vox pergrata. Noſtri
homines cum contra dominum toti & loquantur & operentur, ſibi ta-
men ipſis perſuaſiſſimum habent, non eſſe alios ſe feliciores: Nunquid, Mich.3.
inquiunt, non dominus in medio noſtri eſt? Item: Non ueniet ſuper nos
malum, Ierem.v. Quin uos Azariam auditis: Si dominum reliqueritis,
relinquet uos. Quod pòſt dixit & Zacharia, Ioa rege. Audite Ieremiã, Ierem.11
qui confiditis in uerbis mendacij: Quid dilecto meo cum domo mea?
facit enim multa ſcelera.

HANANI.

Propheta Domini, reprehenſor regis ob initum cum Syro fœdus, 2.Paral.16
& q̃ Deo parum fideret: Stulte egiſti, inquiens, &c. Sed non impu- ibidem.
ne. Nam pijs etiam principibus inimica eſſe aliquando aſperior ueri-
tas ſolet.

IEHASIEL.

2.Paral.20 Propheta & Leuita Domini, regem religioſum & populum Dei in periculo roborat: Nolite, dicens, timere nec formidare hanc multitudi-
Ibidem. nem: non enim ueſtra pugna eſt, ſed Dei. Vos cofidenter ſtate, & uidebitis auxiliũ domini ſuper uos. Atq; iſthuc credens rex populusq́;, uincit. Huiuſmodi certe uti non neſciet Chriſti diſcipulus.

ZAREPTHANA VIDVA.

3.Reg.17. Gentilis quidem hæc, ſed fidelis, & uix tanta fides in Iſraël reperiri
Mat.5. potuiſſet, ubi licet quotidie in ſynagogis ſacræ literæ leguntur. Eadem
Ioan.16 paupercula, afflicta, lugens, ſed cuius eſt regnum cœlorum, ſed cuius triſtitia uertitur in gaudium. Cæterum ne diffidas de huius fide, audi con-
3.Reg.17 feſſionem: Nunc cognoui, &c. Vide & opus, Abijt, & fecit ſecundum
Ibidem. uerbum Eliæ, Hoc eſt, eſurientem pauit. Poſtremo & peccata ſua ſentit ac palàm de his queritur: Vt, inquiens, rememorarentur iniqtates meæ. Sanctorum, quorũ nomina ſunt ſcripta in cœlis, multus numerus eſt, præter centũ prophetas domini occultatos, & lxxxv. ſacerdotes, quos occidit Saul, & quinquaginta uiros de filijs prophetarum. Deniq; pręter 7000. uiros, qui non incuruauerunt Baali genua. Omnes illi operati ſunt iuſtitiam, deſtituti, preſſi, afflicti, quibus indignus erat mũdus.

ABDIA.

Id eſt, diſpenſator, gubernator. οἰκονόμος regiæ Abdia, dominum deum non timet modo, ſed & ualde timet, idq́; ab infantia ſua. Eum autem timorem amoris opus, hoc
3.Reg.18 eſt, beneficentia oſtendit. Nam oſtendit nõ ſine periculo fratres prophetas. Atq; adeo facit ſibi amicos de bonis domini ſui, ſi quiſquã alius. O piam fraudem. Attamen humanum quiddam paſſus, dum ueluti Nicodemus rem diſſimulat.

IOSAPHAT.

2.Paral.17 Rex, qui cum dominus eſt. Quia ambulat in uijs prioribus Dauid, & facit quod rectum eſt coram deo, ſeruans præcepta dei, uitãs Baalim, et Iſraelis opera: Quin animi excelſi uir, deos propellit alienos, & deum
2.Paral.19 uerum ac unum prædicari per regionem mandat, mittens prophetas, ſacerdotes, & leuitas, qui populum legem domini doceant. Peccans, hoc eſt, impijs adhærens, à propheta Iehu reprehenditur, & poſt à propheta Eliezer, ſicut à Nathan Dauid, ab Hanani Aſſa rex, ab Iſaia Ezechias, pij omnes, ſed tamen homines. Contrà uerò conſydera, quàm religioſe rex ſacra uindicet, ac in ſuum quæq; locum reuocet. Vide quàm ſolicitè conſtitutis ſynagogæ diaconis præcipiat ſuper lege, mandato, ceremonijs, iuſtitijs, iudicio: Ne peccetur, inquiens, in dominum. Item: Sic agetis in timore domini, in fide, & corde perfecto. Sed de ſacris hactenus. Num idem ciuilia iuſtè tractat? Maximè, uide enim quàm ſeuerè conſti-
Ibidem. tutis Reipub. iudicibus mandet: Videte, dicens, quid faciatis. Item: Sit

timor domini uobiſcum.Cauete & facite. Non eſt apud dominũ deum noſtrum iniquitas, nec perſonarum reſpectus, nec acceptio munerum. Quid,quæſo,in principe deſyderes? Non hîc legis comeſſationes ſumptuoſas, non expilationes, non uenationes, non choreas, non luctas theatricas.Heu laboratur uehementiſſimè. Male eccleſiæ ſtatus habet, peius Reipublicæ. Muti ſunt prędicatores,ſurdi principes.Cæterum ſi qui boni proceres ſunt, legant,adq́ſe pertinere putent, quod ſcribitur & Deut.xvij.& Exod.xviij.Vix tamen,uel hoc facto,Chriſtianos dixe
ris.Præterea rex pius in anguſtia ſeſe totum ad dominũ confert, orans, 2.Paral.20
fidens, & proclamans ieiunium. Quod exemplum ſecutus Ezechias,
& uterq; ſaluatus eſt. Huc oculos animosq́ principes flectite: Sin mi- 2Paral.32
nus, exite Eccleſia.

HELISÆVS, Hebræi Eliſa.

Relictis bobus, adeoq; patre & matre, ex aratore famulus Eliam 4.Reg.2
ſequitur, quem patris nomine dignatur, & longè fidelius illi per omnia 1.Re.19.
adhæret,atq; Paulo Iohan. Marcus,uir excellens futurus. Quare patre
illo deceſſuro filius ac miniſter rem longè omniũ precioſiſſimã impetrat:
Fiat quęſo,inquiens,os meum duplex per ſpiritum tuum ſuper me:hoc Ibidem.
eſt, fiat, ut dato mihi tuo ſpiritu, duplo liberius & potentius aduerſum malos agam,atq; tu egiſti.Quæ petitio totum ſemel hominem nobis depinxerit. Videbat opus eo fore,ad oppugnandam impietatis arcẽ,Elia ſublato. Homo dei uitam omnem eo deſtinarat, ut dei unius gloriam tueretur,uel ſui corpuſculi diſpendio. Vtriuſq; miracula imitari, in nobis ſitum non eſt, qui ſingularem ſanctorum hominum pietatem exo-
ſculamur.Tantus hic eſt,ut mortuus ædat miracula,non uiuus tantum. 4.Reg.13
Obſerua, nihil cõmertij HELISÆVM cum rege impio habere uelle,
adeo ut ne intueri quidem eum dignetur,ne cõmunicaret operibus eius
malis,quemadmodum Iohannes ait. Sed propter bonum Ioſaphat cau 2.Ioan.
ſæ adeſt. Certè enim uitandi pij ſunt,tum relapſi à ueritate dei,tum fla-
gitioſi fruſtra moniti fratres,Mat.xviij. j.Cor.xv. ij.Theſſ.iij. Viduam 4.Reg.4.
afflictam beneficio non uulgari ſubleuat, quando eam & ditat,& dita-
tæ conſulit. Ecce charitatem. Mox Sunamiti,à qua ipſe beneficio affe- Ibidem.
ctus fuerat, geſtit etiam remetiri beneficiũ: nec quieſcit, donec penſarit,
atq; hoc duplo. Ecce gratitudinem. Similem huic gratiam Loto Ange Gen.19
li hoſpites retulerant. Similem item exploratores mulieri Rahab. Tan- Ioſ.2.
tum meretur uel in hoc ſæculo hoſpitalitas liberalitasq́. Porrò multi- 4.Reg.4.
plicat charitatis officia,quãdo tam benignè famelicos exatiat, leproſum operante deo curat,munera non accipit, ſecurim amiſſam pauperi reſtituit,&c̃. Per quæ illuſtrat pariter diuini nominis gloriam, & auget di-
ſcipulorum cœtum. Adde his, quòd regem Iſraël inimicum licet conſi- 4.Reg.6
lijs iuuat, quòd captos Syros,hoſtes nimirum,non percuti,ſed paſci iubet.Audi maiora;Obſidionem ciuitatis,in qua erat,et è qua petebatur,

4. Reg. 6 nihil curat,miniſtrum deſperantem erigit:Noli timere,inquiens,plures nobiſcum ſunt,quàm cum illis.Orat deniq;,& quod orat impetrat. Ecce igitur uiri fidem in tentationibus robuſtam,adamantinam,inuictam.
Ibidem. Quæ putas confidentia,quę ſalutis certitudo eſt, dum ſpiculatorem aduenturum ſentit,nec fugit? Quæ longanimitas,dum regis minas non ſolum perfert, uerumetiam querulorum murmuratorumq; & blaſphemorum ſacrilegas uoces audit,muſſitat,deuorat? Quibus tamen poſtridie, quantumuis ingratis ac malis, calamitatem mutatum iri pollicetur. Papè,ut eadem eſt Dei patris & filiorum germanorum natura? ut eadem uoluntas? Atque eam rem regenerationi debemus. Inſuper & prophanis gentibus rogatus, affabilem ſeſe exhibet propheta, ſed in ipſo ſtatim ſermone ſiſtit componitque uultum, hoc eſt, fixum tenet, dum erubeſceret & fleret. Qui geſtus,affectus uiri diuinos nobis repræſentat,& plus indicat,quàm nos aut ſcrutari poſſumus,aut etiam debemus. Forte pectus amore ac commiſeratione ciuium liqueſcit, ſicut & domini Ieſu apud Lucam & Iohannem, turbatur ſpiritu ad lachrymas uſq;. Tandem ægrotans obdormit uir dei. Ægrotant enim & ſancti, ſed nō ſine fructu,ut Ezechias rex, Daniel,Timotheus,Epaphroditus, μαθήτρια illa apud Ioppen,&c̄. Mirum uero eſt, Heliſæum ſicca morte extinctum,cuius ſanguini tot inſidiabantur. Sed hæc eſt ala protegentis dei Iſraël.

4. Reg. 7. (margin, beside "morum ſacrilegas")
4. Reg. 8 (margin, beside "eadem uoluntas")
Luc. 19. Ioan. 11 (margin, beside "mus. Forte pectus")
Id eſt, diſcipula. (margin, beside "μαθήτρια")

IEHV.

4. Reg. 9 Ad regni adminiſtrationem,ut plærīq; alij,uocatus Iehu,ultor innoxij ſanguinis ſeruorum dei, deletor Boalitarum, uir fortis ac uehementiſſimi ſpiritus zeliq;: Veni,dicit ad Ionadab,& uide zelum meum pro domino. Sed nihil in impios molitur,niſi iuſſus. Vafricie pia, aut ſi mauis,mendacio pro neceſſitate utitur. Quemadmodum & Dauid in Nobe & apud Achis. Tale quippiam fecēre Pharaoni obſtetrices Ægyptiæ timentes deum.Sic ferme Herodi à Magis illuſum. Cęterum quantumuis Boalim infeſtus Iehu, uitulos tamen aureos & ipſe adhuc colit. Quo in ſcelere ſi immortuus eſt, ex hoc catalogo eum radendum exiſtimemus.

4. Reg. 10 (margin, beside "mentiſſimi ſpiritus")
1. Reg. 21 Exod. 1 (margin, beside "mauis,mendacio")

PROPHETA inunctor Iehu regis.

Id eſt, ſine nomine. 4. Reg. 9 Ἀνώνυμος ille nobis traditur, unus uidelicet è filijs prophetarū,quos Heliſæo cœnobitas & ueluti diſcipulos cohabitaſſe legis, adeoq; omniū afflictionū magiſtri ſui ſocios, Id q̄d uel hinc enitet, ꝙ hunc Miſga amentiū more ſe habentem, aulici appellant, peculiari nimirū uerorum prophetarum cognomine,ut uides Ierem.xxix.Apud Oſeam duos habent titulos æque ſcilicet honorificos: Nempe hunc, & *Iſch haruah*,quod Græci πνευματοφόρον dicunt,hoc eſt,qui ſpiritu feratur,nos dementem.

IOAS.

4. Reg. 12. Rex Ioas fecit rectum coram domino cunctis diebus,quibus eum

docuit

docuit Ioiada ſacerdos. Excelſa tamen non abſtulere, ipſe uidelicet & ſa
cerdos, ne de ſolo rege intelligas, ſicut ſupra legebas de Aſſa. Neq; ue- 2.Para.15.
rò ipſe aut Ioiada in excelſis ſacrificaſſe dicitur, ſed uulgus. Attamen in
hoc uterq; peccauit, quòd ſe uiuis nephas tantum cõmitteretur. Prohi-
buiſſe quidem credendi ſunt, ſed manu regis ad hoc nõ uerbo duntaxat
ſacerdotis opus fuit. Verum nos, quatenus Ioas tale fecit, in diuos eum
non referimus, maximè, cum et prophetam poſt occiderit. Quo nullum
maius flagitium à rege iſto admitti poterat. Peccatum in ſanctos cadere 4.Reg.12.
poteſt, impietas ac uaticidium non poſſunt. Illud uerò in Ioa miramur,
illud laudamus, quòd ita ſeſe doceri pontificem opt. ſinit, quòd in refi-
ciendo templo tanto impendio tantóq; ſtudio deſudat. Iniquitates ipſi
abunde habemus, propterea in alijs non quærimus.

ZACHARIA.

Propheta ſpiritu dei indutus, ruit in mediam idololatrarũ turbam 2.Para.24.
& infit: Cur tranſgredimini præcepta dei, quod uobis male cedet? Sed
iniquè ferentes ueritatem, correptorem iuxta ac confeſſorem prophe-
tam lapidibus obruunt, qui animam ſimul & hanc uocem efflat: Videat Ibidem.
dominus & requirat. In templo hoc factum, loco ſcilicet apto. In tem-
plo quoq; iugulatus eſt Thomas apud Cantauriam. Nos Eccleſiaſtæ
nondum ad ſanguinem reſtitimus idolo auaritiæ. Cætera taceo. Pla-
gas, ſtigmata, lapides, lachrymas, Paulinam nuditatem, hac ætate non-
dum uidi.

EZECHIA.

Regum omnium ſpecimen egregium Ezechias. In domino Deo 2.Para.29.
Iſraël ſperat, & facit rectum, adhæret domino, nec diſcedit, ſeruat legẽ,
in omnibus prudenter agit, adeo, ut nullus eum, poſt Dauidem, ſpiritu,
fide, probitate æquet, nec æquarit. Illud multo præclariſſimum, q; tan-
to ſtudio templum execrabili ſordiũ colluuie uacuefactum cupit. Nec
ceſſat, dum dei cœli ſacra uindicet: Mundate, ait ſacerdotibus, domum Ibidem.
Domini. Ad hæc ſcribit literas ad tribus, rogans, præcipiens, ſuadens
artificioſule, ut ad deum, dijs relictis, redeant. Sed riſum ac uituperium
promeretur inde pietas. At ipſe bene operando non defatigatur, donat
in rem diuinam plurima, laudat, orat, gratias agit. Super hoc tam exi- 2.Par.30.31.
mio negocio in Paralipo. multa. Is uerò cum ſit, et talia operetur, preſſu 2.Para.32.
ram in mundo habet, neceſſe eſt. Ideo imponit Aſſyrium ſuper caput
eius Dominus, hoc eſt, affligit ut tentet, uſque cordis ſecreta patefiant,
Deut. viij. & Iudic. ij. & iij. Vide autem, quî ſeſe in tempore tentationis
gerat, non offenditur, non recedit temporarius, confitetur uerò palam:
Peccaui, inquiens. Et miſſo auro pacẽ quærit, tam ſe q̃ templum defrau 4.Reg.18.
dans. Vetat reſponderi impio oratori Rabſacæ. Cur enim Chriſtus He
rodi fruſtra reſpondeat? Iam negata pace ſcindit ueſtes, & indutus ſacco Lucæ 23.
templum ingreditur. Præterea mittit ad prophetam, literis ab hoſte ac-
ceptis,

ceptis,expandit ſe coram Domino, fiducialiter orat:Salua nos, dicens, de manu eorum,ut cognoſcant omnia regna terræ, quia tu es dominus Deus ſolus. Et feliciter exauditur. Exemplũ hoc orbis rectoribus propoſitum,cuiuſmodi & ſupra in Ioſaphat admonuimus. Abiam & Aſſa reges non ſatis alioqui probati, fide tamen & oratione magis armis

Iere.4.8. Pſal.43.42. 146. uſi,hoſtes fudêre:noſtri uero quia confidunt in munitionibus & theſauris ſuis,capientur.Et quia in arcu ſperant, in equo & in gladio, occumbent.Cuius rei periculum fecerat in monomachia Dauid Pſaltes.Cæterum,quemadmodũ ab homine impetitus ad orationẽ aſcendit ſibi diffidens:ſic à Deo uiſitatus,ad deum it orans,lachrymanſq́ꝫ.Qui enim labi poterat,qui uocationẽ ſuam tam firmam fecerat?Nimirũ pie,iuſtè,& ſobrie uiuens.Id quod non iactat,ſicuti Phariſæus.Sed tamen in tentationis æſtu fit, ut ſanctiſſimi quiqꝫ integritatem ſuam uel inuiti, parcius licet,atteſtentur. Cuiuſmodi in Dauide notiſſima: Si eſt,dicit ille, iniquitas in palmis meis.Item:Cuſtodiui uias eius,nihil impie geſſi à deo meo. Et rurſus:In innocentia mea ingreſſus ſum.Et alibi: Mandata tua cuſtodiui.Sic Caleb:Plene ſecutus ſum dominum Deum meum.Sic Iob: Vt ſciat Deus integritatem meam. Huc pertinet, quod Iſraëlita dicere docetur:Obediui, &c. & feci omnia,ſicut præcepiſti mihi. Sic Ieremias de uerbis: Quod egreſſum eſt de labijs meis,rectũ eſt coram te. Atqꝫ hinc de bona puraq́ꝫ conſcientia toties gloriatur Paulus, quam habere uulgus iſtud pſeudeuangelicum non poteſt, quippe fide hypocritica,& rectioris uitæ negligens. Attamen & tam multæ probitatis uiri peccatum in Paralip.tectum non relinquitur. Sed operæprecium eſt,illud quoqꝫ dicere,Ezechiam uidelicet reualuiſſe curatum. Sed textus habet: Ecce ego, dicit Dominus, medicus tuus.In hoc rex confiſus,priſtinæ ſanitati reſtituitur. Neqꝫ tamen minus patitur medicum hominẽ Iſaiam, qui ulcus cataplaſmate ſiue malagmate depellit.In hoc,id eſt, medico homine confiſus rex Aſſa perit. Valitudinarius medicũ conſule,deo fide. Creauit enim illum Dominus. Et Paulus medici uice nonnulla γνησίῳ filio ſcribit.

Id eſt,ſingulari certamine. *2.Petr.1. Titum. 2.* *Pſal.7. 16. Pſal 25. 118.* *2.Para.32.* *Id eſt, germano.*

IOSIAS.

4.Reg.22. 2.Para.34. Longe laudatiſſ.Iudaicæ gentis dux. Qui quod bonum eſt coram domino facit. Nec declinat uel ad dextram uel ad ſiniſtram. Qui puer etiamnum patris ſui deum quærere incipit. Qui Ioam quoqꝫ ſecutus, templi ſartatecta reſtaurari mandat. Hoc rege in lucem ſubito profertur δευτερονόμιον. Quo rex comperto mire obſtupeſcit, & tremens,quid facto opus ſit,dominum conſuli iubet, dolens inſuper maiores tantum librum in precio non habuiſſe, unde iram dei exardeſcentem intelligit. Adeoqꝫ Hulda dicit,emollitum cor eius humi prouolutum,illachrymatum. Et quis non miretur hominis tam ualde pij pietatem, affectus,geſtus? Quis non adoret in eo ſpiritum? Heu noſtram diſparitatem,qui

Ibidem.

ſaxo quouis duriores,nec ſacris permollimur, nec fratrum neceſſitate tangimur. Vltimo loco uide,quàm graui concilio erubeſcendam idolo- *Ibidem.* latriæ ſentinam ſubmouere decernat, & quàm ſerio quàmq́ intrepide alter Hercules Augiæ ſtabulum repurget, atq omnia in ſuum ſtatum redigat,Ezechia hac in re non paulo ſuperior. Vindex Theolatriæ ſyncerus hodie nullus eſt. Papiſmi uerò propulſatores compluſculi. Interitus huius regis dignus uidebatur, quem lamentaretur Ieremias. Reges illos optimos mortificauit quotidianus luctus, ac deſyderium pro *2.Para.35.* deo, & exulcerauit nephariorum idolorum abominatio. Quantulum quæſo, uoluptatibus datum ab ijs credis, qui niſi mœrere flereq́ nihil potuerunt?

HVLDA προφῆτις.

Conſulta uaticinium de Ieroſolymę per Chaldæos excidio reddit, *2.Para.34.* & mali cauſam adijciens: Quia,inquit, dereliquerunt dominũ,& adoleuêre dijs alienis.Durabit prophetia,uæ ijs,in quos ceciderit.Nam dijs hoc ſæculum nondum ualedixit, & innoxium ſanguinem effundere quotidie pergit, quapropter ad miſericordiam flecti recuſat dominus. Ieroboam,Achab,Achas,Manaſſe, ſicut uas figuli conterentur,& ſicut *Pſalm.21.* lutum platearum delebuntur calcabunturq́: Sic Iezabel,Athalia & id *2.Reg.22.* genus androgyni.

ZEROBABEL.

Princeps reducis populi,uir ſuſpiciendus, cuius amplitudinẽ ſimul *1.Eſræ 3.* illuſtrat & declarat pietatẽ ingens in extruenda domo dominica labor, quam in cinerem Chaldæi uerterant. Antea Ioas,Iothan & Ioſias rupta modo ſarſerant: at hic de integro reædificat,monentibus eum prophetis Zacharia & Haggæo, atq deo excitante. Nec curat idem aduerſa- *1.Eſræ 5.* riorum machinationes quantumuis improbas. Quæ res fidem uiri & amorem erga deum flagrantem non obſcure indicat. Porrò eandem laudem meretur pontifex Ioſua ſynchronos. *Id eſt, contemporaneus*

ESRA.

Sacerdos dei cœli, & expeditus ſcriba in lege Moſi Eſra, cui rex *1.Eſræ 7.* plurimum fauet, ſicut & Danieli huiusq́ ſocijs. Præterea cor ſuum ita comparat, ut ſcrutetur legem domini, utq́ & faciat & doceat ſtatutum ac iudicium. Atq adeo in hoc omnis eſt, ut per Iudææ fines euulgetur ac inſtituatur,quòd non tam ad amplificandum quàm ad innouandum dei ſui cultum pertinere uidebat.Breuiter patriam repetit in timore dei, *1.Eſræ 8.* in ieiunio,afflictus,orans. Illud indignum quòd prętercam,nempe tam generoſæ eum mentis eſſe,ut à prophano rege ſuppetias petere nolit,ne deo ſuo diffidere uideatur. Quà rogo tam fortis fides non perrumpat? Neq uerò hic tentare deum exiſtimandus eſt. Quale enim probrum dei in gentibus,ſi petijſſet? Nam ante dixerat regi: Manus dei noſtri ſuper nos &c. Huic innitebantur, in hũc animos ſuos conijciebant;unde

Exod.15. *Ioſuæ 3.* ſaluos remeaſſe legis. Brachio carneo, hoc eſt, arundineó baculo opus Moſi in Arabico ſinu non eſt, nec in Iordane Ioſuæ. Non tentat deum, qui certæ promiſſioni credens, nec hæſitans, omnem iacit aleam. Præterea hominis incredibilem, peccati cauſa, triſtitiam cõſyderemus: Mox enim ubi reſciuit fœdam Iudæorum & allophylorum commixtionem, ſcindit pallium, uellit caput, uellit barbam, conſidet mœrens, ieiunat, affligitur, genuflectit, expandit manus ad dominũ, et cum lachrymis orat: Domine cõfundor & erubeſco leuare faciẽ meã ad te, &c̃. Bone deus, quãtę illorũ hominũ acerbitates, quanti cruciatus, quãtę deniq; mortes? Quàm plane cum deo unitũ, inq; deum trãsfuſum pectus illos habuiſſe neceſſe eſt? Vt tantum nõ ægrotant, ut tantum non exiccanť oſſa eorũ, quoties uel uidere uel audire in populo uitia coguntur pij? Vnde in eremũ ſecedere Ieremias exoptat, ne abominationes uideat, uir nimirũ impatientiſſimus doloris, cuius lachrymæ ne noctu quidem quieſcunt, Cap. xiiij. Nec tacendum eſt ſedulum docendi ſtudium & ardor quidam in Eſra. In lignea enim turricula ad id operis fabrefacta ſtans (quo latius uox deuolaret, & ipſe magis eſſet conſpicuus) utrinq; doctorum hominum turba ſeptus, collecto populo legit legem dei. Sed quî legit? Plane & appoſite ad intelligendum. Quàm diu ueró hoc? Num horulam? A' matutino in medium uſq; diem, et póſt quater in die. At quî ſe in ea contione gerit auditor populus? Arrectis auſcultat auribus, intelligit, ſublatis in cœlum manibus reſpondet, Amen, procidens in terram orat, & in tam ſancto negocio illachrymatur. Quo quæſo ſpectaculo quid iucundius, imó quid utilius? Cęteri ſacerdotes & Leuitę, uiri religioſi huc & ipſi omnia deſtinauêre, ut res diuinæ redintegrarentur.

Id eſt, alienigenatum. *1.Eſræ 9.* *Ierem.9.* *3.Eſræ 9.* *Ibidem.*

NEHEMIAS.

Id eſt, pincerna. *2.Eſræ.11.* οἰνοχό῀ Nehemia, in impia regione pius, interq; ſpinas roſa, ſicut et cęteri aliquot electi, qui in idololatriam ſeduci non poterant, pulli uidelicet gallinæ alis tecti, & in manibus paſtoris conſeruatæ ouiculæ. Hic amore fratrũ flagrat, et nihil eum perinde angit, atq; reuerſi in patriã populi caſus. Vide eñ, q̃ ſolicite pro huius ſalute rogitet, q̃ uehementer percellať comperta fratrũ aduerſitate, q̃ fleat, lugeat, ieiunet, oret. Deinde nõ poteſt non uultu prodere, quid ſeſe maceret, nec id uerbis negat: Quur, inquiens, non triſtis appaream? &c̃. Hypocritã hodie clamitant, qui tetricus incedat, uaria rerũ diſcrimina, multiplicia noſtræ religionis incõmoda, & ſuper cunctis abominationibus dolens gemensq;. Qui uero explicata fronte eſt, qui cuiuis arridet, quí configuratur ſæculi huius moribus, qui nihil non probat, is eſt Chriſtianus. Ne ueró putes ſimulatum dolorem, & mœſtitiam aſpectu ementitam, en tibi ueritatis teſtimonia. A' rege enim dimiſſus, redit in patriam conſolator ſuæ gentis, extructor urbis, & numen aliquod. Et quemadmodum Eſra templi, ſic Nehemia reſtaurandæ urbis gratia, patriæ terræ redditus uideri poſſit,

1.Eſræ 2. *Ezech.9.*

hoc eſt,

hoc eſt, alter ſynagogæ, alter Reipub.gratia. Quo quid maius,aut toti orbi ſalubrius eſſe poſſit,non uideo. Afflictionis ubiq; plurimum,item opprobrij & riſus ſatis ſuffert propter honeſtum ædificandi ſtudium. Quin etiam uirtute ad faſtigium gubernationis euehitur Nehemia, & ſapientia eò uenit, ut latis legibus mala coherceat, utpote uſuram, proprij commodi ſtudium,rapacitatem,& ſimilia.Bonitate quoq; rara pollet, dum annonas præſidibus debitas non exigit, dum non plebeculam grauat, nec expilat, dum non in eam exercet tyrannidem. Quid attinet hîc huius temporis harpyias, atq; ſanguiſugas ad id exempli uocare, cũ huiuſmodi audire aures ſuas non docuerint,ſicut nec Exod.xviij. Verũ ſi quis regis ius ethnicum è j.Reg.viij. depromat,& cenſum Cæſaris alleget,mirum,q̃ talpa etiam liquidius illic audiant,alioqui ſurdi.Deinde uarijs technis tentatur Nehemia, ut cœpta relinquat, ſed ſeipſo fortior fit indies, nec uel tantillum remittit operis. Sunt & alij nonnulli in hoc album aſciſcendi, maximè Hanania ille, quem dicit fide & metu dei cæteris fuiſſe præſtantiorem.Omnium cõmunis erat conatus,ut reuiuiſceret refloreſceretq; neglecta religio. 2.Eſ.3.4 Matt.22 Mat.12 2.Eſr.7

ESTHER.

Exul Eſther non modo,ſed & orphana,uirgo Naiadum pulcherrima, moribus optimis prædita, non ſine Dei conſilio uxor regi,hoc eſt, infideli fidelis ducitur. Et cũ primis efferenda eſt iuuenculæ uirtus, qua tacere potuit, qua item ornatum reſpuit, nimirum ſic præmunita ac ficta ab inſtitutore. Idem fidem Dei probè docuiſſe,inq; timore & diſciplina eam educaſſe exiſtimãdus eſt,idq; inter ipſos idololatras, ſecundũ illud Deut. Docebis ea filios ac nepotes tuos,&c. Si pertinax Rechabitarum obedientia apud prophetam collaudatur, quis huius conſtanti obedientiæ laudem detraxerit? Et quæ apud regem ignota ac timidula tacere potuit,collige,quì ſeſe alibi geſſerit.Quę patrui uoci tam obnixe obtemperat,q̃ putas ad uocem dei tremuit? Iam uerò in regiam tracta, atq; honorata diademate, non mutatur Abrahæ filia, ſicuti nec in aula Ægypti Ioſeph, nec in Babylonijs ſatrapijs Daniel. Quinetiam fratres Iudæos,filios mortis,ſui capitis periculo liberat.Id quod uel ingeminatum pereundi uerbum illud declarat, ſentiens nimirum, quod quidam dixit:Si pereo,manibus hominum perijſſe iuuabit. Non ſibi regina eſt, ſed alijs.Alijs,inquam,ſalutare ſydus,uitæq; mater.Paucula in Apocryphis adiecta, ſubnotabimus. Eſther 2. Eſther 2. Gen.39 Danie.5

MARDOCHAEVS.

Iudæus pius & æque bonus ciuis. Mardochai in exilio ita uiuit,ut qui obloqui,& bonam eius inceſſere cõuerſationẽ uelit, pudefiat.Idem pædagogus Eſther uirgunculæ & alumnus. Quod utrunque ſatis ar arguit hominem optimum. Deinde uirgineæ pudicitiæ cuſtos peruigil eſt,poſt raptam inſequens,ante gynęcium,in quo adſeruabatur,obam Eſther 2.

bulans, anxie ſciſcitans, ſi qua acciderãt. Iam quod ad ſuam ipſius uitam attinet, indignum ducit ſatrapam, cui genu flectat, Dei nimirum unius cultor. Qua ex pietate, cum illi, tum illius gratia toti genti malum ilico naſcitur quidem, ſed in hoſtis caput redundat. Atqꝫ hic uides ſummam uiri charitatem, qua fratribus ter miſeris condolet, ita, ut cultum quoqꝫ

Eſther 4. mutare eum interior mœror amaritudoqꝫ cogat. Nec id ſolũ, ſed & in publicum prodire, uociferari ac eiulare: hoc eſt, teſtari incredibilem animi triſtitiam. Præterea haud quaquam quieſcit, dum eruditiſſ. ſermone reginæ perſuaſerit, ut à rege gentis ſalutem impetret. Breuiter nihil non laboris ac periculi ſubit, quo calamitoſos iuuet. Verũ ſicuti ſol pluuiã, ita triſtitiã lætitia inſequi ſolet. Iudæus euehitur, Agagita deijcitur. Dominus enim eſt, qui humiliat lignum ſublime, & exaltat lignum humile:

Ezech. 17 ſiue, ut Dauid pſallit, qui humilia reſpicit, et alta à longe cognoſcit. Dominus eſt, qui erigit eliſos, qui diligit iuſtos, qui cuſtodit aduenas. Breuiter, Dominus eſt, qui redimit nos ab inimicis noſtris. Quanta uerò futuræ uitæ gloria, ſi tam eximia in hoc mortalitatis oceano contingere pio poteſt? Obſerua hunc iam heroa, in ſua illa ſanctione ad Iudæos, &

Galat. 2. pauperes donis ſubleuandos edixiſſe. Eo pacto memores pauperum erant Apoſtoli.

IOB.

Iob 1. Vir integer & rectus Iob, & timens deũ, malumqꝫ uitans. Quę commendatio omne pietatis atqꝫ uirtutum genus cõprehendit. Prima commendationis parte per ſcripturam nihil tritius. Quemadmodũ et illud, Bonus & rectus. Iam qui deum timet, declinat à malo, Prou. xv. Atque adeo timẽs credit, ſperat, diligit. Syrach cap. ij. Talis uerò Gręcis θεοσεβὴς dicitur. Præcipuã autem operam pius ille in pædagogia collocat. Coniuratores liberos ſanctificat, proqꝫ illorum delictis offert, oratqꝫ, non tam pater qꝫ ſacerdos, hoc eſt, bis pater, Non neſcius, perrarò epulari homines ſine peccato poſſe. Cuiuſmodi ſuperſtitionem magis qꝫ religionem à noſtris iudicari conſtat, qui nihil horũ curant. Nemo neſcit, quid

Id eſt, comeſſationes. κῶμοι in Paulo ſint. Pręterea per omnem uitam integerrime ſe gerit. Erudit plurimus, oculus eſt cæco, & pes claudo, pater item pauperum, conſolator mœrentium. Audi plura: In manibus eius nulla macula, omnibus æquus, egenis nihil negat, ſolus non comedit, nudum ueſtit. Diues

Mat. 25. *1. Timot. 6.* diuitijs non fidit, ſed Deo, nec inde ſibi gaudet, inimico amicus, nulli malus, peregrinos hoſpitio colligit. Summatim, Tam ſancte uiuit, ut ſe cor ſuum in omni uita non reprehendat, tametſi in hoc nõ iuſtificatus. Vbi uerò peccat, haud quaquam cælat. Quo fit, ut non iniuria inter iuſtos numeretur uir ille, Ezech. xiiij. Verũ quia talis eſt, afflictio non tardat:

Ierem. 2. iniuſtis interim in opulentia florentibus. Permittitur ergo ad diuexandum tentandumqꝫ iuſtum Satan, ut fieret iuſtior, & ex puro purior. Diuexare autem eum, niſi quantum ad externa illa, & ab homine aliena, non

na,non poteſt.Nihil enim de ſe amiſit, qui liberos, ædes,iumenta, uale-
tudinem amiſit,id quod piaculũ eſt,Philoſophos credere, Chriſtianos
non item. Vnde Iob quoq; non magnifacit rerum omnium iacturam,
ſed pulchris etiam apophthegmatis ſemet ſolans:Nudus,inquit,exiĳ ab Iob 1.
utero matris,&c.Item:Dominus dedit,dominus demit.Et rurſum:Bo
num equidem à Domino accepimus, malum autem non accipiemus?
Quid,quæſo,huic addi poſſit? Nec ſat tulerat, ni & Xantippæ ſuæ &
amicorum ferret importunitatem. Quo fit,ut in exemplũ patientiæ illu
ſtriſſimũ accipiatur,Iacob.v.Nos gentibus Vlyſſeę ſufferentię ὑπόδειγμα Id eſt,exemplum.
libentes concedimus, de qua poëta: Exemplum eſt animi nimium pa-
tientis Vlyſſes,iactatus dubio per duo luſtra mari. Pudeat uerò rapa-
ces & uſurarios,& negociatores,atq; id genus Eccleſiæ dedecora, ſuam
auariciã Iobi huius patrocinio defenſare. Cuius farinæ ſunt bibuli qui-
dam fratres, qui quoties ſe ob hoc argui audiunt, Chriſtũ obĳciunt ui-
nipotorem. Eo ſcilicet in ſcripturis ſanctis profecere noſtri homines.

TOBIAS.

Finibus extorris quidem Tobia,inq; terra aliena degens,ſed tamen Tobi.1.
ueritatis uiam haudquaquam deſerit,imò μοσχολατρείαν diligenter uitat in Id eſt, uitulorum culturã.
Iudæa, in Aſſyria uerò εἰδωλόθυτα horret. Eleemoſinas multas quotidie Id eſt,idolothyta.
facit, filium ab incunabulis timere Deum docet, recta monet, conſola-
tur aliq; uiuos, mortuos condit polinctor ſolicitus. Sed quia iuſtitiæ
aduerſitas comes eſſe ſolet, pro benefactis malum accipit. Occidendus Pſal.33.
fugit,ſed non longe pòſt redit. Multæ quidem tribulationes iuſtorum,
& multo ubiq; ſale igneq; ſaliuntur. Sed tamen eſt, qui acre temperat,
faciens nimirum cum tentatione exitum,ut ſufferre ualeant. Verum alia
exeunte,alia uenit.En igitur oculis captum,en ab uxore afflictum adeo, Tob.2.
ut mori eligat. Vide interim,ut beati illi homines orent, ieiunent, in lu-
ctu ac tremore uiuant. Cum primis uero legenda eſt iuuentæ παιδαγωγὴ Id eſt,inſtitutio.
illa patris,ſed Græce. Nam nonnulla in Latino deſyderantur. Porrò pa
trem proles ſequitur. Eadem probitate eſt cõſobrinus Raguel, huiusq;
filia Sara. Mores illorũ ab Ethnicis diuerſi ſunt,iuxta illud: Nolite ad- Matt.6
ſimilari eis. Vbiq; piè nomen dei uſurpatur, glorificatur,timetur.

IVDITH.

Mulier uerè (& Lamuel ait, Hail) pia, doctaq; uidua, ieiunĳs & Id eſt,fortis.
obſecrationibus Deo nocte dieq; ſeruiens: deniq; conuerſatione talis, Iudit.8.
ut nemo loqueretur de ea uerbum malum. Zelo feruet, libertate argu-
endi ſacrificos ualet (tametſi id præter decorũ) & docendi peritia præ- 1.Cor.14
eminet,cui ſacrificus credere cogitur. Deinde pro ſalute gentis precatur
cilicio tecta, clauſa ac ſupplex. Quo immenſa ſanctæ fœminæ charitas
elucet. Quin & capite periclitatur, atq; hoſtili ſæuitiæ induſtria uirtu-
teq; reſiſtit,donec iugum ſeruitutis à populo acerbiſſimũ repellat. Quo
facto immortalitatis gloriã ſibi peperit. Simili ratione nobis, qui Chri-

ſtiani dicimur, Aſſyrius draco, qui eſt princeps mũdi, petendus eſt. Sed heus Leuiathan eſt, quo nihil immanius, inuictiusq́. Quare diuino robore opus eſt, quod animo ad pugnandum alacri ſpiritus Chriſti præbet, cui bulla erat tota eius uis, Matth. iiij. Dici uerò non poteſt, quàm planè dei præſidio, hoc eſt, fide, ſui diffidentia, oratione, lachrymis rem peragat. Ea peracta, papè, quas benedictiones, quas gratiarũactiones, quas laudes, quamq́ lætum Pæana deo recinuit, cui etiam totum nego-
Iudit. 16. cium transſcribit Hebræorũ liberatrix, mulierum decus, uirorũ calcar.

SOSANNA.

Dani. 13. Inſtituta ac erudita ſecundũ legem Moſi puella, mulier Deum timet, idq́ in Babylone. Præterea illæſum ſeruat coniugij thorum caſtiſſima matrona, moribus honeſtiſſimis rebusq́ omnibus ornata. Probari uerò eius fidem conſentaneum erat. Ecce igitur procellam. Petitur ad ſcelus, recuſat: condemnandã ergo ſeſe audit, nihil curat, quippe mori malens, q̃ peccare. Rogata clamat, iuxta Deut. xxij. Accurſu facto ſilet, tan
Pſal. 37. quam non habens in ore ſuo redargutiones, uociferantibus in eam interim reis. E' pomærio caſtior exit, q̃ fuerat ingreſſa, ſicut ex fornice Ha
Pſal. 101 gnes. Iam in iudicio grauiter accuſata ſilet, ſuſpiciens ac confiſa Deo, qui audit gemitus compeditorum: quiq́ protector eſt in ſe ſperantiũ. Deniq́ condemnata orat ad deũ, qui uidet ſcitq́ omnia, etiam occulta cor-
2. Pet. 2 dis, conteſtans ſuam innocentiam: quo fit, ut ſeruetur. Adeo nouit è tentatione eripere pios piorum pater. Pari crimine abſolutus Anaſtaſius legitur, quum & ipſe accuſatus facinoris tam indigni ſe, ſileret. Sic mulier ſepties percuſſa, apud Hierony. Non refert accuſari, ſi ſis innocens. Cato gloriabatur etiam ſe ſępius accuſatum, ſed ſemper abſolutũ. Adeo uerum eſt, quod quidam ſcripſit: Conſcia mens recti, uulgi mendacia ridet.

ESTHER.

Rebus in arctum contractis, lugubri cultu ueſtitur. Corpus ieiunijs humiliat, inq́ ſeruitutem redigit, ad dominum confugit, orat, confite-
Eſther. 14 tur, queritur. Confitens dicit: Peccauimus. Orans: Da mihi fiduciam domine, & ſermonẽ compoſitũ in ore meo coram leone. Item: Libera ancillanm tuam, nullum aliud auxilium habentẽ, niſi te domine. Sic mox: Exaudi eos, qui nullam aliam ſpem habent. Conquerens dicit: Volunt claudere ora laudantium te. Audiſti pietatem mulieris, cui aliquid addi poſſe dubito, Communis uita pietati in uniuerſum conformis eſt. Vehementiſſime odit ſæculi huius delitias, pompas, lautitias, & hoc genus ſordes, Nec ijs, niſi coacta, utitur regina, adeoq́ quaſi non utatur: Non
Ibidem. lætata, inquit, ſum à die, qua huc translata ſum. Vera hæc Chriſtiani hominis uita eſt, in carne ambulare, ſed ſecundum carnem non militare: in mundo uiuere, eoq́ carptim ad neceſſitatem corporis abuti, ſed non de eo eſſe, nec lætari. Nam hoſpitium eſt, & commorandi, non habitandi

diuer-

diuerſorium, quemadmodum gentilis etiam orator aſſerit. Talis ferè fuit Elizabeta illa φιλόπτωχος. (Facilla etiam Auguſta hac in re ſuperior) quæ & ipſa faſtum illum & ſplendorem aulicum extreme deteſtabatur. Talis propemodum Kunegundis. Et de Cecilia legitur, quòd ſponſa cilicio uſa, deſuper byſſo ac purpura ornata apparuerit, quæ alijs alia pro libidine canentibus in corde ſuo pſallit: Fiat domine cor meum immaculatum. Circumi nunc orbem totum, & conſydera ſi inuenias inter omnes ἰσόψυχον.

Id eſt, pauperum ſubleuatrix.

Id eſt, unanimem.

MATTHATHIAS.

Fidei eius uiri mirum robur, miraq; animi fortitudo ac potentia. Facta conſydera: Hoſtiles blanditias abſciſſo reſponſo retundit: Non audiemus, inquiens, uerba regis tranſgreſſoris legis noſtræ. Iam ubi uidet idololatriam, dolet ac adeò incandeſcit, ut renes eius in intimo contremant, ſicut Athenis Apoſtolus. Author eſt homo nobiliſſ. & armis tutandæ rei Iudaicę & feſſi Imperij ſtatus fulciendi. Quantum uerò periculi unus pro tota gente ſuſtinuerit, ipſa hiſtoria abundè docet. Nec eadem tacet morituri dicta prȩclariſſima, quibus progeniem ſuam ad perſeuerantiam inflammat.

1. Mac. 2. *Act. 19.* *1. Mac. 2.*

IVDAS, huius filius.

Patrem uirtute etiam ſuperat flagrantiſſimi animi iuuenis & plane gigas. Quàm plurimum is fiducię in deo habeat, demonſtrant actorum exitus, ne dicam uerba, quibus ſuorum uires incendit: Ipſe dominus, inquiens, conteret hoſtes antea faciem noſtram. Neq; enim aliunde eſt iſta uirtus, iſta pectoris magnitudo, iſta Achillæa firmitas, præterq; à deo ſuo, quo fiſi, ſeruantur. A' quo item copias petunt, cui uendicant uictoriam, & agunt gratias. Accincti ad aciem piè dicunt: Sicut uoluntas in cœlo fuerit, ita fiat.

1. Mac. 3. *1. Mac. 4.* *1. Mac. 3.*

CÆTERI FILII.

Iudaico ſanguine omnes æque clarent, & eodem ardore labentem religionem utcumq; reſtituunt Iudæ fratres. Quibus geſtis ęternam ſibi laudem parant. In horum indice ponenda eſt mater piiſſ. planeq; maſcula fide, cum ſeptem filijs, qui ſanguinem ſuum Tyranno hauriendum pro aris tradunt. Talia fermè de Felicitate muliere Chriſtianiſſ. legunt. Nec non de matre Symphoriani. Item de uxore Hadriani. Atq; ô fortunatam mortem, quæ naturæ debita, pro Religione redditur. Nos igitur eadem cogitatione armemur, odientes animas noſtras, ut inueniamus eas. Mors nobis uita ſit, & contrà uita hæc mors. Simus uiri, & fortiter dicamus: Eſt hic animus lucis contemptor. Sciamus Abrahę ſinum dilatare ſeſe, ut nos ſuſcipiat filios. Sciamus generum Cereris præſtolari ſuos quoq; & paraſſe, quo eos excipiat, ignem æternum. Neque enim moriemur inulti.

2. Mac. 7. *Ibidem.* *1. Petri 4.* *Iohan. 12.* *2. Theſ. 1*

Prophetæ

PROPHETÆ, quorum extant monumenta.

Hebr.11. Vocati miſſiq; à deo omnes illi, amicti ſpiritu in mundum ue-
nêre, quibus tamen is indignus erat. Præſertim uero in unam
Syriæ partem, quam Palæſtinam uocamus. Venêre uerò pri-
Luc.1. mum uates Meſſiæ ab alto exorituri. Nam huic omnes pro-
Act.10. phetæ teſtimonium perhibent. Deinde doctores Synagogæ Iudaicæ,
adeoq; monitores ac correptores. Poſtremo prænunciatores ſuper gen
tem iſtam excidij, ſiquidem nõ audirent, imò cõtra ſubſannatores erant
nunciorum dei, & contemptores ſermonum eius, & illuſores propheta
rum eius, ij. Paralip. ult. Sic iiij. Reg. xix. Quo factum, ut pati eos opor-
Matth.5.23. tuerit, & ad crucem pijs paratã, iter ſternere. Sunt prophetę Angeli dei,
ſunt ſerui dei, Amos v. Sæpius & uiri dei appellantur. Maxima deniq;
illorum dignitas eſt, quòd Chriſtus prophetarum dominus, propheta
Deuter.18. dici uoluit. Scripta illorũ per ſe lucida, nobis aliquãto obſcuriora ſunt,
2.Petr.1. quæ proprio, hoc eſt, humano ſenſu enarrari non licet: Nimirum ſuper
quæ extructa eſt Eccleſia dei Ephe. ij. Lucem ijs præbent Apoſtolicæ
literæ, & hiſtoriarũ omnium plena cognitio. Linguæ ubiq; plurimum
1.Theſſal. 5. proſunt. Aduerſitates ſcholia ſunt optima. Breuiter ipſe in te ſit ſpiritus
oportet, idem animus, eadem mens, cuiuſmodi illi habuere, ſi germanè
uoles ſingula intelligere. Commentarij ueterum ac recentiorum adhi-
bendi ſunt quidem, ſed ut commentarij, non ut oracula. Semper ad re-
ctius aſpirandum, & ad perfectius enitendum. Porrò intellecti prophe
tæ in Eccleſia prælegendi ſunt, non ſecus ac Apoſtoli. Euangelizant em̃
1.Petri 1. & ipſi regnum dei, et de ſalute animarum ſcrutatores eos Petrus ſcribit.
Id eſt, reſipiſcentiam. Fulciunt fidem, uocant ad μετάνοιαν, terrent, comminantur, con-
ſolantur: &, ut concludam, noſtris moribus corrigen-
dis, ſi quid aliud, q̃ maxime conueniunt. Faxit
Pſalm.17. Deus Opt. Max. ut ſe ſequamur unum,
& cum ſancto ſancti reddamur:
cui honor & benedictio
in omne æuum,
Amen.

Vtriuſq;

VTRIVSQVE TESTAMENTI COMPRAEHENSIO, AVTHORE TVRTIO RVFFO ASTERIO.

Cantemus ſocij Domino cantemus honores.
Dulcis amor Chriſto perſonet orę pio.
Primus ad ima ruit magna de luce ſuperbus.
Sic homo cũm tumuit primus ad ima ruit.
Vnius ob meritum cuncti periere minores.
Saluantur cuncti unius ob meritum.
Sola fuit mulier, patuit qua ianua leto.
Ex qua uita redit, ſola fuit mulier.
Frater iniquus erat, iuſtum qui perculit olim.
Damnator Chriſti frater iniquus erat.
Tranſitus ille monet, quid prima amiſit origo.
Quid uentura paret, tranſitus ille monet.
Arca leuatur aquis, homines ne perderet æquor:
Ne pereant homines, arca leuatur aquis.
Summe pater populos pro nati uulnere cunctos,
Cum tradis Chriſtum ſume pater populos.
Hoſtia ſumma patris tacitis ſignata figuris,
Quam reſerat Chriſtus, hoſtia ſumma patris.
Claudicat ecce uidens dominum dum prævalet hęres,
Aſpera gens Chriſtum claudicat ecce uidens.
Reppulit ille famem frater, quem uendidit auro.
Venditus ab Iuda reppulit ille famem.
Perfide corde peris, dum uaſtant omnia plagę,
Dum ceſſant plagæ, perfide corde peris.
Agnus ab hoſte ſacer conduxit ſanguine patres.
Sanguine nos reuocat agnus ab hoſte ſacer.
Obruit unda nefas populo gradiente per æquor
Nunc mundi populis, obruit unda nefas.
Murmurat impietas Manna ueniente refecta.
Panis adeſt Chriſtus, murmurat impietas.
Plebs ſibi dura caput terræ cultoris adoptat.
Abſtulit heu Chriſtum plebs ſibi dura caput.
Lex dedit indicium ueteris de crimine pœnæ.
Quodq́; ſalus ueniat, lex dedit indicium.
En lapis irriguus ſatiare incredule fonte,
Qui Chriſtum reprobas, en lapis irriguus.

Carpitur igne ſacro munus,uotumq́ꝫ priorum.
Seditioſa tribus carpitur igne ſacro.
Regna beata patris legis non contigit hæres,
Chriſtus diſpenſat regna beata patris.
Deſtruit arca dei muros dum circuit hoſtem.
Sic hoſtem mundi deſtruit arca Dei.
Area uellus habet madido ſed uellere ſicca eſt.
Siccum tota madens area uellus habet.
Vincis honore Dei promiſſo munere gentes,
Effectum natæ uincis honore Dei.
Tu decus omne tuis,qui ſternis cæde Goliam,
Qui uincis mundum tu decus omne tuis.
Maxima dona dei cuncti cecinere prophetæ,
Impleuit Chriſtus maxima dona dei.
Pondera dura tulit mandatum legis,& iram,
Gratia mandati pondera dura tulit.
Virgo Maria nitet nullo temerata pudore,
Poſt partum pueri uirgo Maria nitet.
Filius hic hominis fit maxima quæſtio mundi,
Nobiſcum Deus eſt filius hic hominis.
Gaudia magna dei mundus percepit, & ambit,
Reſpuit heu mundus gaudia magna Dei.
Signa mouent populos,cernunt magnalia cæci,
Nulla tamen duros ſigna mouent populos.
Aſpera mors populis ligno deducta cucurrit,
Aufertur ligno aſpera mors populis.
Ipſe tulit Dominus pro pœnis munera ſeruis.
Pro ſeruis pœnas ipſe tulit Dominus.
Vita beata necem miſeris auertere uenit.
Depulit à miſeris uita beata necem.
Lumen adeſſe Dei perſenſit Tartarus ingens.
Nec cernunt homines lumen adeſſe Dei.
Mors fera per hominem miſerum ſibi ſubdidit orbem,
Subdita congemuit mors fera per hominem.
Suſcitat ecce genus morti pater ille prophanus.
Ad uitam Chriſtus ſuſcitat ecce genus.
Hic populus dominum dura ceruice negauit,
Suſcepit primus hic populus Dominum.
Sanguine læta redit fuſo gens impia Chriſti.
Guſtato Chriſti ſanguine læta redit.
Crimina cuncta ſuis terrenus contulit author.
Diſſoluit Chriſtus crimina cuncta ſuis.

Libera

Libera corda ſibi facinus deuinxerat olim,
Nunc reficit Chriſtus libera corda ſibi.
Fortia uincla dedit peccâti ſæua poteſtas,
Dulcis amor Chriſti fortia uincla dedit.
Iam ſuper aſtra ſedet, cuncti exultate fideles.
Perfide quid ſæuis? iam ſuper aſtra ſedet.
Mortuus ille tonat, cœlum, terramq́ſ ſubegit.
Quid faciant hoſtes? mortuus ille tonat.
Pellitur umbra die Chriſti ueniente figura,
Chriſtus adit gentes, pellitur umbra die.
Te properare docent & ſigna & ſæcula prima.
Nos ſacra quæ gerimus te properare docent.
Vnicus adueniens firmauit uota priorum,
Vota dedit nobis unicus adueniens.
Paſſio Chriſte tua compleuit munera legis,
Munera noſtra replet paſſio Chriſte tua.
Hic homo qui deus eſt ſpes eſt antiqua priorum.
Spes cum fine pijs hic homo qui deus eſt.
Munus erit fidei toto credentibus æuo,
Qui dedit ut credant munus erit fidei.
Te ueniente deus, mundanus concidit error,
Concidit hic mundus, te ueniente deus.
Gratia plena dei eſt, quæ totis gentibus extat.
Abſcedant ſectæ, gratia plena dei eſt.
Sola columba redit, quæ totum circuit orbem.
Diſcedant corui, ſola columba redit.
Adueniet Dominus, dare digna pijs, mala prauis.
Credite iam miſeri, adueniet dominus.
Viſio Chriſte tui tormentum & pœna malorum eſt,
Gloria cuncta bonis uiſio Chriſte tui.
Gloria magna patri, ſemper tibi gloria nate:
Spiritui & nato gloria magna patri.

ADVENTVS DOMINI.

LAbitur Empyreo fortis tibi miſſus ab orbe
Nuncius, æterni referens pia iuſſa Tonantis,
Concipis aſſenſu ſubito ſine ſemine natum,
Qui iuſſu cœlum ſtruxit, qui ſydera, terras
Condidit, æterni ſoboles æterna parentis.
Aſt ubi conceptus, terrenæ munera ſortis
Induitur, uoluitq́ſ nouem geſtarier aluo

Ex Franciſco Pico Mirandul.

 Menſib.

Menſibus integris ſacrato flamine cluſus.
Iam quibus elapſis ſolida mitiſſimus aula
Actutum effulſit,ſplendentis lampados inſtar
Humanos nimium diuina potentia captus
Exuperat, qui ſemper erat ſine matre, fideli
Mox prodit è matre, noui miracula partus
Ex illo cultæ in templis tellure ſubacta
Mox ueteres fugêre deæ per opaca ſilentûm.&c.

Hoc habitu iam plena deo,montana petiſti
Cognatam uiſura ſacro,quæ pignore uentris
Læta laborabat,cui ſexti in limine menſis
Exultauit ouans,& matris motus in aluo,
Infanti Chriſto aſſurrexit maximus infans.
Loturus refluo Solymos Iordanis in amne.
Quod templis etiam pingunt,ſed & illa refulgent
Gaudia paſtorum,qui ſpectant lumine opaca
Afflari noctem,& mulceri carmine ſancto,
Cum tuus è clauſa ſubito cum prodijt aluo
Filius & Genitor,quem tectum paupere panno,
Et paſtum lacte in uili præſepe reponis,
Et medium flatu placido iumenta tuentur,
Atq; nouo paries præſentat ſydere ductos
Ad Nati cunas Nabathæo à littore Reges,
Qui procumbentes genibus tria munera promunt,
Thura,aurum,myrrham,regemq; hominemq; deumq;
Teſtati, plantas poſito diademate lambunt,
Linquentes gazam,&c.

Andreas

ANDREAS APOSTOLVS.

ANdreas frater Petri, ut maiores noſtri prodiderunt, Schytis, & Sogdianis, & Saccis prædicauit Euangelium domini noſtri Ieſu Chriſti, & in Auguſta ciuitate prædicauit, quę cognominatur Magna, ubi eſt irruptio Apſari, & Phaſis fluuius, illic incolunt Æthiopes interiores. Sepultus eſt autem Patris ciuitate Achaiæ, cruci ſuffixus ab Ægea præfecto Edeſenorum. *Ex Hieronymo.*

Præteriensq; uidet ponti per littora fratres, *Ex Iuuenco, Matth. 4*
Præſolidum Simonem dignum cognomine Petri,
Andreamq;, ſimul ſinuoſa uolumina lini
Piſcibus inſidias diſponere marmoris undis.
Nunc inquit piſces capitis maris æſtibus altis,
Sed me ſi libeat ſectari, fortia uobis
Prouenient hominum perpulchra indagine lucra.
Illi confeſtim firmato pectore certi,
Retibus abiectis, pariter præcepta ſequuntur.
Poſt fratres geminos Iacobum Ioannemq;, marinis
Inſidias gregibus, maculoſo innectere textu
Vt uidit, ſimilemq; dedit de littore uocem.
Illi Zebedæum genitorem in puppe relinquunt
Illico, ſectantes pulcherrima iuſſa ſalutis.

Protinus ergo uiros ex piſcatoribus aptos *Ex Sedulio.*
Humanas piſcari animas, quæ lubrica mundi
Gaudia ſectantes tanq; uaga cœrula ponti,
Cæcaq; præcipites tranant incerta profundi,
Diſcipulos iubet eſſe ſuos, talesq; ſupernæ
Conciliat uitæ, quos non uentoſa loquendi
Gloria, nec uana de nobilitate ſuperbus
Sanguis alat, ſed fama tacens, humiliq; refulgens
Mente nitor cœlo faciat de plebe propinquos,
Nanq; ſtulta potens elegit, & infima mundi
Fortia confundens Deus & ſapientia perdens.

S. Hieronymus ad Marcellam de blaſphemia in ſpiritū ſanctum, meminit Sancti Andreæ Apoſtoli in Achaia, & Thomæ in India, &c. Vrbs marittima in Pincentinis, Amalphis dicitur, in qua S. Andreæ ſepulchrum uiſitur. Hierony. aduerſus Vigilantium, de Reliquijs S. Andreæ ſic ſcribit: Dolet Martyrum reliquias precioſo operiri uelamine, & non uel pannis, uel cilicio colligari, uel proijci in ſterquilinium, ut ſo-

lus Vigilantius ebrius & dormiens adoretur. Ergo ſacrilegi ſumus, quando Apoſtolorum baſilicas ingredimur? Sacrilegus fuit Conſtantinus Imperator, qui ſanctas reliquias Andreæ, Lucæ, & Timothei tranſtulit Conſtantinopolim, apud quas dæmones rugiunt, & inhabitatores Vigilantij illorum ſe ſentire præſentiam confitentur? Sacrilegus dicendus eſt & nunc Auguſtus Arcadius, qui oſſa beati Samuelis longo poſt tempore de Iudæa tranſtulit in Thraciam? Omnes Epiſcopi non ſolum ſacrilegi, ſed & fatui iudicandi, qui rem uiliſſimam, & cineres diſſolutos in ſerico & uaſe aureo portauerunt? Stulti omnium eccleſiarum populi, qui occurrerunt ſanctis Reliquijs, & tanta lætitia, quaſi præſentem uiuentemq́; prophetam cernerent, ſuſceperunt, ut de Palæſtina uſq; Chalcedonem iungerentur populorum examina, & in Chriſti laudem una uoce reſonarent? Sanctus Cyprianus in libello de duplici Martyrio hæc de Andrea Apoſtolo habet: Beatus Andreas, ut habet humana quidem hiſtoria, ſed ſatis probatæ fidei, gaudens ſibiq́; gratulans ibat ad crucem. De S. Andrea ſic Auguſtinus in libro de uera & falſa pœnitentia, Cap. viij. In hoc, inquit, deſyderio erat Andreas, qui in cruce poſitus, à Domino requirebat: Tempus eſt, ut cõmendes terræ corpus meum. Volebat enim eum plebs de cruce deponere. Ipſe autem cœpit dominum rogare: Ne me permittas domine deſcendere uiuum, ſed tempus eſt; ut cõmendes terræ corpus meum: tamdiu enim iam portaui, tamdiu ſuper commendatum uigilaui & laboraui, quòd uellem iam ab ipſa obedientia liberari, & iſto grauiſſimo indumento expoliari. Reliqua legat ſtudioſus presbyter in loco citato.

BARBARA VIRGO ET MARTYR.

Georg. Vuicelij.

NIcomedienſem fuiſſe accepimus puellam hanc, Barbaram quidem nomine, ſed minime barbaris moribus, imò ſapientiæ ſtudijs & excultam, & omni uirtutum genere cumulatam fuiſſe heroinam illam, res ipſa loquitur. Parens huius Dioſcurus, nephandi Iouis cultor, à quo traxit & nomen, impietate erga filiam orbi percelebris effectus eſt. Etenim crudeliorem hoſtem homo hominem uix unq̃ habuit, atq; filia patrem iſtum. Iuuenculam etiamdum conclaui ceu carcere clauſit inhumanus ac uerè barbarus, non tam illius formæ metuens, quàm ne Chriſtianæ religionis odor ad eam uſq; penetraret præcauens. Verum hæc naturæ dotibus ornata, quippe liberali ingenio, & prudentiuſcula ridere primis etiam ætatis annis cœpit Idola deorum χειροποίητα, ratiocinans, mortales fuiſſe Iouem, Saturnum, Martem, Neptunum, Triptolemum, Herculẽ, Venerem, Dianam, Veſtam, & id genus portenta, idcirco non eſſe, cur numinis inſtar adorarentur à mortalib. Atq; hic contemptus planè pius ſeminariũ fuit odij & perſecutionis. Interim

ueluti

ueluti flatu quodam cœleſti pulſa Deum exiſtere cognouit, id quod uel é mundi præluſtri machina potuit colligere. Cum uerò nihil certi habe- ret de deo uiuo, ſolòq; cui fidem daret ſolidam, ſpretis iam idolis omni- bus, commodum ab Alexandria uenit Origines Adimantius Antio- chiam accerſitus Mammeæ Auguſtæ literis, noſtri Euangelij audiendi gratia, cuius hiſtoriæ Euſebius Cæſarieñ. etiam meminit. Quo rumore percepto, ſtatim exaraſſe ad Theologum literas dicitur, quibus ſignifica rat ſuum plene cognoſcendi Dei deſyderium, poſteaq; eò ueniſſet noti- tiæ, ut non dubitaret ſemel omnia gentium dæmonia abominari. Origenes, ut erat rei Chriſtianæ propagator maximus, puellæ literis non re- ſpondit ſolum de Deo, atq; hoc trino, uerum etiam unà ablegauit ad hanc Valentium Chriſti ſacerdotem, qui nimirum copioſo Euangelij ſermone, adeòq; catechiſtiκῶς puellam Chriſto proprie dicatam inſtitue ret erudiretúe. Cuiuſmodi diſponente prouidentia Dei noſtri, quibuſ- cunq; occaſionibus Nicomediæ factum eſſe, in cuſtodia etiam uirginis quantumuis munita haudquaquam eſt diſſimile ueri. Inſtituta igitur Barbara, & noſtram edocta fidem, per energiam diuini ſpiritus & Va- lentij miniſteriũ, ſacrum baptiſma ſuſcepit. Hoc licet cælarat patrẽ, non potuit is tamẽ eam rem aliquando nõ reſcire. Abit tempus, uirgo Chri- ſtiana proficit & ætate & Euangelio. Tandẽ adrepit malignus anguis, ſanguinẽ Barbaræ ſitiens. Parcerat paganæ, Chriſtianam ferre nequijt. Proinde offert occaſionem, qua proderetur, Dioſcuri filiam Euangeliũ Ieſu Chriſti recepiſſe. Extruit Balineum pater, de mutata filiæ religione nihil dum ſuſpicans. Sed cum illa duabus feneſtellis tertiam addi iuſſiſ- ſet hoc in ædificiolo, paterq; cauſſam ternionis ſciſcitaretur, libere con- feſſa eſt, Trinitatem Dei Opt. Max. qua uniuerſus terrarum orbis ceu unico ac perpetuo cœli Aſtro illuſtratur. Ea reſponſione quãtumlibet ſimplici, ſeniorẽ ita perculit, ut educto ferro innoxiam intercempturus fuerat, ni illam ab oculis furioſi tyranni ademiſſet bonus Angelus. Au- xit iram hominis, ꝙ caſta puella obfirmato animo repulerat procos, præſertim ethnicos: Nolebat cogi uel ad impar coniugium, uel ad ido- lolatriam, quam deſeruerat. Sed parens ſeu potius hoſtis fugientem Bar baram, Dei nunc filiam, Chriſti ſponſam, templum ſancti Spiritus furo- re percitus immodico inſectatur, ſumpturus de eà pœnam abnegatę pa ganitatis. Equidem latere illa & hoſtiles manus fallere formidine mor- tis uoluit, ſed quando aliter Deo fuit uiſum, ueſtigauit eam crudelis pa- ter, ueſtigatam cepit, captam uerberauit, uerberatam præſidi illuden- dam atq; excruciandam tradidit. O uiſcera genitoris ſaxea, O truculen- tas ac barbaricas manus eius, qui auxilium ferre natæ debuit. Siſtitur puella iudici, hoc eſt, lupo datur ouicula, fit de fide quæſtio, incidit diſſer tatio. Puella metu poſito, & exputis ab animo perturbationibus, intre- pidè confitetur Euangelium. Nec id ſolum, ſed acriter etiam intonat ad- uerſus

uerſus idololatriam omniū gentium: recinens unum atq; alterū uerſum è pſalmo centeſimo decimotertio, prætercq; quo'd antehac inſpuerat in ſimulachra ſeu penates patriç domus. Profecto uirile pectus in fœmina inſit oportet, à quo procedunt corā iratiſſimis iudicib. hæ uoces: Veſtri dñ dæmonia ſunt, ligna & lapides ſunt, os habent & non loquuntur, guttur habent & non clamant, oculos habent & non uident, manus habent & non palpant, pedes habent & non ambulant. Similes illis fiant qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis. Porrò præſes ſategit primum, ut blandis alloquñs Barbaram à religione auulſam, priſtinæ ſuperſtitioni redderet, inhortans ad ſacrificandum. At illa erecta ſpiritu libero malum ſuaſorem confutans, ſe Chriſto Ieſu ſacra facere affirmabat, Dei uidelicet filio, authori ac opifici rerum uniuerſarum, in cœlis, in terris, in inferis. Qua ſermonis libertate pariter & ueritate offenſus præſes, adeo'cq; in furiam uerſus, iubet Chriſtianam cædi, lacerari, diſcerpi, uſq; dum omnia pudici corporis artus cruoré commaderent.

Sanguis erant lachrymæ, quæcunq; foramina nouit
Humor ab his largus manat cruor, ora redundant,
Et patulæ nares, ſudor rubet, omnia plenis
Membra fluunt uenis, totum eſt pro uulnere corpus.

Attamen ne ſic quidem ad abiuratam paganitatem redacta, fidem prodidit. Tam inuicti roboris in uaſe etiam imbecillo Chriſti ſpiritus eſt. A' tam immani ſupplicio in tetrum carcerem abducitur uiriſſa illa, ibi cœlitus conſolata & conſolidata, uires grauiora patiendi colligit. Quanta hic & q̃ efficax precatio, quanta dilectio, qualis raptus, quod denicq; deſyderium coronæ promerendæ. Iam uerò redintegratis uiribus, denuo trahitur ad lanienam. Admouentur lateribus ardentes faculæ, amputantur mammillæ, atq; eo pacto fœdata, ut ſpectetur in terrorem, circumducitur. Inter quæ ludibria uirgo Chriſti nihil niſi precari, & inuocare fortem Deum. Vltimo tot tormentorū uictrix, eripitur a patre filia è carnificum cruentis manibus, non ut curaretur, quod patrē decuerat, ſed ut trucidaretur. Necq; enim ſatiarat iracundiam tam lamentabili ſpectaculo, non homo, ſed Tygris. Abductam igitur ſuis conſceleratis manibus iugulat, & fundit ſanguinem, quem ipſe genuerat, plus q̃ aſtorgus, plus q̃ filicida belua. Habet nunc Eccleſia quocq;, contra quas diſſerat Medeas. Quo martyrio ſoluta anima in cœlum ſubuolauit ad ſponſi oſcula, corpuſculo interim Eccleſñs relicto, non ut adoretur, ſed ut honoretur à fidelibus, qui tam inuſitata Barbaræ martyris conſtantia ac fortitudine ad crucem pro Chriſto & Eccleſia ferendam animantur. Paſſa eſt triumphaliter, Imper. Maximiano. De hac Raphaël Volaterranus ſic: Barbara uirgo Nicomedienſis Dioſcori nobilis uiri filia: à quo in turrim eſt coniecta, q̇ ſe Chriſtianam profiteretur: ác poſt omnibus probris nudatum, conuerberatum'cq; corpus, ab eodē

ad præſi

ad præſidem ducta, iugulataq́ in eadem urbe ſub Maximiano eſt. Demum Venetijs, quo deinde translata fuit, nunc condita.

Vrbs eſt bellipotens Nicomedia, deniq́ paruæ
Pars Aſię, templis diuûm, populisq́ refulgens.
In qua diues erat, claro quoq́ ſtemmate natus
Diſcorus, infœlix diuûm tamen ipſe nephanda
Cultura atq́ ſacris, hominū q̊q́ ſanguine gaudēs.
Huic erat inſignis uirgo, pulcherrima forma,
Pulchrior & uita, morum grauitate pudica
Barbara, quam proceres urbis magniq́ petebant
Præfecti, ornatu nymphæ, ſplendoreq́ uultus,
Moribus & claris inducti. Barbara Chriſtum
Quæ imbiberat, cultum tacito ſub pectore uirgo
Chriſticolum portans (quamuis myſteria nondū
Cognorat fidei, nec aquæ purgamina ſanctæ
Quid facerent) procerū ſpernit ſponſalia, magnis
Nec precibus capitur, neq́ auri pondere fului.
Huic pater atq́ timens, Pario de marmore turrim
Splendentiq́ iubet celſam coniungere, & auro,
Atq́ coloratis ornare cubilia paſſim
Segmentis: operi accingunt ſe protinus omnes
Artifices, ferro quadrantq́, cauantq́ uiciſſim
In partesq́ ſecant lapides, & uomere multo
Vertentes terram, turris fundamina iactant.
Hinc ſuperædificant, manibusq́ in celſa recuruis
En lapides tollunt, certo quos ordine iungunt.
Creſcit opus tandem, tenues ſurgitq́ per auras
Egregium, in tota quo non formoſius urbe.
Interea quid agant famuli, qua deniq́ mente,
Vel quibus acceperint animis commiſſa, requirit
Diſcorus: at poſtquam uidit ex ordine cuncta
Arbitrioq́ ſuo manibus fabrefacta peritis,
Laudat opus, ſpectatq́ diu: tandem imperat illic
Binas ut faciant diſiunctas rite feneſtras.
Hinc comitatus abit turba, confinia terræ
Intrat, & officio commiſſa negocia tractat.
Confeſtim uirgo diuino numine tacta
Deſuper, æthereos axes, & ſydera cœli,
Irriguos fontes, terram, pulchetrima terræ
Munera, totq́ hominū ſpecies, tot deniq́ cultus
Contemplata diu, ſubmiſſa uoce locuta eſt:

Ex Petro Chalybe.

Quum nec ab æterno mundus ſit origine, ſemper
Nec ſteterit, proprijs nec ſe formauerit ipſum
Viribus, aut hominis ſit opus, deus inde neceſſe eſt
Vnus & omnipotens, æternus, & integer, almus
Vt ſit qui mundi poſuit primordia uaſti.
Ergo dijs patrijs(quoniam ſunt dæmona) uirtus
Condendi nulla eſt mundum, nos fallimur omnes
Ignari: nam quos diuos ueneramur, & aras
Nos quibus incenſis ſtolidi inflammamus ubiq;,
Mortales fuerant quondam, nunc morte perempti
In Stygijs recubant lacubus ſua damna gementes.
Dixerat, extemplo diuini feruor amoris
Cor ſubit ignitum, magis & magis inde perurit.
Barbara dehinc Chriſto cupiens adiungier, alto
Conſilium ſub corde tenet, quibus ipſa medelis,
Vel quibus æterni ualeat ſponſalia tandem
Læta modis Chriſti, ſanctæ quoq; fœdera uitæ
Contrahere, & diuûm conſueta relinquere ſacra.
Vir fuit exemplo, doctrina, moribus, arte
Magnus, Origenes fidei defenſor, amicus
Chriſticolum fidus, culturæ oſorq; nefandæ.
Illi per celeres notas ſecreta reuelat
Pectoris, atq; petit fidei reſcribere ſanctæ
Dogmata, quîs ualeat uitã modo ducere honeſtam.
Doctus Origenes tabulas ut uidit apertas,
Lætus abit, ſociumq; uocat, remq; ordine narrat,
Et iubet, ut properet Nicomediam, atq; puellam
Fortius inſtructam, ſacro mox flumine mundet.
Perfidus interea rebus iam rite peractis
Diſcorus ad patriam rediens de more puellam
Congreditur, dumq; alta petit, tres ecce feneſtras
Conſpicit, auſtero uultu, Proh Iuppiter, inquit,
Sic mea iuſſa capis? mea ſic tibi munera curæ
Barbara ſunt? agedum quæ te ſententia traxit?
Sed uirgo uultum nil tranſmutata ſerenum,
Sic loquitur: Tria cuncta beant, tria ſingula luſtrant,
Et tria ſaluificant, mundum tria ſacra gubernant.
Eſt deus in tribus perſonis unus & idem
Trinus, tres igitur iuſſi formare feneſtras:
Non tamen ut tres ſint, ſed ut unus nomine trino.
Hic numerus mihi ſanctus erit, nec pectore ab iſto
Vnquam diſcedet, uiuens moriensq; tenebo.

 At

At pater his uerbis infœlix territus (anguem
Vt qui calcauit pedibus ſub ceſpite nudis)
Arma rapit ſubito,Furijsq; agitatus acerbis,
Irruit in teneram,manibus tunditq; puellam,
Defœdat faciem: uinctam quoq; turpiter ipſi
Marciano adducit præfecto,uertere mentem
Si poſſet duram, Stygijsq; adiungere diuis,
Chriſticolumq; fidem iuuenili euellere corde.
Barbara ſed duro repetens ſub pectore Ieſum,
Facta patris perfert conſtanti pectore ſæui,
Laudando Chriſtum ſemper, nec iudicis ora
Formidat rabidi, magni nec murmura uulgi.
Marcianus formam,generis quoq; ſtemmata magni
Virginis admirans,placido ſic pectore diuam
Alloquitur : Nunc parce tibi ueneranda puella,
Parce precor teneris membris,alienaq; linque
Sacra,deos nec ſperne tuos, qui numine ſancto
Tot tibi præclaræ tribuerunt munera uitæ,
Qui genus omne tuum, qui te quoq; nomine tanto
Splendore & uultus,natura,moribus,inde
Diuitijs placidi ornarunt,qui tempus in omne
Teq; tuumq; fouent patrem, tu linquere diuos
Stulta putas tantos Chriſti documenta ſequendo?
Quem gens uana deum peruerſo murmure garrit,
Turpiter in ligno qui pendens corpore nudo
Inter tot gentes uitam cum morte mutauit.
Barbara Marciani ſpernens conuicia, dixit:
Túne meo Chriſtum coloratis pectore uerbis
Euelles unquam? Dominum me ſpernere, ſeruum
Accipere atq; iubes , heu ſeruum qui Phlegetontis
Antra colit, ſimiles cui ſunt, fientq; uiciſſim
Illi (proh dedecus) qui credunt,munera ſoluunt,
Et ſacra cum precibus patrio de more miniſtrant.
Ante leo Libicus,tigris foret ante capiſtrum,
Ante leues liquidas preſtet Vulcanus & undas,
Teſtudo leporem uincet,canis ante elephantem
Robore,formicam fugiet Iouis aut prius ales,
Ante lupos inter timidos quoq; pax erit agnos.
Chriſti q̃ noſtro tranſibit pectore uultus.
Sic ait,atq; palam cunctis cernentibus ultro
Conſpuit in facies diuûm, uerbiſq; malignos
Deteſtata deos,Chriſti præconia tollit

Altius,& fidei confirmat dogmata ſanctę.
Marcianus ergo tanto pro munere nudam
Turpiter expaſſis manibus ſuſpendere in altum
Imperat, & neruis corpus pertundere duris.
Hæc ubi carnifices captarant iuſſa, puellam
Denudant hilares, populo ſpectacula inerti
Exhibuiſſe quidem gaudent, ſed Barbara ſponſi
Pollicitis confiſa ſui, dum uerbera dira
Multiplicant famuli, feſſi tandemq́ꝫ recedunt,
Sic ait:Omnipotens rector rerumq́ꝫ poteſtas,
Conditor & cœli, bonitas, ſapientia,ſplendor,
Qui terram palma, qui Tartara, deniqꝫ Olympum
Solus comprendis, dominum quem cœlica noſcit
Cōcio, quemq́ꝫ timēt flammantis ſtagna Acherōtis,
Aſpice quæ patior,quantis me Chriſte fatigat
Verberibus gens dura nimis, ſed candida uirtus
Per te ſponſe quidem mentem ad cœleſtia tollit
Gaudia, nec patitur diuis me ſacra parare,
Quos ſibi finxit iners populus, qui corpore nullas
Virtutes ſterili geſtant, phantaſmata uulgo
Qui inſpirant, donec mentes ad Tartara flectant
Humanas, tenebriſq́ꝫ inuoluant undiqꝫ longis.
Talibus incenſus dictis,furijſq́ꝫ repletus
Marcianus,diuam alloquitur: Pulcherrima uirgo,
Cur tibi tam dura es rogito?cur uerbera perfers,
Nec grauiora times,gladios,tormenta,facéſue?
Aſpice q̃ꝫ placido noſtri tibi Barbara diui
Arrident uultu,quantis uel honoribus ornant,
Nec cupiunt de te uindictam,corpore multos
Sed potius ſano uiuas fœliciter annos,
Exoptant,agedum tibi conſule,& elige,mortem
Seu uelis indignam perferre,aut ſacra per aras
Spargere thura dijs patrio de more benignis.
Sic fatur præſes:faciem ſed uertit,& aures
Quantumcunqꝫ poteſt uerbis ſeiungit ab illis
Barbara: non aliter,uirides q̃ꝫ lubricus anguis
Dum ſacra uerba timet cantantis, forte per herbas
Caudam circumagitat,linguam criſpatq́ꝫ triſulcam.
At pater infœlix nondum ſatiatus Erynnim
Sed magis excreſcens,gnatam tunc exuit ipſam
Veſtibus,& teneras præcidit ſponte papillas.
Interea uirgo ad Dominum pia murmura Chriſtum

Effundens,ait: Omnipotens qui ſingula ueſtis,
Qui terram uiridi circundas tegmine,pennas
Qui tribuis uolucri, uulpiq́ꝫ cubilia pręſtas,
Da precor ex alto ueſtem,ne corpore nudam
Hirquis aſpiciat me gens petulanter ocellis.
Dixit, confeſtim ſplendor de nubibus altis
Erumpens, oculos multa caligine fuſcat,
Aſtantum in medijs uerſatur uirgo tenebris,
Anxia ſollicitis precibus gens numina poſcit,
Et manibus fruſtra tenues diuerberat auras.
Interea Chriſtus alto delapſus Olympo,
Sponſam congreditur lætam,diuinaq́ꝫ pręſtat
Pharmaca,quîs cunctas abſtergit corpore plagas.
Poſtq̃ꝫ lux abijt,cernunt myſteria apertis
Luminibus,qui aderant,conſultant illico diuos.
Hinc præſes (quoniam ſola hæc medicina laboris
Reſtabat) ſanctam iuſſit mox tradere morti.
Quam pater arreptam nimium ſæuerus, in altum
Educit montem: uirgo ſed candida Chriſtum
Supplicibus pulſat precibus feruenter, & orat:
Annua qui ſacris ornabunt feſta loquelis,
Martyrij memores noſtri, deus obſecro uitam
Illis perpetuam tandem poſt funera, at illic
Ante diem mortis condona Chriſte reatus,
Ac culpæ ueniam, ſanctæ & conuiuia menſæ.
Dixerat,hinc reboat tenues uox clara per auras,
Exaudita ueni, quoniam coronaberis, ipſa
Viciſti uictrix conſtanti pectore mundum.
At pater exerto gnatam petit enſe pudicam,
Et ferro niueam ceruicem à corpore uellit.
Extemplo è cœlo creſcentia fulmina ſurgunt,
Vindice miſſa deo, patremq́ꝫ uelociter igne
In cineres uertunt,animamq́ꝫ ad Tartara mittunt.

NICOLAI EPISCOPI MYRENSIS.

PAtaram rerum ſcriptores tradunt, urbem fuiſſe in terra Lycia nobilem inter primas, Eiq́ꝫ ſi cætera defuiſſent ornamenta,quibus tamen plurimis affluebat,poterat ſane uel hoc uno nobilitari præcipue,ꝙ Magnum Nicolaum Myrarum Epiſcopum tulit,uirum profecto, quem in Republica Chriſtiana nemo propè ſanctorum omnium in omni uirtutum laude facile anteiret,Nam Pataræ natũ

Ex Leonardo Iuſtiniano Patritio Veneto.

illum cõſtat, & claro quidẽ genere. Mater eius fœmina fuit ſanctiſſima, atq; grauis. Patri uerò non tam uitę ſplendor, q̃ integritas, non tam populi q̃ dei cultus, non tam diuitiæ, quàm eleemoſyna fuerunt in pretio. Mundi itaq; relictis illecebris, nullum erat illis niſi bonarum actionum ſtudium, atq; uoluptas. Hi tanquam lignum plantatum ſecus decurſus aquarum in tempore ſuo ſpecioſiſſimum edidere fructum, infantem uidelicet hunc, cuius cœleſtis indoles futuræ uirtutis præſagium præ ſe ferret. Illum autem primum mater pariter, atq; poſtremum tulit. Infœcunda poſthac cum chariſſimo coniuge perſeuerans, ſiue deſperante natura, per illos poſſe huic ſimilem alterum in lucẽ producere, ſiue ut puer hic multifariam Baptiſtæ ſimilem in hoc quoq; cum illo quodammodo conueniret. Ille enim infœcundæ matris diſſoluit uterum, atq; ſterilitatem: Iſte fœcundæ matris uterum obſtruxit. Sic itaq; parentum diligentia omnis, ſtudia, & uoluptates in hunc unum diuinæ ornandum, inſtituendumq́; ſunt collectæ, ut quẽ carnaliter genuerant, ſpiritualiter educandum, & omnibus ſanctiſſimarum inſtitutionum ornamentis exculptum, admirabilem cunctis mortalibus redderent.

Infantem autem hunc (quis dubitet) in ipſo ſtatim natiuitatis exordio, diuino fuiſſe numine afflatum, ſanctificatumq́;, qui nõ prius uiuere, quàm deum uenerari, nõ prius comedere quàm ieiunare cœperit? Compertum enim habemus, illum, cum reliquos dies, noctesq́; omnes nutricis ubera ſugeret crebro, quarta tamen ſextaq́; feria niſi ſemel duntaxat, & id ueſperi quidem, lac uoluiſſe guſtare. Atque hoc ſemper certo immotoq́; ſeruauit ordine, ut nullis poſſet blanditijs, nullo nutricis lenocinio, nulla naturę neceſſitate à ieiunio cœpto deflecti. Quamobrem uel improbum quemq; bonarum rerum interpretem planè fateri oporteat, non fortuitu illud, aut intemperie ſtomachi factum eſſe, ſed quaſi conſulto, & Dei afflante ſpiritu. O miraculum ſingulare, & inter rara omnium ſęculorum ſpectacula, per eccleſias merito decantatum, & dignum uiuendi principium, cui tam excellens uita ſuccederet, quandoquidem, creſcentibus annis, debebat eius quoq; uirtutibus tum natura, tum ſtudio & gratia, partis fieri acceſſio admiranda.

Poſtea enim q̃ è pueritia exceſſiſſet, caſtiſſimos mores, & diſciplinam ab optimis acceptam parentibus in melius redigens, ipſe quoque ſuapte natura, & ingenio non deſinebat, uelut generoſa quædam, & fertilis gleba, nouos quotidie honeſtatis, & pietatis fructus edere. Inde ætate poſcente, ad capiendum animi cultum, traditur ſtudio literarum. Vbi tum ingenij magnitudine, tum uelocitate diſcendi, breui admodũ æuo, multa ingenuarum diſciplinarum ſcientia imbutus, ab omni humanæ laudis cura abhorrebat. Æqualium uerò ſodalitates, conuiuia, conſuetudines uitabat omnino, quia in illis cerneret, ſicut feſtiuitatis multum, ita plurimum eſſe intemperantiæ, atq; periculi. Mulierum non modo

colloquia

colloquia, uerum etiam conſpectum, tanquam iuuenilis animi peſtilentiſſimam labem fugiens, totū ſe honeſtati, pudicitiæque addixit. Libidinum uerò, & carnis incendio, quibus æſtuare plærique omnes adoleſcentes ſolent, quotidiani labores, ieiunia, uigiliæ extinguebant. Talibus inſtructum artibus, totum ſeſe accepimus ad Chriſti ſeruitium contuliſſe. Schola illi erat, ac diuerſorium Dei templum, ut ſe dignum pararet templum, in quo Deus ipſe pernox & perdius habitaret. Neque bonarum diſciplinarum ſtudia aut legendo, aut audiendo, aut meditando intermittebat, in quibus tantum excelluit, quantum magno futuro antiſtiti opus erat. Sed quo uita recta, doctrinis omnibus longe maxime præſtabilior eſt, eo plus in componendis, formandiſque moribus nauabat operæ, ac laboris, quo iuuenilis, fluctuantiſque ætatis inconſtantiā ſenili quadam firmaret grauitate. Quem enim admodum non illud ſenium laudamus, in quo non emineat par ſenio, in annis modeſtia, ſic etiam ſolemus iucundè admirari, multaque laude dignam exiſtimare adoleſcētiam, quæ planè didicerit eiuſce ætatis compeſcere motus, & ſenectutis grauitatem, ac moleſtiam retinere. Eſt enim ſi iuuentus in ſene turpis, ita pulcherrima quidem in adoleſcente ſenectus.

Habuit autem Nicolaus auunculum nomine Nicolaum, à quo nunc noſtrum, arbitror, id nominis uſurpaſſe. Is cum nepotem animaduerteret religioni, & ſanctimoniæ deditum, mundo ſe penitus abdicaſſe, parentes hortatur, ut adoleſcentem ſacerdotalibus ſacris initiari permittant: illi in ſententiam uenēre faciles. Cur enim gratos homines pigeat reddidiſſe, quod gratis acceperint, & fidelium more debitorum æs alienum, cum ipſa etiam uſura perſoluere? Nam in ueteribus memorijs ſcriptum inuenimus, Nicolai noſtri parentes aliquandiu ſteriles, & propemodum de ſobole deſperantes, multa prece & lachrymis à Deo hunc filium impetraſſe, atque illum propterea Deo, qui dederat, reddidiſſe libentius. Perhibent autem auunculum, ſancto afflatum ſpiritu, de nepote uaticinantem præciniſſe in illo cœleſtium donorum redundantiam. Cum enim initiaretur, ad aſtantes cōuerſus, Nouum, inquit, fratres, terris ſolem oriri uideo, & humano generi grande ſolatium comparat. O gregem felicem, qui hunc ſibi paſtorem ſit habiturus. Nunc enim uidebitis, errantes oues ad pietatis paſcua reuocantem, Hunc periclitantibus ſalutem, calamitoſis opem, laborantibus præbere quietem. Neque ſecus, atque iſte prædixit, omnia eueniſſe inſequens ſermo docebit. Nulli autem mortalium admirabile uideri debet, uel nepotis præclara facinora, uſque adeo mundum illuſtratura, ſui ſplendoris uatem aliquem habuiſſe, uel auunculum prophetandi ſpiritum meruiſſe, quem admirandæ uitæ integritas, eccleſiæ iudicio inter cœli ſydera collocarit. Nam duos fuiſſe Nicolaos conſtat, auunculum illum, hunc nepotem, ſanctos ambos, epiſcopos ambos, illuſtres ambos, quanquam longe illuſtrior quidem nepos eſt

habitus,

habitus, is, cuius nunc uitam, & facta conſcribimus, cuiq; propterea Magno cognomen fuit. Igitur factus ſacerdos, morum & uitæ ſæueritatem pariter cum dignitate augendam putauit, naturæ ſapientiam imitatus, quæ arbores ipſas, quo ſe celſius in cœlum tollunt, eo altius demiſſis in terram radicibus, firmiores reddit. Sacerdotij autem, quis dubitet, ſolidiſſimas eſſe radices, integritatem uitæ, miſericordiam, pietatem, continentiam, ſobrietatem, reliquasq; uirtutes id genus, quibus potiſſimum propius ad Deum acceditur? Itaq; corpori ſuo bellum indicit, nõ quòd illud necaret, aut contereret, ſed quòd domitum, & omni petulantia exutum, redigeret in ſeruitutẽ. Igitur ſomno, & quotidiano cibo, quantum ratio permittebat, detrahit, ieiunijs, nocturnisq; uigilijs ſolito plus indulgens, uino parciſſimo utebatur, ſæpius aqua ſola contentus. Veſte ſi non ſordida, ut hypocrita, & uanus oſtentator, nullo tamen conſpicua luxu deinceps eſt uſus. Crebrior illi fuit ad delubra aditus. Nulla penitus niſi ſacrarum literarũ lectio. In uultu & geſtu modeſtia maior. Sermo rarior, & grauis quidem, & qui nihil haberet inanitatis & fuci, ut his præditus ornamentis uideretur in corpore mortali immortalium uitam degere.

Per id autem temporis Nicolaus auunculus templum nobile ſub ſacræ Syon nomine ſtruit, eiq; pari dignitate monaſterium addit. Cui, cum de præficiendo gubernatore pro rei amplitudine cogitaret, uiſum eſt, id negocij nepotis curæ, ſapientiæq; cõmittere. Tum ut admirabiles eius uirtutes uſu & exercitatione uegetiores redderet, tum quia nemo erat in promptu, qui rem illam aut ſapientius, aut ſanctius, aut diligentius gubernaret. Nepotem itaq; præfecit, eiq; plurimos præſtantes adiungit monachos, ut uelut in re militari & imperatorem exercitus, & exercitum imperator pari uirtutum cultu & uoluntate haberet. Hoc itaq; munus ita Nicolaus adminiſtrauit, ut dignitatẽ monaſterij gubernatoris præſtantia facile ſuperaret. In eoq; perſtitit, quoad ipſe uiſendorum ſacrorum locorum gratia in Palæſtinam eſt profectus: Quod iter paulopoſt pluſculis attingemus. Sed me iam uideo de narrationis ſemita declinaſſe. Prius enim quàm de monaſterio dicerem, erat de parentum interitu, & hæreditatis diſtributione dicendum, quem locum nunc paucis abſoluamus. Parentes eius in illius peſtilentiæ uaſtitate, quę Lyciam ea tempeſtate depopulata eſt, intra triduum morientes, hæredem illum teſtamẽto inſtituunt: Quorum mortem omni officio ac pietate ita eſt proſecutus, ut nihil omitteret, quod ab amantiſſimo filio parentibus optimis præſtari par ſit. Hæreditatem igitur adiens, & non tam poſſeſſorem ſe, quàm hæreditatis diſpenſatorem relictum intelligens, cœpit, non quo modo patrimonium augeret (id quod plærique omnes mortales factitant) cogitare, ſed quo pacto patrimonium ſeminando, uberiorem ſibi frugem in cœlo colligeret. Quid enim aliud agat

uir conſtans

uir conſtans & ſapiens, qui ab ineunte ætate funditus ex animo terrenas eiecerat cupiditates, niſi ut duriore iam ætate contemnat, quod teneris annis animo magno & excelſo contempſerit? ne uitæ præclara exordia à ſuccedentis ætatis actionibus diſſentirent. Itaq; non ad congregandas diuitias, ſed ad congeſtas diſpertiendas animum appulit, ut nil aliud patulà manus, quàm egenum & pauperem cogitaret. Cæterum quemadmodum tellus ipſa omnium longè liberaliſſima herbis, frugibus, arboribusúe ſic alimenta, atq; uitæ præſidia porrigit, ut nemo quidem omnino id ſentiat. Ita noſter hic egenorum alumnus clam quidem, & nullo ſciente mortaliũ, miſericordiã ſuam incredibili ſtudio, in pauperes exercebat, Cuius reliquas eleemoſynas intelligemus facilius, ſi hoc unum è pluribus celebre illius factum ſubijciemus.

Fuit Pataræ uir genere nobili, qui (ut fert humnæ felicitatis fragilitas) ab honoribus in contemptum, à diuitijs in egeſtatem deciderat. Ei erant tres filiæ corporis, formæq; uenuſtate, & morum elegantia longe præſtantes, uirgines omnes, & quarum ætas (ſi patris calamitas non obſiſtat) nuptias flagitaret, Has inops pater omni rerum egeſtate calcatus, non modo uiro tradere, ſed ne alere quidem quoquo pacto poterat, neque ſpes ulla miſerum hominem ſolabatur, qua quotidie creſcentis inopiæ uim perferret. Heu rem dictu fœdam, heu quo mortalium mentes inſuperabilis uis egeſtatis impellit, Tetrum, atrox, immane facinus, patrem paternæ pietatis memorem ne, an immemorem potius dixerim, exagitat filiarum decus, ac pudicitiam deſerentem, ut natis eſurientibus non deeſſet, cœpit enim de illarum uirginitate alienæ proſtituenda libidini, cogitare, ut turpiſſimo & flagitioſo quæſtu, uitam pereuntis familiæ tueretur. Iam ueſana fames reluctantem patris animum ægre perfregerat. Iam crudele, & humanis indignum luminibus ſpectaculum parabatur. Quid enim tam ualidum eſt, tamq; munitum, quod neceſſitas nõ proſternat? Sed affuit de cœlo miſerator dominus, qui eſcam daret timentibus ſe, Qui patris in filias inuitam crudelitatem nõ pateretur, Qui uirginum caſtiſſimas lachrymas miſeratus à tam fœtido flagitio liberaret. Sed quo pacto id facies dulciſſime deus, uniuerſæ miſericordiæ pater & fons, aut quo miniſtro auxilium tuum oppreſſæ familiæ porriges? Angelum profecto tute tibi Nicolaum delegiſti, quo nemo mortalium eſſet, qui tua iuſſa meliori aut ſtudio, aut conſilio, aut pietate perficeret. Tua igitur miſeratione factum eſt, ut crudele conſiliũ famulus tuus, neſcio quo, niſi te uolente, ſentiret, cuius animus, tum rei atrocitate, tum inſita pietate cõmotus, in auxiliũ periclitantium totus accingitur. Stimulabant miſericordem animũ eſurientis familiæ lachrymæ. Stimulabat caſtarum puellarum proſtituenda uirginitas. Stimulabat amantis patris miſericordia, qui in pudicitiã inuitus agebat, ne in uentrem crudeliter agere uideretur. Sed ſeruus tuus, qua ratione

Deus impleat præcepta, non uidet: cum enim iubeas miſericordes nos eſſe,uetas tamen ſiniſtram ſcire, quid faciat dextera noſtra. Ardet animus miſericordiæ faciendæ ſtudio, ſed humanum ſui beneficij teſtimonium refugit, quippe qui tibi ſoli benefactorum gratiſſime retributor placere conetur. Tantum enim uir Dei ab omni humanæ laudis deſyderio abhorrebat, ut quantum cæteri ſua maleficia, tantum ipſe iſte benefacta ſua cœlare ſtuderet. His agitatus ſtimulis impiger animus, credo,te domine inſpirante, in tempeſtæ noctis ſilentio è ſtrato proſiliens,auri haud mediocre pondus ſacculo belle inſutum, ſumit, domo egreditur clanculum, miſerandæ familiæ domum tacitus adit, circumſpectat ſagaciter omnia, animaduertit tandem, luna ipſa adiuuante, feneſtram apertam paululum, ea cubili inſeruiebat, in quo infœlix pater membra quieti tradiderat. Tunc Nicolaus pulcherrimam ſibi à Deo oblatam occaſionem ratus,auro per feneſtram immiſſo, domum ſe ſtatim proripit. Manè pater auri comperto miraculo, ſtupens, cum tanti muneris datorem ſuſpicari non poſſet, dæmonum eam eſſe,aut callidi cuiuſpiam hominis fallaciam putat, adulterioq́ꝫ credit ſe luſum auro. Inde cum aurum digitis contrectaret, iamq́ꝫ rei cognoſceret ueritatem, incredibili lætitia geſtiens, lachrymas ubertim effundit. Miratur rem,animo uerſat omnia. Et cum humanũ benefactorem coniectare non poſſet,in Deum hoc muneris transferens: Quid faciam nunc miſer,inquit,ne tanti beneficij ingratus arguar? Certum eſt,peccatũ meum diluere,& impio me ac nefario ſcelere expiare. Filiam, in cuius pudicitiam crudeliſſime ſæuiebam,à fœdo periculo eruam. Aurum uirginem redimat,quæ meo ſcelere auri gratia perdenda erat.Hæc itaqꝫ ſecum reputans,primam ex tribus filiam honeſto marito locat.Nicolaus non minus dato,quàm ille accepto munere gaudens,ubi uirginem uidet à periculo liberatam: liberabo,inquit,& reliquas. Auriq́ꝫ tantundem uoctu, ut antea, per patentem feneſtram immittit. Diluculo pater, cum ſecundum aurum inueniſſet, uix ſui compos humi ſupplex ſeſe proſternit, Tum ora, pectusq́ꝫ largis irrigans fletibus: Deus, inquit, miſericors, eſurientium liberalis alumne,fac (quæſo) domine, ut ſciam, quo miniſtro tu flagitiorum meorum periculum ſuſtuliſti, ut te domine in illo laudem, te in illo magnificem,te in illo contempler: Domine, qui me iampridem ſanguine tuo redemiſti, & nunc auro pereuntem familiam redimis, oſtende mihi diſpenſatorem hunc tuum, & Angelum profecto in terris, cuius ope ecce ſecundam quoque filiam, diabolo crudeliter maritandam,ſancto connubio honeſtabo. Hæc cum dixiſſet,non prius deſtitit, quàm alterum quoqꝫ generum ſibi aſciuit,nec minore certè gaudio duplicis coniugij celebrati, quàm ſpe tertij quoque properè diem celebrandi. Iam enim tantum ſibi de Dei miſericordia pollicetur, ut ſeſe putaret tertiæ quoqꝫ filiæ dotem tenere manibus. Ita ab inferno

ereptus

ereptus homo noctes dieſq́ perpetuos, ereptoris ſui deſyderio eſtuabat. Statuitq́ noctes inſomnes per excubias ducere, quoad quiſnam eſſet hic exploratum haberet. Nec minus admirabilis noſter, tertiam quoq; filiam nuptijs tradi cupiebat. Profunda itaq; nocte ueniens tacito (ut aſſolet) pede, per eandem feneſtram tertiam introiecit dotem, ac peruigil pater decidentis auri ſtrepitu monitus, quanta poteſt pedum uelocitate proſiliens, Nicolaum tandem fugientem aſſequitur, comprehendit, tenet, atque illius pedibus aduolutus, redemptorem ſuum, adiutorem, ſaluatorem pereuntium animarum flens, gaudenſq́ compellat. Niſi enim miſerationes tuas, inquit, miſericors excitaſſet dominus, dudum iam perierat infelix cum tribus infelicioribus natis pater, ſed clementiſſimus Dominus per te ſaluauit nos, & à crudeli peccati caſu liberauit Dominus, ſuſcitans inopem à terra, & de ſtercore erigens pauperem. Talia lachrymantem, beatoſq́ oſculantem pedes, Nicolaus ægre compeſcuit, qui cum beneficium ſuum, quanta potuit humilitate attenuaſſet, multis tandem adiurationibus, ut rem nulli mortalium patefaceret, fruſtra precatus eſt. Vna igitur hæc ex innumeris prope miſericordis hominis huius eleemoſynis. Quod ſi reliquas quoq; recenſere pergemus, quoties indigentibus opem tulit, quoties pauit eſurientes, quoties alieno grauatos ære leuauit, immenſi propemodum laboris id fuerit.

Poſtea uero quàm perfecta iam & abſoluta uiri uirtus illum maiore Dei familiaritate dignum effecit, cœpit eum ſolitudinis cupiditas ingens, in eoq́ deſyderio diutius immoratus, ſtatuit tandem ab omni hominum cœtu ſecedentem in abditam aliquam eremum ſeſe recondere, ut remotior mundo, Deo fieret propior. Eremus enim quietis atque tranquillitatis animi optima parens & nutrix, comes uerò atque tranquillitas cogitationum diuinæq́ contemplationis fructifera radix, certaq́ pronuba cum Deo coniugij ſpiritualis. Itaque cum ueteri uiſendæ Palæſtinæ deſyderio teneretur, ubi Saluator noſter ante Crucem inter mortales uerſatus eſt, nauim in Ægyptum redituram conſcendit, ut inde ad loca ſancta profectus, ſolitudini ſe deinde dicaret. Sed Palæſtina, & eremo intermiſſis, nauigationi ipſi paululum indulgeamus. Igitur è portu tranquillo cœlo ſoluentes recta in Ægyptum enauigant. Cum aũt docti naturæ nihil aduerſi ſuſpicarẽtur, quos tamen diuturnus uſus futurarũ tempeſtatum præſcios ſolet facere, Nicolaus illis horrendas uentorum, turbinumq́ procellas iminere prænunciat: Etenim uidere ſe, ait, humani generis hoſtem iratum, nauim ſtricto gladio ingreſſum, atq; rudentes, omniaq́ ſimul mali, & claui retinacula concidere cupientem, molientemq́ nauim, quaſi rapidis uorticibus circumactam, in profundum cum uiris ipſis demergere. Vix ea fatus erat, cum de repente, quaſi ſigno dato uehemens, atraq; uis tempe-

ſtatum exoritur, undique horrendo fragore erumpunt turbines, mare uertitur funditus, tolluntur fluctus in cœlum, trepidi nautæ ſubito metu perterriti, ad genua ſe Nicolai proſternunt, orant miſere, periclitantibus opem ferat, Dei auxilium pro ſe imploret, quibus nulla reliqua ſit ſpes ſalutis. Tunc uir Dei confidere illos iubet, ac breui hoc periculo liberatum iri, modo iactent ſpem ſuam in domino, qui ſaluos facit ſperantes in ſe. Póſt cum paululum oraſſet (mirabile dictu) ſedantur fluctus, turbines in leuem auram diſſoluuntur, lux atram caliginem diſſipat, & iam undique læta tranquillaq́ꝫ pereuntibus dies redit. Tum nautæ à lachrymis in gaudium uerſi, ex animo gratias cum Deo, tum admirabili famulo eius habere fatētur, duplici uiri admiratione cōmoti, quód & futurum prędixiſſet periculum, & præſens tam facile ſubſtuliſſet. Auxit aūt illorum admirationem inſequentis quoqꝫ rei miraculum: Conſcenderat nauta ſupremum antennæ cornu, ut ſolutos carbaſi funiculos religaret, Is dum incautior deſcendere pergit, & mànus illum falleret, magno lapſu ſuper nauis tabulata corruit, contuſum corpus iacet exanime, & ſine dubio è uita migrarat. Tum Nicolaus miſericordia uehementer motus, defixis in cœlum luminibus, orauit intentius. Inde rediens, & primum cœpit illum lachrymans cōtractare, mortuus quaſi è leuiſſimo ſomno excitatus reſurgit, et corpore ut prius integro ad obeunda munera nauis redit. Poſt hæc, uir Dei pandere illos uela iubet. Illi toto ſinu flantem à tergo Corum accipiunt, nec prius illos fœlix deſeruit aura, quàm Alexandriam adducti ſunt. Ibi nautæ peruulgatis, quæ uiderant miraculis, ciuitatem incredibili huius uiri uiſendi ſtudio excitant. Hîc bone Deus multa per ſeruum tuum mirabilia Ægyptijs oſtendiſti. Et erat operæpretium, magnalia illa tua Domine uirtutum ſingula recenſere, niſi hoc eſſet negocij nimis longi. Magnus etenim factus ægrotantium hominū ad eum concurſus, magnus calamitoſorum opem petentium, magnus ab immundis ſpiritibus uexatorum, magnus mœrentium, & infeſtis fortunæ caſibus laborantium. Sed quis, donorum largitor Deus, quis, inquam, æger non ſanus abſceſſit? Quis mœrens non lætus? Quis arrepticius non mundatus? Sed quid hæc ad te Domine, qui feciſti cœlum & terram in intellectu? Non tuam igitur incomprehenſibilis Deus omnipotentiā admiramur, ſed miniſtrum hunc tuum, quē ſuæ uirtutis merito uiuentem mortuumq́ꝫ per omnia ſæcula nouis quotidie ſignis clareſcere uoluiſti. Hunc iure miramur, hunc uniuerſus orbis immortali gloria dignū laudat & extollit. Tua tamen hæc laus eſt Domine, quia ſine te laus iſta non eſſet. Sed iam reliquum itineris abſoluamus.

Ex Ægypto itaque ſoluens, & in Palæſtinam (ut conſtituerat) ueniens, aſcendit in Golgatha, ubi pro ſalute generis humani Chriſti patibulum fuit. Inde cum ad diuinæ crucis lignum uenerandum incederet,

deret, & nox illum intercepiſſet, ferunt templi fores tunc clauſas ueni enti ultro cum fractis uectibus patuiſſe. Nec mirum id quidem, quippe cui cœli ipſius patebant portæ. Non enim caruit cumulata mercede iſta profectio: uberiorem eñi ſpiritus ſancti gratiam, maioraq́ꝫ deinceps omnium uirtutum atqꝫ ſignorum dona perpetuo eum habuiſſe accepimus. In Palæſtina itaqꝫ quantũ par fuit moratus, in ſolitudinem ſeſe colligere parat. Cæterum Dominus, qui ciuitatem ſupra montem poſitam abſcondi uetat, et ardentem lucernam poni ſub modio, illi per uiſum ſemel atqꝫ iterũ imperat, ut ad oues, quas reliquerat in Syon, confeſtim redeat. Quod ubi diuinũ id eſſe mandatũ manifeſte deprehendit, ſeipſum abnegans, colla impiger diuino iugo ſubmittit. Nauem Alexandrinam conduxit pretio, cum qua è Palęſtina in Lyciam remearet. Aſt eum improbi nautæ dolo fallere aggreſſi, ſuæ propè dederunt pœnas improbitatis. Nam ſumpta mercede, cum è portu ſoluiſſent, non quo pepigerant, ſed Alexandriæ proras obuertunt. Iam erat in conſpectu patria illorum tellus, cum repens exorta procella, clauo, antennaq́ꝫ confractis, ultimum illis exitium minabatur. Tunc nautæ conſcij perfidiæ ſuæ ignoſci ſibi poſtulant, & ſupplices, ut deinde pro ſua exoret ſalute, magno flagitant ſtudio (miram dictu rem) uix illi ſermonem compleuerant, cum ſubitò uis omnis tam ſæuæ tempeſtatis compreſſa reſedit, & nauis, nouis ſurgentibus auſtris, in Lyciam pulſa applicuit. Deſcendens itaqꝫ Nicolaus ſeſe ad monaſterium confert, quod auunculus eius (ut pauloantè dicebamus) ſub nomine ſacræ Syon, magnis ædificarat ſumptibus. Eum fratres incredibili gaudio excipiunt, amplectuntur, oſculantur, & quaſi Angelum à Deo ſibi redditum, uenerantur. Hunc ſibi locum Nicolaus, quaſi tranquillum aliquem portum delegerat, in quo à turbulentis mundi actionibus ad contemplandam futuræ uitæ fœlicitatem conuerſus, deinceps quieturum ſeſe ſperabat. Sed breuis admodum ea ſpes, eaq́ꝫ quies fuit. Non enim paſſus eſt, qui omnia ſapienter gubernat Deus, ut locupletiſſimus iſte omnium uirtutũ theſaurus humi lateret defoſſus, ex quo erat futura ſæcula innumeris beneficijs ditaturus. Voluit enim, ut magnum hoc lumen, quod ipſe immenſa ſua accenderat prouidentia, ſuper magnũ erectumq́ꝫ candelabrum ſuis radijs uniuerſum orbem per ſæcula illuſtraret. Itaqꝫ dum in ſecretiorem aliquando locum ſeſe orandi contemplandiq́ꝫ gratia, uti inſueuerat, recepiſſet, uox eum de cœlo alloquitur: Nicolae ad mundi, inquit, palæſtram tibi redeundum eſt, ſi meam coronam expetis. His uerbis exterrito, cogitantiq́ꝫ, quid nam uox iſta portenderet, Iterum uox eadem acrius intonans: Nicolae, inquit, nõ hic eſt ager, in quo fructum, quem ex te flagito, proferas, Ad homines redi, ut in te nomen clarificetur meum. Tunc hac uoce Nicolaus plane ſibi imperatum à Deo intelligit, ut relicto ocio ad deferendum miſeris mortalibus, quam poſſit

opem,redeat. Hic cum Deo parendum exiſtimaret,diuq́ſ ſecum uerſaſſet animo,in patriam ne,ac inter notos, an alio terrarum orbe ſeſe habitaturus reciperet, fecit tandem humanæ laudis odium, atque contemptus,ut negleċta Patara & ſuis,Myras,ubi nemo quiſquam illum nouerat,commigraret.

Forte autem fortuna per eos dies Myrenſis pontifex è uita migrarat,cuius rei gratia (quoniam ea ciuitas Lyciæ Metropolis erat) prouinciales Epiſcopi, quos Suffraganeos uocant, frequentes illò conuenerant, ibi de ſufficiendo antiſtite actum eſt. Tum diuino operante ſpiritu, incredibilis quædam cupiditas cœpit non Epiſcopos modo,uerum etiam uniuerſum clerum, ut ſactiſſimum atq́ ornatiſſimum aliquem præſulem ſedes illa pro ſua dignitate, amplitudine, atque gloria conſequeretur. Quòd tametſi multi præſtantes uiri nominabantur, non tamen unuſquiſq́ facile oſtendebatur, in quem huius concilij ſuffragia conſentirent. Ita cum uaria (ut in conuentibus hominum fit) ſtudia eorum eſſent, uariæq́ ſententiæ, placuit tandem, precibus, omniq́ ſupplicationum genere orari Deum, ut reuelaret, quis nam eſſet huic obeundo muneri deligendus. Magno ſtudio diutius oratum eſt, nec ieiunia etiam, nec plæraque pietatis opera defuerunt. Tandem de cœlo Dominus,non tam precantium meritis,aut ſedis dignitate, quàm huius immenſi luminis patefaciendi gratia, uoces eorum exaudiuit. Præficiendumq́ antiſtitem uni ex ſuffraganeis epiſcopis, uenerando ſenio, & uita præſtabili reuelauit, hoc pacto: Huic enim ante lucanam cum cæteris epiſcopis orationem facienti, apparuiſſe quendam ferunt, habitu anguſtiore quàm humano,eiq́ imperaſſe,ut ab oratione confeſtim ad templi excubias ſe conferret, & quem primum in templum uenientem deprehendiſſet, illum eſſe, ad quem diuino conſilio epiſcopatus & eccleſiæ gubernacula deferantur,hominiq́ Nicolao nomen eſſe. Hæc iſte cum cæteris epiſcopis nunciaſſet, uiſum eſt omnibus ita fieri, quemadmodum epiſcopo ſanctiſſimo reuelatum fuerat. At ne qua poſſet humana ſuſpitio Dei uoluntatem labefactare,omniſq́ tolleretur huius rei in fraudem nunciandæ occaſio,decretum eſt, ut nemo quiſq́ omnino de templo ante rei finem egrederetur. Tum omnibus ad orationem conuerſis,hic unus ad exequenda Dei mandata pro templi foribus excubat. Habebat ſuſpenſus omnes (ut eſt humanus animus ſollicitus futurorum) huius tantæ rei diuiniq́ indicij expectatio. At Nicolaus media nocte ad confitendum tibi clementiſſime Deus de more ſurrexerat, ignarus certe uoluntatis tuæ, cui tamen ſe totum addixerat. Et cum in tuis laudibus (ut ſolebat) nocturna ſilentia abſumpſiſſet,anteq́ primos radios rutilans aurora diffunderet,ortumq́ ſolis ægris mortalibus nunciaret,in templum, te inſpirante Domine, ſecurus ire pergit, quo cum primus omnium adueniſſet,explorator iſte diuinorum iudiciorum

Ingredienti Nicolao templi ueſtibulum,ſiſte gradum, inquit, fili mi,dic quæſo,quis es,quoúe nomine uociteris? Tum uas iſtud electionis nil tale ſuſpicãs,manſuete uerecundeq́;,Peccator,inquit,ſum,& ſeruus inutilis,nomine Nicolaus. Tum ille uultus, & morum grauitatem, uerborumq́; modeſtiam conſpicatus, & uiri præterea nomen ſibi cœlitus deſignatum, non dubitauit hunc illum eſſe, quem diuina uiſio futurum Epiſcopum prædixiſſet. Non erat enim neſcius, in quos ſoleat Deus reſpicere, in manſuetos uidelicet, & humiles corde. Itaque incredibili plenus gaudio, ſicut qui inuenit ſpolia multa, aut in abſconditum agri theſaurum incidit, ſequere me, inquit, fili mi, & apprehenſum dextera ad reliquos introducit epiſcopos. Illi audita re, nouum epiſcopum non humano certe, ſed planè diuino ſuffragio declaratum, inſolita quadam ueneratione excipiunt, uenerantur, Deoq́; laudem & gloriam decantantes, in medium templi ſtatuunt, non tam reluctantem, quàm noui huius uelut prodigij ſtupore uix compotem ſui. His continuo promulgatis (quid enim eſt ocyus fama rerũ,præſertim admirabilium) ad tantæ rei ſpectaculum innumerabilis propè confluit multitudo. Tum ſurgens epiſcopus ille,qui uiſum habuerat,docet, quàm chari habendi ſunt, quámue à populis honorandi rectores animarum, illi præſertim,à quibus iuſtè,ſanctè, humaneq́; gubernarentur, nihilq́; propemodum felicius eſſe illa ciuitate, cui iſtiuſmodi antiſtitem habere contigiſſet,propterea lætari oportere Myrinenſem populum,& Deo per q̃ maximas habere gratias, qui eum eſſet præſulẽ conſecutus,à quo planè ſperare liceat,quicquid ab optimo atq; ſanctiſſimo pontifice expectari par ſit.Neminem enim dubitare oportere,hunc uirum eſſe omnium uirtutum arcam atq; theſaurum, & iucundiſſimum ſpiritus ſancti diuerſorium, qui non humano conſilio, non epiſcoporum ſuffragijs, non cleri,aut populi electione,ſed ſola Dei miſeratione ſit pontifex declaratus. Inde omnibus quemadmodum euenerant,accuratè expoſitis,abire illos læto animo iubet,& gratias unumquenq; Deo pro immortali ac inæſtimabili beneficio reddere,ſe cum cæteris epiſcopis ad unctionem nouitij paſtoris iturum, quem ſpiritus ſancti digitis inunctum manifeſte iam perſpiciant. Cum dicendi epiſcopus finem feciſſet, uniuerſus hominum cœtus in lætitiam,lachrymasq́; profuſus,diſcedit.Synodus frequens ad noui præſulis unctionem conuenit. A' quo magno tandem labore impetratum eſt,ut ſe pateretur inungi,tum magiſtratus magnitudine,tum uirium ſuarũ,ut ipſe putabat, imbecillitate deterritum, quanq; Dei hoc eſſe imperium multifariam planè cognouerat. Quo igitur die Myrenſem thronum conſcendit,ſecum ait: Hic dies Nicolae, hic locus mores alios affert,iam non tibi,ſed alijs eſt uiuendũ,quandoquidẽ alijs uiuere, hoc eſt profecto ſibijpſi perquãmaxime uiuere. Iſte cum ſibi uideretur cleri populiq́; uitia partim corrigenda, partim tollenda eſſe, non ſoli

Deo,

Deo,ut ante, ſed hominibus quoq; uitam ſuam palàm faciendam eſſe putauit,ut illi exemplo ſui facerent,quod prece,aut imperio,aut ratione fortaſſis facere noluiſſent. Erāt eius priſtini mores, ut iam expreſſimus, abſolutę uirtutis,& formæ,atq; accurata quadā caſtigatione compoſiti. At quoniam alia eſt priuati hominis ratio, alia magiſtratum gerentis, uitam omnem moresq́; pro magiſtratus dignitate, transformandos eſſe putauit. Igitur in omni corporis cultu, maiore quàm ante incuria, & negligentia fuit. Nihil erat in eo uenuſtum, nihil elegans, nihil accuratum, præter mores, uiuendiq́; diſciplinam. Veſtis plus ſolito uilis atq; neglecta, in qua nullus eſſet omnino nitor, aut faſtus, ſed caſtigatæ potius humilitatis, & modeſtiæ ſignificatio, nec enim alio quouis pacto poterat ſapientius, aut facilius ſacerdotū in ueſtitu luxuriem amputare. Nam quis tam impudens fuerit, qui priuatus pretioſam,& nitidam ueſtem non erubeſcat,cum magiſtratum ampliſſimum uideri uulgariter,& negligenter indutum? Ego præterea ſic arbitror indumentorum ſplendorem hunc,& plus quàm regium luxum, quo noſtri antiſtites nunc utuntur,aut nullis eccleſiaſticis,aut his ſolummodo magiſtratibus conuenire,quibus nulla excellens uirtus auctoritatem uendicet,aut uenerationem,ut quod propria luce non poſſunt,externo fulgore oculos uulgi perſtringant. At in quo uniuerſæ honeſtatis,ac modeſtiæ eluceat ſpecies,maior certe gloria eſt,atq; hominum admiratio ex ueſte uulgari. Semel edebat quotidie, & ueſperi quidem, ut publicis negocijs, quæ pro magiſtratus amplitudine magna erant,multaq́;,diem licentius cōmodaret. Nec cœna tamen publico uacabat munere, quandoquidem triclinium eius ſuo conſilio, aut ope indigentibus patebat ſemper, & cœna ſæpius pro negociorum opportunitate intercidebatur. Cibus erat eiuſmodi,qui ad ieiunitatem,& abſtinentiam,quàm ad ſaturitatem potius inuitaret. Carnes ab ineunte ætate ita dimiſit, ut illas nunquam in omni reliqua uita reſumpſerit. Non plus uno ferculo cœnauit unquam, niſi hoſpitum gratia, quorum dignitas aut affluentiorem eſcam, aut delicatiorem expeteret. Nunquam ſine ſacrorum librorum lectione cœnatum eſt. Poſt epulas uerò grauis aliquis ſermo ſanctiſſimo, atq; doctiſſimo conuentu dignus inducebatur. Nam ſacerdotes aliquot eruditione,& uita probatos, perpetuos ſibi conuiuas delegit, à quibus ſuauiore aliquo animi cibo aleretur. A' menſa in cubile ſemiſatur ſeſe recipiens,totus in cœleſtium contemplationum campum diffundebatur, & animum diurnis alienisq́; curis diſtractum, nocturna meditatione collectum refouebat. Cumq́; inter has delicias aliquantum noctis abſumpſiſſet, membra tandem humi demiſſa, ſomno tantum indulgebat, quantum ad perferendum diei labores ſat putabat. Inde ſurgens ſocios aduocabat, quibus cum antelucana oratione reſumpta inter pſalmos, & hymnos aurora expectabatur, tum unà cum ſole in templum

prodiens

prodiens, diuina exoluebat officia, à quibus ad paſcendũ curandumq́ gregem reliquũ lucis accommodabat. O antiſtitem admirandũ, & ab Eccleſia meritò Magnum cognominatum, qui utranq uitam ita complexus eſt, ut nunquam à diuinarum rerum cõtemplatione negocium, aut à negocio contemplatio læderetur.

Vt autem ſuorum morbi facilius ſanarentur, medicos ad eam rem præſtantes magno ſtudio undiq conquiſiuit. Nam primum omnium id curauit, ut unaquæq ex ſuis Eccleſia eius generis rectorem haberet, à quo exemplo, atq doctrina, atq ſtudio uitia populi tollerentur, praui corrigerentur mores, uirtutum atq religionis cultus induceretur. Iis medicis utebatur, ab ijs diſcebat quotidie, ſi quid inſigne in animis, corporibúsue uſpiam locorum ſuorum eſſet, quod ſuum auxilium aut prçſentiam flagitaret. Incredibile aũt eſt, quanto ſtudio & charitate opẽ ſuam quoquo modo laborantibus impartiebat. Non labores ulli hominem fatigabant, non ſumptus deerat, quo oppreſſos aliqua ſiue corporis, ſiue animi mole leuaret, animo grauius laboranti medendo erat impiger iſte, & longo, ſi oportebat, confecto itinere accurrebat. Iacebat quiſpiam ægroto corpore pauper & egenus, nunquam, quantum neceſſe fuerat rerum et pecuniarum, in hominis auxilium defuit. Non em̃ à Myrenſibus tantum, uerum & à uicinis urbibus, haud parum argenti in eleemoſynas diſpertiendi quotidie ferebatur. Quòd ſi neceſſitas aliqua occurriſſet maior, q̃ ut ei poſſet præſenti pecunia ſubueniri, ab diuite aliquo miſericorde, quos multos habebat in promptu, pecuniam uel mutuo, uel dono accipiebat. Nam præter neceſſaria corporis operimenta, & ſupellectilem tenui uitæ per opportuna nihil ei reliquũ erat, quod uel pignori, uel uenum poſſet dari. Nam etiam, quos legebat libros, mutuo petebantur. Ita ſemper uoluntariam paupertatẽ omnibus diuitijs facile antetulit. Hoc autem elegans in eo, atq præcipuum fuit, q cum perfacilis eius ad omnes, & omnium item ad eum acceſſus eſſet, amplitudinem tamen, & dignitatem magiſtratus ita retinuit, ut dignus pro ſua grauitate uideretur, qui non modo Lyciam, ſed multas quoq prouincias gubernaret. Habebant Myræ nobiles quaſdam matronas, uita, moribus, & religione præſtantes, quæ ſe totas ad miſericordiæ contulerant ſtudia. Iis Nicolaus (quoniam ſexus iſte ad eiuſmodi obeunda munera uidetur impigrior) quaſi exploratoribus & miniſtris utebatur, quibus uinctis ægrotantibus egenis, indigentibus omnibus opem ferret. Nec ei deerant graues aliquot ciues, à quibus diſceret, ſi quid in ciuitate fieret tum publice, tum priuatim, quod ſua ſuiq́ magiſtratus cognoſcere intereſſet, ut ea cogitatione poſſet aut naſcẽtibus malis occurrere, aut iam natis remedium adhibere. Haud multo autem poſtea, q̃ Epiſcopatum iniuit, prouincialem habuit ſynodum, in qua pleraq multa tum ad dei templorumq́ cultum, tum ad uitam, moresq́ cleri decreta præ-

clare & ſapienter inſtituit, partim uetera corrigendo, antiquandóue, partim noua condendo, quibus uniuerſa prouincia Lycia uteretur. Atque quotannis prouincialia Concilia, quoad uixit, Kalendis Septembribus conuenêre, in quibus de inſtitutis ac diſciplina Cleri, deq́ꝫ omni Eccleſiarum ſtatu accuratiſſime agebatur, nec improbis cenſuræ ac pœnæ deerant, nec bonis faces, quibus ad meliorem uitam accenderentur. Initio autem Magiſtratus ſui ferunt, cum exoluendi officij debitiq́ꝫ reddendi magnitudinem formaret, cum lachrymis & gemitu Deum ſæpius intenſiſſime deprecatum, ut ab ſe intolerabilem hanc molem tolleret. Nam cum hinc animaduerteret de ſingulis ſibi ſubiectis, qui innumerabiles propè erant, ſibi reddendum eſſe rationem, illinc uires ſuas, quanquam erant magnæ, ualidæq́ꝫ, nihil pro ſua humilitate exiſtimaret, in deſperationem ſatisfactionis adductus, animo incredibiliter angebatur. Atque ſæpius ob id, cum uberes lachrymas effudiſſet, uocem tandem audiuit de cœlo, in hæc ferè uerba: Ne timeas Nicolae, ut à me, mea negocia fideliter gerens, ingrate deſtituaris. Hac uoce maxime recreatus, & ſpem ſuam omnem in Deum conijciens, opem ſibi à Deo pollicebatur, ſed ita pollicebatur, ut omnia tamen à ſeipſo petenda putaret, quæcunque opera & conſilio præſtare potuiſſet. Sciebat enim Deum eos non iuuare ſolitum, qui ſeipſi negligenter deſeruiſſent. Itaque uires ſuas omnes tum animi, tum corporis ad gerendum id negocij explicauit, quas cum (ut dicebamus) imbecillas exiſtimaret, duos ſibi quaſi conſiliarios adiungit, Paulum uidelicet Rhodium, & Theodorum Aſchalonitam, uiros in omni Græcia celebres, & quibus explorata uirtus atque doctrina, & diuturnus præterea rerum uſus auctoritatem pepererat. Horum fide atque conſilio priuatim publicéq́ꝫ plurimũ utebatur, à quibus ita ſciebat ſe diligi, ut nihil illi magis in eo cuperent, quàm ut Deo placeret quàmmaxime. Ad eorum itaq́ꝫ ſententiam quaſi ad fidele aliquod ſpeculum proprios ornabat mores, & ad magiſtratum aptos accommodabat. In obeundis inſuper Epiſcopatus negocijs, ſi quid paulò difficilius iudicandum, agendum'ue accidiſſet, hos ſibi continuo adhibebat, cum quibus de re ipſa ſtatueretur.

Interea uetus humani generis hoſtis ira creſcentis Chriſtianæ religionis feroces animos Diocletiani, Maximianiq́ꝫ ſolito atrocius inſtigat, crudelioremq́ꝫ quàm antea perſecutionem parat. Veniunt itaque ab Imperatore edicta in omnes, qui Chriſtianã fidem profiterentur, quibus carceres, tormenta, uincula, poſtremo truculenta nox indicebatur. Hæc cum Myris publice legerentur, aderant pariter Imperatorij carnifices, Chriſtianis non obtemperantibus, extrema omnia minitantes. At contrà Nicolaus paſtor intrepidus, acerrimusq́ꝫ Chriſtiani gregis propugnator, fidelibus omnibus clypeum ſeſe præſtat, & Chriſti

fidem

fidem, quanto poteſt ardore, ubiq; intonat, liberi profecto atque ſanctiſſimi paſtoris officio fungens. Tum urbis præfecti ægreferentes, contemni ab eo Regia mandata, illi, niſi deſiſtat, decernunt ſupplicia. At Nicolaus perquàm (erat enim Martyrij cupidus) contemptis minis, acrior tum inſurgens, tandē uinctus in longinquas cuſtodias abducitur, in quas & Chriſtiani multi ex uarijs ciuitatibus erant cōiecti. Vbi non parum æui omnibus incommodis captiuitatis affectus, tanta mentis conſtantia ac firmitate fuit, ut eum inter delitias uitam degere arbitreris. Nec exemplo modo, uerumetiam aſſiduis cohortationibus imbecilliores adiuuabat ſocios. Et uelut agricola bonus, teneras plantas religionis & pietatis riuulis irrigabat, ut eorum radices infertili ſtabiliq; ſolo defigeret. Robuſtiora uero pectora ad martyrium inflammare, ardorem illis & ſpiritum addere, quàm ſpecioſa eſſet in conſpectu Domini mors ſanctorum eius, diſſerere, & prædicare quotidie, nihilq; omittere, quo illi celſo firmoq; animo breuem hanc miſeramq; uitam pro beata illa & immortali contemnerent, non ceſſabat.

Interea uerò benignus Dominus de cœlo ſuum populum miſeratus, qui ſolem poſt tenebras, & poſt tempeſtates tranquillitatem ſolet ſeruis ſuis inducere, diſſipare protinus ac perdere crudelia ſceptra parat, ac ſui nominis inimicos de medio tollere, Diocletianos ſcilicet & Maximianos, & quotquot cum eis ſuo populo impie præfuerunt. Erigit autem cornu ſalutis plebi ſuæ, & cœleſti crucis ſigno Conſtantinum Conſtantij & Helenæ filium aduocat ad Romanum Imperium. Ille non ignarus, quis nam hic eſſet, à quo cœlitus uocaretur, omnem ſpem ſuam in eum conijciens, Maxentio confeſtim exacto, dignitatem nominis Chriſtiani in propriæ maieſtatis ſolium exaltauit, uertitq; priorum lætitiam Imperatorum in luctum.

Tum per orbem edicta profert, quibus iubet idola, & gentium delubra euerti, ſolui eos, qui pro Chriſti nomine uincti eſſent: inſtaurari Chriſtianorum ſacra, templa refici, & priſtinum ornatum reſumere. His Conſtantini dictis ubique promulgatis, Chriſti confeſſores ſoluti, unuſquiſque in patriam ſuam redit. Sicq; Myrenſis populus Pontificem ſuum recipiunt, martyrem profecto uoluntate ac deſyderio, atque incruentum athlętam & bellatorem: à quo cum cœlitus collata ſibi dona miris modis exercerentur, tanta creuit apud populum de illius uirtute opinio, ut iam plane miraculo omnibus eſſet.

Hic cum uideret dæmonum delubra quædam, nonullasq; gentilium aras adhuc ſuperſtites, nō exiguamq; impiorū ac uarij generis hominum multitudinem ad eas confluere, atque id mali ſerpere quotidie latius, incredibili ardore accenſus inſurgit, & undique Dei uerbum prædicans, ubi idolorum aram quampiam conſpexiſſet, funditus euertebat, nulli parcens, neminem metuens: Nihil niſi de Dei gloria, homi-

Accidit autem ea tempeſtate, ut terram Lyciam ualida uexaret fa-
mes, tantaq́ue Myris, alibiq́ue tritici egeſtas eſſet, ut iam ad interitum ho-
minum res ſpectaret. Tum Nicolaus ad horrea Dei, hoc eſt, ad oratio-
nem confugit. Per id autem temporis mercator quidam in terra Sici-
lia magnam frumenti uim in nauim intulerat, exportandi in Hiſpani-
am, dandiq́ue uenum cauſa. Huic noctu dormienti Nicolai ſymulachrũ
ſeſe per uiſum offert: imperat, ut Myras triticum ſtatim tempore ad-
uehat, ex eo grande pretium relaturus, fidemq́ue uerbis, tribus datis au-
reis, facit. Excitatus ille cum aureos propè, & cubile clauſum inueniſſet,
admonitum ſe diuino numine ratus, Myras ſine mora frumentum ue-
hit, preciumq́ue accipit, quod dormienti ſibi ſpoponderat Nicolaus. Eo
pacto Myræ ſęuientis iam inędiæ uim repulêre. Ita cum mercator rem
omnem, ut ſibi euenerat, cunctis palàm feciſſet, Myrenſes ſuum præſu-
lem maiori deinceps, quàm hominem uenerari par ſit, honore & laude
ſunt proſecuti.

Ea tempeſtate Conſtantino nunciatũ eſt ab nõnullis rerum noua-
rum cupidis, ſeditionem haud negligendam, in ſuperiori Phrygia exci-
tatam. Tunc Conſtantinus tres ad eos reprimendos motus Legatos
mittit, Nepotianum uidelicet, Vrſum, & Herpilionem. Hi celere cum
armis ad negocium ſibi datum profecti, Andriaciama appulêre. Id erat
in terra Lycia oppidum, ſubiectum Myrenſibus: Ibi milites aliquandiu
aduerſa maris tempeſtate detenti, emendorum ciborum gratia in ter-
ram egreſſi, tandem (ut eſt eiuſmodi genus hominum rapax, & alieni
appetens) ad prædam incolarum ſeſe uertunt, multa rapiunt per uim,
plurima temere deuaſtant: Quorum improbitas cum indies augeretur,
uicit tandem incolarum patientiam effrenata licentia militum. Igitur
agrum omnem armat iniuria, ſeditio & tumultus exoritur, & iam in
mutuam cædem utrinque ruebatur. Cum Nicolaus (is einim rem per-
ſpiciens, citato pede ad locum uenerat,) adeſſe nunciatur, tunc oppi-
dum omne, nec non & ipſi Imperatoris legati ac milites (tanta erat in
omni Lycia Nicolai auctoritas atque nomen) depoſitis armis, uenien-
tem Epiſcopum, obuiam progreſſi, incredibili quadam ueneratione
ita excipiunt, ut nullum penitus tumultus, aut irarum ueſtigium appa-
reret. Nicolaus rem ſedatam animaduertens, benigne legatos con-
greſſos, in urbem honorifice perhumanè que inductos, hoſpitatus eſt.
Dum illi ſe, placatis uentis, ad nauigandum expediunt, adſunt My-
renſes aliquot anxij, flentes que. Hi ad ſancti uiri pedes prouoluti, ce-
leritatem & auxilium conclamant, contra nequiſſimi hominis uim,
atque iniuriam: Euſtachium enim præfectum urbis auro uictum,
tres innocentiſſimos ciues capite damnaſſe, ciuitatem omnem in lu-
ctu eſſe, unam reliquam ſupereſſe in NICOLAO ſpem, Qui ſi
affuiſſet, ille nunquam tam immane facinus in animum induxiſſet:

opus eſſe maturato: ni cito accurrerit, de capite & fortunis inſontium actum eſſe.

Hæc illi cum flentes lamentarentur, uir Dei, diuinæq́ miſericordiæ imitator, rei crudelitate uehementer percitus, iter arripit, Conſtantiniq́ legatos contra præfecti uim, ſi oporteat, ſibi comites & adiutores adiungit. Itaque cum in locum, cui Leo nomen eſt, aduolaſſet, obuios quoſdam rogat, ſi quid de tribus his damnatis ciuibus exploratum haberent. Illi reliquiſſe eos aiunt, in Caſtoris & Pollucis campo, tractos ut mactarentur. Tum Nicolaus ad locum uelox contendit, ut illorum præueniat necem. Iam miſeros illos crudelis carnifex tyranni iuſſu ad portam loci pertraxerat, ubi capite damnatos plecti mos erat. Quò Nicolaus incredibili ardore flagrans, cum irrupiſſet, uidet magnam mortalium uim undique circumfuſam, & tres (miſerum dictu) manus poſt terga uinctos, & lumina linteolo uelatos, nuda colla carnificis ſecuri præbentes. O miſerum ſpectaculum, & indignum profecto, quòd humanos oculos ſuæ immanitatis teſtes haberet. Iam carnifex ſecurim erexerat, & furenti ſimilis, truculentos oculos in miſeras ceruices defixerat, nihil aliud quàm crudelitatem atque cruorem geſtu, uultu fœdaq́ uoce ſignificans. At diuinus hic noſter, ut primum pia lumina nefario iniecit ſpectaculo, non tumultuans quidem, aut temerarius, ſed grauiter admodum, & cum ſeueritate carnificem compellat: Quid agis ſceleſte? ſecurim contine. Simulq́ accedens intrepidus, & fiduciæ plenus, cum regia quadam auctoritate, ſecurim è manibus extortam abijcit, tribus damnatis lumina & manus reddit, bonoq́ animo eſſe iubet.

Hæc cum ita fierent, nemo tamen quiſquam auſus eſt ex omni apparitorum turba non modo Nicolao obſiſtere, ſed ne in eum quidem uel attollere oculos, Tanta erat moribus auctoritas, gratia, atque maieſtas, tantaq́ de illius uirtute omnium mortalium exiſtimatio. Rei præterea indignitas illis (ut arbitror) manus & linguam ademerat. Tum tres illi, ſanctiſſimi uiri beneficio in lucem reſtituti, quanta poterant uoce, cum lachrymis beneficium extollebant, ſimulq́ uniuerſus campus, in quem facti miſericordia ciuitatem propè omnem conciuerat, in eius laudes reſonabat.

Inter hæc præfectus urbis cum aduenißet, ei Nicolaus neque obuiam ire, neque uenientem inſpicere paſſus eſt. Tum ille ſiue ſceleris ſui conſcientia, ſiue pœnæ metu (ſi Conſtantinus factum reſciſcat) in pœnitentiam uerſus, Epiſcopum benigne congreditur. Ille repulſum ſeuera increpat uoce, Affirmat hanc ſe publicam iniuriam non paſſurum, imploraturumq́ non modo ultoris Dei, uerum etiam Conſtantini iuſtitiam in eum, qui auro corruptus, magiſtratum ſibi traditum fœde & crudeliter adminiſtraſſet.

Cumq́

Cumq́ꝫ illi extrema minaretur ſupplicia, præfectus uehementius ſibi ti-mens, iam non uerbis modo, uerum & lachrymis ſupplex ſibi ueniam poſtulat, omniq́ꝫ pœnitentiæ ſignificatione Nicolaum ſibi conciliare ſtudet, In Symonidem & Eudoxium Myrenſium principes iniurię culpam falſo transferens. Tum incredibile eſt, q̄ꝫ ea res charum omnibus hunc uirum reddiderit, ut in eius laudes fuſa multitudine, confeſtim ea res tota Lycia celebraretur.

Sed iam Conſtantini legati, confecta re, abeundum rati, Nicolai benedictionem efflagitant, pulcherrimum tutiſſimumq́ꝫ itineris ſui uiaticum. Ea accepta benigne dimiſſi, proficiſcuntur in Phrygiam, ubi cum motus illos ſapienter compeſcuiſſent, Bizantium ad Imperatorem regreſſi, honorifice & perhumane excipiuntur. Nouis honoribus atque donis aucti, quippe quorum opera atqꝫ conſilio id incendij tute matureq́ꝫ extinctum eſſet, Iamq́ꝫ inter primos Conſtantino chari, & cæteris omnibus illuſtres & conſpicui habebantur. Cæterum hanc eorum felicitatem non diutius pertulit, laudum ſemper & gloriæ hoſtis inuidia. Ii enim, quibus erat cum tribus iſtis de honore contentio, Bizantij prętorem clàm adeunt, conficta in illos crimina afferunt, quòd ſcilicet illi pecunia uicti, in auctores ſeditionis non animaduertiſſent, ſeminaq́ꝫ eiuſce mali reliquiſſent, breui maius periculum paritura. Cæterum accuſationem hanc per ſe infirmam atque ſuſpectam, grandi pecunia prætori data, communiunt. Prætor corruptus, ad Conſtantinum omnia defert, comperta ſe habere horum peccata affirmans. Tum opinionem Imperatoris de legatorum fide & integritate uicit ſuſpitio, quæ regum animos facile occupat, ac dominatur. Prætori itaqꝫ ab Imperatore datur poteſtas, Nepotianum, Vrſum, Herpilionem huius accuſationis ignaros, uinculis & cuſtodia cohercendi. Tum prætor ſe ſatis accuſatoribus feciſſe arbitratus, qꝫ illos cohercuiſſet, pariter intelligens ficta illa contra inſontes crimina fuiſſe, Neqꝫ ad quæſtiones, neque ad crimina quouis pacto diſcutienda accedit. Sic ergo cum aliquantulum æui effluxiſſet, ueriti accuſatores, ne ſi uincti inopinato diſſoluerentur, periculum patratæ fraudis in ſuam redundaret ceruicem, ad prætorem redeunt, eum perquàm multo concitant ſtudio, ut negocium rerum intermiſſum reſumat, efficiatq́ꝫ, ut illi factorum ſuorum pœnas luant, Neque ſibi, neque prætori conducere, ut illi liberati acceptam iniuriam ulciſcantur. Prætor & ipſe ſibi pro auro ab accuſatoribus ſumpto, metuens ad Imperatorem redit, uultu, geſtu, oculis ſe malæ rei nuncium uenire diſſimulat. Tum ubi fandi copia data eſt, legatos, ait, nondum odiū ſuū ſatis expleuiſſe, ex his quæ contra Imperij maieſtatē geſſiſſent in Phrygia. A quibus tantum aberat priorum flagitiorum pœnitentia, ut etiam uincti & cuſtoditi, noua non deſinant pericula moliri, quibus niſi occurratur, anteqꝫ ueniant, fruſtra cum uenerint, occurſurum.

Cum

Cum itaq; ſuam fraudẽ prætor lachrymis contexiſſet, Imperator uera
atq; comperta ſibi afferri putans, ſimulq́; motus tum ira ob illorum in-
gratitudinem, tum metu ſui periculi, mortem reis in craſtinum decernit.
Erat cuſtos carceris uir tum humanitate præditus, tum ueteri conſuetu-
dine cum tribus his legatis coniunctus, quorum calamitatem ægre ad-
modũ & molliter ſemper tulerat. Ad eum igitur cum triſtis craſtinę cæ-
dis nuncius aduenisſet, exclamans, Me miſerum, inquit, & hominũ lon-
ge infeliciſſimum, quem tam funeſti ludi ſpectatorem fortuna delegit: q;
noluiſſem unquam hos carceres conſpexiſſe: q; præſtabat, in ultimis ter-
rarũ finibus nũc abeſſe. His uocibus cuſtos omnẽ cõpleuerat carcerem,
neq; largi fletus lamentis deerant. At tres illi, quibus uitæ, factorumq́;
innocentia dudum & mortis & pœnæ metum ademerat, ad ſubitũ nun
cium conſternati, Quæ nos, inquiunt, aduerſa fortuna in hoc miſeriarũ
atq; calamitatis impulit? Quę tanta in nos falſa ſuſpitio potuit, ut inſon-
tes ſceleratorum hominũ ſupplicio damnaremur? Tum amicis, cogna-
tisq́;, qui aderant, fruſtra imploratis, quandoquidẽ aiunt, nihil præſidij
innocentibus in terris eſt, Deum ipſum & integritatis noſtræ teſtem, &
iniurię atq; necis ultorẽ inuocamus. Inter hæc dei miſeratione effectum
eſt, ut Nepotianus in memoriã Nicolai ueniret, iamq́; uerſaret animo,
quo pacto ille damnatis Myrenſibus ſuccurriſſet, Qua ui atq; miſeri-
cordia eos ab interitu uendicaſſet. Hæc cum ſocijs in memoriam reuo-
caſſet, Et quid, inquit, ſpei noſtrę ſaluti ſupereſt, niſi ut hunc ipſum inno
centiæ noſtræ patronum ex animo imploremus, qui pulchre didicit in-
ſontes ab omni mortis periculo liberare? Tum & duo reliqui ad oratio
nem lachrymis & mente conuerſi, ſanctiſſimi uiri patrociniũ inuocant.
Exaudiuit aũt eos dominus de excelſo ſancto ſuo, & de cœlo in terram
aſpexit. Audiuitq́; gemitus cõpeditorum mirabilis dominus in ſancto
ſuo, cuius nõ eſt paſſus fruſtra patrocinium implorari. Voluit enim, ut
diſcerent reges, & omnes populi, principes, & omnes iudices terræ, re-
gum regem in cœlis eſſe, qui non ſpernat iniurias pauperum, qui ſoluat
iniuſte compeditos, & eliſos erigat. Noctu enim per quietẽ Imperatori
Nicolaus apparuit ore profecto ſicuti uenerando, ita & terribili formi-
doloſoq́;, atq; illi imminens: Surge confeſtim Imperator, inquit, & Ne-
potianum, Vrſum, & Herpilionem uinculis & cuſtodia ſolue: fal ſo eñ
& per inuidiam accuſati ſunt, & iniuria abs te damnati. Id niſi feceris, in-
tolerabile tibi bellum indico, & fœdam inſuper ſtragẽ, turpiſſimumq́;
tibi domuiq́; tuæ interitũ uerus Dei præco denuncio. Tum Imperator
rei nouitate perculſus, miratusq́; (ut ſæpe in ſomnis ſolet) cum uiri ma-
ieſtatẽ & uerba, tum q; intempeſta nocte in regiam, regisq́; penetraſſet
cubile: Et quis tu es, inquit, qui hæc mihi denuncias, & minaris? At ille,
Nicolaus ſum, Myrarũ Dei miſeratione antiſtes. Quo dicto, ab eo eua-
nuit. Et Allabio prætori tunc quoq; dormienti ſeſe per uiſum offert,

eodem oris habitu, ijſdem'cꝫ uerbis, quibus Cōſtantinū terruerat. Tum Conſtantinum ſomni terrore excitatum, ſecum'cꝫ tum minas horendas, tum minantis ſpeciem reputantem, pauor non mediocris occupat, id'cꝫ uiſum minime negligendum ducit. Eodem pauore, eadem'cꝫ animi cogitione cum teneretur prætor, ab Imperatore adueniunt nuncij, qui uiſa ab eo per quietem accurate exponant. Tum prætor metu adaucto, ad Imperatorem confeſtim uenit, quæ uidiſſet, quæ'cꝫ audiſſet, quantum poteſt, ueriſſime explicat. Ita cum ſingula utriuſque ſomni conuenirent, & uelut ab eodem imperante, quaſi ſigno dato, in utraque cubicula irruptum eſſet, tandem uiſum eſt, reos ipſos è uinculis accerſiri. Qui cum coràm deſtitiſſent, rogantùr: Num diſciplinam magicam didiciſſent? Cum negarent illi, & ſtudia eorum omnibus manifeſta eſſe contenderent: Rex, num, inquit, de interpretandis aut inducendis ſomnijs exploratum habetis aliquid? Cum illi negarent, Conſtantinus ſe per uim (quandoquidem uoluntarie non licet) ueritatem ab illis extorturum minatur. Illi regis iuſtitia implorata, necꝫ magicam, neque ullam ſomniorum diſciplinam uſquam attigiſſe affirmant, ſe à parentibus ab ineunte ætate ita educatos, inſtitutos'cꝫ, ut nihil didicerint, niſi Imperatorem uenerari, illum colere, illum rebus anteferre omnibus, quas mortalium animus ſolet concupiſcere. Hoc inſtitutum ita conſtanter, & perpetuo tenuiſſe, ut nihil niſi pro augenda Imperij maieſtate dixerint fecerintu'e: ſi ſecus compertum habuerit, nulla ſe prorſus miſericordia dignos putet. At ſi nonnihil quandoque tuendi extollendi'cꝫ Romani imperij cauſa fecerint, ſi uitam ſæpenumero minimi pro illius dignitate æſtimarunt: Si data ſibi ab eo negocia caſtè integre'cꝫ geſſerunt, iam non præmia, quibus ampliſſimis eiuſcemodi facinora donari ſolent, ſed fama tantum nomen'cꝫ ut ſibi reſtituatur ſuum, ſupplices poſtulare. His uerbis cum uultus, geſtus, lachrymæ oculis obortæ facerent, cœpit Conſtantinus de illorum innocentia cogitare, & ſuæ pœnitere ſententiæ, quippe qui Dei iuſtitiam formidaret, uereretur'cꝫ, ne ſi ipſe innocentes damnaret, nocens ipſe diuino iudicio damnaretur. Iam itaque benignus illos inſpicit, benignus alloquitur, ut uultus uerba'cꝫ pœnitentiam animi ſui facile indicarent. Tum illi paulò fidentius Conſtantinum intuiti, Nicolai ſimulachrum continuo uident aſſidentis Imperatori, & nutu ſibi ueniam & miſericordiam pollicentis. Tum Nepotianus, & duo reliqui deinceps uehementiore animi exultatione permoti, ſublatis in cœlum oculis conclamant, Deus miſericors, Deus Nicolai, qui tres innoxios olim Myris ab interitu liberaſti, libera innocentes ſperantes in te, ne Angelus hic tuus fruſtra uideatur noſtrum patrocinium ſuſcepiſſe. Miratus hunc ſermonem Conſtantinus, quid ſibi hæc uerba uelint, rogat, quiu'e hic Nicolaus ſit, quoſu'e tres ab interitu liberarit? Tum Nepotianus ordine exponit omnia, & quid ipſi Myris uidiſſent,

& quo pacto in uinculis illius auxilium imploraſſent, quem pone aſſi-dentem conſpexerint. Conſtantinus (ut par erat) miraculo rei commo-tus, neq; immemor domeſticæ clementiæ, ac lenitatis, quam à maiori-bus acceptam magno ipſe ſemper ſtudio auxerat, utroq; ſomnio cum iſtorũ narratione collato, ſolui confeſtim tres uinctos iubet, & priſtinæ dignitati reſtitui, atq; ad illos conuerſus, abite ad eum, inquit, qui me de fortunis, & capite ueſtro ſollicitus territat dormientem, & gratiam illi reddite, eiq; meo nomine nunciate, quid ſui gratia fecerim. Hæc cum dixiſſet, Euangelium aureis literis proferri iubet, aureumq; thuribulum gemmis, & arte inſigne, & duo præterea puro ex auro candelabra, ea omnia imperat, ut Nicolao offerant, quibus inter ſacrificandum utatur, ſuæ pietatis perpetuum monumentum. His alijsq; admirabilibus uiri factis, eo uſq; nomen eius diffuſum eſt, ut iam uel remotas orbis terra-rum plagas attingeret, eſſetq; calamitoſis & periclitantibus certiſſima ſpes, atq; profugium, quibus ille uocatus deeſſet nunquam. Qua uero miſericordia atq; pietate nauigantes olim è faucibus mortis extraxerit, operæpretium arbitror enarrare.

Ferunt enim nautas quoſdam horrenda diſiectos tempeſtate, fu-rentiq; pelago propè abſortos, Nicolai, quem nunquam uiderant, au-xilium inuocaſſe. Audierant enim, quàm multos ſæpe è ſummis pericu lis liberaſſet. Itaque iam non manibus fidere, non clauo, non uiribus ul-lis, aut arte nauigandi, ſed toti in ſanctiſſimi uiri innocentiam proiecti contra procellarum rabiem, hoc quaſi tutiſſimo ſcuto ſeſe tueri, illum inuocare, illi manus tendere, illi tota mentis cogitatione inniti. Tum hic noſter impiger humanarum calamitatum adiutor, inclinante iam naui, & pelagus imbibente, oculis omnium manifeſtus: Ecce, inquit, adſum, quem inuocatis, opem, ſi ſperabitis, allaturus. In Deo confidite, cuius ego miniſter adueni, ſimulq; clauo, cernentibus cunctis, arrepto nauim erigit gubernatq;, inde mare minaciter increpans fluctus confeſtim, ſæ-uientesq; procellas placat, ut nautæ dicerent, quis eſt hic, quia mare, & uenti obediunt ei? & ipſe Chriſti promiſſis fidem faceret, dicentis: Amen dico uobis, qui credit in me, ſigna quæ ego facio, & ipſe faciet, & maiora horum faciet. Ita cum procellarum omnis illa ſuperbia reſe-diſſet, eisq; placidam reddidiſſet nauigationem, ex oculis eorum eua-nuit. At nautæ, ut primum illos optata tellus excepit, Myras, quæ ſta-dia xx. à mare aberant, recta contendunt, ſaluatoris ſui uiſendi cupi-ditate incenſi, ubi cum ſciſcitantes didiciſſent, beatum hunc in templo cum reliquo clero diuina officia exoluentẽ, templum ipſi anxij petunt. Erat ſanctiſſimus hic noſter ſacerdotum choro immixtus, nihilq; habe-bat inſigne, quod à cæteris ſecerneret. In quem ſimul atq; nautæ oculos coniecerunt, quaſi bacchantes per confertam turbam ad illum irrum-punt, proſtratiq;: Hic eſt, inquiũt, hic eſt, cui uitã planè debemus, hic eſt,

cuius

cuius ope ab interitu erepti ſumus:hic eſt,qui inuocatus,ut parens miſericors laborantibus prҿſto fuit.His uocibus cum in ſe circumfuſos Myrenſes cōuertiſſent,rem omnē,ut ab initio geſta fuerat, edixerūt. At Nicolaus ora ingenuo quodā rubore ſuffuſus,Date inquit,gloriā deo filij, ego peccator ſum, & ſeruus ꝓfecto inutilis, ipſe eſt, qui facit mirabilia magna ſolus.Inde illos ſeorſum euocatos, cū placida quadam ſҿueritate admonet,ut poſt acceptam corporis ſalutem,animi quoq; ſalutē nō negligant.Habebat em̄ ex ſpiritu ſancto, quē in illū Deus ubertim effuderat,ut alieni cognoſceret cordis arcana. Ex quo nautas iſtos ſciebat peccatis quibuſdā & diabolo eſſe obnoxios: Cognoſcite igitur, inquit, cognoſcite filij errata ueſtra, & corda motusq́; ueſtros in tutiorem portū traducite,deumq́; horrendū iudicē formidate.Eſtis em̄ (ut inquit Paulus)dei templū: qui uero dei templū corrupit,ut corrumpat et deſtruat illū Dominus, æquū eſt.Ego(ut dicitis)ueſtræ corporalis ſalutis adiutor,ſpiritualis nunc periculi nuncius uenio. Et cum poſt hæc ſecretiora quædā illorū peccata ꝓferret,eos iuſta admiratione et pœnitentia repletos dimiſit. O medicum expetendum, & omnium mortaliū linguis per ſæcula celebrandum,qui cum corpora omni periculo liberaret, animos quoq; ſanctificare non neglexiſſet, ut totum hominem ſanum redderet,eius nullam omnino partem incuratam p̄termiſiſſet.Quamobrē uere putandum eſt, deum ipſum hoc tantum terrarum cœliq; ornamentū ſuis plaſmaſſe digitis,& inter primas ſuas delitias habuiſſe,dediſſeq́; animo illi ꝓfecto cœleſti habitaculū pari omnium elegantiarū ornatu prҿditū. Sic em̄ inter ueterū memorias literis Græcis mandatū inuenimus, beatiſſimum hunc cœleſti quadam oris & uultus uenuſtate fuiſſe, moribusq́; ſenili ac ueneranda grauitate iocundis, & ueluti ſanctificationē quandam & gratiam ex ſe ſpirantibus,in cuius intuitu ea eſſet uniuerſæ honeſtatis ſpecies & exemplum, ut ſibi congreſſos aſpectu ſolo à uitijs ad uirtutem facile reuocaret. Si quem aūt nactus eſſet ulla animi moleſtia laborantem, nunquam non abundè conſolatum atq; lenitum ab ſe miſiſſet. Tradunt præterea, ex eius uultu uelut coruſcantia fulgura micare ſolita,faciemq́; ſuper humanum eluxiſſe ſplendorē. Sermo erat admirabili quodam lenocinio & ſuauitate ſuffuſus, grauis, modeſtus, & in ſententiam facile etiam reluctantes trahens. Compertum enim habemus;multos illum de ueritatis curriculo declinantes,& in hæreticam foueam delapſos,ad catholicæ fidei ſemitam reuocaſſe,ut in opere atq; ſermone iuſte ſit habitus efficax.

Hic itaq; tantis prҿditus ornamentis,ſic inter mortales uerſatus eſt, ut cœlo ſemper, & immortalitate omnium conſenſu digniſſimus uideretur.Qui cum diutius, quaſi liliū intra Myrenſes hortos iucundiſſime redoleuiſſet, & ueluti unguentum fragrans diuinarum uirtutum odorem atq; ſuauitatem ex ſe ſpiraſſet;tandem dierū ſanctorum plenus, in

L ij uiridem

uiridem ſenectutem inducitur. Iamq́ꝫ cum communi hominum lege li-tandum eſſet naturæ, in breuem, eamq́ꝫ leuem ægritudinem incidit. Ita cum intelligeret, hinc ſibi migrandum eſſe, beatus iſte ſuperioris Hieruſalem ueteri deſyderio flagrans, in hymnos & gratiarum actiones totus diffunditur, omniq́ꝫ lætitiæ ſignificatione, ualedicto, in cœlum, quod ſibi apertum cernebat, euolat, longæuam illic & ſempiternam acturus uitam, angelorum ſplendoribus conſors, diuinæq́ꝫ pulchritudinis perpetuus contemplator. At uenerabile corpus, ſingulare orbis terrarum ornamentum, Epiſcoporum, uniuerſiq́ꝫ cleri, & populi laudibus, & lachrymis decoratum humatur in templum, quod Myris maximum atq́ꝫ pulcherrimum ea tempeſtate fuit.

LVCIA VIRGO ET MARTYR.

Georgij Vuicelij.

SYracuſanam patria Luciam, genere nobilem, & bene honeſteq́ꝫ educatam eſſe tradunt. Quibus in Lucia mundi ornamentis cœleſtia dona, & hæc quidem egregia, Magni regis gratuito beneficio acceſſerunt, ut laudaretur eius inexhauſta gratiæ profuſio. Hæc igitur cum eſſet Chriſtianis orta parentibus, & peragendo cultui diuino, iam inde à pueritia aſſuefacta deditaq́ꝫ, uiſum eſt Eutychiæ matri uirginis illius noſtræ, ut Catanam iter faceret, percelebrem tumbam diuæ Agathæ uiſere, nec non, precibus ardentiſſimis patrē cœleſtem ſolicitare. Matrem filia morigera comitatur. Ventum eſt in templum, peragitur Liturgia, oratur, & iuxta auſcultatur, quid uerborum pro more Eccleſiaſtico lectitaret diaconus. Forte uerò legitur Euangelica hiſtoria de Æmorrhouſſæ præſtito beneficio. Tum per eam occaſionem Lucia ad Eutycham conuerſa, Mater, inquit, nihil dubito, te tuo quoq́ꝫ profluuio liberatum iri, ſi hiſce uerbis Domini, quæ publicitus recitata ſunt, ex corde credas, ac fidas. Laborabat enim & matrona illa eodem morbo ꝙ grauiſſime. Præter uerbi fidem à matre exigebat etiā filia, ut ad memoriam ſanctæ Agathæ, manus in cœlum tendens, precaretur Deum pro ſanitate reddenda. Expectas euentum? Vtraq́ꝫ pernoctant in delubro illo, proſtratæ ad ſepulchrum miraculorū ferax prolixe orant, & Agatham reliquosq́ꝫ cum Chriſto diuos, ut ſecum orent, compellant. Inter orandum, ita ut fit, ſopore oppreſſa Lucia, inſomniū fauſtiſſimum de ſananda matre percipit. Et eò profeciſſe, precationem ſuam cum fide coniunctam, ſimul & Agathæ in cœlis cooperatricē interceſſionem. Verum ſimulatq́ꝫ illuxit poſtera dies, ſiſtitur fons pudendi ſanguinis in Eutychia: uoti ſui compotes illæ magno cum ſtudio domum repetunt, gratias agentes Deo, cuius bonitati potius, ꝙ ſuę ſupplicationi incolumitatem ferebant acceptam. Hinc autem filia audentior facta, liberius poſthac cum matre agit, ut quæ diuinitus tanto impetrato

beneficio

beneficio,in poſterum ſit æquior ac remiſſior futura. Quare ab ea petit præcipuum,ne ſe poſthac nuptiarum mentione grauet,nam nolle ſe nubere. Atq; hoc ueluti præmij loco poſtulat pro communicata interpellatione Cathanenſi. Præterea uelle ſe, quicquid hæreditate obueniret, diſpergere in egenos. Nec enim magnis opibus ei fuerit opus, quæ uitã cœlibem agere decreuiſſet. Coniugium uorax magnopere eſt,& in erogandis eleemoſynis tenax. Mater grauatim aſſentiens, illud à filia modo poſtulat,ut ſe uiua parcat opibus: Ab obitu autem ex animi ſententia illas aut aſſeruet,aut expendat. Hic filia quaſi Nuthetico quodã aſperiore matrem ad beneficentiam exhortans (ut erat ſpiritu ſuperior matre) in hunc modum ait: Heus mater mea, dare tu quidem uis pauperibus iamiam moritura,nunc incolumi uita dare renuis? Qua præpoſtera largitione eum animum præ te fers, q̃ nunquam quicquam ſis datura, ſi perpetuò uiuere liceat in hoc ſæculo. At uerò quia hinc emigrandum eſt tibi,dari non uetas: quandoquidem noſti, opes te in alterum ſæculũ non comitari. Quæ, obſecro, merces hinc tibi? Quam eo animo inibis gratiam à domino? Proinde ſi me audis,ô chariſſima mater, confer cœleſtia cum mundanis, æterna cum caducis, contemne, atq; animo eijce philargyriam, hoc eſt, amorem pecuniæ, & fac tibi amicos de iniquo mammona,dum uiuis,dumq́; bene habes, da tua, non aliena manu, da copioſe,da candide,nec aberit,quin pater noſter cœleſte tabernaculum olim tibi redditurus ſit. Illiuſmodi orationem Lucia matris tenaces manus expugnauit, hucq́; adegit,ut poſthac è domo illa opulenta eulogia pauperum uſibus effunderetur. Reſciuit hoc adoleſcens,qui Luciam in uxorem ambierat. Is ut erat ſæculo huic deditior, religionẽ noſtram nihil morabatur,contemptor tam Euangelij q̃ legis Chriſti. Nulla mora,procurrit fruſtratus amator(ut qui repulſam coniugij tulerat) ad Paſchaſium uirum conſularem, accuſat Luciam Chriſtianiſmi, flagitij ſcilicet capitalis. En tibi crucem occaſione bonorum operum: quod idem in diuo Laurentio uidere eſt. Puella non fide tantum, ſed factis quoq; Chriſtiana, ad impium tribunal accerſitur. Fit inquiſitio de religione. Affirmatur Chriſtianiſmus citra diſſimulationem. Conſul obijcit Imperatorum Decreta,quibus cauebatur,ne quis Chriſtianus fieret. At Lucia non ſuperioris & ordinatæ poteſtatis, ſed impij decreti contemptrix,reſpondit, ad ſe nihil pertinere eius generis inhibitiones. Tu, inquit,ô Paſchaſi,principum tuorum decreta cuſtodi,ipſa Dei mei legẽ cuſtodiam. Metuis tu quidẽ reges & præſides,ego Deum timeo. Offendere non uis homines,& ego offendam Deum? Quinetiam ambis illis placere,& mihi ſuccenſes, q̃ Chriſto meo placere ſtudeam. Agedum, fac tuo pro libitu,mihi curę erit,ut quod Chriſtianam decuerit,quódq́; animæ meæ fructuoſum fuerit, ſtrenue faciam, uel renitentibus inferorum portis ,nedum Romanorũ armis. Paſchaſius audita uirginis apo-

logia, diffidebat ſe illam in ſuperſtitionem gentilium poſſe retrahere, quandoquidē fortiter reſponderet, ſe nullo modo dijs ſacrificaturam: ſimulq́; docens, quidnam ſit uerum ſacrificium, ac deo placens: Nimirū uiſitare pauperes, & illis in neceſſitatibus ſubuenire. Adeoq́; addiderat, ſemet nunc offerri uelle, poſtquàm ſua omnia ceu Chriſtianam oblationem in pauperes expendiſſet. Ira igitur incaluit homo, & conuerſus ad conuitia, Luciam impudicitiæ notabat, & quæ hæreditatem ſuam nequiter prodegiſſet. Illa mendacij Paſchaſium arguens, reſpondit, ſe patrimonium ſuum tuto in loco poſuiſſe, nec ſibi conſciam eſſe de ulla libidinis macula. Atq; hîc reprehendit paganos, tanquā corruptores mentium, nedum corporum. Peruerſa enim illorum cum ſit religio, conſectaneum eſt, ut uita eorundem omni ſcelerum genere operta ſit. Pręter hæc iactauit æternitatem uerbi diuini, ſeq́; ipſam exhortari ac conſolari dictis Euangelicis, pulchrum duxit. Poſt longam diſputationem, uidebatur Paſchaſio haud abs re fore, ſi puella uirginitatis ſoluta zona, cuiuis in libidinē putri proſtitueretur: Nam hoc actu futurum, ut amiſſo caſto ſpiritu, experta probroſa uoluptate, deſereret diſciplinā noſtram, ac ad priſtinum errorem licentiamq́; rediret. Procurat impurus, ut lenonum turpiſſimorum turba ad Luciam uentitet, illiq́; quod poſſunt perſuadeant, donec firmum pectus expugnetur. Sed nihil effecerunt fœdi. Dein tentatum eſt alia uia: uerum ne ſic quidem proceſſit. Virgo in ſententia ac propoſito caſtitatis fixa & immota perdurans, uerba fecit de pudicitia, uidelicet, quæ auferri non queat à quoquam, ſi animo reluctæris: Non, inquit, inquinatur, niſi de cōſenſu mentis. Quòd ſi me inuitam corrumpi præceperis, nihil aliud feceris, q̄ quòd hic mihi coronam caſtitatis auctam reddideris. Ecce corpus meum ad omne ſupplicium paratū habes. Hæc Lucia. Mox igne torquetur, nec tamen aſſentit uel errori, uel turpitudini. Ferunt inter tormenta uirginis ipſum Paſchaſium ſuæ tyrannidis dediſſe pœnā, ultore Deo. Virgo morti deſtinata, multa ſermocinata fuerat ad populum, admixtis etiā uaticinijs. Efflauit autem animam, transfixo gutture, ubi tamen prius acceperat ſacram Euchariſtiam. Acta ſunt anno Domini CCCX. ſæuiente Maximiano & Diocletiano Chriſticida. Huius rei teſtis eſt Her. Cōtractus. Quo loco meminit etiam Viti Modeſti, & Creſcentiæ in Sicilia, pro Chriſto trucidatorū. O nympham cœleſti throno dignam, dictam à Luce, qui Chriſtus eſt, Luciam, præ qua gentilis illa Lucina tenebroſa fuerit. Rapha. Volaterranus de Lucia & Lucina ſic: Luciæ item duæ martyres, altera uirgo Syracuſana, altera Romana uidua iam annis xxxix. unà cum Geminiano, quem à lymphatione liberatum, ad fidem deduxerat: gladio cæſa eſt ſub Diocletiano. Lucina uirgo item Romana diues admodum circa ea ferè tempora Chriſtianos ſumptibus iuuabat, martyresq́; in agro ſuo ſepeliebat. Eius Romæ ſepulchrum in templo Sebaſtiani, &c.

Hæc

Hæc Raph. Habuit eadem noſtra Eccleſia olim Lucium uirum Dei, de quo Euſebius Cæſar. in hanc ſententiam ſcribit: Lucius autem quidam Chriſtianus uir, uidens tam temerè datam ſententiam, ait ad Vrbitium: Quid quæſo cauſæ eſt, quòd neque adulterū, neque corruptorem, aut homicidam, uel latronem, raptoremque, aut alterius cuiuslibet facinoris reum, ſed tantum pro nomine Chriſtiani, quòd hoc ſe uocabulo confeſſus eſt nuncupari, ad mortem duci hominem præcepiſti? Non ſunt hæc digna pio Imperatore, nec ſapientiſſimo puero filio eius, neque ſacro ſenatu, quæ agis, ô Vrbici. At ille nihil aliud inquirens, ait ad Lucium: Videris mihi & tu Chriſtianus eſſe. Cumque Lucius reſpondiſſet: Hoc planè ſum: etiā ipſum Vrbicius duci pariter iuſſit ad mortē. Ille: Gratias (inquit) ago, quòd me nequiſſimis dominis abſolutū, ad bonū & optimū patrem & regem omniū Deum remittis.

ODILIA VIRGO.

Georg. Vuicel.

EN Nobili Francorū ſeu Gallorum genere natam Odiliam eſſe perhibent, patre magnate in ſuperiore Burgundia, cui nomē Attico, tempore Hilderichi regis, qui inter Francorum reges à Roberto Gang. decimusquartus numeratur, in uenatione cum uxore Vlcide occiſus. Hæc ab incunabulis ſe colendo Deo mancipauit, accepto inter baptizandum peculiari lumine ſuæ mentis. Nam gratia dei & opus ſpiritusſancti eſt per filium, ut natura cæci, ad cognitionem rerum diuinarum oculati reddamur, alioqui Adamica illa cæcitas Chriſtum Nazarenum, ſaluatorem mundi, precium emendis ſiue liberandis nobis à patre donatum, perſpicere fidei oculis haud quaquam poteſt. Tametſi non incredibile putamus, Odiliam etiam corporeis captā extitiſſe, & cum Baptiſmi ſacramento uiſum accepiſſe. Nec fidem excedit, eandem immiti patre defuncto precum aſſiduitate profuiſſe. Nos potiſſimum in hac Gallica puella ſpectamus, quòd contempto ſæculo, calcatisque uoluptatibus, ſe tanta fide Chriſto obſtrinxerit, malens monaſticæ degere abiecta, quàm aulicæ uiuere ſplendida. Chriſti uirgo Odilia rectè iudicauit, diuinæ Maieſtati placere caſtitatem, ieiunia, precationes, eleemoſynas, lectiones, præ connubijs, cōmeſſationibus, obtrectationibus, rapinis, litibus. Studuit facere ſecundum Euangelium, non credere tantum: abnegans ſemetipſam, mortificans & crucifigens carnem ſuam, ambulans ſpiritu, uirgo ſancta tum corpore, tum animo. Iam malorū annorum iuxta & operum bonorū plena, deceſſit in Domino, ſimulatque è calice ſumpſiſſet Dominicum corpus & ſanguinem. Vt hæc Odilia Monacha, ita alius Odilio Monachus extitit, tempore Othonis Tertij, uir æditis miraculis clarus. De iſto legitur: pauperibus cōpatiens manu largiſſima tribuebat, ut etiam famis tempore ſacra uaſa & coronas,

ab Impera-

ab Imperatore oblatas Eccleſię diſtraheret, & pecuniam acceptam ero-garet. Hæc Petrus de Natalibus. Anthonius Sabellicus de Odilia lib. ij. Nec minus, inquit, tetrice Odilia corpus afflixit, urſina pelle pro ſtragulo uſa, pro puluino muricoſo lapide. Monaſterij hęc, quod in Bauaris uiſebatur montibus, ſacerdos fuit maxima, ſed ſororum omnium abiectiſſima & eſſe & uideri uoluit.

CONCEPTIO MARIÆ.

Ex Baptiſta Mantuano.

Sed quia longæuam fecit diſcordia litem
Conceptus ne ſacer fuerit, uel ſorde paterna
Illitus.
His igitur ne membra malis obnoxia ſanctæ
Parthenices eſſent, iſta Pater obſtitit arte.
Ante tener ſacra fœtus quàm uiueret áluo
Conceptus ne prima nouos exordia pullis
Induerent maculis: mens ne ſyncera nitensq́;
Communem imbiberet labem, ne pigra liquore
Pectora Lethæo fierent: quæ lactea magno
Pabula & amplexus fuerant latura Tonanti,
Semine confuſas ſordes & uirus inuſtum
Diſſecuit, fœlici anima mox imbuit artus.
Sunt tamen audentes contra ſentire, nec illos
Incuſamus, habent quo ſe tueantur, & olim
Iſta hominum communis erat ſententia: uerum
Iam ſenio exangui frigens ſua robora ſenſim
Perdit, & amiſſa iam maieſtate recedit
Sponte ſua, cæditq́; nouo Latonia Phœbo.
At quoniam ſacræ legis de fontibus hauſta
Creditur, ex omni nondum eſt exploſa theatro,
Iudicio nec dum ſancti damnata ſenatus
Qui Vaticani Romana palatia ſaxi
Et piſcoſa regunt ſulcantem cerula puppem,
Sed prior ut nobis æquum ſentire uidetur
Dignior eſt, & grata magis Nato atq; Parenti,
Nam legi aſſurgens Mariæ decus addit, opusq́;
Materna dignum attribuit pietate Tonanti
Adde quòd & multis fert adiumenta, fidemq́;
Roborat infirmam, nam nec ueniſſe ſub aluum
Sorde laborantem tali ſublimia cœli
Numina non nulli ingenio præſtante putarunt.
Religio maior, pietas animoſior iſtam

Conſu-

Conſumata fides legumq́; peritia fecit.
Altera uerborum textum & faſtigia tantum
Summa uidens, abſtruſa Dei myſteria neſcit.
Quòd ſi ſyderei tanto ſplendoris honore
Fulget, ut æterno qui temperat ordine mundum
Geſtarit gremio, lactauerit ubere, dulci
Strinxerit amplexu, ſummoq́; uocauit olympo,
Quare illam in noſtras opus eſt detrudere ſordes
Et turpi inceſtare luto? mortalibus æquas
Cui Pater æthereas mentes ſubiecit & aſtra?
Scrutandum potius ſi quæ præconia iungas
Eius ad inuentas per plurima ſæcula laudes.
Nulli adeo uiuax animi ſolertia, nulli
Tam fœlix aderit florentis gloria linguæ,
Vt Mariæ poſſit laudes æquare loquendo.
Quæ data ſunt illi, nunquam mortalibus ullis
Antea conceſſit: nec poſt concedit olympus.

Venerabilis presbyter Eccleſię legat Equilini epiſcopi Petri de Natalibus ſcriptum de feſto Conceptio. Mariæ. Ibi non inueniet à ueritate quicquam diſſonum, quod quidem ad diſputationis materiam attinet. Alij alijs immoderatius ineptiusq́;, non enim dicam abſurdius, ea de re pro roſtris diſſerunt. Vellem nos ſimplicitate & puritate fidei contentos, altiora non ueſtigare, nec ocioſa ſectari. Legat item presbyter, ſi quidem illi libet, Homilias Origenis in Lucam, quæ extant in Merlini Pariſienſis æditione. Apud uulgus tacere præſtat, quàm eiuſmodi mouere Camarinam.

EVLALIA VIRGO.

Hiſpanica uirgo, à S. Donato preſbytero in ciuitate Barcinonenſi catechizata, pucrilibus etiamdum annis Martyrij palmam cupide aſſecuta eſt ſub præſide Daciano. Cauſſa mortis erat, Idolorum abominatio. Aiebat ſe ſoli Deo, qui in cœlis habitat, ſacrificare ſolere, huiusq; Vnigenito dediſſe fidem. In qua ſententia cum firma perſtaret, cedens neq; ad dextram neq; ad ſiniſtram, multo atrociſſimis pariter & creberrimis tormentis, uſq; dum animam redderet, diſcruciata fuit. Et quod in muliebri ac ſanè quàm imbecillo ſexu magis mirere, bene locuta eſt Eulalia (ſuo uidelicet nomini reſpondens) in Chriſto Ieſu inter has ipſas laminas, uugulas, fuſtes, cultros, flagra, haud ſecus ac ſi accubaret in uiridario quodam procul à carnificum cruentis & ferinis manibus. O uirtutem Dei oſtenſam in teſtaceo uaſculo. O turpiter confuſam poteſtatem robuſtiſſimi Behemoth. Hiſpaniæ decus, Georg. Vuicel.

haud uulgare, hæc Eulalia, Satanicam tyrannidem deuicit in domino, qui eſt benedictus in ſæcula. Meminit Eulaliæ Her. Contractus, recenſens eam inter ſanctos Eccleſię homines ſub Diocletiano Imper. paſſos.

AVRELIVS PRVDENTIVS AEDIDIT HYMNVM IN *laudem Eulaliæ uirginis ac Marty. quod aſcribere libet.*

GErmine nobilis Eulalia,
Mortis & indole nobilior,
Emeritam ſacra uirgo ſuam
Cuius ab ubere progenita eſt
Oſſibus ornat, amore colit.
Proximus occiduo locus eſt,
Qui tulit hoc decus egregium,
Vrbe potens, populis locuples,
Sed mage ſanguine martyrij,
Virgineoq́ꝫ potens titulo.
Curriculis tribus atqꝫ nouem
Treis hyemes quater attigerat,
Cum crepitante pyra trepidos
Terruit aſpera carnifices
Supplicium ſibi dulce rata.
Iam dederat prius indicium
Tendere ſe patris ad ſolium,
Nec ſua membra dicata thoro
Ipſa crepundia reppulerat,
Ludere neſcia puſiola.
Spernere ſuccina, flere roſas,
Fulua monilia reſpuere,
Ore ſeuera, modeſta gradu,
Moribus & nimium teneris:
Caniciem meditata ſenum.
Aſt ubi ſe furiata lues
Excitat in famulos domini,
Chriſticolasq́ꝫ cruenta iubet
Thura cremare, iecur pecudis
Mortiferis adolere deis.
Infremuit ſacer Eulaliæ
Spiritus, ingenijq́ꝫ ferox
Turbida frangere bella parat,
Et rude pectus, anhela Deo
Fœmina prouocat arma uirū.
Sed pia cura parentis agit
Virgo animoſa domi ut lateat,
Abdita rure & ab urbe procul,
Ne fera ſanguinis in pretium
Mortis amore puella ruat.
Illa peroſa, quietis opem
Degeneri tolerare mora,
Nocte fores ſine teſte mouet,
Septaq́ꝫ clauſtra fugax aperit,
Inde per inuia carpit iter.
Ingreditur pedibus laceris,
Per loca ſenta ſitu, & uepribus,
Angelico comitata choro,
Et licet horrida nox ſileat,
Lucis habet tamen illa ducem.
Sic habuit generoſa patrum
Turba columniferum radium.
Scindere qui tenebroſa potens,
Nocte uiam face perſpicua
Præſtitit, intereunte Chao.
Non aliter pia uirgo uiam
Nocte ſequuta diem meruit,
Nec tenebris adoperta fuit,
Regna Canopica quum fugeret
Et ſuper aſtra pararet iter.
Illa gradu cita peruigili,
Millia multa prius peragit,
Quàm plaga pandat Eoa polū,
Mane ſuperba tribunal adit,
Faſcibus adſtat & in medijs.
Vociferans, rogo quis pudor eſt
Perdere præcipites animas,
Et male prodiga corda ſui
Sternere raſilibus ſcopulis,
Omnipatremq́ꝫ negare deum?
Quæritis ô miſeranda manus
Chriſticolûm genus? en ego ſum

Dæmonia

Dæmoniacis inimica ſacris,
Idola protero ſub pedibus,
Pectore & ore Deum fateor.
Iſis, Apollo, Venus nihil eſt,
Maximianus & ipſe nihil.
Illa nihil, quia facta manu:
Hic, manuum quia facta colit:
Friuola utraq;, & utraq; nihil.
Maximianus opum dominus,
Et tamen ipſe cliens lapidum,
Proſtituat, uoueatq́; ſuis
Numinis caput ipſe ſuum,
Pectora cur generoſa quatit?
Dux bonus, arbiter egregius
Sanguine paſcitur innocuo,
Corporibusq́; pijs inhians,
Viſcera ſobria dilacerat,
Gaudet & excruciare fidem.
Ergo age tortor adure, ſeca,
Diuide membra coacta luto.
Soluere rem fragilem facile eſt,
Non penetrabitur interior
Exagitante dolore animus.
Talibus excitus in furias
Prætor, ait, rape præcipitem
Lictor, & obrue ſupplicijs,
Sentiat eſſe deos patrios,
Nec leue principis imperium.
Quàm cuperem tamen, ante necem
Si potis es reuocare tuam
Torua puellula nequitiam,
Reſpice gaudia quanta metas
Quæ tibi fert genialis honor.
Te lachrymis labefacta domus
Proſequitur, generisq́; tui
Ingemit anxia nobilitas,
Flore quod occidis in tenero,
Proxima dotibus & thalamo.
Non mouet aurea pompa thori,
Non pietas ueneranda ſenum,
Quos temeraria debilitas,
Ecce parata miniſteria
Excruciabilis exitij.
Aut gladio feriere caput,
Aut laniabere membra feris,
Aut facibus data fumificis
Flebiliterq́; ululanda tuis
In cineres reſoluta flues.
Hæc, rogo, quis labor eſt fugere?
Si modicum ſalis eminulis,
Thuris & exiguum digitis
Tangere uirgo benigna uelis,
Pœna grauis procul abfuerit.
Martyr ad iſta nihil, ſed enim
Infremit, inq́; tyranni oculos
Sputa iacit, ſimulachra dehinc
Diſſipat, impoſitamq́; molam
Thuribulis pede proſubigit.
Nec mora, carnifices gemini
Iuncea pectora dilacerant,
Et latus ungula uirgineum
Pulſat utrinq;, & ad oſſa ſecat
Eulalia numerante notas.
Scriberis ecce mihi domine,
Quàm iuuat hos apices legere,
Qui tua Chriſte trophæa notãt,
Nomen et ipſa ſacrum loquitur
Purpura ſanguinis eliciti.
Hæc ſine fletibus & gemitu
Læta canebat & intrepida,
Dirus abeſt dolor ex animo,
Membraq́; picta cruore nouo
Fonte cutem recalente lauant.
Vltima carnificina dehinc
Non laceratio uulnifica
Cratetenus, nec arata cutis,
Flãma, ſed undiq; lampadibus
In latera, ſtomachumq́; furit.
Crinis odorus & in iugulos
Fluxerat, inuolitans humeris,
Quo pudibunda pudicitia,
Virgineusq́; lateret honos,
Tegmine uerticis oppoſito.
Flammà crepans uolat in faciem,

Perq́ꝫ comas uegetata caput
Occupat,exuperatq́ꝫ apicem:
Virgo citum cupiens obitum,
Appetit & bibit ore rogum.
Emicat inde columba repens,
Martyris os niue candidior
Viſa relinquere,& aſtra ſequi:
Spiritus hic erat Eulaliæ
Lacteolus,celer,innocuus.
Colla fluunt abeunte anima,
Et rogus igneus emoritur,
Pax datur artubus exanimis,
Flatus in æthere plaudit ouans,
Templaq́ꝫ celſa petit uolucer.
Vidit & ipſe ſatelles auem
Fœminæ ab ore meare palam,
Obſtupefactus,& attonitus
Proſilit,& ſua geſta fugit,
Lictor & ipſe fugit pauidus.
Ecce niuem glacialis hyems
Ingerit, & tegit omne forum,
Membra tegit ſimul Eulaliæ
Axe iacentia ſub gelido,
Pallioli uice linteoli.
Cedat amor lachrymantũ hominũ
Qui celebrare ſuprema ſolent,
Flebile cedat & officium,
Ipſa elementa iubente Deo
Exequias tibi uirgo ferunt.
Nunc locus emerita eſt tumulo
Clara Colonia Vettoniæ,
Quam memorabilis amnis Ana
Præterit,& uiridante rapax
Gurgite, mœnia pulchra lauat.
Hic ubi marmore perſpicuo
Atria luminat alma nitor,
Et peregrinus, & indigena
Reliquias, cineresq́ꝫ ſacros
Seruat humus ueneranda ſinu.
Tecta coruſca ſuperrutilant
De laquearibus aureolis,
Saxaq́ꝫ cæſa ſolum uariant
Floribus ut roſulenta putes
Prata rubeſcere multimodis.
Carpite purpureas uiolas,
Sanguineosq́ꝫ crocos metite,
Non caret his genialis hyems,
Laxat & arua tepens glacies,
Floribus ut cumulet calathos.
Iſta comantibus é folijs
Munera uirgo,puerq́ꝫ date,
Aſt ego ſerta choro in medio
Texta feram pede dactylico,
Vilia, marcida, feſta tamen.
Sic uenerarier oſſa libet,
Illa Dei ſita ſub pedibus
Oſſibus altar & impoſitum,
Proſpicit hæc,populosq́ꝫ ſuos
Carmine propitiata fouet.

NICASIVS ET EVTROPIA.

Georg. Vuicel.

FRater & ſoror Nicaſius & Eutropia Galli natione, Chriſti Euangelio toti addicti, quæſierunt Regnum Dei atque iuſtitiam eius, & ambulauerunt in uia domini irreprehenſibiles. Erat autem Nicaſius epiſcopus Remenſis, tempore Vandalicæ perſecutionis,Auiano Aureliæ agente epiſcopum. Atq́ꝫ ó lamentabiles Eccleſiæ caſus. Non ſat erat ipſos olim Romani orbis Imperatores,in Chriſtianorum capita iuratos hoſtes multipliciter ſæuire, niſi exteros etiam Scythas, quibus nihil inhumanius, aduerſus Eccleſiam ſuſcitaret armaretq́ꝫ Diabolus ueterator ille millies execrandus. Pax noſtris erat à do-

meſticis

meſticis perſecutoribus, utpote Cæſaribus iam Eccleſiæ filijs factis, & ecce adeſt Ate noua, imò multo exitiabilior Tiſiphone ab ipſis inferis immiſſa, ne uidelicet infelici Eccleſiæ ulla tranquillitas afforet, uſq; adeo nimirũ irato Satana, & ulciſcente, quòd à ſe ſuoq; tenebrarum regno, baptiſmatis obſtricti ſacramento defecerimus. Porrò hæc Vandalica perſecutio ut non prima, ita nec ultima fuit. Primum omnium Gothi, ex ipſo opinor Acherontis lacu prodeuntes, late uagantes Europam Chriſtianam truculentis armis inuaſerunt. Sic ſcribit Euſebius. Per idem tempus, nempe Valentiniani Auguſti, in orientis regno Gothorũ gens ſedibus ſuis pulſa, per omnes ſe Thracias infudit, armiſq; urbes & agros uaſtare feraliter cœpit. Aſtipulatur Euſebio Nicephorus Monachus græcus, qui de Hypogothis etiam ſcribit: item de Alanis, quorum Paulus quoq; Diaconus meminit. Hos Barbaros unà cum Sarmatis antea bello ſuperarat Conſtantinus Mag. Sed Valens Impe. poſtea, inualeſcenti Gothorum exercitui non potuit æque obſiſtere, imò ab his uictus, miſere perijt: nec illi quicq; profuit, quòd Gothica gens Arianiſmo conſenſerat, cuius ſectæ propugnator Valens Imperator, Eccleſiam catholicam hoſtiliter adflixit. Putabat bene ſecum actum eſſe Valens, ubi miſſis prædicatoribus ſui Euangelij, Gothorum exercitus deceperat, inq; Arij ſectam traxerat, idq; cõſulente Eudoxio, qui aiebat: Communio unius dogmatis, firmiorem faciet pacem. Eo tempore præfuit bello Atalaricus rex Gothorum, iuxta Hiſtoriam Tripart. quem tyrannum Paulus Diaconus Athanaricum uocat. Defuncto Valente creuit Gothorum rabies in Italia, ducibus Alarico Valamero (de quo apud Bedam) Theoderico, Ataulpho, Radagaiſo, Totila &c. Contrà uerò ſtrenue pugnatum eſt ab Imperat. Roman. Valentiniano Valentis filio, Gratiano, Theodoſio, Arcadio, Honorio, Iuſtiniano, Martiano, & ſæpenumero de Barbaris illis reportata uictoria. Interim exurgũt Hunni, poſt Belam, duce Attila, qui ſe Terrorem orbis & Virgam Dei appellabat. Is ſecundum Chronicum Vngaricum, quinquies centena milia militum ductauit in Europam, unde Gothos fudit expulitue, ut ipſe Romano Imperio ſolus dominaretur: erat enim impatiens conſortis regni. Circa idem tempus irruerunt etiam Vandali, duce Genſerico & Helderico, qui adiunctis Alanorũ copijs, per Gallias ac Hiſpanias maximo omnium terrore graſſati ſunt, domitores & uictores Chriſtianorum populorum. Acceſſit huic malo, quòd Genſericus Ariana iam doctrina infectus, Catholicos immaniter trucidauit, idq; in Aphrica, quo tempore locoue S. Auguſtinus uixit. Tum capta fuit à Genſerico Carthago, qui idem Siciliam adflixit: Quinetiã Hunni Thraciam & Illyricum uaſtarũt in iiſdem Eccleſiæ procellis. Athanaricus rex Gothorum, referente Paulo Diacono, Chriſtianos in ſua gente crudeliſſime perſequebat, adq; coronam Martyrij ſublimauit. Preterea Vandali, regnan-

te Thraſimundo, catholicas eccleſias clauſit, & ccxx. Epiſcopos in Sardiniam deportauit exilio multandos. Horrenda mala narro: Romanā urbem à Gothis antea captā, Hunni quoq; expugnarūt et diripuerunt. Mox denuo Gothi, regnante Totila. Quid ea tēpeſtate rebus Chriſtianis potuit funeſtius accidere? Nihil tum cōtemptius, nihil abiectius Eccleſia, nihil abominabilius catholiciſmo. Verū ubi Deo iudicanti uiſum fuit, ceſſauit illa uaſtatio. Miſſi enim fuerunt duo uexilliferi à Roma. Imperatore, Narſes ſcilicet & Biliſarius, qui forti manu Getas illos expulerunt tam Aphrica q̃ Europa, terrasq; fœda barbarie purgatas Imperio Roma. reſtituerūt. Multo poſt deleuerat reliquias Hunnicæ gentis Carolus Magnus, teſte Donato. Attamen totum Scythicæ huius familiæ ſeminariū uſq; in hunc diem extinctum haudquaquam eſt, ſiquidem Hunni Hungariam ſeu Pannoniam obtinuerūt, ibiq; fixerunt ſtabilem ſedem, & Gothi Gothiam ad latus Daciæ, & Vandali Vandaliam ſeu Luſatiam. Nec non æterno Marte celebres Alani alicubi gentium exiſtunt. Durauit iſta per Europam & Aphricam Eccleſiæ perpetuis lachrymis deflenda calamitas CC. amplius annis. Sed quia calamitatem calamitas comitari ſolet, en Italiæ aut potius Romano Imperio aliud ex alio malum. Non enim ita magno temporis interuallo poſt, mouent arma aduerſa Longobardi, & de integro Italicas Gallicasq; urbes depopulantur, duce Alboino. Huic populo è Scandinia oriundo ſucceſſit nihil non ex ſententia uicta Italia regnarunt aliquot annis: dehinc Italicæ regionis partem nacti, quæ ab his Longobardiæ nomen trahit, quieti manſitarunt. Ais: Quando tandem pax Imperio? Tum'ne, uidelicet proſtratis Scythis & Longobardis ſuum in nidum coactis? Heu minime. Nam poſt Gothos, Hunnos, Vandalos, & nunc etiam Longobardos ſub Iuſtino & Tyberio, fatali quadam infelicitate Perſæ contra Romanum Imperium excitant, nempe regnantibus Phoca & Heraclio. Tum enim temporis elato animo Coſdra rex Perſarum orientem, Romanis tributarium, crudeliſſime debellat, capta Hieroſolyma, & expugnatis ciuitatibus plęrisq; Iudæę in Imperij ludibriū triumphat: hoſtis religionis noſtræ ſummus. Sed Heraclius, per Deum uiuum ac uerum potentior, Perſicam beluam repreſſit. Sub eoſdem annos exoritur extrema mundi pernicies Arabs Mahumeta. Prætereo in Hungaris ueterem Hunnorum rabiem ueluti renouatam. Etenim imperante Ludouico vıȷ. Arnolphi filio et Kunrado, Hungari iunctis armis ſocialibus, fortaſſe ad ultionem de Carolo capiendam, Italiam ſubegerunt. Quin & Germaniam noſtram ingreſſi, multas ciuitates expugnarunt, ac omnia paſſim ſanguinolentis cladibus implerunt. Multis poſt annis compreſſit illorum ferociam, cæſis aliquot milibus, rex Otto, mox Imperator. Cæterum iſtæ calamitates Chriſtianiſmi iam olim deſtiterunt, Mahometica noxa hoc etiam die perſeuerat, in nocēdo pertinaciſſima. Equidē primo tempore

quum

quum Arabes deſciuiſſent hortatore ſimul & anteſignano Mahometa à Romano Imper. ac plærique Cæſares, præcipue Tyberius, Abſimarus & Anaſtaſius Artemius huius defectionis cauſa iuſta bella gereret aduerſum illos, inflammati hinc atque concitati fuerunt Saraceni, ita ut frequẽter irruptionem facerent in Italiam, ſeſeque de Romanis uindicarent. Atque iſta diſcordiæ acerbitas quotidie in maius euaſit. Profecto noſtra ætate experimur iſthuc, ut hiſtoriarum lectione opus non admodum ſit. Nunc ipſi, inquam, ſentimus, quod ſæculis prioribus factitatum eſſe legimus. Eccleſia tot retro annis à Scythico populo uexata, nunc compluribus etiam ſæculis à longe immaniſſimis feris, quos Turcas uocant, ultra omnem modum moleſtatur. Gothorum, Hunnorum, Vandalorum & Longobardorum uſurpata poteſtas, finem accepit in Europa ac Aphrica: at Saracenorum tyrannis in omnes horas augeſcit, non habitura finem, hoc quidem rerum ſtatu. Eſt hæc Antichriſti tyrannis, & Draconis rabies, qua tot milia Chriſtianorũ hodie miſerrime pereunt. Huiuſmodi obiter percurrimus, dum, quænam fuerit Vandalica perſecutio aduerſum Nicaſium, presbyteris rudioribus ſubindicare uoluimus, alioqui ferè extra inſtitutum. Tametſi ea hiſtoriarum repetitione palam fit, quàm infinita ſanctorum milia, non ſolum Nicaſius cum ſua Eutropia, in Scythicis iſtis cædibus interempti fuerint, quorum nomina licet nos lateant, uolumus tamen & illorũ quotquot ſunt, memoriã in Nicaſij ferijs renouatã celebrari. Vnus Nicaſius in Vandalorũ furore occiſus, repræſentat nobis multas myriades ueterum Chriſtianorũ in iſtis barbarorum impreſſionibus partim trucidatorum, partim ſpoliatorum exilioque damnatorum. Celebramus quoque in Nicaſio & Eutropia omnes fratres ſororesque noſtras in Chriſto, quotquot Turca trux tyrannus ardens oculis, animoque fremens tam præteritis quàm noſtris annis, in Græcia, in Italia, in Pannonia, uelut oues mactauit. Vincit hæc Turchica immanitas Gothicam: hæc ſæuitia ſuperat Hunnicam, hæc crudelitas antecellit Vandalicam. Incidimus eheu nos in longe deteriora tempora, atque illa fuerunt, quæ nobis Chronographi de ueterum Romanorũ atque Aphricanorum ærumnis in ſcriptis reliquerũt. Scythæ loris, Turcæ ſcorpionibus cædunt Eccleſiam. Antiochus olim ad Soleimannum collatus, columba uideri poſſit. Siculi tyranni, & qui Athenis ui damnabantur, tantum non amici fuerint, ſi hos Saracenos, inimicos tales, aſpicias. Quis ſtrages, quas ædidit homo ille perditionis, quis funera fando explicet? Nicaſius uerum agens paſtorem, irruentibus immani ira comitatis homicidis pro populi ſalute ſolicite orans, gladiorum ictus fortiter excepit, ſicque in confeſſione S. Euangelij mortem obijt. Eadem fide & exemplo ciues occubuerũt, Pretioſa mors in conſpectu Domini. Accidit res admiranda, Remenſes à Vandalis iugulati, uicerunt. Atque inde nomen Nicaſius habet. Sit benedictus Deus.

SABBAS ABBAS PALÆSTINÆ.

Georg. Vuicel.

PAtria Cappadox, Chriſtianis parentibus Sabbas, cuius nomẽ in Græcorum quoq; Ephimeride legitur. Is patre in militiam proficiſcente: ſiquidẽ iſthuc iubebat Imperator Theodoſius: proripuit ſe in Monaſterium, partim ut in eo, quippe loco ſemotiore, à ſeculari ſtrepitu tranquillius Deo ſeruiret, uitæ innocentia, precibus, ieiunijs, meditationibus, Pſalmodijs, partim ut commodius pijs utriuſq; Teſtamenti literis operam daret. Quæ duo Monachũ Chriſtianum decent, nimirũ Deo & ſtudijs uacare. Extra illum binariũ Monachus nihil aliud eſt, q̃ telluris inutile pondus. Monachus mundo familiaris, Deo odibilis eſt. Monachus prauis cupiditatibus indulgens à caupone nihil differt. Non cucullus, ſed uirtus facit Monachũ. Sub cucullo hypocriſis latere poteſt, in bona mente non poteſt. Eò proceſſit ſanctimoniæ Sabbas, ut per eum miracula quædam ederet omnipotens. Diabolum uicit uarijs modis, tanta ualebat uirtute dei. Vitam beatus uir in Palæſtina conſumpſit, ubi in domino obdormiuit, Hieroſolymis ſepultus. Rapha. Volaterranus de Sabba illo ita commemorat, lib. xix. Sabbas abbas imperante Theodoſio è Cappadocia uenit Hieroſolymam, ubi uſq; ad extremum uixit, paruo ſibi ædificato tugurio, quotidie loca religioſa luſtrando. Eius deinde reliquiæ Venetias translatæ.

IGNATIVS EPISC. ET MARTYR.

Ex D. Hieronymo.

IGnatius Antiochenæ Eccleſiæ tertius poſt Petrum Apoſtolum Epiſcopus, commouente perſecutionem Traiano, damnatus ad beſtias, Romam uinctus mittitur. Cumq; nauigãs Smyrnam ueniſſet, ubi Polycarpus auditor Ioannis Epiſcopus erat, ſcripſit unam Epiſtolam ad Epheſios, alteram ad Magneſianos, tertiam ad Trallenſes, quartam ad Romanos: & inde egrediens ſcripſit ad Philadelpheos, & ad Smyrnæos, & proprie ad Polycarpum, cõmendans illi Antiochenſem Eccleſiam: in qua & de Euangelio, q̊d nuper à me translatum eſt, ſuper perſona Chriſti ponit teſtimonium, dicens: Ego uerò & poſt reſurrectionem in carne eum uidi, & credo quia ſit. Et quando uenit ad Petrum, & ad eos, qui cum Petro erant, dixit eis: Ecce, palpate me, & uidete, quia non ſum dæmonium corporale. Et ſtatim tetigerũt eum, & crediderunt. Dignum aũt uidetur, quia tanti uiri fecimus mentionem, & de Epiſtola eius, quam ad Romanos ſcribit, pauca ponere. De Syria uſq; ad Romam pugno ad beſtias in mari & in terra, nocte dieq;, ligatus cum decem leopardis, hoc eſt militibus, qui me cuſtodiũt: quibus & cum benefeceris, peiores fiunt. Iniquitas autem eorum, mea doctrina eſt, ſed non idcirco iuſtificatus ſum. Vtinam fruar beſtijs, quæ mihi ſunt

mihi ſunt præparatæ, quas & oro mihi ueloces eſſe ad interitum, & ad ſupplicia, & allici ad comedendũ me, ne ſicut & aliorum martyrũ non audeant corpus attingere. Quòd ſi uenire noluerint, ego uim faciam, ut deuorer. Ignoſcite mihi filioli, quid mihi proſit, ego ſcio. Nunc incipio Chriſti eſſe diſcipulus, nihil de his quæ uidentur, deſyderans, ut Ieſum Chriſtum inueniam. Ignis, crux, beſtię, confractio oſſium, membrorum diuiſio, & totius corporis contritio, & tota tormenta diaboli, in me ueniant, tantũ ut Chriſto fruar. Cumq́ iam damnatus eſſet ad beſtias, ardore patiendi, cum rugientes audiret leones, ait: Frumentũ Chriſti ſum, dentibus beſtiarum molar, ut panis mundus inueniar. Paſſus eſt anno undecimo Traiani. Reliquiæ corporis eius Antiochiæ iacent extra portam Daphniticam in cœmiterio. De eodem S. Ignatio lege presbyter. Euſebium, Hiſt. Eccle. lib. iij. cap. xxxvij.

DE EODEM S. IGNATIO.

Ex Baptiſta Mantuano.

PAſtor in Antiochi celebres Ignacius agros
Venerat, & ſacros Petri ſortitus honores,
Sancta per Aſſyrios paſcebat ouilia campos:
Iſte ſuper mira naſcentis origine Chriſti,
Et teneri ſtudijs æui, uitæq́ prioris
Moribus ad matrem dedit, accepitq́ tabellas.
His adeo incaluit patriæ cœleſtis amore,
Obuius ut fatis ultro progreſſus in ipſos
Se tulerit Traiani enſes, & in ora leonum.
Quin & defuncti ſcrutatus colla ſatelles,
Auratis inſcripta notis inuenit Ieſu
Nomina: ſic grauibus dictis, ſuaſuq́ potenti
Intima diſcipuli penetrarat pectora uirgo.
Ac ſi quis Partho miſſurus ſpicula cornu,
Cuſpidis æratæ trahat, impellatq́ ſagittam.

S. DAMASVS. EPISC. ROM.

Ex Platina.

DAmaſus natione Hiſpanus, patre Antonio, Iuliani temporibus fuit, uiri certe egregij, ſi domi, ſi foris eius ingeniũ reſpicis. Nam & Eubolo ſophiſta & Libanio philoſopho pręceptoribus uſus, liberalibus diſciplinis ita erat imbutus, tũ Græce, tũ Latine, ut cuiuis optimo principi cõparari poſſet. Multę erat memorię, ingẽtis facundiæ, in amicos liberalis, ꝓuincialibus iuſtiſſimus, gloriæ cupidus. Verum hæc omnia ad extremũ euertit, dum Chriſtianos perſequitur. Callidior tamen cæteris perſecutor non ui, neq́ tormentis primo, ſed

N præmijs

præmijs, honoribus, blanditijs, perſuaſionibus maiorē ferè populi par-tem, quàm ſi atrocior fuiſſet, elicuit. Vetuit autem, ne Chriſtiani autorū gentiliū ſtudia adirent, néue ſcholę, niſi his qui deos deasq́ue uenerarentur, paterent. Vni tamen pro hæreſio uiro doctiſſimo conceſſum eſt, ut Chriſtianos publice doceret, quam gratiam ipſe indignatus cōtempſit. Militare cingulum dari niſi gentibus uetuit. Statuit præterea procurationes prouinciarum iuriſq́ue dictionē Chriſtianis non debere permitti, quippe quibus lex ipſa Chriſtiana proprio uti gladio uetat. Athanaſiū tamen aperte oppugnat, atque in exiliū mittit, à magis, ab auguribus inſtigatus, quorum artibus maxime delectabatur, quòd dicerent, Athanaſium obſtare, quo minus eorū artes in pretio eſſent. Cum Daphnius quoque in ſuburbano Antiochiæ iuxta fontem Caſtalium litaret Apollini, & nulla ex his quæ quærebantur reſponſa ſuſciperet, cauſaſq́ue ſilentij percontaretur à ſacerdotibus, Dæmones aiunt ſepulchrum Babyllæ martyris propè aſtare, & ideo reſponſa non reddi. Tum Iulianus Galilæis imperat, (hoc enim nomine Chriſtianos appellabat) ut ſepulchrū martyris inde auferant. Qui dum ſepulchrum mira exultatione traherent, dicentes: Confundantur omnes, qui adorant ſculptilia, & qui gloriantur in ſimulacris ſuis: ita iram Iuliani principis concitarunt, ut multos præter inſtitutum ſuum interfici iuſſerit. Miror ego illud à Iuliano factum, cum diaboli artes iam uanas eſſe cognoſceret. Semel enim magū quendam in ſpeluncam ſecutus, cum uoces dæmonum perhorreſceret, ſigno crucis uſus eſt, quo fugati ſunt dæmones. Cum uerò Iulianus diceret, ſigno crucis aliquid mirum ineſſe, reſpondit magus, dæmones etiam genus illud ſupplicij formidare. Hanc ob rem Iulianus pertinacior quàm antea factus eſt, adeo uanitati magicæ deditus erat, licet prius Chriſtianam religionem ſimulato animo amplexus fuiſſet, ut Conſtantij odium uitaret, legiſſetq́ue publice diuinos codices, ac baſilicā nomine martyrum ædificaſſet. Præterea uerò idem Imperator, quo noſtris ſtomachum faceret, Iudæis templum Hieroſolymitanum reſtituit, cum dicerent, ſe alibi ſacrificare non poſſe. Qui certe tanta arrogantia elati ſunt, ut maiore impenſa quàm anteà, reſtituere templum conarentur. Verum non ita multo pòſt terræmotu templū corruens, & multos Iudǽos ſimul oppreſſit, & illud approbatum eſt, lapidem ſupra lapidem poni non debere. Sequenti autem die incendio diuinitus immiſſo, & ferramenta ipſa cōſumpta ſunt, & eo miraculo multi Iudæi perterriti ad fidem Chriſti uenêre. In Perſas uero proficiſcens Iulianus, quos intellexerat res nouas moliri in reditu ſuo, malam quidem rem Chriſtianis minatur. Cùm autem ſuperatis hoſtibus incōpoſito agmine uictor rediret, apud Cteſiphontem confoſſus perijt. A' ſuis, an ab hoſtibus id factum ſit, incertū eſt: quanquàm ſunt, qui ſcribant, ſagitta ex incerto miſſa transfixum fuiſſe, eundemq́ue exclamaſſe manu ad coelum extenſa, Viciſti Galilæe, uiciſti: nam Chri-

ſtum

ſtum Galilæum appellabat, & fabri filium: unde illud adoſcentis in Libanium ſophiſtam, interrogantem, quid ageret fabri filius, Iuliano, inquit, locellum componit: nam paulo pòſt eius cadauer locello auectum eſt. Sunt etiam, qui ſcribant, hunc antea clericum fuiſſe, ac poſtea à fide noſtra defeciſſe, unde hominē apoſtatam uocant. Periјt autem poſt annum & octo Imperiј ſui menſes: anno uero ętatis ſecundo & trigeſimo. Huic deinde ſuccedit Iouinianus, qui ab exercitu Imperator electus, nō prius profiteri Imperatoris nomen uoluit, quàm omnes conclamarent, ſe Chriſtianos eſſe, Quibus collaudatis, & imperium ſuſcepit, & exercitum è manibus Barbarorum liberauit, Niſibi ac magna Meſopotamiæ parte Sapori regi Perſarum relicta. Hic autem octauo imperiј ſui menſe cruditate ſtomachi, ſiue tetro odore prunarum moritur. Damaſus autem electus ad Pontificatum obeundum Vrſicinum diaconum competitorem habuit in baſilica, quæ Sicinini appellatur, ubi multi utrinq; cecidere in ipſo templo, cum res nòn ſuffragiјs tantum, ſed ui & armis tractaretur. Verum non ita multo pòſt, ſacerdotum ac populi conſenſu Damaſus Epiſcopus confirmatur, & Vrſicinus ad Neapolitanam Eccleſiam traducitur. Damaſus autem adulteriј accuſatus publico Concilio cauſam dixit: ubi & innocens abſoluitur, & Concordius atq; Caliſtus diaconi falſi accuſatores damnati ac reiecti ab Eccleſia ſunt. Cautumq; lege eſt, ut deinceps pœnam talionis ſubeant, qui aliquem falſò accuſauerint. Pacata tandem Eccleſia, Damaſus ocio literario delectatus, uitas Pontificū omnium, qui ante ſe fuere, conſcripſit, easq; ad Hieronymum miſit. Non deſtitit tamen & templa & cultum diuinum augere. Duas enim baſilicas ædificauit: unam iuxta theatrum, alteram uia Ardeatina ad catechumbas. Dedicauit & Platoniam, ubi corpora Petri & Pauli aliquando iacuerant. Verſibus quoq; elegantibus ſanctorū corpora eò loci ſepulta exornauit ad memoriam poſteritatis. Præterea uerò baſilicam, quam ipſe in honorem diui Laurentiј non longe à theatro Pompeiano condiderat, maximis muneribus ornauit, patena argentea librarum uiginti, ama argentea librarum quindecim, ſcypho argenteo anaglypho librarum decem, calicibus argenteis quinque, coronis argenteis. V. domos quoq; circa baſilicam poſitas dono dedit: fundum etiam Papyrianum agri ferentinatis: fundum Antonianum, balnea nō longe à templo poſita: ut Pſalmi quoq; alternis uicibus in Eccleſia canerentur, in fineq; eorum uerba hæc ponerentur, Gloria patri & filio & ſpiritui ſancto, inſtituit. Primus etiā Hieronymi ſcriptis autoritatē dedit, cum prius LXX. interpretū ſcripta tantummodo in pretio eſſent. Nam & Biblia Hieronymi legi cœpta eſt, et Pſalmi eiuſdem fideliter ex Hebraico traducti, cum antea apud Gallos potiſſimum incompoſite legerentur. Mandauit item, ut in principio celebrationis (quam Miſſam uocant) confeſſio diceretur, ut hodie fit. Idem uerò Damaſus, ubi ex ſa-

N ij cris

cris ordinibus quinquies habitis, presbyteros unū & XXX. diaconos XI. Epiſcopos, II. & LX. creaſſet, moritur, ac ſepelitur uia Ardeatina cum matre & ſorore in baſilica à ſe cōdita, tertio Idus Decembris. Sedit annos XIX. menſes III. dies XI.

S. THOMAS APOSTOLVS.

Ex Euſebio. DE hoc Euſebius in hunc modum: Deniq; poſt reſurrectionem atq; aſcenſionem Domini ad cœlos, Thomas Apoſtolus ex commonitione diuina Thattæum quendam, unum ex ſeptuaginta diſcipulis, ad Ediſſenam ciuitatem Euangeliſtam & prædicatorem uerbi dei emittit, ſimul & quæ à domino promiſſa fuerant, impleturum. Idem lib. iij. cap. j. ait: Thomas (ſicut nobis traditum eſt) ſortitus eſt Parthos, Matthæus Æthiopiam, &c. Idem lib. xj. cap. v. ſic ſcribit: Edeſſa Meſopotamiæ urbs fidelium populorum, Thomę Apoſtoli reliquijs decorata, &c. De S. Thoma Hieronymus ſic: Thomas Apoſtolus, quemadmodum traditum eſt nobis, Parthis & Medis & Perſis, & Germanis, & Hircanis, & Bactris, & Magis prædicauit Euangelium Domini. Dormiuit in ciuitate Calamina, quæ eſt Indiæ.

Libuit præterea huc attexere nonnihil ex ſacro Sedulij poëmate, Ioan. xx.

Ex Sedulio.

CVm foribus clauſis reſideret turba fidelis,
Pace ſalutantis ſeſe intulit, atq; foratas
Expediens palmas, nudat latus. Aſt ubi Thomas,
Cui Didymus cognomen erat, cum fratribus unà
Non fuerat, dubioq; fidem ſub corde gerebat,
Donec rurſus eò pariter reſidente ueniret,
Qui nunquam ſubtractus erat, tunc limine clauſo,
Conſtitit in medio, non dedignatus apertum
Diſcipulis monſtrare latus, tactuq; probari
Vulneris, & mentem patienter ferre labantis.
Agnitus hinc potius q̄ ſit dubitantis amicus.
Quiſquis enim artifices cæca ſub imagine fraudes
Inſtruit, & uarias cupit exercere figuras,
Non uult agnoſci, non uult ſua facta requiri,
Vt lateant ſub nube doli, nebulaq; recludens
Omnia, ſollicitos odit ſimulator amicos.

Natalis

NATALIS DOMINICVS.

QVa gratia, uel quibus laudibus hunc diem Natalis Domini prædicemus, prorſus ignoro. In tanta enim feſtiuitate ad magnificandum Deum humana loquela non ſufficit. Nam ſi tunc cum naſcebatur Chriſtus, angelorũ uoce laudatus eſt, nũc humana laudandus eſt uoce, cum regnat? Supergreditur enim illius temporis feſtiuitatem noſtra ſolennitas. Siquidem tunc ſtupuerunt illi tantum naſcentem Dominũ, nos illum ſuſpicimus naſcentem, reſurgentem pariter & regnantem. Tanto igitur facundior laudatio eſſe debet humani temporis, quanto ſunt maiora miracula. Sed quoniam dignam prædicationem exhibere non poteſt humana fragilitas, ad angelorũ nos præconia conferamus. Et quia merito eos ęquiparare non poſſumus, deuotione comitemur: hoc eſt, in ea feſtiuitate eadem qua illi lætitia, nos ſententia perſultemus, dicentes: Gloria in excelſis deo, & in terra pax hominibus bonæ uoluntatis. Digna planè & iuſta ſententia, quæ in natiuitate Chriſti, & Deo honorem repræſentat in cœlis, & hominibus pacem præſentat in terris. Ante ſaluatoris enim ortum nec cœleſtia reuerentiã deferebant, nec terrena requiem poſſidebant. Sed uidete quid dicat ipſa ſententia: pax in hominibus bonæ uoluntatis. Non in quibuſcunq; hominibus, ſed bonę uoluntatis hominibus, ut intelligas pacem Chriſti non debiti eſſe, ſed meriti. Non enim eam meriti angeli in ea nocte, qua paſtores naſcentem dominum ſuper gregem ſuum uigilias obſeruantes primi præ omnibus didicerunt. Ipſi enim primi ortum Saluatoris ante omnes homines intimantibus angelis cognouerunt. Vnde mirum eſt, ꝙ prius redemptionẽ ſæculi potuerint ſcire, ꝙ̃ principes. Non enim angeli annũciarant regibus, non iudicibus, ſed hominibus ruſticanis. Non ergo iam mirandum eſt, ſi Chriſti gratiam ante ſcire meruerit innocentia, ꝙ̃ poteſtas, & prius cognoſcere ueritatem ſimplex ruſticatio, ꝙ̃ ſuperba dominatio. Quod enim cognouerunt paſtores, principes cognoſcere nequiuerũt. Vnde & beatus Apoſtolus ait: Quam nemo principum ſæculi huius cognouit: & reliqua. Ergo in natiuitate Domini angeli pariter cum paſtoribus ſunt lætati. Excelſam uerò dicentes gloriam. Nam uicinis quodam modo & cunctis choris Dei gloriam prædicauerunt. Vnde & credo eoſdem angelos in eiuſdem Domini eadem feſtiuitate, ſimili nobiſcum lætitiæ uicinitate gaudere. Nam qui ſolent propter Chriſti ortum alloqui paſtores, nõ poſſunt propter eiuſdem Chriſti gaudium non inquirere ſacerdotes? Siquidem & quod tunc ad illos ſuper gregem ſuum uigilias obſeruantes, nocte intempeſta locuti ſunt, huius temporis myſterium deſignabant. Nam illo facto, hoc utiq; monſtrabatur, gregem populũ, noctem ſæculum, ſacerdotes eſſe paſtores, qui iugi ſuper plebem ſollicitudine

Ex S. Ambroſio.

dine uigilantes propter Chriſtum ab angelis minime deſeruntur. Hodierna igitur die ſecundum carnem natus eſt dominus,ita ſecreto, ita ſilentio,ut ortum eius ſæculum penitus ignoraret. Ignorauit enim ſæculum, quia & extra conſcientiam patris natus, & extra ordinem naturæ conceptus. Nam Ioſeph conceptum ſuſcepit filium, quem non genuit: Maria partum ædidit,quem ſexus conſuetudine non creauit. Sic igitur natus eſt Dominus,ut ortum eius nemo futurũ ſuſpicaretur,nemo crederet,nemo ſentiret.Quemadmodũ crederet hoc futurũ, quod poſtea ꝙ factum eſt,factum eſſe uix credunt?Nam quod ita latenter & ſecreto ſaluator deſcenſurus eſſet in uirginem, iam antè Dauid propheta teſtatus eſt,dicens: Deſcendet ſicut pluuia in uellus. Quid enim tam ſilenter & ſine ſtrepitu fit, ꝙ cum imber in lanæ uellus infunditur? Nullius aures ſono uerberat, nullius corpus humore repercuſſionis aſpergit: ſed ſine inquietudine hominũ totum imbrem per multiplices effuſum partes toto corpore in ſe trahit,unius meatus ſciſſurã neſciens,ſolida mollitie plures prębens meatus,& quod clauſum uidetur per denſitatem,eſt patulũ per tenuitatẽ.Rectè ergo Maria uelleri comparatur,quę ita concepit Dominum,ut toto eum hauriret corpore:nec eius diſciſſuram corporis pateretur, ſed eſſet mollis ad obſequiũ, ſolida ad ſanctimoniam. Recte inquam,Maria uelleri comparatur,de cuius fructu ſalutaria populis ueſtimenta texuntur. Vellus planè Maria eſt, ſiquidem de molli ſinu eius agnus egreſſus eſt, qui et ipſe matris lanicium,hoc eſt, carnem geſtans, molli uellere cunctorum operit uulnera populorũ. Omne em̃ peccati uulnus Chriſti lana ſuffunditur,Chriſti fouetur ſanguine: & ut ſanitatem recipiat,Chriſti indumento ueſtitur.

IN PRAECONIVM EIVSDEM NATALIS *ſummi ac maximi.*

Ex Sedulio.

A Solis ortus cardine
Ad uſꝙ terræ limitem
Chriſtum canamus principem
Natum Maria uirgine.
Beatus author ſæculi
Seruile corpus induit,
Vt carne carnem liberans
Ne perderet quos condidit.
Caſtæ parentis uiſcera
Cœleſtis intrat gratia,
Venter puellæ baiulat
Secreta,quæ non nouerat.
Domus pudici pectoris
Templum repente fit Dei,
Intacta neſciens uirum,
Verbo concepit filium.
Enixa eſt puerpera,
Quem Gabriel prædixerat,
Quem matris aluo geſtiens
Clauſus Ioannes ſenſerat.
Fœno iacere pertulit,
Præſepe non abhorruit,
Paruoꝙ lacte paſtus eſt,
Per quem nec ales eſurit.
Gaudet chorus cœleſtium,
Et angeli canunt deo.
Palamꝙ fit paſtoribus
Paſtor creator omnium.
Hoſtis Herodes impie,
Chriſtum uenire quid times?
Non eripit mortalia,
Qui regna dat cœleſtia.

Ibant

Ibant magi quam uiderant
Stellam ſequentes præuiam,
Lumen requirunt lumine,
Deum fatentur munere.
Katerua matrum perſonat,
Conliſa deflens pignora,
Quorum tyrannus millia
Chriſto ſacrauit uictimam.
Lauacra puri gurgitis
Cœleſtis agnus attigit,
Peccata quæ non detulit,
Nos abluendo ſuſtulit.
Miraculis dedit fidem,
Habere ſe deum patrem,
Infirma ſanans corpora,
Reſuſcitans cadauera.
Nouum genus potentiæ,
Aquæ rubeſcunt hydriæ,
Vinumque iuſſa fundere,
Mutauit unda originem,
Orat ſalutem ſeruulo
Flexus genu Centurio,
Credentis ardor plurimus
Extinxit ignes febrium.
Petrus per undas ambulat,
Chriſti leuatus dextera.
Natura quam negauerat
Fides parauit ſemitam.
Quarta die iam fœtidus
Vitam recepit Lazarus,
Cunctiſque liber uinculis
Factus ſuperſtes eſt ſibi.
Riuos cruoris horridi
Contacta ueſtis obſtruit
Fletu rigante ſupplicis
Arent fluenta ſanguinis.
Solutus omni corpore
Iuſſus repente ſurgere,
Suis uiciſſim greſſibus
Aeger uehebat lectulum.
Tunc ille Iudas carnifex
Auſus magiſtrum tradere,
Pacem ferebat oſculo,
Quam non habebat pectore.
Verax datur fallacibus,
Pium flagellat impius,
Crucique fixus innocens
Coniungitur latronibus.
Xeromyrrham poſt ſabbatum
Quædam uehebant corpori,
Quas allocutus angelus,
Viuum ſepulchro non tegi.
Ymnis uenite dulcibus,
Omnes canamus ſubditum
Chriſti triumpho Tartarum,
Qui nos redemit uenditus.
Zelum Draconis inuidi,
Et os leonis peſſimi
Calcauit unicus dei,
Seſeque cœlis reddidit.

ALIVD IN EVNDEM NATALEM.

Ex Baptiſta Mantuano.

Auguſtus rerum dominus regna, oppida, & ipſos
Indigenas redigi in ſcriptis mandarat: & ibant
Cæſareis omnes cenſum nomenque daturi
Præſidibus: ueterem patriam Dauidis Ioſeph:
Cum conſorte graui Bethlemica regna petebat.
Iamque ſuburbanas ædes intrarat, & urbem
Turba frequens complebat: erant plena omnia multo
Hoſpite, & ingenti ſtrepitu, plenæque ſonabant
Confuſo clamore domus, promiſcua uulgi
Congeries atra ſub apertis nocte iacebant
Porticibus, nulloque tegi uagus aduena tecto
Iam poterat, &c.
At tulerat medio nox alta ſilentia curſu,
Aſtraque per tenebras tremulis ardentia flammis

Luſtrabant

Luſtrabant dubio frigentem lumine terram,
Occiderant ignes, & caligauerat antrum,
Quom ſubito matris clauſa puer æditus aluo
Expulit umbroſam cœleſti lumine noctem.
Aduenêre chori ſuperum, promptiq́ꝫ agilesq́ꝫ
Dulce miniſterium nato exhibuere Tonanti,
Et dulces cecinere modos: tulit ora repente
Territus hac nouitate ſenex, & ſtrata cubili
Membra leuans, pueri numen recubantis adorat.
Iam leuis, & partu nullos experta dolores,
Suſtulit infantem, pannisq́ꝫ uolutum,
In præſepe tulit, iumentorumq́ꝫ ſub ora
Micia, ubi tractis alternus anhelitus auris
Spirabat pueri tepidos in membra calores.
Tum quoq́ꝫ montanis lætum paſtoribus agmen
Diuorum apparens, Regem clamauit Olympi
Quęrite, qui natus modico iacet abditus antro,
Ite citi: nec uos nox intempeſta retardet,
Candida formoſæ iam pendet ad ubera matris:
Infantem fouet ipſa ſinu: noua gaudia mundus
Accipit, & rerum melior contexitur ordo.
Deſcendit promiſſa ſalus, pia numina mundo
Seruauêre fidem, fœlicia ſæcula currunt,
Et cum prole noua cœlo noua labitur ætas,
Pax noua terrigenis oritur, noua gloria cœlo.
Hæc diui. Greſſus illi mouere citatos,
Ingreſſiq́ꝫ lares, dulcem uidere puellam
Paſcentem teneros lactenti pectore partus.
Nam iubar immenſum cœlo deduxerat infans,
Illuſtriq́ꝫ die noctis diſiecerat umbram.
Mirati lucem inſolitam, ſummumq́ꝫ decorem
Virginis, osq́ꝫ uiri ſanctum, capitisq́ꝫ uerendi
Canitiem ſacram, pulchræq́ꝫ ſimillima matri
Pignora uirgineum labris mulgentia pectus.
Poplitibus flexis miti ſub imagine clauſum
Numen adorarunt: mox ad ſua ſepta reuerſi
Miſerunt celebrem uicina per oppida famam.

PLVRA SVPER ILLO NATALI AVGVSTISSIMO.

Ex S. Auguſ. de Symbolo. lib. 4.

Quis non expaueſcat, cum audit, Deum natum? Audis naſcentem: uide in ipſo ortu miracula facientem. Aluus tumeſcit uirginis, clauſtrum pudoris permanet: Impletur uterus ma-

tris

tris ſine ullo complexu patris: Sentit prolem quæ ſe ignorabat coniugem. Angelus ad uirginem loquitur: à uirgine cor præparatur: Chriſtus fide concipitur. Miraris hæc? Adhuc mirare. Parit mater & uirgo fœta & intacta: Naſcitur filius ſine homine patre, qui fecit & ipſam matrem: Factor omnium fit inter omnia: portatur manibus matris rector totius orbis: lambit ubera regens ſydera: tacet & Verbum eſt. Necdum per linguam ſe demonſtrabat quis eſſet: & uniuerſa creatura ſuum natum indicat creatorem. Angeli paſtoribus annunciant, ſtella Magos inuitat, ruſticitas paſtorum admonitione exigit Angelorum, curioſitas Magorum inſtructa eſt lingua cœlorum. Magi Iudęorum regem prædicant, Iudæi abnegant. Illi quærunt adorare, iſti quærunt occidere. Dicunt Magi Herodi regi, quem quærunt natum regem: dicunt Iudæi ex qua ciuitate Chriſtus ſurgat regnare. Vtriq; prædicant, utriq; confitentur, ſed illi aliter, iſti aliter: Illi ut inuentus adoret, iſti ut captus necetur. O Iudæi, ad hoc ferentes in manibus lucernam legis, ut alijs uiam demonſtraretis, & uobis tenebras ingeratis? Ecce Magi primitię gentium Chriſto offerunt munera: non ſolum aurum, thus & myrrham, uerum etiam animas ſuas: & uos repudiat iniquitas propria, ut illum qui uos uenit obligatos liberare, dementes effecti, eum quæratis occidere.

DVÆ CAVSSÆ NATIVITAtis Domini Ieſu.

VNa eſt, ut ſecundum hominē omnia patiendo pro nobis, à peccatorū nos uinculis liberaret. Sic enim Eſaias propheta prædixerat: *Ex ſermon. Auguſtini.* Hic peccata noſtra portauit, & pro nobis dolet. Et rurſus: Ipſe autem uulneratus eſt propter iniquitates noſtras, & infirmatus eſt propter peccata noſtra: Eruditio pacis noſtræ in eo. Liuore enim eius nos ſanati ſumus. Altera uerò cauſſa eſt dominicę paſſionis, ut nos, quos ſanguine ſuo redemit à uitijs atq; criminibus, non ſolum doctrinæ, auxilio & gratiæ, ſed etiam exemplo ſuo ad ſtudium ſanctitatis accenderet, ne nos ut modo præcipientem dominum, ſed etiam exemplo ſuo ad uirtutis faſtigia prouocantem, maiore alacritate ſequeremur, & iuſtiſſimum Dominum & pium Patrem, ſecundum ſententiam beati Petri, filij imitatione coleremus.

IDEM DOCTOR ECCLESIASTIcus, & eſt tempeſtiua paræneſis.

QVando peccatum quodcunq; delectat aut ſubrepit, ſit nobis in memoria, quòd iam deleta ſunt peccata noſtra. Non perdamus præmium ſanguinis Chriſti, nec maculemus ſtolam animæ per iniquitatem, aut rapinam, aut concupiſcēntiam. Iacuimus, iam erecti ſumus, uulnerati fueramus, iam ſanati ſumus. Non erit excuſatio. Qualeſcunq;

poteſt diabolus ad malum inuitare, non poteſt trahere, delectionem inſert non poteſtatem, conſilium ingerit non conflictum. Nunc ergo propter partum beatæ Mariæ ſit mihi ſermo ad uirgines, ſiue uiros, ſiue uiduas, ſiue fœminas, ſiue pœnitentes, ſiue pauperes, ſiue ſeruos, non eſt apud Deum niſi meritorum diſcretio.

RVRSVS IN NATALEM Domini.

Ex Cyprian. ADeſt Chriſti multũ deſyderata & diu expectata Natiuitas, Adeſt ſolennitas inclyta, & in præſentia Saluatoris grates & laudes Viſitatori ſuo per orbem terrarum ſancta reddit Eccleſia. Gaudia nobis cælitus nunciantur, lætitia imperatur. Nox iſta ſacri partus conſcia &c̃.

IN EVNDEM.

Ex Gregor. Nazanz. CHriſtus naſcitur, gloriamini. Chriſtus ex cœlis, occurrite. Chriſtus ſuper terram, exaltemini. Cantate domino &c̃.

IN NATALEM CHRISTI Regis.

Hæc Io. Gig. olim ad me.

IAni Calendæ nunc fores
Pulſant, hyems in uertice
Summo ſtat, hircus iam niuem
Inducit albam montibus.
Adeſt dies, quo natus eſt
Quem tremit orbis & polus
De quo Prophetæ ſæpius
Fatidici prædixerant.
Iam rata ſunt præſagia
Vatum futuro de duce
Qui liberet diuinitus
Hominem malis obnoxium.
Conditor orbis & poli
Fine & carens exordio
Paupere tecto natus eſt
Pecus ante brutum uagijt.
Stygij Iouis iam clauditur
Regia, cœleſtis patet
Ianua, multos quæ dies
Surda ſtetit mortalibus.
Luenda patris crimina
Adæ recedunt, nubila
Cœleſte depellit iubar
Redditq; lumen perditum.
Præuia lux ferentibus
Munus Magis è Perſide
Monſtrat ſalutis principem
Viasq; tutas indicat.
Nimium beata ciuitas
O Bethleem quæ ſuſtines
Regem tremunt quem tartara
Cui paret orbis & polus.
Cuius triplex laudem canat
Mundus per omne ſæculum
Cuius potentiam tremat
Quicquid hic orbis continet.

QVidquid algenti latitat ſub axe
Quid uel Eois retinetur oris
Gaudeat, lætum Oceani triumphet
Littus utrunq;.

Pſallat

Pſallat in laudes genitoris almi
Gentium quicquid trifidum eſt per orbem
Vt modo excelſo reſonent Olympo
Iubila læta.
Cur ita? humanæ redeunt cohorti
Pax, ſalus, ſummo reparata rege,
Vita adeſt quam perdiderat per orbem
Degener ordo.
Venit Abrahæ puer à Prophetis
Sæpe promiſſus, genitrice pura
Prodijt ueræ dominus ſalutis
Fons & origo.
Perditæ turbæ reparat ſalutem
Regna Plutonis quatiet, tyrannos
Opprimet, uero populos amore
Ducet ad aſtra.
Liberet quo nos Stygijs ab undis
Induit, parens domino parenti,
Corpus humanum, paleis quieuit
Paupere tecto.

PRECATIO.

CHRISTE pia de Virgine
Nate, gregem quo perditum
Eriperes è faucibus
Orci, poloq́ adiungeres,
Quem tremit orbis maximus
Quem dominum agnoſcit polus
Da miſeratus quo tibi
Iuſtas canamus gratias,
Fac ne malus nos occupet
Rurſus tuo hoſtis lumine
Preſſus, ſed ut te principem
Toto colamus pectore.

AD HERODEM.

HEbręo fruſtra pfundis ſanguine cunas
Nec quicq̃ multus tollitur enſe puer
Nil tua Rex natus mortalia regna moratur
Nil facit Iſraël regia ſceptra domus
Verum Iudæo princeps de ſanguine natus
Rex cœli & rector totius orbis erit.

DE NATALI CRHISTI

PLaude puer, lætare puer, iuueneſq́ꝫ ſeneſq́ꝫ
   Plaudite, lætitiæ pandite ſigna nouæ
Chriſtidos abiecto lætetur turba dolore
   Gaudeat, exultet quicquid hic orbis habet
Optatum rediꝭt tempus quo palmifer ales
   Carnea pro noſtra membra ſalute ſubit
Tempus quo Maria uenit de Virgine natus
   Humano generi ſpes pia, uita, ſalus
Hic niſi pro nobis mortalia membra ſubiſſet,
   Eſſemus Stygio portio facta cani.
Ergo humana memor reparatæ turba ſalutis
   Iuſta Redemptori munera ferto tuo.

ALIVD.

EN iacet in paleis & inani & paupere tecto
   Natus, inhumanum uagit & ante pecus
Qui ſacri ſacro fabricauit numine uerbi
   Quicquid habet cœlũ quicquid & orbis habet
Non ſunt regali magna atria ſplendida luxu,
   Sed parua eſt magni pompa puerperiꝭ
Agreſti apparet populo pecorumq́ꝫ magiſtris
   Qui cœli & mundi fecit & auxit opes.

STEPHANVS DIACONVS & Protomartyr.

HIſtoriam ſanctiſſimi ac fortiſſimi Stephani perq́ꝫ eleganter, copioſeq́ꝫ deſcripſit S. Lucas in libro Praxeôn, cuiuſmodi paſſim in omnibus Eccleſiꝭs leguntur & decantantur.

Ex Aratore Diacono.

EMicat hinc Stephanus, primus qui in agone coronam
Nominis hæres habet, de quo prænuncia palmæ,
Vox cecinit, q̃ cauſa dedit: ſere prælia martyr
Felices habitura neces, ubi gloria pœna eſt,
Et cadere eſt ortus, iuguliſq́ꝫ parentibus æuum
Naſcitur, æternæ complectens munera uitæ.
Vitæ principium fuit en ſine fine beatæ.
Sic meruiſſe mori. lapides Iudæa rebellis
In Stephanum lymphata rapis, quæ crimine duro
Saxea ſemper eris. hunc deniq́ꝫ Chriſtus adoptat,

Ad quem

Ad quem miles ouans per uulnera ſacra uocatus
Sanguine fecit iter, cupiensq́ue in præmia uictor
Hac properare uia, niuei metitus honorem
Callis, ad excelſi pergit faſtigia regis.
Et per tot lapides petræ coniungitur uni,
Quis furor iſte nouus nulli feritate ſecundus?
Parcere nolle pio, uibrantibus acta lacertis
Saxa iacis. parat ille preces, nec reſpicit unde
Grando nefanda cadat, qui tẽpore mortis amicæ
Pro populo peccante rogat: licet omnia tecum
Tela feras, ſilicesq́ue graues, & pondera libres,
Quem perimis uicturus erit, qui ſine colono
Seminat exemplum, quo ſurgit uinea Chriſti,
Et calicem domini conuiuia feſta coronent
Lumina cordis habens cœlos proſpexit apertos,
Ne lateat quod Chriſtus agat, pro martyre ſurgit,
Quem tunc ſtare uidet confeſſio noſtra ſedentem
Cum ſoleat celebrare magis: caro uincta Tonanti
In Stephano fauet ipſa ſibi, dux præſcius armat,
Quos ad dona uocat: ne quis hic dimicet anceps,
Corpus in arce dei patuit pro munere teſti.
Ad Sauli poſuere pedes uelamina ſæui
Infernum quod Hebræus ait. iam conſtat utriſq́ue
Hinc meritum ſentire ſuum, cum ſydera martyr,
Carnifices infirma petunt ſors prima reuelat
Exemplumq́ue creat, quòd talia bella gerenti
Hoc de fonte fluit. ſic occidentibus ut mox
Tartara ſuccedant, morientibus aſtra pateſcunt.

PASSIO STEPHANI.

Ex Enchiridio Prudẽtij.

PRimus item init Stephanus mercedem, ſanguinis imbri
Afflictus lapidum, Chriſtum tamen ille cruentus
Inter ſaxa rogat, ne ſit lapidatio fraudi
Hoſtibus, ô primę pietas miranda coronæ.

DE S. STEPHANO DIVVS HIERONYMVS *lib. 13. in Ezechielem, cap. 43.*

Ex S. Hieronymo.

AIunt duos hœdos immaculatos poſt paſſionem Domini oblatos eſſe ad altare domini, Iacobũ & Stephanũ: quorũ alter de apoſtolorũ numero, alter de ſeptẽ electis in miniſteriũ dñi princeps fuit. Iſte eſt Iacobus, qui transformatũ ſaluatorem uidit in monte: qui reſurgentẽ filiã archiſynagogi cũ Domino Petroq́ue & Ioanne intuitus eſt: qui cathalogo Apoſtolorũ, in quo bina iunguntur nomina, prior fratre ponitur.

Hunc interfecit Herodes, & quaſi hœdum immaculatum poſt paſſio-
nem ſaluatoris in die immolauit ſecunda. Stephanum quoq́, cuius ſa-
pientiæ & doctrinæ nullus poterat reſiſtere: & qui ſtantem uidit filium
ad dexteram patris, & dixit: Domine Ieſu ſuſcipe ſpiritum meum: lapi-
pidibus obruère Iudæi.

Idem Hieronymus ad Paulam ſuper obitu Bleſillæ filiæ, de S. Ste-
phano inter reliqua ſic: De Moſe uerò & Aaron, quòd eis ex ueteri mo
re ſit planctus exhibitus, non mirandum eſt, cum & in Actis Apoſto-
lorum iam Euangelio coruſcante, Stephano fecerint Hieroſolymę fra-
tres planctum magnum. Et utiq́ planctus magnus, nō in plangentium
exanimatione, ut tu putas, ſed in pompa funeris, & exequiarū frequen-
tia intelligendus ſit.

Miracula apud corpus S. Stephani.

De S. Stephano diuus Auguſtinus in ciuit. dei, lib. xxij. cap. viij. ſic
ſcribit: Ad aquas Tibilitanas Epiſcopo afferente, proiecto, reliquias
martyris glorioſiſſimi Stephani: ad eius memoriam ueniebant magnæ
multitudinis concurſus & occurſus. Ibi cæca mulier ut ad Epiſcopum
portantē pignora ſacra duceretur, orauit: flores quos ferebat, dedit, re-
cepit, oculis admouit, protinus uidit. Stupentibus cunctis, qui aderant,
præibat exultans, uiā carpens, & uiæ ducē ulterius non requirens. Me-
morati memoriam martyris, quæ poſita eſt in caſtello Synicenſi, quod
Hipponenſi coloniæ uicinum eſt, eiuſdem loci Lucillus Epiſcopus po-
pulo pręcedente atq́ ſequente in manú portabat: fiſtula, cuius moleſtia
iam diu laborauerat, & familiariſſimi ſui medici, qui eam ſecare uellet,
operiebatur manus illius pię uectatione, ubi ſanctas attigit reliquias, re-
pente ſanata eſt. Nam deinceps eam in ſuo corpore non inuenit. Eucha-
rius presbyter ex Hiſpania Chalamæ habitans, ueteri morbo calculi la-
borabat, per memoriā ſupradicti ſancti martyris, quam Poſſidius illò
aduexit Epiſcopus, ſaluus factus eſt. Idem ipſe poſtea morbo alio præ-
ualeſcente mortuus ſic iacebat, ut ei iam pollices ligarētur, opitulatione
memorati martyris, cum de memoria eius reportata fuiſſet, & ſuper ia-
centis corpus miſſa ipſius presbyteri tunica, ſuſcitatus eſt. Fuit ibi uir in
ordine ſuo primarius, nomine Martialis, æuo iam grauis, & multum à
religione abhorrens Chriſtiana. Habebat ſanè fidelem filiam, & generū
eodem anno baptizatum. Qui cum eum ægrotantem multis & magnis
precibus & lachrymis rogarent, ut Chriſtianus fieret, prorſus abnuit,
eosq́ à ſe turbida indignatione ſubmouit. Viſum eſt genero eius ut iret
ad memoriam ſancti Stephani, ut illic pro eo quantū poſſet, oraret, ut
Deus illi daret mentem bonam, qua credere non differret in Chriſtum.
Fecit hoc ingenti gemitu & fletu, & ſinceriter ardente pietatis affectu.
Deinde abſcedēs aliquid de altari florum quod occurrit tulit, eiq́ cum
nox eſſet ad caput poſuit. Tunc dormitum eſt: & ecce ante diluculū cla
mat, ut ad epiſcopum curreretur: qui mecum forte tunc erat apud Hip-

ponen.

ponen. Cum uerò eum audiſſet abſentem, uenire presbyteros poſtulauit: uenerunt, & ſtatim credere ſe dixit: admirantibus atq; gaudentibus omnibus baptizatus eſt. Hoc quàmdiu uixit in ore habebat: Chriſte accipe ſpiritum meum: Cum hæc uerba beatiſſimi Stephani quando lapidatus eſt à Iudæis, ultima fuiſſe neſciret, quæ huic quoque ultima fuerunt. Nam nõ multo pòſt etiam ipſe defunctus eſt. Sanati ſunt illic per eundẽ martyrem etiam tres podagrici, duo ciues, peregrinus unus: Sed ciues omnimodo, peregrinus aũt per reuelationẽ quid adhiberet, quando doleret, audiuit: & cum hoc feciſſet, dolor cõtinuo conquieuit. Audurus nomen eſt fundi, ubi eccleſia eſt, & in ea memoria Stephani martyris. Puerum quendam paruulũ cum in area luderet, exorbitantes boues, qui uehiculum trahebant, rota obtriuerunt, & cõfeſtim palpitauit expirans. Hunc mater arreptum ad eandem memoriam poſuit: & non ſolum reuixit, uerumetiam illæſus apparuit. Sanctimonialis quædam in uicina poſſeſſione, quę Caſpaliana dicitur, cum ægritudine laboraret ac deſperaretur, ad eandem memoriã tunica eius allata eſt, quę antequ͂ reuocaretur, illa defuncta eſt. Hac tamen tunica operuerunt cadauer eius parentes, & recepto ſpiritu ſalua facta eſt. Apud Hipponen Baſſus quidã Syrus ad memoriam eiuſdem martyris orabat pro ægrotante & periclitante filia, eoq́; ſecum ueſtem eius detulerat: cum ecce pueri de domo cucurrerunt, qui ei mortuam nunciarent. Sed cum orante illo ab amicis eius exciperentur, prohibuerunt eos illi dicere, ne per publicum plangeretur. Qui cum domum rediſſet, iam ſuorum eiulatibus perſonantem, & ueſtẽ filiæ, quam ferebat, ſuper eam proieciſſet, rurſus reddita eſt uitæ. Rurſum ibidem apud nos Hyrenei cuiuſdam collectarij filius ægritudine extinctus eſt. Cumq́; corpus iaceret exanime, atq; alijs gementibus & plangentibus exequiæ pararentur, amicorum eius quidam inter aliorum conſolantiũ uerba ſuggeſſit, ut eiuſdem martyris oleo corpus perungeretur. Factum eſt, & reuixit.

Idem Auguſtinus de S. Stephano ſcribit, in queſtionibus ueteris & noui Teſtamenti. Item in libro de cognitione ueræ uitæ, cap. xlij.

Adam de S. Victore.

HEri mundus exultauit,
Et exultans celebrauit
Chriſti natalitia.
Heri chorus angelorum
Proſecutus eſt cœlorum
Regem cum lætitia.
Protomartyr & Leuita
Clarus fide, clarus uita,
Clarus & miraculis.
Sub hac luce triumphauit,
Et triumphans inſultauit
Stephanus incredulis.
Fremunt ergo tanquam feræ,
Quia uicti defecere,
Lucis aduerſarij.
Falſos teſtes ſtatuunt,
Et linguas exacuunt
Viperarum filij.
Agoniſta nulli cede,
Certa certus de mercede,

Perſeuera

Perſeuera Stephane.
Inſta falſis teſtibus,
Confuta ſermonibus
Synagogam ſatanæ.
Teſtis tuus eſt in cœlis,
Teſtis uerax & fidelis,
Teſtis innocentiæ.
Nomen habes coronati,
Te tormenta decet pati
Pro corona gloriæ.
Pro corona non marcenti
Perfer breuis uim tormenti,
Te manet uictoria.
Tibi fiet mors, natalis,
Tibi pœna terminalis
Dat uitæ primordia.
Plenus ſancto ſpiritu,
Penetrat intuitu
Stephanus cœleſtia.
Videns dei gloriam
Creſcit ad uictoriam,
Suſpirat ad præmia.
En à dextris Dei ſtantem
Ieſum, pro te dimicantem
Stephane conſidera.
Tibi cœlos reſerari,
Tibi Chriſtum reuelari
Clama uoce libera.
Se commendat ſaluatori,
Pro quo dulce ducit mori
Sub ipſis lapidibus.
Saulus ſeruat omnium
Veſtes lapidantium,
Lapidans in omnibus.
Ne peccatum ſtatuatur
Iis à quibus lapidatur,
Genu ponit & precatur
Condolens inſaniæ.
In Chriſto ſic obdormiuit,
Qui Chriſto ſic obediuit,
Et cum Chriſto ſemper uiuit
Martyrum primitiæ.
Quòd ſex ſuſcitauerit
Mortuos in Aphrica,
Auguſtinus aſſerit, De ciuita.
Fama refert publica. Dei, li. 22.
Huius, dei gratia cap. 8.
Reuelato corpore,
Mundo datur pluuia
Siccitatis tempore.
Solo fugat hic odore
Morbos & dæmonia,
Laude dignus & honore,
Iugiq́ memoria.
Martyr, cuius eſt iucundum
Nomen in Eccleſia,
Langueſcentem foue mundum
Cœleſti fragrantia.

IOANNES APOSTOLVS ET EVANgeliſta.

Ex Hierony. IOannes Apoſtolus, quem Ieſus amauit plurimum, filius Zebedæi, frater Iacobi Apoſtoli, quem Herodes poſt paſſionē domini decollauerat, nouiſſimus omnium ſcripſit Euangelium, rogatus ab Aſiæ epiſcopis, aduerſus Cherinthum, aliosq́ hæreticos, & maxime tunc Ebionitarum dogma conſurgens, qui aſſerunt, Chriſtum ante Mariam nō fuiſſe. Vnde & compulſus eſt, diuinam eius natiuitatem edicere. Sed & aliam cauſam huius ſcripturæ ferunt: quòd cum legiſſet Matthæi, Marci & Lucæ uolumina, probauerit quidem textum hiſtoriȩ, & uera eos dixiſſe firmauerit, ſed unius tantum anni, in quo & paſſus eſt, poſt carcerem Ioannis hiſtoriam texuiſſe. Prȩtermiſſo

itaq́

itaq; anno, cuius acta à tribus expoſita fuerant, ſuperioris temporis, anteq; Ioannes clauderetur in carcerem, geſta narrauit, ſicut manifeſtum eſſe poterat his, qui diligenter quatuor Euangeliorum uolumina legerint. Quæ res etiam διαφωνίαν, quæ uidetur Ioannis eſſe cum cæteris, tollit. Scripſit autem & unam Epiſtolam, cuius exordiũ eſt: Quod fuit ab initio, quod audiuimus, & uidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ contrectauerunt de uerbo uitæ, quæ ab uniuerſis Eccleſiaſticis & eruditis uiris probatur. Reliquæ autem duæ, quarũ principiũ, Senior electæ dominæ & natis eius: & ſequentis, Senior Caio chariſſimo, quẽ ego diligo in ueritate: Ioannis presbyteri aſſeruntur, cuius & hodie alterum ſepulchrũ apud Epheſum oſtenditur. Et nõnulli putant, duas memorias eiuſdem Ioannis Euangeſtę eſſe. Super qua re cum per ordinẽ ad Papiam auditorem eius uentẽ fuerit, diſſeremus. Quartodecimo igitur anno, ſecundam poſt Neronem perſecutionẽ mouente Domitiano, in Pathmon inſulam relegatus, ſcripſit Apocalypſim, quã interpretatur Iuſtinus martyr, & Hirenæus. Inrerfecto autem Domitiano, & actis eius ob nimiã crudelitatem à ſenatu reſciſſis, ſub Nerua principe redit Epheſum, ibiq; uſq; ad Traianum principem perſeuerans, totas Aſiæ fundauit rexitq; Eccleſias, & confectus ſenio, ſexageſimo octauo poſt paſſionem anno dñi mortuus, iuxta eandẽ urbem ſepultus eſt.

P retundens

HISTORIA DE IVVENE AD MEliorem uitam reuocato, per Ioannem Euangeliſtam. Ex Euſebio.

CVm poſt Domitiani tyranni obitum, de Pathmos inſula Epheſum rediret, rogabatur etiam uicinas illuſtrare prouincias, quo uel eccleſias fundaret, in quibus non erant locis, uel in quibus erant, ſacerdotibus ac miniſtris inſtrueret, ſecundum quod ei de unoquoq; ſpiritus ſanctus indicaſſet. Cum igitur ueniſſet ad quandam urbem haud longe poſitam, omnibus eccleſiaſticis ſolenniter adimpletis, uidit iuuenem quendam ualidum corpore, & uultu elegãtem, ſed & animis acrem nimis: reſpiciensq; ad Epiſcopum qui nuper fuerat ordinatus, hunc (inquit) tibi ſummo ſtudio cõmendo ſub teſtimonio CHRISTI & totius eccleſiæ. Tum ille ſuſpiciens, omnem ſe abhibiturum, ſicut præcipiebat, diligentiam pollicetur. Sed iterum atq; iterum eadem ſæpius repetens, iuuenem commendabat attentius, & poſt hæc Epheſum rediijt. Tum uerò presbyter in domum ſuam adoleſcentem ſuſcepit cõmendatum, & cum omni diligentia enutrit, amplectitur, fouet, ad ultimum etiam baptiſmi gratiam tradit. Poſthæc iam uelut confidens gratiæ, qua fuerat commonitus, paulò indulgentius iuuenem habere cœpit. Sed ille ubi ætate immatura libertate potitus eſt, continuo per æquęuos, quibus luxus & deſidia cordi eſt, amare uitia & corruptæ uitæ incedere tramitem perdocetur. Et primò quidem conuiuiorum illecebris decipitur, inde nocturnis eum furtis ſocium ſibi participemq; conſciſcunt, poſt hæc etiam ad maiora flagitia pertrahunt: cum interea ſenſim iuuenis formabatur, & inſtituebatur ad ſcelera, & quia eſſet acer ingenio, ſicut equus infrenis & ualidus, diris morſibus obfirmatus, recti itineris lineam derelinquens, rectore contempto, rapito curſu totus fertur in præceps, ita ſuccedentibus ſibi malis, ut deſperationem ſibi quoq; à Deo præſtitæ ſalutis acceperit. Dedignatur iam de paruis ſceleribus cogitare, grandia quæq; molitur, & ex integro perditioni ſe tradens, nullo

nullo inferior eſſe in flagitijs patitur. Deniq; illos ipſos, qui prius magiſtri criminum fuerant, diſcipulos facit, & latronum ex his turmam, quibus ipſe dux & princeps uiolentus præeſſet, inſtituit, & cum his omni crudelitate graſſatur. Verum tempore elapſo (cum rei ita popoſcit utilitas) inuitatur iterum ad illam urbem Iohannes, et cum cętera (quorum gratia uenerat) ordinaſſet, inquit: ô Epiſcope, depoſitum repræſenta, quod tibi ego planè & Chriſtus commendauimus, eccleſia teſte, quam regis. At ille obſtupuit, primo pecuniã putans à ſe repoſci, quam non acceperat. Sed rurſum conſiderabat, nec poſſe fallere, Iohannem, nec quod non dedit, quærere. Hærebat ergo ſtupens. Quem Iohannes hærentem uidens, Iuuenem illum, inquit, repeto abs te & animam fratris. Tunc grauiter ſuſpirans Senior, & in lachrymas reſolutus, Ille (ait) mortuus eſt. Quomodo (inquit) uel quali morte? Deo (ait) mortuus eſt, quia peſſimus & flagitioſus euaſit, ad ultimũ etiam latrocinium adgreſſus eſt. Deniq; nunc montem quendam cum multa latronum manu occupauit. Quibus auditis, Apoſtolus ueſtem continuo, qua erat indutus, ſcidit, & cum ingenti gemitu feriens caput ſuum, Bonum te (inquit) cuſtodem fratris animæ dereliqui. Sed iam nunc mihi equus paretur, & dux itineris. Et confeſtim ab ipſa eccleſia aſcendens, concitus properabat. Cumq; perueniſſet ad locum, attinetur ab his latronibus, qui cuſtodias obſeruabant. At ille neq; effugere, neq; prorſus declinarę uſquam nitens, ingenti tantum uoce proclamabat: Quia ad hoc ipſum ueni, adducite mihi principem ueſtrum. Qui cum ueniret armatus, eminus agnito Iohanne Apoſtolo, pudore actus, in fugam uertitur. Ille equo poſt eum admiſſo, confeſtim inſequitur fugitantem, etiam ætatis oblitus, ſimul & clamans: Quid fugis ô fili patrem tuum? Quid fugis inermem ſenem? Miſer hære, noli timere, habes adhuc ſpem uitæ: Ego Chriſto rationem reddam pro te: Certe & mortem pro te libenter excipiam, ſicut & dominus excepit pro nobis, & pro tua anima dabo animam meã. Sta tantum & crede mihi, quia Chriſtus me miſit. At ille audiens, reſtitit, & uultum demiſit in terram: poſt hoc arma proiecit. Tum deinde tremefactus flebat amariſſime, & accedentis ad ſe ſenis genibus prouoluitur, gemitibus & ululatibus, quibus poterat, ſatisfaciens, & uberrimis lachrymarum ſuarum fontibus iterum baptizabatur, occultans ſolam dexteram ſuam. Apoſtolus uerò iuriſiurandi ſacramento ſe ei à Saluatore impetraturam ueniam pollicens, ſimulq; genibus eius prouolutus, atq; ipſam dexteram, ex cuius cædis conſcientia torquebatur, tanq; iam per pœnitentiam purgatam deoſculans, ad eccleſiam reuocat, & indeſinenter pro eo orationes profundens, et cum ipſo pariter ducens crebra ieiunia, indulgentiam à Deo, quam ei pollicitus fuerat, expetebat. Sed & uarijs ſermonum conſolationibus, uelut quibuſdam precationibus efferos & exterritos eius animos mitigabat. Nec prius

abſtitit, quàm eum in omnibus emendatum etiam eccleſiæ præficeret, præbens per hoc magna exempla ueræ pœnitentiæ, & documentum ingens nouæ regenerationis, atq; inſignia quædam & trophæa uiſibilis in eo reſurrectionis oſtendens. Hæc à Clemente dicta, non ſolum ad ſcientiam rerum, ſed & ad utilitatem legentium profutura.

DE IOHANNE APOSTOLO S. HIERONYMVS *lib. 3. in Epiſt. ad Galat. cap. 6.*

BEatus Ioannes Euangeliſta cum Epheſi moraretur uſque ad ultimam ſenectutem, & uix inter diſcipulorū manus ad eccleſiam deferretur, nec poſſet in plura uocem uerba contexere: nihil aliud per ſingulas ſolebat proferre collectas, niſi hoc, Filioli diligite alterutrum. Tandem diſcipuli & fratres qui aderant, tædio affecti, quòd eadem ſemper audirent, dixerunt: Magiſter, quare ſemper hoc loqueris? Qui reſpondit dignam Ioanne ſententiam: Quia præceptum domini eſt, & ſi ſolum fiat, ſufficit. Hactenus Hieronymus.

Vir clariſſimus Ioannes Capnion libro iij. Verbi mirifici de S. Ioanne ſic refert: Ioannes Euangeliſta ſuperato ueneno, dæmonem in Dianæ templo ducentos & quadraginta nouem annos commoratum, his uerbis loco expulit: Interdico tibi in nomine Ieſu Chriſti Nazreni, ne ultra hîc habites. Et confeſtim deceſſit Epheſo dęmon. Quo factum eſt, ut iuſſu Domitiani uir ſanctus non ſine Prochoro ſodali ſuo in Pathmon inſulam exul deportaretur, ubi tam ingentia per nomen Ieſu confecit miracula, quòd ſacerdotes Apollinis, impatientia ſimul & futuræ deſertionis formidine perculſi, rem omnem ad Cynopem magorum facile principem, &c. Hæc Capnion.

Notum eſt uulgo, quod de Druſiana Epheſiana, uerè Chriſtiana matrona, ab Ioanne Apoſtolo, cum iam efferretur, ex mortuis ſuſcitata legitur. Hæc fœmina Ioanni uidetur eſſe, qualis Petro Tabita illa ſeu Dorcas in Actis Apoſtol. Nec à uero abludit, quod referunt de philoſopho Cratone, huius Apoſtoli diſputatione atq; miraculo, ad Religionem noſtram conuerſo. Nouum haudquaq; eſt, à Chriſtianis Eccleſiæ Philoſophos ſæculi uictos, & Chriſto lucrifactos eſſe.

Septimius Tertullianus de Ioanne Euangeliſta meminit in libro de præſcriptionibus hæreticorum his quidem uerbis: Romæ Apoſtolus Ioannes poſteaq; in oleum igneum demerſus, nihil paſſus eſt, in inſulam relegatur.

Iacobus Fab. Stapulenſis, in lib. de una ex tribus Maria, Ioannis Apoſtoli meminit, referens uerba quædam ex Melitone Sardenſi epiſcopo, qui ait: Cum eſſet annorum nonaginta, apparuit ei dominus Ieſus Chriſtus cum diſcipulis ſuis, & dixit ei: Veni ad me, quia tempus eſt, ut epuleris in conuiuio meo cum fratribus tuis, &c.

INNOCENTES BETHLEHEMITICI.

HIſtoriam puerorum Bethlehemiticorũ ſcribit S. Matthæus Euangeliſta ſui de Chriſto libri cap.ij. Verum Herodis ſæuitiam multis in locis Egeſippus & quidem recte depingit.

ERgo ubi deluſum ſe comperit, impius iram *Ex Sedulio.*
Rex aperit, ſi iure queat rex ille uocari,
Qui pietate caret, propriam qui non regit iram,
Ereptum'que gemens facinus ſibi ceu leo frendens
Cuius ab ore tener ſubito cum labitur agnus,
In totum mouet arma gregem, mandit'que trahit'que
Molle pecus, trepidæ'que uocant ſua pignora fœtæ
Nequicque, & uacuas implent balatibus auras.
Haud ſecus Herodes Chriſto ſtimulatus adempto
Sternere colliſas paruorum ſtrage cateruas
Immerito non ceſſat atrox. Quo crimine ſimplex
Turba perit? Cur qui uix dum potuêre creari
Iam meruêre mori? Furor eſt in rege cruento,
Non ratio. Primos'que necans uagitus & audens
Innumerum patrare nefas, puerilia mactat
Millia, plangorem'que dedit tot matribus unum.
Hæc laceros crines nudato uertice rupit,
Illa genas ſecuit, nudum ferit altera pugnis
Pectus, & infelix mater nec iam modo mater
Orba ſuper gelidum fruſtra premit ubera natum.
Quis tibi nunc lanio cernenti talia ſenſus,
Quosue dabas fremitus, cum uulnera feruere late
Proſpiceres arce ex ſumma, uaſtum'que uideres
Miſceri ante oculos tantis plangoribus æquor?
Extinctis tamen quamuis infantibus abſens
Præſens Chriſtus erat, qui ſancta pericula ſemper
Suſpicit, & pœnas alieno in corpore ſentit.

OCCIDVNTVR INFANTES in Bethleem.

IMpius innumeris infantum cædibus hoſtis *Ex Enchiridio Prudētij.*
Perfurit Herodes, dum Chriſtum quærit in illis.
Fumant lacteolo paruorum ſanguine cunæ,
Vulneribus'que madent calidis pia pectora matrum.

HOMILIA IN SANCTOS PVEROS.

Ex S. Auguſtino.

CHriſto ſecundũ prophetiæ fidẽ nato in Bethleem Iudæ, temporibus regis Herodis, de orientis partibus aduentantes quidam uiri ex Magorũ gente, pcunctantur ab Herode, ubinam eſſet rex, qui nuper natus eſt, Iudęorũ, affirmantes uidiſſe ſe ſtellã eius in Oriente, quæ ſibi etiã dux itineris extitiſſet, cauſam uero tantę properationis adorandi ac uenerandi nup æditi regis eſſe. Quibus ille auditis incredibiliter terretur, timẽs, ne ſtatus ſui piclitaretur imperij. Aduocatis accerſitisq́ legis doctoribus, requirens percũctatur, ubinam Chriſtum naſci ſperarent. Vt uerò ex Micheæ oraculis locus natiuitatis eius apud Bethleem deſignatus eſt, uno præcepto rex omnes lactentes pueros, non ſolum apud Bethleem, ſed & in omnibus eius finibus à bimis & infra, ſecundum tempus, quod explorauerat à Magis, interimi iubet: ſi quomodo etiam Ieſum cum æquęuis poſſet extinguere. Sed; præuenit regis inſidias puer adductus in Ægyptum, parentibus de dolo regis Angelo prænunciante commonitis. Deceptus itaq; Herodes rex & illuſus à Magis, mittit in Bethleem & in omnes fines eius, ut interficiãtur pueri à bimatu, & infra. Occiduntur pro Chriſto paruuli, pro iuſtitia moritur innocentia. Quàm beata ætas, quæ necdum Chriſtum poteſt loqui, & iam pro Chriſto meretur occidi: nondum oportuna uulneri, & iam idonea paſſioni. Quàm fœliciter nati, quibus in primo naſcendi limine æterna uita obuiam uenit. Incurrunt quidem inter ipſa primordia acceptæ lucis periculum & finem ſalutis: ſed de ipſo protinus fine capiunt principia æternitatis. Immaturi quidem uidentur ad mortem, ſed fœliciter moriuntur ad uitam. Vix dum guſtauerant præſentem, ſtatim tranſeunt ad futuram. Nondum ingreſſi infantiæ cunas, & iam perueniunt ad coronas. Rapiuntur quidem à complexibus matrum, ſed redduntur gremijs angelorum. Nihil ergo egiſti ferociſſime auſteritatis audacia: potes martyres facere, Chriſtum non potes inuenire. Putabat ſe infœlix tyrannus domini ſaluatoris aduentu regali ſolio detrudendum: Sed nõ ita eſt. Non ad hoc uenerat Chriſtus, ut alienam gloriã inuaderet, ſed ut ſuam donaret. Non, inquã, ad hoc uenerat Chriſtus, ut regnũ terreſtre præriperet, ſed ut cœleſte donaret. Non uenerat ad poteſtates dignitatesq́ rapiendas, ſed ad contumelias et iniurias perferendas. Non ad hoc uenerat, ut ſacrum illud caput ad diadema gemmatũ, ſed ut ad coronam ſpineam prœpararet. Non, inquam, ad hoc uenerat, ut conſtitueretur ſupra ſceptra magnificus, ſed ut crucifigeretur illuſus. Naſcente ergo domino conturbatur Herodes, & omnis Hieroſolyma cum eo. Quid mirum, ſi pietate naſcente perturbetur impietas? Ecce iacentem in præſepio pertimeſcit armatus, contremeſcit humilem rex ſuperbus, obuolutũ pannis metuit purpuratus, cum ſimulatione alloquitur Magos:

Ite, inquit,

Ite, inquit, requirite de puero, & cum inueneritis renunciate mihi, ut & ego ueniens adorem eum. Simulabat adorare ſe uelle, quem conabatur occidere. Sed non timet ueritas falſitatis inſidias. Quàm cęca feritas, quę credebat quòd deprehendere dominum fraudibus poſſet. Ecce cuius terra cœlumq́ꝫ oſtendebat aduentum, qui paſtorum non latebat ſimplicitatem, quem Magi de extrema uenientes Æthiopiæ parte merentur agnoſcere, dolis ſuis ad illum non poteſt rex ſacrilegus peruenire. Fallitur ergo ſtulti furor tyranni, Chriſtum non poteſt inuenire perfidia; quia Deus non crudelitate ſed credulitate quærendus eſt: qui uiuit & regnat in ſæcula ſæculorum, Amen.

Idem Auguſtinus ſcribit de Innocentibus pueris, lib. iij. de Symbolo ad catechumenos: Necdum, inquiens, loquuntur, & Chriſtum confitentur: necdum motibus membrorum ualent ſuſcipere pugnam, & uictoriæ offerũt iam palmã. Quomodo regnas Herodes, qui ſic uinceris?

S. Cyprianus in hunc modum de Innocentibus pueris diſſerit: In ordine Sanctorum protomartyres primum habent locum, & ſecretorum conſcij diuinorum propinquitate familiariſſima clementiã Dei pro noſtris exorant laboribus, q̃s uſque hodie funeſtus Herodes perſequitur, quorum ſanguine et morte diabolus delectatur. Hi itaq́ꝫ à cunabulis in cœlum translati, facti ſunt ſuperni capitolij ſenatores & iudices, nonnullis ueniam obtinentes immeritis, aſſiſtuntq́ꝫ miſerationibus & ultionib. diuinis, ſed ſæpius agni, quem quocunq́ꝫ ierit proſequuntur, manſuetudine, q̃ꝫ uel ira uel furore utuntur. Hi nuper cruore lacteo loti, primitias baptiſmi martyrio conſecrarunt, tradentes poſteris formam, ubi neceſſitatis articulus excluſerit moram, non minus ad lauachrum animæ ſanguinem efficacem q̃ꝫ ſanctificatas uerbis ſolennibus aquas, maxime, cũ nec ſanguis hoc elemento careat, ſed aquarum motu per totum corporis alueum fluat. Spiritus uero ſanctus & aquis & ſanguini ſuperfertur, qui ſubiectos ſibi fouet & abluit: quo baptizante idem occiſio & merſio operatur, qua extinctam peccati uitam uirtutemq́ꝫ emortuã utriusq́ꝫ rei continet ſacramentum. Ipſe enim eſt, qui uel hoc, uel alio modo quicunq́ꝫ eſt ille modus, baptizat, & ad idem refertur, quod pura fide agitur per Chriſtum dominum noſtrum.

EX BAPT. MANTVANO DE INNOCENTIBVS.

REx erat Herodes Solymis, de ſanguine cretus
Gentis Idumęæ, ſceptrum Iudæa propago
Perdiderat, ſæuumq́ꝫ ferens in uita tyrannum,
Amiſſos regni ueteris plorabat honores.
Ipſe igitur Regis metuens hæc ſigna futuri,
Protinus innocuo Bethlemica rura cruore

Tinxit,& effuſa ingenti per tecta per agros
Cæde, domos lachrymis impleuit & æthera planctu.

THOMAS EPISCOP. ANGLICVS.

Ex Romano Breuiario.

THomas natione Anglus, ſuſcepto Archiepiſcopatu Cantuarien. ut in Cancellariæ muneribus obeundis ſtrenue ſe geſſerat, ſic in Eccleſia adminiſtranda fortem & conſtantem animum præſtitit. Nam cum rex Henricus coacta Synodo leges quaſdam ferre moliretur dignitati, & commodis Eccleſiæ pernitioſas,tam ſancte et cōſtanter ſe conatibus eius oppoſuit, ut nullis neq; pollicitationibus, neq; minis potuerit deterreri.Itaq; miſſus eſt ipſe in exilium,& tota eius cognatio regno excedere iuſſa, cunctorum bonis publicatis. Sexto aūt anno Papa & Gallorum rege intercedentibus,ab exilio cum ingenti totius regni gratulatione reuocatur,magno tamen ſcelere & fraude regis. Qui dolens ſacrilegos ſuos conatus Thomæ ſanctitate ad nihilum reciſiſſe,uiolata fide mittit armatorum manum, qui eum in ſua Eccleſia trucidarent.Quibus ille aduenientibus portas Eccleſiæ,quas clerici ad obſiſtendum clauſerant,patefecit, ſeq; intrepidum obtulit iugulandū, hoc duntaxat precatus,ne ſuorum quiſquam lęderetur.In me,inquit,unum tela conuertite,non em̄ recuſo,pro dei Eccleſia mortem oppetere.Itaq; flexis genibus Deum adorans,gladꝭs impiorum confoſſus occubuit,v. Calend. Decembris. Cuius corpus in eadem Eccleſia conditum eſt magnificentiſſimo ſepulchro.

SYLVESTER I. PONTIFEX ROM.

Ex Platina.

SYlueſter natione Romanus,patre Ruffino,Conſtantini temporibus fuit, anno ab urbe condita milleſimo nonageſimo primo:Domini uero anno ccc.xxxix. Sub hoc tandem principe Chriſtiani à tyrannis antea oppreſſi, nonnihil reſpirare incipiunt. Nam corporis ac animi dotibus cum optimo quoq; principe cōparari Conſtantinus potuit:militaris enim gloriæ appetentiſſimus fuit, in bello fortunatus.Pacem petentibus libenter dedit: liberalibus ſtudꝭs, ubi per ocium licebat,delectabatur: liberalitate & gratia omnium beneuolentiam ſibi comparabat.Multas leges rogauit ex æquo & bono,ſuperfluas abſcidit,ſeueras nimium emendauit. Vrbem in Byzantꝭ ruinis de nomine ſuo condens,eam Romæ magnitudine ædificiorum parem facere conatus,ſecundam Romam uocauit, ut literæ ſub equeſtri eius ſtatua indicabant. Is igitur tantus princeps omnia circumſpiciens, omnia conſiderans, ubi honeſtatem Chriſtianę religionis intellexit,qua ſeruare parſimoniam, paupertate gaudere, manſuetudinem colere, paci ſtudere,ſim-

dere, ſimplicitate & conſtantia uti iubemur, eam ita cōplexus eſt, ut iturus ad bellum, nō alio q̃ crucis ſigno uteretur. Quod ſereno cœlo dum in Maxentium tyrannum copias mouet, & uiderat et adorauerat, aſtantesq; angelos audierat dicentes: Conſtantine ἐν τούτῳ νίκα, quod etiam fecit, ac tyrannos omnes à ceruicibus populi Romani Chriſtianorumq; omnium depulit: maxime uero Licinium, qui Chriſtianos & domo & militia pulſos, aut religione, aut carcere (ut dixi) ad mortem uſq; macerabat, aut leonibus obijciebat, aut ſuſpenſos tanquã porcos membratim lacerans diſſipabat. Tantum itaq; principem ac tam humanum Sylueſter nactus, relicto Soracte monte, quo à tyrannis ſęuientibus relegatus fuerat, uel (ut quidam uolunt) ſeceſſerat, Romam ueniens, Conſtantinum erga Chriſtianos bene animatum, promptiorem ad optime de Eccleſia dei promerendum reddidit. Nam & Pontificibus diadema aureũ diſtinctum gemmis concedebat: quod quidem Sylueſter aſpernatus, tanquam religioſo capiti minime cōueniens, Phrygia mitra & candida tantummodo cōtentus fuit. Permotus autem Conſtantinus ſanctitate Sylueſtri, Eccleſiam in urbe Roma condidit in hortis Equitij, non longe à thermis Domitianis, quæ titulum Equitij uſq; ad tempora Damaſi præ ſe ferebat. Cui quidem Eccleſiæ Imperator munificus hæc etiã dona præſtitit, patenam argenteam librarum uiginti, ſcyphos duos uiginti librarum, calicem aureum duarum librarum, & alia uaſa tum argentea tum aurea, quæ enumerare longũ eſſet. Fundum quoq; Valerianũ dono dedit in agro Sabino poſitum, unde quotannis ſolidos octoginta capiebat. Hortum intra urbem ad regionem duorum adamantum, unde ſolidi quindecim capiebantur. Domum in regione Orphea intra urbẽ, unde ſolidi octo & quinquaginta proueniebant.

CIRCVNCISIO DOMINICA.

SAluator noſter natus de patre ſine die, per quem factus eſt omnis dies, uoluit in terra habere natalem hunc diem, quem hodie celebramus. Quiſquis in die miraris, æternum mirare potius ante omnem diem permanentem, omnem diem creantem, in die naſcentem à malitia diei liberantem. Adhuc mirare. Quæ peperit, & mater & uirgo eſt. Quem peperit, & infans & Verbum eſt. Meritò cœli locuti ſunt, angeli gratulati, paſtores lætati, Magi imitati, reges turbati, paruuli coronati. Lacta mater cibum noſtrum, lacta panem de cœlo uenientem, & in præſepe poſitum uelut piorum cibaria iumentorum. Illic enim cognouit bos poſſeſſorẽ ſuum, & aſinus præſepe domini ſui. Circũciſio ſcilicet & præputium cohærendi lapidi angulari, quorum primitiæ fuerunt paſtores & Magi. Lacta eum, qui talem fecit te, ut ipſe fieret in te, qui tibi & munus fœcunditatis attulit conceptus, & decus uirgini- Ex S. Auguſtino.

Q tatis

tatis non abſtulit natus,qui ſibi priusquam naſceretur, & uterũ de quo naſceret, & diem in quo naſceretur,elegit:Et ipſe condidit q̃d elegit,ut ille hinc procederet de thalomo ſuo,quo mortalibus oculis poſſet uideri.

VIRGINIS PARTVS.

Ex Sedulio.

Iamque nouem lapſis decimi de limine menſis
Fulgebat ſacrata dies,cum uirgine fœta
Promiſſum compleuit opus, Verbum caro factum eſt,
In nobis habitare uolens. Tunc maximus infans
Intemerata ſui conſeruans uiſcera templi,
Illæſum uacuauit iter pro uirgine teſtis
Partus adeſt,clauſa ingrediens,et clauſa relinquens.
Quæ noua lux mundo? quæ toto gratia cœlo?
Quis fuit ille nitor Mariæ, cum Chriſtus ab aluo
Proceſſit ſplendore nouo?uelut ipſe decoro
Sponſus ouans thalamo,forma ſpecioſus amœna
Præ natis hominum, cuius radiante figura
Blandior in labijs diffuſa eſt gratia pulchris.
O facilis pietas,ne nos ſeruile teneret
Peccato dominante iugum, ſeruilia ſummus
Membra tulit dominus,primique ab origine mundi
Omnia qui proprijs ueſtit naſcentia donis,
Obſitus exiguis habuit uelamina pannis.
Quemque procelloſi non mobilis unda profundi,
Terrarum non omne ſolum, ſpacioſaque lati
Non capit aula poli,puerili in corpore plenus
Manſit, & anguſto Deus in præſepe quieuit.

IN EANDEM CIRCVNCISIONEM PVERI IESV.

Ex Enchirid. Prudentij.

Viderat octauam lucem puer, ecce recidi
Ad morem legis, nomenque aptare neceſſe eſt,
Impoſitumque illi eſt,monitus cœleſtibus olim
Quod Mariæ uox miſſa deo præcepit,Ieſus.

CIVITAS BETHLEEM.

Sancta Bethleem caput eſt orbis, quæ protulit Ieſum
Orbis principium,caput ipſum principiorum
Vrbs hominem Chriſtum genuit,qui Chriſtus agebat
Ante deus,quam ſol fieret,quam lucifer eſſet.

INCREPATIO DE KALENDIS IANVARIIS, RECTE CONtra mores Eccleſiaſticorum publicos,hiſce feſtis Natalitijs Domini. Nam nunc uentri magis,quam puero Ieſu ſeruitur,in omni crapulæ & ebrietatis genere.

Hæc ſunt Ambroſij

Est mihi aduerſus pleroſque de ueſtris,fratres, querela non modica,de his loquor,qui nobiſcum natalem domini celebrantes gentilium ſe ferijs dederunt, & poſt illud cœleſte conuiuium ſuperſtitioſis ſibi prandium parauerunt, ut qui ante lætificati fuerant

rant ſanctitate,inebriarẽtur poſtea uanitate:ignorantes, quòd qui uult regnare cum Chriſto, non poſſit gaudere cum ſæculo: & qui uult inuenire iuſtitiam, debeat declinare luxuriam. Alia enim ratio eſt uitæ æternæ, alia deſperatio laſciuiæ temporalis: ad illam uirtute aſcenditur, ad iſtam perditione deſcenditur. Atq; ideo qui uult eſſe diuinorum particeps,non debet eſſe ſocius idolorum. Idoli enim portio eſt inebriare uino mentem,uentrem cibo diſtendere, ſaltationibus membra torquere, & ita prauis actibus occupari,ut cogaris ignorare,quòd Deus eſt. Vnde ſanctus Apoſtolus hæc præuidens,dicit: Quæ portio iuſtitiæ cum iniquitate? aut quæ ſocietas luci cum tenebris? aut quæ pars fideli cum infideli? qui autem cõſenſus templo Dei cum idolis? Ergo ſi nos ſumus templum Dei, cur in templo Dei colitur feſtiuitas idolorum? Cur ubi Chriſtus habitat,qui eſt abſtinentia,temperantia,caſtitas, inducitur comeſſatio, ebrietas atq; laſciuia? Dicit Saluator:Nemo poteſt duob. dominis ſeruire:hoc eſt, Deo & mammonę. Quomodo igit̃ poteſtis religioſe epiphaniam domini ꝑcurare,qui iam Kalendas quãtum in uobis eſt,deuotiſſime celebraſtis? Ianus em̃ homo fuit unius cõditor ciuitatis, quæ Ianiculum nuncupatur, in cuius honore à gentibus kalendæ ſunt Ianuariæ nuncupatæ: unde qui kalendas Ianuarias colit,peccat, quoniã homini mortuo defert diuinitatis obſequiũ. Inde eſt,quod ait Apoſtolus: Dies obſeruatis & menſes & tempora & annos:timeo, ne ſine cauſa laborauerim in uobis. Obſeruauit enim diem & menſem,qui his diebus aut non ieiunauit,aut ad eccleſiam non proceſſit. Obſeruauit diem, qui heſterna die non proceſſit ad eccleſiam,proceſſit ad campum. Ergo fratres omni ſtudio gentilium feſtiuitatem & ferias declinemus,ut quando illi epulantur & læti ſunt,tunc nos ſimus ſobrij atq; ieiuni,quo intelligant lętitiam ſuam noſtra abſtinentia condemnari. Non ſolum autem gentilium, ſed & Iudęorum conſortia uitare debemus, quorum etiam confabulatio eſt magna pollutio. Hi etem̃ arte inſinuant ſe hominibus, domos penetrant,ingrediuntur prætoria, aures iudicum & publica inquietant,& ideo magis ꝑualent,quo magis ſunt impudentes. Hoc autẽ nõ recens in ipſis,ſed inueteratũ & originarium malum eſt. Nam olim iam & dominum Saluatorem intra prætorium perſecuti ſunt, & præſidiſ̃ eum iudicio condemnarunt. In prætorio ergo à Iudæis innocentia opprimitur,ſecretum proditur,religio cõdemnatur. Cum em̃ Chriſtus occiditur,omnis in eo ueritas & iuſtitia condemnatur,quoniam ipſe eſt innocentia,religio ſanctitatis,atq; myſterium.

MAGI ORIENTALES.

EXultandum eſt nobis, fratres chariſſimi, quòd uotis noſtris uota ſuccedunt,quòd gaudijs gaudia cumulantur. Ecce enim adhuc natalis dominici ſolennitate corda noſtra perſultant, & iam feſtiuitate ſanctæ Epiphaniæ gloriamur. Gratias igitur agere de- *Ex S. Ambroſio.*

bemus domino, qui nos frequenter uiſitat, ut ſæpe lætificet, & iam co‑pioſius requirit, ut numeroſius benedicat. Quamuis igitur gentilis licet uane numerus ad ſolennitatem lætetur propter diuerſitatem domino‑rum ſuorum, tamen plures nobis feſtiuitates pręſtat unius diei uiſitatio, quàm illis multorum dæmoniorum ſuperſtitioſa præſumptio. Nam ſi‑cut eos ueritate religionis uincimus, ita uotorum numero ſuperamus. Epiphaniæ ergo hodie procuramus gaudia. Quærat aliquis, &c.

ALIA HOMILIA IN EPIPHA‑niam Dominicam.

Ex S. Auguſtino.

AD partũ uirginis adorandũ Magi ab Oriente uenerunt. Hũc diem hodie celebramus, huic debitã ſolennitatẽ ſermonemq; perſoluimus. Illis dies iſte primus diluxit, anniuerſaria nobis feſtiuitate rediit. Illi erant primitię gentiũ, nos populi gentiũ. Nobis hoc lingua nunciauit Apoſtolorum, ſtella illis tanq; lingua cœlorũ, et nobis idem Apoſtoli tanq; alij cœli enarrauerũt gloriam Dei. Cur enim non agnoſcamus eos cœlos, qui facti ſunt ſedes Dei? Sicut ſcriptum eſt: Anima iuſti, ſedes ſapientiæ. Per hos enim cœlos ille cœlorum fabrica‑tor & habitator intonuit, quo tonitruo mundus tremuit, & ecce iam credit. Magnum ſacramentum. In præſępi tunc iacebat, & Magos ab oriente ducebat. Abſcondebatur in ſtabulo, & agnoſcebatur in cœlo, ut agnitus in cœlo manifeſtaretur in ſtabulo, & appellaretur Epipha‑nia dies iſte, quod latine manifeſtatio dici poteſt: ſimul eius celſitudinem humilitatemq; cõmendans, ut qui in aperto cœlo ſignis ſydereis mon‑ſtrabatur, in anguſto diuerſorio quæſitus inueniretur inualidus infanti‑libus membris, inuolutus infantilibus pannis, adoraretur à Magis, ti‑meretur à malis.

IN MAGORVM ADVENTVM.

Ex Sedulio.

TAlia Bethleis dum ſigna geruntur in oris,
Eoi uenère Magi, ſæuumq; tyrannum
Grandia ſollicitis perturbant nuncia dictis,
Iudaicis nuper populis orientis ab axe
Progenitum fulſiſſe ducem, hoc cœlitus aſtra,
Hoc ſtellam radiare nouam, ferus arbiter aulæ
Æſtuat Hebrææ ratus hunc ſuccedere poſſe
Mox ſibimet, qui primus erat. Tunc fronte ſerena
Nubila mentis alens, clam mandat ubiq; requiri
Sicut adorandum, quem tractat fraude necandum.
Quid furis Herodes? Chriſtum ſermone fateris,

Et ſenſu

Et ſenſu iugulare cupis? legem'que legendo
Negligis? & regi regum tua regna minaris?
Ne tamen inſano careant tua numina facto,
Patrandum ſub honore crucis ſed crimine gentis
Herodes alius quod tu molire uidebit.
Ergo alacres ſummo ſeruantes lumina cœlo
Fixa Magi, ſydus'que micans regale ſecuti,
Optatam tenuēre uiam, quæ lege futura
Duxit adorantes ſacra ad cunabula gentes.
Theſauris'que ſimul pro religione ſolutis
Ipſæ etiam ut poſſent ſpecies oſtendere Chriſtum
Aurea naſcenti fuderunt munera regi,
Thura dedēre Deo, myrrham tribuēre ſepulchro.
Cur tria dona tamen? quoniam ſpes maxima uitæ eſt
Hunc numerum confeſſa fides, & tempora ſummus
Cernens cuncta Deus præſentia, priſca, futura,
Semper adeſt, ſemper'que fuit, ſemper'que manebit
In triplici uirtute ſui, tunc cœlitus illi
Per ſomnum moniti contemnere iuſſa tyranni,
Per loca mutati gradientes deuia callis
In patriam rediēre ſuam. Sic nos quoque ſanctam
Si cupimus patriam tandem contingere, poſtquam
Venimus ad Chriſtum, iam non repetamus iniquum.

HISTORIÆ EIVSDEM REpetitio.

Ex Iuuenco.

GEns eſt ulterior ſurgenti proxima ſoli
Aſtrorum ſolers, ortus'que, obitus'que notare.
Huius primores nomen tenuēre Magorum.
Hinc læti proceres, Solymas per longa uiarum
Deueniunt, regem'que adeunt, orant'que doceri,
Quæ regio imperio puerum Iudæa teneret
Progenitum, ſeſe ſtellæ fulgentis ab ortu
Admonitos ueniſſe uiam, quo ſupplice dextra
Exortum terris uenerabile numen adorent.
Territus Herodes, uatum, legum'que peritos,
Qui'que prophetarum ueterum preſagia noſcunt,
Imperio accitos iubet omnia quærere legis,
Quo pateat, quæ ſint genitalia mœnia Chriſto,
Omnia uenturum ſpondent quem oracula uatum.
Tunc manifeſtatur Bethleem quòd mœnibus illum
Progigni maneat, cui ſacram ducere plebem

Iſraëlitarum ſancta uirtute neceſſe eſt.
Tunc iubet Herodes Perſas pertendere greſſum
Inuentumq́ꝫ ſibi puerum monſtrare colendum.
Ecce uiæ medio ſtellam præcurrere cernunt
Sulcantem flammis auras, quæ in culmine ſummo
Reſtitit, & pueri luſtrata habitacula monſtrat.
Gaudia magna Magi gaudent, ſydusq́ꝫ ſalutant.
At poſtq̄ꝫ puerum uidêre ſub ubere matris,
Deiecti prono texerunt corpore terram,
Submiſſiq́ꝫ ſimul, mox myſtica munera promunt.
Thus, aurum, myrrham, regiq́ꝫ, hominiq́ꝫ, deoq́ꝫ
Dona ferunt, totam mox horrida ſomnia noctem
Sollicitant, ſæuumq́ꝫ iubent uitare tyrannum.
Deniqꝫ diuerſis Herodis callibus aulam
Diffugiunt, patriam Magi rediere latenter.

IN MAGOS.

IAm puero iuxta mores, legemq́ꝫ paternam
Nomen, & indigenæ dederant inſignia gentis,
Membraq́ꝫ pertulerant cultros recutita cruentos,
Quom nouus Eoo criniti ſyderis ardor
Mouit ab orbe Magos, qui uel quia forſitan aſtrum
Ante diem partus multo uidêre, uel ipſa
Quod iumenta magis curſu uenêre citato.
Immenſum paucis iter exegêre diebus
Herodis monitu: poſtq̄ꝫ monſtrata Tonantis
Tecta ſubingreſſi, puero tria dona dedêre,
Ad Perſas aliud per iter redière colonos.

EX SACRIS SCRIPTORIBVS DE Magorum facto egregio.

DE Magis uetuſtiſſimus Theologus & egregius ſcriptor Septimius Tertullianus in libro contra Iudæos ita habet: Magos reges ferè habuit Oriens, & Damaſcus Arabiæ retro deputabatur, anteq̄ꝫ transſcripta eſſet in Syrophœnicen ex diſtinctione Syriarum, cuius tunc uirtutē Chriſtus accepit, accipiendo inſignia eius, aurum ſcilicet & odores: ſpolia autem Samariæ, ipſos magos: qui cum illum cognouiſſent, & muneribus honoraſſent, & genu poſito adoraſſent, quaſi dominum regem ſub teſtimonia indicis & ducis ſtellæ ſpolia ſunt facti Samariæ, id eſt, idololatriæ, credentes uidelicet in Chriſto.

Diuus

Diuus Hilarius in Matthæum, Canone primo, de Magis ita ſcri-bit: Stellæ aūt ortus primum à Magis intellectus indicat, mox gentes in Chriſto credituras, & homines profeſſionis longe à ſcientia diuinæ co-gnitionis auerſæ, lumē, quod ſtatim in ortu eius extitit, cogniturоs. De-niq; oblatio munerum intelligentiam in eo totius qualitatis expreſſit. In auro regem, in thure deum, in myrrha hominem confitendo. Atque ita per uenerationem eorum, ſacramenti omnis eſt conſummata cognitio: In homine mortis, in deo reſurrectionis, in rege iudicij. Quòd uero re-petere iter atq; ad Herodem in Iudæam redire prohibentur, nihil à Iu-dæis petere ſcientiæ cognitioniſq; permittimur, ſed in Chriſto ſalutem omnem & ſpem locantes, admonemur prioris uitæ itinere abſtinere.

Diuus Irenæus de Magis in hanc ſententiam ſcribit: Vnus & idem deus, qui à prophetis prædicatus eſt, & ab angelo annunciatus, & huius filius, qui ex fructu uētris Dauid, id eſt, ex Dauid uirgine, & Ema nuel, cuius & ſtellam Balaam quidem ſic prophetauit: Orietur ſtella ex Iacob, & ſurget dux in Iſraël. Matthæus autem Magos ab oriente ueni-entes ait dixiſſe: Vidimus enim ſtellam eius in oriente, & uenimus ado-rare eum. Deductoſq; à ſtella in domum Iacob ad Emanuel, per ea quę obtulerunt munera oſtendiſſe, quis erat qui adorabatur, Myrrha qui-dem, quòd ipſe erat, qui pro mortali humano genere moreretur & ſe-peliretur: Aurum uerò, quoniā rex, cuius regni finis nō eſt: Thus uerò, quoniā deus, qui & notus in Iudæa factus eſt, & manifeſtus eis, qui non quęrebant eum. Hiſtoria Tripar. lib. iij. cap. ij. uerba de Magis hæc ha-bet: Magi religionem Perſarum ueluti quædam ſacerdotalis tribus per ſucceſſionem generis ab initio commiſſam habere noſcuntur.

Io. Chryſoſtomus ſuper Matth. cap. ij. uocat Magos illos barba-ros & Perſas. Tanti, ait, regis natiuitas Perſarum regem ad ſe ortu ſuo triumphante traxit, &c. Idem ibidem dicit Magos iſtos nō ſimpliciter barbaros, ſed illis longè, utiq; ſapientiæ dignitate pręſtantes, &c. De donis Ioannes Chryſoſtomus ſic cōcionatur: Munera ſuppliciter offe-rebant, quæ tamen plurimum & à Iudæorum more diſtarent, & eccle-ſiaſticæ philoſophiæ conuenirent, Siquidē ſcientiam illi obedientiamq; & charitatem figuraliter offerebant.

Diuus Hieronymus lib. vij. in Eſaiam: Magi, inquit, ab oriente do-cti à dæmonibus, uel iuxta prophetiam Balaam intelligentes natum fi-lium dei, qui omnem artis eorum deſtrueret poteſtatem, uenerunt Beth leem, & oſtendente ſtella, odorauerūt puerum, &c. Idem Hieronymus in Ezechiel. prophetā, cap. ij. Magi qui de ſingulis philoſophantur, &c. Mox: Cōſuetudo autem & ſermo communis, magos pro maleficis ac-cipit, qui aliter habentur apud gentem ſuam, eo q̃ ſint philoſophi Chal dæorum, & ad artis huius ſcientiam reges quoq; & principes eiuſdem gentis omnia faciunt. Vnde et in natiuitate domini ſaluatoris ipſi primū ortum

ortum intellexerunt,& uenientes in ſanctam Bethleem, adorauerunt puerum, ſtella deſuper oſtendente.

Epiſcopus Thaurinenſis Maximus nomine,in ſerm. de Epiphania, uocat Magos Chaldæos. Idem de Magis ſic:Et bene chariſſimi uno itinere tres ſimul adoraturi ueniunt Magi, &c̄. Cremonenſis Platina ſic ait:Magos quidam orientales reges ſuos & ſapientes appellant. Atque huc accedit, quod Serm. vij.Auguſt. de natali dom.legitur, Chaldæos puerum Ieſum regijs muneribus honoraſſe.

Scribit idem Auguſtinus de Magis etiam, lib.iiij. de ſymbolo ad catechumenos,cap.iiij.Et de Trinit.lib.iiij.cap.xij.Quo loco docet,nos ad exemplum Magorum, per aliam uiam in patriam cœleſtem redire, Nempe per eam uiam,quā monſtrat rex humilis,quamq́ꝫ rex ſuſperbus obſidere non poſſit. Serm.j.in Epiphaniam leguntur hęc uerba: Triplicium munerum triplex ſignificatio continetur. In thure obtulerunt Dei honorem, in auro regiam dignitatem,in myrrha corporis ſepulturam. Offeramus ergo et nos dilectiſſimi fratres ſyncera et ſancta munera deo noſtro, caſtitatem, fidem,patientiam,charitatē, mentes humiles, mores probos, animas deo inhabitare dignas. Hæc ſunt enim placita deo dona, hæc grata munera, quæ Deo quidem offeruntur, ſed offerentibus proſunt. Nullo enim munere ille eget: ſed hoc illi munus optimum eſt, ut cauſas habeat munerandi. Paranæſim quoqꝫ ex Ioan.Chryſoſt. libet adiungere: Imitemur igitur nos ſaltem deuotionem Magorum, ueroq́ꝫ amore philoſophiæ barbaram conſuetudinem ſubiungemus,longo itinere curramus, ut Chriſtū uidere mereamur. Nam & illi niſi procul regionem propriam reliquiſſent, nequaquam utiqꝫ Chriſtum uidere potuiſſent.Recedamus igitur à terrenis negocijs & curis.Etenim Magi illi cum adhuc morarentur in Perſide, ſtellam uidēre tantūmodo: quia uerò à Perſide receſſerunt,ſolem iuſtitiæ ipſum aſpexēre,qui certe,nec ſtellam quidem ipſam tamdiu uidere meruiſſent, niſi cito à Perſide fuiſſent profecti.Surgamus ergo & nos,& licet omnes reſiſtant,nos tamen alacres & prompti ad pueri accurramus domū. Et ſi rex, & ſi populus, & ſi tyrannus huius uelint curſum itineris impedire, nequaquam tamē accenſi deſyderij extinguamus ardorem. Sic enim omnia aduerſa calcabimus, quoniam & illi niſi uidiſſent puerum,nec periculum, quod à rege intentabatur,uitaſſent. Prius enim q̄ꝫ puerum cernerent,undiqꝫ illis opponebantur timores,conturbationes, atqꝫ diſcrimina. Poſtquàm uero adorarunt,ſecuritas et tranquillitas conſecuta eſt.Nec iam ſtella eos,ſed angelus ſuſcipit, quia ſcilicet adorando facti fuerant ſacerdotes, cū ſupplicatione etiam muneribus oblatis. Quin nos & S.Ambroſius adhortatur ad imitationem Magorum,ſup.Lucam cap.ij.dicens: Quæ ſunt iſta ueræ fidei munera?Aurū regi,thus deo,myrrha defuncto,&c̄.Nos quoqꝫ qui hæc audimus & legimus,de theſauris noſtris talia fratres mu

nera

nera proferamus. Habemus enim theſaurū in uaſis fictilibus, &c̄. Stella la hæc uia eſt, & uia Chriſtus: quia ſecundum incarnationis myſterium Chriſtus eſt ſtella. Orietur eñi ſtella ex Iacob, & exurget homo ex Iſraël, &c̄. Num. xxiiij. Citat S. Ambroſius hiſtoriam, quæ doceat Magos à Balaam genus ducere. Vocat illos Chaldęos peritos in numeris, & qui Magicis artibus conciliandæ ſibi diuinitatis ſtudium impenderint, &c̄.

D. Cyprianus facit Magos Arabas & incolas Sabba. Paulò poſt ſic diſſerit de Magis: Erant in illis regionibus uiri ſyderum inſpectionibus aſſueti, qui arte mathematica uim diſcurſumq́; planetarum nouerant, qui ex elementorū natura rationem temporū metientes, aſtrorum miniſteria certis experimentis proprijs didicerāt effectibus aſſignata. Hi ex uaticinijs Balaam olim audierant, ſtellā oriri in Iacob, &c. Diu homines illi huius prophetiæ prouentū expectarant: & ubi uenit plenitudo temporis, orto repente nouo ſydere, ad antiqua uolumina recurrentes, tam teſtimonio muniti, quàm ſigno, Dromadis inuecti in Iudæā ſtella duce peruenerunt, &c. Mox: Ecce alienigenę à fluminibus Æthiopię ad paruulum Chriſtum ſupplices ueniunt, &c. Item: In auro regem, in thure ſacerdotem, in myrrha incorruptibilem, quamuis paſſibilem profitentur.

Idem Cyprianus: Adorato Domino, Magi hilares alio tramite in ſuā patriam reuertuntur: quia neceſſe eſt, ut qui ad iuſtitiam, ore etiam confeſſi ſunt ad ſalutem, deinde uias eligant arctiores, & ſe diſtrictioribus mandatis obligent, quoniam per uias latas deſcenſusq́; præcipites itur ad inferos: per arctas uero & difficiles reditur ad ſuperos, &c. Mox: Arcta uia eſt caſtitas, trames ſtrictus humilitas: ieiunio affligi, & carnem in ſeruitutem redigere: Scopuloſæ ſunt ſemitæ, ſed ad patriam ſuperiorem nō niſi per meatus difficiles armati milites reuertunt̄. Hæc Cyprianus. Si cui libet, legere poterit D. Hierony. in lib. de uera Circūciſione, ibi de Magis Orientalibus, deq́; oblatis ipſorum donis agitur. Hiſtor. Tripart. lib. x. cap. xxx. ſcribit Theodoretus, Magos à Perſis eos dici, qui elemēta deificant. Raphaël Volaterranus lib. xvij. Anthropologię: Magi tres ex Oriente fuère, Gaſpar, Melchior, & Balthaſar, quorū corpora in ciuitate Colonienſi. Platina in Alexandro iij. de ſepulchro Magorum refert: Federicus autem tyrannica poteſtate uſus, direpta Dertona & Mediolanū ſolo æquauit: unde tranſlata Magorum corpora Coloniam tum crediderim à Rodulpho Colonienſium Archiepiſcopo, &c. Anthon. Sabellicus lib. ix. de Magis ita memoriæ tradidit: Pari miraculo tres illi qui ab oriente uenerūt Magi, ut Chriſtum nuper natū adorarent, intempeſta nocte moniti, ne ad Herodem redirent, quem Hieroſolymis conuenerant, rati (quod erat) cœli numen intereſſe ijs, quæ fierent, ab hoſpitali urbe diuerſi domum abierunt: ſed in nulla re ſacræ literæ pluribus ſcatent exemplis. Nam quotusquiſq; religionem adijt, qui non aliquo inſtructus oraculo uiſus ſit ſibi diuinę uoci, nō no-

ꝯturnæ imagini obtemperare? Petrus Comeſtor in hiſtoria Scholaſtica erubeſcendum in modum delyrat, quem ſecutus eſt Petrus de Natalib. circa nomenclaturam Magorum, dum autumant Latina eſſe nomina, Caſpar, Melchior, Balthaſar: Quæ Hebræis dicantur Apellius, Amerius, Damaſcus: Græcis uerò Galgalath, Malgalath, Sarachin. Stupendam inſcitiam. Sed iſti temporum infelicitati uenia danda eſt. De translatione Magorum ex Mediolano in Colonienſem ciuitatem, opera Reinaldi Colonienſis Epiſcopi, uide Albertum Krantz in ſua Saxonia, lib. vj. cap. xxiiij.

TELESPHORVS I. PONT. ROM.

Ex Platina. TEleſphorus natione Græcus ex patre Anachoreta, Antonini Pij temporibus fuit, cuius quidem imperatoris paternum genus è Gallia Ciſalpina originem habuit. Imperauit autem cum filijs, Aurelio & Lucio annis II. ac uiginti, menſibus tribus, tanta cum modeſtia & benignitate, ut merito Pij cognomentum adeptus, ac pater patriæ appellatus. Nulli enim unquam tum priuatim, tum publice acerbus fuit, aut in redimendis pecunijs, aut exactione tributi, quod quidem interdum ita remiſit, ut cautionibus incenſis omnium debita relaxaret. Quid plura de hoc principe dicam? qui religione, pietate, gratia, humanitate, clementia, iuſtitia, modeſtia cum Numa Pompilio bonorum omnium ſententia comparari poteſt. Is præterea cum Tyberis inundatione plurima Romæ uexaſſet ædificia, tum priuata, tum publica, ſua impenſa ciues in reſtituenda urbe liberaliſſime iuuit. Tarracinenſem quoqꝫ & Caietanum portum miris operibus, ut nunc etiam apparet, reſtituit, eius quoqꝫ impenſa erectam eſſe columnam illam cochleam putarim, à qua urbis celeberrima regio nomen accepit. Theleſphorus autem quem diximus Sixto ſucceſſiſſe, conſtituit ut ſeptem hebdomatibus ante paſcha ieiunium obſeruaretur, utqꝫ in natali Chriſti noctu tres miſſæ celebrarentur: prima in dimidio noctis, quo Chriſtus in Bethleem naſcitur, ſecunda illuceſcente aurora, quando à paſtoribus cognitus eſt, tertia eadem hora diei, qua nobis dies redemptionis & ueritatis illuxit, cum omni reliquo tempore ante horam tertiam celebrare interdictum eſſet, qua hora dominus noſter in crucem ponitur, ut Marcus ait. Conſtituit item ut ante ſacrificium hymnus ille caneretur: Gloria in excelſis Deo. Huius temporibus multum elaborauit pro fide Chriſti Iuſtinus philoſophus ex Neapoli urbe Palæſtinæ, qui & Antonino Pio principi ac filijs eius librum dedit contra gentes ſcriptũ, et dialogum contra Tryphonem principem Iudæorum habuit. Inuectus eſt & in Marcionem, qui Cerdonis dogma ſecutus, alterum bonum, alterum iuſtum dominum aſſeruit, tanqꝫ duo contraria principia creationis

& bonita-

& bonitatis. Impugnauit & Creſcentem Cynicum, ut guloſum, mortis timidum, luxuriæq́ ac libidinum appetentiſſimum, Chriſtiq́ blaſphemum, cuius inſidijs ad extremum circumuentus, pro dignitate Chriſtiani nominis ſanguinem fudit. Hunc autem Iuſtini hoſtem non philoſophum fuiſſe, ſed philopompum, id eſt, amatorem arrogantiæ, ſcribit Euſebius. Eodem quoq; tempore inualuiſſe Valentinianam hæreſim conſtat. Hi quidem Valentini cuiuſdam Platonici ſectatores, dicebant Chriſtum de corpore uirginis nil ſumpſiſſe, ſed per eam tanq̃ per fiſtulã quandã puerum tranſiiſſe. Photinus autẽ tum Lugdunenſis epiſcopus, uir certè ſingularis uirtutis & doctrinæ (ut ait Iſidorus) iam nonagenarius martyrij coronã conſtanti animo perpeſſus eſt. At uerò Theleſphorus cũ ordinationes quatuor menſe Decembri habuiſſet, creaſſetq́ presbyteros quindecim, diaconos octo, Epiſcopos tredecim, martyrium ſubiens, apud beati Petri corpus in Vaticano ſepelitur. Sedit annis undecim, menſibus tribus, diebus XXII.

REMIGIVS EPISC. REMENSIS.

VIr pius, nec indoctus Remigius, Gallus extitit, Galliæ ſuæ unica gloria. *Georg. Vuicel.* Hoc enim Euangelij prædicatore, natio nobiliſſima, Chriſtum cognouit, idq́ Clodouei Quarti Gallorum regis ætate, circa annum domini ccccxc. Eodem tempore floruit quippe Remigij Synchronus Vedaſtus Atrebatenſis Epiſcop. qui Thaumaturgiam per Chriſti nomen exercuiſſe legitur. De utroq; Epiſco. ſcribit Robertus Ganguinus lib. j. de geſtis Francorũ, narrans qua occaſione Clodoueus rex gentilis etiamdum per uxorem ſuam Crotildem Chriſtianam ad Chriſtum inuitatus fuerit. Inter alia ſic ſcribit: Pertinaci autem in errore Clodoueo bellum in Alemannos inſtauratur. Conſtitutis in conſpectu utrinq; exercitibus, manus conſerunt. Pugnatum cum diu eſſet, Francis cedentibus timet ſibi Clodoueus, cœlumq́ ſuſpectus: Deus, inquit, quem Crotildis religioſe ueneratur, audi: Si uicero, fide te perpetua colam. Vix preces finierat rex, ecce alacres Francos prælium redintegrare conſpicatur, quibus animum ipſe quoq; adijciens, rege Alemanno perempto, uictoria potitus eſt, & Alemannis lex poſita. Victorem etiam credulum Chriſto regem Vedaſtus qui Tulli aderat, & qui poſtea Atrebati pontificatum adminiſtrauit, ſecutus eſt, cui rex crudelitatis & fidei ſuæ rationem enarrauit: Crotildis credenti Clodoueo gratulata, Remigium pontificem nihil morata conuenit, atque ad Clodoueum introducit, quem ad ſe admiſſum rex diligenter audit de fide & Chriſti religione diſſerentẽ. Dies abluendo regi indicitur, parato ingenti ornatu lauacro, cum ſacroſanctũ oleum, quo liniri ritu Chriſtiani qui abluuntur, ſolent, ſiue miniſtrorum incuria, ſiue hoc agente Deo allatum non eſſet, ecce de ſuperis delapſa columba, phialam quam

ampullam uocāt, odoratiſſimi liquoris oppletā ad manus Remigij detulit. Creditum eſt ſpiritus Dei miniſterio id perpetratum eſſe. Eo liquore B. Clodoueus primū, poſteri deinceps Francorum reges hactenus regnum adminiſtraturi ſacrantur. Miniſterio ablutionis expleto, Clodoueus ad circumſtantem nobilitatem populumq́ꝫ breui oratione habita, ſuadet aſpernari falſam deorum religionem, & eius fidem profiteri, qui Chriſtus appellabatur, & Dei filius eſſet, quo autore hoſtem Alemannum, inquit, ſuperauimus. Regis oratione perculſis Francorum animis, Chriſtum profeſſi abluti ſunt.

HAEC S. REMIGIVS DE CLODOVEO REGE *ad Religionem Chriſtianam conuerſo.*

Diues opum, uirtute potens, clarusq́ꝫ triumpho
Condidit hanc ſedem rex Clodoueus, & idem
Patricius magno ſublimis fulſit honore.
Plenus amore Dei contempſit credere nullo,
Lumina qui uarijs horrent portenta figuris.
Mox purgatus aquis & Chriſti fonte renatus
Fragrantem geſſit infuſo chriſmate crinem.
Exemplumq́ꝫ dedit, ſequitur quod plurima turba
Gentilis populi, ſpretoq́ꝫ errore ſuorum
Doctorem cultura deum uerumq́ꝫ parentem
His fœlix meritis ſuperauit geſta priorum.
Semper conſilio, caſtris, bellisq́ꝫ tremendus
Hortatu dux ipſe bonus ac pectore fortis,
Conſtructas acies firmauit in agmine primus.

HILARIVS EPISCOPVS.

Ex S. Hieronymo.

Hilarius urbis Pictauorum Aquitaniæ epiſcopus, factione Saturnini Arelatēſis epiſcopi, de Synodo Piterenſi, Phrygiā relegatus, duodecim aduerſus Arianos confecit libros. Et aliū librum de Synodis, quem ad Galliarum Epiſcopos ſcripſit. Et in Pſalmos cōmentarios, primū uidelicet, ſecundū, & à quinquageſimoprimo uſq́ꝫ ad ſexageſimum ſecundum, & à centeſimo decimooctauo uſque ad extremum: in quo opere imitatus Origenē, nonnulla etiam de ſuo addidit. Eſt eius & ad Conſtantium libellus, quem uiuenti Conſtantinopoli porrexerat. Et alius in Conſtantium, quem poſt mortem eius ſcripſit. Et liber aduerſum Valentem & Vrſatium, hiſtoriam Ariminenſis & Seleucienſis ſynodi continens. Et aduerſus præfectum Saluſtium, ſiue contra Dioſcorum, & liber Hymnorum, & myſteriorum alius. Et commentarij in Matthæum: & tractatus in Iob, quos de Græco Origenis ad

nis ad ſenſum tranſtulit: & alius elegans libellus contra Auxentium: & nonnullæ ad diuerſos epiſtolæ. Aiunt quidam ſcripſiſſe eum & in Cantica canticorum, ſed à nobis hoc opus ignoratur. Mortuus eſt Pictauis, Valentiniano & Valente regnantibus.

DE EODEM HILARIO.

[illegible]

rg. Vhi

BASILIVS MAGNVS EPISCOPVS.

CVm Magni Baſilij uiri ſanctiſſimi præconijs mea penè omnia ſcripta ſint referta: ipſumq́ dum uiueret, & admirari, et in honore ſummo habere nunquam deſtiterim, hoc ſanè tempore quando exceſſit, uberiores à me laudes expoſtulari proculdubio uidentur, quum defunctorũ memoria, præſertim excellentiſſima uirtute præditorũ, non ſolum ab amicis, ſed etiam alienis cõmendari, maxima ſit pietas, &c̃. Reliqua ex Monodia Gregorij Nazianzeni requirat lector. Greg.Nazi.

Ex uitis Patrum.

¶ Baſilius ſolus, ut ſic dicam, in terra æqualem & decentem oſten dit uitam operibus et uerbis diuina ſapientia uitam componens, omnia Chriſto dans, ſcilicet & animam atq; corpus, nec non ſermonũ manus quidem gentilem errorem ſicut araneæ telam dirupit. Hic ſeptennis fa-ctus, datur à genitoribus literis, uacans autem doctrinis quinquennio fructum acquiſiuit multam philoſophalem diſciplinam dulcedini natu-ræ, deinde relinquens patriã (Capadocus enĩ erat natione) appræhen-dit matrẽ uerborum Athenas: caſtitate & multa abſtinentia decoratus adijt præceptorẽ Græcorũ ſapientię, nomine Eubolum, & ſic ſeipſum dedit doctrinis admirandis, etiã & magiſtris, factiq; ſunt ipſius cõſcho laſtici, Gregorius Magnus Nazi. poſtea factus eſt epiſcopus, qui Apo-ſtolicæ ſedis gubernacula in duo & decem annorum gubernauit tem-pora, Iulianus etiam à puero Chriſtianus, atq; Libanius. Is autem ab omnibus uir admirãdus poſuit in corde ſuo, nihil ſumere panis & uini, donec ſuperna prouidentia intellexerit diuinæ ſapientiæ archana. Mo-rans quoq; in doctrinis quinq; & decem annis, omnemq; Græcalem philoſophiam percurrens, in fine aſtronomiam, ac optima quæq; colli-gens, & nullatenus inuenire ualens per ipſa omnia creatorem in una no-ctium uigilante eo diuinitus quidem ſplendor fidei accendit, eum perlu-ſtrare totius religionis ſcripturam. Surgens ergo abijt in Ægyptum. Et accedens uni archimandritarum, Porphirio nomine, ſupplicauit ſibi da-ri libros ſacros ad cõprehenſionem diuinorũ dogmatum. Quod conſe-cutus manſit ibi delectans meditationi diuinorum ſermonum, & aqua & herbis ſe enutriens. Annuali uero tempore ibidem commorans, & uerbum ueritatis fide conſiderans permanſit, ſcrutans ueritatis ſermo-nem. Sicq; poſtulauit, ſe dimitti Hieroſolymam orationis gratia, et quę ibi ſunt uidendi miracula. Iam autem ſuperorans illum dimiſit eum. Ve-niens nanq; ubi Græcorum philoſophiam didicit, cepit perſuadere mul-tis philoſophis & multitudini gentiliũ, atq; afferre Chriſto, oſtenden-cis uiam ſalutis, quęrebat nihilominus & ſuum præceptorem Eubolũ, qui erat opinatiſſimus uerbi, ad retributionem in ipſum laboris afferre immaculatæ fidei, ſicut ſe bene currentem ad eam; omnes etiam eum ſi-cut magiſtrum ſequebantur, qui philoſophiam ſectabantur. Quærens autem illum per omnia auditoria, inuenit illum in ſuburbano conque-rentem in ſermone cum cæteris philoſophis. Hoc enim erat apud illos, feſtinabatur aut dici quid, aut audiri plus noui: diſputante ergo eo, re-prehendit eum ſuperueniens Baſilius. Et hi qui cum illo erant, reprehen dit quis (inquiunt) te, ô philoſophe. Ipſe aũt ait: Aut deus, aut Baſilius. Recognoſcens igitur Baſilium, coeſſentes ſibi dimiſit Eubolus, & cohę-ret Baſilio, tribusq; diebus incibati permanentes, conquerebantur ad inuicem. Interrogauit ergo Eubolus Baſilium, dicens: Quę eſt diffinitio philoſophię? Qui ait: Prima diffinitio philoſophię eſt meditatio mortis.

Illę

Ille admirans dixit: Quid eſt mundus? Qui ait: Quid eſt ſuper mundũ? Et dulces quidem ſunt mundi ſermones, amarus autem ualde ille mundus, qui eum continet uitioſe. At altera eſt uoluptas corporis, & altera incorporeę naturæ, & ſimul hæc coëſſe cuidam non de licitis eſt. Nemo enim poteſt duobus dominis ſeruire. Veruntamen ut uirtus eſt, frangimus eſurientib. panem ſcientię, & per maliciã intectos pro uirtute ducimus ſub tectum. Si autem & nudum uidemus, circumamicimur, & ut proprij germen ſeminis non deſpicimus. Hæc dicens, & exacuens eum parabolice, Saluatoris quæ erga nos eſt clementia, per pœnitentiã tres cathinos menti ꝓpoſuit in ueſtibulum cogitationis. Superliminare quidem portarum, uirtutem adducentem prudentiã, uirilitatem, iuſtitiam, caſtitatem: quæ autem ſiniſtra parte ſuaſionem, in utraꝗ uero parte eius intemperantiam, libidinem, ebrietatem, impudicitiam, ſegnitiem, criminationem, lingoſitatem, incantationẽ, & quoddam talium examen, pœnitentiam aũt decenter ſtantem, intrementem, ſubridentem, lenem, aduerſarios quidẽ increpantem, propriorum aũt indigentem populorũ, iuxta eam uero abſtinentiam, intellectum, lenitatẽ, uenerabilitatẽ, timorem, clementiam, & multorum bonorum plebem: ipſius hiſtoriæ mens diuina cautela, audientibus aũt zelorum meliorẽ occaſio. Hæc ego ipſe uidens benigne factus ſum, & iſto ductus ſum ô Eubole. Sunt enim in nobis non imagines, neque ęnigmata, ſed ipſa plane ueritas ducens ad ſalutem. Reſurgemus enim omnes, hi in uitam æternam, & hi in opprobrium & confuſionem æternam, & aſtabimus tribunali Chriſti, ſicut docent nos magni uocibus prophetæ, Eſaias, Hieremias, Ezechiel, Daniel, & Dauid rex, atꝗ diuinus Paulus illos. Ipſe enim pœnitentiæ doctor, & ipſius retributionis dominus, qui ouem quæſiuit perditam, & apoſtatam puerum ex patris ſinu cum multis diuitijs & ſeipſum prodige conſumentem, & poſtea reuertentem fame afflictum ſincere amplexatus eſt, & ueſte ſplendida ornauit, ac annulo induit precioſo, ſuadetꝗ peccanti puero ſeuienti, ſicut fratri indulgentiam dare. Iſte in inuido dominus præualens benignitate, qui æqualem mercedem circa undecimã horam uenientibus tribuit, & nobis pœnitentibus, ac ſuſcipientibus ex aqua & ſpiritu ſancto regenerationem, dabit enim, quæ oculus non uidit, & auris non audiuit, & in cor hominis non aſcenderunt, quæ præparauit deus diligentibus eum. His ex ſenſu factus Eubolus dixit: O Baſili cœleſtis demonſtrator trinitatis, per te credo in unũ deũ, patrẽ omnipotentem, & deinceps uſꝗ expectans reſurrectionem mortuorum, & uitam ſæculi futuri, Amen. Ego autem in hoc quæ in me eſt oſtendi tibi, quia omnia quæ mihi ſunt, in manus tuas dans, reliquum tempus uitæ meæ tecum ero, ſi placitum in conſpectu domini fuerit, ſuſcipiens ex ſancta aqua & ſpiritu regenerationem. Baſilius dixit: Benedictus Dominus deus noſter amodo & uſꝗ in ſeculum, ô Eubole, qui ſplenduit

lucem

lucem uerām in mente tua,& tranſtulit te de multimodo errore in agnī tionem ipſius miſericordiæ: quia uero ut dixiſti mihi coēſſe uis, oſtendā tibi,quomodo ſaluti noſtræ prouideamus, uinculis iſtius uitæ nos libe-rantes:uenundemus omnia,quæ nobis ſunt,& demus indigentibus,& ſic in ſanctam ciuitatem abeamus ipſi uiſuri quæ ſunt ibi miraculorum, & apud deum acquiramus fiduciam:& ſic uterqꝫ quę eorū erant diſpen ſantes ad ſanctum baptiſma indumenta tantum ex ipſis ementes , Hie-roſolymam ibant, conuertentes ad deum gentilium multitudinem ma-gnam.

Appræhendentes autem Hieroſolymam, & omnem locum ſacrū fide & amore requirentes,& ipſis locis qui eſt ſuper omnia deum ado-rantes,manifeſti fiunt epiſcopo ciuitatis nomine Maximino:& ſe ei pro ſternentes poſtulabant conſequi regenerationem in Iordanis fluuio di-uinam.Quos uidens idem uir ſanctus,plenus cum eſſet benignitate,ad-impleuit poſtulationem eorū, & ſimul cum fidelibus uiris uenit ad Ior-danem . Baſilius autem iuxta ripam factus proiecit ſe in humū, & cum lachrymis & clamore forti poſtulabat ſignum reuelari eius fidei.Reſur-genſqꝫ cum tremore deſpoliauit ſe ueſtimentis ſuis, & cū ipſis ueteī uetu ſto homine,& deſcendens in aquā orabat.Deſcendens aūt ſacerdos ba-ptizauit eum. Et ecce fulgur ignis uenit ſuper eos, & columba ex eo-dem fulgure uenit in Iordanem, & turbans aquas reuolauit in cœlum. Aſtantes autem in tremore facti glorificauerunt deum:baptizatus uero Baſilius exiuit de aqua. Admirans quoqꝫ Maximinus epiſcopus Baſilij in deum dilectionē,orans ueſtiuit eum reſurrectionis Chriſti indumen-tis: baptizauit aūt & Eubolum,atqꝫ ungens eos ſancto criſmate, tradi-dit illis uiuificam cōmunionem: poſtulauitqꝫ Baſilium Dei ſacerdos per orationem ſumere cibum,quod & fecit,dicens:Ieſu Chriſte deus noſter credo Euangelicæ tuæ uoci, & ſpero in tua benignitate comedens & bi bens contra egredientem nobis diabolum cooperationem nobis ſancti ſpiritus fieri.Stupēs uero ſacerdos dei in fide eius, reuerſus eſt cum ipſis in ſanctam ciuitatem.Annali autem tempore inibi commorantes, com-muni ſententia uenerunt Antiochiam, & ibi gradum dyaconij ſuſcepit.

Conuenientes ergo cœtus Epiſcoporū ſancti ſpiritus cooperatio-ne elegerunt Baſilium ad Epiſcopatus ſedem, & conſecratus guberna-bat Eccleſiam Dei prouidentia.Poſt quoddam autem tempus poſtula-uit deum, ut daret illi gratiā & ſapientiā atqꝫ intellectū, proprijs ſermo nibus offerre in ſanguineum ſacrificiū,& illi uenire ſuper eum ſancti ſpi ritus aduentum.Poſt dies uero ſex ſicut in extaſi factus,propter aduen-tum ſancti ſpiritus ſeptima die appręhendēte, cœpit miniſtrare deo per ſingulos dies: & poſt aliquod tempus fide & oratione cœpit ꝓpria ma nu ſcribere miniſtrationis myſteria: atqꝫ in una nocte adueniens ei Do-minus in uiſione cum Apoſtolis,propoſitionem panis faciens in ſancto

altari

altari excitauit Baſilium, dicens ei:Secundũ tuam poſtulationem replea tur os tuum laude, ut per proprios ſermones offeras mihi ſanguineum ſacrificium. Qui non ferens oculis uiſionem, ſurrexit cum tremore. Et accedẽs ad ſanctum altare cœpit dicere,ſcribens in charta ſic: Repleatur os meum laude, ut hymnum dicat gloriæ tuæ domine deus, qui creaſti nos, & adduxiſti in uitam hanc: & cæteras orationes ſancti miniſterij. Et poſt finem orationum exaltauit panem ſine intermiſſione orans, & dicens: Reſpice domine Ieſu Chriſte Deus noſter ex ſancto habitaculo tuo,& ueni ad ſanctificandum nos, qui ſurſum patri tuo cõcedes & hic nobis inuiſibiliter coẽs,dignare potenti manu tua tradere nobis, & per nos omni populo tuo ſancta ſanctis:populus reſpondit, Vnus ſanctus, unus dominus noſter Ieſus Chriſtus,cum ſancto ſpiritu in gloria dei pa tris, Amen.Et diuidens panem in tres partes: una quidem communica-uit timore multo:alteram autẽ reſeruauit cõſepelire ſecum:tertiam ue-ro imponens columbæ aureæ, quæ pependit ſuper altare. Eubolus ſi-quidem & cleri principes ſtantes ante portas templi,uiderunt lucem in-telligibilem in templo, & uiros glorioſos candidas ueſtes habentes, & audientes uocem populi glorificantis deum:Baſiliumq́ꝫ cernentes altari aſtantem, ſtupefacti in uiſione ceciderũt in facies ſuas, glorificantes deũ. Exeunte autem Baſilio,proſtrauerunt ſe ad pedes eius.Interrogauit au-tem cauſam adorationis & præſentiæ eorum, qui retulerunt ei admira-bilem uiſionem,quam uiderunt in templo. Tunc Baſilius gratias agens ſine intermiſſione domino propter eius admirabilia:uocauit aurifabrũ, & fecit columbã ex auro puro,atq; in ipſam depoſuit,ut diximus, por-tionem, pendens eam ſuper ſanctam menſam in figura illius ſanctæ co-lumbæ,quæ apparuit ei in Iordane domino baptizato. Hoc autem fa-cto, exorſus eſt ſermonem conſolationis dicere ad populum. Et cõgre-gata eſt multitudo infinita in eccleſia, inter quos erat & magnus abbas Effren, de quo poſtea narrabimus, quomodo ex diuina oſtenſione ui-ſor factus eſt beatiſſimi patris noſtri Baſilij.

Diuinum quidem miniſterium illo agente,Hebręus quidam ſe,ſicut Chriſtianus,populo commiſcuit, officij miniſterium & muneris explo-rare uolens, uidit infantem partiri in manibus ſancti Baſilij. Et cõmuni-cantibus omnibus,uenit & ipſe Hebræus, dataq́ꝫ eſt ei hoſtia uera caro facta. Inde accedit ad calicem ſanguine repletũ,& ipſius factus eſt parti-ceps,atq; de utriſq; ſeruans reliquias, abiensq́ꝫ in domum ſuam, oſten-dit uxori ſuæ ad confirmationem dictorum, & narrauit quæ proprijs oculis uiderat. Credens ergo ut uere quia horribile & admirabile eſt Chriſtianorũ myſterium,in craſtino uenit ad Baſilium,poſtulans ſe ſine dilatione accipere, quod in Chriſto eſt ſignaculum. Baſilius autem ſan-ctus non deferens, ſed conſuetam Euchariſtiam uolenti omnes ſaluare offerens,baptizauit eum cum omni domo ſua credente Domino.

Claudius autem ipſius ſanctiſſimæ memoriæ uiſor & miniſter factus ab eo perfectorum miraculorum, & ſucceſſor ſedis poſt obitũ iam dictæ memoriæ Apoſtolicę Baſilij, uir mirabilis, & omni uirtute decoratus, enarrauit mihi, quia ſenator quidam fidelis, nomine Protherius, abijt ad ſancta & uenerabilia loca, & ibi filiam ſuã conſecrare, ac in uno de bene actionalibus domibus monaſteriorum mittere, atq; ſacrificium deo offerre uolens. Sed ab initio homicida diabolus inuidẽs diuinę uoluntati, mouit unum de ſeruis ſuis, & incendit ad puellæ amorem. Is aũt cum fuiſſet huiuſmodi inchoationis indignus, & non audens appropinquare ad propoſitum, alloquit̃ unum abominandorũ incantatorũ, promittens ſe, ſi meruerit dominari ipſius puellæ, multam auri tribuere ei quantitatẽ. Maleficus uero dixit ad eum: Homo, ego in iſtud non præualeo, ſed ſi uis, mitto te ad meum procuratorẽ diabolum, & ipſe perficiet uoluntatem tuam. Qui ad eum: Quæcunq; dixeris mihi, faciam. Et ait ad eum: Abrenuncias Chriſto in ſcripto. Dixit ei: Etiam. Iniquitatis autem operator dixit ei: Si in iſto paratus extiteris, cooperator tibi fiam. Qui ait ad eum: Paratus ſum, tantum ut conſequar meum deſiderium. Et faciens malignitatis magiſter epiſtolam ad diabolũ, miſit eam ad illum, habentem ſenſum iſtum: Quoniamquidẽ mi domine & procurator oportet me à Chriſtianorum religione abſtrahere, & tuæ adducere uoluntati, ut multiplicetur pars tua, miſi tibi hunc, qui præſentes meas defert literas, cupiditate in puellã exarſum, & poſtulo eum actionem iſtam conſequi, ut & in iſto glorier, & cum multa alacritate congregem placidiores tuos. Et dans epiſtolam dixit: Vade ſecundũ talem horam noctis, ſta ſuper monumentũ gentilis, & exalta chartam in aëre, & aſtabunt ibi qui debent te ducere diabolo. Qui alacriter hoc faciens, iactauit miſerã uocẽ, inuocans diaboli auxiliũ. Et cõtinuo aſtiterũt ei principes poteſtatis tenebrarũ, ſpiritalia nequitię & apphendentes erantem cum gaudio magno duxerunt eum ubi erat diabolus. Et oſtenderunt ei ipſum ſedentẽ in ſede alta, & in circuitu eius malignitatis ſpiritu ſtantis. Et ſuſcipiens miſſas à maleficio literas dixit ad miſerum: Credis in me? Qui ait: Credo. Et abnegas Chriſtum tuum? Qui reſpondit: Abnego. Dixit ei diabolus: Perfidi eſtis uos Chriſtiani, & quandoquidem me opus habetis tunc uenitis ad me, quando autem conſequimini deſiderium ueſtrum, negatis me, & acceditis ad Deum ueſtrum, qui eſt benignus ac clementiſſimus, & ſuſcipit uos: ſed fac mihi manuſcriptam Chriſti tui & baptiſmatis abrenunciationem uoluntariam, & quæ in me eſt in ſecula uoluntariam profeſſionem, & quia mecum ſis in die iudicij, condelectans mihi & in præparatis æternis tormentis, & ego ſtatim deſyderiũ tuum adimplebo: Qui diſpoſuit propriã manuſcriptam ſicut quæſitus fuerat. Statim autem animarũ corruptor draco tortuoſus miſit illos qui ſunt ſuper fornicationem dæmones, & inflãmauerunt

puellam

puellam in amore iuuenis. Quæ proijciens ſe in terram, cœpit clamare ad patrem: Miſerere mei, miſerere mei mi pater, quia dire torqueor propter talem puerum noſtrum, miſerere uiſceribus tuis, oſtende in unigenita tua paternū amorem, & coniunge me puero noſtro, quem amo: ſi autem non uis hoc facere, uidebis me poſt modicum amara morte morientem, & ſermonē dabis pro me Deo in die iudicij. Pater autem eius cum lachrymis dicebat: Heu mihi peccatori, quid conuenit miſeræ filiæ meæ? Quis meum theſaurum furatus eſt? Quis meam inquinauit filiam? Quis dulce lumen oculorum meorum extinxit? Ego cœleſti te uolebam nubere ſponſo Chriſto, & Angelorum cohabitatricem conſtituere, & in pſalmis & hymnis & canticis ſpiritualibus Deo canere feſtinabam, & per te ſaluari ſperabam, tu autem in amorem laſciuitatis inſaniſti: Sine me ſicut uolo deſponſare te Deo, ne deducas ſenectutem meam cum tribulatione ad inferos, neq; nobilitatem parētum tuorum confuſione operias. Illa autem pro nihilo reputans, quæ à patre dicebantur, inſtabat & clamabat: Pater mi, pater mi, aut fac deſyderium meum, aut póſt morientem me uidebis. Pater ergo in magna defectione factus ac immenſurabilitate triſtitiæ abſorptus, ac amicorum conſilijs credulus, hortantium ei deferre uoluntatem eius, aut ſeipſam exponere, concredens pater præcepit fieri deſyderium puellæ, ne exitiali ſe traderet morti. Et adduxit quæſitum puerū ac propriam filiam, dansq; ei omnē ſubſtantiam ſuam, dixit filiæ ſuæ: Vade filia uere miſera, multū enim planges pœnitens in nouiſſimo, quādo nihil habes proficere. Iniquo ergo coniugio facto & diabolica facinoroſitate complecta, ac modico tranſeunte tempore, ſignatus eſt à quibuſdam puer, non introire eccleſiam, neq; appropinquare immortalibus & uiuificis myſterijs, & dicunt miſeræ coniugi eius: Scis quia uir tuus quem elegiſti, non eſt Chriſtianus, ſed peregrinus fidei & alienus: tenebrarū & doloroſæ plagæ repleta, proſternit ſe in humum, & cœpit diſcerpere ſeipſam ungulis ſuis, & percutere pectus ac clamare: Nemo non obediens parentibus ſaluus fuit unquam. Quis annunciabit patri meo meam confuſionem? Heu mihi miſerę, in quantam profunditatem perditionis deſcendi: Cur nata ſum, & nata continuo rapta non fui? Iſta ergo lamentari eam diſcens erratiſſimus uir eius accurrit ad eam, contendens, non haberi ita ueritatem. Illa autem in conſolationem ueniente ſuadilibus eius ſermonibus, dixit ad eum: Si uis mihi ſatisfacere, & miſerere animæ meæ, craſtino ego et tu unanimiter eamus ad eccleſiam, & coram me participa in contaminatorum myſteriorum Chriſti, & ſic ſatisfacta ero. Tunc coactus dixit ei ſententiam capituli. Continuo deponens illa muliebrem infirmitatem, & conſilium bonum conſilians illi, cucurrit ad paſtorē et ad diſcipulū Chriſti ſanctum Baſiliū, aduerſus impietatem clamans: Miſerere mihi, miſerere mei, Sancte dei miſerere mihi diſcipulę Domini, quę

cum dæmonibus cauſam egi. Miſerere mihi miſeræ proprio patri non obedienti. Et docet eum rerum geſtarum ordinem. Sanctus autem Dei uocans puerum, ſciſcitatus eſt ab eo, ſi iſta in hunc modum ſe haberent. Qui ad ſanctum dei cum lachrymis ait: Etiam ſancte Dei, ſi ego ſiluero, opera mea clamabunt. Et enarrauit ei etiam ipſe à principio uſq; in finem conſequentem diaboli malam operationem. Tunc dicit ei ſanctus Baſilius: Vis reuerti ad dominum Deum noſtrum? Ad quem puer: Vtiq; uolo, ſed non ualeo. Dicit ei ſanctus: Quare? Reſpondit puer: Scripto abnegaui Chriſtum, & profeſſus ſum diabolo. Dicit ei ſanctus: Non ſit tibi curæ: Benignus eſt enim Deus noſter, & recipiet te pœnitentem, compatitur etiam malitijs noſtris. Et iactans ſe puella ad pedes ſancti, Euangelice deprecata eſt eum, dicens: Diſcipule Chriſti Dei noſtri, quantum potes adiuua nos. Dicit ad puerum ſanctus: Credis ſaluari? Qui ait: Credo domine, adiuua incredulitatẽ meam. Et continuo apprehendes manum eius, faciensq; ſignum Chriſti in ipſo & orans, recluſit eum in uno loco interioris ſacri periboli, & dans ei regulam, collaborabat ei per tres dies, poſt quos uiſitauit eum, & dixit ei: Quomodo te habes fili? Dicit ad eum: In magna, domine, ſum defectione, ſancte dei, non fero clamores eorũ, & terrores ac iaculationes ſeu lapidationes eorum, tenentes manuſcriptam meam cauſantur me, dicentes: Tu uenisti ad nos, nõ nos ad te. Et dicit ei ſanctus: Noli timere fili, tantũ crede. Et dans ei modicam eſcam, faciensq; ſuper eum Chriſti iterum ſignaculum, ac orans recluſit eum. Et poſt paucos dies uiſitauit eum, & dicit ei: Quomodo te habes fili? Dicit: Pater ſancte, à longe clamores eorum audio & minas, ſed non uideo eos. Et iterum dans ei eſcam, & orans claudensq; oſtium abijt, & quadrageſimo die redijt, & dixit ei: Quomodo te habes frater mi? Reſpondens dicit ad eum: Bene habeo ſancte Dei, uidi enim te hodie in uiſu pugnantem pro me, & uincentem diabolum. Mox ergo ſanctus ſecundum conſuetudinem faciens orationem, eduxit eum, & adduxit eum in dormitorium ſuum. Mane autem facto, uocauit clerum ſacrum & monaſteria, & omnem Chriſti amabilem populum, & dixit eis: Filioli mei dilectiſſimi, omnes gratias agamus domino: ecce enim ouem perditam debet paſtor bonus in humeris ſuis reportare, & offerre Eccleſiæ, quapropter debitum eſt & nos uigiliam facere nocte, ac poſtulare eius benignitatẽ, ut non corruptor animarum uincat etiam in hoc facto. Et alacriter populo aggregato, per totam noctem poſtulauerunt deum cum bono paſtore, cum lachrymis clamantem pro eo Kyrieeleyſon. Et mature cum omni multitudine populi accepit ſanctus puerum, & tenens dexteram manum eius, ducebat illum in ſanctam Dei eccleſiam, cum pſalmis & hymnis. Et ecce diabolus omniũ feſtinans in triſtem uitam cum omni pernicioſa uirtute aduenit, & inuiſibiliter apprehendens puerum, conabatur rapere eum de

manu ſancti. Et cœpit clamare puer: Sancte Dei adiuua me. Et tanta inſtantia improbus aggreſſus eſt, ut etiã memorabilem uirũ compelleret trahens puerũ. Conuerſus ergo ſanctus, ad diabolũ dixit: Improbiſſime animarũ corruptor, pater tenebrarũ & perditionis, non ſufficit tibi tua perditio, qua te, & omnes qui ſub te ſunt, affeciſti, niſi etiam & Dei mei temptes plaſma. Diabolus aũt dixit ad eũ: Præiudicas me ô Baſili, ita ut plurimi ex nobis uoces audirent dæmonũ hæc dicentium, clamante populo: Kyrieeleyſon. Sanctus aũt Dei ait ad illum: Increpet te Dominus diabole. Qui reſpõdens ait ad eũ: Baſili præiudicas me. Non ego abij ad eũ, ſed ipſe uenit ad me. Abnegauit Chriſtum ſuũ, & mihi profeſſus eſt: & ecce manuſcriptam habeo, & in die iudicij ad communem iudicem eum duco. Sanctus Dei dixit: Benedictus dominus Deus meus, non deflectet populus iſte manus de altitudine cœli, donec reddas manuſcriptam. Et conuertens ſe, dixit populo: Erigite manus ueſtras in cœlum, clamantes cum lachrymis: Kyrieeleyſon, Chriſte eleyſon, Kyrie eleyſon. Et ſtante populo in horã multam extenſas habentes manus in cœlum, ecce manuſcripta pueri per aërem delata, & ab omnibus uiſa uenit, & impoſita eſt manibus memorabilis patris noſtri Baſilij. Suſcipiens autem eam, & gratias agens Deo, gauiſus factus eſt ualde, & coram omni populo dixit ad puerum: Cognoſcis literulas has frater? Qui ait ad eum: Etiam ſancte Dei, manuſcripta mea eſt. Et dirumpens manuſcriptam ſanctus Baſilius, perduxit eum ad eccleſiam, dignum fecit ſancto miniſterio & communioni myſteriorum Chriſti. Et faciens ſuſceptionẽ magnã, refrigerauit omnem populum. Et ducens puerum ac inſtruens, ſeu dans ei regulam decentem, reddidit eum mulieri eius in tacibili ore glorificantem & laudantem Deum, Amen.

Mulier quædam diuitijs & nobilitate ornata, & cæteris uitæ iſtius uanis miniſtrationibus ſupereleuata, quaſi uiduitatem complectẽs, indecoroſa uia & poteſtate caſtrimargiæ & prodigalitatis ſuperinſeruiens, nihil placidi Deo poſſidens, ſed porcorum more ſe ſceno uoluptatis inuoluens, ſero quandoq; ſecundum diſpoſitionem Dei ad mentem rediens, immenſurabilitate ſuorũ delictorũ illuminata ſilenter ſola cogitabat, & multiudinem peccatorũ ſuorum flebiliter ſuſpirans dicebat: Heu mihi peccatrici & prodigæ, quomodo me excuſabo de actis delictis meis? templum ſpiritusſancti corrupi, & animam in corpore habitantem, pollui. Heu mihi abiectiſſimæ. Putas dicam me ſicut meretricem anteriorem, an publicanum: ſed nemo ſicut ego peccaui, maxime poſt ſanctum baptiſma. Quomodo ergo certa ero, quia pœnitentem ſuſcipiet me Deus? Et hæc cogitante ea, qui omnes uult ſaluare, & ad agnitionem uenire ueritatis, in mentem ei miſit de iuuentute uſq; in ſenectutem peccata ſua ſcribere in charta, quæ præſcripta, nouiſſime omnium ſcripſit, quod erat ei maximũ peccatum, & plumbo ſignauit eam.

Conſiderans autem tempus oportunum, quando ſanctus Baſilius ad conſuetas orationes ibat, ad ſanctam eccleſiã cucurrit clam, & proiecit chartam ſecus pedes eius, & ſuper faciem iactans ſeipſam clamabat, dicens: Miſerere mei ſancte Dei pater ſuper omnes paccatrici. Stans autẽ beatus Chriſti famulus, ſciſcitabatur ab ea cauſam doloris. Quæ ait: Ecce domine, omnia peccata mea ſcripſi in iſta charta, & iniquitates meas, & ſigillaui eas. Tu autem ſancte Dei ſigillum ne amoueas, ſed tantum per orationem tuam illa dele: qui enim dedit mihi talem cogitationem, omnino exaudiet te pro me poſtulantem. Magnus autem Baſilius tollens chartam, & reſpiciens in cœlum ait: Domine, tibi ſoli eſt opus iſtud: Qui enim mundi peccatum tollis, & unius animæ iſtius facilius delere potes peccatum, Omnia enim noſtra delicta numerata ſunt apud te, miſericordia autem tua innumerabilis & inęſtimabilis eſt. Et hæc dicens, intrat eccleſiam tenens chartam & proſternens ſeipſum, & ponens chartam ſecus altare, manſit per omnem uigiliam orans, & craſtino per omne ſanctum myſterium deprecans Deum. Et poſt completionem ſanctorum myſteriorũ, uocauit mulierẽ ſecrete aſtantibus paucis clericis, & oſtendens eis chartam, dixit ad eam: Audiſti mulier, quia nemo poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus? Quæ dixit: Audiui ſenior, & per hoc admonui te ad interceſſionem miſericordiſſimi Dei. Et hæc dicens ſoluit chartam, & inuenta eſt tota inſcripta, manſit autem magni peccati celeſtum opus non deletum. Videns autem mulier puſillanimis effecta eſt, & percutiens pectus manibus, cecidit ad pedes epiſcopi, clamans: Miſerere mei ſerue Dei altiſſimi: & quemadmodum pro omnibus iniquitatibus meis certaſti, ſic & pro iſta poſtula, & omnino delebitur. Archiepiſcopus autem lachrymatus eſt propter indulgentiam, dicens: Surge mulier, quia & ego peccator ſum, indigens indulgentia: Qui deleuit tua peccata quãta uoluit, potens eſt tollere & iſtud à te, qui tollit peccata mundi. Si cuſtodieris amodo non peccare, & in uijs domini ambulaueris, non tantum indulgebit tibi, ſed & gloria digna eris. Vade ergo ad heremum, & inuenies uirum ſanctum & nominatum in omnibus, nomine Effren: Iſti da chartam, & poſtulans placabit Deum pro te. Mulier autem concite ad ſanctum Effren ad heremum cucurrit, & tranſiliens longitudinem uię, ad prædictum ſibi locum magni heremitæ præuenit. Et pulſans oſtium clamabat, dicens: Miſerere mei ſancte Dei. Qui pręſciens propter quam cauſam aſtiterit, dixit ei: Vade à me mulier, quia homo peccator ſum, indigens & ipſe auxilij. Illa autem proiecit chartã dicens: Archiepiſcopus Baſilius miſit me ad te, ut orans ad Deum deleas iniquitatem meam, quæ in iſta charta conſcripta iacet, cæteras omnes ipſe ſanctus orans deleuit: tu autem pro una noli pigritari deprecari Deum, ad te enim miſſa ſum. Non filia, non: qui enim pro multis præualuit placare Deum, & pro uno poterit plus me: uade ergo

& noli

& noli ſtare, ut comprehendas eum ante eius tranſitum. Mulier autem concite à ſancto Effren reuerſa eſt Cæſaream, & intrante ea in ciuitatem, obuiauit corpus portantibus ſancti Baſilij: Et uidens cœpit clamare, uoluens ſe in humo, & cauſabatur cum ſancto, dicens: Heu mihi miſeræ, heu mihi ſancte Dei, propter hoc miſiſti me ad heremum, ut immoleſtatus à me tranſires: & ecce in acta reuerſa ſum inanũ pertranſiens pelagus uiæ: Videat Deus & iudicet inter me & te, quia placare potens Deum ad alterum me miſiſti. Et hæc clamans, proiecit chartam ſuper feretrum, ſubtiliter enarrans de cauſa omni populo. Vnus autem de clero uolens uidere quale peccatum eſſet, tulit chartam, & abſoluens inuenit eam ſuper totum inſcriptam, & clamauit uoce magna, dicens ad mulierem: Inſcripta eſt charta ô mulier, quid laboras neſciens in te factam clementiam. Multitudo ergo uidens admirabile miraculum, glorificauit Deum, qui dedit poteſtatem hominibus ſuper terram dimittere peccata: Dans etiam gratiam ſeruis ſuis, & poſt mortem ſanare omnẽ infirmitatem & omnem languorẽ, ſed & peccata fide accedentiũ dimittere.

De Ioſeph Hebræo interſerit̃ hiſtoria. Hic Ioſeph egregius in arte medicinalis diſciplinæ ualde ꝓbatus, ſimul & illuſtris cum fuiſſet in ipſa peritia ſummam ſcientiam habebat tactu eius uenæ præſcire caute ante tres uel quinq; dies, ſi quis deberet de his tranſire tumultibus, ad meliorem ſtabilitatem. Inuidioſum autem multitudini medicorum deifex pater noſter Baſilius ex diuino ſplendore p̃ſciens, ꝙ deberet dari ei diuini baptiſmi donum, ualde amabat eum, & aſſidue ad colloquium uocabat illum, docens eum regiam uiam ſalutis & ueritatis ambulare, poſtulabatq; illum diſcedere de polluta religione, & per Baptiſmũ induere Chriſtum. Qui non acquieſcebat, dicens: Quia in fide qua natus ſum, in ipſa & finiam. Sanctus autẽ dei dixit ei: Crede Ioſeph, nec tu, nec ego de iſtis tranſibimus tumultibus, donec renouet te dominus meus Ieſus Chriſtus per aquam & ſpiritum: ſine iſtis enim impoſſibile eſt introire in regnum cœlorum. Nunquid & patres tui non baptizati fuerunt in nube & mari, & biberunt ex ſpiritualibus ſequenti eos petra? Petra aũt erat Chriſtus: qui in nouiſſimis diebus ex uirgine incarnatus & propter noſtram ſalutem humanatus, & mirabilia agens, paſſus, ac pro patribus tuis crucifixus & ſepultus, & tertia die reſurgens, in cœlũ aſcendit, & ſedet ad dexteram patris, & ueniet in multa gloria cum angelis ſuis iudicare uiuos & mortuos, & reddere unicuiq; ſecundum opera eius. Impoſſibile eſt ergo, ſicut dictũ eſt, omnẽ hominem in regnũ dei introire, niſi per aquã & ſpiritum, & participationẽ uiuificatorꝶ & incontaminorũ myſteriorũ corporis et ſanguinis Ieſu Chriſti. Et talibus orationibus probatus operarius dei cultor colloquebat̃ cum eo, ipſe aũt non audiebat eum. Quando uero proſperauit deus, qui ſegregauit eum ex utero matris ſuæ, ſuſcipere eum ſancti ſpiritus gratiam, debens ſanctus de his

transferri

transferri tumultibus,duxit eum occaſione ad ſe medicinalis diſciplinæ, & dixit ei: Quomodo uides,quę erga me ſunt?Ille à tactu uenę ſentiens uirtute eius mortē imminere,dixit ad domeſticos ipſius:Quæ ad ſepulturam ſunt indumenta præparate,iſte eñ pene moritur.Dixit Magnus Baſilius:Neſcis quid dicis. Dixit ad eum Ioſeph Hebræus, Crede domine,ſol cum ſole occidet hodie.Et dixit ſanctus : Et ſi nō morior uſq; ad matutinū,quid?Dixit Hebræus:Non eſt poſſibile domine hoc fieri,uix enim una hora erit anima tua in te. Sed diſpone iam Eccleſiam tuam & res tuas, non enim obſcurabitur dies hodie in te. Dixit ei ſanctus : Et ſi uixero in craſtinum uſq; ad horam ſextam,quid facies? Qui ait:Ego moriar. Dicit ei ſanctus: Etiā ut moriaris peccato,uiuas aūt in Chriſto tuo. Dicit ei Hebræus : Scio quid dicis, & facio iuſſionem tuam,ſi ſicut dicis fit.Cum iuramentis horribilibus promittens, quia ſi uixerit dei diſcipulus, omnino accipere ſancti ſpiritus gratiam Dei cultor pater noſter poſtulauit deum additionē uitæ dari ſibi,ut illum Hebræum ſaluaret. Miſit ergo ſanctus mane, & uocat Hebræum. Qui diffidens aduenit, putans omnino mortuum,et uidens illum uiuentem,in ſtupore factus eſt, & proijciens ſe ad pedes eius,dixit:In uero corde dico, non eſt deus magnus,ſicut Chriſtianorum,& nō eſt deus amplius eo.Nego ergo Chriſte odibilem religionem Iudæorum, & accedo fideliter ueritati Chriſtianorum:iube ergo ſine dilatione dari mihi in Chriſto ſignaculum, & ſanctū baptiſma & toti domui meæ.Dicit ei ſanctus dei : Ego manibus meis baptizo te & omnem domum tuam. Procedens ergo iterum medicus,& tangens dexteram manum eius,dixit ei:Laſſæ factæ ſunt uirtutes tuæ domine,& natura ualde defecit. Dicit ei ſanctus : Habemus naturæ creatorem confortantem nos. Et ſurgens uenit in ſanctam dei eccleſiam,& coram omni populo baptizauit eum cū tota domo eius, uocans nomen illius Ioannes. Communicans autem eum uiuificis myſterijs,aſſumpſit eum,& duxit in dormitorium ſuum,dans ei eſcam,& docebat eum quæ ſunt æternæ uitæ, adijciens eum ouili ſuo cum mulieribus & filijs nouiter electum militem. Medicus autem ſequentibus diebus pertranſibat benedictionales domos,et dabat donatam ſibi de medicina pecuniam,& quod ei erat reſiduum.Et circa horam nonam ſtetit magnus pater noſter Baſilius ad miniſterium Miſſæ in ſancta eccleſia ſimul cum electis cleri & ciuitatis capitaneis, & iterum cum ipſis panem diuiſit, eos inſtruens & oſculans eos in oſculo ſancto, & nouum Chriſti militem commendans etiam & omnes domino, atq; diſpoſitam ſibi conſepelire ſumpſit tertiam partem,quæ à domino data fuit ei communionis, & recumbens in lecto, gratias egit extenſe domino & Deo noſtro , in peregrinatione à corpore & fide medici , & adhuc gratiæ cum eſſent in ore eius , reddidit domino ſpiritum, & additus eſt principibus ſacerdotum, prædicatoribus quoq; magnis magni uerbi tonitruū. Videns autem

dens autem ex Hebræis fidelis medicus, qui ſicut dixit homo dei & magnus princeps ſacerdotũ Baſilius,ſic requieuit, cadens ſuper pectus eius cum lachrymis dicebat, Vere ſerue dei Baſili,ſi non uoluiſſes,nec modo mortuus fuiſſes.Craſtino aũt cõgregata eſt multitudo,& duxit honorificum corpus eius, qui uicit materialem inſtationem in ſanctam eccleſiã, cum omni oblatione aromatum & thimiamatũ ſepelientium. Audiens autem Gregorius Nazanti epiſcopus,currens & ipſe aduenit,& uidens honorificum corpus, cecidit ſuper illud. Et lamentans multum ad orationem hortabatur populum in hymnis & canticis ſpirirualibus cũ decenti honore glorioſam memoriã magni ſacerdotis facere,ſimulq́ concurrentibus duodecim epiſcopis, & multitudine ciuitatis depoſuerunt eum in archariſmum marmoreum,in templo ſancti & glorioſi martyris Iſichi,ubi & Leontius ante eum Epiſcopus cum cæteris dormit.Requieuit autem angelicam uitam in terra agens magnus Baſilius menſe Ianuario die prima,quinto anno imperij Valentis & Valentiniani,memoriã ſuæ uitæ relinquens eccleſiæ,quæ eſt ſecundum operationem ſancti ſpiritus conſcripta cum eo in cœleſti libro,in gloriam & laudẽ domini noſtri Ieſu Chriſti & glorioſæ uirginis Mariæ, cui cum patre eſt gloria ſimul & ſancto ac uiuifico ſpiritu,nunc & ſemper & in ſęcula ſęculorum, Amen.

HIGINVS I. PONTIF. ROM.

Ex Platina.

Higinus natione Græcus, patria Athenienſis, patre philoſopho,Antonino Pio imperãte Teleſphoro ſucceſſit. Addere uero aliquid etiam de laudibus Pij, anteq́ ad Higinum ueniam,hominis uirtus me cogit:qui adeo moderatæ gloriæ fuit in re militari, ut defendere magis prouincias,q́ augere ſtuderet: utq́ hanc Scipionis ſententiam ſæpius uſurparet,ac diceret, Malle ſe unum ciuem ſeruare,q́ mille hoſtes occidere, contra Domitiani inſtitutum,qui populi Romani exercitum hoſtibus obijciebat, quo rarior in patriam reuerteretur:adeo multitudinẽ oderat & reformidabat ob eius ſæuitiam.Tantæ autem iuſtitiæ Pius fuit,ut multi reges, multæq́ nationes poſitis eius iuſſu armis, ad hominem controuerſias ſuas litesq́ deferrẽt, eiuſdemq́ ſententiæ ſtatim parerent.Ob hæc aũt merita,quæ maxima ſunt,populus Romanus mortuo & flaminem,& Circenſes, & templũ & ſodales Antonianos lachrymantibus omnib.conſtituit. At Higinus urbis Romæ epiſcopus tum maxime clerum prudenter in ordinem redegit, gradus diſtribuit, inſtituitq́, ne templa ſine celebratione dedicarẽtur, néue augerentur, diminuerenturq́ ſine arbitratu metropolitani, uel epiſcopi. Vetuit item, ne tigna reliquáue materies ad ædificanda templa congeſta,in prophanos uſus conuerteretur,poſſe tamen ad ſtructuram alterius templi uel cœnobij concedente epiſcopo transferri. Voluit item

unum ſaltem patrimū,unam'ue matrimam baptiſmo intereſſe. Sic em̄ eos appellant, qui infantes tenent, dum baptizantur:licet reuera patrimus & matrima aliud ſignificent. Eſt enim patrimus (teſte Feſto) qui cum pater ſit,patrem adhuc habeat.Idem de matrima dicendum eſt. Inſtituit præterea, ne metropolitanus epiſcopum prouinciæ ſuæ alicuius criminis reum faceret & damnaret, niſi prius à prouincialibus epiſcopis cauſa diſcuſſa & cognita fuiſſet. Sunt tamen, qui hoc poſtremum Pelagio pontifici aſcribant. Huius quoq; tempore fuit & Polycarpus Ioannis Apoſtoli diſcipulus, Smyrnæus epiſcopus ab eo creatus, ac totius Aſiæ religione & doctrina tum facile princeps. Is aūt Romam ueniens, plurimos fidelium Marcionis & Valentini falſa perſuaſione deceptos, ad fidem reduxit. Cum autē Marcio forte huic obuiam factus, diceret, Méne cognoſcis? Reſpondit:Cognoſco quidem primogenitū diaboli. Negabat enim patrem Chriſti deum eſſe creatorem, qui per filiū mundum fecerat. Poſtea uero imperante M.Antonino & L.Aurelio Commodo,quarta poſt Neronē perſecutione,Smyrne ſedente proconſule, igni crematus eſt. Melito quoq; Aſianus Sardenſis epiſcopus,Frontoniſq; oratoris diſcipulus,librum de doctrina Chriſtiana M.Antonino tradidit.Huius ingenium Tertullianus mirum in modū laudat,dicitq; à pleriſq; noſtrorū prophetam habitum eſſe. Scripſit & Theophilus Antiochenſis eccleſiæ epiſcopus librum tontra Marcionem,imperante M. Antonino.Scripſit & librum cōtra Hermogenis hæreſim, qui materiā, non naturam introducens deo, non autem naturæ eandem cōparauit, materiam elementorum & deum appellans.Higinus autem bene de eccleſia dei meritus, cum ordinationes ter Decembri menſe habuiſſet creaſſetq; bresbyteros quindecim, diaconos quinq;, epiſcopos ſex : moritur,& apud beati Petri corpus in Vaticano ſepelitur tertio Idus Ianuarij.Sedit annos quatuor,menſes tres,dies quatuor.

MAVRI DVO.

Georg. Vuicel.

ALter martyr, alter Abbas, uterq; uir ſecundum cor dei,propter inhabitantem ſpiritum: quo doctore Euangelium didicerant:quo confortatore tentationes uicerant. Prior infidelis adhuc tēpore Diocletiani tyranni miles ſæculi fuerat,uerū uirtute Chriſti Chriſtianus factus,deo militauit,idq; ſpiritualibus armis,quibus Satan humani generis archechtros, hoc eſt, primarius hoſtis, mirabiliter deijcitur.Porrò pius contemptus impijſſimæ Diolatriæ (ita enim Iouis cultum appellare libet) Maurum, præterea Papiam,Saturnium, Siſinnium Chriſtianos eſſe prodidit.Ænea Iouis ſtatua ceu figuli teſta conteritur. Laodicius præfectus, & miniſter impietatis,ab eleutheroſtomis, ſeu liberæ linguæ prædicatoribus acriter arguitur. En igitur carceres, fuſtes,

fuſtes,eculeos. Nam hac demum methodo ad hæreditatẽ in cœlo conſeruatam nobis fœliciter contenditur.

Poſterior Maurus diui Benedicti diſcipulus, & in Monaſtica colenda nulli ſecundus,bonis operibus, Euangelio dignis, diligentiſſime uacauit,temporibus Theoberti Francorum regis. Cum lego Cœnobitas,inq; Chriſtiana pietate Aſcetas tot claruiſſe miraculis,miror ego mirum in modum noſtræ ætatis diſſimilitudinem : & uehementiſſime doleo,pro pietate tantã exuberaſſe in Eccleſia iniquitatem. Proh dedecus, non diuina miracula,ſed uitiorum portenta nunc paſſim uidere eſt.

PRISCA VIRGO ET MARTYR.

PRiſca nobilis Romana decimotertio ætatis ſuæ anno,ꝙ Chriſtianæ fidei eſſet accuſata, iuſſu Claudij imperatoris ad templum Apollinis ducitur,ut dijs immolaret: quod cum facere recuſaret,alaphis cæſa in carcerem truditur.Educta poſtridie cũ in Chriſti confeſſione nihilominus perſiſteret,flagellis uerberata,feruenti adipe toto corpore perungitur, ac rurſus in carcerem reducitur. Die tertia in amphitheatrum producta exponitur immaniſſimo leoni, qui ad pedes eius manſuetus ſe proiecit. Tunc in ergaſtabulo uirgo recluſa, triduo inedia maceratur. Deinde eculeo ſuſpenſa, & ungulis ferreis exarata, in rogum mittitur,à quo tamẽ diuina ope incolumis euaſit.Tandem extra urbem educta, capitis abſciſione martyrio coronatur. Cuius corpus à Chriſtianis ſublatũ,uia Oſtienſi miliario ab urbe X.ſepelitur.

Ex Franc. Quiquog.

MARCELLVS I. PONTIF. ROM.

MArcellus natione Romanus,patre Benedicto,ex regione Vięlatæ à Conſtantio & Galerio uſq; ad Maxentium peruenit. Conſtantius enim & Galerius abdicantibus ſe ab Imperio Diocletiano & Maximiano, imperij gubernacula ſuſcipientes, prouincias inter ſe partiti ſunt. Nam Galerius Illyricum, Aſiam & Orientem ſortitus eſt:Cõſtantius uero ſingulari moderatione uſus,Gallia tantum & Hiſpania contentus fuit: licet ei Italia ſorte obtigerit.Vnde Galerius duos Cæſares legit,Maximianum,quem orienti præfecit, & Seuerum, cui Italiam commendauit. Illyricum ipſe retinuit, ꝙ ea Barbaros hoſtes populi Rom.iter facturos ſentiebat. At Conſtantius uir ſingularis manſuetudinis & clementiæ Gallis omnibus chariſſimus fuit: pręcipue uero ꝙ & Diocletiani uafrum ingenium, et Maximiani crudelitatem non ſine magno diſcrimine euaſerant. Moritur autem Conſtantius Eboraci in Britannia, principatus ſui anno decimótertio, atq; in diuos ſummo omniũ conſenſu refertur. At Marcellus diuino cultui intentus, ubi Pri-

Ex Platina.

ſcillam matronam Romanam impuliſſet, cœmiteriũ ſuis ſumptibus uia Salaria conſtruere, titulos quinq; & uiginti in urbe Roma conſtituit, quaſi diocœſes ad cõmoditatem baptiſmi & opportunitatem eorum, qui ad fidem ex gentibus quotidie ueniebant, conſultum iri et eo modo ſepulturis martyrũ uidebat. Maxentius uero ubi Lucinam matronam Romanam inſtituiſſe eccleſiam dei rerum ſuarum hęredem intellexiſſet, iratus, & mulierem ipſam relegauit ad tempus, & Marcellum captum impellere minis conatus eſt, ut & epiſcopatu ſe abdicaret, & Chriſtianum nomen deponeret: quem ubi cõtemnere & deridere ſua præcepta uidit, in cacabulũ ad cuſtodienda animalia publica (ut quidam uolunt) ſtatim incluſit: quo in loco nec orationes unquam, nec ieiunia prętermiſit. Parochias item non ſecus, ac ſi liber eſſet, epiſtolis gubernabat. Menſe autem nono captiuitatis ſuæ à clericis noctu è cacabulo liberatus eſt, qua ex re maiore percitus ira Maxentius, ſanctiſſimum uirum in cacabulum redegit: ubi cum fœde & incõmode habitaret, pedore & ſitu mortuus eſt. At uero Lucina ſanctiſſimi uiri corpus uia Salaria in cœmiterio Priſcillæ cõdidit decimoſeptimo Calendas Februarij. Poſtea autem re Chriſtiana creſcente, cacabuli domus in eccleſiam erigitur beati Marcelli nomine, quæ etiam ætate noſtra inuiſitur. Sunt autem qui ſcribant Mauritium cum una Chriſtianorum legione apud Rhodanum flumen à perſecutoribus cæſum. His additur Marcus, Sergius, Coſmas, Damianus, alijq; cõplures, qui ubiq; terrarum cædebantur. Marcellus autem annis quinq; ſedens, menſibus ſex, diebus uno & uiginti, ex ſacris ordinibus menſe Decembri habitis, presbyteros ſex & uiginti, diaconos duos, epiſcopos unum & uiginti creauit.

POLYCARPVS APOSTOLICVS.

Ex S. Hieronymo.

POlycarpus Ioannis Apoſtoli diſcipulus, & ab eo Smyrnæ Epiſcopus ordinatus, totius Aſiæ princeps fuit: Quippe qui nõnullos apoſtolorũ, & eorũ qui uiderant dominum, magiſtros habuerit & uiderit. Hic propter quaſdam ſuper die Paſchæ quæſtiones, ſub Imperatore Antonino Pio, eccleſiam in urbe regente Aniceto, Romam uenit, ubi plurimos credentium, Marcionis & Valentini perſuaſione deceptos, reduxit ad fidem. Cumq; ei fortuito obuiam fuiſſet Marcion, & diceret: Cognoſcis nos? Reſpondit: Cognoſco primogenitũ diaboli. Poſtea uero regnãte M. Antonino & L. Aurelio Commodo, quarta poſt Neronem perſecutione, Smyrnæ, ſedente proconſule, & uniuerſo populo in amphitheatro aduerſus eum perſonante, igni traditus eſt. Scripſit ad Philippenſes ualde utilem Epiſtolam, quæ uſq; hodie in Aſiæ conuentu legitur, Nempe hæc: Polycarpus, & qui cũ eo ſunt presbyteri, eccleſiæ Dei quæ eſt Philippenſis: Miſericordia

Epiſtola S. Polycarpi.

uobis

uobis & pax à Deo omnipotente, & Ieſu Chriſto ſaluatore abundet. Congratulatus ſum uobis magnifice in domino noſtro Ieſu Chriſto, ſuſcipiens immutabilia uerba dilectionis, quam oſtendiſtis in illis (qui præmiſſi ſunt) uiris ſanctis, decoris uinculis connexis, quæ ſunt coronæ electæ Deo, illius ueri regni, per dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum: & quia firmitas fidei ueſtræ à principio uſq; nunc permanet, & ſanctificatur in domino Ieſu Chriſto, qui ſuſtinuit pro peccatis noſtris uſq; ad mortem: quem ſuſcitauit Deus, diſſoluens dolores inferni, quẽ cum non uideritis, nunc diligitis, in quem nunc nõ aſpicientes, creditis, credentes autem, gaudebitis gaudio inenarrabili, &c̃. Reliqua ex libro Epiſtolarum Ignatij quibus addita eſt hæc Polycarpi Epiſtola.

Et Polycarpus autem non ſolum ab Apoſtolis edoctus, & conuerſatus cum multis ex eis, qui dominum noſtrum uiderunt, ſed etiam ab Apoſtolis in Aſia, in ea quæ eſt Smyrnis eccleſia conſtitutus epiſcopus, quem & nos uidimus in prima noſtra ætate, multum enim perſeuerauerat, & ualde ſenex glorioſiſſime et nobiliſſime martyrium faciens exiuit de hac uita. Hic docuit ſemper, quæ ab Apoſtolis didicerat, quæ & eccleſiæ tradidit, & ſola ſunt uera. Et teſtimoniũ hijs perhibent, quæ ſunt in Aſia eccleſiæ omnes, & qui uſq; adhuc ſucceſſerunt Polycarpo, qui uir multo maioris antoritatis & fidelioris ueritatis eſt teſtis, quàm Valentinus & Marcion, & reliqui qui ſunt peruerſæ ſententiæ. *Hæc ex Ireneo epiſcop.*

PASSIO DIVI POLYCARPI.

INſignis autem uir Polycarpus, primo quidem cum audiret uulgus in ſe adclamationibus excitatum, in nullo penitus motus eſt, ſed manſit impauidus. Tranqllus nanq; erat moribus, et ſerenus aſpectu. Qui cum in eadem ciuitate uellet interritus permanere, adquieſcens tamẽ deprecantibus ſe familiaribus ſuis, ad agrum quendam ciuitati proximum ſecedit, atq; ibi cum paucis die noctuq; nihil aliud quàm in orationibus permanet, pro pace eccleſiarum, quæ ubiq; ſunt, ſupplicãs Deo, quod ei facere in omni uita ſua moris perpetui fuit. Sed is in orationibus poſitus, ante triduum quàm comprehenderetur, uiſionẽ uidet per noctem, ceruical capitis ſui flammis eſſe conſumptum. Cumq; euigilaſſet, poſt uiſum interpretatus eſt aſtantibus ſomnium ſuum, dixitq; pro certo, ſe ob Chriſtum per ignem uitæ exitum ſortiturum. Imminente igitur, &c̃. Poſtea uerò quàm finiuit orationem, memoriam faciens omnium quoſcunq; noſſe potuit maiorum minorumq;, nobilium et ignobilium, & totius catholicæ eccleſiæ, quę per orbem terræ eſt, inſtante iam hora progreditur, & aſino ſedens ad ciuitatem ducebatur, cum eſſet dies magni ſabbathi. Pergit, occurrit ei Præfectus pacis Herodes nomine, & pater eius Nicetas, qui leuantes eum ſecum in ue- *Ex Euſebio Ceſarienſi.*

hiculum, perſuadere ſedulo conabantur, dicentes: Quid enim mali eſt, dicere dominum Cæſarem, & immolare, & de cætero uiuere ſecurum? Hæc ille primo tacitus audiuit. Sed ubi perſiſtebant, ait ad eos: Quid multis opus eſt? facturus non ſum quod dicitis. At illi poſtea quam nihil ſe proficiſſe ſenſerunt, indignatione commoti, cū contumelia eum uehiculo deturbant, ita ut pedē læderet, præceps actus. Sed quaſi nihil fuiſſet iniuriæ, tota alacritate contentus, pergebat ad ſtadium quò duci fuerat imperatus. Cum uero tumultus ingens in ſtadio ex ingreſſu eius fuiſſet exortus, uox de cœlo delapſa eſt: Fortis eſto ô Polycarpe, & uiriliter age. Sed autorem quidem uocis uidere potuit nemo, auditus tamen ad plurimos uenit. Interea animatur ad furorem tumultus populi uidentis quia Polycarpus introducitur. Cum'que eminus à Proconſule interrogaretur, ſi ipſe eſſet Polycarpus, ſe eſſe confiteretur: Ergo (inquit) habeto ætatis tuæ reuerentiam, & parcens ultimæ ſenectuti tuæ, iura fortunam Cæſaris, gerens de prioribus pœnitudinem, & conclama etiam tu, Tolle ſacrilegos. Tum Polycarpus toruo uultu ad populum, qui in ſtadio reſidebat, aſpiciens, eleuata ad cœlum dextra, cum gemitu proclamauit & dixit: Tolle ſacrilegos. Sed inſiſtente proconſule, & dicente, Iura fortunam Cæſaris, & dic in Chriſtum conuitia, & dimitto te. Polycarpus ad hæc: Octoginta (inquit) & ſex annis ſeruio ei, & nihil me læſit unquam, quomodo poſſum maledicere & blaſphemare regem meum, qui ſalutem mihi dedit? Cum'que rurſum uehementius urgeretur, ut fortunam Cæſaris iuraret: Si hanc (inquit) iactantiam quæris, ut ego fortunam Cæſaris iurem, & quis ſim, ignorare te ſimulas, cum omni libertate audi à me, quia Chriſtianus ſum. Si uero etiam rationem uis Chriſtianæ religionis accipere, ſtatue diem & audi. Proconſul dixit: Suade hoc populo. Polycarpus ait: Tibi quidem reſpondi. Docemur enim principibus & poteſtatibus hijs quæ à Deo ſunt, honorem deferre, eum ſcilicet qui religioni non ſit contrarius: Populo autem furenti ſatisfacere, non eſt meum. Proconſul dixit: Beſtias habeo paratas, quibus ſubrigèris niſi cito pœnitueris. At ille reſpondit: Adhibeantur, nobis enim immobilis ſtat ſententia, nec poſſumus de bono ad malum per pœnitudinem commutari. Melius autem erat, ſi hi mutarentur ad bona, qui perſeuerant in malis. Tunc Proconſul: Igni te (inquit) faciam conſumi, ſi tibi beſtiæ contemnendæ uidentur, nec propoſiti recipis pœnitudinem. At ille: Ignem mineris (inquit) hunc qui ad momentum incenditur, & paulo poſt extinguitur, quia ignoras futuri iudicij ignem æternum, qui ad perpetuas pœnas præparatus eſt impiorum. Sed quid moraris? Adhibe utrum uoles. Hæc & multa alia his ſimilia dicens Polycarpus, confidentia ſimul & lætitia replebatur, ita ut alacritatem uultus eius, reſponſionum'que conſtantiam Proconſul maximo ſtupore miraretur. Miſſo igitur Curione ad populū, iubet uoce maxima proteſtari, Polycarpum

tertiò

tertió confeſſum Chriſtianum ſe eſſe. Quo audito, uniuerſa multitudo tam gentilium ꝗ Iudæorum Smyrnenſium ciuitatis,cum ingenti furore adclamabant:Hic eſt totius Aſiæ doctor & pater Chriſtianorũ,noſtrorum aũt ſubuerſor deorũ. Ipſe eſt qui multos docet, ne immolent néue adorent deos. Et poſt hæc uerba adclamabant Philippo munerario,ut leonem Polycarpo dimitteret &c. Cætera legat pius presbyter apud Euſebium lib.iiij.ca.xv.

SATYRUS ET ARCADIUS.

VTerq; Chriſti Ieſu Martyr, & propter uetus Eccleſiæ Euangelium à ſacrilegis ac feralibus tyrannorum manibus occiſus. Illud ſcilicet peccarat Satyrus:Idolum falſi cuiuſdam Dei,cum exufflaſſet fide crucifixi Ieſu,accidit,ut in puluerem redigeretur. ó deum nullum,ó deum qui hominis flatu diſperit. Idem ferè proditum eſt de Felice presbxtero & martyre: Nam ad huius quoq; exufflationem Serapidis,Mercurij & Dianæ ſimulchra corruentia in nihilum,unde erãt, redierunt. Quod ſummum miraculum, ſummũ ſupplicium ſecutus eſt. De Arcadio ſcribitur,quòd tot ſupplicia pertulerit,quot ſuo in corpore habuerit membra. Declinans perſecutionem,in perſecutionẽ fugiendo maximam incidit. Sed ubi uenit hora nihilo fortius in confeſſione ſancti Euangelij perſtitit, ad ſanguinem uſq;, in quo mutilato corpore ſeſe uolutabat,dum emitteret extremum ſpiritum.

Georg. Vuicel.

PAULUS EREMITA.

INter multos ſæpe dubitatum eſt,à quo potiſſimum eremus habitari cœpta ſit: Quidam enim altius repetentes, à beato Helia & Ioanne ſumpſere principium. Quorum & Helias plus nobis uidetur fuiſſe,quàm monachus, & Ioannes ante prophetare cœpiſſe quàm natus eſt. Alij autem, in quam opinionem uulgus omne cõſentit,aſſerunt Anthoniũ huius propoſiti fuiſſe caput, quod ex parte uerum eſt. Non enim tam ipſe ante omnes fuit,ꝗ ab eo omniũ incitata ſunt ſtudia.Amathas uerò & Macarius diſcipuli Anthonij,quorum ſuperior magiſtri corpus ſepeliuit, etiam nunc affirmant Paulum quendam Thebæum principem iſtius rei fuiſſe,quod non tam nomine,quàm opinione nos quoq; comprobamus,&c.

Ex S.Hieronymo.

Sub Decio & Valeriano perſecutoribus,quo tempore Cornelius Romæ,Cyprianus Carthagine felici cruore damnati ſunt, multas apud Ægyptũ & Thebaidam eccleſias tempeſtas ſæua populata eſt,uoti tunc Chriſtianis erat pro eo nomine gladio percuti. Verum hoſtis callidus tarda ad mortem ſupplicia conquirens,animas quærebat iugulare,non

Ex Vit.Patr.

corpora

corpora.Et ut ipſe,qui ab eo paſſus eſt,Cyprianus ait, uolentibus mori non permittebatur occidi.Cuius ut crudelitas notior fiat,duo memorię cauſa exempla ſubijcimus. Perſeuerantem in fide martyrem,& inter eculeum flammasq́ꝫ uictorem iuſſit melle perungi,& ſub ardentiſſimo ſole ligatis poſt tergum manibus, reponi ſcilicet, ut muſcarum aculeis cederet,qui ignitas ſartagines ante ſuperaſſet. Alium iuuenili ętate florentem in amœniſſimos hortulos præcepit adduci,ibiq́ꝫ inter candentia lilia & rubentes roſas,cum leni murmure iuxta ſerperet riuulus, & molli ſibilo arborum folia uentus ſtringeret,ſuper ſtratum plumis lectulum reſupinari iuſſit, & ne ſe inde poſſet excutere, blandis ſertorum nexibus irretitum relinqui. Quò cũ recedentibus cunctis meretrix ſpecioſa ueniſſet, cœpit delicatis ſtringere colla complexibus,et quod dicto quoqꝫ ſcelus eſt,manibus attractare uirilia, ut corpore in libidinem concitato, ſe uictrix impudica ſuperiaceret. Quid ageret miles Chriſti? aut quo ſe conferret neſciebat, quem tormenta non uicerant, ne ſuperaret abominata uoluptas. Tandem cœlitus inſpiratus, præciſam mordicijs linguam in oſculantis ſe faciem expuit,ac ſic libidinis ſenſum ſuccidens, doloris magnitudo pręripuit. Per idem ergo tempus,quo talia gerebantur apud inferiorem Thebaidam,cum ſorore iam uiro tradita poſt mortem amborum parentum in hæreditate locupleti, Paulus relictus eſt annorum circiter ſedecim,literis tam Gręcis ꝙ Ægyptiacis apprime eruditus,manſueti animi,deum ualde amans. Sed dum perſecutionis detonaret procella, in uillam remotiorem & ſecretiorem receſſit. Verum quid pectora humana non cogis auri ſacra fames? Sororis maritus cœpit prodere uelle,quem celare debuerat.Non illum,ut aſſolet,uxoris lachrymæ,nõ cõmunio ſanguinis,non ſpectans cuncta ex alto deus, à ſcelere ſuo reuocat. Aderat,inſtabat, crudelitate quaſi pietate utebatur. Quod ubi prudentiſſimus adoleſcens intellexit, ad montium ſecreta confugiens, dum perſecutionis finem præſtolaretur,neceſſitatem in uoluntatem uertit,ac ſic paulatim progrediens,rurſumq́ꝫ tantundem ſubſiſtens, atqꝫ idem ſæpius faciens,reperit ſaxoſum montẽ, ad cuius radices haud grandis ſpelunca lapide claudebatur. Quo remoto,ut eſt cupiditas hominum,auidius occulta cognoſcere, animaduertit intus non grande ueſtibulum: quod aperto deſuper cœlo, patulis diffuſa ramis uetus palma contexerat,fontẽ lucidiſſimũ oſtendens, tantũmodo foras eadem cõtinuo quæ genuerat terra ſorbebat.Erant prętereà per extenſum montẽ non pauca habitacula, & in quibus ſcabræ iam incudes & mallei (quibus pecunia furtiua ſignabatur) uidebantur. Hunc locum Ægyptiorum literæ ferunt furtiuam monetę officinam fuiſſe,eà tempeſtate, qua Cleopatræ iunctus Anthonius eſt.Igitur adamato & quaſi à deo ſibi oblato habitaculo,omnem ibidem in orationibus & ſolitudine duxit ætatem, cibũ & ueſtimentum palma præbebat. Quod ne cui impoſſibile uideatur,

Ieſum teſtor & ſanctos angelos eius in ea parte heremi, quæ iuxta Syriã in Sarracenis iungitur, & uidiſſe me monachos, et uidere è quibus unus triginta iam per annos clauſus, ordeaceum panem manducabat et lucu-lentam aquam bibebat. Alter in cyſterna ueteri, quam gentili ſermone Syri gubra, aliàs gyppum uocant, quinque caricis per ſingulos dies ſu-ſtentabatur. Hæc incredibilia uidentur his, qui non crediderint, omnia poſſibilia eſſe credentibus. Sed ut ad id redeam, unde digreſſus ſum. Cũ iam centeſimo tertiodecimo ætatis ſuæ anno beatus Paulus cœleſtem uitam in terris ageret, & nonagenarius in alia ſolitudine moraretur Anthonius, ut ipſe aſſerere ſolebat, hæc in mentem eius cogitatio incidit, nullum ultra ſe meliorem monachorũ in heremo concidiſſet. At illi per noctem quieſcenti reuelatum eſt, eſſe alium interius multo ſe meliorem, ad quem uidendum deberet properare. Illico erumpente lege, uenerabilis ſenex infirmos artus baculo tegente ſuſtentans, cępit ire uelle, qui neſciebat. Et iam media dies coquente deſuper ſole feruebat, nec tamen à cepto itinere deducebatur, dicens: Credo in deum meum, ꝙ ſeruũ ſuum quem mihi promiſit, oſtendet: nec plura his. Interea conſpicatur hominem equo mixtum, cui opinio poëtarum centauri uocabulum indidit. Quo uiſo, ſalutaris impreſſione ſigni armat frontem. Et ex tiro (inquit) quanam in parte dei ſeruus hic habitat? At ille barbarũ neſcio quid infrendens, & frangens potius uerba, ꝙ̃ proloquens, inter horrentia ora ſatis blandum quæſiuit alloquium: & cum dextræ manus protenſione cupitum indicat iter, ac ſi per patentes campos uolitando transmittens ſe in fugam, ex oculis mirantis euanuit. Verum hoc utrum diabolus ad terrendum eum ſimulauerit, an ut ſolet heremus monſtruoſorum ferax animalium, iſtam quoꝗ gignat beſtiam, incertum habemus. Stupens itaꝗ Anthonius, & de eo quod uiderat ſecum uoluens, ulterius progrediebatur. Nec mora, inter ſaxoſum conuallem haud grandem homunculum uidet, aduncis naribus, fronte cornibus aſperata, cuius extrema pars corporis in caprarum pedes deſinebat. Ad hoc ſpectaculũ Anthonius ſcutum fidei & loricam ſpei bonus præliator arripuit, nihilominus memoratũ animal palmarum fructus eidem ad uiaticum quaſi pacis obſides offerebat. Quo cognito, gradum preſſit Anthonius, & quisnam eſſet interrogans, hoc ab eo reſpoſum accepit: Mortalis ego ſum, & unus ex accolis heremi, quos uario deluſa errore gentilitas Faunos et Satyros & Incubos colit, legatione fungor gregis mei: ꝓcamur, ut pro nobis communem dominum depreceris, quem pro ſalute mundi olim ueniſſe cognouimus: nam in uniuerſam terram exiuit ſonus eius. Talia eo loquente, longęuus uiator ubertim lachrymis faciem rigabat, quas magnitudo lætitiæ indices cordis effuderat. Gaudebat quippe de Chriſti gloria, & de interitu ſathanæ, ſimulꝗ admirans, ꝙ eius poſſet intelligere ſermonẽ, & baculo humum percutiens aiebat: Væ tibi Ale-

xandria,quę pro deo portenta uenerariſ:uę tibi ciuitas meretrix,in quā totius orbis dæmonia confluxère. Quid nunc dictura es? Beſtiæ Chriſtum loquūtur,& tu pro deo portenta uenerariſ. Necdum uerba compleuerat, & quaſi pennigero uolatu petulcum animal aufugit. Hoc ne cui ad incredulitatē ſcrupulum moueat, ſub rege Conſtantio uniuerſo mūdo teſte defenditur. Nam ad Alexandriam iſtiuſmodi homo uiuus perductus magnū populo ſpectaculum præbuit, & poſtea ne cadauer exanime calore æſtatis diſſiparetur, ſale infuſum ad Antiochiam, ut ab Imperatore uideretur, allatum eſt. Sed ut propoſitum perſequar: Anthonius cepta regione pergebat, ferarum tantum ueſtigia intuens, & heremi latam uaſtitatem, quid ageret, quo uerteret gradum, neſciebat. Iam altera fluxerat dies, reſtabat unum, ut deſeri ſe à Chriſto non poſſe conſideret. Perſeuerans ſecundas in orationibus exigit tenebras, & ſub dubia adhuc luce, non longe intuetur lupam ſitis ardoribus anhelantem, ad radices montis irrepere. Quam ſecutus eſt oculis, & iuxta ſpeluncā, cum fera abiſſet, accedens cœpit introſpicere, nihil curioſitate proficiente, tenebris auferentibus uiſum. Verum (ut ſcriptura ait) perfecta dilectio foras mittit timorem, ſuſpenſo gradu & anhelitu temperato, callidus explorator ingreſſus eſt, ac paulatim progrediens, ſæpiuſq́ ſubſiſtens, ſonum aure captabat. Tandem per cæcę noctis horrorem procul lumen intuitus, dum auidius properat offenſo pede lapidem in ſtrepitum concitabat. Poſt cuius ſonitum beatus Paulus oſtium quod patebat, claudens ſera obfirmauit. Tunc uerò Authonius præ foribus corruens, uſq; ad ſextam & eo amplius horam aditum precabatur, dicens: Quis ſim, unde, & cur uenerim, noſti: ſcio me non mereri conſpectum tuum, tamen niſi uidero, non recedam. Qui beſtias ſuſcipis, hominē cur repellis? Quæſiui, & inueni: pulſo, ut aperiatur mihi. Quod ſi non impetro, hic moriar antè poſtes tuos, certe ſepelies uel cadauer meum. Talia perſtabat memoratus fixuſq́ manebat. Ad quem reſpōſum Paulus ità reddidit heros: Nemo ſic petit ut minetur: nemo cum lachrymis calumniam facit: & minaris, ſi non recipiam te, cum moriturus aduenerís. Sic arridens patefecit ingreſſum: quo aperto, dū in mutuos miſerentur amplexus, proprijs ſe ſalutare cepère nominibus, gratiæ Domino in commune ab eis referuntur. Et poſt ſanctum oſculum, reſidens Paulus cum Anthonio, ita exorſus eſt: Et quem tanto labore quæſiſti putribus ſenectute membris operit inculta canicies? En uides hominem in puluerem mox futurum. Verum quia charitas omnia ſuſtinet, narra mihi quęſo, quomodo ſe hominum genus habeat: an in antiquis urbibus noua tecta conſurgant, quo mundus regatur imperio? an ſuperſint aliqui, qui dęmonum errore decipiantur. Inter has ſermocinationes ſuſpiciunt alitem coruum in ramo arboris conſediſſe: qui inde leuiter ſubuolans, integrum panem ante mirantium ora depoſuit. Poſt cuius abſceſſum:

Eia, inquit Paulus, Dominus nobis prandium miſit: uere pius, uere miſericors: Sexaginta iam anni ſunt, ꝙ dimidij ſemper panis fragmenta accepi, uerum ad aduentū tuum militibus ſuis Chriſtus duplicauit annonam. Igitur in deum gratiarū actione celebrata, ſuper uitrei fontis marginem uterq; conſedit. Hinc uero quis frangeret panem orta contentio pene diem duxit in ueſperū. Paulus more cogebat hoſpitij, Anthonius iura refellebat ætatis: tandem conſilij fuit, ut apprehenſo erogatione pane, dum ad ſe quiſq; nititur, pars ſua remanſit in manibus. Dehinc Paululum aquæ proni in fonte ore lamberunt, & immolantes deo ſacrificiū laudis, noctem tranſegère uigilijs. Cumq; iam eſſet terris redditus dies, beatus Paulus ad Anthonium ſic locutus eſt: Olim te frater in iſtis regionibus habitare ſciebam, olim conſeruum meum mihi promiſerat dominus: ſed quia iam dormitionis tempus aduenit, & quod ſemper cupieram diſſolui, & eſſe cum Chriſto, peracto curſu ſupereſt mihi corona iuſtitiæ: tu miſſus à domino es, qui humo corpuſculū tegas, imò terram terræ reddas. His Anthonius auditis, flens & gemens, ne ſe deſereret, atq; ut comitem talis itineris acciperet precabatur. Et ille: Non debes, inquit, quærere quæ tua ſunt, ſed quæ aliena. Expedit quidem tibi, ſarcina carnis abiecta agnū ſequi, ſed & cæteris expedit fratribus, ut tuo adhuc inſtituantur exemplo. Quamobrē perge, quæſo (niſi moleſtum eſt) & pallium quod tibi Athanaſius epiſcopus dedit, ad obuoluendū corpuſculum meum, defer huc. Hoc autem beatus Paulus rogauit, non ꝙ magnopere curaret, utrum tectum putreſceret cadauer, an nudum, quippe qui tanti temporis ſpacio contectus palmarum folijs ueſtiebatur, ſed ut à ſe recedenti meror ſuæ mortis alleuiaretur. Stupefactus Anthonius, ꝙ de Athanaſio & de pallio eius audierat, quaſi Chriſtum in Paulo uidens, & in pectore eius deum uenerans, ultra reſpondere nihil auſus eſt, ſed cum ſilētio lachrymans, exoſculatis eius oculis manibuſq;, ad monaſterium, quod poſtea à Sarracenis occupatum eſt, regrediebatur. Neq; uero greſſus ſequebantur animum, ſed cum corpus inane ieiunijs ſenſus etiam animi frangeret, animo uincebat ætatem. Tandē defatigatus & anhelans ad habitaculum ſuum confecto itinere peruenit. Cui cum duo diſcipuli, qui ei iam longæuo miniſtrare ceperant, occurriſſent dicentes, Vbi tamdiu moratus es pater? reſpondit: Vę mihi peccatori, qui falſum monachi nomen fero: uidi Heliam & Ioannem in deſerto, & uere in Paradiſo Paulum uidi. Ac ſic ore compreſſo, & manu uerberans pectus, à cellula pallium protulit. Rogantibuſq; diſcipulis, ut plenius quidnam eſſet rei exponeret, ait: Tempus loquendi, & tempus tacendi eſt. Tunc egreſſus foras, & nec modicum quidem cibi ſumens, per uiam qua uenerat, regrediebatur. Illum ſitiens, illum uidere deſyderans, illum oculis ac mente complectens: timebat eñ, quod euenit, ne ſe abſente, debitum Chriſto ſpiritum redderet. Cūq; iam dies il-

luxiſſet alia, & trium horarum ſpacio iter remaneret, uidit inter angelorum cateruas, & inter prophetarũ & Apoſtolorum choros niueo Paulum candore fulgentem in ſublime cõſcendere. Et ſtatim in faciem procedens, ſabulum capiti ſuo ſuperiacebat, plorans atq; eiulans, Cur me, inquit, Paule dimittis? Cur abis inſalutatus? Tam tarde notus, tam cito recedis? Referebatq́; poſtea beatus Anthonius tãta ſe uelocitate, quod reliquũ erat uiæ cucurriſſe, inſtar auis præuolaret. Nec immerito. Nam introgreſſus ſpeluncam, uidit genibus complicatis, erecta ceruice, extenſisq́; manibus in altum corpus exanime, ac primum & ipſe uiuere eum credens pariter & orabat. Poſtq; uero nulla, ut ſolebat, ſuſpiria precantis auditui inflebile oſculum ruens intellexit, q; etiam cadauer ſancti uiri deum (cui omnia uiuunt) officio geſtus precaretur: Igitur prouoluto & prolato foras corpore, Pſalmis quoq; ex Chriſtiana traditione cantatis, contriſtabatur Anthonius, q; ſerculum, quo terram foderet, non habebat. Fluctuans uario mentis æſtu, & ſecũ multa replicans: ſi ad monaſterium reuertar, quatridui iter eſt, ſi hic maneam, nihil ultra proficiã. Moriar ergo ut dignum eſt, & iuxta bellatorem tuũ Chriſte ruens, extremum halitum fundam. Talia eo animo uoluente, ecce leones duo ex interioris heremi parte cõcurrentes, uolantibus per colla iubis ferebantur. Quibus aſpectis, primo exhorruit, rurſusq; ad deum mentem referens, quaſi columbas uideret, manſit intrepidus. Et illi quidem directo curſu ad cadauer beati ſenis ſubſtiterunt, adulantibusq́; caudis, circa eius pedes accubuere fremitu ingenti rugientes, prorſus ut intelligeret eos plangere quomodo poterant. Deinde haud procul ceperunt humũ pedibus ſcabere, harenamq́; certatim egerentes, unius hominis capacem locum effodere, & ſtatim quaſi mercedem pro opere poſtulaturi, cum motu aurium ceruice deiecta, ad Anthonium perrexerunt, manus eius pedesq́; lingentes, ut ille animaduerteret, benedictiones eos à ſe deprecari. Nec mora, in laudatione Chriſti effuſus, q; eum muta quoq; animalia ſentirent, ait: Domine, ſine cuius nutu nec folium arboris defluit, nec unus paſſer ad terram cadit, da illis, ſicut tu ſcis. Et manu annuens, ut abirent imperauit. Cumq́; illi receſſiſſent, ſancti corporis oneri ſeniles curuauit humeros, & depoſito eo in foſſam, deſuper humum cõgregans, tumulum ex more compoſuit. Poſtq; autem dies illuxerat alia, ne quid pius heres ex inteſtatis bonis non poſſideret, tunicam eius ſibi uendicauit, quam in ſportarum modum de palmæ folijs ſibi ipſe contexuerat. Ac ſic ad monaſterium reuerſus, diſcipulis ex ordine cuncta replicauit, diebusq́; ſolennibus Paſchæ uel Penthecoſtes ſemper Pauli tunica ueſtitus eſt.

Libet in fine opuſculi interrogare eos, qui patrimonia ſua ignorãt, qui domos marmoribus ueſtiunt, qui uno lino uillarum inſuunt prædia, huic ſeni nudo quid unquam defuerit? Vos ex gemma bibitis, ille

uero

uero cauis manibus ſatisfecit naturæ. Vos in tunicis aurum texitis, ille ne uiliſſimi quidem ueſtri mancipij indumentum habuit. Sed ecõtrario illi pauperculo paradiſus patet, uos auratos gehenna ſuſcipiet. Ille Chriſti ueſtem, licet nudus, ſeruauit, uos ueſtiti ſericis, indumentum Chriſti perdidiſtis. Paulus uiliſſimo opertus puluere iacet reſurrecturus in gloriam, uos operoſis ſaxis ſepulchra premunt, cum ueſtris opibus fortaſſis arſuros. Parcite quæſo uos, parcite ſaltem diuitijs, quas amatis. Cur mortuos ueſtros auratis obuoluitis ueſtibus? Cur ambitio inter luctus lachrymasq́; non ceſſat? An cadauera diuitum niſi in ſerico putreſcere neſciunt? Obſecro quicunq; hæc legeris, ut Hieronymi peccatoris memineris, cui ſi dominus optionem daret, multo magis eligere tunicã Pauli cum meritis eius, q̃ regum purpuram cum regnis ſuis.

PAVLA VIDVA.

SI cuncta mei corporis membra uerterentur in linguas, & omnes artus humana uoce reſonarent, nihil dignum ſanctæ ac uenerabilis Paulæ uirtutibus dicerem. Nobilis genere, ſed nobilior ſanctitate, potens quondam, ſed nunc Chriſti paupertate inſignior. Gracchorum ſtirps, ſoboles Scipionum, Pauli heres, cuius uocabulum trahit, Metiæ Papyriæ matris Africani uera & germana progenies, Romæ prætulit Bethlehem, & auro tecta fulgentia informis luti uilitate mutauit. Non mœremus, quòd talem amiſimus, ſed gratias agimus, quòd habuimus, imò habemus. Deo enim uiuunt omnia, & quicquid reuertitur ad dominum, in familiæ numero computatur, quanq̃ amiſſio illius cœleſtis domus habitatio ſit. Quæ quandiu in corpore fuit, peregrinata eſt à domino uoce ſemper flebili quærebatur dicens: Heu mihi, quia peregrinatio mea prolongata eſt, habitaui enim cum habitantibus Cedar. Multum peregrinata eſt anima mea: nec mirum, ſi planxerat ſe uerſari in tenebris. Hoc enim cedar interpretatur, cum mundus in malignō poſitus ſit, & ſicut tenebræ eius, ita & lumen eius. Luxq́; in tenebris luceat, & tenebræ eam non comprehenderunt. Vnde & illud crebrius referebat: Aduena ego ſum & peregrina ſicut omnes patres mei. Et iterum: Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto. Quotiens autem infirmitate corpuſculi (quam incredibili abſtinentia, & duplicatis contraxerat ieiunijs) uexabatur, dicebat: Corpus meum ſubijcio & in ſeruitutem redigo, ne alijs prædicans, ipſa reproba inueniar: & bonum eſt mihi, uinum non bibere, & carnem non manducare: & humiliaui in ieiunio animam meam, & totum lectum meum uerſaſti in infirmitate mea, & uerſata ſum in miſeria, dum mihi infigitur ſpina. Atq; inter doloris aculeos, quos mira patiẽtia ſuſtinebat, quaſi apertos ſibi cœlos aſpiceret, loquebatur: Quis dabit mihi pennas ſicut colum-

Ex uitis Patrum.

bæ, & uolabo, & requieſcam. Teſtor Ieſum & ſanctos Angelos eius ipſumq́ proprium angelum, qui cuſtos fuit & comes admirabilis fœminæ, me nihil in gratiam, nihil in ore laudantium, ſed quicquid dicturus ſum, pro teſtimonio dicere, & minus eius eſſe meritis, quàm quod totus orbis canit: Sacerdotes mirantur, uirginum chori deſiderant, monachorum & pauperum turba deplangit. Vult lector eius breuiter ſcire uirtutes. Omnes ſuos pauperes, pauperior ipſa dimiſit. Nec mirum de proximis et familiola, quam utroq; ſexu de ſeruis et ancillis in fratres ſororesq́ mutauerat, iſta proferre, cum Euſtochium uirginem & deuotam Chriſto filiam, in cuius conſolationem libellus hic cuditur, procul à nobili genere ſola fide & gratia diuitem dereliquerit. Carpamus igitur narrandi ordinem: Alij altius crepitant, & à cunabulis eius ipſisq́ (ut ita dicam) crepundijs matrem Bleſillam, & Rogatū præferam patrem, quorum altera Scipionum Gracchorumq́ progenies eſt, alter per omnem Græciā uſq; hodie & ſtemmatibus & diuitijs, ac nobilitate Agamemnonis fertur ſanguinem trahere, qui decennali Troiam obſidione deleuit, nos nihil aliud laudamus niſi quod proprium eſt, & puriſſimo ſanctæ mentis fonte profertur: quanq; dominus ac Saluator in Euangelio doceat Apoſtolos ſciſcitantes, quid illis redditurus ſit, qui omnia ſua pro nomine eius dimiſerant: centuplum in præſentiarum recepturos, & in futuro uitam æternam, reſpondit. Ex quo intelligimus, nō laudis eſſe poſſidere diuitias, ſed pro Chriſto eas contemnere: non tumere ad honores, ſed pro fide eos paruipēdere. Verè quod pollicitus eſt ſeruis ſuis & ancillis Saluator, reddit in præſenti. Namq; unius contempſit gloriā urbis, totius orbis opinione celebratur. Quam Romæ habitantem nullus extra Romam agnouerat, latentem in Bethleem & Barbara & Roma terra miratur. Cuius enim gētis homines ad ſancta loca nō ueniant? Quis aūt in ſanctis locis præter Paulam, quod plus inter homines miraretur, inuēit? Et ſicut inter multas gemmas precioſiſſima gemma micat, & iubar ſolis paruos ſtellarum igniculos obruit & obſcurat, ita cunctorum uirtutes & potentiam ſua humilitate ſuperauit, minimaq́ fuit inter omnes, ut omnium maior eſſet: & quanto plus ſe deijciebat, tanto magis à Chriſto ſubleuabatur. Latebat, & non latebat, fugiendo gloriam, gloriam merebatur: quā uirtutes quaſi umbra ſequūtur, & appetitores ſui deſerens, appetit contemptores. Sed quid ago, narrando ordinem prætermittens, dum in ſingulis tenore nō ſeruo præcepta dicendi? Tali igitur ſtirpe genita eſt iunctaq́ uiro Toxotio, qui Æneæ & Iuliorum altiſſimum ſanguinem trahit. Vnde etiam Chriſti uirgo filia eius Euſtochium Iulia nuncupatur, & ipſe Iulius à magno demiſſum nomen Iulo. Et hoc dicimus, non quo habitantibus grandia ſint, ſed quo contemnentibus mirabilia. Seculi homines ſuſpiciunt eos, qui his pollent priuilegijs, nos laudamus, qui habentes paruipendant, hæc ſi habere noluerint,

rint prædicamus. His inquam orta maioribus & fœcunditate ac pudicitia probata: primum uero, deinde propinquis & totius urbis teſtimonio, cum quinq; liberos ædidiſſet, Bleſillam ſuper cuius morte eam Romæ conſolatus ſum, Paulinam (quę ſanctum & admirabilem uirum, & propoſiti & rerum ſuarum Pammachium reliquit hæredem, ad quem ſuper obitu eius paruum libellum ędidimus) Euſtochium quæ nunc ſanctis locis uirginitatis & eccleſiæ monile precioſum eſt, Rufinam quæ immaturo funere pium matris animum cōſternauit, & Toxotium, poſt quem parere deſinit, ut intelligeres eam non diu ſeruire uoluiſſe officio coniugali, ſed mariti deſiderio (qui mares optabat liberos) obediſſe. Poſtq; uir mortuus eſt, ita eum planxit, ut prope ipſa moreretur, & ita ſe conuertit ad domini ſeruitutem, ut mortem eius uideretur optaſſe. Quid ergo referam amplę & nobilis domus quondam opulentiſſimæ, omnes penè diuitias in pauperēs errogatas? Quid in cunctos clementiſſimum animum & bonitatem, etiam in eos quos nunq; uiderat euagantem? Quis inopum moriens non illius ueſtibus obuolutus eſt? Quis clinicorum non eius facultatibus ſuſtentatus eſt? quos ſtudioſiſſime tota urbe perquirens damnum putabat, ſi quiſquam debilis & eſuriens cibo ſuſtentaretur alterius. Spoliabat filios, & inter obiurgātes propinquos maiorem ſe eis hæreditatem Chriſti miſericordiam dimittere loquebatur. Nec diu potuit excelſi apud ſæculum generis & nobiliſſimę familię uiſitationis frequentiam ſuſtinere. Merebat honore ſuo & ora laudantium declinare & fugere feſtinabat. Cumq; orientis & occidentis Epiſcopos ob quaſdam eccleſiarum diſſenſiones Romam imperiales literæ contraxiſſent, uidit admirabiles uiros Chriſtiq; pontfices Paulinum Antiochenę urbis epiſcopum, & Epyphanium Salaminę Cypri, quę nunc Conſtantia dicitur, quorum Epyphanium etiam hoſpitem habuit Paulinum in alia manentem domo, quaſi proprium humanitate poſſedit, quorū accenſa uirtutibus per momēta patriam deſerere cogitabat. Non domos, non liberorum, nō familiæ, non poſſeſſionum, non alicuius rei quæ ad ſæculum pertinent, memor, ſola (ſi dici poteſt) & incomitata, ad heremum Anthoniorum & Paulorum pergere geſtiebat, tandem exacta hyeme aperto mari, redeuntibus ad eccleſias ſuas epiſcopis, ipſa uoto cum eis & deſiderio nauigabat. Quid ultra differo? Deſcendit ad portum, fratre, cognatis, affinibus, & (quod his magis eſt) liberis proſequentibus, & clementiſſimam matrem uincere pietate cupientibus. Iam carbaſa tendebantur, & remorum ductu nauis in altus protraheba tur. Paruus Toxotius, ſupplices manus tendebat in littore, Rufina iam nobilis, ut ſuas expectaret nuptias tacens flectibus obſecrabat, & tamen illa ſiccos tenebat occulos ad cœlum, pietate in filios pietate in Deum ſuſpirans. Neſciebat ſe matrem, ut Chriſti probaret ancillam. Torquebantur uiſcera, & quaſi à ſuis membris diſtraheretur cum dolore pugna bat,

bat,in eo cũctis admirabilior,quód magnam uinceret charitatem.Inter hoſtium manus & captiuitatis duram neceſſitatem, nihil crudelius eſt, quàm parentes à filijs ſeparari. Hoc contra iura natura plena fide patie-batur,imò gaudens appetebat amorem filiorum,maiore in Deum amo re contendens, in ſola Euſtachio,quæ & propoſiti & nauigationis eius comes erat,quieſcebat. Sulcabat interim nauis mare, & cũctis qui cum ea uehebantur littora recipientibus, illa aduerſos tenebat oculos,ne ui-deret quos ſine tormento uidere non poterat. Fateor nulla ſic amauit filios, quibus anteq́ proficiſceretur, cuncta largita eſt exhæredans ſe in terra,ut hęreditatem inueniret in cœlo.Delata ad inſulas Pontias (quas clariſſimę quondam fœminarum ſub Domitiano principe,pro confeſ-ſione nominis Chriſtiani, Flauiæ Domicillæ nobilitauit exilium) ui-densq́ cellulas,in quibus illa longum duxerat martyrium,ſumptis alijs, Hieroſolymam & ſancta loca uidere cupiebat. Tardi erant uenti, & omnis pigra uelocitas.Inter ſcillam & caribdim Adriatico ſe credens pe lago quaſi per ſtagnum uenit Methonem, ibiq́ refocillato paululum corpuſculo,& ſalo thabentes artus in littore ponens per maleam & ci-theram,ſparſasq́ per equor Cycladas , & crebris freta concita terris poſt Rhodum & Liciam tandem uenit Cyprum, ubi ſancti & uenera-bilis Epyphanij pedibus obuoluta,decem ab eo diebus detenta eſt,non in refectionem(ut ille arbitrabatur)ſed in opus Dei,ut res probata eſt. Nam omnia illius regionis luſtrãs monaſteria prout habere poterat re-frigeria,ſumptũ fratribus dereliquit, quos amor ſancti uiri de toto illuc orbe cõduxerat.Inde breui curſu transfretauit Seleuciam,de qua aſcen-dens Antiochiã, ſanctiq́ confeſſoris Paulini, modicũ charitate detenta media hyeme calente ardore fidei,fœmina nobilis,quæ prius eunucho-rum manibus portabatur,aſello ſedens profecta eſt. Omitto Cyriæ col les & Phœnicis iter:neq́ enim odeporicũ eius diſpoſui ſcribere, ea tan-tum loco nomino ,quæ ſacris uoluminibus continentur. Berito Roma na colonia & antiqua urbe Sydonæ derelicta, in ſarepte littore Helyæ ingreſſa eſt turriculam,in qua,adorato domino Saluatore, per harenas Thyri, in quibus Paulus genua fixerat, peruenit ad Choum, quæ nunc Ptolemais dicitur,& per campos Magedo Ioſiæ necis concio intrauit in terram Philiſtijm, mirata ruinas Dor urbis quondã potentiſſimæ,& uerſa die ſtrationis turrim ab Herode rege Iudææ, in amore Cæſaris Auguſti, Cæſaream nuncupatam, in qua Cornelij domum, Chriſti ui-dit eccleſiam,& Ppilippi ædiculas, & cubiculum quatuor uirginũ pro-phetiſſarum, deinde Antipatrida ſemirutum oppidulum, quod ex pa-tris nomine Herodes uocauerat,& Lyppam uerſam in Diſpolim,Dor cadis,atq́ Æneæ reſurrectione & ſanitate inclytam. Haud procul ab ea Arimathiam uiculum Ioſeph qui Dominum ſepeliuit, & Nobe urbe quondam ſacerdotum,nunc tumulus occiſorum, Ioppen quoq́ fugien

ti por-

ti portum Ionę,& (ut aliquid perſtringam de fabulis poëtarum) relegã tæ ad ſaxum Andromedæ ſpectatricem: repetitoq́ itinere in Copolim quæ prius Emaus uocabatur, apud quam in fractione panis Dominus cognitus, Cleophæ domum in eccleſiã dedicauit. Atq; inde proficiſcens aſcendit Bethoron inferiorem & ſuperiorem, urbes à Salomone rege conditas, & uaria poſt hæc à bellorum tempeſtate deletas, ad dexteram reſpiciens Aylon & Gabaon, ubi Ieſus filius Nauæ contra quinq; reges dimicans ſoli imperauit & lunæ, & Gabaonitas ob dolum & inſidias fœderis impetrati in aquarios lignariosq́ damnauit. In Gabaa urbe uſq; ad ſolum dirupta paululum ſuſtitit, recordata peccati eius, & concubinæ in fruſtra diuiſæ, & tribus Beniamin in ſexcentis uiris propter Paulum reſeruatis. Quid diu moror? Ad leuam Mauſoleo Helenæ derelicto, quæ à Dyabenorũ regina in fame populum frumento iuuerat, ingreſſa eſt Hieroſolymam urbem troſonomam, Iebus, Salem, Hieruſalem, quæ ab Helio poſtea Adriana de ruinis & cineribus ciuitatis in Helia ſuſcitata eſt. Cumq́; proconſul Palæſtinæ (qui familiam eius optime nouerat) præmiſſis apparitoribus iuſſiſſet parari prætorium, elegit humilem cellulam, et cuncta loca tanto ardore ac ſtudio circuiuit, ut niſi ad reliqua feſtinaret, à primis non poſſet abduci, proſtrataq́; ante crucem quaſi pendentem Dominum cerneret adorabat. Ingreſſa ſepulchrum reſurrectionis oſculabatur lapidem, quem ab hoſtio ſepulchri remouerat Angelus, & ipſum corpori locum, in quo Dominus iacuerat, quaſi ſitiens deſideratas aquas fidei ore lambebat. Quid ibi lachrymarũ, quantum gemitum, quid doloris effuderit, teſtis eſt cuncta Hieroſolyma, teſtis eſt ipſe dominus quem rogabat. Vnde egrediens aſcendit Syon, qui in arcem uel ſpeluncam uertitur. Hanc urbem expugnauit quondam & ædificauit Dauid, unde de expugnata dicitur: Væ tibi ciuitas Ariel, id eſt, leo Dei & quondam fortiſſima, quam expugnauit Dauid. De ea quæ ædificata eſt: Fundamenta eius in montibus ſanctis diligit Dominus, portas Syon ſuper omnia tabernacula Iacob, nõ in eas portas quas hodie cernimus in fauillas & cineres diſſolutas, ſed portas quibus infernus non præualet, & per quas credentium ad Chriſtum ingreditur multitudo. Oſtendebatur illic columna eccleſiæ porticum ſuſtinens infecta cruore domini, ad quam uinctus ducitur & flagellatur. Monſtrabatur locus ubi ſuper centum uiginti credentium animas ſpiritus ſanctus deſcenderat, ut Iohelis uaticinium compleretur. Deinde pro facultatula ſua pauperibus atq; conſeruis pecunia diſtributa, perrexit Bethleem, & in dextera parte itineris ſtetit ad ſepulchrum Rachel, in quo Beniamin non ut mater uocauerat moriens Benoui, hoc eſt filium doloris mei, ſed ut pater prophetauit in ſpiritu, filium dextræ procreauit. Atq; inde ſpeculum Saluatoris introiens, poſtq; uidit ſacrum uirginis diuerſorium, ubi cognouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe domini ſui, ut

impleretur illud quod in eodem propheta ſcriptum eſt. Beatus qui ſeminat ſuper aquas, ubi bos & aſinus calcant me audiente iurabat cernere ſe fidie oculis infantem pannis inuolutum, uagientem in præſepio, Deum Magos adorãtes, ſtellam fulgentem deſuper, matrem uirginem, nutritiuũ ſedulum paſtores nocte uenientes, ut uiderent Verbum quod factum erat, & iam tunc Euangeliſtæ Iohannis principium dedicarent: In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum, & Verbum caro factum eſt. Paruulos interfectos, Herodem ſæuientem, Mariam & Ioſeph fugientes in Ægyptum mixtiſq; gaudio lachrymis loquebatur: Salue Bethleem domus panis, in qua natus eſt ille panis qui de coelo deſcendit. Salue Effrata regia liberrima atq; carpofora cuius fertilitas deus eſt, ex te mihi egredietur, qui ſit Princeps Iſraël, & egreſſus eius ab initio à diebus æternitatis. De te quondam Micheas propheta uaticinatus eſt, tu Bethleem domus Effrata, non minima es in milibus Iuda. Propterea dabis eos uſque ad tempus parientis partum, & reliquiæ fratrum eius cõuertentur ad filios Iſraël. In te enim natus eſt princeps, qui ante luciferum genitus eſt, cuius de patre natiuitas omnem excedit ætatem, & tamdiu in te Dauidici germinis origo permanſit, donec uirgo pareret, & reliquiæ populi credentes in Chriſtum conuerterentur ad filios Iſraël, & libere prædicarent. Vobis oportebat loqui primum uerbum Dei, ſed quoniam repuliſtis illud, & indignos uos iudicaſtis æternæ uitæ, ecce conuertimur ad gentes. Dixerat enim dominus: Non ueni niſi ad oues perditas domus Iſrael. Et eo tempore Iacob ſuper eo uerba completa ſunt: Non deficiet princeps ex Iuda, neq; dux de femore eius, donec ueniat cui repoſitum eſt: & ipſe erit expectatio gentium. Bene enim Dauid iurabat, bene uota faciebat, dicens: Si introiero in tabernaculum domus meę, ſi aſcendero in lectum ſtrati mei. Si dedero ſomnum oculis meis & palpebris meis dormitationem. Et requiem temporibus meis donec inueniam locum domino tabernaculum Deo Iacob. Et ſtatim quid deſideraret expoſuit, atq; oculis prophetalibus quem nos iam ueniſſe credimus ille uenturum eſſe cernebat. Ecce audiuimus eum in Effrata, inuenimus eum in campis Siluę: Zob quippe ſermo Hebraicus, ut te docente didici, non Mariam matrem domini, hoc eſt aſtin, ſed ipſum, id eſt aſton, ſignificat, unde loquitur confidenter: Introiuimus in tabernaculum eius, adorauimus in loco ubi ſteterunt pedes eius. Et ego miſera atq; peccatrix, digna ſum iudicata deoſculari præſepe, in quo Dominus paruulis uagijt, orare etiam in ſpelunca, in qua uirgo puerpera Deum fudit infantem. Hæc requies mea quæ Domini patria eſt, hic habitabo, quoniã Saluator elegit eam: Paraui lucernã Chriſto meo, anima mea illi uiuet, & ſemen meũ ſeruiet ipſi. Haud procul inde deſcendit ad turrim Ader, id eſt gregis, iuxta quam Iacob pauit greges ſuos, & paſtores nocte uigilantes audire meruerunt

ruerunt

ruerunt: Gloria in excelſis Deo,& ſuper terram pax hominibus bonæ
uoluntatis. Dumq́; ſeruant oues,inuenerunt agnum Dei puro & mun
diſſimo uellere, quod in ariditate totius terræ cœleſti rore completum
eſt,cuius ſanguis tulit peccata mundi, & exterminatorem Ægypti mili-
tis fugauit in poſtibus. Statimq́; concito gradu cœpit per uiam ueterem
pergere,quæ ducit Gazam ad potentias uel diuitias dei,& tacita ſecum
uoluere, quomodo Eunuchus Æthiops, gentium populum præfigu-
rans mutauerit pellem ſuam: & dum uetus relegit inſtrumentum,fon-
tes reperit Euangelij. Atq; inde ad dexteram tranſijt ad Bethſur,& ue-
nit Erchol, quæ in botrum uertitur. Vnde in teſtimonium terræ ferti-
liſſimæ,& in typum eius qui dicit: Torcular calcaui ſolus, & de genti-
bus non eſt uir mecum: exploratores botrum miræ magnitudinis por-
tauerunt. Non eſt longum ſpacium, intrauit Sarræ cellulam, uidens
in cunabulis Iſaac, & ueſtigia quercus Abraham, ſub qua uidit diem
Chriſti & lætatus eſt. Atque inde conſurgens aſcendit Hebron, hæc
eſt Cariatharbe,id eſt,oppidum uirorum quatuor, uidelicet Abraham
Iſaac & Iacob, & Adã magni, quem ibi conditũ iuxta librũ Ieſu Naue
Hebræi autumant, licet plærīq; Caleph quartũ putent, cuius ex latere
memoria demonſtratur. Noluit pergere Cariathſepher,id eſt,uiculum
literatum, quia contemnens occidentem literam, reparat ſpiritum uiui-
ficantem,magisq́; mirabatur ſuperiores & inferiores aquas,quas Otho
niel filius Iephonecenem pro auſtrali & arida poſſeſſione ſuſceperat, &
quarum ductu ſiccos prioris inſtrumenti agros fecerat irriguos, ut re-
demptionem ueterum peccatorum aquis baptiſmi reperiret. Altero die
orto iam ſole,ſtetit in ſupercilio Capharberuch,id eſt, uillę benedictio-
nis, quem ad locum Abraham Dominus perſecutus eſt. Vnde latam
deſpiciens ſolitudinem, & terram quondam Sodomæ & Gomorræ,
Adamæ & Seboim, cõtemplata eſt Balſami uineas in Engaddi, & Se-
gor uitulam conſternantem,quæ prius Bale uocabatur: & in Zoaram,
hoc eſt, paruulam Sylo ſermone translata eſt. Recordabatur ſpeluncæ
Loth, & uerſa in lachrymas,uirgines ſocias admonebat,cauendum eſſe
à uino,in quo eſt luxuria,& cuius opus Moabitæ ſunt & Ammonitæ.
Diu hæreo in meridie, ubi ſponſa cubantem reperit ſponſum: Ioſeph
inebriatus eſt cum fratribus ſuis. Reuertar Hieroſolymam, & per Te-
cuam atq; Amos,rutilantem montis oliueti lucem aſpiciam,de quo Sal
uator aſcendit ad Patrem, in quo per annos ſingulos uacca ruffa in ho-
locauſtum domini cremabatur,& cuius cinis expiabat populum Iſraël,
in quo iuxta Ezechielem Cherubin de templo tranſmigrãtes, eccleſiam
Domini fundauerunt. Ingreſſaq́; ſepulchrum Lazari, Mariæ & Mar
thæ uidit hoſpitium, & Bethphage uillam ſacerdotalium maxillarium,
& locum in quo pullus laſciuiens gentium domini frena ſuſcepit, Apo-
ſtolorumq́; ſtratus ueſtibus,mollia terga præbuit ad ſedendũ. Rectoq;

itinere deſcendebat Hiericho, cogitans illum de Euangelio uulneratum & ſacerdotibus et Leuitis mentis feritate prætereuntibus, clementiã Samaritani, id eſt, cuſtodis, qui ſeminecem ſuo imperio impoſito iumento ad ſtabulum eccleſiæ reportauit, & locum adommijn, quod interpretatur ſanguinum (quia multus in eo ſanguis crebris latronũ fundebatur incurſibus) & arbores ſicomorum Zachęi, id eſt, bonæ pœnitentiæ opera, quibus cruenta du dum & noxia rapinis peccata calcabat, excelſumq́ dominum de excelſo uirtutũ intuebatur, & iuxta uiam cæcorum loca, qui receptis luminibus utriuſq; populi credentis in dominum ſacramẽta p̃miſerat. Ingreſſa Hiericho uidit urbẽ, quàm fundauit Ayel in Abyram primogenito ſuo, & cuius portas poſuit in Segub nouiſſimo filiorũ. Intuita eſt caſtra Galgalæ, & aceruum præputiorum, & ſecundę circunciſionis myſterium, et duodecim lapides, qui de Iordanis alueo illuc tranſlati duodecim Apoſtolorum fundamenta firmauerant, & fontem quondam legis amariſſimum & ſterilem, quem uerus Heliſęus ſua condidit ſapientia, & in dulcorem ubertatemq́ conuertit, &c̃.

Reliquam hiſtoriam requirat Lector in Vitis Patrum.

PAVLI APOSTOLI CONVERSIO, ex libro Actorum cap. ix.

Ex Aratore Diacono.

SAulus acerba fremens committere bella Damaſci
Iudaica feritate parat. ſed amabitur agnus
Quò properat ſæuire lupus, ſors læta ruinæ eſt
In qua culpa cadit didicit de corpore lapſo
In mentis iam ſtare gradu. cum lumina claudit,
Pectora tunc aperit, cœliq; agnoſcitur author
Diſcedente die, quantum meruère tenebrę.
Poſt oculos maiora uidet. mirabile ſęclis
Exemplum dedit alma fides. Anania furorem
Excutit, ô noua palma, lupum domat ille rapacem
Hebræus quem dixit ouem. clamabitur orbi,
Hoc præcone deus, legiſq́ exutus ab umbra,
Sub qua cæcus erat. terras lucebit in omnes
Perpetuo de ſole calens, ne deſine Saule
Nunc celebrare diem multorum lumine plena
Nox datur iſta tibi. tuq́ hic tua nubila portas,
Vt mundi purgare queas, nunc plena figuris
Interius documenta ſequar, tectumq́ latebris
Aggrediar proferre iubar, q̃ tempora Saulus
In tenebris triduana gerit. facit eſſe fidelem
Exempli menſura ſui. tandemq́ coactum

Pœna magiſtra docet, dominum ne reſpuat ultra.
Poſt triduum ſuperaſſe chaos, cum cœperit ipſe
Sic uiſus reparare ſuos, quod ab orbibus atris
Et ſquamæ cecidere graues, natura quod anguis
Ferre ſolet, ratione uiget. Iudæa uenenum
Semper ab ore uomit, crudelior aſpide ſurda
Perfidiæ coluber Synagogæ ſibilat antro,
Diſcipulis ſaluator ait: Calcabitis anguem,
Purior obſequijs ut ſit cœleſtibus actus
Vipereum iacit ante nephas, & prælia doctor
Mox meliora gerit. qui cum ſuperaſſet iniquas
Inſidias, meruit clauſis euadere ſportis.
Sporta ſolet texi iuncis palmiſq; uiciſſim
Tegmina dat Saulo retinens in ore figuram
Eccleſiæ: nam iuncus aquis, & palma coronis
Semper ineſt. iuuat Eccleſiam baptiſmatis unda,
Martyrijq; cruor. dudum ueſcente caterua
Nutriti ſub dente cibi. diſtendere ſeptem
Sportarum cœpêre ſinus. tot in orbe profecto
Eccleſias ſcriptura canit, quod ſpiritus illic,
Sic operator adeſt, & ſignat nomine uirtus
Cum tamen Eccleſiam celebremus in omnibus unam.
Protegit ergo uirum ſpecies, cui militat ipſe
Vas in uaſe manens. atq; hac duce tutus ab hoſte
Egreditur, cunctis doctor qui uincit in armis.

Adam de S. Victore.

Corde, uoce pulſa cœlos,
Triumphale pange melos
Gentium Eccleſia.
Paulus doctor gentium
Conſummauit ſtadium
Triumphans in gloria.
Hic Beniamin adoleſcens,
Lupus rapax, præda ueſcens,
Hoſtis eſt fidelium.
Mane lupus, ſed ouis ueſpere,
Poſt tenebras lucente ſydere,
Docet Euangelium.
Hic mortis uiam arripit,
Quem uitæ uia corripit,
Dum Damaſcum graditur.
Spirat minas, ſed iam cedit,
Sed proſtratus iam obedit,
Sed iam uinctus ducitur.
Ad Ananiam mittitur,
Lupus ad ouem trahitur,
Mens reſedit effera.
Fontis ſubit ſacramentum,
Mutat uirus in pigmentum
Vnda ſalutifera.
Vas ſacratum, uas diuinum,
Vas propinans dulce uinum
Doctrinalis gratiæ.
Synagogas circuit,
Chriſti fidem aſtruit
Prophetarum ſerie.
Verbum crucis proteſtatur,
Cauſa crucis cruciatur,

Mille modis moritur.
Sed perſtat uiuax hoſtia,
Et inuicta conſtantia,
Omnis pœna uincitur.
Segregatus docet gentes,
Mundi uincit ſapientes
Dei ſapientia.
Raptus ad cœlum tertium,
Videt patrem & filium,
In una ſubſtantia.
Roma potens et docta Græcia
Præbet colla, diſcit myſteria,
Fides Chriſti proficit.
Crux triumphat, Nero ſæuit,
Quo docente fides creuit,
Paulum enſe conficit.
Sic exutus carnis molem
Paulus, uidet uerum ſolem
Patris unigenitum.
Lumen uidet in lumine,
Cuius uitemus numine
Gehennalem gemitum.

TIMOTHEVS PAVLI DISCIPVLVS.

Georg. Vuicel.

TImotheus Lyſtris oppido Lycaoniæ natus ex Iudæa matre, & patre gentili, Chriſtianæ religions cultor erat, cum Paulus in ea loca peruenit. Qui motus Timothei ſanctitate & optima fama, qua idem inter Chriſtianos illius tractus celebratur, aſciuit ipſum ſocium & comitem ſuæ peregrinationis. Ac ne offenderentur, qui ex Iudaiſmo conuerſi fuerant ad Chriſtum, Timotheumq; nouerant filium eſſe patris gentilis, ipſum circumcidit, quod licebat, adhuc nondum ſatis Euangelio promulgato. Cum autem perueniſſent Epheſum, ibidem Timotheus et Paulo relictus eſt, ut Eccleſiã doctrina exemploq; iuuaret. Ad hunc Paulus ut doctrina qua præſentem inſtituerat, abſentem quoque confirmaret, duas epiſtolas ſcripſit: alteram à Laodicea, alteram ab urbe Roma. Poſtremo Timotheus quum in feſto celeberrimo Dianæ populum ab impio ſacrificio conaretur auertere, lapidibus obrutus eſt à furẽte populo, unde penè mortuus ſublatus à Chriſtianis, & ad montem urbi uicinum eductus, ſpiritum emiſit.

Timotheus Epheſiorum Epiſcopus ordinatus à beato Paulo, ex gentibus erat, nõ ex circũciſione. De quo multa teſtatur Paulus, admonens, ut honeſtam profeſſionem dati ſibi doni ſeruaret, qui & glorioſe illic teſtificatus eſt.

TITVS PAVLI DISCIPVLVS.

TItus Epiſcopus Cretæ, in eadem & in circumiacentibus inſulis prędicauit Euangelium Chriſti. Ibidem autem & dormiuit, & ſepultus eſt, nempe in Creta.

Creſcens

CRESCENS PAVLI COMES.

CReſcens in Gallijs prædicauit Euangelium,& illic ſepultus eſt. Eu-
nuchus Candaces Æthiopum reginæ in Arabia cognomento Fe-
lici,& in Taprobana inſula maris rubri prædicauit Euangelium domi-
ni. Aiunt autem eum & ibidem martyriū pertuliſſe, & honorifice fuiſſe
ſepultum. Porrò de Timotheo,Tito & Creſcente Euſebius hiſtoriæ
Eccleſiaſticæ lib.iij.cap.iiij.plura commemorat.

IO. CHRYSOST. EPISCOP.

IOannes Antiochenus uocatus Chryſoſtomus, presbyter in-
ter primos Antiochiæ. Fuit Euſebij Emeſeni philoſophi, &
Diodori ſectator. Hic fertur multa ſcripſiſſe, ex quibus omni
bus,dialogi de ſacerdotij dignitate excellunt, tum ſublimitate & elocu-
tione, tum lenitudine atqꝫ uocum elegantia : ijs proxime certant iſti in
Pſalmos Dauid admirandi ſermones,& præclara in Euangelium Ioan-
nis expoſitio, adeóqꝫ commentaria egregia, quæ in Matthæum, Mar-
cum & Lucam reliquit. Reliqua uero eius opera numerum prorſus fu-
giunt:quippe qui omnem ſcripturam,tam Iudæam,q̄ Chriſtianam, ita
illuſtrauit,ut alius nemo. Aſſiduam deniqꝫ ſuorum teſtium de ſe prædi-
cationē,adauxit expedito alacriqꝫ ſtudio,atqꝫ fluore orationis, ipſi Nili
fluctibus fœcundiore. Neqꝫ itaqꝫ ab exordio mundi, tantam orationis
facultatem unquam eſt nactus,quantam ſolus ille locupletauit. Adeóqꝫ
ſolus puriter aureum promeruit,diuinuḿqꝫ nomē.Cuius quidem ope-
ra percenſere, complectíqꝫ numero, uix hominis eſt: quin potius unius
dei contenderim, ut qui unus omnia cognoſcit. Cæterum diuus ille Io-
annes Chryſoſtomus intētiſſimus exercitio,uigilijs multus, multus ue-
hemensq́ꝫ quietis amator, atque ob zelum pietatis interim bene liber
quaſiqꝫ iracundior. Etenim ira q̄ reuerentia impenſius gratificabat̄. Ad-
uerſus accedentes uſus eſt ultra modū oris libertate. In docendo ad uti-
litatem accommodatiſſimus, familiari conuictu, tanq̄ ſuperbus & fa-
ſtoſus ijs uiſus eſt, qui eius animi candorem minus nouerunt. Præterea
euectus in epiſcopum, contra ſubditos maius aſſumpſit ſupercilium,ad
uniuſcuiuſqꝫ correctionem & ſalutem, tum mores, tum uerba mutans.
Non igitur quemlibet parum adulantem elatum iudicemus : neqꝫ edi-
uerſo eum qui eſt adulator & ingeneroſæ mentis,cōtinuò fateamur ſer-
uare modū, ſed illum potius, qui ordine & apto & uere liberis idoneo
ſeipſum cuſtodit: Siquidem eſſe decet magnanimū, non ſuperbum, ui-
rilem,non temerarium,manſuetum, non ſordide ſeruilem, liberum,nō
mancipium. Quemadmodū ipſe aliàs præclare literis mandauit. Pro-
pterea uarium,inquit,oportet eſſe paſtorem, & doctorem: uarium aūt
dico

dico,non ſubdolum,neq́ etiam adulatorem,aut iniurium,ſed multa libertate,multaq́ cõfidentia plenum, qui noſcat in tempore & eſſe nunc ſuauis,nunc auſterus.Etem̃ omnibus qui præſunt, haud conuenit unus idemq́ modus agendi,quando neq́ medicis eruditis omnibus ægrotis unum adhibere pharmacum,honeſtum eſt, neq́ gubernatori ſcire unã dũtaxat uiam aduerſus repugnantes uentorum flatus.Igitur animo concipe,q́ eſſe induſtriũ neceſſe eſt,eum uirum, cui tantis eſt procellis, tam ſæuæ maris tempeſtati, totq́ fluctibus inſurgentibus, reſiſtendum. Ad hæc qui debet omnia omnibus fieri,ut omnia lucrifaciet, uenerandũ & grauem eſſe illum,qui poteſt negari? & abſq́ arrogantia,& uerendum, & lenem,principalem,gregarium, muneribus inſuperabilem, ſalutarẽ, ſubmiſſum,alienum à ſordida ſeruilitate,iucundum,ſedatæq́ mentis,ut eiuſmodi pericula feliciter expugnare ſufficiat.Quamobrẽ apertiſſimus ille cordatusq́ caueat, ne quando turpiter aduletur, neq́ etiam adulatori ſe prębeat illudendũ, ne ſit ſuperbus, neq́ adulans,ſed ab utriuſq́ mali exceſſu temperet,adeoq́ liber, tum peruicaciam incurrere,tum incidere ſeruitutis ignauiam, ut qui ad bonos humilis apparere debet, ad confidentes autem ſublimis, quia illi manſuetudinem eſſe uirtutem putant,hi uero uirilem cõfidentiam.Illis animum adhibe ſummiſſum, atq́ his grauitatem uiro dignam, quæ eorum à temeritate profectam gloriã extinguit,quo illis adiumentum animumq́ ſubdat, atq́ horum magnificam de ſe diſſipet opinionem.Nam unius cuiuſq́ rei tempus eſt,ait Salomon,Hoc eſt,humilitatis,potentiæ,correptionis,conſolationis, parcendi, audendi, bonitatis,truculentiæ,atq́ in uniuerſum rei cuiuslibet. Quod interim humilitas præferenda eſt,meminiſſeq́ decet, eorum qui ſunt pueruli ſecũdum uocem dominicam.Interim autem poteſtati locus erit,quam Chriſtus dedit in extructionem,& non in deſtructionẽ:idq́ dum ipſa res fiduciam põſtulat, & in tempore conſolationis benignitatem demonſtret.Tempore crudelitatis efferuentem zelum uelut in oculos ingerat,ſemperq́ alio quouis tempore quod ex uſu fuerit,atq́ iuſtũ cogitarit,exhibeat.Etenim iuſtorum cogitationes ſunt iudicia. Iis Iſidorus præterea ſubſcribit, qui nihilo ſecius in principe, ut ſit timori, q́ ut ſeruet iuſtitiam, deſyderat, quo per hanc bene agentes in ſpem conſurgant, timore uero peccatores pauitent: Alterum quidem ſine altero regni turbationem, q́ regnum potius cenſendum eſt. Si omnes æque ad bonum officioſi, & uirtutem æque exoſcularentur, utendum eſſet una beneuolentia : contrà uero ſi malis dediti omnes, timore tantum locus foret.Poſtea uero q́ boni & mali ſimul uiuimus,utrunq́ præſtare principi, & populi præfecto neceſſum eſt.

Vita

VITA IOANNIS CHRYSOST. EX SOCRATE IN *Hiſtoria Tripart. lib. 10. cap. 3.*

IOannes fuit Antiochenus, filius Secundi et Anthuſæ nobilium perſonarum, diſcipulus Sophiſtæ Libanij, & auditor Andragathij philoſophi. Cumq́; ſe ad aduocationem præpararet, conſyderans moleſtias litigantium, iniuſtumq́; uitæ propoſitum, potius elegit quietem. Et hoc fecit æmulatus Euagriũ, quoniam & ille cum iiſdem ſtudijs eſſet uſus, quietam magis ſequutus eſt uitam. Mox ergo mutato cultu pariter et inceſſu, diuinis lectionibus incumbebat, & frequentius ad ſanctam concurrebat Eccleſiam. Hæc agẽs perſuaſit etiã Theodoro et Maximo, qui fuerãt condiſcipuli ipſius apud Sophiſtam Libanium, ut pompoſam relinquerent uitam, & ſimplicem ſequerentur. Quorum Theodorus poſtea epiſcopus Mopſueſtienſis ordinatur Eccleſiæ, Maximus autem Seleucię Iſaurię. Tum itaq; iſti fiebant diſcipuli in lectione diuina Diodori atq; Carterij, qui eo tempore ſacris monaſterijs præſidebant. Sed Diodorus poſtea Tarſi ordinatus epiſcopus, multos conſcripſit libros ſacras ad literam intuens ſcripturas. Porrò Ioannem degentẽ cum Baſilio, qui tunc à Meletio factus erat diaconus, & poſtea Cæſareæ Cappadocię præſulæ conſtituto, Zeno epiſcopus à Hieroſolymis reuertens, lectorem in Eccleſia Antiochena conſtituit. In quo adhuc in officio poſitus, librum ędidit contra Iudæos. Poſt modicum uero tempus etiam Diaconatum à Meletio promerens. De ſacerdotio alium fecit librum, alioſq́; plurimos explanauit. Poſtea uero Meletio in Conſtantinopolitano urbe defuncto, recedens Ioannes à Meletianis, & neq; Paulino communicans, tribus annis continue ſub quiete degebat. Mortuo uero Paulino, ab Euagrio eius ſucceſſore presbyter ordinatur. Ante epiſcopatum itaq; hoc modo cõuerſatus eſt. Fuit enim uir (ut aiunt) propter zelum caſtitatis ſeuerior, & amplius q̃ habebat à iuuentute ſua, furori magis q̃ reuerentiæ ſe præbebat, & propter uitæ rectitudinem incautus proſpicere de futuris. Propter ſimplicitatem uero oris libertate profuſus, apud colloquentes non mediocriter utebatur. Docendo uero præcipuus erat, utilis ad corrigendos audientiũ mores. In confabulatione uero arrogans à neſcientibus putabatur. Cum ergo talis moribus eſſet, epiſcopatu ſuſcepto, maiori faſtu, q̃ debuerat, utebatur, clericorum ſuorum corrigere uitam uolens. Mox igitur in ipſo initio, cum clericis aſper uideretur Eccleſię, erat plurimis exoſus, & ueluti furioſum uniuerſi declinabant. Compellebat ẽm eum, ut uelut omnes offenderet Serapio diaconus eius, qui aliquando præſentibus clericis, hunc protulit magna uoce ſermonem: Nunq̃ poteris, ô Epiſcope, hos corrigere, niſi uno baculo percuſſeris uniuerſos. Quo dicto, maiora contra eum odia concitata ſunt. Non poſt multum uero temporis, plurimos clericorum pro diuerſis exemit cauſis. At

illi conſpirantes aduerſus eum, etiam derogationibus apud populum utebantur, quarũ rerum faciebant maximam fidem, eo quòd nec ullum ſecum comedere pateretur, nec ipſe ad alium inuitatus accederet. Dicũt enim quidam, propterea noluiſſe eum cum quoquam comedere, eo ꝙ turpiter manducaret, eſcasq́ꝫ perciperet. Alij uero propter excellentem ciborum abſtinentiam, hoc eum facere prædicabant. Ego tamen, quodam uiro ueraci referente, audiui, ꝙ propter abſtinentiam capite & ſtomacho ſępe dolebat, & ideo prandiorum epulas euitabat. Porrò populus propter ſermones quos in eccleſia faciebat, diligebat eum, paruipendens accuſatorum uoces.

VINCENTIVS DIACONVS ET MARTYR.

VIncentius Oſchæ natus, quod oppidum eſt Hiſpanię citerioris, ab ineunte ætate ſtudio literarum deditus, & ſacris literis eruditus, à Valerio Cęſarauguſto epiſcopo, cui blœſa lingua erat, munus iniunctum prædicandi Euangelium pro ipſo ſanctiſſime et conſtanter obibat. Quo cognito Decianus prouinciæ præſes in perſecutione Diocletiani & Maximiani capi eum iubet Cæſarauguſtę cum Valeriano, & uinctum ad ſe Valentiam deduci, ubi propter fidei conſtantiam uerberibus primum uſqꝫ ad tortorum laſſitudinem cæſus eſt: deinde in eculeo ferreis unguibus exaratus: poſtremo in craticula prunis ſubiectis impoſitus, & ferreis pectinibus alte impreſſis excarnificatus, quę cum inuicto animo pertuliſſet, in carcerem retruditur. Vbi paulò poſt ſpiritum ad martyrij coronam accipiendam emiſit, undecimo calendas Februarij. Quo die martyrium quoqꝫ celebratur Anaſtaſij natione Perſæ, qui Heraclio imperatore cum Hieroſolymam & loca ſancta uiſiſſet, extra caſtellum Bethſalem cum ſexaginta Chriſtianis, qui à Cæſarea Palęſtinæ ipſum fuerant ſequuti, iuſſu regis Coſdroę fuit ſtrangulatus.

De laude Vincentij Martyris lege hymnum in Periſtephanis Prudentij.

BRIGITA VIRGO.

Georg. Vuicel. ALij nõ Brigita, ſed Birgita dicunt. Verum aut ego fallor, aut dici debet Pyrgita. Quo nomine S. Hieronymus Magdalenam alicubi uocat. Neqꝫ enim aliud Hebræis eſt Magdalena, & aliud Græcis πυργίτης, nimirum à turri. Eadem igitur ratione dixeris hanc diuam uel Pyrgitam, uel Magdalenam. Porrò binæ Pyrgitæ feruntur, quarũ altera uirgo monaſtica, nationis Scoticæ, tempore Iuſtini imperatoris: circa annum Domini 525. Altera Chriſto deuota fœmina è Suetiæ finibus, quæ Romam profecta inclaruit: circa annum Domini 1368. De uirginis Scoticæ pietate, deq́ꝫ per eam æditis miraculis,

culis alibi legas licet. Quod de fœmina in Chronicis extat, uerißimilius eſt. Paulam Hieronymi diſcipulam aliquo modo imitari uoluit: dedicarat ſe totam Chriſto, abdicatis omnibus ſæculi delitijs, Chriſto ut placeret, ſategit: Chriſto ſeruire, regium eſſe & liberale duxit. Hanc quæ imitentur uiduæ, uix ullæ ſunt: quæ neglecto Chriſto, ſæculum amplectantur plurimæ: his præſertim temporibus, quibus abundat impietas, feruet iniquitas. Herma. Contractus meminit utriuſq; Pyrgitæ.

Albertus Krantz in lib. x. ſic ſcribit: Brigita inſignis ſanctimoniç fœmina, quæ memoriam ſuam Romæ fertur in eccleſia S. Pauli reliquiſſe, reuerſa in Suetiam patriam ſuam, extruxit ſuis ſumptibus monaſterium Waſteen: Erat enim magno genere militari nata, ibiq; in ſancta conuerſatione degens, hoc tempore ſubuolauit ad Chriſtum, miraculis clareſcens, &c.

PVRIFICATIO MARIÆ DEIparæ, ſeu feſtum Hypantes.

SCripſerat antiquæ Moſes moderamina legis, *Ex Mantuano.*
Inter quæ, primos priſco de ſanguine uatum
Obſeruare dedit, fœtus offerre ſacrandos,
Implumesq; ſimul ferre ad delubra columbas.
Hæc ubi per Mariam templo ſeruata feruntur,
Ecce ſenex Simeon, dignus comprendere ſenſu
Cœleſtes uoces, cui quondam præſcia rerum
Virtus prodiderat, quod carcere coporis ægri
Depoſito, mortem liber requiemq; uideret,
Cum primum cœli laudem, terræq; ſalutem,
Omnia quem uatum ſpondent oracula, Chriſtum
Vidiſſet, templo ſolennes ferre palumbos.
Isq; ubi, curuato defeſſus corpore templum
Iam grauior penetrat, monuit quod ſpiritus author,
Ecce ſimul paruum gremio genitricis Ieſum
Ad templum ſenſit ueniſſe, trementibus ulnis
Accepit puerum, lætusq; hæc dicta profatur:
Nunc nunc famulum dominus, nunc liberet atris
Corporis è uinclis, finemq; imponere uerbis
Dignetur cum pace ſuis. en ſplendida noſtros
Lux oculos tua circũſtat, radijsq; refulget,
Quam cunctis hominum luſtratis mentibus addet,
Iſraëlitarum cumulatæ gloria plebis.
Hinc ait: hæc quid uirgo tibi tam mira uidentur?
Hic puer ad caſum populis datur, iſte renaſci
Concedet populis: illi ſignum eſſe negabunt

Fœderis,hi contra cœlo ueniſſe tenebunt
Liuor edax faciet, lætum ut percurrat amarum,
Atq; tuam fulgens animam (mihi crede) machæra,
Quo pateant tecti tenebroſa uolumina cordis.
Hæc ait in Simeone Deus.uox ecce prophetæ
Fœmineam ſancto complet ſpiramine mentem,
Anna fuit natu grauior,quàm in flore iuuentæ
Conſtituit uiduam mors immatura mariti.
Hinc fruitur caſta charo pro coniuge uita,
Continuoq́; dei cultu,quæ numine ducta
Cognouit Chriſtum,& ſimili ſermone locuta eſt.
Vnde ubi ſolennem pueri pro nomine legem
Compleuit genitrix,& Ioſeph omnia mirans
Ad patriam læti repedant, puerumq́; reportant.

IN IDEM EX SECVNDO LIB. PARthenices pri.Baptiſt.Mantua.

IAmq́; quater decies croceos Titonia coniunx
Extulerat uultus, poſtq̃; Lucina beatos
Miſerat in lucem cœleſtia ſemina partus.
Regia poſt partum Virgo, quæ limina nunq̃;
Liquerat,& breuibus tectis abſcondita,nondum
Venerat ad Solymas arces,altamq́; Syonem,
Præuigil ante diem petijt cum prole uiroq́;,
Et cum pauperibus donis Salomonia templa.
Tum meritis longoq́; ſenex uenerabilis æuo,
Et claro Simeon uultu,niueaq́; decorus
Canicie, plusquàm grauitas anniq́; ſinebant,
Sollicito greſſu celſam properabat in ædem.
Sanctus enim,qui munda ſolet per pectora labi
Spiritus inceſſu celeri Simeona ferebat,
Vt uoti fieret compos, matriq́; futuros
Euentus rerum caneret,ſæuosq́; dolores,
Ne collata ſibi forſan myſteria uoluens,
Efflueret faſtu pectus muliebre ſuperbo.
Hunc Deus aſſiduis orantem fletibus olim
Audierat tandem,& noctis reſponſa per umbram
Tradiderat,non ante ſui uentura ſepulchri
Funera,quàm fracto Deus illuceſceret orbi,
Inciperentq́; nouæ noua ſæcula currere gentis.
Hinc igitur dulcem materno à pectore natum
Accipiens lætis animis,& fronte ſerena

Dulce Deo carmen, meritasq́ꝫ exſoluere grates
Cœpit, & ex alto miſſam clamabat Olympo
Progeniem, & priſcæ ueniſſe piacula culpæ,
Et ſic fatidicis ſoluit ſua uocibus ora:
Iam mea ſancte pater fueras uelut ante locutus,
Vltima pacifico concludis tempora fine.
Namqꝫ ſalutarem partum, tua maxima dona,
Vidimus his oculis, his oſtentauimus ulnis.
Immenſam referas lucem,populiq́ꝫ ſub ora
Mittis,ut omnigenas cœleſti lumine gentes
Clarificet,creſcatq́ꝫ tuæ noua gloria plebi.
Tum matri conuerſus ait: tua pectora uirgo
Languor,& ingenti dolor implacabilis ictu
Stringet,agens altum mœſta in prçcordia uulnus,
Tu genitum flebis.
Et quoniam ueſtris mea ſunt ueſtigia plantis
Obuia,poſteritas hac appellabit Hypantem
Voce diem Graia,crebriſq́ꝫ erit ignea tædis.
Hæc ſenior uates.

BLASIVS EPISCOPVS.

BLaſius quum Sebaſtiæ,quç ciuitas eſt Cappadociç, ſanctimonia polleret, electus eſt à Chriſtianis eiuſdem ciuitatis epiſcopus,Diocletiano imperatore. Sed perſequutione in Chriſtianos inualeſcente,in ſpeluncam Argei uicini montis confugit, ibiq́ꝫ tam diu latuit,donec ab Agricolai præſidis militibus in eo monte uenantibus eſt repertus. Cuius prçſidis iuſſu captus & in uincula coniectus eſt, atqꝫ inde multos ægrotantes,qui ad ipſum adferebantur, ſanauit:Et in his puerum iam conclamatū,ſpina ſtrangulante, quæ tranſuerſa in gutture ipſius inhæſerat. Productus autem Blaſius ad præſidem ſemel & iterum,cum dijs ſacrificare renuiſſet,primum uirgis cçſus eſt,deinde ferreis pectinibus in eculeo laniatus, poſtremo capite plexus martyrio coronatur. *Ex autho. uetuſt.*

IOANNES ELEEMOSYNARIVS.

TEmporibus Phocæ Imperat.claruit Ioannes Patriarcha Alexandriæ natus, Is doctrina uitæq́ꝫ ſanctimonía præditus, cognomentum Eleemoſynarij à liberalitate ac beneficentia ſortitus eſt. ἐλεήμων enim dicebatur planè Euangelico cognomine. Pauperes,dicebat dominos ſuos eſſe,& mendicos auxiliarios. Alludens nimirum ad ſermonem Chriſti,Lucç xvj.Facite uobis amicos de mammona *Ex author. uetuſt.*

iniquitatis,ut cum defeceritis,recipiant uos in æterna tabernacula. Amicos itaq; tales domi deſcriptos habebat, ne quis illorũ per obliuionem deſtitueretur. Docendo populum eò duxit, ut cuiuis petenti prompte atq; hilariter impertiretur, & eam ad rem citare ſanctorũ uirorũ exempla,quæ ipſe tamen omnia mirandum in modum uicit. Diſperſit, dedit pauperibus quicq̃d habebat,q̃cquid illi undiquaq; obueniebat.Chriſtianus liberalior ſub ſole non uixit iſto Eleemone.Familiare illi dictum iſthuc erat: Sic ô ſic bone Ieſu,ego diſpgendo, & tu ſubminiſtrando uideamus,uter uincat.Equidem non temere Eleemoſynam,hoc eſt,miſericordiam,ceu uirginem ſponſam oleacea corolla redimitam acceperat. Miſericordia filium Dei deduxit è cœlo : eadem nos per illum à terra illuc ſubducet. Fidelis ſermo. Vide Vitas patrum fol. lxxxiiij. Scripſit huius uitam Leontius epiſco. in Cypro.

DOROTHEA VIRGO ET MARTYR.

Georg. Vuicel.

FErtur ſenatoria familia prognata Dorothea uirgo, atq; liberaliter educata,nec non moribus à prima ſtatim ætate tam pudicis q̃ ingenuis prædita.Graſſante enim paſſim per Italiæ ciuitates ſæua perſecutione, commodum furori ceſſit pater uirginis, relictis omnibus in patria,ſecundum uerbum domini, & traiecto æquore, unà cum filiabus ſuis (quarum duas habuiſſe ſuperſtites dicitur, nempe Chreſten & Caliſtam) in oras Cappadociæ peruenit. Ibi cũ ſedem ſibi pſpexiſſet, placuit Cæſareæ cõmorari. Quo loco ex uxore ſuſtulit tertiam filiã,hanc ſcilicet noſtrã Dorotheam,uice magni à Deo doni.Quoniã uero in illis quoq; mundi partibus odio Chriſtiani nominis omnia flagrarũt,coactus fuit pius genitor,diſſimulanter curare, ut filiola ſacramento Baptiſmatis eccleſiæ initiaretur. Virgo igitur poſteaq̃ adoleuiſſet,forma inſignis,et rogata Fabritio præfecto ſui copiam facere nollet, utpote intactæ uirginitatis ſedula cuſtos,irritatus leo ille,in uirgunculam ſæuire cœpit : ſed tot tormentis admotis,nihil efficere ualuit.Conſtitit enim puella Marpeſiæ cautis inſtar fide robuſta, in confeſſione Chriſtianiſmi,nec ſe hinc blandis pollicitis, nec minis immanib. adeoq; truculentiſſ.pœnis à Deo ad deos abduci patitur. Vox hæc fortiſſima memoratu digna eſt: Deum adoro,non deos. Præter hanc iſta quoq;, quam in medijs tormentis edidit: Nihil non Fabrici tyranne,pati parata ſum pro amore honoreúe Chriſti Ieſu domini ac ſponſi mei. Nemo facile effabitur , quali laniena corpus iſtud tenerrimum uexarint carnifices , lædendo laſſati,non ſatiati. Atque hinc elucet uirtus Dei magna, qua tot mortibus ſuperuixit ouicula boni paſtoris. Verum non ſat habuit religioſiſſ.uirgo,quòd ob confeſſionem fidei maſculo animo pateretur , niſi bonum etiam opus in ipſo agone , ui Chriſtianæ dilectionis

adducta,

adducta faceret. Cum enim animaduerteret utranq; ſororem ſupplicij formidine à confeſſo Chriſto Ieſu turpiter deſciuiſſe, illaſq; ad cumulum ſui ſceleris hoc quoq; addituras, ut tertiam, Dorotheam hanc, natu minorem, ſpiritu maximam, ſecum in æternum interitum pellicerent, euenit uerſis uicibus, ut eximia uirgo magna cum admiratione omnium, relapſas ſorores abnegato per efficaciam prædicati uerbi tandem reſtituerit, atq; ita ſuo utraq; ſoror Græco nomini reſpondit. Chreſta commodam dulcemq; ſonat: Talis enim altera Chriſto ſponſo facta eſt. Altera Calliſta hoc eſt optima à Chriſto habita eſt, quòd maluit Chriſtiana quàm Ethnica mori. Iam uero Dorotheæ toties ſerpente deuicto, reſtabat triumphus. Produci igitur ad ſupplicium capitis iuſſa, obuium habuit Theophilum protographea quendam. Is ioco ſerioue puellam cruentæ morti deſtinatam rogare cœpit, ut ſibi de chariſſimi ſponſi ſui, toties iactata paradiſo, aliquid odoramentorum aut etiam fructuum, faciendæ fidei gratia dono mitteret, ſimulatq; ſe contuliſſet illò. Puella iuueni amata, Chriſtum amans, ab amato Chriſto prece impetrat, ut Theophilo illi ad uitam præordinato, quod rogarat, confeſtim in aulam mitteretur. Nam hoc pacto ipſa ſuam liberabat fidem pariter & iuuenem ad fidem illectum, ad ſe ſtatim uocabat, in æternæ uoluptatis conſortium. Accidit enim ut non ſolum Dorothea ſpiculatoris gladio ceruicem candidiſſimam præberet, occumberetq;, aut potius moriendo uinceret: uerumetiam Theophilus, poſteaq; ille Chriſtum confeſſus, Baptiſma, ac mox corpus & ſanguinem Dominicum in communione eccleſiæ ultro acceperat. De ipſis quoq; ſororibus eò quòd calcatis Idolis, Chriſti Ieſu ſeſe ueræ religioni contradidiſſent, à gentilitatis errore quaſi poſtliminio reuerſæ, pœna capitis ſumpta eſt. Acta eiuſmodi feruntur eſſe ſub Diocletiano & Maximiano imperatoribus Rom.

Alia Dorothea fuit olim Alexandriæ, eiuſdem nominis uirgo, de qua Euſebius lib. viij. cap. xvij. ſic ſcribit: Verum cum duobus grauiſſimis dominis libidine & crudelitate præceps ageretur, fuit apud Alexandriam Dorothea quædam ſatis nobili orta familia, ingentibus diuitijs, & propinquis nobilibus pollens. Sed in ea ingenij atq; induſtriæ bonū, cæterarumq; honeſtarum artium ſtudia magis, q̄ hæc, uigebant. Forma uero & decoris gloria tanta ei fuit, ut mirum ac ſpeciale in ea dei figmentum crederetur. Sed illa quæ religione animi & honeſtate uitæ pulchrior, q̄ uultu corporis eſſe ſtuderet, æquiſſimo mentis iudicio, q̄d pulchrum & decorum inter homines uidebatur, id potius Deo conſecrare, q̄ uſui humano ſtatuit indulgere, ut uirgo deo ſacrata perſiſteret. At ille qui diuina atq; humana, libidine ſimul & crudelitate fœdaret, cognito ſolius formæ, non etiam ingenij ac propoſiti bono, ad contemerandam uirginem, ac polluendam eius caſtitatem, animū intendit. Comperto uero q; Chriſtiana eſſet, quæ ſecundum ſua edicta pœnæ magis,

q̄ libidini

quàm libidini ſubijcienda uideretur, in ambiguo poſitus, æſtuare cœpit, & in quam ſe partē uerteret, ignorare. Sed ubi dubios animos libido, quæ ei latius dominabatur, obtinuit, & expectantē uirginem pro martyrio ad ſuppliciū rapi per occultos nuncios de ſtupro interpellauit, illa ęque nephas ſibi eſſe reſpondit, templum corporis ſui, quod ſemel deo conſecrauerat, idolorum cultu, ac libidinis contagione polluere. Proinde ſe quidem ad mortem paratam eſſe: à crudeli uero tyranno non decere blandum aliquid aut molle proferri, nec eſſe dignum reſolui erga ſe truces animos, quos quotidie undatim Chriſtianorū profuſus cruor duraret. Ad quæ reſponſa cū ille libidine accenſus acrius incaleſceret, & niſi uerbis acquieuiſſet, ui agere decerneret: omnibus uirgo pudiciſſima facultatibus ſuis, domoq́ꝫ ac familia derelicta, noctu clàm cum paucis fidiſſimis famulis, & cum amiciſſima ſibi comite caſtitate diſcedit, atq; inluſum tyrannum uanum amentemq́ꝫ dereliquit. Sed & alias plurimas nobiles mulieres ſimul ac uirgines exemplo illius adortus, ſed exemplo nihilominus illius paratiores ad mortem, quàm ad ſeruitutem libidinis nactus, crudelibus ſupplicijs affici iubet. Quæ multo promptius & lætius quàm cæteri omnes mortem ſubibant, eo quod duplices ſibi coronas à domino præparandas, non ſolum pro pietate, uerum etiam pro caſtitate credebant.

SEBASTIANVS MILES ET MARTYR.

Georg. Vuicel.

NAtione Narbonenſis, ciuis uero Mediolanenſis, Diocletiano & Maximiano Imperatoribus Rom. ob uirtutem militarem in precio habitus, & iudicatus idoneus, qui primariæ cohorti pficeretur. Iam uero quia Chriſtianus erat, neq; tamen in propatulo id iactitaret, propter metum tyrannorum, pie adficiebatur erga fratres, in carceribus ac tormentis: & quum percepiſſet, quoſdam horū immodicis torturis ſuperatos, ad religionis noſtrę negationem declinare, non potuit ſe cohibere, quin illos adierit, atq; ſermone protreptico confirmarit, ut fortem poſcant animū, mortis terrore carentem. Suſpitionem communis profeſſionis depulit chlamys, quam Romanorum militum more etiamdum geſtabat. Quis enī Chriſtianum ſub chlamyde latere ſuſpicari potuit inter gentes? Inter cæteros, quos in ipſis ſupplicijs mirifice animarat, Marcum etiam & Marcellinum geminos fratres, nobiliſſimi Tranquilliani & Martiæ filios, iamiā nimio cruciatu ad negationem adigendos, ad mentem reuocauit, magnanimosq́ꝫ uiuidis dei uerbis reddidit, utcunq; parentes, cognati, uxores unà cum liberis uinctorum iſtorum reniterentur. Nam illis ad extremūm obſecrantibus ac miſerabiliter eiulantibus, ut conſeruandæ uitæ cauſſa Chriſtum abnegarent, ac idolis thus adolerent in gratiam Magiſtratus, irrupit Sebaſtianus heroico pectore, & oratione habita, in propoſito retinuit inſigne

gne par iſtud Confeſſorũ.Fortior erat Sebaſtiani exhortatio ad Martyrium ſuſcipiendũ, ac præualuit tam maternis quam uxorijs affectibus. Vbera matris exerta, obiecti ab uxoribus paruuli nõ potuerunt à martyrio diuellere, quos ſpiritus ore Sebaſtiani ſupra firmam petrám collocarat. Dum hæc aguntur in ædibus cuiuſdam Nicoſtrati, eduntur miracula diuinitus, quibus cognitis crediderunt ac baptizati ſunt duo iuga illa: nimirum Nicoſtratus cum Zoë uxore, & ſenior Tranquillinus unà cum Martia uxore. De duabus uxoribus martyrij candidatorum hactenus nihil tale lego. Atque ea occaſione poterant duo illi filij mortis, Nicoſtrati Chriſtiani iam beneficio, è carcere dimitti, niſi calicem domini uſque adeo ſitiuiſſent, hoc eſt, niſi mori libentiſſime uoluiſſent. Sententia tandem fertur à iudice iniuſto, Marcus cum fratre Marcellino capite plectuntur, animabus Chriſto cõmendatis. Non multo poſt, palàm innotuit, Sebaſtianum Chriſtianum eſſe: nec is tale perpetuo diſſimulabat, et inſtabat tempus reſolutionis ſuæ. Igitur hunc imperator ad ſe uocatum acriter obiurgauit, exprobrauitque ei honoraria beneficia ſuæ Maieſtatis. At uir ſanctus contrà allegauit, ſe ad Deum opt. max. pro Romani Imperij ſalute indeſinenter precari, nec mutàtam in melius religionem Reipublicæ obeſſe. Imò profuerat tum alijs promiſcue, tum Chromatio præfecto, quem ægrotũ priſtinæ ſanitati reſtituerat uirtute Chriſti, contritis domeſticis idolis. Confregit ipſe imagines Sebaſtianus, nec horũ unam quidem ſupereſſe paſſus apud Chromatiũ, ne hominis fides infirmiuſcula poſthæc ad huiuſmodi impingeret. Verum Diocletians tyrannus nulli Apologię locum relinquens, iubet Sebaſtianum abripi, extra muros trahi, ſcopi uice ſtatui, & præacutis miſſilibus ſociorũ confodi: Nouum ſupplicij genus excogitatum, ne non miles militariter occũberet, tametſi Chriſti miles occubuit, uereque Sebaſtianus, id eſt, pius, non iam qui fuerat, impijs. ſtipendiarius diaboli. Nec omnis ante occubuit, quod iterum atque iterum ueritatem Chriſtianæ fidei fuiſſet cõteſtatus coram ipſis tyrannis, quos uſque ad ultimum uitæ ſpiritum de tyrannica in Chriſtianam gentem ſæuicia uehementer redarguit. De martyribus Sebaſtiano, Marco, Marcellino, Nicoſtrato & Zoë uxore huius ſub Diocletiano, liquet etiam ex Chronicis. De ipſo Sebaſtiano diuus Ambroſius ſup. Pſal. c. xviij. ſic ſcribit: Vbi multæ coronæ, multa certamina. Tibi ergo proficit, quod multi perſecutures ſunt, ut inter multas perſecutiones facilius inuenias, quomodo coroneris. Vtamur exemplo Sebaſtiani martyris, cuius hodie natalis eſt. Hic Mediolanenſis oriundus eſt: fortaſſe aut iam diſceſſerat perſecutor, aut adhuc non ueneràt in hæc partium, aut mitior erat. Aduertit hic (Mediolani) aut nullum eſſe, aut tepere certamen: Romam profectus eſt, ubi propter fidei ſtudium perſecutiones acerbæ feruebant, ibi paſſus eſt, hoc eſt, ibi coronatus. Itaque illic quò hoſpes aduenit, domicilium immortalitatis perpetuæ colloca-

uit. Si unus perſecutor fuiſſet, coronatus hic martyr utiꝗ nō fuiſſet, &c. Reliqua leget pius presbyter apud ipſum Ambroſium. Da Chriſte, ut nos eodem induti ſpiritu libertatis, ac pari magnanimitate ac uehementia præditi, ueri Chriſtianiſmi negocium ubiꝗ agamus, & pro uno Sebaſtiano terris adempto, mille exoriantur, Amen.

FABIANVS EPISCOP. ET MARTYR.

ROmæ ortus, patre Fabio, uir pietati Chriſtianæ deditiſſimus, quàm ob rem Anthero Romano Epiſcopo (cuiuſmodi hodie Papas uocant) ut in paſtorali officio ſuccederet, mirabiliter à deo electus eſt. Euſebius Cæſarien. in ſexto ſuper iſta mirabili electione ſic ſcribit: Tradunt Fabianū, Anthero defuncto, cum de agro reuerteretur unà cum amicis ſuis, & uniuerſus Eccleſiæ populus pro Epiſcopo deligendo in unum coiſſet, atꝗ alius de alio (ut fieri ſolet in talibus) conclamaret, nec tamen uulgi ſententia certi aliquid obtineret, adſtitiſſe etiam ipſum inter cæteros, ſcire cupientem, qui rei exitus foret. Et ſubitò per dei prouidentiam columbam cœlitus lapſam, figuram ferentem illius, quæ in ſancti ſpiritus imagine ſuper Ieſum deſcenderat apud Iordanem, ſupra caput aſtitiſſe Fabiani. Ad quod ſpectaculum ora cunctorum oculosꝗ conuerſos: & omnes uelut uno ſpiritu commotos, hunc eſſe Epiſcopatu dignum, per dei iudicium decreuiſſe, eumꝗ mox Cathedræ impoſitum, & legittimo ſacerdotio confirmatum, &c.

Diuus Hieronymus in libro de ſcripto. Eccle. cap. xxj. de S. Fabiano ſic reliquit ſcriptum: De crudelitate autem perſecutionis, qua aduerſum Chriſtianos ſub Decio conſurrexit, eo ꝙ in religionem Philippi deſæuiret, quem & interfecit, ſuperfluum eſt dicere, cum etiam Fabianus Rom. Eccleſ. Epiſ. in ipſa occubuerit, & Alexander Babylasꝗ Hieroſolymorum & Antichenæ Eccleſiæ Pontifices in carcere pro Confeſſione dormierint. Hactenus ille. Atꝗ ita habes & uitam & mortem ſancti Fabiani ab Euſebio & Hieronymo deſcriptam. Fuit & alius Fabianus, nempe inter iſtos xxiiij. Antichenos Epiſcopos planè diuinos, ſucceſſione decimusquintus, de quo etiam apud Euſebium.

AGNES VIRGO ET MARTYR.

DE ſancta Agnete uirgine & martyre ſcribit S. Hieronymus ad Demetriadem de uirginitate ſeruanda in hunc modum: Si te uirorum exempla non prouocant, hortetur faciatꝗ ſecuram beata martyr Agnes, quæ & ætatem uicit & tyrannum, & titulum caſtitatis martyrio conſecrauit, &c.

In eodem libello de eadem uirgine idem Hieronymus ſic: Omniū

gentium

gentium literis atq; linguis in Eccleſijs Agnes uita laudata eſt,&c.

De eadem uirgine Agna S. Ambroſius copioſe ſcribit, nec quid certius de hac ſanctiſſima uirguncula atq; Chriſti ouicula uſpiam extat, q̄ q̄d apud Ambroſium lib. j. de uirginib. & ſermone xc. legitur. Viſum uero eſt transſcribere eiuſmodi ex Ambroſio, propter eos, quibus deſunt Ambroſianæ lucubrationes: Natalis eſt ſanctæ Agnes, mirentur uiri, non deſperent paruuli, ſtupeant nuptæ, imitentur innuptæ. Sed qd dignum ea loqui poſſumus, cuius ne nomen quidem eſt uacuum luce laudis? Fuit deuotio ſupra ætatem, uirtus ſupra naturam, ut mihi uideatur non hominis habuiſſe nomen, ſed oraculum martyris, quæ indicauit quid eſſet futura. Habeo tamen, unde mihi ſubſidium comparetur. Nomen uirginis titulus eſt pudoris: Appellabo martyrem. Prædicaui ſatis, prolixa laudatio eſt, quæ non quæritur, ſed tenetur. Faceſſant igitur ingenia, eloquentia conticeſcat. Vox una præconium eſt. Hanc ſenes, hanc iuuenes, hanc pueri canant. Nemo eſt laudabilior, q̄ qui ab omnibus laudari poteſt. Quot homines, tot præcones, qui martyrem prædicant, dum loquuntur. Hæc duodecim annorum martyrium feciſſe traditur. Quo deteſtabilior crudelitas, quæ nec minuſculæ pepercit ætati. Imò magna uis fidei, quæ etiam ab illa teſtimonium inuenit ætate. Fuit'ne in illo corpuſculo uulneri locus? Et quæ non habuit, quo ferrū reciperet, habuit quo ferrum uinceret. At iſtius ætatis puellæ toruos etiam uultus parentum ferre non poſſunt, et acu diſtricta ſolent puncta flere quaſi uulnera. Hæc inter cruentas carnificum impauida manus, hęc ſtridentium grauibus immobilis tractibus catenarum, nunc furentis mucroni militis totū offerre corpus, mori adhuc neſcia, ſed parata, uel ſi ad aras inuita raperetur, tendere Chriſto inter ignes manus, atq; in ipſis ſacrilegis focis trophæum Domini ſignare uictoris, nunc ferratis colla manusq; ambas inſerere nexibus. Sed nullus tam tenuia membra poterat nexus includere. Nouum martyrij genus, Nondū idonea pœnæ, & iam matura uictoriæ: certari difficilis, facilis conari, magiſterium uirtutis impleuit, quę præiudicium uehebat ætatis. Non ſic ad thalamū nupta properaret, ut ad ſupplicij locum, lęta ſucceſſu, gradu feſtina uirgo proceſſit, non intorto crine caput compta, ſed Chriſto, non floſculis redimita, ſed moribus. Flere omnes, ipſa ſine fletu. Mirari pleriq;, q tam facile uitæ ſuæ prodiga, quam nondum hauſerat, iam quaſi perfuncta donaret. Stupere uniuerſi, q iam diuinitatis teſtis exiſteret, quæ adhuc arbitra ſui per ætatem eſſe non poſſet. Effecit deniq;, ut ei de deo crederetur, cui de homine adhuc non crederetur: quia quod ultra naturā eſt, de autore naturæ eſt. Quanto terrore egit carnifex, ut timeretur? quantis blanditijs, ut perſuaderet? quantorum uota, ut ſibi ad nuptias proueniret? At illa: Et hæc ſpōſi iniuria eſt, inquit, expectare placituram. Qui me ſibi prior elegit, accipiet. Quid percuſſor moraris? Pereat corpus,

quod amari poteſt oculis,quibus nolo.Stetit,orauit,ceruicem inflexit. Cerneres trepidare carnificem, quaſi ipſe addictus fuiſſet, tremere percuſſoris dextram, pallere ora alieno timentis periculo, cum puella non timeret ſuo. Habetis igitur in una hoſtia duplex martyrium, pudoris & religionis.Et uirgo permanſit,& martyrium obtinuit.

Idem Ambroſius lib.j.offic.cap.xlj.de hac uirgine: Quid de ſancta Agne,inquit,quæ in duarum maximarum rerum poſita periculo,caſtitatis et ſalutis,caſtitate protexit,ſalutem cum immortalitate cõmutauit.

Maximus Taurinenſis Epiſ.de hac noſtra uirgine ſic ſcribit:Pulcherrima de uirgine Chriſto conſecrata diſcite uirgines Chriſti amorem in puella feruentem,&c̃.Agnes neſcit amare,quod tranſit,&c̃.Agnes per opprobria ſequitur Mariam.Item,cui etiam lupanar turpitudinis locus orationis efficitur. Ait item Taurinenſis ille: Aut dum Laurentium in craticula aſſatum recolis,atq; Agnem ſicut Teclam flammarum globos euaſiſſe cognoſcis, &c̃.

HISTORIA PASSIONIS S. AGNES
ex ſermone XC. Ambroſij.

Tertiodecimo ætatis ſuæ anno mortem perdidit, & uitam inuenit,quia ſolum uitæ dilexit autorem. Infantia quidem computabatur in annis,ſed erat ſenectus mentis immenſa.Corpore quidem iuuencula, ſed animo cana. Pulchra facie, ſed pulchrior fide. Dum à ſcholis reuertitur,à præfecti urbis filio adamatur:cuius parentes dum requiſiſſet & inueniſſet,cœpit offerre plurima, & plura promittere. Deniq; detulerat ſecum pretioſiſſima ornamenta,quæ à beata Agne ueluti quædam ſtercora ſunt recuſata,&c̃. Reliqua ex allegato ſermone fol. ccccııı. uſq; huc: Emerentiana autem quæ fuerat,&c̃.

Aurel. Prudentius paſſionem S. Agnes eleganter iuxta ac pie deſcripſit, in libro Periſtephanòn.

VITA SANCTÆ EMERENTIANÆ uirginis,ex Ambroſio deſcripta.

Emerentiana,quæ fuerat collectanea eius, uirgo ſanctiſſima, licet catechumena, conſtanter intrepida ſtabat immobilis, & his uerbis exprobrabat eos: Superflui, miſeri, caduci, atque atrociſſimi,deum omnipotentem colentem occidiſtis,& percuſſione lapidũ homines innocentes iugulaſtis. Hęc et his ſimilia dum turbis furentibus diceret, lapidata eſt ab eis, & orans iuxta ſepulchrum Agnes beatiſſimæ,emiſit ſpiritum. Nõ dubium eſt, quòd in ſuo ſanguine ſit baptizata,quæ pro defenſione iuſtitiæ,dum confiteretur dominum,mortem conſtanter excepit. Eadem deniq; hora fit terræmotus uehementiſſimus,

mus: & cum nimia eſſet cœli ſerenitas, tantæ coruſcationes, tantaq; fulgura & tonitrua extiterunt, ut pars maxima inſani populi expiraret. Vnde factum eſt, ut nullus penitus ex eo aduenientibus ad ſepulchra ſanctorum aliquas moleſtias excitaret. Venientes autem parentes beatę Agnes cum ſacerdotibus nocte, abſtulerunt corpus ſanctæ Emerentianæ uirginis, & ſepelierunt illud in confinio agelli beatiſſimæ uirginis Agnes. Igitur dum parentes beatæ Agnes aſſiduis pernoctationibus uigilarent ad tumulum eius, uident in medio noctis ſilentio exercitum uirginum, quę omnes auro textis cycladibus indutæ, cum ingenti lumine præteribant, inter quas uident beatiſſimam Agnem ſimili ueſte fulgentē, & ad dexteram eius agnū niue candidiorem. Hæc itaq; dum uiderent parentes eius, & qui ſimul erant, ſtuporem mentis incurrunt. Sed beata Agnes rogat ſanctas uirgines, parumper gradum figere, & ſtans parentibus ſuis dixit: Videte, ne me quaſi mortuam lugeatis, ſed congaudete mihi & cōgratulamini, quia cum his omnibus lucidas ſedes accepi. Et illi ſum iuncta in cœlis, quem in terris tota animi intentione dilexi. Et his dictis ꝑtranſijt. Hæc uiſio publice ab omnibus qui uiderant, q̄tidie uulgabatur. Vnde factum eſt, ut poſt aliquantos annos ad Conſtantiā Conſtantini filiā hoc factum ab his, qui uiderant, narraretur. Erat eñ ipſa Cōſtantia regina uirgo prudentiſſima, ſed ita obſeſſa uulneribus, ut à capite uſq; ad pedes nulla membrorum pars libera remanſiſſet. Accepto autem conſilio ſpe recuperandæ ſalutis, uenit ad tumulum martyris nocte, & licet pagana, tamen credula animi intentione preces fideliter fundebat. Quod dum faceret repentina ſomni ſuauitate corripitur, & uidit per uiſum beatiſſimam Agnem talia ſibi monita præferentem: Conſtanter age Conſtantia, & crede, dominum Ieſum Chriſtum filium Dei eſſe ſaluatorem tuum, per quem modo conſequeris omnium uulnerum, quæ in corpore tuo pateris, ſanitatem. Ad hanc uocem Conſtantia euigilat ſana, & ſic ſana, ut nec ſignum in eius membris alicuius uulneris remaneret. Reuerſa igitur ad palatium ſaniſſima, facit gaudium & patri ſuo, & fratribus ſuis imperatoribus. Coronatur ciuitas tota, fit lætitia militantibus atq; priuatis & uniuerſis audientibus hæc. Infidelitas gentium confundebatur, & fides dominica lætabatur. Interea patrem & fratres Auguſtos rogat, ut baſilica beatæ Agnes conſtrueretur, & ſibi illic mauſolęum collocari pręcepit. Currit hæc opinio ad omnes, & quotquot credentes ad tumulum eius adueniſſent, ſanabantur, quacunq; fuiſſent infirmitate detenti. Quod facere Chriſtum nullus dubitat uſq; in hodiernum diem. Perſeuerauit autem Conſtantia Auguſti filia in uirginitate, per quam multæ uirgines, & mediocres, & nobiles, & illuſtres ſacra uelamina ſuſceperunt. Et quia fides mortis damna non patitur, uſq; in hodiernum diem multæ uirgines Romanæ Agnem beatiſſimam, quaſi in corpore manentem attendunt. Et eius

exemplo agentes uiriliter, integre perſeuerant credentes ſine dubio, ꝙ perſeuerantes perpetuæ uictoriæ palmam acquirant. Hæc ego Ambroſius ſeruus Chriſti, dum in uoluminibus diuinis inueniſſem ſcripta, non ſum paſſus infructuoſo ſilentio tegi. Ad honorem igitur tantæ martyris, ſicut geſta eius agnoui, conſcripſi, & ad ędificationem ueſtram ô uirgines Chriſti, textum paſſionis eius credidi deſtinandum, obſecrãs charitatem ſpiritus ſancti, ut labor noſter in ueſtra imitatione fructum in conſpectu Domini ualeat inuenire, Amen.

HELENA CONSTANTINI MATER.

Georg. Vuicel.

HElena Conſtantini mater, fœmina incomparabilis fide & religione animi, ac magnificentia ſingulari, cuius iure Conſtantinus & eſſet filius, & crederetur: diuinis admonita uiſionibus, Hieroſolymam petit, atq; ibi locum, in quo ſacroſanctum corpus patibulo affixũ pependerat, ab incolis perquirit. Qui idcirco ad inueniendum difficilis erat, quod ab antiquis perſecutoribus ſimulachrum in eo Veneris fuerat defixum, ut ſi quis Chriſtianorum in loco illo Chriſtum adorare uoluiſſet, Venerem uideretur adorare. Et ob hoc infrequens & penè obliuioni datus fuerat locus. Sed cum (ut ſupra diximus) religioſa fœmina ꝓperaſſet ad locum, cœleſti ſibi indicio deſignatũ, cuncta ex eo ꝓphana & polluta deturbans, in altum purgatis ruderibus, tres confuſo ordine reperit cruces: ſed obturbabat reperti muneris lætitiam uniuſcuiuſcꝫ crucis indiſcreta ꝓprietas. Aderat quidẽ & titulus ille, qui Gręcis, & Latinis, atcꝫ Hebraicis literis à Pilato fuerat conſcriptus. Sed nec ipſe ſatis euidenter dominici ꝓdebat ſigna patibuli. Hic iam humanæ ambiguitatis incertũ, diuinum flagitabat teſtimonium. Accidit in eadẽ urbe, primariam quandam loci illius fœminã graui ægritudine cõfectam, ſeminecem iacere. Macarius per idem tempus eccleſiæ illius epiſcopus erat. Is ubi cunctantem reginam, atcꝫ omnes pariter qui aderant uidet: Adferte (inquit) huc totas, quæ repertæ ſunt cruces, & quæ ſit quæ portauerit Dominum, nunc nobis adaperiet Deus. Et ingreſſus cum regina pariter & populis ad eam, quæ decumbebat, defixis genibus huiuſcemodi ad Deum precem profudit: Tu domine, qui per unigenitum filium tuum ſalutem generi humano per paſſionem crucis conferre dignatus es, & nunc in nouiſſimis temporibus adſpiraſti in corde ancillæ tuæ perquirere lignum beatum, in quo ſalus noſtra pependit, oſtende euideter ex his tribus, quæ crux fuerit ad dominicam gloriam, uel quæ extiterint ad ſeruile ſupplicium, ut hęc mulier, quæ ſemiuiua decumbit, ſtatim ut eam lignum ſalutare contigerit, à mortis ianuis reuocetur ad uitam. Et cum hæc dixiſſet, adhibuit primò unam ex tribus, & nihil profecit: Adhibuit ſecundam, & ne ſic quidem aliquid actum eſt.

Vt uero

Vt uero admouit tertiam, repente adapertis oculis mulier conſurrexit, & ſtabilitate uirium recepta, alacrior multo quàm cum ſana fuerat, tota domo diſcurrere & magnificare Dei potentiam cœpit. Sic euidenti indicio regina uoti compos effecta, templum mirificum in eo loco in quo crucem reppererat, regia ambitione conſtruxit. Clauos quoq; quibus corpus dominicum fuerat affixum, portat ad filium: Ex quibus ille frenos compoſuit, quibus uteretur ad bellum, & ex aliis, galeam nihilominus belli uſibus aptam fertur armaſſe. Ligni uero ipſius ſalutaris partem detulit filio, partem uero thecis argenteis conditam dereliquit in loco, quæ etiam nunc ad memoriam ſollicita ueneratione ſeruatur. Reliquit etiam hoc indicium religioſi animi regina uenerabilis. Virgines quas ibi repperit deo ſacratas, inuitaſſe ad prandium, & tanta eas deuotione curaſſe dicitur, ut indignum crederet ſi famulorum uterentur officiis, ſed ipſa manibus ſuis, famulæ habitu ſuccincta, cibum apponeret, poculum porrigeret, aquam manibus infunderet, & regina orbis ac mater Imperii, famularum Chriſti ſe famulam deputaret. Et hæc quidem Hieroſolymis geſta

AGATHA.

NOn nomine tantum Agatha, hoc eſt, bona uirgo, hæc Catanæ in Sicilia, parentibus genere claris, nata. Poſt hæc aqua et ſpiritu renata, Chriſtum è fide haud diſſimulanter confitebatur. Vas infirmius audet, quod uix uiri fortiſſimi. Sed ut fieri ſolet, per inuidiam ſerpentis comitatur confeſſionem Crux, quæ uaria occaſione homines dei è malo ſæculo rapit. Equidem hanc uirginem Siculam occaſione ferè tali è terris ademit. Erat eò tempore uir illaudatus, Quintianus, Siciliç conſul: hic nepharia cupiditate motus, ad uirginē corrūpendam animū adiecit. Quā cum accerſiſſet, propoſuit ſcelerati ſui pectoris ſummā malitiā, huc ſpectans, ut Agatha ſimul & fide & uirginitate ſpoliaret. Sub omni moto lapide, ſcorpius dormiebat: anguis in herba latebat. Virgo perſentiſcēs dolum, negat ſe facturā, ad q̄d blande ſolicitabatur. At ille cupidinis ictus iaculo infœliciter in puellam deperibat. Et ut uoti compos fieret, ſubordinat Aphrodiſiā nobiliſſimū eius inſulæ ſcortum, ut meretriciis artibus Agathæ ſententiam à propoſito demutaret, faceretq;, ut iſto lenocinio ad impudicitiam ineſcaretur. Tentatum eſt quiduis, effectum nihil. Nam puella inſtar ſilicis ponit faciem ſuam, ac plena fide reſpondet: Mea mens ſupra petram, qui Chriſtus eſt, ſolidata atq; innixa, uerbis tuis quantiſcūq; non cedet. Aphrodiſia, Veneris ſuç nomē habens, uere ἀφροσυνδής ἀρχή, poſteaq; ſe luſiſſe operā uidet, ait conſuli: Ante dura ſaxa in cçræ modum molliri, q̄ hanc Chriſtianā puellam flecti poſſe. Inter has tentationes grauiſſimas ſancta Agatha uberrimo fletu opem fortiſſimi Dei ardenter implorat, nec iam aliud, niſi Martyrii

Georg. Vuicelij.

tyrij palmam ſitit, Diſſolui uidelicet, & cum Chriſto Ieſu eſſe cupiens. Conſuli Quintiano aliud perſuadendi conſilium protinus ſuggeſſit Satan. Vocat Agatham, & conatur ſimplicitatem uirginis probabilibus humanæ ſapientiæ uerbis decipere. Verum hac quoqꝫ uia operam fruſtra ſumpſit. Virgo enim in iſto uerborum certamine magis ac magis Chriſti Ieſu gloriam illuſtrans, diuinæ ſapientiæ eloquijs diſputando uicit. Quàm erubuiſſe putandus eſt miſer ille, quum Iouem ac Venerem flagitioſiſſ. portenta ſibi in os obijci audiret: Pudeat, inquit, diuinitus docta uirgo, pudeat Quintiane te hos colere deos & deas, à quorum ſpurciſſimis ac execrabilibus factis ipſus abhorres: Ipſa ego uiuum colo Chriſtum, à dextris Patris in cœlo conſedentem, cui ſeruire ingenuum eſt, & liberos homines addecet. Hinc pudefactus Conſul tyrannidem in conſilium adhibuit, commodum ratus, cogi oportere puellam pertinacem, ut quæ nulla blandiloquentia, nullis pollicitorum illectamentis deijci quiuerit. Proinde in carcerem hoſtili manu trahitur, aut ducitur potius, ultro ſequens ad lanienam ouis. Paucis poſt diebus educitur ad agonem quendam: Proponuntur ſtatim duo, nempe, ut aut Chriſto abnegato adoraret Idola ἄφωνα, aut ſineret ſe eculeo torqueri. Reſponſum eſt, ſatius mori, quàm Chriſto ualedicere. Admouetur eculeus, Agatha perfert atqꝫ obdurat, imò etiam conteſtata, ſe tantas pœnas minime horrere: nam per has patere uiam ad poſſeſſionem paradiſi. Granum tritici terræ credendum, ut fructum ferat, dein excutiendas eſſe paleas, ut appareat frumentum. Tyrannus ira ferox, ut inceſtos oculos in uirgineo corpore paſceret, iuſſit patientiſſimæ puellæ mammillas ignito forcipe diſſecari, hoc ipſum ſcilicet, quod in matre ſua ſuxerat. Peracto agone, conijcitur ſecundò in atrum carcerẽ, ut ibi dolore ac inedia periret. Dominus autem Ieſus, cui cura erat de ſua ſponſa, uolens fidem atqꝫ conſtantiam puellæ uictricis confortare, miſit uirum non ſine miraculo addito, qui ſauciũ lacerumqꝫ corpuſculum uirtute diuina medicaretur. Illa primum ſomnians medicinam eſſe humanã, reſpuit medicas manus. Tandem ubi intellexit, rem diuinitus geri, ultro paruit, ſimulqꝫ Patri cœleſti pro cura tali gratias egit. Iam redintegrato corpore, mirum in modum, ſi unquam antea, ob Chriſtum animam profundere præoptauit. Accidit igitur, ut denuò educeretur ad obeundũ agona. Hic Quintianus multa iterum tentauit, puellæ ad relictum paganiſmum retrahendæ gratia, ſed quid promouerit, indicabit exitus. Ætnam montem patrium Vulcani ſui ſedem reſtinxiſſet citius, quàm hunc pietatis calorem in Agatha. Multa Chriſtianiſſime in tyrannũ prolocuta, ad aſſerendum Euangelium, impie diripitur ac prunis ardentibus inijcitur. Quod ſupplicij cum per miracula cœlitus ædita, uiua etiamnum euaſiſſet, tertiò reducitur ad carcerem, ubi animam exhalauit, ſimulatqꝫ hanc precatiunculam finiſſet: Domine Ieſu Chriſte, qui me creaſti, & iaminde ab infantia

cuſtodiſti,qui corpus meum à pollutione pręſeruaſti,& animam meam ab amore ſæculi huius abſtraxiſti, quiq́ꝫ tormenta atrociſſima in me uiciſti,ac poſt hæc patientiā meam exercuiſti, oro, accipe ſpiritum meum; & iube me ad miſericordiam tuam uenire,Amen. Acta tempore Decij Imperatoris Romani. Nec caret miraculo, reperta tabula illa marmorea in ſarcophago ſoporatæ uirginis,in qua legunt̃ uerba hæc fuiſſe inciſa: Mentem ſanctam ſpontaneamq́ꝫ honorem deo,patrię liberationem. Quo ueluti ſempiterno apud eccleſias omnes teſtimonio claret tota praxis ſanctæ Agathæ. Orationis tria membra ſunt: Primo indicat̃, ipſam Agatham non ſolum ſancte uixiſſe, uerumetiam ſponte ac libenter pro Chriſto mortem oppetijſſe. Deinde comprobatur, uirginem hanc Deo uni, uiuo & æterno in ſpiritu ſeruijſſe, ac Seruatorem illum ſuum cum primis honoraſſe,tam in credendo quàm in operando. Poſtremo ſignificatur, eandem patriæ quoq́ꝫ ſuæ profuiſſe, exemplo nimirum & interceſſione. Raphael Volater.lib.xiij.Anthropologiæ de S.Agatha ſic habet: Agatha uirgo Catanienſis, & Martyr ſub Gallo mammillis torta. De S. Agatha Sabellicus lib.v. exemplorum: Sunt,inquit,& muliebris ſexus non minus grandia uirtutis huius exempla,nec pauciora:ſed unum ponere aut alterum curæ erit,ne caput nimium creſcat,diſſecta eſt fidiculis atque eculeo impoſita Agatha Catanenſis uirgo, quia dæmonibus nollet ſacrificare,uel quia teſtata eſt ſe non pœnis affici,ſed delectari, ſæuire Quintianus Siciliæ proconſul ſimulq́ꝫ illi mammam imperat à pectore diuelli, conuulſam uirgo impio homini exprobrat: An non pudet te Quintiane laniaſſe in me, quod te in matre aluit? Diuus Gregorius lib.j.Epiſtolarū ad Io.epiſc.Surretinum mentionem facit reliquiarum ſanctæ Agathæ martyros. Vtinam omnes utriuſque ſexus Chriſtiani ita exigāt uitam ſuam, ut in unumquemlibet ille ternio competat. Simus Agathi, ſimus Agathæ, hoc eſt, bene uiuamus, bene moriamur,& non aberit,quin eodem coronemur præmio.

APOLLONIA VIRGO ET MARTYR.

APolonia uirgo in urbe Alexandrina ſæuiente in Chriſtianos tempore Decij Imperatoris perſecutione, quum iam in ſenili ætate à furente populo correpta, & ad idola perducta adorare recuſaſſet, dentes ei primum effoſſi ſunt omnes, deinde congeſtis lignis, incenſoq́ꝫ rogo combuſturos ſe minantur carnifices uiuam, niſi Chriſtum deteſtata,deos alienos adoraret. At illa in fide Chriſti conſtantiſſime perſeuerans,crudeliſſimā mortem ſubire maluit,quàm à uera pietate diſcedere. Itaque corpore ſæuiſſimis flammis abſumpto,inuictus ſpiritus in cœlum ad martyrij coronam euolauit. Ex Euſebio.

DE EADEM VIRGINE APOLLONIA *ex Euſebij hiſtoria.*

ADmirandam uirginem longæuæ ætatis Apolloniam nomine cum corripuiſſent, dentes primò ei omnes effoderunt, congeſtis deinde lignis extruxerunt rogum, cõminantes uiam ſe eam incenſuros, niſi cum ipſis pariter impia uerba proferret. At illa ut rogum uidit eſſe ſuccenſum, paululum quid in ſemetipſa molitur, repente uero ſe è manibus proripuit impiorum, atq; in ignèm quem minabantur, ſponte proſiluit, ita ut perterrerentur etiam ipſi crudelitatis autores, quòd promptior inuenta eſt ad mortem fœmina, quàm perſecutor ad pœnam. Serapionem quoq; domi ſuæ repertum, crudeliſſimis afferère ſupplicijs, ita ut omnes ei iuncturas membrorum prius ſoluentes, de ſuperioribus eum præcipitarent. Nullum noſtris iter erat per uiam, nullius plateæ tranſitus indulgebatur, neq; die neq; noctu procedendi uſquam libera erat facultas. Vt enim quis noſtrum aparuiſſet in publico, ſtatim clamor uulgi & ſeditio naſcebatur, ut uel pedibus traheretur qui uiſus eſſet, uel igni ſuccenderetur. Verum cum hæc mala per dies ſingulos augerentur, ſubito inter ipſos perſequutores rabies quædam belli ciuilis exarſit, & dum inter ſe ſeditionibus prælijsq; decertant, interim nobis paululum licuit reſpirare. Sed non in longum uenia fuit. Continuò nanq; crudeliſſima principum mittũtur edicta, quibus tanta aduerſum nos ferebatur immanitas, ut ſecundum quod prędictum eſt à domino: Si fieri poteſt, ſcandalizarentur etiam electi. Ex quo perterritis penè omnibus, quidã ex ipſis nobilibus ſe ſponte impijs actibus ingeſſerunt, alij conuenti tantummodo, nonnulli à domeſticis proditi, ad ſacrificia execranda, & ad immundas hoſtias properabant. Aliqui ex his pallentes & trementes, & magis immolari ipſi, quàm immolare Idolis uiderentur, ita ut etiam ab inſpectante uulgo irriderentur, eò quòd & ad moriendum, & ad ſacrificandum iuxta meticuloſi uiderentur. Alij ſanè tam impudenter ad aras proſiliebant, ut & affirmare nitebantur, ſe nunquam Chriſtianos fuiſſe.

COINTHA.

EVſebius eodem loco de Cointha ſcribit, quã quidam falſò Coniutam uocant: Poſt hæc (inquit Euſebius) mulierem quandam nobilem Cointham nomine, ad idola perducẽtes adorare cogebant: recuſantem, imò potius execrantem, uincula pedibus innectentes, & per plateas totius ciuitatis trahentes, fœdo horrendoq; ſupplicij genere diſcerpunt. Dehinc omnes ſimul irruerunt per domos ſeruorum Dei, diripentes & euertentes, atq; hoſtili crudelitate cuncta fœdantes, ita ut pretioſioribus quibusq; direptis, ſi qua alia uiliora repererant, in unum congregata igni in plateis cremarent. Noſtri

tamen

tamen direptionem hanc bonorum ſuorum (ſicut Apoſtolus de illis dixit antiquis) cum gaudio ſuſceperunt.

SCHOLASTICA MONACHA.

SOror nanq; eius Scholaſtica nomine, omnipotenti domino ab ipſo infantiæ tempore dedicata, ad eum ſemel per annum uenire conſueuerat. Ad quã uir Dei non longè extra ianuam in poſſeſſione monaſterij deſcendebat. Quadam uero die uenit ex more, atq; ad eam cum diſcipulis uenerabilis eius deſcẽdit frater, qui totum diem in Dei laudibus, ſacriſq; colloquijs ducentes, incumbentibus iam noctis tenebris ſimul acceperunt cibos. Cumq; adhuc ad menſam ſederent, & inter ſacra colloquia tardior ſe hora protraheret, ſanctimonialis fœmina ſoror eius eum rogauit, dicens: Quæſo te, ut iſta nocte non deſeras, ut uſque mane de cœleſtis uitæ gaudijs loquamur. Cui ille reſpondit: Quid eſt quod loqueris ſoror? Manere extra cellam nullatenus poſſum. Tanta uerò erat cœli ſerenitas, ut nulla in aëre nubes appareret. Sanctimonialis autem fœmina cum uerba fratris negantis audiſſet, inſertas digitis manus ſuper menſam poſuit, & caput in manibus omnipotentem dominum rogatura declinauit. Cumq; de menſa leuaret caput, tanta coruſcationis & tonitrui uirtus, tantaq; pluuiæ inundatio erupit, ut neq; uenerabilis Benedictus, neq; fratres, qui cum eo aderant, extra loci limen quo conſederant, pedem mouere potuiſſent. Sanctimonialis quippe fœmina caput in manibus declinans, lachrymarum fluuium in menſam fuderat, per quas ſerenitatẽ aëris ad pluuiam traxit. Nec paulo tardius poſt orationem inundatio illa ſecuta eſt: ſed tanta fuit conuenientia orationis & inundationis, ut de menſa caput iam cum tonitruo læuaret, quatenus unum idemq; eſſet momentum, & leuare caput, & pluuiam deponere. Tunc uir Dei inter coruſcos & tonitruos atq; ingentis pluuiæ inundationem uidens ſe ad monaſterium non poſſe remeare, cœpit conqueri contriſtatus dicens: Parcat tibi omnipotens Deus ſoror, quid eſt quod feciſti? Cui illa reſpondit: Ecce te rogaui, & audire me noluiſti, rogaui dominũ meum, & audiuit me. Modo ergo ſi potes egredere, & me dimiſſa ad monaſterium recede. Ipſe autem exire extra tectum nõ ualens, quia remanere ſponte noluit, in loco manſit inuitus. Sicq; factum eſt, ut totam noctem peruigilem ducerent, atque per ſacra ſpiritalis uitę colloqa ſeſe uicaria relatione ſatiarent. Qua de re dixi eũ uoluiſſe aliqd, ſed minime potuiſſe: quia ſi uenerabilis uiri mentẽ aſpicimus, dubium non eſt, quin eandem ſerenitatem uoluerit, in qua deſcẽderat, permanere: ſed contra hoc quod uoluit, in uirtute omnipotentis Dei ex fœminæ pectore miraculum inuenit. Nec mirum, quòd plus illo fœmina, quæ diu fratrem uidere cupiebat, in eodem tempore

Georg. Vuicelij.

ualuit: quia enim iuxta Ioannis uocem, Deus charitas eſt, iuſto ualde iudicio illa plus potuit, quæ amplius amauit. Cumq́ue die altero eadem uenerabilis fœmina ad cellam propriam receſſiſſet, uir Dei ad monaſterium rediјt. Cum ecce poſt triduum in cella conſiſtens, eleuatis in aëra oculis, uidit eiuſdem ſororis ſuæ animam de eius corpore egreſſam in columbæ ſpecie cœli ſecreta penetrare. Qui tantæ eius gloriæ congaudens, omnipotenti Deo in hymnis & laudibus gratias reddidit, eiusq́ue obitum fratribus denunciauit: quos etiam protinus miſit, ut eius corpus ad monaſterium deferrent, atq́ue in ſepulchro, quod ſibi ipſe parauerat, ponerent. Quo facto contigit, ut quorum mens una ſemper in Deo fuerat, eorum quoq́ue corpora nec ſepultura ſepararet, &c. Hæc ex lib. ij. dialog. S. Gregorij.

AMANDVS EPISCOPVS.

Georg. Vuicelij.

VIr Dei Amandus ob pietatem Chriſtianam ab omnibus merito amandus, uitæ monaſticæ uehementer fauiſſe legitur. Is ætate media cum eſſet, Italiam peragrauit, poſt Gallias adijt, & quia zelo iuſtitiæ feruebat, non poterat ferre Dagoberti regis peſſimam uitam: Quam ſimulatq́ue repræhendiſſet uerbo ueritatis, è finibus in exilium eiectus eſt. Non diu poſt, nato nimirum filio regis, reuocatus condonauit regi, quandoquidem ille ignoſcentiam ſupplex petijt omnem illatam iniuriam. Natum paruulum rogatus baptizauit, reſpondentem ipſum infanti ore, Amen. Super ea re ſcribit Robertus Ganguinus lib. iij. Regi cum deeſſent propter ſterilitatem uxoris liberi, concubitu uirginis Raguetrudæ filium marem ſuſcepit. Cui Aribertus Dagoberti frater, qui per id tempus Aureliæ erat, nomen dedit, appellatusq́ue eſt Sigibertus. Hic inter ſacroſancti lauacri, quas ſacerdos Amandus enunciat orationes, dum nemo ex more Chriſtiano, Amen, reſpõderet, infans ipſe qui tantum XL. dies natus erat, cunctis tacentibus, Amen expedito ſermone perſonuit. Quod diuinitus factum eſſe, quis non credat? Hæc Robertus de geſtis Francorum.

Deinceps electus eſt in Epiſcopum Traiectenſem: ſed quoniam gens illa diuini uerbi prædicationem contemneret, aliò ſe contulit, excutiens puluerem pedum ſuorum ſuper impios homines. Iam uerò alibi, nempe apud Vaſcones, Euangelizans, quemadmodum Epiſcopum decet, irriſus eſt à quibuſdam circumforaneis non aliter, ac ſi eſſet ſpermologus neſcio quis. Chriſti fide coëgit Amandus ſerpentem in antrum, uicit diabolum, & quo tempore hoſtibus ſuis in monte nocere poterat ulciſcendi cupiditate, non nocuit, ſed benefecit. Optatum Martyrium illi non contigit. Obdormiuiſſe tandem in Domino ſcribitur ſub Heraclij Imper.

Vedaſtus

VEDASTVS.

EPiſcopus apud Atrebatum in Picardia,homo iuſtus ac timẽs G. Vuicelius.
deum,pauperes pauper ipſe dilexit. Aurũ enim & argentum cum non haberet, benefecit per eum Dominus cæco & claudo. Atq; ita precatio Epiſcoporum utilior pecunia eſt. Lupum fugauit Chriſti uirtute,Hæreticum hominem ἐφισώμιοσε,uerbo & exemplo è paganiſmo ad Chriſtianiſmum multos ubiq; conuertit, cooperante Domino.

VALENTINVS PRESBYTER.

ET. pietate & doctrina ualens Valentinus, multos homines Chriſto Ieſu lucrifecit, præſertim in Italia, Qua tempeſtate Georg. Vuicc.
Ethniciſmus adhuc arcem obtinebat, latitantibus Chriſtianis.Imperator Claudius ij.anno cc.lxx.huius presbyteri Romani homicida factus eſt,cum tamen nullam mortis cauſam inueniſſet,niſi forte capitale eſt,uiam dei docere.Mirum uerò,q̃ probabiliter refutarit Valentinus idololatriæ per ſe alioqui damnatæ uanitatem,quo minus ipſe noſtro ſæculo idoli uice,aut dei loco potius à ſuperſtitioſis,hoc eſt, omniũ miſerrimis hominibus colendus atque inuocandus in die tribulationis erat. Taceo, nullas legendas quantumuis graues aliquando, de Epilepſia per Valentinum depellenda quicq; dicere. Omnes Sancti contra deos gladio ſpiritus depugnarũt, & tu egregie Chriſtiane ſcilicet,è Sanctis deos facis: non nomine, ſed re. Animus abhorret à commemoratione ter abominandæ ſuperſtitionis. Ad Valentinum redeo,in quo exoſculor fortiſſimum pectus, & libertatem in docendo Chriſto. Chriſtolatriam docuit, idololatriam dedocuit. Et à dijs ad Deum propè Claudium Imperatorem reuocaſſet ſermone uiuifico,ni ſatrapa Calphurnius quidã os tartareum interpoſuiſſet.Nam hæc illa Cerberi ſpuma eſt:Quomodo deſeremus,quod ab infantia tenuimus?Non niſi filij diaboli ita loquuntur. Illa nimirum peſtilentiſſima uoce effecit ſatrapa ſatelles ſatanę,ut Cæſar rurſum à ueritate (quam in Valentino admiratus fuerat) & cor & aures auerteret. Hac item execranda uoce noſtrates Calphurnij efficiunt hodie,ne Chriſtianus populus ab impijs ac uarijs ſuperſtitionib. quibus à pueritia plerią; aſſueuimus, pie reſipiſcat. Porrò ad ſubmouendam ſuſpitionem,iubet Cæſar Valentinum protinus ab Amphitheatro uinctum duci, & in ædibus Aſterij cuiuſdam aulici cuſtodiri.Ibi arrepta occaſione è uerbis precatorijs presbyteri bene ominantis, petit Aſterius, ut ſi quid per Chriſtum ſuum poſſet uinctus ille, redderet cæcę filiæ lumen. Quo ſigno uiſo,poſita incredulitate, fidem Chriſti cum tota domo amplexus eſt, operante id ſpiritu per uerbum dei à presbytero prædicatum. Sed crux non tardè inſequitur ac-

ceptum Baptiſma. Mandante enim impio Cęſare, Aſterius in ciuitatem Oſtienſem adductus, cruenta morte Deo animam reddidit. Poſt hunc Valentinus presbyter Euangelicus, ut quo authore à deorũ cultu Aſterius deſciuerat, primũ fuſtibus, mox gladio percuſſus, obijt. Actum Romæ, ſub Imperatore Claudio, qui tyrannus poſt Decium innumeros Chriſtianos paſſim per ꝓuincias neci tradidit. Libet horũ aliq̃t è chronico Hermanni Contracti recenſere, ſub Claudio & Aureliano, &c. fol. clxxx.

VALENTINVS EPISCOPVS.

Georg. Vuicelij.

ALius item Valentinus olim extitit, uidelicet epiſcopus Interamnenſis in Vmbria: ſeu ſi quis mauult, Ithyranenſis ex Parthia: Sed quantũ ego diuinare potui, prior ſentẽtia uériſimilior eſt. Vir bonus & ſapiens ſpiritaliter, regnũ dei nõ minuit, ſed auxit. Hic cum aliquando Romam ueniſſet, reperit Athenis oriundum Cratonem Græcum oratorem, in urbe clariſſimum, unà cum diſcipulis Apollonio, Phœbo & Proculo. Cratonis uero filiũ toto triennio decumbentem cum uirtute altiſſimi curaſſet, curuumq́ hunc erexiſſet, non ſine multa precatione, perſuaſi euidenti miraculo tam Crato, q̃ diſcipuli, cumq́ his tota domus, Euangelium receperunt, & poſt catechiſmum baptiſmate loti, præterea ex oratoribus prædicatores facti, uerbo gratiæ plurimas animas Chriſto adduxerũt in Italia. Tandem iubente Ro. ſenatu Valentinus, ꝙ homines è tenebris ad lucem uocaret, prędide Placido, primum uirgis cæſus, dein enſe peremptus eſt, atq; hoc in carcere. Dignum Eccleſia præſulem, ut qui gratis benefecit, recuſans nimirum à Cratone accipere pecuniam: hortans uero, hanc quam ſibi daturus erat, ut pauperibus erogaret.

IVLIANA VIRGO ET MARTYR.

Georg. Vuicelij.

TRadunt Iulianam Nicomediæ in Bythinia ortam, claris quidem parentibus, ſed paganis. Ipſa uero filia à Chriſtiana obſtetrice fidem edocta, Chriſtum cum lacte matris imbiberat. Adultam deſtinarant parentes cuidam ſatrapę Eleuſio dare in uxorem, ſed ſacra uirgo renuit Ethnico homini nubere, imò etiam cuilibet, perpetuæ caſtitatis propoſito. Quapropter à patre loris inhumaniter cædi iuſſa, neq; tamen aſſenſit. Mox liqueſacto ac feruenti plumbo ꝓfunditur, de capillis ſuſpenſa, nihilo minus perſtitit in ſententia. Decretũ erat, idolum nolle, Chriſtum uelle ſe colere, atq; ob id ſibi cum Eleuſio, ſeu, ut alij habent, Eulogio, non conuenire omnino. Poſt hæc carcere clauditur, in quo uir Beliaal in angelum lucis transfiguratus, ſub pietatis ſpecie ſategit, uirginem à ſentẽtia trahere. Verum illa effuſa cum lachrymis oratione, à deo reuelationem accepit, cacodæmonem eſſe cum nunciũ.

Vnde

Vnde animata Iuliana monſtrum illud ui aggreſſa, cathena colligauit, ac calcibus probe contudit. Cumq́ꝫ poſtero die è cuſtodia produceretur, traxit poſt ſe colligatum monſtrum, et palàm oſtentui habens, atq́ꝫ ludibrio exponẽs: En, inquit, deum ueſtrum gentiles. Egregie uexatum in cloacam, dignam tali angelo ſedem, deturbauit: quantumuis ille in Chriſtiana uirgine clementiam deſyderaret, quaſi uerò nos erga diabolum principem hoſtem clementes eſſe & boni debeamus. Cæterũ puella tota iam ex deo pendens, & præter deũ nihil uel amans, uel quęrens, in ſupplicium rotæ rapitur, Mox ignito ac fluitante plumbo tingitur, tandem gladio iugulatur. Quibus pœnarum generibus Iulianæ corpus occidi potuit, anima non item. Nec temere detrectauit obedire impio patri, iam cœleſtis patris filia, et Chriſti ſoror. Iucundum lectu eſt, quòd Ethnicum ſponſum metu Cæſaris à noſtra religione reſilientem, tam cordate confutauit. Ait: Quando tu ita times Imperatorem mortalem, egon' magis Imperatorem immortalem timere debeo? Acta ſub Diocletiano. Sic enim ex Herman. Contracto liquet: Quo tempore multi alij quoq́ꝫ Chriſtianorũ propter fidem Euangelij, contempta uita, mortem paſſi ſunt. Inter illos numeratur Caius Pontifex Rom. Cyriacus diacon. Largus, Smaragdus, Apronianus, Papias, Maurus, Claudius, Prepedigna cum filijs, Gabinus presbyter, Caſtulus, Pancratius, Artemius cum uxore & filia, Sebaſtianus, Marcus, Marcellinus presbyt. Petrus exorciſta, Tranquillinus, Nicoſtratus, Zoë uxor eius, Primus, Felicianus, Caſtorius, Victorinus, Symphorianus, Baſiliſcus, Fauſtinus, Simplicius, Beatrix, Tiburtius filius Cromatij, Suſanna uirgo, Ioannes, Criſpus, Geneſius, Felix & Adauctus, Lucia & Geminianus, Sergius et Bacchus, Chryſogonus, Saturninus & Siſinnius, Quatuor coronati, Theodorus, Pontianus, Prætextatus & Thraſo, &c. Hi Romæ paſſi ſunt, Diocletiano Imperatore ſæuiente. Apud Spoletum, Gregorius presbyter, Sabinus Epiſcopus, Exuperantius & Marcellinus diaco. Apud inſulas Palmarias, Anaſtaſia: Antiochiæ Iulianus & Baſiliſſa: In Hiſpania ciuitate Cæſarauguſtana Vincentius diaco. In Barcinona Eulalia uirgo, Ocuphas: Apud Gerundam Felix. Apud Tyrum Tyrannio, Syluanus, Peneleus & Linus epiſcopi, cum innumera multitudine. Apud Sirmium Serenus: Nicomedię Petrus, Lucianus presbyt. Antiochenus, Antimus epiſcop. Pantaleon, Ioãnes Hadrianus, Dorotheus et Gorgonius, Eleutherius: Smyrnæ Irenæus: In Palęſtina Gaza, Syluanus: Mediolanis Victor: In ciuitate Suſcia Quirinus Epiſcop. Apud Tharſum Bonifacius: In Aquileia Felix & Fortunatus: In Sicilia Vitus & Modeſtus cum Creſcentia & Lucia uirgine: In Britannia Albanus: In Maſſilia Victor: Apud Auguſtam Aphra in Retia prouincia: In Nicęa Bithinię Theodota cum filijs: In ciuitate Compluto Iuſtinus & Haſtar fratres: In Catana Siciliæ Euplus: Pergamis Alexander: In Chalcedone

done Euphemia: In Neapoli Campaniæ Ianuarius Epiſco. Beneuentanus, Soſius diaco. Meſenate ciuitate Fauſtus & Deſyderius: in Palęſtina Peleus & Nilus epiſco. in Cyzico Suaſta & Eulaſius: Agauno, Mauritius cum ſocijs: Antiochiæ Cyprianus cum Iuſtina: apud Ægeam ciuitatem Coſmas & Damianus: in caſtro Solodoro Victor: apud Coloniam Agrippinam Gereon cum ſocijs: apud Tharſum Carracus, Probus & Andronicus: in Venuſina Felix epiſco. Audax, Ianuarius presb. Sueſſione Criſpinus & Criſpinianus: Apud Sidonem Cenobius presbyt. in territorio Auganenſi Tyberius, Modeſtus & Florentia: in Scythia Menas: Antiochiæ Romanus, Alexandriæ Petrus Epiſ. in Aphrica Criſpina uirgo: in Tuſcia Barbara uirgo: in Hiſpania Leocadia: Emerita ciuitate Eulalia & Iulia uirgines. Meminerint hic noſtrates Chriſtiani, ꝙ felix prior Eccleſiæ portio, ꝙ plena martyrum, hoc eſt, uere Chriſtianorum extiterit, & deplorent noſtri ſæculi Eccleſiæ turpificatam faciem. Heu in quæ tempora incidimus.

Anthonius Sabellicus de S. Iuliana: Obtulit ſe Beliaal dæmon Iulianæ uirgini in carcerem poſt ſęua uerbera deiectæ, indueratq́; cœleſtis nuncij faciem, ut commodius falleret, hortatur puellam Chriſti nomine, ut Ethnicis dijs ſacrificet, fore ut propterea omni cruciatu defungeretur, inhorruit, ſuſpicataq́; fraudem eſſe, deum ſupplex precatur, ut quale illud eſſet oraculum ſibi liquidius pateret, uinxit illa dæmonem permiſſu numinis, ſæuisq́; uerberibus affecit.

DIES CINERVM.

Ex D. Baſilio magno.

ADhortamini (inquit) ſacerdotes populum, loquimini ad aures Hieruſalem, maximum quidem momentum fratres dilectiſſimi, orationis natura ad ſtudioſorũ animos per ſe promptos augendos, pigros uero & ignauos excitandos ſtrenuosq; reddendos, habet. Ex quo duces in aciem exercitũ deducturi, uerbis uirtutem exercitantibus, atq; impellentibus, uti ſolent: tantamq́; huiuſcemodi monitio uim cõtinet, ut mors ſæpenumero penitus contemnatur: & qui in gymnaſijs atq; ludis exercentur ob coronam conſequendam, multis ab eorum magiſtris ad laborum tolerantiam excitantur. Ex quo plures ob gloriæ præmiũ perſuaſi, corporis pericula ꝑculdubio deſpexère. Nunc item mihi Chriſti milites aduerſus inuiſibiles inimicos in bellum educturo, ac pietatis athlętas ad iuſtitiæ coronas per ieiunium præparanti neceſſarius adhortationis ſermo. Quid igitur fratres dicam? Hi quos ſupra narraui, certaminibus ac palæſtris legitime ſtudentes, ciborum copia corpora ſaginant ad uires contra aduerſarios maiores faciendas. Nobis autem quibus non eſt certamen aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus po-

teſtates

teſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum, neceſſarium pro-feсto fuerit per ieiunium & abſtinentiam ad certamen præparari. Nam quum oleum athletas roboret, ieiunium in dei uia ſeſe exercentes ad pietatis ſtudia firmat atq; incendit. Ex quo quantum carnis tibi ſubtraxeris, tantum ſpiritualis habitudinis uegetationi addideris. Non enim ex corporis lacertis ac uiribus, ſed ex animæ robore atq; conſtantia, tum in cunctis laboribus et aduerſitatibus patientia, aduerſus inuiſibiles hoſtes uictoria, potentiaq; oritur. Eſt itaq; omni tempore ieiunium utile ſeruantibus, nec dæmonum malignitas aduerſus ieiunantem audet. Et animæ noſtræ cuſtodes Angeli libentius ac ſtudioſius eos curant, qui per ieiunium purgati fuerint, multoq; magis hoc tempore quando per uniuerſum orbem ieiunium nunciatur. Nec inſula ulla, nec terra, non ciuitas, non gens, non deniq; locus ullus tam deſectus ubi hoc mandatum non fuerit auditum, ſed & exercitus & iter facientes terra mariq;, mercatoresq; quoque omnes ſimiliter audiunt libenterq; ſuſcipiunt. Vnde nullus ieiunantiũ numero ſeſe ſubtrahit, in quo & generationes cunctę, ſexus omnis, ætas, ordo, includuntur. Angeli per ſingulas ſunt eccleſias eos qui ieiunant catalogo militum Chriſti deſcribentes. Vide, quæſo, ne ob breuem ciborum delectationẽ plectatris, neu te rerum ac deſectorem ordinis Angelo deſcribenti conſtituas. Minus ſane periculum aliquem in acie ſcutum proijcere, quàm arma ieiunij maxima detrectare. Diues es? Ne ieiunium deſpicias, ipſam communem menſam accipere dedignans, neue tuam domum à uoluptate poſſeſſam uilem reddas, ut tu tandem apud legis auctorem des pœnas, et longe maioribus iure inflictis laboribus, uel ex corporis ægritudine, uel aliqua alia ſuperuenien te calamitate luxuriam compenſes. Si rurſus pauper es, ne & tu ieiuniũ irrideas, quod tibi cõtubernalem domeſticumq; iamdudũ habeas. Mulieribus aũt ſicuti reſipiſcere quoddam ac reſpirare, ſic ieiunium natura ſolet eſſe. Pueri ſicuti plantę ſurgentes aqua ieiunij irrigentur. Sene item laboribus leuat ieiunij antiqua familiaritas. Labores enim diuturna con ſuetudine ijs qui in uitæ abſtinentia ſe exercent leuiores ſane contingũt. Iter facientibus optimum quoq; uiaticum ieiunium: uelut enim luxus, gulæ delitijs oneratos nos atq; impeditos eſſe cogit, ſic ieiunium & abſtinentia leues & expeditos in itinere reddit. Deinde exercitu quidem conſcripto neceſſaria nõ ad uoluptatẽ militibus cibaria dantur. Nobis uero aduerſus inuiſibiles inimicos ad bellum exeuntibus, ac poſt uictoriam de his ad cœleſtem patriam feſtinantibus, nonne multo minora ſatis erunt, ac illis in exercitu uerſantibus neceſſaria? Mala ergo ut miles patere, ac legitime certa, ut coronam ſperatam referre ualeas: illud omnino ſciens, quod omnis qui prompto contenderit animo, cuncta facile ſuperabit. Quod autem nuper cœpi de militibus dicere, nos fas præterire. Nam illis ex laborum proportione cibaria augeri ſolent. Spirituali-

bus aũt militibus, ĳ qui minus habent cibariorũ maiorẽ obtinent digni tatem. Vt aũt horũ naturas inuicem cõparemus: Materia militiæ morta lis, ferrum eſt, noſtra uero ex ſpe gloriæ ſalutari conſiſtit. Scutum illis ex pelle & ligno conficitur, nobis uero ex fide munimentum ac thorax. Nos iuſtitia ac ſanctitate contegimur, illi lorica, ferreaq́ꝫ tunica muniun tur. Nobis ſenſus ſpiritus eſt ad nos tuendos, illis uero ex ferro iacula mittuntur. Manifeſtum itaque quòd cibi non eaſdem utriuſq; uires fa- ciunt. Verum nos ad pietatis dogmata parce ſumpti roborant atque acuunt, illis autem ſaturitas uentris ad certamen eſt neceſſaria. Quamob rem, fratres dilectiſſimi, quando præſens tempus reuertens hos nobis aptatiſſimos dies attulit, tanquã ueteres nutrices libenti animo excipia- mus, per quas eccleſia nos ad pietatem educauit. Paratus ad ieiunium, ne triſtitiam more Iudæorum oſtentes, ſed ex Euangelĳ præcepto laua faciem, unge caput, minime lugens, minime dolens, ſed ſpirituali potius lætitia exhileratus, animæ tuæ congaude. Noſti enim quemadmodum caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem. Si hæc igitur inter ſe opponuntur arma, carnis adfectus omnis ſubtrahamus, robur atq; uires animæ addamus, ut per ieiunium de corporis uolupta- tibus triumphantes, ieiunĳ coronis redimiri poſſimus. Te inquam ieiu- nĳ decore atq; meritis præpara, ne hodierna ebrietas craſtinam tibi eri- piat ac deſtruat abſtinentiam. Vana quidem & improba huiuſcemodi cogitatio, quoniam quinq; dierum nobis ieiunium præcipitur, hodier- no die à crapula incipiamus, uinoq́ꝫ immodico noſmet obruamus. Nul lus enim uxorem pudicam legitime ducturus amicæ ſeu pellaci ſe ante commiſcebit. Non enim legitima ſanctaq́ꝫ ſimul cum abominandis co- hibitari, quam ſuſtinebunt, nec item tu ad expectati ieiunĳ compenſatio nem indulgere uelis ebrietati, quam dixerim publicum uulgi ſcortum, impudentiæ matrem, ſtulte ridentium inſaniam, ad omnem denique probri ſpeciem facile inſtrumentum. Nec profecto ieiunium preceſq; ad deum in animam ebrietati ſubiectam ingrediuntur. Ieiunantem pro- culdubio intra ſacra munimenta recipit Deus. Crapula uero refecto ut nefario & abominando minime ſe propinquũ reddet. Si enim cras ue- neris uinũ marcidum reddens, quonam modo in ieiuniũ tibi crapulam computabo? Nam quũ recens oles merũ, in quo, quæſo, te loco conſti- tuã, inter ebrios, an ieiunantes? Crapula nãq; olfactu ſeſe oſtendit, pur- gatus aũt ſtomachus ac uacuus ieiunĳ teſtis erit, in cõtentione ac dubio uerſaris, an ſub ebrietatem ueluti mancipium redigaris. Nec illud te iure dimittet quum claras ſeruitutis habeat coniecturas, tuum olfactũ ſicuti ex uaſe quodam fęculento exeuntem. Statim itaq; primi diei ieiunium inexpectatum tibi fuit adhuc ſaturo & crapulæ reliquias redolenti. Quorum enim principium debile, & primitiæ inexpectatę atq; impro- uiſæ, & reliquum uile atque abiectum ſubſequi uidetur. Ex quo totum

opus

opus reijcietur: nam ebrij regnum dei non poſſidebunt. Si ebrius ergo ad ieiunium ingrediaris, quæ tibi utilitas, ſi propterea à regno excludaris? Quid reliquū ieiunare opus? Nonne uides, quòd certaturos equos magiſtri ac domitores per abſtinentiam prius curant, facilesq́ꝫ reddunt? Tu uero de induſtria teipſum ſaturitate uaſtas atq́ꝫ deprimis. Tantum bruta gulæ uitio ſuperas. Venter enim grauis non ſolum curſui, ſed ne ſomno quidem captando ſatis eſt aptus, quoniam pondere peſſundatus, non admodum quieſcendi poteſtatem tribuit, ſed huc illuc crebras facere reuolutiones cogit. Quamobrē ieiunium pueros cuſtodit, grauē ac ſapientē iuuenē reddit, ſenem ornat. Canicies nancq́ꝫ ieiunio decorata longe uenerabilior. Mulieribus ornamentū aptiſſimum, uegetorum ualentiumq́ꝫ frenum, coniugij cuſtos, uirginitatis nutritor. Talis em̄ per ſingulas domos abſtinentiæ diligentia totam publice uitam quodam modo gubernat. Omnem etiam ciuitatem ac populum ad bonū traducit ſtatum. Rixas ac ſtrepitum ſopit: exterminat lites, contumelias comprimit. Quemadmodū em̄ magiſtri alicuius præſentia tumultum ſedat, ſic ieiunium ciuitatis turbationem frenat. Quis laſciuus aut perditus ex ieiunio prodit? Quis chorus inhoneſtus conſiſtit? Molles riſus, laſciui cantus, inſanæ ſaltationes ex ſtulta & impudēti exeunt ciuitate, unde ueluti iudex quidam ſeuerus ieiunium fugatur. Si enim omnes illud in rebus agendis conſiliarium caperent, proculdubio nihil prohiberet, quin pax tranquilla per orbem foret. Nec gens aduerſus gentem inſurgeret: necq́ꝫ item tot exercitus deſcriberentur, aut tot arma inimica exercerent. Non fora feruerent: non in carcerem homines ducerentur: non denicq́ꝫ ſyluæ atque ſaltus graſſatores haberent. Non paſtores fures, non mare piratas formidaret. Si omnes ieiunij diſcipuli eſſemus, non uox illa tributum præcipientis ſecundū Iob ſententiam eſſet audita. Non uita noſtra tantis onerata malis, tot doloribus referta eſſet. Si ieiunium uitæ noſtræ dominaretur, non dubium, quin omnes non ſolum ciborum, ſed etiam auaritiæ & cupiditatis, & omnis uitij abſtinentiam complecteremur. Quibus expulſis, reliquum eſt, ut pax animarum, quiesq́ꝫ alta ſequatur. At qui ieiunium reijciunt, luxumq́ꝫ, ac uitæ fœlicitatem proſequuntur, prætercq́ꝫ ꝙ omnem malorum ſupra dictam cateruam introducere uidentur, ꝓpria corpora conſumpſere. Obſerua parumper queſo uultus, eorumq́ꝫ differentiam, qui tibi hodie ueſperi, quiue cras apparebūt. Hodie nancq́ꝫ tumentes rubētesq́ꝫ ex ualetudine potius q̄ natura ac tenui ſudore madentes erunt oculi humore referti, procaces, ſenſus acuitate ob nebulas intrinſecus excidentes. Cras uero ora firmiſſima, ueneranda naturalem colorem præ ſe ferentia, ſenſus alacritatisq́ꝫ plena: Nulla ſanè intus cauſa naturales affectus per cibi ſuperfluitatem impediente. Ieiunium, inquam, angelorum, imago iuſtorum contubernalis. Hoc & Moyſem legislatorem conſtituit. Ieiunij fructus Samuel fuit. Ie-

iunans orauit Anna mater deum: Adonay domine Eloy Sabbaoth: Si uidens reſpexeris ſuper ſeruam tuam, et mihi ſemen uirile dederis, dabo ipſum coram te munus, uinum & ſiceram non bibet uſq; in diem mortis eius. Hoc item & magnum Samſonem nutrijt: quod dum ille ſeruauit, millia in bello cecidit: portas ciuitatis ſubmouit: uim leonum robore lacertorum ſuperauit. Quando uerò & uini & ſcorti illecebris eſt captus, in hoſtiũ facile poteſtatem peruenit: deinde oculis priuatus, pueris alienis ludibrium eſt factus. Ieiunans Helias tribus annis & ſex menſibus cœlum præcluſit. Poſtq; enim uidit multam ex ſaturitate nequitiam prouenientem, neceſſarium populo ac minime uoluntarium ieiunium intulit, per quod eorum peccata præter modum gliſcentia compreſſit: ieiunio ſcilicet, ut cauterio & gladio quondam uſus, finem ſceleri ac malis impoſuit. Quamobrem omnis ordo ipſum complectimini: Pauperes ut ueſtrum contubernalem & conuiuam: ſerui ut continui laboris ueſtri ac miniſterij requiem: diuites ut ſaturitatis aſſiduæ remediũ ac futuri morbi ſalutare: Vtq; dulce interuallum continuæ uoluptatis ob frequentiam faſtidientis: Ægri ut ſanitatis matrem: Valentes ut ueſtræ cuſtodiam ualetudinis. Percontare medicos, qui tibi referent quemadmodum hæc ad ualetudinem uia eſt omniũ tutiſſima. Quamobrem empiretici & medicorum peritiſſimi corporis ſuperfluitatem per ieiunium tollere contendunt, ne per carnis grauitatem uires debilitentur. De induſtria nanq; per abſtinentiam & frugalitatem, carnis exceſſum, ac pondus caſtigantes, renouatione quadam ualetudinis & augmenti in nutrimenti moderati uegetationem præparant. Sic omni ſtudio & omni corporis habitudini, omnibus ſimiliter & domibus & foris & ciuitatibus & locis deſertis ex ieiunio prouenit utilitas. Hæc igitur tanta ex eo beneficia bonaq; conſpicientes, fratres dilectiſſimi, lętis animis excipiamus: Non quemadmodum hypocritæ triſtes, ſed ex domini præcepto hilaritatem ſine ſimulatione oſtendentes. Nec magis quicquam timete ac animaduertite, q̃ ne quis hodie ueſtrum ob futuram abſtinentiam in ebrietatem incidat. Ieiunium nanq; mihi partim conſuetudine inueterata, partim etiam uerecundia quadam obſeruant atq; ſuſcipiunt. Ebrietatem metuo, quam ueluti quandam hæreditatem paternam uini amatores cuſtodiunt. Quemadmodum enim ij, qui ſe ad longas adcingunt peregrinationes, ſic ſtulti hodie nonnulli ad horum dierum abſtinentiam, longa uini potatione præparant. Quis ita excors, ut prius q̃ eſurire incipiat, uinum ac ebrietatis inſaniam appetat? Nonne uides, q̄ uenter depoſitum minime ſeruat? Venter ſocius infidiſſimus promptuarium incuſtoditum ex multis quæ ei traduntur, illa quæ nocent, facile continet, accepta minime curat. Vide, ne cras ab ebrietate uenienti, ea quæ nunc leguntur, iure ſint dicta: Non hoc ieiunium, quod elegi, ait dominus. Quid commiſces minime miſcenda? Quæ participatio ieiunij ad

nĳ ad ebrietatem? Quæ cõmunicatio luxus ad abſtinentiã? Quod tem-plo dei cum idolis commercium? Dei nanq; templũ ĳ ſunt, quibus Dei ſpiritus inhabitat: Templum uero idolorum illi, qui per ebrietatem in-temperantiæ probrum ſuſcipiunt. Hodierna, inquam, dies ueſtibulum & primus ad ieiunium ingreſſus eſt. In atrium em̃ primum domus qui contaminatus ingreditur, minime dignus ad ſancta tranſire. Nullus em̃ ſeruus ſibi dominum conciliare cupiens, eius inimico ad impetrandam beneuolentiã utitur. Ebrietas nanq; inimica dei eſt: Ieiunium uero pœ-nitentiæ initium. Si uis per confeſſionem ad deum accedere, ebrietatem fuge, ne tibi duriorem longe alienationem prouoces. Non enim ad per-fectum laudabileq; ieiunium ſatis eſt ciborum abſtinentia: Sed uerum, deoq; placens ieiunium, abſtinere à malo, linguam continere, iram tem-perare, parcere maledicentiæ, mendacio, periurio. Horum itaq; mode-ratio uerũ erit ieiuniũ. Pulchrum q̃dem in huiuſcemodi uerſari abſtinen-tia. Igitur in domino delectemur, & in meditatione ſermonum ſpiritus, & cõmunicatione ſacrorũ myſteriorum: & demum in cunctis noſtras animas dirigentibus inſtitutis ſolacium cõſtituamus. Ieiunium aũtet fa-mem illã, quę intus eſt, caueamus. De qua item ꝓpheta loquens ait: Nõ in famem deus animas iuſtorum deducet. Item in Pſalmo: Non uidi iu-ſtum derelictum, nec ſemen eius quærens panem. Non enim de ſenſibili loquitur pane: quum alioqui dominus permiſerit patriarchæ noſtri Ia-cob filios in Ægyptum famis gratia deſcendere: uerum de ſpirituali lo-quitur cibo, per quem interior homo noſter perficitur, ne contra nos inſurgat ieiunium eius generis, quod Iudæis propheta minatur, dicens: Ecce dies ueniet, ait dominus, & inducam in terram hanc famem: non autem panis famem, aut aquæ ſitim, ſed audiendi uerbi dei famẽ. Hanc itaq; hac de cauſa iuſtus induxit iudex: quoniam eorum mentẽ in fame ueritatis ac ſanctorum præceptorum uerſari, tantumq; ciborum eos uo-luptati uacare, ac exteriorem hominem eſcis mortalibus ſaginare, con-ſpiciebat. Quamobrem fratres dilectiſſimi hos ſacratiſſimi ieiunĳ dies, quibus nos ſanctus ſpiritus matutinis ac ueſpertinis gaudĳs paſcet, hi-lariter ſuſcipite. Nullus ſponte ac uolens conuiuium hoc ſpirituale de-ſerat. Omnes crateris ſponſi participes ſimus: quem ſapientia fundens nobis ex æquo propinauit, quatenus quilibet ad eum hauriendum idoneus eſſe poteſt: eius craterem profecto protulit, ac hoſtias iugula-uit: hoc eſt, perfectorum ſolidum cibum, eorum qui exercitatos habent ſenſus ad diſcretionem boni ac mali, ut ait Apoſtolus: Quo ſane cibo qui ſunt legitime imbuti ac ſaturi, digni ſponſi lætitia ſunt inuẽti, in Chri-ſto Ieſu domino noſtro, Amen.

SACRA QVADRAGESIMA, ex D. Ambroſio.

SAnctæ Quadrageſimæ rationem, cuius hodie initium celebramus, frequenter edidimus, & cur tot dierum numero ieiunemus, ſæpe docuimus. Diximus enim, quòd dominus Ieſus Chriſtus hunc eundem numerum conſecrauit, & continuatis diebus noctibusq́; non capiens cibum, unum ieiunij corpus effecerit: hoc eſt, licet dici ordo noctis interrumperetur aduentu, non tamen interruptus eſt ordo ieiunij. Vnde erant apud eum plura temporum curricula, ſed abſtinentiæ dies una, oſtendens nobis, ita nos hunc numerum integrum ieiunare debere, ut quia totam quadrageſimam complecti non poſſumus ſopito et uno ieiunio, uel quotidianis eandē ſine intermiſſione ieiunijs celebremus, ut ſi quiſquam unam diem abſtinendo prætermiſerit, totam quadrageſimam uiolarit: & propter modici temporis cibum magni fructum laboris amiſerit. Sed dicit aliquis: Quadrageſimæ aliquotiens accepimus rationem, & eam conſecratā à domino frequenter audiuimus, ſed cūr eadem quadrageſima quadraginta & duos dies habeat, audire geſtimus. Legimus in ueteri teſtamento, cū ſanctus Moyſes filios Iſraël de iugo Ægyptiæ captiuitatis erueret, ut in terram eos repromiſſionis induceret, quadraginta & duorum dierum eum ad memoratam terram manſionibus perueniſſe, tantoq́; illum temporum numero potitū eſſe promiſſis, quanto & nos ꝓmiſſis nobis à Saluatore perfrui gratulamur. Eodem inquam numero Moyſes per manſiones peruenit ad requiem, quo & nos per ieiunia properamus ad cœlum. Ieiunia enī noſtra manſiones quædam ſunt, per quæ iter ſpiritualiter facientes animæ uirtutibus ambulamus, & diurno profectu repromiſſę nobis terræ uiciniores efficimur, ita ut citius perueniat, qui deuotius ieiunarit. Pedes enim quidam animæ pernices ſunt fides atq; ieiunium, qui cito de humilibus ad altiora conſcendunt, cito de terrenis ad cœleſtia gradiuntur. De his pedibus dicit apoſtolus: Quàm ſpecioſi pedes Euangelizantium bona. Hos pedes lauari præcepit Dominus, ſicut Apoſtolus ait de uidua: Si ſanctorum pedes lauit. Digni enim honore Euangelizantium pacem pedes ſunt, qui ſpirituales ac nitidi doctrina ſuper hominum corda gradiuntur. Quadraginta etiam & duorum dierum numero Iſraël populus peruenit ad fluenta Iordanis: Eodemq́; dierum circulo Chriſtianus populus uenit ad fluenta Baptiſmatis. Et ſicut ait propheta: Iordanis conuerſus eſt retrorſum. Illic introeunte Iſraëlita in aquam fluminis, unda ſuperfugit: Hic deſcendente in fontem Chriſtiano, criminum peccata diffugiunt. Et mirum in modum illic deorſum cōuerſus fluuius in originem ſuam reuertitur: hic in poſterum reuocatus homo in originis ſuæ infantiam reparatur. Ibi fontem ſuum de quo egreſſa fuerat

unda

unda perquirit: hîc hominem ſuum à quo exierat innocentia recognoſcit. Ibi exinanitur alueus fluctibus: hîc euacuant corda criminibus. Ibi ut ſeruos Dei, illic aqua cœnoſa nõ madidet: hîc famulos Dei conſcientia tetra non polluat. Iordanis enim quidam eſt fons lauacri, per quem qui tranſiuerit, relictis ſordibus, paradiſum repromiſſionis ingreditur. In hoc ergo quadragenario & duali numero Iſraël populus relinquens Ægyptũ, rubri maris fluenta tranſcendit: & nos quoq; in ipſo numero relinquentes mundi Ægyptum, gehennæ ardentis ſtagna tranſimus. Illos in fluctibus unda ſuſtentat: nos ignis flamma non urit. Illis ſolidatur aqua: nobis refrigeſcit incendium. Et contra naturæ uſum per æſtum ſiccatur mare: per fontem baptiſmi gehenna miteſcit. In hoc inquam myſtico numero filij Iſraël peruenientes ad myrrham, cum præ amaritudine aquam haurire non poſſent: habebat enim fons aquam, ſed dulcedinem non habebat: erat delectabilis ad uiſionem, ſed ſincerus non ad ſaporem. Iniecto in eam per Moſen ligno dulcedinem ſuauiter potarunt: auſteritatem quam noxia unda geſtabat, ligni abſtulit ſacramentum. Quod quidem in figura factum puto. Aquam enim amaram myrrha, legem eſſe arbitror ueteris teſtamenti, quæ lex prius quàm cruce temperaretur domini, erat immitis: Iubebat enim oculum pro oculo, dentem pro dente, & uelut auſteris nullum miſericordiæ refrigerium porrigebat. At uero ubi ligno Euangelicæ paſſionis eſt temperata, ſtatim amaritudinem ſuam ſuauitate commutans, dulcem ſe cunctis præſtitit ad potandum. Sicut ait propheta: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua ſuper mel & fauuori meo. Dulcia enim ſunt eloquia, quæ iubent: Si quis te percuſſerit in maxillam, præbe ei & alteram. Si quis tibi aufert tunicam, relinque illi & pallium. Hęc eſt ergo illa amaritudo quę dulcedine commutata eſt, id eſt, auſteritas Legis Euangelij gratia temperata eſt. Amara enim eſt Legis litera ſine crucis myſterio. De qua ait Apoſtolus: Litera occidit. At ubi paſſionis illi ſacramenta iunguntur, omnis eius ſpiritualiter amaritudo conditur. Et de ea dicit Apoſtolus: Spiritus autem uiuificat.

DE S. MATTHIA APOSTOLO.

Ex Aratore Diacon.

Primus Apoſtolico parua de puppe uocatus
Agmine Petrus erat, q̃ piſcatore ſolebat
Squamea turba capi. ſubito de littore uiſus
Dum trahit, ipſe trahi meruit. piſcatio Chriſti
Diſcipulum dignata rapit, qui retia laxet,
Humanum captura genus, quæ geſſerat hamum
Ad clauim translata manus: quiq; æquoris imi

Ardebat madidas ad littora uertere predas,
Et ſpolijs implere ratem, melioribus undis
Nunc alia de parte leuat, nec deſerit artem,
Per latices ſua lucra ſequens, cui tradidit agnus
Quas paſſus ſaluauit oues, totumq́; per orbem
Hoc auget paſtore gregem, quo munere ſummus
Surgit,& inſinuans,diuina negocia coram
Sic uenerandus ait: noctis quoq; proditor amens
Mercedem ſceleris ſoluit ſibi, tædia noxæ
Horruit ipſe ſuæ, ſtringens in gutture uocem
Exemplo ceſſante ream,qui parte necari
Promeruit,qua culpa fuit, crimenq́; retractans
Iudicio tali permiſit membra furori,
Aëris ut medio communi poneret hoſti
Debita pœna locum: cœlo terręq́; peroſus
Inter utrunq; perit,nullis condenda ſepulchris
Viſcera rupta cadunt, tenuesq́; elapſus in auras
Fugit ab orbe cinis.non hæc uacat ultio Iudæ,
Quæ ſuprema negat,uindictaq́; mercis iniquæ
Sic placitura uenit.nam cum modo rura paraſſet
Funeris ex precio, cum nomine ſanguinis emptus
Ceſpes,in externas componens buſta fauillas
De tumulis fecundet humum: caret impius agri
Fertilitate ſui, ſolusq́; excluditur aruis
Quæ monumenta ferunt, cuius tuba ſæua cruentum
Eſt exorſa nefas.qui ſignifer oſcula fingens
Pacis ab indicio bellum lupus intulit agno.
Nunc opus eſt uotis,quod uerba prophetica clamant,
Quem liceat ſupplere uices, tunc ſumma precantes,
Conſtituęre duos,Ioſeph,cognomine Iuſtum,
Matthiamq́;,dei paruum quod nomen, ut aiunt,
Hebræo ſermone ſonat,humilemq́; uocando
Comprobat: ô quantum diſtant humana ſupernis
Iudicijs. parui merito tranſcenditur ille
Laude hominum qui iuſtus erat. duodena refulgent
Signa chori,terrisq́; iubar iaculatur Olympi.
Hæc quoq; lux operis quid præferat,ędere pergam.
Quatuor eſt laterum diſcretus partibus orbis,
Trina fides uocat hunc, quo nomine fonte lauatur.
Quatuor ergo ſimul repetens ter, computat omnem
Quam duodenarius circũtulit ordo figuram
Diſcipulisq́; pijs, quibus hoc baptiſma iubetur.

Matthias

MAtthias, cum unus eſſet è numero ſeptuaginta, allectus eſt in ordinem undecim Apoſtolorum, in locum Iudæ Iſcariotæ, qui fuit proditor. In altera Æthiopia, ubi eſt irruptio Apſari, & Hyſſi portus, prædicauit Euangelium, quum eſſent homines agreſtes. Et illic dormiuit, & illic ſepultus eſt, uſq; ad hodiernum diem. Ex S. Hieronymo.

SANCTI QVADRAGINTA MARTYRES.

QVis modus, aut quæ ſatietas Martyrum memoriam proſequendi erit, illi præſertim, qui eorum amore ac charitate magnopere tenetur? Nam honor erga bonos conſeruos collatus, beneuolentiæ ſignificationem apud communem dominum habet. Palàm eſt enim, quemadmodū is, qui generoſos homines ac fortes cum honore exceperit, in ſimili ſi forte contingat occaſione, imitari non dedignabitur. Venerare igitur legitime martyres, ut egregię tuæ uoluntatis te teſtem adducas, ac demum ſeu perſecutione, ſiue igne, ſeu uerberibus ac plagis, eodem cum illis præmio dignus habearis. Nobis hodierna die non unum propoſitum eſt admirari, neq; duos, neq; decem, ſed uiros quadraginta: qui unam in diuerſis corporibus animam retinētes, in una conſpiratione & concordia fidei eandem ergà res arduas cōſtantiam, & pro ueritate ſtabile propoſitum oſtenderunt. Omnes inter ſe ſimiles, pares ſententia, pares certamine: quamobrem parem coronę gloriam ſunt promeriti. Quæ digna laus, quæ ſermonis copia his poterit adhiberi? Non enim linguæ quadraginta ad proſequendam talium uirorum uirtutem ſat fuerint. Nec ſolum multitudo tanta, phalanx militaris cuneus inſuperabilis, æque & in bellis inexpūgnabilis, ac in laudibus inenarrabilis. Sed horum unus tantum, ſi legitime fuerit oratione commendandus, noſtram facile uim ingenij ſermoniſq; facundiam ſuperabit. Igitur in medium eos adducentes, ad communem omniū hic aſtantium utilitatem conſtituere, palamq; omnibus quemadmodum in pictura, fortia illorum facta reddere conabimur. Nam magnifica in bellis geſta & oratores ſæpenumero, & pictores pulcherrime demōſtrant: hi oratione, illi tabulis deſcribētes atq; ornantes: amboq; plures ad fortitudinem imitandam induxere. Quę enim ſermo hiſtoriæ per inductionem præbet, eadem & pictura tacens per imitationem oſtendit. Sic & nos martyrum uirtutem commemorantes uos aſtantes excitabimus, ac uobis ſub aſpectum ipſorum facta reducentes, eos qui ſunt animo aliquantulum generoſo, ac ipſis uolūtate propinquiores, facile ad imitandum accendemus. Hæc eſt enim martyrum uera laus, alios ad eorū uirtutem æmulandam inuitare. Non enim encomiorum legibus, aut eorū, quæ in genere demonſtratiuo reperiūtur, ſermones de ſanctis ullo modo ſeruiunt. Quoniam qui laudant cæteros, ex mundi huius rebus ma- Ex D. Baſilio magno.

teriam uſurpare ſolent: quibus autem mundus crucifixus eſt, quomodo ex eo quicquam quod ad laudem faciat, mutuari poterit? Non erat his Sanctis una patria, alius aliunde uenit. Quid igitur ſine patria dicemus eos? aut orbis ciues? Sicut enim in ſymbolorum collationibus, quæ oblata ſunt communia exiſtunt omnium conferentium: ſic & in his beatis cuiuslibet patria communis omnium erat: & omnes è diuerſis terrarum locis tanq̃ ex uno duxerant omnia communia. Sed quid opus terreſtres memorare patrias, cum non liceat quæ ſit uera facile noſſe. Patria igitur horum martyrum Dei ciuitas eſt, cuius autor atq; conditor ipſe Deus. Hæc eſt ſuperna Hieruſalem, quæ libera eſt, quæ eſt mater Pauli & omnium ei ſimilium. Genus autem humanum aliud alij. Genus uero ſpirituale unum omnibus omnino. Communis nanq; eis pater Deus, & fratres omnes nō ab uno & una deſcendentes, ſed ex adoptione ſpiritus in unam concordiam inter ſe per charitatem conuenientes. Chorus paratus, conuentus maximus eorum, qui ab initio Deum laudant, non ſigillatim cōgregati, ſed cumulatim diſpoſiti. Quis aūt diſpoſitionis modus? Hi magnitudine corporis, & ætatis flore, ac uirtute cæteris omnibus præcellentes, ad militares ordines regendos ꝓmoti ſunt. In tantam quoq; imperatoris dignationem uenerunt, ut ob bellorū experientiā & animi fortitudinem, primas apud eum obtinerent. Vbi uero per iniquum præconem nunciatum, edictumq; omnibus emanauit: ne quis Chriſtum profiteret, propoſitaq; omnia pœnarum genera confidentibus, multa quoq; à iudicibus iniuſtis ira & feritas ꝓdit, multęq; item ubiq; inſidiæ, doli, delationes, ignis inſuper paratus, enſis in prompto, crux affixa, bothrus, rota, flagella. In tanta igitur fidelium turbatione nonnulli fugiebant, aliqui ſuppliciū libenter ſubibant, alij comprenſi ac cruciati, alij certamen ineuntes deinde uſq; ad finem laborum durare nequeuntes, pugnam ad periculū detrectabant, & uelut in pelago naufragantes, quæ uirtute patientiæ parta multorum annorū ſecum in naui uehebant, in eam horam amiſerunt. Tunc igitur hi quadraginta inuicti & generoſi Chriſti milites, cū præfectus imperatoris literas oſtendiſſet, & inobedientiam requireret, libera uoce, audacter ac fortiter, nihil ex ijs quæ uiderant exemplis expaueſcendo, minas omnes contemnendo in medium procedētes, ſeſe Chriſtianos eſſe faſſi ſunt. O beatas linguas, quæ ſacram illam uocem emiſerunt, quā aër quidem excipiens ſacer eſt factus, angeli audientes plauſerūt, diabolus uero cum dæmonibus magnam accepit plagam, dominus poſtremo in cœlo deſcripſit. Igitur horum quilibet in medium procedens: En, ait, Chriſtianus ſum. Et uelut in ſtadijs qui ſimul eunt, dicunt ſua nomina, & in locum pugnæ deſcribuntur: ſic & hi tunc nobilitatis generiſq; ac dignitatis propriæ obliti, tantum ſeruatoris ſui profeſſi ſunt nomen, quod omnes ordine fecerūt. Ex quo facta eſt omnium una appellatio, Non enim talem ac talem, ſed

Chriſti-

Chriſtianos omneis ſe clamantes. Hoc itaqꝫ cernens præfectus, anxius ac dubius erat, an blandis uerbis, uel potius minis eos ad obtemperandum deduceret. Primum quidem ipſos, ſi quo modo à pietate obſtinata poſſet auertere, dulci aggreditur ſermone: Nolite (inquit) iuuenes ætatem perdere ueſtram, neqꝫ intempeſtiuam mortem cum dulci hac et amœna uita commutare. Abſurdum nanqꝫ in bellis, eos qui ſunt aſſueti fortia gerere facta, morte ignauorum ac prauorum hominum perire. Poſt hæc pecuniam pollicebatur, honores ex Imperatore, dignitatesqꝫ ac ordines militię primos offerebat. Cum his rebus nihil ꝓficeret, aliud genus aliumqꝫ modum tentauit, plagas, mortes, pœnas intolerabiles oſtendit. Et hic quidem talia. Martyres uerò qualia? Quid (inquiunt) nos demulcere ſtudes dei hoſtis? Diſcedere à Deo uiuente, & dæmonibus ſeruire peſſimis cogis? Tua nobis bona offers? Putas'ne tantum te daturum, quantum eripere contendis? Tua reſpuo dona, ut æternę pœnæ materiam non honorem, recipio ignominiæ patrem. Pecuniam da, quæ permaneat, ac cõtinuo duret, gloriam quæ ſemper floreat. Me imperatori uis facere familiarem, ſed me à uero rege alienare quæris? Quid enim hæc minima, quæ tu uocas magna, ex mundo polliceris, cũ mundus uniuerſus à nobis deſpiciatur? Non ſunt omnia quæ uideri poſſunt ſpei paria, quam continuo retinemus. Vides hoc cœlum, ut aſpectu pulchrum, ut magnum: & terram quanta eſt, quot'ue in ipſa mirabilia? Nihil & hęc profecto iuſtorum felicitati ac beatitudini æquiparari ualent. Illa nanqꝫ uelociter tranſeunt, hæc continuo durant. Vnam tantum iuſtitiæ palmam expecto, circa unam gloriam, quę in regno eſt cœlorum, ſolicitor. Honoris ſuperni cupidus ſum, pœnas uanas gehennæ metuo. Illius ignis mihi formidoloſus. Nam ignem eum, quem uos nobis intentatis, conſeruus eſt. Nouit & ipſe uereri eos, qui idola contemnunt. Sagittas infantium ueſtras plagas exiſtimamus. Corpus enim cædis, qꝫ eo clariorem aſſequetur coronam, quo magis tibi reſiſtet. Quòd ſi corporum imperium habetis, ſperatis etiam animarum habere? Nam & ſi deũ noſtrum non reſpicitis, & extrema probra horrendasqꝫ pœnas nobis infertis, nihil profecto aliud contenditis, q̃ uobis æternum ſupplicium, nobis uero uberem pietatis materiam, ac perpetuam gloriam parare. Non enim carnis amatoribus, non attonitis hæc facitis. Pro charitate, proqꝫ fide in deũ & in rota poni, & cruci affigi, & flammis uri, ac omnibus demum modis torqueri, parati ſumus. Vbi uero hæc audiјt barbarus ille ac ſuperbia tumidus, audaciam ac loquendi libertatem minime ferens, modum conſiderare cœpit, quo mortem eis acerbiſſimam prolixamqꝫ pararet, inuenit tandem. Audite itaqꝫ rem q̃ duram ſit cõmentus. Excogitans ille regionis naturam ſalebroſam, & collibus præruptã eſſe, ac Brumæ tempus inſtare, obſeruauit, in qua maxime parte frigus uehemens, ac Boreæ flatus horridior eſſet. Iuſſit omneis nudos ſub dio

poſitos mori. Noſtis enim fratres dilectiſſimi omneis, qui hyemis hor-rores eſtis experti, quod genus hoc pœnæ. Non enim noſſe licet, niſi ijs qui exemplis ſimilibus periculum fecerunt. Corpus in primis horrore proſtratum, totum in horrorem concreto ſanguine uertitur: deinde turbatur & fremit, dentes frendunt, uenæ diſrumpuntur, uirium proſperitas per uim deijcitur. Dolor inſuper quidam acutus, & labor inenarrabilis per medullas penetrans, intolerabilem facit ſic frigore concretis dolorem. Deinde in acutum tendit, ut ab igne, cum ſumma cremantur. Ab extremis nanq; corporis partibus conſequens uapor, & ad interiora ac penitiora confugiens, quædam unde abſiſtit mortua relinquit, nõ nulla uero ad quæ tendit, doloribus afficit, qui paulatim cruciando perierunt. Igitur ſancti dei ſub dio pernoctare in ſtagno quodã iuſſi ſunt, quod pro mœnibus ciuitatis erat, ac per brumam ita glacię concretum apparebat, ut equis peruium & accolarum pedibus tritum eſſet. Aquæ uero ſolitum non retinerent curſum, earumq; natura mollior in lapidis duritiẽ concreſceret. Boreæ nanq; mordentis ſpiritus animantia omnia iuxta uerſantia interimebat. Hic itaque audito damnationis iuſſu, martyres conſyderate quanta fuere conſtantia: qui loco cum ſumma lætitia cõſpecto, ultimum nuditatis amictum alacriter reijcientes, eadem ſponte irruerunt, non tanq; ad ſupplicium, ſed ad glorioſiſſima ſpolia rapienda, ſe inuicem hortando deſcenderunt. Non enim (inquiunt) amictum exuimus, ſed ueterem hominem, concupiſcentiæ deceptione corruptum, deponimus. Gratias agimus tibi Domine, per hunc amictum peccata repellentes: quoniam ob ſerpentem eum induimus, ob Chriſtũ uero exuimus. Quas domino qui pro nobis eſt ſpoliatus, dignas gratias reddemus? Quid magnũ ſeruo, ſi ea quæ paſſus eſt dominus ſubeat? Nos cauſa ſumus, ut illi ueſtis detraheretur, longe magis q̃ militum audacia, qui eam diripuere ac ſortiti ſunt. Durum profecto frigus, ſed dulcis paradiſus. Affligens glacies, ſed delectabilis requies. Breui tempore durantes, ſinus Abraham nos perpetuo fouebit. Vnã noctem cũ æuo ſempiterno cõmutabimus. Incendatur frigore pes, ut cum angelis continuo ſaltet. Torpeſcat frigore manus, ut facultatem habeat in deum attollendi. Quot enĩ noſtri commilitones ceciderunt, fidem mortali regi ſeruantes? Nos pro fide in uerum deum ſeruanda hanc uitam nõ proijciemus? Quot item malefici homines mortem tulerunt in ſcelere deprenſi? Nos uero pro iuſtitia mortem nõ ſubeamus? Ne obſecro commilitones emolliamur, neu terga diabolo demus. Quando ſemel mori oportet, moriamur ut uiuamus. Fiat ſacrificium noſtrum coram te dñe, & uelut hoſtię uiuentes tibi placentes, noſmet hoc ſęuo gelu immolantes abs te recipiamur. Pulchrum quidem ſacrificium, pulchra oblatio, pulchrũ holocauſtũ, non quidẽ per ignem, ſed per frigus abſumptum. Hæc igitur & his ſimilia credibile inter ſe dicerent, ac communem labo-

rem

rem in domino ſolarētur. Veluti quandam in bello cuſtodiam inſtruentes, eam noctem ſæuos cruciatus ſuſtinendo atq; algendo prætererunt, tantū ſpe certa gaudentes, et hoſtē cōtinuo deridentes. Vnū erat omniū uotū: Quadraginta in ſtadiū intrauimus, totidem dn̄e coronas tribue. Non deſit numero, nec unus quidē. Precioſum eſt tempus, q̄d quadraginta dierū ieiunio ornaſti, per quod diuina lex in orbem tranſiuit. Quadraginta item dierū ieiunio Helias Dominū exquirēs uidere meruit. Et oratio quidem eorum talis. Vnus ex eorum numero, inde per animi inconſtantiam ſubterfugiens, mœrorem ſocijs maximum reliquit, nec propterea dominus eorum uota inania permiſit eſſe. Nam propè aderat quidam, cui eorum cuſtodia credita eſt, exitum rei expectans, paratusq; martyres ſi qui fugerent, ut eis clare pollicitus, in lauacro quodam aquæ calidæ, quod iuxtà ſitum erat, excipere ac ſeruare. Res à præfecto aſtute fuerat excogitata, talem uidelicet inuenire certaminis locum, in quo paratum damnati haberent refugium, ut omnem cœpti propoſiti conſtantiam amitterent. Sed hoc martyrum patientiam clariorem reddidit. Non enim qui cogitur eſt conſtans, ſed qui liber & in oblectationis copia dura pati poteſt, is demū conſtans ac patiens eſt. Cuſtos itaq; dum hos obſeruaret; quoſdam è cœlo deſcendentes Angelos, ac coronas ſingulis martyribus uno excepto diſtribuentes aſpexit: Is autē quem indonatum illi reliquerunt, ac honoribus cœleſtibus indignum iudicauerunt, ea repertus eſt animi mollitie atq; inconſtantia, ut ſtatim laboris tolerantiam deſperans ad hoſtes transfugeret, miſerabile prorſus ſpectaculum, miles transfuga, uir fortiſſimus captus, Chriſti ouis à lupo direpta: & quod miſerabilius, à uita perpetua cœleſtiq; excidens, neq; hac poſtremo diu gaudens. Nam ubi calidam attigit aquam, corpore quod glacie torpebat diſſoluto, ſtatim interijt. Cuſtos uero, qui prodigium hoc uiderat, ubi illum fugientem conſpexit, relictis omnibus, ſeſe in eius demiſit locum, ac unā cum ſanctis illis uocem emiſit: Chriſtianus & ego ſum. Itaq; cum eius ſubita mutatione ſtuporem illis incuteret, & numerum impleuit, & mœſtos ob ſocium amiſſum ſanctos proculdubio cōſolatus eſt, eos imitando, qui in acie prima ubi forte aliquis ceciderit, ſtatim ordini alium reſtituunt ac ſurrogant, ne proximi incommodum patiantur. Talem igitur ipſe ſe geſſit: uidit miracula cœleſtia, nouit ueritatem, ad Dominum confugit, cum Martyribus annumerari uoluit. Exemplum eſt Apoſtolorum imitatus: Abijt Iudas, Matthias eſt ſurrogatus. Imitatus & Paulum, qui heri perſecutor, hodie factus eſt Euangelizator. Superne es ipſe uocatus, non ab hominibus, neq; per homines. Credidit in nomine domini Ieſu Chriſti. Baptiſmum ſuſcepit, non ab ullo, ſed à propria fide: non in aqua, ſed in proprio ſanguine. Cum uero primum illuxit, & extracti ferè omnes eſſent exanimes, igni traditi ſunt, ac cineres in fluuium proiecti, ut per omnem creaturam eorum tranſiret

certamen. In terra primum exerciti, deinde in aëre ſub dio darauēre, poſtremo igne crematos aqua excepit. Horum eſt ergo uera uox illa: Tranſiuimus per ignem & aquam, & eduxiſti nos in refrigerium. Hi ſunt, qui noſtram ſuo templo regionem ornant, noſtram quoq; aduerſus inimicos tutelam, ut turres quædam munitæ ſuſcipiunt. Nec uno in loco ſeſe clauſerunt, ſed in multis locis hoſpitio recepti, multorum patrias ornauerunt, nec tamen ſeparati, ſed inter ſe commixti: ſi in ſingulos ipſos diuiſeris, proprium numerum non excedunt: ſi uero in unum congregaueris, quadraginta nihilominus erunt, ac ita ut ignis natura permanent. Nam ille & ad progredientem tranſit, & totus eſt apud habentem: Sic hi quadraginta ſunt unum, & omnes apud ſingulos. Beneficium igitur hoc fratres dilectiſſimi, gratiam hanc minime deficientem, ac ſine inuidia, ex Deo obtinemus, ut paratum ſit nobis & eccleſiæ per hos martyres auxiliū. Exercitum triumphantium, chorum laudantium Deum. Sępe operam dediſtis, ſępe laboraſtis, ut unum pro uobis orantem inueniretis: quadraginta ſunt hi, unā orationis emittentes uocem. Vbi enim ſunt duo uel tres in nomine Domini congregati, ibi Deus eſt: Vbi uero quadraginta fuerint, quis dubitet, Deum eſſe præſentem? Qui aliqua præmitur anguſtia, ad hos confugiat: qui rurſus lætatur, hos oret: Hic ut à malis liberetur, ille ut duret in rebus lætis. Hos mulier orans pro filijs auditur, peregrinanti uiro reditum incolumem, ægrotanti uero ſalutem implorat. Cum his ergo martyribus noſtras effundamus preces. Adoleſcentes ſuos coæuos imitentur, patres taliū eſſe filiorum parentes exoptent, matres exemplum matris optimæ ſpectent. Nam unius illorum mater, alios iam penè frigore cōſumptos aſpiciens, ſuum uero filium, ob uires aliquantulum ualidiores, & aduerſus dura conſtantiam, adhuc uiuum: & permittente populo, uitæ conſulere ualentem, ipſum proprijs accepit manibus, ac currui in quo reliqui iacentes ad pyram ferebantur, appoſuit, martyris uera mater. Non enim lachrymam indecorā effundere, aut aliquid humile loqui, uel indignum agere uiſa eſt. Sed ô nate, inquit, perfice cum tuis contubernalibus iter beatum, ne à chorea deſeraris, neue inferior alijs domino appareas. O matrem fœlicem, ô bonæ radicis bonum germen. Oſtendit generoſa parens, quemadmodum pietatis inſtitutis eum magis quàm lacte educauerat. Et hic quidem ſic nutritus, ſic elatus eſt à pia genitrice. Diabolus uero his uiſis, præ uerecundia diſceſſit. Omnia nanq; ſupplicia ab eis uicta proculdubio uictis. Nox horrida & uentoſa, tempus anni frigidiſſimum, corporea nuditas, patria Borealis. O ſanctum chorum, ô ſacrum ordinem, ô cuneum inexpugnabilem, ô communes generis humani cuſtodes, optimi curarum ſocij, precum ac uotorum inuicem ſuffragatores, caſtra mundi, flores eccleſiarum: uos nō terra contexit, ſed cœlum excepit. Apertæ ſunt uobis paradiſi portæ, dignum profecto exer-

citibus angelorũ,patriarchis,prophetis,& iuſtis omnibus ſpectaculum. Viri ætate florentes ac pares, uitam alacriter deſpicientes, ſupra parentes ac filios Deum amantes,mundo ſimul & angelis, & hominibus ſpectaculum facti, excidentes erexerunt, dubios in fide cōfirmauerunt,pijs deſyderium auxêre: unum omnino pro pietate omnes trophæum erigentes,unà iuſtitię corona ornati fuêre,in Chriſto Ieſu domino noſtro: cui gloria & imperium nunc & in æterna ſæcula,Amen.

S. IVLITTA MARTYR.

Conſionis hodiernæ cauſa in hoc ſacro templo, fratres dilectiſſimi,beatæ Iulittæ martyris præconium. Itaq; hunc diem magni certaminis memoriam referentem, uobis omni ſtudio celebrandum nunciamus, quod certamen in muliebri corpore non ſolum ijs qui tunc ei ſpectaculo interfuêre, ſed etiam omnibus in poſterũ id accepturis admirationi maximæ, prodigioq; fuit. Beatiſſima igitur mulier Iulitta (ſi mulierem appellare decet, eam quæ muliebris naturæ debilitatem, animi uirilis magnitudine correxit, à qua puto maxime communem aduerſarium noſtrum ægre magnopere ferre, ſe fuiſſe ſuperatum, qui muliebrem uictoriam minime patiens,ut qui magna illa iactare ſolet, uniuerſum commouere orbem, & ut nidum aliquem aut oua relicta prendere,omnes quoq; pariter euertere, deinde à muliebri ſe uirtute uinci uideat, quã ſupplicij tempore conatus decipere,in deum pietatem uſq; ad extremum ſeruantem, ac natura fœminea præter opinionem longe fortiorem inuenit, quæ obiecta terribilia eo magis riſit, quo aduerſarius eiſdem putauit eam uehementius perterrere.) Hæc inquam Iulitta, ad iudicium quendam in ciuitate potentẽ olim accerſiuit, hominem planè auarum ac uiolentũ, qui diuitias ſibi ex rapina & prędа multas comparauerat, ex quo & agros,& uillas,& paſcua,& ſeruos,& omnem uitæ præſentem ſuppellectilem ex ea ablatam ad ſeipſum traducens,iudicia falſis teſtibus & largitione iudicum corrupit. Vt autẽ dies aderat,& præfectus & aduocati aſtitêre,cœpit illa de hominis iniuſtitia dicere, & de uiolentia ſimul & auaritia conqueri, quòd rem ſibi diu legitime poſſeſſam per iniuriã eripere uellet. Prodiens ipſe: Non,inquit, iudicium idoneum,neq; cognoſcendum:nihil enim fas eis cõmune cum cęteris eſſe,qui deos imperatorum non adorent,& Chriſti fidem ſectantur. Videbatur enim iuri conſentanea apud eos dicere,& neceſſaria prętendere: quoniam negantibus Chriſtum,legum cõmunis erat uſus,forumq; cõmune. Profitentes uero fidem, ut iudiciorũ atq; legum minime participes reijciebantur. Quid igitur illa conſilij ſuper his inijt? An ob contentionem cum uiro potentię ius fasq; contempſit? an inſtans ex iudicibus periculum exhorruit? Non profecto: Sed ualeat,inquit,uita,

Ex D. Baſilio magno.

ualeant diuitiæ. Corpus enim iri perditum malo, quàm uocem aliquam impiam in creatorem meum emittere. Quantoq; magis præfectum huiuſcemodi uerbis irritatum, ut ei mortem intentantem conſpiciebat, tanto magis Deo gratias agebat, quòd diuitias fluxas atq; fragiles deſpiciens, cœleſtium bonorum poſſeſſionem uiſa eſt præferre, & res terrenas ab ſe abijcere, ut paradiſum poſſideret. Repulſam quoq; & ignominiam parui exiſtimans, ut gloriæ ſempiternæ gloriam conſequeretur. Corpus deniq; affligtans, & uitam ſibi ad tempus auferens, ut ſpes tempore opportuno cum ſanctis reliquis acciperet. Cum autē ſæpe interrogata, eandem continuo uocem emitteret, ſeruam ſe Chriſti affirmans, & ijs qui eam ad negandum adhortabantur malediceret: tunc iudex iniquitatis non ſolum opibus, quæ per iniuriam ablatæ fuerant, eam priuauit, ſed graui morte mulctauit, igni adiudicans. Illa uero nihil in uita delectabilius, nihilq; potius habuit, quàm ad Deum ocyus contendere. Vt autem ad flammm uenit, & uultu & oris claritate animi alacritatem atq; conſtantiam oſtendens, aſtantes circa mulieres adhortata eſt, ne pro pietate ſubire labores grauarētur, neq; naturæ muliebris fragilitatē cauſarentur. Ex eadem inquiens materia eſſe, & ad imaginem Dei ſimiliter ut uiri creatas, & uirtutē ſummā recipere hūc ſexum eſſe aptum, pariq; honore à ſummo Deo conditum. Quid ni? ſi uiris in omnibus conſanguineæ ſumus. Non eīm caro ſola ad mulieris conſtructionē ſumpta eſt, ſed os ex oſſibus, ex quo & robur & firmamentum & patientiam, quæ ex uiris eodem modo & ex nobis Deo debentur. Hæc dicens in pyram procurrit, quæ ſanctæ mulieris corpus ueluti thalamus aliquis refulgens ſuſcepit. Animam uero in cœleſtium regionem, & ei conuenientem locum tranſmittit. Precioſum uero corpus incorruptum eius propinquis conſeruatum eſt, atq; in pulcherrimo ciuitatis templo collocatum, quod & locum & adeuntes pariter ſanctos reddidit. Terra aūt benedicta huius beatæ aduentu, ex proprijs brachijs naturam aquæ ge generoſiſſimam emiſit, ut modo lactis omnes in ciuitate pariter nutriat. Ex quo pro martyre mater cōmunis uidetur effecta. Hęc enim & ualentibus ſanitas, & modeſte delicatis uoluptatis promptuarium, & ægris conſolatio. Gratiam quam Hebræi apud Hierichunta ſenſerunt, hanc nobis hæc martyr beatiſſima tradidit, ut aqua huiuſcemodi præter loci naturam, quum ſalſæ ferè ſint omnes, dulcem mollemq; ac delectabilem omnibus qui eam cum benedictione bibunt, deguſtationem præbeant. Quamobrem uiri uos hortor, ne uirtute muliebri inferiores uos erga pietatem uideri uelle permittite: Mulieres, ne & uos tantum exemplum relinquite: ſed iam ſine excuſatione ſexus, ite obuiam pietati, rem periculum facientes, quemadmodum nihil bonorum uobis naturæ defectus impedit.

Ioſeph

IOSEPH MARIÆ.

Miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilęæ,cui no- men Nazareth , ad uirginem deſponſatam uiro , cui nomen erat Ioſeph. Virum nominat, non quia maritus, ſed quia ho- mo uirtutis erat: uel potius,quia iuxta alium Euangeliſtam,non uir ſim pliciter,ſed uir eius dictus eſt.Merito enim appellatur,quod neceſſario putatur.Debuit igitur uir eius appellari,quia neceſſe fuit & putari,ſicut & pater ſaluatoris non quidem eſſe,ſed dici meruit,ut putaretur eſſe, di cente hoc ipſo Euangeliſta: Et ipſe Ieſus erat incipiens quaſi annorū tri- ginta, ut putaretur filius Ioſeph.Nec uir ergo matris, nec filij pater exti- tit,quamuis certa (ut dictum eſt) & neceſſaria diſpenſatione utrūq; ad tempus & appellatus ſit,& putatus.Conijce tamen ex hac appellatione qualibet diſpenſatoria meruit honorari à deo, ut pater dei & dictus & creditus ſit. Conijce & ex proprio uocabulo, quod augmentū non du- bitas interpretari,quis & qualis homo iſte Ioſeph: ſimul & memēto ma gni illius quondam patriarchæ uenditi in Ægypto, & ſcito ipſius iſtum non ſolum uocabulū fuiſſe ſortitū,ſed & caſtimoniā adeptum,innocen tiam aſſequutū & gratiam. Siquidem ille Ioſeph fraterna ex inuidia uen ditus & ductus in Ægyptum,Chriſti uenditionem pręfigurauit.Iſte Io- ſeph Herodianam inuidiam fugiens, Chriſtum in Ægyptum portauit. Ille domino ſuo fidem ſeruans,dominæ noluit cōmiſceri. Iſte dominam ſuam domini ſui matrem uirginem agnoſcens,et ipſe continens fideliter cuſtodiuit. Ex homil.D. Bernhardi.

S. BARLAAM ET IOSAPHAT, ex Io.Damaſceno.

Cvm cœpiſſent Monaſteria conſtrui,ac Monachorū congre- gari multitudines, & illorum uirtutum & angelicæ conuerſa tionis felix fama fines orbis occuparet , & uſq; ad Indos per- ueniret, eoſdem ad ſimilem zelum excitauit, ita φ multi eorū omnia de- ſererent,ac peterent deſerta,& in corpore mortali conuerſationem ſuſci perent angelorum.Rebus igitur ſic bene ſe habentibus,& aureis(ut ita dicam) pennis multis in cœlum uolātibus, ſurrexit quidam rex in eadē prouincia Auennir nomine : magnus quidem factus diuitijs & poten- tia,& contra aduerſarios ſuos uictorioſus,& in bellis ſtrenuus.Erat em̄ corporis magnitudine pariter'q; uultus decore uenerandus, omnium'q; mundialium rerum cito marceſcentium ſucceſſibus gloriabatur.Secun- dum uero animam, ultima grauabatur inopia, multis malis ſuffocatus. Gentilis nanq; erat profeſſionis, nimium'q; ſuperſtitioſo errori idolorū deditus.Cum'q; in multis delitijs uiueret,& delectationibus atq; iucun- ditatibus præſentis uitæ deditus eſſet ex toto corde,nihil'q; quod uellet atq; deſideraret, ei deeſſet:unum tantum uidebatur eſſe, quod lætitiam

illius minuebat, curiſq́; ac ſolicitudinibus ipſius animam affligebat, ui-
delicet ſterilitatis malum: nam filios habere non poterat, et idcirco mul-
tum ſolicitus erat, quatenus tali uinculo ſolueretur, pater filiorum uo-
caretur: quæ res multis eſt optabilis. Talis itaq; rex erat, & talem inten-
tionem habebat. Glorioſiſſimum uero genus Chriſtianorum, & mona
chorū multitudines regis cultū uilipendentes, & prorſus minas nō for-
midantes, proficiebant Chriſti gratia ad ſermonis meliorē plenitudinē
traditi, paruipendentes regem regisq́; ſermonē. Ea uero quæ ad dei cul
tum pertinebant, ſtudioſius agebant. Et ideo multi qui monachicū ſu-
ſceperant ordinem, omnes quidem æqualiter mundi delectationes á ſe
repellebant. Ad unius ueró dei cultū tota intentione ſe contulerant, &
pro Chriſto mortem ſitiebant, æternam deſiderantes beatitudinē. Præ-
dicabant ergo ſine timore aliquo & dilatione, & ualde confidenter ſa-
lutare dei nomen, et nihil aliud, niſi Chriſtum in ore habebant. Fluidam
uero & corruptibilem naturam præſentiū rerum & ſtabilitatem, atque
in corruptione futuræ uitæ aperté cunctis demonſtrabant, & ſeipſos il-
lis exemplum præbebant, & prædicationis ſemina ſpargebant, ut fami-
liares illos deo efficerent, quatenus quę in Chriſto abſcondita eſt, uitam
mererentur. Hinc multi dulciſſimam illam doctrinam ſuſcipientes, ama-
ras quidem deceptionis deſerebant tenebras, clariſſimoq́; ueritatis lumi
ni iungebantur, adeo, ut quidam nobilium atq; ſenatorū omnia depo-
nentes uitæ ſæculi onera, monachi fierent. Rex autem ut hoc audiuit, ira
maxima repletus, atq; furore ſuccēſus, edictum ilicó poſuit, omnē Chri-
ſtianum coarctari, ut negaret fidem Chriſti. Vnde nouas contra ipſos
quidem Chriſtianos ſpecies tormentorum excogitabat, & ſtudioſe per-
quirebat, & nouos mortium modos minabatur eis, & literas per uni-
uerſas ſibi ſubiectas prouincias delegabat principibus atq; ducibus pœ
nas aduerſus pios & neces iniuſtas decernens. Præcipue uero aduerſus
monaſterij ordinis præpoſitos furens, atrociſſimum contra eos ineffa-
bile excitauit bellum. Tunc multi fidelium mente cōmouebantur. Alij
ueró tormenta ſuſtinere non ualentes, execrabili illius obediebant præ-
cepto. Monaſtici autem ordinis duces ac principes palám quidem atq;
in facie regis impietatem redarguentes, per martyrium temporalem ui-
tæ finem ſortiebantur, & ęternam acquirebant beatitudinem. Alij uero
in ſolitudinibus et montibus abſcondebantur, non ꝙ tormenta metue-
rent, ſed diſpenſatione quadā diuina hoc agebant. Huiuſmodi ergo ob-
ſcuritate Indiam occupante, & fidelibus quidem undiq; repulſis, impie-
tatis ueró miniſtris omnia tenentibus, cruoribus & nidoribus ſacrificio
rum etiam ipſo iam aëre inquinato, quidam regis archiſatrapa dignitate
qui animi coſtantia, magnitudine atq; forma, & omnibus alijs, quibus
pulchritudo corporis & fortitudo ſignificari poteſt, ab alijs omnibus
differebat. Vt audiuit impium illud præceptum; ualefaciens huic uanæ
gloriæ

gloriæ deorſum trahenti atque delitijs temporalibus, monachorum præpoſitis ſemetipſum cõmiſcuit, montium deſerta petens, ibique ieiunijs & uigilijs, ac diuinorum eloquiorum meditationi intentus, ſenſus ſuos uigilanter emundabat, & animam ab omni liberans paſſibili affectu, impaſſibilitatis lumine illuſtrabat. Rex autem hunc ualde diligebat, & in honore maximo habebat. Qui priusque audiuit de eo talia, doluit quidem animo, quoniam amicum perdiderat, contra monachos uero amplius exarſit in iram. Miſit itaque ubique ad eius inquiſitionem, & omnem lapidem ac montium concaua & ſpeluncas, ut inueniretur, perquiri fecit. Poſt aliquantum uero temporis hij qui ad inquiſitionem illius directi fuerant, ut ſenſerunt in deſertis eum habitationem habere, perſcrutantes inuenerunt eum. Quem compræhendentes regis tribunali exhibuerunt. Videns aũt rex ſic in paupere & aſperrimo ueſtitu, illum uidelicet, qui ſplendidis aliquando induebatur ueſtimentis, & multis affluebat delitijs, nunc uero maceratum dura anachoreſeos conuerſatione & eremiticæ uitæ patenter opertum ueſtimentis, triſtitia ſimul & ira replebatur, & ex ambobus ſermonem miſcens, ait ad eum: O ſtulte & mentis perditæ, cuius rei gratia mutaſti honorem in contumeliam, & ſplendentem gloriam in hunc ignominioſum ac uilem aſpectum, es primus in regno meo, & meæ archiſtrategos potentiæ? Ludum puerorũ temet ipſum conſtituiſti, non ſolum noſtræ amicitiæ atque fiduciæ oblitus, ſed & contra ipſam inſurrexiſti naturam, & neque propriorum filiorum miſertus, diuitias & omnem uitæ gloriam pro nihilo reputaſti, & tantam inhonorationem inclytę prępoſuiſti gloriæ? ut quid hoc feciſti? & quid hinc lucraberis, quod omnibus dijs, uidelicet & omnibus illum, qui dicitur Ieſus, prætuliſti, duramque etiam iſtam & ſuperſtitioſam conuerſationem delectationibus atque iucunditatibus dulciſſimæ uitæ huius? Hęc audiens ille homo dei, hilariter ſimul ac planè reſpondit: Si rationem à me audire uis, ô rex, inimicos tuos de medio prætorij tui eijce, & tunc reſpondebo tibi de quibuſcunque interrogare uolueris: illis nanque præſentibus, nullus à me tibi ſermo reddetur. Præter rationem uerò, torque, occide, fac quod uis. Mihi enim mundus crucifixus eſt, & ego mundo, ait doctor meus. Rege autem dicente: Et qui ſunt inimici iſti, quos de medio pellere me iubes? Ait uir ſanctus: Ira & concupiſcentia. Hæc enim ab initio quidem cooperatoria naturæ ab actore inducta ſunt, & nunc ſimiliter habent ea, quæ non ſecundum carnem conuerſantur, ſed ſecundum ſpiritum. In uobis autem, qui toti eſtis carnei, & nihil habetis ſpiritus, contraria facta ſunt, & quæ inimicorum & hoſtium ſunt, agunt. Nam concupiſcentia in uobis operatur quidem uoluptatem, & incitat, ira uero deſtruit. Abſcedant igitur hodie iſta à te: aſſideant uerò ad audientiam dicendorum atque iudicium prudentia & æquitas. Si enĩ iram & concupiſcentiam de medio tuleris, & pro his prudentiam &

æquitatem adduxeris,omnia ueraciter dicam tibi. Ad hæc rex ait: Ecce annuens tuæ poſtulationi, eijciam de concilio concupiſcentiam et iram, & in medium uero adducere prudentiam & æquitatem faciam. Dic ergo mihi ſecrete,unde tibi tantus error factus eſt, ut quæ inani ſpe conſiſtunt, præponens his, quæ in manibus habentur, & oculis uidentur? Reſpondens autem eremita,dixit:Si initium quęris,ô rex,unde mihi factum eſt,temporalia quidem deſpicere, totumq́ꝫ meipſum æternorum ſpei dediſſe,audi:In diebus antiquis,cum ualde iuuenis eſſem,audiui uerbum quoddam bonum & ſalubre,& me fortiter huius uirtus rapuit,& quaſi cuiuſdam diuini ſeminis huius memoria in meo plantata eſt corde,inſeparabiliterq́ꝫ ſemper conſeruatur, adeo ut radicata ſit & exorta, & quem cernis fructum attulerit in me. Verbi uerò uirtus hæc fuit: Viſum eſt (inquit) inſipientibus ea quidem quæ ſunt deſpicere,quaſi nõ ſint,quæ uerò non ſint,quaſi ſint, appræhendere & continere. Qui ergo non guſtauit eorum quæ ſunt dulcedinem, non poterit eorum quæ non ſunt, addiſcere naturam. Ignoras autem, quomodo iſta deſpiciet. Exiſtentia quidem uocauit ſermo æterna, & non mutabilia: non exiſtentia uero præſentem uitam & delitias, atqꝫ fallacem proſperitatem, quibus,ô rex, male heu cor tuum addictum eſt.Ego etiam his aliquando detinebar, ſed uerbi uirtus exuperans, animam meam indeſinenter incitat, mentem meam ad id quod melius eſſe eligendum. Lex uerò peccati reſiſtens legi mentis meæ, & quaſi quibuſdam ferreis compedibus uinciens me, affectu præſentium captiuum tenebat. Quando autem complacuit bonitati ac benignitati ſaluatoris noſtri Dei, ut liberaret me de ſæua illa cupiditate, confortauit mentem meam, ut uinceret legem peccati,& aperuit oculos meos,ut diſcernerẽ bonum à malo. Tũc iam cõſideraui, & uidi, & ecce omnia præſentia uanitas & afflicti ſpiritus:ſicut & Salomon ſapientiſſimus dicit in ſuis ſermonibus. Tunc ſublatum eſt de corde meo uelamen peccati,& quæ ex corporali craſſitudine ſuperpoſita erat, animæ meæ nigredo terra diſſipata eſt, & cognoui ad quod factus ſum,& quia oportet me ad actorem meum aſcendere,per ipſius operationem mandatorum. Vnde omnia derelinquens ſecutus ſum eum, & gratias ago ei per Ieſum Chriſtum dominum noſtrum,quia eruit me de lacu miſeriæ & de luto fecis,id eſt, poteſtate ſæuiſſimi exterminatoris principis tenebrarum ſæculi huius, & oſtendit mihi uiam compendioſam & facilem,per quam potero in hoc fragili ac fictili corpore angelicam ducere conuerſationem. Quam apprehendere cupiens, ſtrictam & arduam adamaui pergere uiam, condemnando præſentium uanitatem & inſtabilẽ impetum iſtorum ac reflexum, & neſcio aliquod aliud bonũ uocare, præter illud quod uere bonum eſt, à quo miſerrime tu ô rex abruptus es & diſiunctus. Vnde te deſeruimus,& à tuo conſortio nos ſeparauimus,eo quòd in certam & euidentem

tem te præcipitaſti perditionem,& ad æquale urges deducere nos periculum. Nam quãdiu mundanam exercuimus militiã, nihil eorum quæ decebant nos prętermiſimus: ſicut & ipſe nobis teſtimonium perhibes, nec inertiæ alicuius aut negligentiæ aliquando crimen incurrimus. Quando uero & ipſum omnium bonorum principale bonum ã nobis amputare contendis, id eſt,pietatem & Deum deſerere, quod damnis eſt omnibus præferendum, & propter hoc honores ac munera nobis repromittis: Quomodo boni notitiam te habere ullam recte dicere poſſim,cum ex æquo prorſus comparas ipſa ad inuicem (pietatem dico in Deum,& amicitiam humanã & gloriam) uelut aquam defluentem? Quomodo ergo tibi in hoc cõmunicare poſſumus, & non magis è contrario amicitiam & honorẽ & affectum filiorum, & ſi quid aliud erat,negabimus? Videmus enim te ô rex ingratũ eſſe Deo,qui & ipſum tibi eſſe & reſpirare præbuit, qui eſt Chriſtus Ieſus dominus uniuerſorum,coæqualis & coæternus Deo patri,qui cœlos uerbo & terram ſtabiliuit,hominemq́ manibus proprijs formauit, & hunc immortalitate donauit,regemq́; cunctorum quæ in terra ſunt conſtituit, & quaſi regalem ſedem omnibus pulchriorẽ paradiſum ei ſubdidit, qui inuidia diaboli deceptus & uoluptate. Heu proh dolor illectus miſerrime,ab uniuerſis his corruit bonis. Nam qui prius erat deo dilectus, factus eſt miſerrimus, lachrymis propter ſuam miſeriem omnimodo plangendus. Sed qui nos formauerat & creauerat, benignis rurſus reſpiciens oculis opus manuum ſuarũ, cum Deus eſſet, non admittens,quod erat ab initio factus ꝓpter nos abſq; peccato, quod ſumus nos, crucem ſponte ac mortem ſuſtinens,hoſtem iam ſupradictum, qui primum parentem noſtrum deceperat, deiecit, & de illius amara ſeruitute nos redimens,in priſtinam benigniſſime reſtituit libertatem. Et unde propter inobedientiam cecideramus,illuc denuo ſua nos reduxit miſericordia,potiori nos priſtino honore efficiens dignos. Tu aũt illũ,qui talia ꝓpter nos paſſus eſt, & talibus nos bonis iterũ dignos effecit,ipſe reſpuis, & in illius crucẽ offendis. Totus uero delitijs corporis deditus,& exterminandis ſubditus paſſionibus,deos appellas ignominia & confuſionis idola,& non tantũ teipſum cœleſtiũ bonorũ hæreditate alienũ efficis, ſed omnes qui tuis p̃ceptis obaudiũt,ab hac iam deieciſti, & animarũ piculo tradidiſti. Scito igitur quòd ego nõ credam tibi, nec acquieſcam aut cõmunicabo tibi in huiuſmodi contra deum impietate, neq; meum benefactorem & ſaluatorem negabo, etiam ſi me beſtijs deuorandum proijcias, uel gladio & igni tradas:quod nunc tuæ eſt poteſtatis. Non enim mortem timeo,nec àmo præſentia, multam eorum cognoſcens infirmitatẽ. Quid enim in ipſis utile eſt,uel ſufficiens aut ſtabile? Nec hoc ſolum, ſed & in ipſo ſuo eſſe, grandis ineſt eis miſeria, & multa triſtitia, multaq́; ſine intermiſſione ſolicitudinis cura.Nam lætitiæ ipſorum & delectationi,om

nis copulatur dolor & triſtitia. Diuitię ipſorū ſunt penuria, & ſublimitas ipſorum ultima deiectio. Et quis eorum mala enumerabit? Quod tamen per modica uerba mihi meus Theologus inſinuat, inquiens: Mundus totus in maligno poſitus eſt. Et: nolite diligere mundū, neq; ea quæ in mundo ſunt. Quoniam omne quod in mundo eſt, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia uitæ. Et: Mundus tranſit, & concupiſcentia eius. Qui autem facit uoluntatem Dei, manet in æternum. Hanc igitur uoluntatatem Dei bonam exquirens, dimiſi omnia, & adhæſi illius habentibus deſiderium, & eundem quærentibus Deum: in quibus non eſt contentio, aut inuidia, triſtitia, uel ſollicitudo, ſed omnes æqualem peragunt greſſum, ut ad æternas perueniant manſiones, quas parauit pater luminum diligentibus illum. Hos ego parentes, hos ego fratres, hos amicos & notos poſſedi. Ab illis uero, qui aliquando mihi fuerunt amici & fratres, elongaui fugiens, & manſi in ſolitudine, expectans Deum, qui ſaluum me fecit à puſillanimitate ſpiritus & tempeſtate. His ita facile & luculenter à Dei homine pronunciatis, rex cōmouebatur quidem ab ira, & amariſſime torquere ſanctum uolebat, ſed retardabatur denuo & reuocabatur, honorem illius atq; nobilitatem reuerenter conſiderans. Exorſus ergo inquit ad eum: Vndiq; miſer tui ipſius meditatus es perditionem, ad hanc (prout arbitror) à fortuna perductus: Acuiſti nāq; mentem ſimul & linguam tuam, quatenus fatuam iſtam ac uanam fabulationem garriendo effutires. Sed niſi in principio ſermonis promiſiſſem tibi, quòd de medio concilij iram remouerem, nunc utiq; igni tuas carnes traderem. Quoniam uero anticipans talibus me circumueniſti ſermonibus, modo tuam procacitatem, quin & propter priorem meam gratam amicitiam: Surge ergo & fuge ex oculis meis, ne ultra te uideam et male te perdam. Tunc egreſſus uir Dei ſeceſſit in deſertum, contriſtatus quidem, quòd martyrium nō ſuſtinuit. Martyrium tamen quotidie in conſcientia tolerabat, pugnans aduerſus principes & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ, ſicut ait beatus Apoſtolus. Illo igitur abeunte amplius rex iratus, perſecutionem uehementiorem contra monachorum meditatur ordinem, ampliorí'q; honore idolorum cultores ueneratur ac pontifices. Cum in tali ergo rex eſſet errore crudeli & ſeductione, naſcitur ei filius pulcherrimus: qui ex ipſo florido decore, quod futurum de eo erat, præfigurabat. Dicebatur enim nequaq; in terra illa talem aliquando apparuiſſe gratiſſimum ac ſpecioſiſſimum puerum. Gaudio itaq; rex maximo in natiuitate eius gauiſus, hunc quidem Ioſaphat uocauit. Ipſe aūt ad templa idolorū ſtulus abijt, inſipientioribus ſe dijs immolaturus, & gratiarum actiones & hymnos & laudes redditurus, ignorans miſer, quis uere bonorum autor ſit omnium, cui ſpirituale oportebat offerre ſacrificium. Ille autem inanimatis

& ſurdis

& ſurdis cauſam pueri ſibi nati adſcribens, ubiq; tranſmiſit ut congre- garentur multitudines, ad iſtius pueri natalitia. Tunc uidens omnes confluere timore regis, afferētes ſecum quæ ſacrificio erant idonea, ſicut cuiq; poſſibile erat, & manus illius inuenire poterat, & regalem dignita- becebat. Maxime uero ipſe eos prouocabat ad ſolennitatem, tauros plurimos & maximos ad immolandum afferens. Et ſic celeberrimo fe- ſto peracto, cunctos honorificauit muneribus, tam maiores q̃ mino- res, tam nobiles quàm ignobiles. In ipſa uero ſolennitate conuenerunt ad regem præelecti uiri quaſi quinquagintaquinq;, circa aſtronomicam Chaldęorum ſapientiam uacantes. Et hos proprius accerſitos ad ſe rex, rogabat edicere ſingulos quid futurus eſſet puer, qui ſibi natus erat. Illi uero plurima perſcrutantes, dicebant illum magnum eſſe futurum in di uitijs & potentia, & ſupergreſſurum omnes qui ante eum fuerũt reges. Vnus autem de Aſtrologis excellentior cunctis, ait: Sicut ex his quę me docuerunt aſtrorũ curſus, ualeo conijcere ô rex pueri huius profectus, qui nũc natus eſt tibi, nõ in tuo erit regno, ſed in alio meliori & incom- parabiliter eminentiori. Æſtimo uero illum quã perſequeris Chriſtiano rum religionem fore ſuſcepturum, nec puto quòd ſua ſpe priuetur. Hęc quidem Aſtrologus dixit: ſicut olim Balaam aſtrologiam non ueram pronunciante, ſed Deo per aduerſarios, ea quæ ſunt ueritatis ſignifican- te, ut omnem impijs excuſationem adimeret, &c. Porrò ne liber in im- menſum ſuccreſceret, placuit Hiſtoriam interrumpere. Æquus lector cætera requiret in loco.

CATHEDRA PETRI.

POſt Chriſti mortem & reſurrectionem, completis iam die- bus Pentecoſtes, ſpiritum ſanctum accepêre diſcipuli: quo im buti uarijs linguis res geſtas ſummi Dei locuti ſunt, etſi plæ- riq; eorum ſine ulla eruditione ſint habiti, maxime uero Petrus & Io- hannes. Eorum autem uita ad utilitatem cõmunem reſpiciebat, nil pro- prij habebant, quicquid ante pedes eorum ob religionem ponebatur, id totum uel partiebantur inter ſe ad commoda naturę, uel pauperibus erogabant. Hi uero prouincias partiti ſunt: Thomas Parthos ſortitus eſt, Matthæus Æthiopiam, Bartolomæus Indiam citeriorem, Andreas Scythiam, Iohannes Aſiam: unde & apud Epheſum commoratus, poſt longos labores & diutinas ſolicitudines è medio ſublatus eſt: Petro au tem principi Apoſtolorum Pontus, Galatia, Bithynia, Cappadocia ob tigit. Apoſtolus enim natione Galilæus ex Bethſaide ciuitate Iohannis filius, Andreæ Apoſtoli frater, primus ſedit annis ſeptem in epiſcopali ſede apud Antiochiam Tyberij tempore, qui Auguſti priuignus & hæ res, annis uigintitribus uarie imperauit. Horum itaq; temporibus fuit *Ex Platina.*

Petrus

Petrus ille, quem his uerbis Chriſtus allocutus eſt: Beatus es Simon bar Iona, quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed pater meus qui in cœlis eſt. Et, tu es Petrus, & ſuper hanc petram ędificabo eccleſiã meam. Ac, tibi dabo claues regni cœleſtis, poteſtatem'q; ligandi & ſoluendi. Is uero omnium diligentiſſimus, ubi Aſiaticas eccleſias ſatis confirmaſſet, confutatis eorum opinionibus, qui circunciſionem approbabant, ſecundo Claudij anno in Italiam uenit. Claudius enim C. Caligulæ patruus, quem nepos in ludibrium reſeruauerat, imperium accipiens, quintus ab Auguſto Britanniam, quam neq; ante Iulium Cæſarem, neq; poſt eum quiſquam anttingere auſus eſt, in deditionem accepit. Orcadas inſulas Romano adiecit imperio: Iudæos tumultuantes Roma expulit, compreſſit & ſeditiones in Iudęa à quibuſdam pſeudoprophetis concitatas. Obtrita etiam ſunt triginta milia Iudæorum in portis Hieroſolymitani templi azymorum diebus Cumano eius iuſſu procurante Iudæam. Laboratum eodem quoq; tempore annonæ caritate ibiq; eſt, Agabo propheta tantam calamitatem prædicente. Ab externo hoſte ſecurus perfecit aquæductum, cuius ruinas apud lateranum cernimus à Caio inchoatum. Emittere quoq; fuſcinum lacum eſt aggreſſus, non minus compendij ſpe quàm glorię, cum quidam priuato ſumptu emiſſurum ſe polliceretur, ſi ſibi ſiccati agri concederentur. Per tria autem paſuum milia partim effoſſo monte, partim exciſo, cuniculum ægre abſoluit poſt undecim annos, triginta milibus hominum ibi ſine intermiſſione elaborantibus. Portum quoq; Oſtinenſem, quem adhuc cum admiratione intuemur, extruxit, ducto dextra læua'q; brachio ad coërcendos maris fluctus. Meſſelina uxore conuicta probri interfecta, Agrippinam Germanici fratris ſui filiam contra ius fas'q; ducit uxorem, à qua poſtea imperij decimoquarto anno boletis ueneno illitis necatur. Petrus itaq; Romam caput orbis terrarũ tunc uenit, & quòd hãc ſedem pontificali dignitati conuenientem cernebat, & huc profectum intellexerat Simonem magum Samaritanum quendam, qui præſtigijs ſuis eo erroris iam deduxerat populum Romanum, ut deus crederetur. Romæ enim iam titulum adeptus erat inter duos pontes poſitum, ac latinis literis ſic ſcriptum: Simoni deo ſancto. Hic dum in Samaria eſſet, tamdiu ſe credere in Chriſtum ſimulauit, quoad baptiſmum à Philippo uno ex ſeptem Diaconis acciperet, quo quidem poſtea in malam partem utens, multarum hæreſum fundamenta iecit, cum Selene impudica muliere, quam ſceleris ſociam habuit, prouorare Petrum miraculis morte pueri homo nefarius auſus eſt: quem eius carmina primo mouere uiſa ſunt. Verum cum poſtea nihilominus puer iaceret, in nomine Ieſu Petro iubente ſurrexit. Hanc ob rem indignatus Simon, uidente populo ſe uolaturum ex Capitolino monte in Auentinum pollicetur, ſi Petrus ſubſequi uellet, ea ratione dignoſci poſſe, uter ipſorum ſanctior haberetur, & Deo

charior.

charior. Cum iam uolaret, rogatu Petri ad cœlũ manus tendentis ac rogantis Deum, ne deludi magicis artibus tantũ populum ſineret, Simon decidit, ac crus infregit: cuius dolore nõ ita multo poſt Aritiæ mortuus eſt: Nam eó poſt tantam ignominiam delatus á ſuis fuerat. Hinc Simoniaci hæretici originem habent, qui donum ſpiritus ſancti emere ac uendere conſueuiſſent: quiq; affirmabant, creaturam non á Deo eſſe, ſed ex ſuperna quadã uirtute prouenire. Conuerſus deinde ad propagandum uerbum Dei Petrus ſermone & exemplo, rogatur á Romanis, ut Iohanni cognomento Marco, eius in baptiſmate filio conſcribendi Euangelij negocium tradat. Probata nanq; erat eius uita, probati mores. Is enim (ut Hieronymus ait) in Iſraël ſacerdotium agens ſecundum carnem Leuita, id eſt, additus uel appoſitus, ad Chriſti fidem conuerſus, in Italia Euangelium ſcripſit, oſtendens, quid generi ſuo deberet & Chriſto. Extant eius Euangelia teſtimonio Petri comprobata. Deinde uero in Ægyptum miſſus (ut ait Philo Iudæus ſcriptor egregius) ubi docendo & ſcribendo Alexandrinam eccleſiam optime conſtituiſſet, doctrina ac moribus inſignis, octauo Neronis anno Alexandriæ moritur, & ſepelitur, in locumq; demortui Anianus ſufficitur. Anno uero ante, morit & Iacobus, cognomento Iuſtus, domini frater: Nam ex Ioſeph & alia uxore natus erat: uel (ut alij uolunt) ex ſorore Mariæ Chriſti matris. Hic enim (ut Egeſippus ait, Apoſtolorum temporibus uicinus) in utero matris ſanctus fuit, uinum & ſiceram non bibit, nil carnis deguſtauit unquam, intõſus, nec balneo, nec unguento uſus eſt, ueſtibus lineis tantummodo indutus. Sanctaſanctorum ingreſſus, ita aſſidue flexis genibus pro ſalute populi orabat, ut eius genua camelorum more occalluerint. Verum abeunte ex Iudæa Feſto, ipſius prouinciæ gubernatore, priuſquàm ei Albinus ſuccederet, pontifex Ananus Anani filius compellens publice Iacobum Chriſtum dei filium negare, recuſantem lapidibus obrui iuſſit: qui cum præceps de pinna templi deiectus eſſet, ſemiuiuus adhuc, & manus ad cœlum tendens pro perſecutoribus oraret, fuſte quo fullones utuntur, tandem necatur. Refert autem Ioſephus, hunc tantæ ſanctitatis fuiſſe, ut propter eius necem publice creditum ſit, Hieroſolymã eſſe ſubuerſam. Hic eſt ille Iacobus, cui Dominus poſt reſurrectionem apparuit, cuiq; panem benedicens ac frangens dixit: Mi frater, comede panem tuũ, quia filius hominis é morte reſurrexit. Annis uero triginta Hieroſolymitanæ eccleſię prefuit, id eſt, uſq; ad ſeptimum Neronis annum. Cuius ſepulchrum iuxta templum unde deiectus fuerat cum titulo, Hadriani temporibus adhuc extabat. Mortuum quoq; Barnabam Cyprium, qui Ioſeph Leuites cognominatus eſt, ante Petri martyrium conſtat. Hic enim cum Paulo gentium Apoſtolus electus, unam tantum Epiſtolam ad eccleſiam pertinentem, conſcripſit: licet ea quoq; inter Apocryphas ſcripturas habeatur. Diſſentiẽs item á Paulo,

ob Marcum diſcipulum, in Cyprum proficiſcitur Marco comite: ubi Chriſti fidem prædicans martyrio coronatur. Scripſit & Petrus duas Epiſtolas, quæ canonicæ nominantur. Secunda à plærisq; eius eſſe negatur, quòd à ſtylo primæ diſſideat. Verum quia pluribus intentus eſſe non poterat, cum orationi & prædicationi uacaret, duos Epiſcopos ordinauit, Linum ſcilicet & Cletum, qui ſacerdotale miniſterium Romano populo & aduenis bene ſentientibus exhiberent. His rebus intentus uir ſanctiſſimus, tantũ nominis ſibi apud omnes comparauerat, ut iam ferè pro deo coleretur. Hanc ob rem indignatus Nero, mortem hominis quærere: unde Petrus monentibus amicis ad declinandam inuidiam & iram principis, uia Appia ab urbe diſcedens, ad primũ lapidem Chriſto (ut uerbis Egeſippi utar) fit obuiam, quem quidem adorans rogat: Domine quo uadis? Tum Chriſtus: Romam iterum crucifigi. Extat ſacellum eo in loco ubi hæc uerba ſunt habita. Tum Petrus de martyrio ſuῆpſius dictum exiſtimans, quòd in ſe Chriſtus paſſurus uideretur, ad urbem rediῆt: ac ſtatim Clementem Epiſcopũ conſecrat, eiq; cathedram & eccleſiam Dei commendat his uerbis: Eandem ego tibi poteſtatem ligandi & abſoluendi trado, quam mihi Chriſtus reliquit: ſpretis ac contemptis rebus omnibus, tum corporis, tum fortunę, oratione & prædicatione ſaluti hominum, ut bonum paſtorem decet, conſule. Cum hæc autem ita diſpoſuiſſet, non multo pòſt unà cum Paulo iuſſu Neronis necatur, ultimo eius anno, diuerſis tamen cruciatibus. Petrus enim cruci affigitur capite in terram uerſo, eleuatisq; in ſublime pedibus, ita enim uoluit, quòd diceret ſe indignũ eſſe, qui mortem Saluatoris imitaretur. Sepultus eſt autem in Vaticano uia Aurelia ſecus hortos Neronis, non longe à uia triumphali, quæ ad Apollinis templum ducit. Sedit autem annis xxv. Paulus uero eodem die capite mulctatus, funeratur uia Oſtienſi, anno poſt mortem Chriſti trigeſimoſeptimo. Hoc idem approbat Caius hiſtoricus in Proculum quendam Cataphrygum diſputans: Ego, inquit, trophæa Apoſtolorum habeo quæ oſtendam: ſiue enim uia regali pergas, quæ ad Vaticanum ducit, ſiue Oſtienſi, trophæa eorum inueuies, qui hanc ſtabiliuère eccleſiam, duo certe fuère, Petrus & Paulus. Præterea uero in eiſdem Neronianis hortis multi cineres ſanctorum martyrum reconditi ſunt. Nam cum incendium tempore Neronis à cliuo Scauri ad Eſquilias uſq; ſex diebus uagatum, multas fortunas ciuium conſupſiſſet, ac omnis culpa principi aſcriberetur, ipſe (ut ait Cornelius Tacitus) abolendo rumori intentus, falſos teſtes ſubornauit, qui id factum à Chriſtianis cauſarentur. Vnde tot capti & interfecti ſunt, ut ex eorum cadaueribus per aliquot noctes lumina continuata dicantur.

Paſſio

PASSIO SANCTORVM MARTYRVM Victoris & Coronæ.

IN illo tempore, cum perſecutio Chriſtianorum ab Antonino Imperatore mota fuiſſet, & Sebaſtianus dux iuſſa ſui Impatoris impleret: quidā miles de Cilicia Chriſtianus erat timens deū, nomine Victor. Cui Sebaſtianus locutus eſt: Literę ab Imperatore manarūt, quibus iubetur, Chriſtianos ſubijci tormentis: debes ergo ſacrificare Victor, ne ſecundū Imperiale præceptum periculū uitæ ſubeas acerbitate pecuarū. Victor dixit: Ego ſum miles magni Imperatoris Ieſu Chriſti atq; æterni dei: ideo non obedio præcepto mortalis Imperatoris, cuius imperium fragile, finiendumq́; eſt. Dei autem mei imperium neq; interire poteſt, neq; terminari, ſed manet in æternum: & hi qui militant ei, merebuntur uitam æternam. Dux dixit: Nunquid tu unus non es ex eis, qui ſub Imperio ſunt? Audi ergo Imperatorum præcepta, & ſacrifica. Victor dixit: Etiam cum humanam implerem militiam, & humana ſuſtinerem munia, deum tamen occulte timebam: unde me nō potuit diabolus ex integro occupare. Corpus tantummodo in poteſtate tua eſt, animæ uero nocere non poteris, quia dei ſolius eſt, utraq; uel ſeruare, uel ſoluere, qui regnat in ſæcula. Dux dixit: Video te in reſpōſione tua plurimū ſapere. Victor dixit: Sapientia mea non eſt ex me, ſed mihi eam deus meus largitus eſt. Dux dixit: Sacrifica. Victor dixit: Ego libenter ob hoc punior, imò & gaudeo, ſi dignus fuero teſtimonio Chriſti per tormēta præſentia præmia regni cœleſtis adipiſci. Dux ait: Lector es, an diaconus, q̃ ita diſſeris? Victor ad hęc: Non ſum (inquit) dignus hac gratia: ſed deus temen perduxit me ad hanc prædeſtinationem: ipſe enim præſtat rectis corde, & ſeruantibus mandata ſua, ſapientiam & participium diuitiarum ſuarum. Sicut enim agricola colit terram, & pręparat eam ad fructus faciendos, ſic & dei ſapientia ſperantes in ſe animas excolit, & diuinis fructibus replet. Dux dixit: Ergo mortem eligis magis, q̃ uitam? Victor dixit: Hæc mors non eſt mors, ſed uita, ſi ſuſtinuero tormenta tua. Dux dixit: Hoc ergo elegiſti? Victor ait: Hoc. Tunc dux iuſſit eum confringi, & comminui digitorū eius articulos, donec oſſa de corio ſecernerentur. Victor dixit: Gratias ago deo meo, quia appropinquauit ad me gratia domini mei Ieſu Chriſti. Dux dixit: Cur annonā tuam non conſequeris? Victor reſpondit: Quia uiolenter & iniq; exigitur, ideo neq; conſequi, neq; comedere eam delector. Habeo enim ſpirituale annonam, ut non eſuriam in ęternum. Poſt hæc iuſſit eum dux mitti in caminum ardentem, & poſt triduum inuenit eum incolumem: quia oratione ad deum fuſa, ignis eum non tetigit. Tunc iuſſit ei dux uenena pręparari, atq; in carnem ea inijci, & offerri ei, ut mādu caret. Cumq́; oblata eſſent à nenenario, Victor dixit:

D.Io.Cochl.

xit:Non quidem audebam carnem attingere,ſed ut oſtendam tibi,quia poſſum magicas omnes deſtruere artes,accipio de hac carne,& manduco. Et continuo oratione facta, manducauit, & nullius mali uim ſenſit. Veneniarius autem acrius ei dedit,& dixit: Accipe nunc etiam, & ſi ſuperaueris, relictis omnibus magicis artibus, credam deo tuo. Et cũ denuo comediſſet, dixit magus: Viciſti: & corroboratus eſt, & ait: Saluaſti animam meam, in profundum perditionis dimerſam, ut ad uitam redeam. Sicut enim ſtatua uetus rubigine tecta,atq; deformis,ſi cuius diligentia deterſa fuerit,& ſolita ad ſplendorem priſtinum renouatur: Sic & homo inueteratus in malicia,cõuertitur,& dei gratia ſanatur. Statim ergo idem magus omnes codices ſuos incendit, & bonis ſuis renunciauit,docuitq; eum Victor fidẽ Domini noſtri Ieſu Chriſti. Quibus perfectis,dux dixit Victori: Sacrifica dijs,ut prudens appareas. Victor dixit:Semper ego prudẽs ſum.Dux dixit:Stultus factus es. Victor dixit: Stulta ſæculi elegit Deus, ut confundat ſapientes. Dux dixit: Vbi hoc ſcriptum eſt? Victor reſpondit: In Apoſtolo Paulo. Dux dixit: Ergo deus eſt Paulus? Victor dixit:Non,ſed dei Apoſtolus, & ſapiens architectus,poſitus, ſupra fundamentum ædificare.Deniq; perimpleuit ędificium,accepta ſapien tia dei,et obtinuit plenitudinem ſcripturarũ,oſtenditq; ita ſaluari cupientibus. Dux dixit:Comprime ſtultitiam tuam, & ſacrifica,quia nõ proderunt tibi eius ſermones. Victor reſpondit: Non ſum ſtultus,ſed ſapientiam quæro.Stulti autem ſunt,qui ſacrificant idolis uanis,& deum ignorant,ſicut pater eorum diabolus,qui ab initio ueritatem neſcit.Illi mendaces ſunt & corde hebetes,qui fidem in ſenſu nõ receperunt. Tunc iuſſit dux rumpi neruos eius de corpore, dixitq; Victor: Hæc omnia dolorẽ mihi non ꝑbuerunt. Sicut enĩ de rupta ſpina de pede extrahit ſecum omnem impatientiam & ſenſum doloris, & requiem tribuit homini, Ita & ego diruptis neruis requieui. Tunc iuſſit dux oleum plurimũ decoqui,& infundi ei per partes occultiores. Quo facto, Victor dixit: Sic mihi feruens oleum fuit,ſicut aqua frigida æſtate,quæ iter facienti porrigitur,ut laſſum reficiat. Tunc dux iuſſit lampades ardentes ſuſpenſo applicari: ſed nihil ſenſit ille confirmatus à Deo. Poſt hæc dixit dux: Sacrifica,quia uſq; nunc aliquid tibi detuli. Victor dixit:Non tuam uolũtatem faciam, ſed dei.Iterum iuſſit dux acetum & calcem gulæ eius infundi. Ad quem Victor, Acetum (ait) & calx ſicut mellis fauus, ſic mihi fuit pro fide domini mei Ieſu Chriſti. Tunc iuſſit dux exoculari eum. Victor dixit:Etſi hanc corporis partem debilitaueris,mentis oculi plus uidebunt, Quia oculi corporis uanitatem mundi contuentur, Nam oculi cordis uerum lumen aſpiciũt. Sebaſtianus dux dixit:Cogis me diuerſas et graues tibi inferre pœnas. Victor dixit:Deo meo gratias ago q ſubuenit ſeruo ſuo,fac q̊d tibi placet,noli tardare,q̃a paratus ſum ad ſuſtinendum: nec dominus deerit ad auxiliandũ. Tunc

iuſſit

iuſſit eum dux capite deorſum dimerſo ſuſpendi, donec de naribus eius ſanguis exiret. Dimiſſus eſt ergo in illo ſuſpendio tribus continuis diebus, ſic tamen, ut eum carnifices obſeruarent: qui eum mortuum putantes, acceſſerunt ad eum, & ſtatim excęcati ſunt. Dixit autem illis Victor: In nomine domini noſtri Ieſu Chriſti, propter quem ſuſpenſus ſum, aperiantur oculi ueſtri: & continuo carnifices uiderunt, pertuleruntq́ hæc ad ducem. Iratus aũt dux, iuſſit eum decoriari. Victor dixit: Etiam ſi corporis corium à carne ſepaueris, tamen contra ſenſum nihil ualebis, nec me illo poteris denudare. Eodem tempore cuiuſdã militis de caſtris uxor, nomine Corona, annorũ circiter ſedecim, exclamauit, dicens: Beatus es Victor, & beata opera tua: acceptabilis eſt immolatio tua, ut ſacrificiũ Abel iuſti. Placuiſti deo, ſicut Abraham: obtuliſti te, ſicut Iſaac: ſuſtinuiſti ſicut Iacob: ſapiens fuiſti ſicut Ioſeph. Acceptum eſt ſacrificiũ tuum ſicut Samuelis. Non tetigit te ignis, ſicut nec tres pueros. Vidi em̃ duas coronas de cœlo deferri, unam maiorem, & alteram minorem: Maior tibi impoſita eſt ab angelis xij. minor mihi deſtinata eſt: quia licet ſim uas infirmum, tamen reuerentiam gero nominis Chriſti, & hæres eius opto cum ipſius famulis inueniri. Cum hęc audiſſet Sebaſtianus dux, iuſſit eam ſibi offerri, & dixit ei: Quæ es tu? Corona reſpõdit: Chriſtiana ſum. Dux dixit: Quot annorum es? Illa reſpondit, XV. & menſiũ IX. Dux dixit: Quando nupſiſti? Corona reſpondit: Ante annum, & menſes IIII. Dux dixit: Quare tam cito quęris perdere ſpeciem tuam? Corona reſpondit: Malo immundicias temporales & corporeas contemnere, ut poſſim obuiare uero ſponſo ſaluatori noſtro, quem expectamus dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Dux dixit: Sacrifica, ne nouis te cruciatibus conſumam. Corona reſpondit: Ideo non ſacrifico, ut accipiam dei coronam. Dux iratus iuſſit duas arbores inflecti, ita ut ſe utræq; contingerent, atq; ad ſingulas beatam Coronam religari, ac dimitti. Eis ergo ad ſitum ſuum redeuntibus, dirupta eſt Corona in duas partes, atq; ita conſummato curſu bono & fideli teſtimonio, quieuit in pace. Victorem autem dux iuſſit Sebaſtianus decollari. Beatus Victor dixit, Gratias ago Domino meo, qui mihi donauit ingenuam libertatem. Cum autem ſtaret, ut feriretur, dixit carnificibus: Poſt dies ſeptem tortores morientur, & uos poſt dies XII. & poſt dies XXIIII. dux rapietur. Poſt annos uero tres ueniẽt noſtri ad tollendum corpus meũ. Habeo aũt ſarcophagum & impendia ſepulturæ, olim mihi pręparata. Ne ergo in alieno reponar exoro, nec ab alijs ſepeliar, neq; quis prohibeat tolli corpus meũ, ut ad ſua redeat in pace. Percuſſo ergo eo, exiuit ſanguis & lac, ut mirarentur omnes in his omnibus. Plurimi aũt applicati ſunt fidei, ꝓpter mirabilia, quæ uiderant ſuper euentum eorũ, quæ prędixerat: Omnia enim ſicut dixerat, euenerunt. Atq; ex hoc plurimi crediderunt domino noſtro Ieſu Chriſto. Cui gloria in ſęcula ſęculorũ, Amen.

PASSIO S. ALBANI MARTYRIS.

IGitur uir Dei Theoneſtus cum Albano ſuo alijsq́; diſcipulis Roma ueniens, Moguntiam urbem regiam ingreſſus, inuenit eam uarijs erroribus obnoxiam, & hæreticæ prauitatis ſordibus profanatam. Ipſa enim ſicut ex diuerſis partibus pro uarijs negocijs ad ſe confluentes cuiuſlibet linguæ uel ſectę excipiebat homines, ita multorum ſectabatur errores: & cui erat poteſtas omnibus dominari, non ſpernebat omnium erroribus ancillari. Hac de re etiam ſacerdotem ſuum ſanctiſſimum ſanè uirum aureum, quia errores eius increpando redarguebat, pontificali ſolio & mœnibus tunc temporis deturbauit. quem poſtea Hunorum gladius cum ſorore eademq́; ſacra uirgine Iuſtina uictimatum Chriſto domino ad cœlos miſit. Videntes aũt ſancti uiri, urbẽ proprio paſtore deſtitutam, occaſionẽ prædicandi ex euentu nacti, cœperunt indigenis uerbũ ueritatis Euangelizare, unitatem ſanctæ Trinitatis contra Arrianos tam propheticis, q̃ euangelicis ſermonibus aſtruere: ſcilicet filium patri eſſe conſubſtantialem, & coęternum, ſpiritum uero ſanctum cum patre & filio idem eſſe & unum, quia unus eſt Deus uiuus & uerus pater & filius & ſpiritus ſanctus. Arriani uero huic ueriſſimæ aſſertioni obnixè reclamantes, unanimiter obſiſtunt, & hęreſiarchæ ſui ueneno delibuti, ſanæ doctrinæ ſermonibus nullatenus adquieſcunt. Videns autem Beatus Albanus uirum Dei Theoneſtum eorum argutijs & inſultationibus uehemẽter urgeri, & iam prope eſſe, ut illata ſibi uiolentia debeat uinculatus teneri, ut erat uerbo promptus linguaq́; expeditus, partes Magiſtri defendens, ſe medium interponit, & quid in hac, de qua agebatur, quæſtione, ueritas habeat, aperte & diligẽter exponit, oſtendens gradus & diſtinctiones ſeu minorationes, quas Arrius in ſanctam Trinitatem blaſphemo ore confinxerat, penitus nihil eſſe, ſed patrem & filium & ſpiritum ſanctum coëſſentialem & & coæternum, imò unum Deum ante omnia & per omnia ſæcula ſine fine regnare. Videntes ergo hæreticæ prauitatis alumni ſe Albani ſermonibus in plebis audientia confundi, & inexpugnabilium luce rationum publice confutari, in ultionem ſuæ confuſionis ſeditionem concitant in populo, clamantes: indignum facinus aduenas homines ignotos & idiotas eorũ fidem & religionẽ impugnare, oportere diſciplinam, ne quis de cætero talia præſumat, eorum ſanciri ſanguine, fore dignum, ut aut eorum aſſertus palmam dantes, ſe uinci patiantur, aut uindicibus flammis uiui tradantur, nouisq́; & exquiſitis pœnis in exemplum omnium rebellium puniantur. Hinc uulgari more ſtrepentes, confuſoq́; fremitu & populari tumultu ſuper eos irruentes, Albanũ, qui eis uehementius cæteris inſiſtebat, de medio fratrũ abripiunt, trahunt, impingunt, cedunt, ſine diſcretione ſuper eum inſaniunt, ſine miſeratione pla-

gis uer-

gis uerberibusq́ afficiunt. At ille qui iam quotidiano uſu didicerat, labores & pericula pro Chriſto pati q́ patienter, tam conſtanter omnia perferebat, & in omnibus gratias illi, pro quo hæc patiebatur, agebat: nec minus tamen Arrianæ beſtiæ in inſontem tormentis graſſantur, & ut in eorum concedat ſententiam omni pœnarum genere debachantur. Pauci uero qui ſanioris erant ſententiæ Chriſtiana pietate ducti, quantum fas erat prohibebant talia fieri, uolentes ei carnali quadam miſeratione ſuggere, ut ſibi parceret, & aut eis conſentiendo, aut ueritatem reticendo tempori cederet. Ad hæc Albanus ut columna immobilis in ſancto firmiter hęrens propoſito, negat ſe ad hoc poſſe cogi, nec contra Catholicam ueritatem aut tormentis concuti, aut blandimentis poſſe ſeduci. Arriani uero ut perſentiunt inflexibilis conſtantiæ hominem irreuocabiliter in propoſito perſeuerare, iniurijs obprobrijsq́ exſaturatum extra ciuitatem eijciunt, & poſt uaria tormentorum genera, capitali ſententiæ addicunt. Erat uidere mirabile imò miſerabile ſpectaculum, hominem innocentem ſine cauſa damnari; uerum Chriſti teſtem perfidia præiudicante mactari. Ipſe uero iuxta Apoſtolum ſtigmata Ieſu in corpore ſuo portans, ac ſemet in Agoma poſitum in ſpiritu ſancto confortans, tota ad cœlum mente ſuſpenſus mundū animo negligebat. Ideoq́ & ipſa tormenta iam carne fatiſcente deficiens, quaſi non ſentiebat, cupiens diſſolui, & eſſe cum Chriſto. Confluit aūt ad ſpectaculum iſtud tota undiq́ uerſum ciuitas mobile uulgus in uarias ſe ſcindit ſummas: Alij ſacrilegum, alij clamant catholicum, hi dicunt ſanctum uirum debere dimitti, illi impium turpiſſima morte damnari. Expectabatur iam iamq́ carnifex, qui deuota ſanctæ huius uictimæ colla feriret, ac ceruicem iugo Chriſti aſſuetam ſtricto mucrone præcideret. Tandem Albanus genibus flexis, ore interim cernuus, corde in cœlum erectus, nudam ſpiculatori præbet ceruicem, pro tali patientia æternam recepturus mercedē. Ita uerus Chriſti Athleta & fortiſſimus fidei Agonitheta in ſtadio poſitus, & ueriſſimus Chriſti teſtis inuentus, bonum certamen certauit, curſum cōſummauit, fidem ſeruauit, de reliquo recepturus depoſitum, hoc eſt, coronam iuſtitiæ ab eo cui depoſuit. Igitur deuota ceruix crudeli gladio trucidatur, ſacrum gutturis organum, quod iugiter nomen aut laudem Chriſti perſonabat, impio enſe præciditur, ſanctiſſimum uiuæ hoſtiæ caput cruento mucrone rotatur. Sic ſanctiſſima beati Albani anima carnis ergaſtulo fœliciter abſoluta, ſacri ſanguinis imbræ purpurata, gloria martyrij coronata, angelico ſtipata comitatu aſcendit ad regem ſuum, ut quē ſemper deſiderauit, ſemper uideat, & cum eo regnans in æternum gaudeat. Dominus autem Ieſus ſedens ad dexteram paternæ maieſtatis, & de excelſo ſancto ſuo proſpiciens teſtem ſuum contra rebelles, fidei Agonizantē in terris, tali delectatur ſacrificio, tali gloriatur holocauſto, addens certanti uirtutem conſtantiæ, præbens bellandi

effectum uictoriæ, aſſumens triumphantem cum palma martyrij ad coronam gloriæ. Nec ſolum dominus ſanctum ſuum cœleſti mercede remunerat, uerumetiã ad laudem ſui nominis ſalutem'q; mortaliũ, miraculis illuſtrat. Deniq; ut ſanctiſſimum eius caput impio mucrone rotatum à ceruice reuulſum eſt, ipſum adhuc lingua in laudem Chriſti palpitante, adhibitis tollens manibus, firmo inceſſu ad locum uſq; perrexit, ubi nunc placida & fœlici compoſitus pace quieſcit. Ecce autem adeſt in huius glorificati hominis exequijs angelica cœleſtiæ militiæ dignitas, diuinis laudibus proſequens non loculum funeris, ſed triumphum martyris proprijs greſſibus ad tumulum properãtis, ei'q; cœleſtes celebrant exequias ad laudem Redemptoris. Vere glorioſiſſimus inter martyres Martyr iſte diuinus, cuius funus non fertur loculo, non eget baiulo, ſed nobili & inuſitato exequiarum genere caput in manibus portans, pedibus petit locum ſepulchri, ipſa ſtatione ſua deſignans, ubi debeat ſepeliri. Hæc uero licet dominus æternæ beatitudinis gremio confoueret, pia tamen ſanctiſſimi corporis gleba debito negligentius & æquo incultius tunc tempôris humata eſt. Id enim habebat articulus temporis catholicos nimium infeſtinantibus hæreticis. Poſt eam uero perſequutionem, quam in ultionem huius ſceleris et hæreticæ impietatis, ſub Attila Hunorum rege cœleſti iudicio facta, ſupra retulimus, cum eccleſijs Chriſti reddita eſſet pax ſanctorum precibus diuinæ animaduerſionis iram propiciãtibus, ſancti Albani tumba cœpit miraculis celebrari, & multo populorum conuentu frequentari: quia uidebant qualiter dominus ſanctum ſuum mirificaret, & quomodo magnificentiam ſuam in eo exaltaret. Videbant eñ eius inibi florere orationes, choruſcare uirtutes, eius'q; meritis multa p etentibus præſtari beneficia, infirmantibus ſanitatum dona, omnis'q; qui ad eum de quacunq; tribulatione clamaturus ingrediebatur, protinus impetrata cõſolatione lætus regrediebat. Videbant ibi illuminari cæcos, inſolitos greſſus erigere claudos, omnium'q; membrorum dolores & morborum languores in ſanitatem priſtinam reuocari. Inde Chriſtiana religione ducti, prout tunc temporis erat copia, ſuper ſacrum cinerem paruæ molis eccleſiam fabricant, altare dedicant, eius ſe patrocinio commendantes, ſancti'q; corporis loculum præ omnibus uenerantes. Aliquanto autem proceſſu temporis euoluto, cum iam ciuitas ad integrũ eſſet renouata, & Chriſtiana religio tam catholice q; canonice ad plenum redintegrata, uenerabilis Richolfus à præſulatu magni Bonifacij tertius, ſanctæ Moguntinæ ſedis archiepiſcopus, ſicut uidebat locum ſancti Albani miraculis choruſcare, ita hũc fabricis, alijs'q; diuinis cultibus aggreſſus eſt honorare, fundans primo Baſilicam tanto nomini condebitam. Cuius fabricæ modum & extructuram, quia promptum eſt oculis cernere, non eſt opus chartis intexere, eſt'q; ſuperfluum, ut literis uel lectione depingatur. Cuius facie

uel ſpecie

uel ſpecie omnis ingrediens delectatur. Super ſacrũ uero cinerem mauſolęum erexit, quod auro ac gemmis, argento quoqꝫ,ubi competebat, ueſtiens,diligenter undiqꝫ contexit. Addidit prӕterea in cultũ ſanctuarij & in miniſterium altaris uaſa aurea & argentea,ſacris miniſterijs idonea,ſacras quoqꝫ ueſtes diuinis officijs,prout tempus dictat, competentes. Conſtruxit etiam omnis regularis uitæ officinas,quas uoluit ſeruorum Dei inibi degentium ad perpetes martyris excubias eſſe receptacula,ut eius ſuffragantibus meritis ipſi eum in æterna recipiant tabernacula.Obtulit præterea ſancto martyri ſumptus deo famulantium prædia uillasq́ꝫ,& eccleſiarum decimas, quas ſancto altari rata aſtipulatione firmauit,ſcriptisq́ꝫ teſtamentis perpetua ſtabilitate legauit. Idem aũt uenerabilis locus in tanta celebritate cepit haberi,ut non tantum eiuſdem regiæ urbis Pontifices, uerumetiam regni primores cum defungerentur, non alibi ſe poſcerent ſepeliri. Siquidem in argumentum fidei intra & circa Eccleſiam quoquo uerſum extant mauſolæa ſingulorum nominũ & obitus diẽ titulis deſignantia.Sed & potentiſſimus ille Carolus Magnus & orthodoxus Imperator cum Faſtrada coniũx eius apud Frankinfurt diem obiſſet, tam nobile funus ad monaſterium ſancti Albani præcepit deferri, & aquilonari ueſtibulo ante altare ſanctæ Mariæ terram terrę præcepit mandari.Argumento eſt titulus monumenti eius in eiuſdem ueſtibuli pariete intra fornicem deſcriptus,pro cuius animę remedio quædam ſancto martyri contulit prædia, unde hodie & fratribus miniſtratur dieta. Iam nunc ſufficiat de innumeris pro compendio pauca libaſſe.Si enim narrando ſingula percurram, paritura eſt prolixitas faſtidij notam. Vere felix tali patrono Moguntia olim quidẽ peruicacia hæreticæ ſuperſtitionis ferrea,nunc uero obſeruantia diuinæ religionis aurea:aurea inquam felix Moguntia,quę tanti martyris ſanguine purpuratur, quæ tam pretioſi cineris techa conſecratur, quæ uictorioſi huius agoniſtæ triumpho coronatur, in cuius ueneratione regina aſſurgit,Gallia nobilis adplaudit,Germania,imò tota congaudet Eccleſia.Quia ergo de perpetua huius precioſiſſimi martyris non dubitamus gloria,quam in cœleſti angelorum meruit curia,nos qui eius indigemus interceſſione cœleſtem eius natalem quia continuatim nequimus, uel annuatim celebremus, ut eius ſuffulti meritis ad eam pertingamus gloriam,quam ipſe in conſpectu regis ſui,pro quo paſſus eſt,poſſidet, non annuam,ſed continuã. Glorioſiſſimus igitur martyr Albanus pelliciam tunicã mortalitatis pro defenſione ueritatis exuens, & mortalitatis materiæ tributũ in Chriſti defenſione perſoluens,paſſus eſt undecimo Kl. Iulij,ſub Iuniore Theodoſio Auguſto,ęternaliter regnante dño noſtro Ieſu Chriſto in dextera paternæ maieſtatis, qui cũ eodẽ patre ingenito, & ſpiritu ſancto ipſe primogenitus & unigenitus unus & uiuus & uerus deus uiuit & regnat per immortalia ſæcula ſæculorum,Amen.

f S. Per

S. PERPETVA ET FELICITAS.

Ex S. Auguſ. de tempore barbarico Cap. 5.

VIcerunt martyres mundum, inter quos martyres mares etiam fœminæ repertæ ſunt fortiores. Ante paucos dies Natalicia celebrauimus martyrum Perpetuæ & Felicitatis, comitum. Et cum tot ſint ibi uiri, quare iſtæ duæ præ omnibus & nominantur: niſi quæ infirmior ſexus aut æquauit, aut ſuperauit uirorum fortitudinem? Vna earum erat prægnans, alia lactans: Felicitas parturiebat, Perpetua lactabat. Sed tamdiu Perpetua lactauit, quādiu acciperet ab illo paſtore ſimul & patre buccellā lactis: qua accepta, dulcedo Felicitatis Perpetuæ eam fecit contemnere filium, ſpernere patrem, nō inhærere mundo, perdere animam pro Chriſto. Felicitas uero, quæ ſociam habebat Perpetuam, & parturiebat, & dolebat: obiecta beſtijs gaudebat potius quàm timebat. Quæ uirtus in fœminis qualis eſt gratia: quę cū ſe infundit, nullum indignum iudicat ſexum. Gratias gratiæ Dei reparauit enim ſexum mulebrem. In opprobrium magnum mulier remanſerat: quæ ab initio per mulierem unam Euam deiecit, ſed Chriſtus natus ex uirgine, multas fœminas exaltauit. Perpetua & Felicitas caput calcauerunt ſerpentis, quod Eua ad cor ſuum intus admiſit. Iſtam deduxit falſa promittendo, illas non ualuit ſuperare ſæuiendo. Illam decepit in Paradiſi felicitate: has non potuit adire nec ſubſtantiarum depoſita poteſtate. Illius inter paradiſi delitias ruinam: harum inter pœnas fortitudinis conſtantiam ipſe quodammodo diabolus expauit. Meritò ſic ſunt exaltatę, meritò uiris uel coæquatæ, uel prolatæ. Quis enim in Chriſto Ieſu non ſit ſeruus, neque liber, non ſit maſculus, neque fœmina, ſed omnes ſint unum occurrentes in uirum perfectum; deſcendit tamen hoc donū ex magna gratia. Perpetua enim & Felicitas, nomina iſtarum ſanctarum fœminarum, merces eſt ſanctorum omnium martyrum.

De eadem Felicitate ex Gregorio Mag. in Euangelia, Homilia iij. fol. ccc. xj. ſuper Euangel. Matth. xij. Ecce mater eius, &c. Ad quā rem nobis idoneè confirmandam adeſt beata Felicitas, cuius hodie Natalicia celebramus, quæ credendo extitit ancilla Chriſti, & prædicando facta eſt mater Chriſti.

GREGORIVS I.

GRegorius patria Romanus, patre Gordiano, uiro ſenatorio, uno omnium conſenſu, inuitus etiam, pontifex creatur, anno domini DC. ac XIX. Monachus nanque erat, ac Leuita. Is autem cum principis conſenſus requireretur (ut antea dixi) nuncios cum literis miſerat, qui Mauritium obſecrarent, ne pateretur electionē cleri & populi Romani ea in re uālere. Interceptæ ſunt literæ à prefecto urbis, ac diſcerptæ, ſcriptæque aliæ, quibus rogabatur, ut quem populus

ac clerus

ac clerus in pontificē legiſſet, eundem imperator confirmaret, quo nihil ei nunciari iucundius ac gratius potuit, cum ſecū familiariter, dum Conſtantinopoli erat Gregorius, uixiſſet, filiumq́ꝫ eius è fonte baptiſmatis leuaſſet. Remittit itaqꝫ Mauritius nuncios, ac quidem properè, qui Gregorium confirmarent, cogerentq́ꝫ hominem ſanctiſſimum, pontificatus gubernacula in tanta perturbatione rerū ſuſcipere. Is itaqꝫ non ſibi ipſi, ſed utilitati hominum, ac honori diuino conſulens, quem certè ob religionem & pietatem rebus omnibus ſemper antetulerat, ſpretis opibus, poſthabitis uoluptatibus, atqꝫ omni ambitione & potentia. Gubernacula reipublicæ Chriſtianæ ſuſcipiens, ita uixit, ut uſqꝫ ad tempora noſtra neminem ex ſucceſſoribus parem habuerit, nedum ſuperiorem uel ſanctitate uitæ, uel diligentia in rebus agendis, uel doctrina & ſcriptis. Nam & librū de ſacramentis compoſuit, & Antiphonariū tam diurnū qꝫ nocturnū, & cōmentarios in Ezechielē, in quadraginta Euangelia: in Iob quoqꝫ (ut dixi) allegorice, ad mores & hiſtoriam reſpiciens, eleganter ſcripſit. Edidit & libros quatuor in dialogo, & librum, quē paſtoralem appellauit, ad Iohannem Epiſcopum Rauennatem, de ratione gubernandæ Eccleſiæ. Inſtituit præterea, ne quid ornatus & concentus inter ſacrificandum deeſſet, ut Antiphonæ canerentur: hęc uulgo introitus uocant. Eius quoqꝫ inuentum eſt, ut nouies kirie eleyſon caneretur, & alleluia, interpoſitis Septuageſimæ diebus uſqꝫ ad Paſcha. Cantatur etiam poſt Euangelium, poſt cōmunionem ſuo mandato. Idem quoqꝫ in Canonem redegit, Dieſq́ꝫ noſtros in tua pace diſponas. Præterea uerò ſupplicationes maiores, quas Gręci letanias uocant, primus inſtituit. Stationum quoqꝫ magnam partem, maxime autem quæ in baſilica Petri habentur, die natali Ieſu Chriſti, in Epiphania, in dominica paſſione, in albis Paſchę, in aſcenſione, in Pentecoſte, natalibus Apoſtolorum, in tertia dominica aduentus, in dedicatione eiuſdem baſilicæ, die feſto ſancti Andreæ, in cathedra Petri, dū maior letania fit in ſabbato quatuor temporum. Quid plura de hoc ſanctiſſimo uiro commemorem? cum omnis inſtitutio eccleſiaſtici officij, ueteris præſertim, ab eo ſit inuenta & approbata, quem quidem ordinē utinam ſequeremur. Non abhorrerent hodie à lectione officij uiri docti, quemadmodum faciunt propter barbariem (neſcio quam) illi latinitati & compoſitioni additam. Ne uerò ulla in re uir ſanctiſſimus Eccleſię deeſſet, ſynodū habuit apud ſanctum Petrum quatuor & uiginti Epiſcoporum, qua certe multa ſuſtulit, quæ nocitura, multa etiam addidit, quę profutura fidei noſtræ uidebantur. Miſit et uiros optimos in Britanniam, Auguſtinum, Melitū, & Ioannem, cumq́ꝫ his monachos quoſdam probatiſſimæ uitæ, quorū monitis & prædicationibus fidei noſtræ dogma Angli tum primū integre receperunt. Rediere etiam Gotthi Gregorij opera ad unionē catholicæ fidei. Sunt præterea, qui ſcribant, Gregorium dialogum ſuum

de moribus ad Theudelindam Longobardorũ reginam miſiſſe, cuius lectione præferocem & indomitum uiri ſui Antharis animum ad religionem & mitiorem cultum redigeret. Erat enim matrona inſignis, & fidei Chriſtianæ ſtudioſiſſima. Nam & baſilicam beati Ioannis baptiſtæ Modoétiæ ædificauit, quod oppidum decem millibus paſſuum a Mediolano diſtat: & eandem eccleſiam prædijs ac uaſis aureis ornauit. Ferunt eo tempore, quo Hermichildus à patre Leuigildo Gotthorũ rege interfectus eſt, ꝙ fidem catholicam confiteretur, Ieſu Chriſti tunicã, quæ ſorte uni militum obtigerat, inuentam eſſe apud urbem Zaphat in arca marmorea eo loci repoſitam, Thomæ Hieroſolymitani epiſcopi, & Ioannis Conſtantinopolitani, ac Gregorij Antiocheni tempore. Interea uero Mauritius ſuperatis in Hetruria & Campania Hexarcho Romano duce, Longobardis in omnia uitia & omnem arrogantiam prolapſis, legem tulit, ut qui Romanę militiæ aſcriptus eſſet, niſi finita militia, aut mancus & debilis ex uulnere factus, deo militare non poſſet. Hanc ob rem motus Gregorius hominem admonet, ne eius religionem impuguet, cuius benignitate ex infima ſorte hominum ad ſummũ gradum dignitatis peruenerat. Præterea uero cum Ioannes Conſtantinopolitanus epiſcopus habita Græcorum ſynodo ſeipſum œcomenicum, id eſt uniuerſalem patriarcham creaſſet, monuiſſetq́ꝫ Gregoriũ Mauritius, ut Ioanni obtemperaret, reſpondit homo conſtantis ingenij & fidei, poteſtatem ligandi & ſoluendi Petro traditam, eiuſq́ꝫ ſucceſſoribus, nõ epiſcopis Conſtantinopolitanis: proinde deſineret iram dei in ſe cõcitare, dum ſeditiones ſtudioſe nimium in eius eccleſia ſerit. Nequaꝗ uero his malis contentus Mauritius, reuocatis militibus ſuis, qui in Italia erant, Longobardos adhortatᷓ, ut ſpretis fœderibus iam ictis Romanos adorirentur: quare Agilulphus ex Ciſalpina mouens uaſtatis longe ac late Hetruriæ agris, quà iter faciebat, urbem Romam magnis illatis calamitatibus integrum annum obſedit, quo quidẽ tempore Seuerus Aquileienſis epiſcopus in hæreſim ꝓlapſus eſt, quæ multorum malorum ſeminarium fuit. Nam Seuero mortuo Aquileienſis eccleſia bifariam diuiſa eſt, cum Agilulphus Longobardorum rex, Ioannem Aquileienſem, Gregorius Candianum Gradenſem Foroiulianis epiſcopos pręfeciſſent. Agilulphus uero omiſſa ſpe potiundæ urbis obſidionẽ ſoluens, Mediolanum redijt. At Mauritius non ſponte, ſed coacte pœnitentia ductus, cum Gregorio mitius agere cœpit, ꝙ intellexerat quendã monachi habitu indutum, ſtrictum gladium in manu tenentem in foro Conſtantinopolitanọ clamaſſe, Imperatorem breui gladio moriturum: hoc idem eius ſomnium confirmauit, quo ſe uxorem ac liberos cædi uidebat. Interim uero milites ſtipendijs ſuis defraudati, Phocam centurionẽ imperatorem creant, & Mauritium obtruncant, undeuigeſimo imperij ſui anno. At Gregorius exornatis quibuſcũꝗ rebus potuit baſilicis Romanis

manis, dedicatáq; Gotthorum eccleſia, quæ in ſuburra eſt Agathę martyris nomine, Fl. Ricimerij uiri conſularis opus (ut literæ miſſiuæ indidicant) paternam domum in Cliuo Scauri poſitam non longe á circo maximo in monaſterium redegit: quo in loco & hoſpites continuo accipiebat, & pauperes undiq; cõfluentes, cibo & potu in uita retinebat. Vir certe omni laude dignus, ſi uitam, ſi mores, ſi doctrinam, ſi ſolertiã in rebus tum diuinis tum humanis inſpicis. Neq; eſt, cur patiamur Gregorium hac in re á quibuſdam literarum ignaris potiſſimum carpi, q ſuo mandato ueterum ædificia ſint dirupta, ne peregrini & aduenæ (ut ipſi fingunt) ad urbem religionis cauſa uenientes, poſthabitis locis ſacris, arcus triumphales & monumenta ueterum cum admiratione inſpicerent. Abſit hæc calumnia á tanto pontifice Romano, præſertim cui certè poſt deum patria quàm uita charior fuit. Multa profecto ex collapſis ædificijs excedit uetuſtas. Multa præterea demoliũtur homines ædificandi gratia, ut quotidie cernimus. Impacta illa foramina, quæ tum in concauo fornicum, tum in coniuncturis marmorum quadratorum'ue lapidum uidentur, non minus á Romanis, q̃ á barbaris auellendi æris cauſa crediderim. In fornicibus enim, quo leuior eſſet moles, ollas cum numiſmatibus collocabant. Lapides uero quadratos æneis clauis firmabant. Factum id quoq; á Romanis dixi, ſi Epirotæ, Dalmatæ, Pannonij, & fex totius orbis terrarum huc miſſa Romani appellari poſſunt, Gregorius autem confirmata omni ratione eccleſia dei anno xiij. menſe vj. die x. pontificatus ſui moritur: Phocæ uero imperatoris anno ſecundo: ſepeliturq́; collachrymantibus omnibus in baſilica Petri ante ſecretarium, quarto Idus Martij.

S. BENEDICTVS CONFESſor Domini.

BEnedictus ex Nurſia ciuitate claris parentibus ortus, & Romæ liberalibus diſciplinis eruditus, ab ipſa infantia Chriſtum egregia pietate coluit, & miraculis claruit. Quod ut faceret expeditius, in ſolitudinem & ſpecum quandam profundam, ad locum qui dicitur Sublacus, ſeceſſit: Vbi triennio latuit cunctis hominibus incognitus, præter Romanum monachum, qui ei neceſſaria ſubminiſtrabat. In qua ſolitudine, quum die quodam diabolica tentatione, ardore libidinis ureretur, ſe in ſpinis & uepribus nudum uolutauit, donec laceratus & cruentus tentationem ſuperaret. Deinde uocatus á quibuſdam monachis, ut ipſorum monaſterio præeſſet: quidam ipſorum diſſoluti quũ pauló ſæuerius ab eo tractarent, ipſum uenenato uino necare conſtituerunt. Quod quũ ei in poculo uitreo porrigerẽt, ille rem diuinitus cognoſcens, ſolo ſigno Crucis manufacto, uas intactum mirabiliter confregit: Et dimiſſo monaſterio, ad ſolitudinem remeauit. Quo quum

Ex Rhoquigno-nio.

multi diſcipuli cõueniſſent,duodecim monaſteria conſtruxit, quæ optimis inſtitutis, exemplo ſanctitatis, multis etiam ſequentibus ſignis fundauit, monachorumq́ꝫ Regulam prudentiſſime ac luculenter ſcripſit. Hæc ille. Porrò,ſi cui libet plura de S. Benedicto, Euangelico uiro, noſſe, is legat D. Gregorij dialogorum lib. ij. à principio. Is author Scholaſticæ quoqꝫ ſororis Benedicti hiſtoriam attingit.

HYMNVS AD DIVVM BENEDICTVM.

HVc ades ô Benedicte,meos neu deſpice cantus,
Huc ades Orphea diue canende lyra.
Vre puer coſtum Aſſyrium redolentibus aris,
Vre & odoratis plurima thura focis.
Digne ſenex populi precibus,uotiſq́ꝫ potentûm
Digne ſenex,aræ cui ſacra mille parent.
Mille canant, pater euge pater Benedicte, tibi omnis
Turba,chorusq́ꝫ omnis cantitet,euge pater.
Hic uel mille aras tibi maxime Chriſte dicauit,
Mille arces,mille & mœnia, mille tholos.
Primus & hic Italæ poſuit ſacraria genti,
Et clauſit ſacros mœnia in una choros.
Huic & ſæuities conceſſit barbara,& hoſtis
Armatus miti uictus ab ore uiri eſt.
Totq́ꝫ uirûm ductor,& tantis inclytus actis
Proſtratus geminos corruit ante pedes.
Quid maius radians uidit ſol? & tibi plauſit
Chriſtus, & è cœlo nuncia ſigna dedit.
Inſtaura iam thura puer,cane ſancte ſacerdos:
Ingeminent laudes tympana pulſa nouas.

ADNVNCIATIO ANGELICA.

:Olympo
LAbitur,& ueniens fulgentes explicat alas
Nuncius,& celeri penetrat ſecreta uolatu
Limina.ad ingreſſum ſubitæ perterrita lucis
Extulit attonito titubantia lumina uultu:
Et formam mirata uiri tabeſcere caſtum
Pectus,& inſidias metuens palleſcere cœpit
Aliger arguta referans noua nuncia uoce:
Pone metus,inquit,Superis gràtiſſima uirgo,
Lætus ab æcherea uenio tibi nuncius arce
Æterni iucunda ferens mandata Tonantis.
Conceptura nouos ullo ſine ſemine fœtus,

Et

Et prolem paritura Dei,materq́ꝫ futura es
Stirpis Olympiacæ tactus non paſſa uiriles,
Et Deus ipſe tuam ueniens labetur in aluum
Greſſibus occultis, tuaq́ꝫ intra uiſcera corpus
Ipſe ſibi formans poſt nonæ tempora Phœbes
Exiȷt humanæ uelatus imagine formæ
Arma ferens pacis uenit,atqꝫ ſalutifer orbi.
Propterea ſanctam dabis atteſtata ſalutem
Nomina,in immenſum creſcet,uenturaq́ꝫ magno
Sæcula conſenſu templis congeſta ſuperbis
Dona ferent illi,rutilo qua ſurgit ab ortu
Lucifer, heſperias & qua declinat in undas,
Qua micat Arctophylax,latum qua ſuſtinet orbem
Axis inocciduus,reſonans qua naſcitur Auſter.
Imperio premet omne genus telluris & undæ,
Poſſeſſurus opes cœliq́ꝫ habiturus honorem
Perpetuum,& mundum æquatis recturus habenis.
Sed neqꝫ fulgentes auro radiante coronas,
Nec Tyrios regum feret ornamenta colores.
Non illi ſublime domus dabit ardua culmen,
Marmora nec tollet ſubeuntibus alta columnis
Viuenti,non Martis opus,non ærea tela
Tractabit,rigido non oppida milite cinget,
Non ruet aërias arces,non æquora grandi
Claſſe premet,non hinnitus laudabit equorum,
Nec quæ bella mouent horrenti claſſica cantu,
Ferrea nec mittet captos in uincula reges
Nec populo illuſtres ducet ſpectante triumphos.
Scilicet hæc homines curant,nos alta tenentes
Qui regimus totum damus hæc non quærimus orbem.
Non illi humana bellum eſt cum gente, ſuperbum
Spirituum genus atqꝫ procax,atroxq́ꝫ quod auſu
Diuinum ingenti iam uulgo uſurpat honorem
Impetit,huc belli uires,huc dirigit omne
Robur,& hæc agitur non ferro pugna,ſed aſtu
Quid fieri maius poterit, quàm trudere diuos
Sedibus antiquis & auito pellere regno?
Sed grauis humanas premit ignorantia mentes:
Nam quod promittunt uenturo oraculo Chriſto
Imperium mortale putant,uatemq́ꝫ futurum
Terrena tantum ducunt à ſtirpe,Deumq́ꝫ
Eſſe negant.

Fœlices

Fœlices annos,& quæ tua protulit ætas
Aurea non Cæſar renouauit ſæcula,uerum
Tuq́ puerq́ tuus : nam primi dulcia mundi
Tempora conuerſo cœperunt currere greſſu.
Læta quies oritur,niueis pax aurea pennis
Deſcenſuram.

Nuncius hæc. humilis firmato pectore uirgo
Imperio dixit magni parere Tonantis
Cogimur, & miti curuans caput annuit ore
Candida uirginitas,ſimplex prudentia, uelox
Et matura fides, humiliſq́ modeſtia totos
Lætitia impleuit cœlos & ſydera cantu.
Tum diuina grauem ſubitis conceptibus aluum
Extulit,atq́ ſinus ſoboles extendit onuſtos.
Sicut in adductos penetrat cum lubrica folles
Aura,cauernoſum ſurgens tumor exit in orbem.
Mirata eſt creuiſſe uterum natura, ſuumq́
Eſſe negauit opus trepidas ut uirginis aures
Aliger afflauit cœleſti nuncius ore.
Diuulgata polo res eſt, myſteria norunt
Ætherij ciues,Mariæ tunc æthere toto
Nomen honoratum,cœli cantata Theatris
Virginitas fœcunda fuit nondum agnita nigris
Manibus,infernoúe Ioui,ſub hypoſtaſin unam
Naturæ coire duæ.

Temporeq́ ex illo ſemper toto æthere uirgo eſt
Angelicis prælata choris,& dignior omni
Agmine ſpirituum rutilo.

AD ANGELISMON SEV ANNVNCIATIONEM
puriſſimæ Dei genitricis Mariæ.

ANgelus præantiſtes è cœlo miſſus eſt dicere Dei genitrici: Aue, & cum incorporea uoce, corporeũ factum te aſpiciens domine,obſtupuit, & ſtetit clamans ad eam hæc: Aue, per quam lætitia effulget. Aue, per quam nocumentum deficiet. Aue, Adam cadentis reuocatio. Aue,lachrymarum Euæ redemptio. Aue, altitudo difficile acceſſibilis humanis intellectibus. Aue, profunditas difficultis contemplabilis & angelorum oculis. Aue, quoniam es regis cathedra. Aue, quoniam portas portantem omnia. Aue, ſtella manifeſtans ſolem. Aue,uenter diuinæ incarnationis. Aue,per quam renouatur creatio. Aue,per quam infans efficitur conditor. Aue,ſponſa innupta. Aſpiciens ſancta ſeipſam in caſtimonia,inquit Gabriel audacter: Admirabile uocis tuæ,difficile percepta meæ animæ uidetur,inſeminatæ enim

tæ enim conceptionis fœturã quo pacto dicis,clamans alleluia. Cognitionem incognitam cognoſcere uirgo quęrens clamauit:adminiſtrantẽ ex lumbis caſtis,filium,quo pacto eſt naſci poſſibile? dic mihi. Ad quam ille dixit in timore niſi clamans ita: Aue, conſilij arcani ſacerdos. Aue, ſilentij indigentium fides. Aue,miraculorum Chriſti procemium. Aue, dogmatum ipſius caput. Aue,ſcala cœleſtis,per quam deſcendit Deus. Aue,pons traducens terreſtres ad cœlum. Aue,angelorũ diuulgatum miraculum. Aue,dæmonum diuulgatum uulnus. Aue,lumen ineffabiliter generans. Aue, quo pacto nullum docens. Aue, ſupergradiens cognitionem. Aue, fidelium illuſtrans mentes. Aue, ſponſa innupta. Poteſtas altiſſimi obumbrauit tunc ad conceptionem nuptiarum experti,atq; fructiferum huius uentrem,ut agrum oſtendit ſuauem omnibus uolentibus metere ſalutem in pſallendo ſic:Alleluia. Habens Dei plenum uirgo uentrem, currit ad Heliſabet. Infans autem illius ſtatim agnoſcens huius ſalutationem,gauiſus eſt, & ſaltibus ut cantibus clamabat ad Dei genitricem: Aue, germinis marceſcibilis palmes. Aue,fructus incorrupti poſſeſſio. Aue,agricolam agricolata humanum. Aue, plantatorẽ uitæ noſtrę producens. Aue,aruum germinans fertilitatem miſericordiarum. Aue,menſa ferens abundantia propitiationum. Aue, quoniã paratum deliciarũ reuireſcere facis. Aue,qm̃ portum animarũ paras. Aue,acceptũ legationis incenſum. Aue,totius mundi propitiatio. Aue Dei ad mortales bona uoluntas. Aue mortaliũ ad Deum fiducia. Aue ſponſa innupta. Fluctuationẽ intus habens rationum ambiguarũ caſtus Ioſeph perturbatus eſt ad innuptã te aſpiciens,et cælantẽ nuptias ſuſpicans irreprehenſa, diſcens autẽ tuam conceptionem ex ſpiritu ſancto,dixit alleluia. Audierunt paſtores angelos cantantes, corpoream Chriſti præſentiam, & currentes ut ad paſtorem, aſpiciunt hunc, ut agnum immaculatum in uentre Mariæ paſtum, quam laudantes dixerunt: Aue, agni & paſtoris mater. Aue, caula rationalium pecudum. Aue inuiſibilium ferarum telum. Aue, paradiſi ianuarum apertorium. Aue,quoniam cœleſtia congaudent terræ. Aue,quoniam terreſtria coexultant cœlis. Aue, Apoſtolorum non ſilens os. Aue,certantium inuicta fiducia. Aue,firmum fidei firmamentum. Aue, ſplendida gratiæ cognitio. Aue,per quam ſpoliatus eſt infernus. Aue, per quam induti ſumus gloriam. Aue, ſponſa innupta. Ad Deum currentẽ ſtellam uidentes Magi, huius ſecuti ſunt ſplendorem, & ut lucernam tenentes ipſam,ueſtigauerunt fortem regem,& præuenientes lætati ſunt clamantes alleluia. Viderunt filij Chaldæorum in manibus uirginis qui fecerat manu homines, & dominum cognoſcentes ipſum, & ſi ſerui ſumpſit formam, feſtinarunt donis uenerari, & clamare benedictæ. Aue, aſtri inoccidini mater. Aue,lux myſticæ diei. Aue,deceptionis fornacem extinguens. Aue,trinitatis ſacerdotes illuminans. Aue, tyrannum inhu-

manum expellens è principatu. Aue, dominum humanum oſtendens Chriſtum. Aue, à barbara redimens cultura. Aue, à cœno liberans operum. Aue, ignis adorationem quieſcens. Aue, à flamma affectuum abſoluens. Aue, fidelium dux caſtitas. Aue, omnium generationum lætitia. Aue, ſponſa innupta. Nuncij à Deo ducti facti ſunt Magi, conuerſi ſunt in Babylonem cum perfeciſſent tuum oraculum, & nunciaſſent te Chriſtum omnibus, & dereliquiſſent Herodem illuſum neſcientem cantare alleluia. Cum illuſtraſſes in Ægypto illuminationem ueritatis expuliſti mendacij tenebras. Nam idola huius ſaluator non ferentia tuam fortitudinem, ceciderunt. Ex his autem liberati nunc clamant ad Deiperam: Aue, correctio hominum. Aue, depreſſio dęmonum. Aue, deceptionis robur conculcans. Aue, idolorum dolum arguens. Aue, mare ſummergens Pharaonem ſtolidum. Aue, petra potum præbens ſitientibus uitã. Aue, ignea columna ducẽs eos qui in tenebris ſunt. Aue tegmen mundi latius nebula. Aue, cibæ mannæ ſuſceptiuę. Aue, deliciarum ſanctarum miniſtra. Aue, terra annunciaonis. Aue, aqua fluit mel & lac. Aue, ſponſa innupta. Migraturo Simeone à præſenti ſæculo deceptore, traditus es quaſi infans ei, ſed cognitus fuiſti ei Deus perfectus. Ideo obſtupuit tuam ineffabilem ſapientiam clamans: Alleluia. Nouam ædificationem demonſtrans conditor nobis ab eo factis ex inſemine germinans uentre, & ſeruans ipſam, ut erat, incorruptam, ut miraculum uidentes, laudemus ipſam clamãtes: Aue, flos incorruptionis. Aue corona continentiæ. Aue reſurrectionis formam illuſtrans. Aue, angelorum uitam demonſtrans. Aue arbor ſplendidi fructus, ex quo nutriuntur fideles. Aue lignum bonæ umbræ foliorum, ſub quo teguntur multi. Aue, quę peperiſti ducem errantibus. Aue, quæ genuiſti redemptorem captiuis. Aue iudicis iuſti placatio. Aue multorum errantium uenia. Aue dilectio omne deſyderium uincens. Aue ſponſa innupta. Admirabilem partum intuiti peregre eamus à mundo, mente in cœlum tranſpoſita. Propterea igitur excelſus in terra apparuit humilis homo uolens trahere ad celſitudinem ſibi clamantes alleluia. Totus erat in inferioribus, & à ſuperioribus non penitus aberat, inconſcriptibile uerbum. Deſcenſus enim diuinus non tranſmutatio autem localis facta eſt. Et partus ex uirgine deicipia audiente hæc: Aue Dei incomprehenſibilis regio. Aue uenerandi myſterij ianua: Aue infidelium ambigua auditio. Aue fidelium certa locutio. Aue currus ſanctiſſimum eius, qui ſupra Cherubin. Aue habitatio optima eius, qui ſupra Seraphim. Aue, quę contraria in idem adduxiſti. Aue uirginitatem, & phœturam iugans. Aue, per quam ſoluta eſt tranſgreſſio. Aue per quam apertus eſt paradiſus. Aue clauis Chriſti regni. Aue ſpes bonorum ſæculorum. Aue ſponſa innupta. Omnis natura angelorum obſtupuit ob magnum incarnationis opus; Inacceſſabilem enim ut Deum ſpeculabatur

batur omnibus acceſſibilem hominem nobiſcum quidē conuerſantem, audientem autem ab omnibus alleluia. Oratores ſonoros ut piſces mutos uidemus in te deipera. Dubitant enim dicere, quonam modo & uirgo manes, & parere potuiſti. Nos autem myſterium admirantes, fideliter clamamus: Aue ſapientiæ Dei receptaculum: Aue prouidentiæ ipſius ærarium. Aue ſapientes inſipientes oſtendens. Aue arte loquentes indiſertos redarguens. Aue, quoniam inſaniuerunt graues indagatores. Aue, quoniam aruerunt fabularum poëtæ. Aue Athenienſium nodos abrumpens. Aue piſcatorum ſagenas implens. Aue profundi ignorantiam extrahens. Aue multos in̄ cognitione diteſcens. Aue ratis uiolentium ſaluari. Aue portus uitæ nautarum. Aue ſponſa innupta. Saluare uolens mundum cunctorum ornator, in hunc ipſe nuncius uenit, & paſtor exiſtens, ut Deus per nos apparuit ſecundum nos homo. Simili enim ſimile cum accerſiuiſſet, audit ut Deus, alleluia. Murus uirginum ô deipara uirgo, & omnium in te confidentium. Nam cœli & terræ præparauit te ô immaculata, cum habitaſſet in mitra tua, & omnes acclamare docuiſſet: Aue columna uirginitatis. Aue ianua ſalutis. Aue princeps intelligibilis reformationis. Aue datrix diuinæ bonitatis. Aue, tu enim regenuiſti conceptos turpiter. Aue, tu enim admonuiſti captos mente. Aue, correptorem mentium arctans. Aue, ſatorem puritatis enixa. Aue thalamus ſponſalitij. Aue fideles domino aptans. Aue pulchra puellarum nutrix uirgo. Aue animarum ſponſa ornatrix ſanctarum. Aue ſponſa innupta. Laus omnis minuitur extendi feſtinans multitudine multarum miſerationum tuarum æque numerabiles pſalmos, & cantus afferentes tibi rex ſancte nihil perfecimus dignū eorum quæ dediſti ad te clamantibus alleluia. Luminis acceptricem lampadem ijs qui in tenebris apparentem uidimus ſanctam uirginem: nam immateriale accedens lumen, ducit ad cognitionem diuinam omnes ſplendore mentem illuminans, clamore autem honorans hæc. Aue radie intelligibilis ſolis. Aue facula inoccidui luminis: Aue fulgur animas illuſtrans. Aue, ut tonitru inimicos perterrefaciens. Aue, quoniam à te multiflua oritur illuminatio. Aue, quoniam multi numeris per te ſcaturit fluuius. Aue lauacri figurans formam. Aue poculum miſcens exultationem. Aue odor Chriſti beneuolentiæ. Aue uita figuratum conuiuium. Aue ſponſa innupta. Gratiam præbere uolens debitorum antiquorum omnium debiti ſolutor hominum. Venit per ſeipſum ad profugos ſuæ ipſius gratiæ, & ſciſſo chirographo, audit ab omnibus alleluia. Canentes tuum partum laudamus te omnes ut animatum templum deipera. In tuo enim habitans uentre tenens omnia manu dominus ſāctificauit, glorificauit, edocuit clamare tibi omnes: Aue tentorium Dei & Verbi. Aue ſancta ſanctis maior. Aue ſcriniū deauratū ſpiritu. Aue depoſitum uitæ inexpenſum. Aue precioſa corona regum piorū.

Aue honoranda ſacerdotum piorum: Aue eccleſiæ immota turris. Aue regni infracta mœnia. Aue per quam excitatur trophęa. Aue per quam inimici decidunt. Aue corporis mei medicina. Aue animæ meæ ſalus. Aue ſponſa innupta. O perlaudanda mater, quæ peperiſti ſanctorum ſanctiſſimum uerbum, accipiens nūc oblationem, ab omni libera calamitate omnes, & à futura redime animaduerſione clamantes alleluia.

MARIA ÆGYPTIACA.

Ex Paulo Diacono.

FVit quidam ſenex in Paleſtinæ monaſterijs, uir uitæ uenerabilis, & uerbo decoratus, qui ex ipſis cunabulis monachicis nutritus eſt moribus, Zozimas nomine. Nullus enim exiſtimet cognominatione nominis Zozimæ illum me dicere Zozimam, cui inter dogmaticos detrahebatur, ut putetur hęreticus. Nam hic alius atq; ille alius: multa enim inter utroſq; fuit differentia: hic orthodoxus monachicam elegit uitam in quibuſdam (ut dictum eſt) Paleſtinę monaſterijs, totam percurrens patrum conuerſationem, omni'q; orbi in abſtinentia repertus eſt præcipuus: ſimul'q; regulas ſibi traditas iuxta eorū certamina, infans dum eſſet, conſeruauit. Plura enim adinuenit de ſua propria natura, qualiter ſubditam ſpiritui carnem faceret. Nam ita fertur certaminibus ijſdem ſenex ignitus, ut pleriq; multotiens in propinquis monaſterijs aliquando & in longinquis degentes, ad eius currerent doctrinam, eius'q; imitarentur abſtinentiam, & eo informari atq; erudiri feſtinarent. Talis enim fuit ſeni uirtutis operatio, quę meditationem aliquando ſacri uerbi nunq; negligeret. Reficiendo autem uel à refectione ſurgendo opus ab eius manibus non deſijt. Dicebat ergo hic Zozimas, ꝙ ex ipſis matris finibus in eodē traditus monaſterio, quinquaginta ibidem degiſſet annos, monachicum curſum perficiens. Poſt hæc, ut ipſe retulit, moleſtabatur à quibuſdā cogitationibus dicens intra ſe: Perfectus ſum in omnibus, aliena doctrina minus egeo, putas'ne inuenitur quiſquam inter monachos, qui bonū mihi tradere aut ędificare poſſit, quod neſcio? aut quam ego operatus non ſum monachicā operam? Nec inueniri poteſt in deſerto uir philoſophus, qui me ſenſu uel opere præcellat. Hæc ſecum cogitans, pater quidam aſtitit ei, & dicit ad eum: Bene quidē in omnibus certaſti, optimi monachi cum curſum perfeciſti: uerūtamen tu cum nullum hominem putas eſſe perfectiorē, iam ſunt & aliæ ſalutis uiæ, quas ſi uis apprehendere, egredere de terra & de cognatione tua, & de domo patris tui, ut Abrahā ille in patriarchis opinatiſſimus, & ſequere me in quoddam monaſterium, iuxta Iordanē fluuium poſitum. E' ueſtigio ſenex ſequens præcipientem, egreſſus eſt monaſterium, in quo puſillus creuerat. Cum'q; perueniſſet ad Iordanem ſacratiſſimum flumē, ductus uoce clamantis in illud monaſteriū, in quod

deus iuſſerat eum uenire, manu atrij regiam pulſauit. Mox ut locutus eſt, quidam monachus regiam cuſtodiens, nunciauit eum abbati, qui ſuſceptus eſt ab eo, &c̄.

Tunc ergo Zozimas iuxta conſuetam regulam monaſterij, pertranſiuit Iordanem, paruumq́ꝫ ſecum detulit cibum ad ſuſtentationem corporis, & pannum, quo induebatur: equidem regulam adimplebat pertranſeundo heremum, tempore uero refectionis edebat cibum neceſſarium pro natura corporis. Soporē uero in terra paruū iacens capiebat, modicū guſtando ſomnū, ubi eum finis diei occupaſſet, atq́ꝫ iterū diluculo iter ſuum faciebat, inceſſabiliter augmentando curſum, habens deſiderium pertranſire heremum, ſperans aliquem reperire patrē in deſerto qui eum potuiſſet ædificare iuxta eius deſiderium. Currebat igitur ſecurus optimam uiam, ut ei permiſſum fuerat, feſtinanterq́ꝫ currebat. Viginti ergo dierum pergens iter, facta hora quaſi ſexta, paululum ſe abſtinuit ab itineris labore: eleuatisq́ꝫ oculis ad orientem, conſuetam ſibi celebrabat orationem. Solitus autem erat ſtatuto diei tempore, id eſt, tertia, ſexta & nona abſtinere ſe à ſui itineris curſu orationis cauſa, eleuansq́ꝫ oculos ad ſuperna, & reſpiciens ad dexteram, uidit in quodam loco ſtare quaſi umbraculum humani corporis. Stupefactus ac turbatus ualde, exiſtimabat fantaſma eſſe, quod uidebat, & ſignaculum ſibi redemptionis ſanctæ crucis faciens, ac completa oratione, uidit quandam ambulantem in parte meridiana, nudo nigroq́ꝫ corpore ex incendio ſolis exuſtam, capilli capitis eius ut lana Candana, atq́ꝫ parui uſq́ꝫ ad collum corporis deſcendentes. Dum hoc uideret Zozimas, admiratus repletusq́ꝫ gaudio magno, cœpit currere ad eandem partem, in qua prædicta uidebatur. Nam & illa quum Zozimā uidebat, ineffabili exultabat lætitia: quoniam uidebat, quod multorum annorum ſpacio minime reſpexerat, humanæ naturæ ſpeciem, neq́ꝫ alicuius animalis uel uolucris figurā. Miratur ergo Zozimas, qui uel qualis eſſet, quam uiderat, exiſtimans, ꝗ magnam uidiſſet perſonam. Dum enim illa uiderat de longe ad ſe appropinquantem, cepit gradu concito fugere ad interiora deſerti: Zozimas autem contemnens ſenectutis debilitatem faſtidiumq́ꝫ itineris, concito eam gradu ſequebatur, & illa magis fugam petebat. Erat aūt Zozimę curſus uelocior, & paulatim appropinquabat fugienti. Proximus aūt ei factus, ita ut etiam uox eius poſſet audiri, cepit Zozimas uociferare, talem emittens uocem cum lachrymis: Vt quid me fugis hominem ſenem & peccatorem ſerue dei uiui? Suſtine me quicunq́ꝫ ſis: coniuro te per deum, pro cuius amore hunc habitas heremum, ut recipias me debilem atq́ꝫ indignum ſenem. Coniuro te per illum, ad quē pro tantis tuis laboribus ſpem habes bonam & æternam tribulationem, colloquere mecum dulcedinis ac ſuauitatis uerba, & noli me derelinquere ſine mutua locutione, &c̄. ¶ Reliqua requirat lector in uitis patrum.

HYMNVS DE S. QVIRINO MARTYRE.

Ex Prudẽtio

INſignem meritis uirum
Quirinum placitum deo
Vrbis mœnia Siſciæ
Conceſſum ſibi martyrem
Complexu patrio fouent.
Hic ſub Galerio duce,
Qui tunc Illyricos ſinus
Vrgebat ditionibus,
Fertur Catholicam fidem
Inluſtraſſe per exitum.
Non illum gladij rigor,
Non incendia, non feræ
Crudeli interitu necant,
Sed lymphis fluuialibus
Gurges dum rapit, abluit.
Nil refert uitreo æquore,
An de flumine ſanguinis
Tingat paſſio martyrem,
Æque gloria prouenit
Fluctu quolibet uuida.
Summo pontis ab ardui
Sanctæ plebis Epiſcopus
In præceps fluuio datur,
Suſpenſum laqueo gerens
Ingentis lapidem molæ.
Deiectum placidiſſimo
Amnis uertice ſuſcipit,
Nec mergi patitur ſibi,
Miris uaſta natalibus.
Saxi pondera ſuſtinens.
Spectant eminus è ſolo
Doctorem pauidi greges,
Nam Chriſti populus frequens
Riparum ſinuamina
Stipato agmine ſepſerat.
Sed Quirinus ut eminens
Os circumtulit, heu ſuos
Exemplo trepidos uidet,
Nil ipſe proprij memor
Inter ſtagna pericli.

Confirmat pia pectora,
Verbis mirificis rogans,
Ne quem talia terreant,
Neu conſtans titubet fides,
Aut pœnam putet emori.
Dicentem fluitantibus
Amnis terga uehunt uadis,
Nec ſubſtrata profunditas,
Saxoq́;, & laqueo & uiro
Audet ſponte dehiſcere.
Senſit martyr Epiſcopus
Iam partam ſibi præripi
Palmam mortis, & exitus,
Aſcenſumq́; negarier
Æterni ad ſolium patris.
Ieſu cunctipotens, ait,
Haud quaquam tibi gloria
Hæc eſt inſolita, aut noua,
Calcare fremitum maris,
Prona & flumina ſiſtere.
Scimus diſcipulum Petrum
Quum ueſtigia tingeret
Mortali trepidus pede,
Dextræ ſubſidio tuæ
Subieciſſe ſalum ſolo.
Iordanem quoq; nouimus
Tortis uorticibus, uagum,
Dum fertur rapido impetu,
Ad fontem refluis retro
Confugiſſe meatibus.
Hæc miracula ſunt tuæ
Virtutis domine, ut modo
Suſpendar leue prænatans
Summo gurgite fluminis,
Cum collo ſcopulum traham.
Iam plenus titulus tui eſt,
Et uis prodita nominis,
Qua gentilis hebet ſtupor,
Abſoluas precor optime
Huius nunc animæ moras.

Quid

Quid poſſis, probat amicus,
Qui uectat ſilicem liquor.
Hoc iam quod ſupereſt cedo,
Quo nil eſt pretioſius
Pro te Chriſte deus mori.

Orantem ſimul halitus,
Et uox deſerit, & calor,
Scandit ſpiritus ardua.
Fit pondus graue ſaxeum
Corpus ſuſcipiunt aquæ.

DIE PALMARVM.

VT'q; caduca uagi contemnens culmina ſæcli
Monſtraret ſe rite deum, non curribus altis,
Qui pompæ eſt mortalis honor, rapidis'q; quadrigis
Puluereum ſulcauit iter, nec terga frementis
Ardua preſſit equi, phaleris qui pictus & oſtro
Ore cruentatum mandenti concutit aurum.
Sed lento potius geſtamine uilis aſelli
Rectori ſuffecit honos, leuis ungula cuius,
Vt tanto ſeſſore decus mirabile portans,
Nobilior ſub faſce foret, non illius impar,
Qui patulo Chriſtum licet in præſepe iacentem
Agnouit tamen eſſe deum. Plebs omnis adorans
Inſolito molles ſubiecit tramite ueſtes.
Dicite gentiles populi, cui gloria regi
Talis in orbe fuit? cui palmis compta uel unquam
Frondibus arboreis laudem cœleſtibus hymnis
Obuia turba dedit domino? niſi cum patre Chriſto
Qui regit æthereum princeps in principe regnum?

DIVI AVGVSTINI CONCIO de feſto Palmarum.

ADmonet uos fratres chariſſimi ad ſolennitatem Dominicæ paſſionis, ipſe in quo eam nec muta elementa tacuerunt. Celebret eam lux fidei linguis hominũ, quam cõclamauerunt etiã ſilentia tenebrarum. Hodie dominus noſter in ſtatera crucis pretiũ noſtræ ſalutis appendit, & una morte uniuerſum mundum, ſicut omnium conditor, ita omnium reparator abſoluit. Indubitanter enim credamus, q; totum mundum redemit: qui plus dedit, q̃ totus mundus ualeret. Meritum enim redemptæ mercedis dignitas inſignis pretij ſupragreſſa eſt. Inter redemptum & redimentem diſpenſatio fuit, compenſatio non fuit. Qui ergo non habebat peccata propria, digne deleuit aliena. Solus hic pia uictima pro omnibus cecidit, ut omnes leuaret. Et quia debitum ſolus non habuit, recte fœnus miſericordiæ pro debitoribus erogauit.

Perpende inter hæc, qui talem pro nobis dedit pecuniam, qualem à nobis ſit exacturus uſuram. In hac itaque die fides prophetiſſæ annunciationis impleta eſt, ita dicentis: Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas uellentibus: faciem meam non auerti à fœditate ſputorum. Suſcepit mala noſtra, ut tribueret bona ſua. Hinc intelligamus, quantum hominem diligere dignatus ſit ante culpam, quem ſic diligit poſt ruinam. Agnoſce homo quantum ualeas, & quantum debeas: & dum tantã redemptionis tuæ perſpicis dignitatem, ipſe tibi indicies peccandi pudorem. Ecce pro impio pietas flagellatur: pro ſtulto ſapiẽtia illuditur, pro mendace ueritas necatur. Damnatur iuſtitia pro iniquo: miſericordia afficitur pro crudeli. Pro miſero repletur ſinceritas aceto: inebriatur felle dulcedo: addicitur innocentia pro reo: moritur uita pro mortuo. Expauit ſcelus hominum natura rerum: & quẽ creatura rebellis non agnoſcit, eum mundi dominum tremens terra teſtatur, & cœli regem Sol fugiens cõfitetur. Chlamyde coccinea induitur, quia ſanguine martyrum ſuorum Eccleſiæ corpus ornatur. Corona ſpinea capiti eius imponitur: quia punctio peccatorum noſtrorum, quorum remiſſione redemptoris gloria ſtruitur, aridis tribulis comparatur. Studeamus nunc ediuerſo, ut membrorum uita capitis ſit corona. Quòd uerò ſitire ſe in cruce poſitus dicit, fidem incredulæ gentis concupiſcit. Sed econtrà acetũ malitiæ porrigunt: quia uinum ſapientię, quod à deo acceperant, peccando corruperant. Velum templi ſcinditur, quia ſynagoga honore nudatur. Obſeruatio antiqua diſſoluitur, Eccleſiæ unitas præmonſtratur. Monumenta aperiuntur, quia mortis iura iure ſuperantur. Laxata ſede tartarea à domino rerum profundæ noctis clauſtra reſerantur: Et quem homines non recipiunt, Inferi deum eſſe cognoſcunt. Quòd autem triginta argenteos Iudas uenditor ꝓphanus refudit, indicabat nihil ſibi Chriſti precium profuturum, ſed ſalutis beneficium ſcelere ſuo alijs conferendum. Videamus quid hoc refuſo precio emptum eſſe eloquia diuina teſtantur. Emerunt, inquit, ex eo agrum figuli in ſepulturam peregrinorũ. Figulus Chriſtus eſt: ager Chriſti eccleſia: acquiſitio peregrinorum populus gentium. Supereſt chariſſimi, ut agri huius quotidiani atque perpetui ſtudeamus eſſe cultores: ſeminemus in eo frugem bonæ conſcientiæ, ut cum tempus meſſis, id eſt, conſummationis, & dies reddendæ rationis aduenerit, cum ſecuritate & exultatione bonorum operum manipulos reportemus, & poſt contritionẽ ieiuniorum præſentis quadrageſimę laudabilium actuum candore ueſtiti, & indumento caſtitatis ornati, ad feſta futura procedamus, & Paſcha illud æternũ piorum inſerti concilijs celebremus: Præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat in ſæcula ſæculorum,

AMEN.

FERIA QVINTA MAGNA, Sermo S. Cypriani.

IAm ſacramenta corporis ſui Apoſtolis Dominus diſtribuerat, iam exierat Iudas, cum repente de menſa ſurgens, linteo ſe præcinxit, & ad genua Petri lauaturus pedes eius, ipſe genibus flexis dominus ſeruo conſummatę humilitatis obtulit famulatum. Et ne quid conſummationi doctrinæ deeſſet, inter fixa & immobilia præcepta, & ea quæ moueri poſſunt & repeti, diſtinctionem poſuit, ut cæteris immutabiliter ſemel ſtatutis, ultima lauacri ſpecies, quotidianis expiationibus commodata commendaretur fidelibus. Et ſicut lex per ſingulas offenſiones propria ſacrificia requirebat, unum figeretur fidei Chriſtianæ remedium, ad quod curreret, quoties ſe cognoſceret offendiſſe. Quod quidem Petro nondum fuerat reuelatum, quippe qui huius traditionis nondum audierat diſciplinam. Docetur ergo quæ ſit baptiſmi & aliorum ſacramentorum ſtabilitas, & quantum ad expiationem proficiat humilis pietas & pia humilitas, & quo modo omni tempore proſequenda et repetenda ſit ablutio pedum per quam recte cognitam & intellectam, adherētes animæ ſordes quotidiana ſatisfactione lauantur. Nam baptiſmum repeti, eccleſiaſticę prohibent regulæ, & ſemel ſanctificatis nulla deinceps manus iterum conſecrans præſumit accedere. Nemo ſacros ordines ſemel datos iterum renouat, nemo ſacro oleo lita iterum linit aut conſecrat, nemo impoſitioni manuum uel miniſterij derogat ſacerdotum, quia contumelia eſſet ſpiritus ſancti, ſi euacuari poſſet quod ille ſanctificat, uel aliena ſanctificatio emendaret, quod ille ſemel ſtatuit & confirmat. Ipſe ſummus ſacerdos ſui eſt ſacramenti inſtitutor & autor, in cæteris homines ſpiritum ſanctum habuere doctorem, & ſicut par eſt ſpiritui ſancto & Chriſto diuinitas, ita in ſuis inſtitutis æqua eſt autoritas & poteſtas, nec minus ratum eſt quod dictante ſpiritu ſancto Apoſtoli tradiderunt, ꝙ quod ipſe tradidit, & in ſui cōmemorationem fieri præcepit. Manet ſingulis propria dignitas, & uniformis in ſuo genere ſtat actio omnium, nihil addi, nihil ſubtrahi, nihil poteſt corrigi uel mutari. Ornata et honorata erat eccleſia quaſi paradiſus, in amplitudinis ſuæ umbilico fontem continens gratiæ ſingularis, flumina creans in uitam æternā ſalientia, uiuam habens originem & decurſum perennem. Hinc egredientia quatuor Euangelij flumina per uniuerſum mundum ſecum regenerationis euehunt lauacrum, & de abdito et ſecretiſſimo ſpiritus ſancti munere huius gratiæ liquor emanat, ſic lauans quos parentalis labes infecerat, ut nec actualis, nec originalis macula aliqua ſui poſt ablutionem illam ueſtigia derelinquat. Præteritis lotis uita deinceps arbitrio eſt proprio deducenda, ita tamen ut actualibus aliquando recrudeſcentibus iam non imputentur originalia, nec propter illa damnationi obnoxius ſit cui ſemel

illa ſunt in baptiſmo induta. In originalibus enim corruptio naturæ abijci & exterminari meruerat, ſed quia non erat uoluntas in culpa, prouidit Deus generali damnationi remedium, & ſuę ſententiam iuſtitię temperauit, hæreditarium onus à ſobole remouens, & miſericorditer ablutione & unctione medicinali corruptionis primitiuæ fermentum expurgans. Sed in eos qui poſt indulgentiæ huius gratiam uoluntarij per peccata euagati ſunt, qui proprio abutuntur arbitrio, & uoluntate non neceſſitate ducuntur, indignatio & ira non immerito redit, nec in morte Chriſti aliquis eis ſupereſt quęſtus, ſed iuſtiſſime eos beneficia cōtempta condemnant. Nunc contemptum ſuum non ſtatim ulciſcitur Deus, nec per ſingulas offenſas iudicantis ira diſcurrit, nec obſtruxit fonti miſericordiæ ſuæ oſtia meatusq́ multiplices, ſed obuiat fugientibus & cogit regredi deſperatos, oſtendens eis pœnitentiæ uiam, qua nulla latior inuenitur, & reuerſis dat ut iterum eis poſſint ſacramenta iniuriata prodeſſe, quorum ſi pœnitentia non ſubeſſet, nullo modo deinceps experiri poſſent effectum. Propter hoc benigniſſime domine pedes lauas diſcipulis, quia poſt baptiſmum & euchariſtiam quæ ſui reuerentia non patitur iterari, aliud lauacrum procuraſti quod nunq́ debeat intermitti, tamen ipſe quod doces facis, ut quanti quæſtus hoc opus ſit ex tua bonitate diſcamus, & inclinata ad pedes noſtros altitudine tua, ſtans aduerſus proximos et erigens ſe contra deum confundatur ſuperbia hominū & ad humilitatem dei nouerit de ſe humilia ſapere lutum. Pauent diſcipuli, nec audēt obloqui, & quaſi ecſtaſis teneat eos, uel mens aliàs rapta peregrinetur, nec magiſtro reſiſtere, neq́ quid hoc ſit, uel cur fiat inquirunt. Solus Petrus ſciens quia perhibuerat ei teſtimonium quòd filius dei uiui eſſet, & quia uerba uitæ æternæ haberet, iudicans apud ſe indignum & inconueniens, ſanctum ſanctorum flectere genua ad pedes peccatorum: Neutiquam, inquit, tu mihi pedes abluis, & huius humilitatis ſuſtinere obſequium non eſt noſtrum, qui adorare debemus in loco ubi ſtant pedes tui, & ſatis eſt nobis quòd ſicut catuli de menſæ tuæ reliquijs manducamus, hoc in muliere peccatrice aliquando paſſus es, nec dedignatus es in menſa ſolenni multis conueſcentibus infamis perſonæ ſuſcipere famulatum, cuius deuotio uſa eſt ibi capillis pro linteo, oculis pro catino, lachrymis pro baptiſmo, tetigit, lauit, & unxit unguento. Mactata intrinſecus anima proprium in ſancta ſanguinem intulit, ſingula ſuum præbuere miniſterium, cor contritum erupit in lachrymas, fides lauit, charitas unxit. Hæc multa in conſpectu tuo congerens holocauſta, de fonte cordis fletus hauſit protulit: de pœnitentiæ pixide unguenta quę obtulit, caputq́ pro ſuppedaneo ſtrauit, crinibus circunfuſis pedes ſacros inuoluit et terſit. Nihil ſibi de ſe retinens, totam ſe tibi deuouit, & tu affectum potius quàm factum attendens, ungebas ungentem, abluebas lauantē, tergebas intrinſecus pœnitentē. Superbo

oculô Simon leproſus hanc clementiæ tuæ diligentiam non poterat in-tueri,ſed moleſte ferebat, quòd tangi ſe ab huiuſmodi perſona domi-nus ſuſtinebat. Qui ſi lepræ ſuæ te attenderet mundatorē,non dedigna retur,ſi de plenitudine gratię tuæ alij accipiunt,ſi lauas immundos,ſi iu-ſtificas impios,ſi reuocas exules & abiectos. Honor tuus deus iudicium diligit, & æquum eſt,ut omnis terra adoret te, & in nomine tuo omne genu flectatur : uerum quòd tu ante figmentum tuum curuaris, quòd ſeruis pedes abluis,non competit maieſtati.Habebat in excuſatione ſua zelum dei Petrus,ſed non ſecundum ſcientiam:& tolerabile aliquo mo do uideretur quod humilitas ſuggerebat,ſi non obſtinatio reſiſtere prę ceptori niteretur : Non lauabis, inquit,mihi pedes in æternum. Ego ſi oportuerit me mori tecum,paratus ſum : Hoc enim debeo, hoc ample-ctor. Pro te libenter ceruicem porrigo percuſſori, ſed Deum meum & dominum meum ad pedes meos proſtratum non patior,non audeo ſu ſtinere. Simili modo & Ioannes uenienti Domino ad baptiſmum ten-tau it reſiſtere,ſed manſuetius increpatus illico obediuit:& qa ſuper hoc etiā reſponſum acceperat, licet territus acquieuit. Sed differentiā cauſæ huius Petrus intelligēs, lauare magiſtrum & obſequi ei tolerabile iudi-cabat. Lauari aūt ab eo & tantam humilitatis eius pati deiectionem, ita uidebatur indignum, ut omnino cogi nō poſſet, niſi interminatio peri-culoſiſſima coarctaret. Ait ei Dominus : Niſi lauero te, non habebis partem mecum. Paulatim myſterij huius declaratur neceſſitas, quam conditio propoſita ineuitabilem reddit:& ſi cum Chriſto aliter partem habere non poſſumus, niſi ipſe pedes noſtros abluat, quandoquidē ſic arctatur conſenſus,lauet,& tergat,et ſacramenti huius nobis uirtutē ex-ponat. Supra diximus, ſemel lotos baptiſmate eodem lauacro ulterius non egere, ſed hoc lauacrū quotidianis eſt exceſſibus inſtitutū, & iugis retractatio uſq; ad nouiſſima ueniens, omnia debet opera & cogitatus ſingulos pſcrutari, & affectus per uitia diſcurrentes, uagam inſtabilēq; animam per inania euehentes corrigere & lauare, nec quicquam in uita prætermittere indiſcuſſum, quod gemitibus & ſuſpirijs non fuerit ex-piatum. Hoc cum dominus ſuos uſque in finem diſcipulos dilexiſſet,in fine ſtatuit,& dixit,neminem poſſe habere perfectam ablutionem, niſi hac ſolicitudine muniatur. Mandatum igitur ſimul & exemplum com-plexus eſt, ut hoc exemplo inſtructi, non dedignarentur in alterutrum agere,quod actum eſt à magiſtro, & mandato poſteris religionis auto-ritas firmaretur. Vnde & ſubiungit : Si ego dominus & magiſter laui ueſtros pedes,& uos debetis alter alterius lauare pedes. Non erubeſcat ſeruus, ſi facere iubetur, q̄d prius fecit dominus : nec difficile nobis eſſe debet, ſi ſicut ille nobis donauit, & nos inuicē condonamus:quia alter alterius onera comportantes,ſic legem Chriſti implemus. Quoties igi-tur cohortamur puſillanimes, & his qui Pharaoni in luto & latere fa-

mulati ſunt perſuademus, ut exeant de Ægypto : quoties cum infirmis infirmamur, & cum his qui ſcandalum ferunt urimur: quoties cum afflictis gemimus, toties inhærens lutum peccatorum qua poſſumus ſolicitudine lauamus, non quòd noſtra ablutio ex nobis ſufficiat, niſi ad lauandum omni tempore nos pius magiſter accedat. In hoc ſe periculo fluctuantem laborans anima in Canticis canticorum conqueritur: Laui inquit, pedes meos, quomodo inquinabo illos? Quod ablutum eſt, timet iterum inquinare, ſed in uia lutulenta uix aliquid ſolitum ubi pedem figat inuenit, & in quibus ſæpe prouoluta eſt, paludum inquinamenta formidat. Clementiſſime magiſter quoties ego doctrinæ tuæ tranſgreſſus ſum regulas? quoties edicta tua domine ſancte contempſi? & cum diceres mihi: Reuertere, non ſum reuerſus: cum minareris, non timui: cũ bonus eſſes & lenis, exaſperans fui: ultra ſeptuagies ſepties in cœlũ & coram te peccaui, quis tot ſordes abluet? quis abradet ſtercora conglobata? Quicquid dicat Petrus, neceſſe eſt ut ipſe nos abluas, neque enim lauare nos poſſumus, ſed in omnibus quæ agimus, indulgentiæ tuæ lauacro indigemus. Ad menſæ tuæ participationem Iudas proditor eſt admiſſus, ſed ab hoc lauacro ſalutari excluſus, lauari in fine non potuit, quia Apoſtolatus ſui honorem deteſtabili cupiditate fœdauit. Quia uero apud te fons uitæ eſt & miſerationum quæ à ſæculo ſunt profunditas infinita, quos abluiſti baptiſmo, quos lauaſti ſanguine tuo, quos ſemper lauas quotidiana peccata donando, transfer à paludibus ſæculi huius, & luto uitæ prçſentis ad purgatiſſimũ gloriç tuæ regnum, ubi nec ſcabies ulla, nec lippitudo, ubi nemo fluxum ſanguinis patiens, nemo immundus, ubi nullo amplius opus eſt lauacro, configurato corpori claritatis tuæ corpore noſtro, ſecundum promiſſa tua, neceſſe eſt ut impleas, et qui incepiſti in nobis opus bonum, perficias ſolidesq́ per Chriſtum dominum noſtrum.

FERIA SEXTA MAGNA, SEV PARAſceue, De paſſione Chriſti.

Ex Cypriano.

DOmine audiui auditum tuum, & timui. Terruit me cum appropinquaret traditor Iudas, & immineret paſſionis hora, quòd dixiſti ad patrem: Pater, ſi fieri poteſt, tranſeat à me calix iſte. Et triſtem te uſq; ad mortem, præ nimia anxietate ſanguineo ſudore perfuſus coram Apoſtolis es profeſſus. Audiens hæc ego expaui. Quis enim non timeat, ſi timet ille, quem omnia timent? ſi pauet ille, cui omne genu curuatur? ſi ille, qui mors eſt mortis, & morſus inferni morte propinquante pertimeſcit? Nonne ad hoc ueneras, & ita futurũ ipſe prædixeras? Nonne hoc & ſigna & oracula & uaticinia prophetarum à mundi initio conclamarunt? Si uoluntarie obediſti patri, & non te, ut patereris, coëgit neceſſitas, quid quereris, quid cauſaris? Nonne tu docueras

cueras & inſtruxeras fideles tuos, ut non timerent eos, qui corpus occi-dunt: quia uſq; ad animam tyrannica uiolentia non attingit. Sed metus ille infirmitatis humanæ communem exprimebat affectum, & genera-litatem omnium in carne uiuentiũ hoc dolore urgeri, & diſſolutionem corporeæ ſpiritualisq; naturæ hac moleſtia nõ poſſe carere, & hanc pœ-nam uniuerſæ ſucceſſioni Adam ſine exceptione impoſitam, ut difficul-tas extremi tranſitus timeretur. Et hæc quidem moleſtia in eos, qui dei iudicio rationẽ reddituri occurrunt, nõ immeritò cadit: qui de eo quod beneficio uitæ & rationis, & reliquorum largitate munerũ abuſi ſunt, accuſante conſcientia redarguti, examen illud, in quo nullum eſt ſubter-fugium, timent: & ipſa auulſio ſpiritus carnis teneritudinem dirumpit, & lædit: hanc nemo anxietatem euaſit, & nemo egrediente anima ſine amaritudine expirauit. Sed tu domine, qui iudex es omnium, qui pote-ſtatiue ponis animam tuam, & poteſtatiue reſumis: nec pœna te ex ne-ceſſitate perſequitur, nec formidabilis patris tibi poteſt eſſe conſpectus, quid anxiaris? quid tremebundus ad orationem diſcurris? Dormitanti-bus Apoſtolis peruigil proditorem expectas, nec tamen te abſcondis, ſed obuius in aduentum eorum procedis, qui te ligare ueniũt, et trahere ad Pilati tribunal, quos Iudas ſignifer inſtructa malignitate p̃cedit. Au-diui domine auditũ tuũ, & expaui, dum quæris à quærentibus q̃d quæ-rant, cũ noueris q̃ te quęrant. Et dixiſti eis, te eſſe Ieſum Nazarenũ. Inua-ſit ilico timor tuus eos, q̃s tu timueras, & ꝓſtrati ſolo iacuere exanimes, & armatam cohortẽ uox unius hominis terruit, & latens in humanitate omnipotentia te diſcipulis pauidũ coram pſecutoribus terribilem exhi-bebat. Sed ut fieret uoluntas patris, & ſacrificiũ carnis à timore & triſti-tia inchoaret, ſuberant uictimæ deſolatorij carbones, quos obedientiæ liquefactus adeps extinxit: & cum traheretur uinctus ad pręſidem, non ſupplicauit apparitoribus, ſed Petri compeſcuit zelum: nec gladiorum paſſus eſt adhiberi ſuffragia, imò & Herodis & Pilati contempſit faſti-gia: nec potuit altitudo poteſtatum extorquere ad interrogata reſpon-ſum. Iam poſtpoſito timore, quaſi utens potentiori autoritate inter ſpu tamẽta & colaphos, & reliqua ludibria, patientia & manſuetudine ue-ſanas perſecutorum mentes conturbas: & in eo quod inter iniurias & conuicia ſe malicia Iudaica ſentit contemptam, uehementius exacerba-tur, & de impietate & malicia ſuauitas pietasq; Chriſti triumphat. Fru-ſtra funeſtas iudex manus in prętorio abluis, à ſanguine domini te pro-fitens innocentem. Tu ipſe cauſam mortis cum diligenter inquiſieris, te non inueniſſe in eo fateris, ipſa coniunx tua nihil tibi & iuſto huic eſſe mandauerat, quod utiq; per os eius dæmonia imminere ſibi iudiciũ ſen tentia teſtabantur: non excuſas, ſed accuſas: cauſam tibi facis cum Iudęis communem. Illi ſe proditione, tu parricidio te cõdemnas. Illi lingua, tu ferro occidis, tam te q̃ illos inauditæ crudelitatis ſcelus inuoluit. Ve-

niet anima tua in manus iudicis, quem condemnas, fractisq; tribunalibus tuis iudicaberis, et demergeris in profundum inferni, eruntq; tibi et Iudæ ſcelerato in tenebris & gehennalibus flammis pœnę irremediales, inconſumptibiles ignes, dolores perpetui, & tormenta ęterna. Et quidē filius hominis, ſicut ſcriptum eſt de illo, uadit: qui damnatus eſt, ut liberaret damnatos: doluit, ut ſanaret infirmos: timuit, ut faceret ſecuros: opprobria pertulit, ut improperia detrahentium non mouerent electos: deputatus inter impios, quorum alter aſſumptus, alter reprobatus eſt, ut daretur exemplum & forma indiſſolubilis manens in poſteros: quia nec in ultimis Dei clementia pœnitentes excludit: nec ulla hora ſera eſt, cui compunctio diſtricta occurrit: nec eos qui uitæ ſuæ quocunq; articulo temporis ueri ſunt iudices iterū iudicari: quia cum iudicis & tortoris uices nō parcens peccator aſſumit, ſemetipſum perſequens, dum confeſſionem confuſione honorat, holocauſti huius incenſio in conſpectu dei ueniam impetrat. Neq; enim bis in idipſum iudicat deus, ſed impœnitentes ipſe iudicat & damnat: Pœnitētes uerò q̄a à ſeipſis ſuſcipit iudicatos, abſoluit: neq; iudicio, quod pœnitentiæ humanæ ſeueritas protulit, aliquid iuſtitia cœleſtis apponit. Iudicati ſunt Ægpytij, cū in redeuntibus ſuper ſe maris fluctibus inuoluerētur: iudicati Sodomitæ, cū ſubuerſis eorum urbibus flammis ſulphureis cremarentur. Sed ſi in eiſdem ſubuerſionibus gemerent pœnitentes, temporali pœnæ æternalis non ſuccederet pœna, ſed eſſet eis pro remedio ſuppliciū, & pro abſolutione tormentum, nec contritos corde æternum contereret & aggrauaret iudicium. Sic in cruce latro confitens non tantū indulgentiam meruit, ſed Chriſti familiaris effectus, pręmiſſus eſt in paradiſum, & factus eſt particeps regni: per confeſſionē factus collega martyrij. Illi uero blaſphemo, quia de domini deſperauit potentia, nulla potuit ſubuenire clementia: nec potuit illi crucis prodeſſe conſortium, cuius malitia non expiabat pœnitentiæ lauacrum. Aſcendiſti domine palmam, quia illud crucis tuę lignum portentebat triumphū de diabolo, uel de principatibus, & poteſtatibus, & nequitijs ſpiritualibus uictoriam: erantq; in manibus tuis duo cornua, in quibus erat fortitudo tua abſcondita, & imperiū tuum ſuper humerum tuum: tu ipſe patibuli tui baiulus hærebas ligno, quod tuleras, euectionis & paſſionis anxietates ſuſtinens & labores: Conſideraui opera tua & expaui. Clauis ſacros pedes terebrantibus foſſisq; manibus, de uulnerum anxietate non loqueris, de ſpinis ſacrum caput pungentibus non quereris, ſed ſatagis, ut innoteſcat poſteris, quare derelictus à deo uidearis, expoſitus contumelijs & Iudæorum ludibrijs. Cauſam mortis in te non eſſe Pilatus ipſe prædixerat, & Caiphas mortē tuā pro inimico populo ſatisfacturam, cum eſſet anni illius pontifex, prophetauerat. Tu de morte nō agis, de opprobrijs non contendis, ſed homines uis intelligi, quæ ſit cauſa mortis, quis quæſtus, ut utraq; re cognita pecca

catum

catum appareat & gratia, & quanti ponderis ſit utrunq;, rerum probet effectus, cum originali morti nullum niſi in Chriſti morte potuerat eſſe remedium: nec reconciliare deo potuit exules & damnatos quęlibet oblatio, niſi ſanguinis huius ſingulare ſacrificium. Et ſine hoc holocauſto poterat deus tantum condonaſſe peccatum, ſed facilitas ueniæ laxaret habenas peccatis effrenibus, quæ etiam Chriſti uix cohibent paſſiones, quæ uix ſceleratos animos à uoluptatū fece auellunt. Vulneri ſanè tam putrido, & antiquarū cicatricum fœtori non inueniebatur medicamentum conueniens, niſi unguento ſanguinis huius plaga uetus liniretur, & malagmate carnis in cruce extenſæ ſiccarentur uenena, quę calcaneo primi hominis & omni poſteritati eius ſerpens ille ſeductor antiquus infuderat. Hæc una medela corroſit illas, quæ in immenſum excreuerant cicatrices, & uim ſuam concupiſcentiarum perdidit corruptela, & deleta damnationis conſcriptione, nouis literis aſſignata eſt, reſtituta libertas, priuilegio dato charta indulgentiæ ſigillo plagæ lateralis firmata. Conſidero opera tua, & admiror te cruci inter damnatos affixum, iam nec triſtem, nec pauidum, ſed ſuppliciorum uictorem eleuatis manibus triumphantem de Amalech & quaſi ſanctificantem de excelſo plebem & eleuatum in ſublimi, & quaſi cœlo proximum ſuperioribus inferentem conſummati agonis uexillum, & inferioribus erexiſſe ſcalam in patris occurſum. Ibi dolorum et conuiciorum immemor ſubtiliter inueſtigas, & ipſe exponis, quare derelictus fueris, indicans anxietates illius querimoniæ uerba eſſe delictorum tuorum, quorum perſonam & cauſam aſſumpſeras, in tantum, ut per Moyſen & per Apoſtolum ſuſtineres uocari peccatum & maledictum pro ſimilitudinæ pœnæ, non culpæ: quod pro eis uoluiſti intelligi, qui deſeri à deo propter peccata meruerant, quorum reconciliationis agebas cauſam, in qua allegator ſubtilis pro ſeruis ſeruilem non dedignaris accipere perſonam: & in tantum infirmis compateris, ut nec crucifigi, nec mori, dum illi uiuant, & te patrocinante non pereant, nec erubeſcas, nec formides, altitudinem tuam derelinquens ad tempus gloriæ tuæ maieſtatem euacuans, ut redeant diſperſi, & reſpirent derelicti. Hæc eſt cauſa, quare derelictus ſis, ut colligeret & reuocaret inanitio tua eos, qui fuerant derelicti, & qui ſine deo fuerant, dum dominaretur eis peccatum, reducti ad iuſtitiam cōformes Chriſti, & Chriſti efficerentur & dij. Vnde ſcriptum eſt: Ego dixi, dij eſtis. Cōſidero domine te in illo patibulo, ubi uidebaris ſine adiutorio, quomodo imperatoria poteſtate latronem præmittis ad regnum: & in cuius aſſumptione iam manifeſte conſtat, quantum apud derelictos profeceris, quorum primus iſte gloria & honore coronatus, ipſa die paradiſi ciuis & domeſticus curiæ cœleſtis efficit̃. Impoſſibile quippe erat illam ſanctam animam tuam teneri ab inferis, de qua ipſe ad patrem dicis; Quia non derelinquens animam meam in inferno, nec corrumpi

carnem

carnem meam in ſepulchro: quia ubi in præſentia illius effractis inferis eſt captiuata captiuitas, præſentata uictrice anima in conſpectu patris, ad corpus ſuum ſine dilatione reuerſa eſt: & appropinquauerunt ſaluti, qui longe erant à ſalute, & inter mortuos liber morti obnoxios perpetua libertate donauit. Conſidero te in cruce de matre ſolicitum, cui uolenti loqui tecum cum euangelizares, negaueras retroactis diebus colloquium, & prætuleras matri auditores uerbi, pauperes ſpiritu, dicens eos tibi eſſe pro matre & fratribus, qui uoluntati patris obtemperant. Nunc materno moueris affectu, & thalamum humanitatis tuæ cubiculario dilecto commendas, & prouides ſedulo benedictæ inter mulieres apoſtolicam clientelam, & obſequium uirginis, uirgini diſcipulo tradis: ut iam nõ Ioſeph tanti myſterij oneretur præpoſitura, ſed Ioannes: quia iam exigebat ratio, ut coniugij remoueret opinio, nec ultra pater Chriſti æſtimaretur, qui eatenus uicem patris & coniugis tenuerat. Habebat Ioſeph in hac Chriſti diſpoſitione rationabilem contradictionem, cum alteri commendaretur Maria, ſi ſe cognouiſſet carnalem maritum: ſed quia in ſpiritu actum erat coniunctionis illius myſterium, paſſus eſt Ioſeph æquanimiter ſibi eum in hoc ſeruitio præponi, quem digniorem ſe iudicabat: & ideo maxime, quia magiſtri electio ſic negociũ ordinabat. Ad hæc ſacerdotalis autoritas priuilegium in medio proferens, mediator inter nos & patrem oras pro his, qui ad dolorem uulnerũ tuorum opprobria addiderunt, & pro inimicis impetras ueniam, ſupplicas & obſecras, ut hæc eis iniquitas dimittatur, & à morte tua habeãtur inoxij ipſi, qui ſanguinẽ tuum ſuper ſe & ſuper filios ſuos manere præcantur: uſqueadeo excæcati, ut ſcelus ſuum non intelligant, nec odium Chriſti ipſa mors crucifixi extinguat. Sed charitas tua interim ſuſpendit iudicium, & reis ingratiſq; patientia tua pœnitentiæ prouidet locum, tempuſq; reſeruat, & differt punire dignos exitio, hæc orans, ut aperiantur oculi eorum, & agnoſcant quæ ſit uirtus crucis, quæ efficientia ſanguinis, quæ magnitudo delicti & doni, gratiæ & peccati. Tanta erat ſpiſſitudo uelaminis, & craſſitudo doctrinæ, qua erant Moyſeos ſcriptura imbuti: ita erant eorum ſenſus hebetes, & ingenia tenebroſa, ut in uerbis legis nihil diuini ſaperent, nihil aliud quàm exterioris umbraculi integumenta uiderent, neq; ad ſacramentorum ſecreta aliqua intellectus indagine penetrarent. Imò ſi quis eos uellet in ſancta inducere & introducere in arcana profundaq; myſteria, impium iudicabant & ſtultum, mel è petra ſugere, & de ſaxo duriſſimo oleum eliquare. Dimiſſum eſt ergo Chriſto orante peccatum, & ex parte maxima cæcitas illuminata eſt, & malignantium perfidia demum credidit & intellexit: & de torculari crucis muſtum expreſſit, accepit & bibit: & in calice quod propinarat Moyſes uinum merum à fecibus ſegregauit. Ecce plus potuit donum quàm delictum, & gratia quàm peccatum: quoniam ex debito damnationis

tionis obnoxios gratis ſine ullo merito gratia beneficio pietatis abſol-
uit, & iudicium imperante Chriſto miſericordiæ dedit locum, & diſtri-
ctionis ſuæ temperamentum iuſtitia domino diſponente modeſte ſu-
ſtinuit. Iam uidet Hebræus, & quicunque de ſeruitute Ægyptia ad re-
promiſſæ patriæ libertatem anhelat, quòd ſanguis Chriſti efficacius q̃
ſanguis agni illius, quem in Ægypto Iſraël immolauit, contrarias abigat
poteſtates: cuius hodie tantà eſt autoritas & poteſtas, ut non ſolum Iſ-
raëlitica limina muniat, ſed etiam ab his, qui Iſraëliticè non uiuunt,
ſolum ſacramenti ſignum repellat dæmonia: & ubicunque conſpecta
fuerit, terribilis ſit eis ſacri nominis uirtus & ſanguinis nota. Deniq; qui
cunque ſint ſacramentorum miniſtri, qualeſcunque ſint manus quæ uel
mergunt accedentes ad baptiſmum uel ungunt, qualecunq; pectus, de
quo ſacra exeunt uerba, operationis autoritas in figura crucis omnibus
ſacramentis largitur effectum, et cuncta peragit nomen, quod omnibus
nominibus eminet, à ſacramentorũ uicariis inuocatum. Et licet indigni
ſint qui accipiunt, ſacramentorum tamen reuerentia & propinquiorem
ad Deum parat acceſſum: & ubi redierint ad cor, conſtat ablutionis do-
num, & redit effectus munerum: nec aliàs quæri, aut repeti neceſſe eſt
ſalutiferum ſacramentum. Iam ſanguis tuus domine non quærit ultio-
nem, ſanguis tuus lauat crimina, peccata condonat. Clamat ſanguis
Abel, clamant Sodomorum peccata, & parricidium, & libido, digna
ſunt ultione: tu olim ultionem deus, modo miſereris & parcis his qui
offenderunt: ſanas contritos corde, & alligas uulneratos: filio prodigo
reuertenti non improperas luxum: mulieri adulteræ non opponis pro-
ſtibulum: peccatricis publicæ non recuſas ſeruitium: debenti pecuniam
dimittis depoſitam: Iudæis perfidis & dediſti gratiam, & dimiſiſti ſcelus
ſcelerum, & peccatorum peccatum. De latere tuo fons egreditur in ui-
tam æternam proſiliens, & de eadem conſubſtantialiq; origine diuiſis
limitibus aqua et ſanguis emanant, ad complementum, perfectionemq;
totius iuſtitiæ, ſacramenta in perpetuum duratura, & fontis illius uber-
tas perenni lapſu uniuerſam eccleſiã irrigat & fœcundat. Ex hoc fonte
non tantum ablutionis primæ, qua initiantur accedentes ad Chriſtum
undas haurimus, ſed & compunctionum & lachrymarum perennes ef-
fluunt riui, & miſericordiarum ſuauitas, & totius pietatis affectus ema-
nat. Tu domine ſacerdos ſancte, qui in tempore iracundiæ factus es re-
conciliatio, ſancti huius ſanguinis permanentem plenitudinem reliqui-
ſti, & beneficium huius ſancti liquoris in perpetuum tradidiſti, & con-
ſtituiſti nobis conſumptibiliter potum uiuificum, crucis ſignum, & mor
tificationis exemplũ. Tu conſumatis omnibus uade ad patrem, & tra-
he nos poſt te: da nobis in uita præſenti, ut ſimus ſine angaria baiuli
crucis tuæ, & comprehendamus cum omnibus ſanctis quid latitudo,
quid longitudo, quid ſublimitas, quid profundũ huius ligni ſignificet,

quo conſpecto non noceat nobis, neque mordeat coluber ſolitudinis, ſed incolumes per omnia ſequamur te, tecum paruuli ſimus, tecum circuncidamur, tecum baptizemur, tecum ieiunemus, tecum lotis pedibus panem angelorum edamus, tecum crucifixi mundo uiuamus, tecum ſpiritu ſancto repleti, & corpore & ſpiritu in æternum maneamus: Qui uiuis & non ultra morieris in ſæcula ſæculorum.

SABBATHVM PASCHÆ.

Ex prudẽtio

INuentor rutili Dux bone luminis,
Qui certis uicibus tempora diuidis
Merſo Sole chaos ingruit horridum,
Lucem Chriſte tuis redde fidelibus.
Quamuis innumero ſydere regiam,
Lunariq́ polum lampade pinxeris,
Incuſſu ſilicis lumina nos tamen
Monſtras ſaxigeno ſemine quærere.
Hoc ſignas opere Conditor inclyte,
Lumen ueridicum mentibus omnium,
In Chriſto domino quærere iugiter,
Quem petram loquitur doctor egregius.
Ne neſciret homo ſpem ſibi luminis
In Chriſti ſolido corpore conditam,
Qui dici ſtabilem ſe uoluit petram,
Noſtris igniculis unde genus uenit,
Pingui quos olei rore madentibus
Lychnis aut facibus paſcimus aridis,
Quin & fila fauis ſcirpea floreis
Preſſo melle prius collita fingimus. &c.

Reliqua uide apud Prudentium, in libro, qui Cathemerinωn inſcribitur.

IN DIE PASCHÆ

Ex Sedulio.

COeperat in terra poſt triſtia Sabbata felix
Irradiare dies, culmen qui nominis alti
A' Domino dominãte trahit, primusq́ uidere
Promeruit naſci mundum, atq́ reſurgere Chriſtum.
Septima nam geneſis cum dicit ſabbata claret
Hunc corbis caput eſſe diem, quem gloria regis
Nunc etiam proprij donans fulgore trophæi
Primatum retinere dedit, hoc luminis ortu
Virgo parens, aliæq́ ſimul cum munere matres

Meſſis aromaticæ notum uenere gementes
Ad tumulum, uacuumq́ꝫ uident iam corpore factum,
Sed plenum uirtute locum. Nam miſſus ab aſtris
Angelus amoti reſidebat uertice ſaxi,
Flammeus aſpectu, niueo præclarus amictu,
Qui gemina ſpecie terrorem & gaudia portans,
Cunctaq́ꝫ diſpenſans, cuſtodibus igne minace
Venerat in formam Chriſtum quærentibus albam.
Illæ igitur dominum calcata uiuere morte
Angelica didicere fide: perterritus autem
Miles in ancipiti retinet diſcrimine uitam
Deſerta ſtatione fugax, teſtisq́ꝫ timoris
Vera refert gratis, poſtquam data munera fallit,
Diſcipulumq́ꝫ globum placidi ſub tempore ſomni
Clam ſibi nocturna Chriſtum abſtraxiſſe rapina
Compoſitus ſimulator ait: Fare improbe cuſtos,
Reſponde ſcelerata cohors, ſi Chriſtus (ut audes
Dicere) concluſo furtim productus ab antro
Sopitos latuit, cuius iacet intus amictus,
Cuius ad exuuias ſedet angelus? an'ne beati
Corporis ablator uelocius eſſe putauit
Soluere contectum, quàm deuectare ligatum?
Cum mora ſit furtis contraria? Cautius ergo
Cum domino potuere magis ſua lintea tolli.
Mentita eſt uox uana ſibi: tamen iſta figuram
Res habet egregiam. Iudæis conſtat ademptum,
Quem nos deuoto portamus pectore Chriſtum.

EX IVVENCO.

SYdera iam noctis uenturo cedere ſoli
Incipiunt, tumuli matres tum uiſere ſeptum
Concurrunt: motus ſed terram protinus omnem,
Concutit, & cœlo lapſus deſcendit aperto
Nuncius, & ſaxum tumuli de limine uoluit.
Illius & facies ſplendet ceu fulguris ignis,
Et niuis ad ſpeciem lucent uelamina ueſtis.
Militibus terror ſenſum diſcluſerat omnem,
Et iacuere ſimul, ceu fuſa cadauera leto.
Ille ſed ad matres tali cum uoce profatur:
Veſtra pauor nullus quatiens nunc corda fatiget.
Nam manifeſta fides, ſanctum uos quærere corpus,
Quod crucis in ligno ſcelerata inſania fixit,
Surrexit Chriſtus, æternaq́ꝫ lumina uitæ

Corpore cum ſancta deuicta morte recepit.
Viſere iam uobis licitum eſt, ꝙ ſede ſepulchri
Nulla iſtic iaceant fuerant quæ condita membra.
Dicite præterea celeri properoq́; recurſu
Diſcipulis, Chriſtum remeaſſe in luminis oras,
Inq́; Galilæam lætum præcedere terram.
His dictis uiſisq́; animos perfuderat ardens
Lætitia attonitis, ſtupido ancipitiq́; fauore.
Deniq; præcipiti celerantes gaudia curſu,
Talia diſcipulis referunt, tumulumq́; relinquunt.
Ecce uix medio clarus ſe oſtendit Ieſus,
Et fidas matres blandè ſaluere iubebat.
Occurrunt illæ, & genibus plantisq́; prehenſis
Victorem læti pauide uenerantur Ieſum.
Talibus ille dehinc præceptis pectora firmat,
Mentibus abſiſtat fidei pauor omnis, & iſta
Fratribus hinc noſtris properè mandata referre
Noſtri conſpectus ſi cura eſt, Ite uolentes
Inq́; Galilæam properè diſcurrite terram.

DE RESVRRECTIONE CHRISTI.

Ex Cypria-
no.

QVæſitis aromatibus ad unguendum dominum Ieſum in monumento poſitum, ſacræ mulieres communicato conſilio conuenerunt, & repertis ibi ſine corpore ſudarijs, quem non inuenêre putauêre ſublatum. Nam & lapis reuolutus, & uacuum monumentum ſimplicibus animis cõiecturas huiuſmodi opponebant, quòd corpus ſtrictum linteis niſi tranſlatum eſſet moueri loco non poſſet, nec lapis magni ponderis niſi ui humana nullatenus reuolui potuiſſet: unde & mane uenientes quomodo poſſet ab oſtio monumenti lapis gyrari, anxie cauſabantur. Sed dominus, qui inſpirauerat ut uenirent, præuenerat uenientes, & egreſſus de ſepulchro uacuum locum reliquerat, apertoq́; oſtio ingredi uolentibus liberum dederat aditum: & quaſi monebat ſe aliàs quæri, qui illis anguſtijs non poterat occultari. Flebant igitur ſacræ fœminæ, quæ eum cui obſequi uolebant, ſe perdidiſſe putabant, & obriguerant mœſtitudine, eo quòd deuotio ſua deſiderato fruſtraretur effectu. Habuerunt ſiquidem eum ſicut prophetam non inferiores fide illis diſcipulis, qui dicebant, quòd Ieſus Nazarenus uir propheta fuerat potẽs in opere & ſermone. Et licet de reſurrectione ſua ipſe tam apoſtolos q̃ reliquos diſcipulos, in quorũ ſocietate iſtæ eſſe meruerant, magiſter prouidus inſtruxiſſet, incuſſerat tamen omnibus dubietatem & terrorem ſupplicium crucis & mortis atrocitas: nec tamen ab eorum cordibus

cordibus auelli poterat dilectio, qua ei adhæſerant,& recordatio ſigno rum,quę uiderant,& admiratio doctinę,quam audierant,& conuerſationis piæ admirabilis ſanctitudo,qua fuerant informati. Necdum firmo greſſu ibant, ſed lababat pes dubitantium, ſed quærebant quem amabant,nec malignè deſperabant:unde factum eſt,ut quæſtum inuentionis,dilectionis perſeuerantia mereretur.Illæ itaq; primæ uiderunt,& cognouerunt quæ ardentius dilexerunt, quæ deuotius quæſierunt,illæ ſermocinatæ cū Chriſto,certificatæ quòd ipſe eſſet, qui à mortuis reſurrexiſſet : nunciant Petro & cæteris quòd Chriſtus reſurgens à mortuis iam non moritur. Euangelizarunt uiuentem, qui mortuus putabatur: nec iam ſepulturæ eius odoramentis corporalibus deſeruiunt, ſed aromatibus firmæ fidei, & certæ ſpei, & charitatis ſynceræ regnanti domino famulantur, & uirtutum fragrantiam non iudicato præſentant, ſed iudici. Lætantur apoſtoli, quos mundus quaſi dehiſcens terruerat, & quaſi diſſolutione elementorū quaſſaretur, omnia præcipiti ruina ſterneret, minas horribiles intentarat, ſolidatisq; & compactis cœleſtibus & terrenis æterna redemptione inuenta, gratulabundi adorant, quem reliquerant,credūt,nec in aliquo hęſitant:aſſiſtunt quantum poſſunt ei, à quo diffugerant. Quem non fragor ille mundi terreret,quando terra tremuit, ſol expalluit, & radios lucis ſuæ ſol contenebratus abſcondit? Ipſa monumenta lapides ſibi ſuperpoſitos proiecerunt, & indignata ſuperior & inferior plaga tenebris & motibus & ſciſſuris, compaſſionis ſuæ & uehementis anguſtiæ indicauerunt affectum: nec ſuſtinuit intueri mundus perfidiæ Iudaicæ ſcelus, & uiſa ſunt inſenſata elementa ſenſu uti abundantiore quàm homines, quibus ſecundum naturam ratio inerat, & crudeliores extitere feris abutentes intellectu, intantum Chriſti ſanguinem ſitientes, ut ſeipſos maledictione æterna damnarent, & in paruulos ſuos anathematis illius reliquias immobili ſtabilimēto firmarent. Sed ne in eorum ſcelere diutius immoremur,qui repulſi ſunt et deſtructi in finem , quorum parricidalia uota ſeruitium & exterminium meruerūt,quos cum Dathan & Abiron,quos ob diſſenſionis flagitium terra dehiſcens uiuos abſorbuit, conſtat in tenebris inferi ſigillatos, ne tantarum abominationum recordatio paſchalem ſerenitatem interpolet, circa ſolennitatis inclytæ gaudia deuotis & alacribus animis inſiſtamus. Neq; enim fas eſt, ut à nobis aliqua his diebus triſtia recitentur: ſed ſicut filijs Chore datum eſt,ut ſemper læta canerent & prophetarēt, & omnes pſalmi eorum attitulati,nominibus gaudia prædicant,nec aliqua minantur aduerſa : ita nos ad Chriſtum pertinentes,cuius ſanguine conſperſa creditur Adam caluaria, qui ſub loco quo crux domini fixa eſt, humatus traditur ab antiquis, eiuſdem ſanguinis ſanctificati elapſu, lætemur & delectemur in domino,nec iam amatoribus crucis mors magiſtri ſit horrori, neque pœna ſit dolori, nec paſſio ſit pudori, cum hæc

omnia uitæ noſtræ ſint inſtrumenta: quia mors eius pro peccatis noſtris ſacrificium fuit, & pœna crucis exceſſibus pœna dignis occurrit, labor eius onera noſtra depoſuit, dolor eius nos ſanauit, & damnatio indebita nos à damnatione æterna abſoluit. Et ſi qd cõfuſionis uiſa eſt in tempore illo pati ſancta eius humilitas, rerum hodie manifeſtatur effectu, quòd Apoſtolus ait: ſtultum huiuſcemodi ſapientius eſſe hominibus, & infirmum fortius omni fortitudine: Per quod reprobata ſapientia huius mundi, & de ſapientibus & potentibus in nomine crucifixi pauperes ſpiritu potentiſſime triumpharunt. Cantemus igitur domino, glorioſe enim honorificatus eſt. Liber populus egreditur de Ægypto, Moyſe duce, mare fit peruium, columna flammea nocte coruſcans, Iſraëliticum antecedit exercitum: ſtat à dextra & leua mare ſuſpenſum, deſiccato luto profundi, inoffenſum abyſſus dat tranſitum: & egreſſo populo Dei, Pharaonem cum populo ſuo repentina mole illapſum pelagus intercludit. Iam præceſſerat agnus, quem Iſraël in Ægypto immolarat, cuius ſanguine limina rubricata percuſſor Angelus non eſt auſus attingere: nec exterminatoris gladium populus formidabat, cui & de ſpiritualibus nequitijs parabat uictoriam: illud ſine macula ſacrificium & mare diuiſum, & totum Ægypti robur extinctum. Primum illud antiquum paſcha his miraculis coruſcauit, & excluſo fermento, præceptum eſt ut horum dierũ celebritas ageretur in azymis: nec ſolennitatis huius gaudia ſeruilibus operibus fuſcarentur, nec omnino aliqua tantæ ſynceritatis gloriam malignitas inquinaret. Certa data eſt ex lege diſtinctio, quæ eſſet paſchalis oblatio, & tempus, & locus, & modus; quando, uel ubi, uel quomodo ſacra deberet hoſtia immolari. Victima, agnus, locus, una per ſingulas familias domus: caro nõ elixa, ſed aſſa, hora ueſpertina. Hæc cum eo tempore fierent in figura, quod nos in ueritate agimus, typice loquebantur: & dirupto in Chriſti morte templi uelamine, uerus agnus ſolus inter filios hominum ſine macula Chriſtus ætate ultima, in qua mundi ueſperaſcit conditio, ab una populi Chriſtiani familia in unitate eccleſiæ aſſus in cruce, proiectis foras hæreticorum fermentis, ſyncerę fidei ſolidata compagine, inconſumptibiliter editur, creditur, & tenetur. Noua & uetera ſub hoc nomine conuenerunt, egreditur Iſraël de ſeruitute Ægypti, exit populus Dei de regno diaboli, baptizantur in nube & mari Hebræi, & iam ſpiritu ſancto & ſanguine Chriſti mundatur à peccatis populus Dei: ex diuerſis familijs una fit domus, una fit tribus, unus eſt cibus, ſignificantia & ſignificata, res & ſigna, uirtus inuiſibilis, & inuiſibilia ſacramenta ſic faciunt unum corpus, ſicut caro & ſpiritus, & quod uidetur, & nomine & uirtute Chriſti corpus cenſetur. In hac rerum cõuenientia honorificatus eſt Chriſtus, & glorioſæ laudis triumphos lętabunda hodie canit eccleſia, in lapide angulari conſocians diſiunctos olim parietes, quos in unum mirabilis artifex fuſo ſanguine glutinauit:

glutinauit: & reprobato diu à malignis fidei fundamento, charitatis ſuæ nexibus diuiſas copulauit macerias, et redegit partes in totum, & multa in unum: & facti ſunt una domus confœderati parietes, & ſtabile fundamentũ. Honorificatus eſt Chriſtus reſurgens à mortuis, uictor mortis, ſpolians inferos, & captiuos præmittẽs ad ſuperos. Hucuſq; per humilitatis gradus aſcendẽs, modo gloria & honore coronatus nil mortale, nil paſſibile retinens, impaſſibilitatis & immortalitatis donauit nos gloria, & reſurgentes in beatitudine conſtituit ſempiterna. Reſurrexerunt quidem ante Chriſtũ, ſed in nomine et fide eius ſub Helia uiuente in corpore, unus, & Heliſæo uiuo & mortuo, duo qui obierant, ſed ad mortem quam guſtauerant, iterum redierunt: Surrexit & Lazarus, & alij nonnulli ad imperium Chriſti: & aliquo tempore beneficio uitæ uſi, iterum ad funera rediêre. Res quidem honorabilis & dominatio poteſtatiua fuit, ad corpus exanime ſpiritum reuocare: ſed reſurrectionis huius, cuius ſunt in Chriſto primitię, incomparabilis eſt dignitas, quam nec ſequitur corruptela, nec diſſoluit antiquitas, nec aliqua mutabilitas labefactat. Mirati ſumus in transfiguratione, quæ facta eſt in monte præſentibus apoſtolis Petro & Iacobo et Ioanne, quando ſicut ſol reſplenduit facies Saluatoris, & ueſtimenta eius candorem omnẽ exuperantia apoſtolorum hebetauêre conſpectum: ſed momentaneus ille decor imaginem, non ſpeciem: ſimilitudinem, non ſubſtantiam: partem, non plenitudinem transformationis mirificè explicauit. Sed neq; eandem gloriam quam ante oſtendit apoſtolis, reſurgens illico oſtendit, ſed quod uidere conſueuerant, hoc uiderunt: & dilata eſt claritatis illius quam nobis pollicitus eſt, plenitudo quæ in ſe erat perfecta, & à nobis in nobis expectatur perficienda lucidior & ſyncerior, q̃ æſtimari poſſit ab aliquo, uel q̃ illa etiam claritas intimauerit, cuius primitias in Chriſto transformato accepimus. Agunt in cœleſtibus hæc paſcalia gaudia ipſi angelici ſpiritus, & reſurgentis domini gloriam admirãtur, lætantur, & delectantur in eo, quòd forma ſerui reuerſa ſit in formam Dei, & exinanitio humilitatis ad depoſitæ altitudinis redierit maieſtatem. Sed & in hoc multiplicata ſunt gaudia, quòd ab his pro quibus ſe humiliauerat, tantæ excellentiæ beneficium dignatus eſſe commune, & partiri nobis ſuæ abundantiam uoluit claritatis: ut poſt reſurrectionem corpus non aggrauet animam, ſed ſit caro ſine mole & pondere, agilis et mobilis, nullis clauſa obſtaculis, uiſu & auditu penetrans omnia, & attingens, quocunq; uoluerit ſine impedimento diſcurrens. Inerit reſuſcitatis corporibus nulli uanitati ſubiecta libertas: & quæ cogi non poſſit ad aliquid, in nullo laborans, iam à ſpe educta, re ipſa perfruens, nulla expectatione ſuſpenſa, & in pace quietiſſima confirmata, omniſq; expers formidinis in ſpiritualibus delitijs iugis illa permanſio reflorebit. Quàm mirabilis eſt ſcientia tua Deus, confirmata eſt ſuper nos, nec poſſumus ad eam attingere.

Hæc

Hęc ſapientiæ tuæ altitudo qui mundum non ex præcedente materia, ſed ſolo uerbi tui condidiſti imperio, creaturis uero corporalibus ex mundi eſſentia dediſti initium, ſuis incolis ſingula elementa adornans, hominem quem de mundo feciſti, cunctis in terra & aëre & aquis uiuentibus præficiens, ita ut ſuo præpoſito ſingula in ſuo genere miniſtrarent: tu alijs uitam temporalem, alijs procuraſti perpetuam, admirabili ordine quædam mutans & renouans, & præfinito tempore metam irrationabilibus omnibus præfixiſti, & terminum quem tranſire non poſſit, diſſolutioni conditio deſtinata. Homo quia ex cœleſti & terrena materia compactus eſt, ueſtitus extrinſecus pelle et carnibus, tempus accepit, quo te iubēte, redderet terrę quod de terra aſſumpſerat, & ad immaterialem originē reuerteretū ſpiritus: cuius natura diſſolutionis nō admittit iniuriā. Corpus putredine & caro uermibus cōſumenda, ſecundū naturæ ſuæ rationē ęternitatis non poterant priuilegio perfrui: et quod ſibi iure non competebat, à condidore nequibat exigere: neq; ulla eorū interrogatio ſuper hoc merebatur reſponſum. Sed tu optime domine ultro gratiam uoluiſti dare ſpiritui, decreuiſti clementius, ut ex ſocietate & clientela quam reddiderat animæ caro, aliquid ei commodi proueniret: & quæ ei uehiculum fuerat & particeps ſtudiorum in recompenſione miniſterij iterum dilecto accolę conſociata pudica & pacifica rediret, nullas ſecum reuehens cōtumelias, quibus deinceps quietis internæ concuteret puritatem. Sed & hoc domine ad cumulum beneficij addidiſti, ut inter legem carnis & ſpiritus nulla poſtmodum eſſet diuerſitas: nec poſt initum fœdus ulla iterum inter eos recrudeſcat rebellio, ſed per manum tuam reconciliatio ordinata ſtabilis in perpetuum perſeueret. Te igitur iubente, terra fit caro, & expulſa de domo iterum cōiungatur uiro, non iam ancilla, ſed libera: & habitant unius moris in domo murmurationibus conſopitis, quas olim compugnantes inter ſe concupiſcentiæ concitabant. Quis domine deus conſiderare hæc opera tua ſufficit, & quis lutum coagulare poteſt in carnem, quis formare poteſt in hominem, quis infundere animam, quis reddere uitam, quis dare æternitatem, quis addere felicitatem? Ad hunc prouentum humana laborat creatio: hæc ſemper fidelium expectatio fuit. Hoc optebat rex ille humilis, qui ſe nouerat imperfectum, ut adderes conditioni tuę quod deerat, & perficeres & ſolidares opus tuū, corruptibilitas & mortalitas aſſidue conuicijs multis ſolebant affligere, & uarijs opprobrijs conſueuerant infeſtare. Tu morti imperas & abſorbta eliditur, inaneſcit corruptio, ubi æger, te medente, ſanatur. Guſtaſti mortem pro filijs hominum, ut qui tecum mortui erant, tecum uiuerent, & participes tribulationum etiam conſolatione gauderent. Reſurrectio quidem communis eſt, & ante tribunal Chriſti neceſſe eſt in corpore iuſtos ſtare & impios, Dei hoc dictante iuſtitia, ut pietas & impietas in operatoribus debitis ſtipendijs

donaren-

donarentur: & qui finem habere contempſerunt in malis, infinita clau- derentur ultione in pœnis: & qui gloriati ſunt in cruce cum crucifixo regnantes beatæ fierent perrennitatis participes. Non ſunt participes huius gaudij quos damnat ambitio: nō poteſt furtiuos habens oculos, paſchalibus ſolennijs intereſſe. Nihil proditor et uenditor magiſtri, fer- mentator prophanus commune habet cum azymis: omnis immundus in anima ad eſum huius agni prohibetur accedere. Nulla ad hanc læti- tiam perfidia recipitur, omnis malignitas excluditur: calciatus pedibus ad euangelizandum peractus, accinctus renibus & ſanctimoniæ deſti- natus, habens baculum in manibus, & feſtinans ut Ægypti deſerat ido- la, ſequens Moyſen, nec formidans uiæ diſcrimina, quiſque purus & ſyn- cerus ſine fraude homo uerus accedat: et edat et ſecurus quod reſurgat, mortem optet, ut attingat ad æterna gaudia, in quibus eſt uita noſtra ſurſum manens, & nos trahens ad bona cœleſtia. Qui uiuit.

EX LACTANTIO FIRMIANO.

SAlue feſta dies toto uenerabilis æuo,
Qua Deus infernum uicit, & aſtra tenet.
Ecce renaſcentis teſtatur gratia mundi,
Omnia cum Domino dona rediſſe ſuo.
Nanque triumphanti poſt triſtia tartara Chriſto,
Vndique fronde nemus, gramina flore fauent.
Legibus inferni oppreſſis, ſuper aſtra meantem
Laudant rite Deum lux, polus, arua, fretum.
Qui crucifixus erat, Deus ecce per omnia regnat:
Dantque creatori cuncta creata precem.

EX AMBROSIO.

CHorus nouæ Hieruſalem,
Noua meli dulcedine
Promat, colens cum ſobrijs
Paſchale feſtum gaudijs.
Quo Chriſtus inuictus leo
Dracone ſurgens obruto,
Dum uoce uiua perſonat,
A morte functos excitat.
Quam deuorarat improbus,
Prædam refudit tartarus,
Captiuitate libera,
Ieſum ſequuntur agmina.
Triumphauit ille ſplendide,
Et dignus amplitudine,
Soli polique patriam
Vnam facit rempublicam.
Ipſum canendo ſupplices
Regem precemur milites,
Vt in ſuo clariſſimo
Nos ordinet palatio.
Per ſæcla metæ neſcia
Patri ſupremo gloria,
Honorque ſit cum filio,
Et ſpiritu paraclito. Amen.

S. AMBROSIVS EPISCOP. Mediolanenſis.

Ex Paulino presbyt.

HOrtaris uenerabilis pater Auguſtine, ut ſicut beati uiri Athanaſius Epiſcopus, & Hieronymus presbyter, ſtylo proſequuti ſunt uitas ſanctorum Pauli & Antonij in heremo poſitorū, ſicut etiam Martini uenerabilis Epiſcopi Turonenſis Eccleſiæ, Seuerus ſeruus Dei ſermone contexuit, ſic eiam ego beati Ambroſij Epiſcopi Mediolanenſis Eccleſiæ, meo proſequar ſtylo. Sed ego ut meritis tantorum uirorum, qui muri Eccleſiarū ſunt, & eloquentiæ fontes, ita etiā ſermone me imparem noui. Tamen quia abſurdum eſſe opinor, quod præcipis declinare, ea quę à probatiſſimis uiris, qui illi ante me aſtiterūt, & maxime ab ſorore ipſius uenerabili Marcellina didici, uel quæ ipſe uidi, cum illi aſtarem, uel quæ ab his agnoui, qui illum ſcripta ſunt, cum adhuc obijſſe neſciretur. Adiutus orationibus tuis & meritis tanti uiri, licet inculto ſermone, breuiter ſtrictimq; deſcribā. Igitur poſito in adminiſtratione præfecturæ Galliarū patre eius Ambroſio, natus eſt Ambroſius, qui infans in area prætorij in cunabulis poſitus, cum dormiret aperto ore, ſubito examē apum adueniens, faciem eius atq; ora compleuit, ita ut ingrediendi egrediendiq; frequentarent uices. Quæ pater, qui propè cū matre uel filia deambulabat, ne abigerenť ab ancilla, quæ curā nutriendi infantis ſuſceperat, prohibens: ſollicita eñ erat, ne infanti nocerent. Expectabat tamen patrio affectu, quo fine illud miraculum clauderetur. At illæ poſt aliquandiu euolantes, in tantam aëris multitudinē ſubleuatæ ſunt, ut humanis oculis minime uiderentur. Quo facto territus pater ait: Si uixerit infantulus iſte, aliquid magni erit. Operatur eñ iam tunc dominus in ſeruuli ſui infantia, ut impleretur quod dictū eſt: Fauum mellis ſermones boni. Illud enim examen apum, ſcriptorū ipſius nobis generabat fauos, qui cœleſtia dona annunciarent, & mentes hominum de terrenis ad cœlum erigerent. Poſtea uerò cum adoleuiſſet, et eſſet in urbe Roma conſtitutus cum matre uidua & ſorore, quæ uirginitatē iam fuerat profeſſa, comite alia uirgine, cuius uirginis ſoror Candida, & ipſa eſt eiuſdem profeſſionis, quæ nunc Carthagine degit iam anus, cum uideret ſacerdotibus à domeſtica ſororis uel matris manus oſculari, ipſe ludens offerebat dexterā, dicens & ſibi id ab eis fieri oportere, ſiquidem epiſcopum ſe futurum eſſe memoraret: Loquebatur eñ in illo ſpiritus ſanctus: qui illum ad ſacerdotium nutriebat. Illa uero ut adoleſcentem & neſcientem quid diceret reſpuebat. Sed poſtquam edoctus eſt liberalibus diſciplinis, ex urbe egreſſus eſt: profeſſusq; in auditorio præfecturæ prætorij, ita ſplendide cauſas perorabat, ut aligeretur à uiro illuſtri Probo, tunc præfecto prætorij ad conſilium tribuendum. Poſt quod conſularitatis ſuſcepit inſignia, ut regeret Liguriam, Æmiliamq; prouincias, uenitq; Mediolanum per idem tempus mortuo Au-

xentio

xentio Arrianæ perfidiæ epiſcopo (qui Dionyſio beatæ memorię con feſſore ad exilium deſtinato, incubabat Eccleſiam) cum populus ad ſeditionem eſſet, quæ illi cura ſedandæ ſeditionis, ne populus ciuitatis in periculum ſui uerteretur, perrexit ad Eccleſiam. Ibiq́ꝫ cum alloqueretur plebem, ſubito uox fertur infantis in populo ſonuiſſe, Ambroſium Epiſco pum. Itaqꝫ qui antea turbulentiſſime diſſidebant, quia et Arriani ſibi & catholici ſibi epiſcopum cupiebant, ſuperatis alterutris ordinari repente in hunc unū mirabili & incredibili concordia conſenſerunt. Quo ille cognito, egreſſus Eccleſiam tribunal ſibi parari fecit, quippe mox futur us epiſcopus, altiora conſcendit. Tunc contra conſuetudinem ſuam tormenta iuſſit perſonis adhibere. Quod cum faceret, populus nihilominus acclamabat: Peccatum tuum ſuper nos. Sed non ſimiliter is populus tunc clamauit ſicut populus Iudæorum. Illi enim uocibus ſuis ſanguinem dominicum effuderunt, dicentes: Sanguis huius ſuper nos: Iſti uero catechumenum ſcientes, fideli uoce remiſſionem illi peccatorum om nium per baptiſmatis gratiam promittebant. Tunc ille turbatus reuertens domum, philoſophiam profiteri uoluit, futurus ſed uerus philoſophus Chriſti, qui contemptis ſæcularibus pompis, piſcatorum ſecuturus eſſet ueſtigia, qui Chriſto populos congregarunt: non fucis uerborum, ſed ſimplici ſermone, & ueræ fidei ratione, miſſi ſine pera, ſine uirga, etiam ipſos philoſophos conuerterunt. Quod ubi ne faceret, reuocatus eſt, publicas mulieres publice ad ſe ingredi fecit, ad hoc tantū, ut uiſis his, populi intentio reuocarẽ. At uero populus magis magisq́ꝫ clamabat: Peccatum tuum ſuper nos. At ille cum uideret, nihil intentionem ſuam proficere poſſe, fugam parauit. Egreſſus noctis medio ciuitatem, cum Ticinum ſe pergere putaret, mane ad portam ciuitatis Mediolanenſis, quæ Romana dicitur, inuenitur. Deus enim, qui Eccleſiæ ſuæ catholicę murum parabat aduerſus inimicos ſuos, & turrem erigebat, dabat contra faciem Damaſci, hoc eſt, perfidiam hæreticorum, fugam illius impediuit. Qui inuentus cum cuſtodiretur à populo, miſſa relatio eſt ad clementiſſimum imperatorem tunc Valentinianum, qui ſummo gaudio accepit, quod iudices à ſe directi ad ſacerdotium peterẽtur. Lætabatur etiam Probus præfectus, quòd uerbum eius impleretur in Ambroſio. Productus itaqꝫ & adductus Mediolanum, cum intelligeret circa ſe dei uoluntatem, nec ſe diutius poſſe reſiſtere, poſtulauit nō ſe niſi à catholico epiſcopo debere baptizari. Sollicitā enim habebat perfidiam Arrianorum. Baptizatus itaqꝫ fertur omnia eccleſiaſtica officia impleſſe, ad quæ octaua die epiſcopus ordinatus eſt cum ſumma gratia & lætitia cunctorum. Igitur poſt annos aliquot ordinationis ſuæ, ad urbem Romam, hoc eſt, ad proprium ſolum perrexit, ibiq́ꝫ ſanctam puellam, de qua ſupra memorauimus, cui manum offerre ſolitus erat, in domo propria cum germana ſicut reliquerat, inuenit, iam matre defuncta.

Atq; cum illa dexteram illius oſcularetur,ſubridens ait illi: Ecce ut dicebam tibi,ſacerdotis manum oſcularis. Per idem tempus cum trans Tyberim apud quandam clariſſimã inuitatus,ut ſacrificium in domo offerret, quædam balneatrix atq; paralytica in lecto iacebat: cũ cognouiſſet ibidem eſſe domini ſacerdotem,in ſellula ſe ad eandem domum, ad quã ille inuitatus aduenerat, portari fecit, atq; oranti & imponenti manus, ueſtimenta attigit.Quæ cum exoſcularetur,ſtatim ſanitate recepta, ambulare cœpit, ut impleretur illud dominicum dictum ad Apoſtolos: Etiam maiora his facietis,credentes in nomine meo. Ordinato itaq; catholico ſacerdote,Mediolanum reuertitur, ibiq; Iuſtinæ Auguſtæ mulieris innumeras inſidias ſuſtinuit, quæ muneribus atq; honoribus aduerſus ſanctum uirum oblatis, populum excitabat:ſed infirmorũ mentes talibus promiſſis decipiebantur.Promittebat enim tribunatus,& diuerſas alias dignitates, his qui illum de eccleſia raptum ad exilium perduxiſſent.Quod cum multi conarentur,ſed deo pręſule,perficere non ualuerunt,unus infelicior cæteris,nomine Eutimius,tanto furore excitatus eſt,ut iuxta eccleſiam ſibi domũ pararet, atq; in eadem carrum conſtitueret, quo facilius raptum ſuperpoſitũ carpento ad exilium perduxiſſet.Sed iniquitas eius in uerticem ipſius deſcendit. Poſt annum eodẽ die quo illũ rapere ſe arbitrabatur, in eodẽ carpento impoſitus, de eadem domo ipſe ad exilium deſtinatus eſt,reputans ſibi iuſto iudicio dei id in ſe eſſe cõuerſum,ut in eodem carpento dirigeretur ad exiliũ, quod ipſe parauerat ſacerdoti. Cui non minimũ ſolatij ſacerdos præbuit dando ſumptus,uel alia quæ erant neceſſaria. Sed hæc cõfeſſio hominis nec mulieris furorem,nec uoces ſonorum Arrianorum clementia repreſſit. Maiore enim accenſi dementia,baſilicam Portianam inuadere nitebantur. Exercitus etiam armatus ad cuſtodiẽdas fores eccleſiæ eſt directus, ut nemo auderet catholicam Eccleſiam ingredi.Sed dominus,qui de aduerſarijs ſuis Eccleſiæ ſuæ triumphos donare conſueuit, ad eccleſiæ ſuæ munimentum militum corda conuertit, ut aduerſis ſcutis eccleſiæ fores ſeruarent, nec egredi dimitterent: ſed ingredi eccleſiam plebem catholicam minime prohiberent. Sed nec hoc ſatis erat miſſis militibus, niſi ut etiam pro catholica fide cũ plebe pariter acclamaretur. Hoc in tempore primo Antiphonæ,hymni,ac uigiliæ in eccleſia Mediolanenſi celebrari cœperunt:Cuius celebritatis deuotio uſq; in hodiernum diem, non ſolum in eadem eccleſia,uerum per omnes penè prouincias occidentis manet. Per idem tempus ſancti martyres Prothaſius & Geruaſius ſe ſacerdoti reuelauerunt. Erant enim in baſilica poſiti, in qua ſunt hodie corpora Naboris & Felicis martyrũ. Ipſe autem uir uenerabilis Epiſcopus erat multæ abſtinentiæ & uigiliarum multarum & laborum, quotidiano ieiunio macerans corpus. Cui prandendi nunquam cõſuetudo fuit, niſi die ſabbato & Dominico,uel cum natalitia celeberrimorum marty

rum

rum eſſent. Orandi etiam aſſiduitas magna die ac nocte. Nec operã declinabat ſcribendi propria manu libros, niſi cum aliqua infirmitate corpus eius attenuaretur. Erat enim in illo ſollicitudo omnium eccleſiarũ, interueniendi etiam magna aſſiduitas & conſtantia. In rebus etiam diuinis implendis fortiſſimus labor, in tantum, ut quod implere ſolitus erat circa baptizandos, quinq; poſtea epiſcopi tempore quo deceſſit uix implerent. Sollicitus etiam pro pauperibus & captiuis nimiũ. Nam in tempore, quo epiſcopus ordinatus eſt, aurum omne atq; argentum, quod habere poterat, eccleſiæ, uel pauperibus contulit. Prædia etiam quæ habebat, reſeruatu uſufructu germanę ſuæ, donauit eccleſiæ ſuæ. Nihil ſibi quod hic ſuũ diceret, derelinquens, ut nudus atq; expeditus miles Chriſti dominum ſequeretur. Qui cum diues eſſet, propter nos pauper factus eſt, ut nos eius inopia ditaremur. Erat enim gaudens cum gaudentibus, & flens cum flentibus. Siquidẽ quotienſcunq; illi aliquis ob percipiendam pœnitentiam lapſus ſuos confeſſus eſſet, ita flebat, ut & illũ flere compelleret. Videbatur etiam ſibi cum iacente iacere. Cauſas aũt criminum, quas illi confitebantur, nulli niſi domino ſoli, apud quem intercedebat, loquebatur: bonum relinquens exemplum poſteris ſacerdotibus, ut interceſſores apud deum ſint, magis q̃ accuſatores apud homines. Sed tandem ordinato ſacerdote eccleſiæ Ticinenſi, incidit in infirmitatem: qua cum plurimis diebus detineretur in lectulo, comes Stilico dixiſſe fertur, q tanto uiro recedente de corpore, interitus immineret Italiæ. Vnde cõuocatis ad ſe nobilibus uiris illius ciuitatis, quos diligi à ſancto ſacerdote cognouerat, partim interminatus eſt illis, partim blando ſermone perſuaſit, ut pergerent ad ſanctum ſacerdotem, ſuaderent illi, ut ſibi uiuendi peteret à domino commeatum. Quod ille ubi ab illis audiuit, reſpondit: Non ita inter uos uixi, ut pudeat me uiuere: nec timeo mori, quoniam dominũ bonum habemus. Per idem tempus cũ in extrema parte porticus in qua iacebat, in uno poſiti Caſtus, Polenius, Venerius & Felix tunc diaconi ſecũ tractarent, uoce ita repreſſa, ut uix inuicem ſe audirent, qui poſt obitum illius epiſcopus ordinandus eſſet, atq; cum de nomine ſancti loquerentur Simpliciani, tanq̃ intereſſet tractatui, cum longe poſitus ab ipſis iaceret, approbans exclamauit tertio: Senex, ſed bonus. Erat enim Simplicianus æui maturior. Qua uoce audita expaueſcentes fugerunt. Defuncto tamen eo non alius illi ſucceſſit in ſacerdotio, niſi is, quem ille bonum ſenem trina uoce ſignauerat. Cui Simpliciano Venerius, quẽ ſupra memorauimus, ſucceſſor fuit. Felix uero nunc uſque Bononienſem regit eccleſiam. Caſtus autem & Polenius nutriti ab Ambroſio bonæ arboris boni fructus, in Eccleſia Mediolanenſi diaconij funguntur officio. In eodem tamen loco, in quo iacebat (ſicut referente ſancto Baſiano epiſcopo Laudenſis eccleſiæ, qui ab eodem audierat didicimus, cum oraret unà cum ſupradicto ſacerdote) ui-

derat dominum Ieſum aduenisse ad ſe, & arridentem ſibi. Nec multos poſt dies ablatus eſt. Sed eodem tempore, quo à nobis migrauit ad dominum, ab hora circiter undecima diei, uſq; ad illam horam, qua emiſit ſpiritum, expanſis manibus in modum crucis orauit. Nos uero labia illius moueri uidebamus, uocem autem non audiebamus. Horatus aũt ſacerdos eccleſiæ Vercellenſis cum in ſuperiora domus ſequi eum compoſuiſſet, tertio uocem uocantis ſe audiuit, dicentisq; ſibi: Surge, feſtina, quia modo eſt receſſurus. Qui deſcendens obtulit ſancto domini corpus. Quo accepto ubi glutiuit, emiſit ſpiritum: bonum uiaticum ſecum ferens, ut in uirtute eſcæ anima refectior, angelorum nunc conſortio, quorum uita uixit in terris, & Heliæ ſocietate lætetur. Quia, ut Helias nunquam regibus uel ullis poteſtatibus, ita & iſte pro dei timore loqui ueritus eſt. Atq; inde ad eccleſiam maiorẽ antelucana hora, qua defunctus eſt, corpus ipſius portatum eſt: ibiq; eadem fuit nocte, quam uigilamus in Paſcha, quem plurimi infantes baptizati cum à fonte uenirent uiderunt, ita ut aliqui ſedentem in cathedra tribunali dicerent: alij uero aſcendentem ſuis parentibus digito oſtenderent: ſed illi uidentes uidere non poterant, quia mundatos oculos non habebant. Plurimi aũt ſtellã ſupra corpus eius ſe uidere narrabant. Sed luceſcẽte die dominico, cum corpus illius peractis ſacramẽtis diuinis, de eccleſia leuaretur, portandũ ad baſilicã Ambroſianã, in qua poſitus eſt, ita ibi dæmonũ turba clamabat, ſe ab illo torqueri, ut eiulatus eorũ ferri non poſſit. Quæ gratia ſacerdotis, non ſolum in illo loco, uerum etiam in plurimis prouincijs uſq; in hodiernum manet. Iactabant etiam turba uirorum ac mulierum oraria uel ſemicinctia ſua, ut corpus Sancti aliquatenus ab ipſis contingeretur. Erat enim exequiarum turba innumerabilis totius dignitatis, totiusq; ſexus, omniumq; penè ætatum, non ſolum Chriſtianorum, ſed etiam Iudæorum & paganorum, maiore tamen gratia ordo præcedebat eorum, qui fuerant baptizati.

EVSTACHIVS MARTYR.

Georg. Vuicelij.

SI uera eſt hiſtoria Placidi Euſtachij, habemus in eo reuocatũ Cornelium Centurionem ſimul & Hiobum illum Vzitam. Nam is Cornelius alter erat catechumenus adhuc, Hiobus uero Chriſtianus iam exiſtens. Verum quòd ad cruenta bella Cæſaris impij, ab exilio ac tam grandi tentatione redijſſe narratur, minus apud me fidei meretur. Vox Euangelica eius eſt: Ego Chriſtum deum colo, & illi ſoli ſacrifico. In laude quoq; ponitur, quòd uxorẽ ſuam unà cum liberis, Chriſto adduxit. Vitam finiuit fortiter, in æneo tauro ſcilicet, in quo, ſubiecto igni, uiuus exuſtus eſt. Quod ſupplicij inuentum Perilli cuiuſdam, primus Phalaris in artificem retorſerat. Nõ minus exquiſito

pœnæ

pœnæ genere cruciatus fuit homo militaris Sebaſtianus. Talem uero Phalariſmum fuiſſe uel in Traiano uel in Hadriano Imperat. quis erat ſuſpicaturus? Raphaël Volater. de S. Euſtachio ſic habet: Euſtachius Romanus Martyr, qui inter aulicos fuerat Traiani principis. Placidus antea dictus, cũ in uenatione ceruum ſectaret̃, conſpecto inter eius cornua Crucis ſimulachro, & uoce ferè eiuſdem audita: Quur me perſequeris? Domi uxori Thephytæ & filijs rem manifeſtauit, factiq; ex hoc Chriſtiani ipſe unà cum uxore, ſub Adriano in æneo tauro necatus eſt: cuius Romæ templũ feſtumq; colitur. Hactenus Rapha. Rectius aũt dicit̃ Euſtathius q̃ Euſtachius. Et procliuis lapſus eſt apud latinos ſcribas litere θ in χ. Idem penè lapſus accidit in nomine Acacij, quẽ perperam Achacium uocant, mutantes κ in χ. Eſt enim græca uox ἀκάκιος, latinis ſonat Innocentem hominem, ſeu qui alienior ſit à malitia.

S. FELIX MARTYR.

DE hoc diuo Felice S. Auguſtinus ſup. Pſal. cxxvii. in eum modum ſcribit: Ergo fratres Felix martyr & uere felix & nomine & corona, cuius hodie Natalis eſt, contempſit mundum. An forte quia timebat dominum, inde erat felix, inde erat beatus, quia uxor eius tanquam uinea fertilis erat in terra, et filij eius circundederunt menſam eius? Omnia iſta perfecte habet, ſed in corde illius qui hic deſcribitur, & quia ſic ille intellexit contempſit præſentia, ut acciperet futura. Noueritis autem fratres non eum paſſum mortem, quam alij martyres paſſi ſunt. Confeſſus eſt enim dilatus eſt ad tormenta, alio die inuentum eſt corpus exanime. Clauſerant enim illi carcerem, ſed corpori, non ſpiritu. Quem illic parabant torquere carnifices, abſentem inuenerunt, perdiderunt ſæuitiam ſuam, iacebat exanimis ſine ſenſu illis ne torqueretur, cum ſenſu apud Deum ut coronaretur. Vnde & iſte Felix fratres, non tantum nomine, ſed & præmio uitæ æternæ ſi iſta dilexit &c.

S. ACACIVS X. MILIVM MARtyrum anteſignatus.

MArtyr ſanctiſſimus in arborem nucis ſuſpenſus eſt, & illic poſtea conſtructum Oratorium, quod dicitur domus τῆς καρύας, id eſt, nucis. Ita enim Socrates Hiſt. Tripart. lib. xj. cap. xxxv. Alibi legitur Acacium de cruce ſeu arbore illa ſocios ſermone exhortatum, & Symbolum catholicæ fidei profeſſum fuiſſe. Decem milium S. Martyrum uexillifer contra Agarenos miſſus fuerat, qui defecerant à Rom. imperio, tempore Imperat. Anthonini.

S.Linus

S. LINVS I.

Ex Platina.

Linus natione Tuſcus, patre Herculaneo, ab ultimo Neronis anno uſq; ad Veſpaſiani tempora peruenit: à conſulatu Saturnini & Scipionis uſque ad Capitonem & Ruffum conſules. Hoc autem interuallo imperarunt, ſed breui tempore, Galba, Otho, Vitellius. Galba enim uir antiquiſſimæ nobilitatis in Tyberia Imperator à militibus creatus, ubi Neronis mortem comperit, Romam confeſtim uenit. Verum cum omnes auaritia ac ſegnitia offenderet, inſidijs Othonis Romæ ad lacum Curtij iugulatur ſeptimo imperij ſui menſe cum Piſone nobiliſſimo adoleſcente: quē in filium per adoptionem ſuſceperat. Vir certe fuit uita priuata inſignis militaribus ac domeſticis in rebus. Sæpe tamen conſul, ſæpe proconſul, frequenter dux fuit grauiſſimis bellis. Hunc ut laudem, facit Marcij Fabij Quintiliani doctrina, quem ſecum Galba ex Hiſpania Romam duxit. Otho uero materno genere quàm paterno nobilior, uita priuata, mollis quippe qui Neronis familiaris fuerat, inter tumultos (ut dixi) cædeſq; inuaſit imperium. Cum autem ciuile bellum contra Vitellium in Germania imperatorem creatum molitus, tribus leuibus prælijs ſuperior fuiſſet, uno ad Alpes, alio apud Placentiam, tertio ad Caſtorem, quarto apud Bebriacum ſuperatur, unde rerum deſperatione ſibimet manum iniecit, imperij ſui menſe tertio. At Vitellius familia magis honorata quàm nobili Romam ueniens, ac imperio potius, in omnem nequitiam, ſæuitiam et ingluuiem prolapſus eſt. Nam tantæ uoracitatis fuit, ut ſæpius in die comederet, & una cœna ſuo iuſſu duo milia piſciū, & ſeptem milia auium appoſita ſint. Verum ubi comperit Veſpaſianum apud Iudæam Palæſtinæ ab exercitu Imperatorem creatum cum legionibus aduentare, primum deponere imperium conſtituit, poſtea uero à quibuſdam animatus, ſumptis armis Sabinum Veſpaſiani fratrem cum Flauianis in Capitolium compulit: quo quidem ſuccenſo, omnes concremati ſunt. Quare ſuperueniente Veſpaſiano, cum nullum ueniæ locum ſibi reliquiſſet, è cella palatij, in qua delituerat, turpiſſimè tractus per uiam ſacram, nudus ad ſcalas gemonias ducitur, ubi excarnificatus in Tyberim proijcitur. Hoc itaq; tempore Linus fuit Petri ſucceſſor. Sunt qui hunc locum Clementi aſſcribant, & Linum ac Cletum prætermittant, quos nō ſolum hiſtoria, uerumetiā Hieronymi autoritas reprehendit: Quartus (inquit) poſt Petrum Romæ epiſcopus Clemens fuit, ſiquidem Linus ſecundus, Cletus tertius ſunt habiti, tametſi latinorum pleriq; poſt Petrum ſtatim Clementem numerent: quem certe conſtat (tantæ modeſtiæ fuit) coëgiſſe Linum ac Cletum ante ſe munus pontificatus obire, ne poſteris hæc principatus ambitio pernitioſi exempli haberetur: licet eidem Petrus quaſi ex teſtamento ſucceſſionis locum tradiderit. Linus uero ex mandato Petri conſtituit, ne qua mulier niſi uelato capite tem-

plum

plum ingrederetur. Præterea uero ex ſacris ordinibus bis in urbe habi-tis, presbyteros decem & octo, epiſcopos undecim creat. Scripſit & res geſtas Petri, maxime uero eius contentionē cum Simone mago. Huius autem temporibus fuit Philo Iudæus natione Alexandrinus, qui multa ita eleganter & grauiter ſcripſit, ut dictum merito ſit, aut Plato Philonem ſequitur, aut Platonem Philo. Is autem ſua doctrina & elegantia Appionis temeritatem contra Iudæos ab Alexandrinis miſſam compeſcuit. Romæ uero imperante Claudio conſuetudinem cum Petro habuit. Inde multa de laudibus Chriſtianorū conſcripſit. Ioſephus quoq; Mattathię filius, & Hieroſolymis ſacerdos à Veſpaſiano captus, ac cum Tito filio tantiſper relictus, donec Hieroſolymæ caperentur, Romam ueniens, Iudaicę captiuitatis libros ſeptem patri ac filio obtulit Lini pontificatu, qui etiam in bibliothecam publicam repoſiti ſunt, & autor ipſe ob ingenij gloriam ſtatua ac merito certe donatus eſt. Scripſit & alios XXIIII. antiquitatū libros, à principio mundi uſq; ad quartumdecimum Domitiani Cæſaris annum. Linus autem cum ſanctitate, & moribus in pretio haberetur, dæmones fugaret, & mortuos in uitam reduceret, à Saturnino conſule, cuius filiam à dæmonibus liberauerat, capitali ſupplicio afficitur: ſepeliturq; in Vaticano iuxta Petri corpus die undecimo kalendas octobris, cum ſediſſet in pontificatu annos undecim, menſes tres, dies duodecim. Sunt qui ſcribant Gregorium epiſcopum Oſtienſem corpus ſanctiſſimi pontificis Oſtiam ex uoto tranſtuliſſe, & in templo Diui Laurentij magnificè collocaſſe.

S. PHILISPUS ET IACOBUS APOSTOLI.

POlycrates Victori epiſcopo urbis Romæ ſcribens Philippi Apoſtoli ac filiarum eius pariter meminit, dicens: Sicut iam ſuperius inſeruimus, quòd magna lumina in Aſiæ partibus dormierūt, quæ reſuſcitabit dominus in nouiſſimo die Aduentus ſui, cū ueniet in gloria, & requiret omnes ſanctos ſuos. Dico autem de Philippo, inquit, qui fuit unus ex Apoſtolis, qui dormiuit apud Hierapolim. Sed & duæ eius filiæ inibi uirgines, conſenuere, & alia eius filia ſpiritu ſancto repleta permanſit apud Epheſum, &c. lib. iij. cap. xxxj. *Ex Euſebio.*

De alio Philippo, nimirū diacono, ſic ſcribit idē Euſebius: Sed & Philippus, qui erat unus de ſeptem, cum Stephano diaconus ordinatus, deſcendit Samariam, uirtute dei repletus, & prædicabat primus uerbū dei Samaritanæ genti. In quo tanta erat diuinæ gratiæ efficacia, ut etiam Simonem magum ſuis prædicationibus conſternaret, qui per idem tempus celebris famę apud Samaritanorum populos habebatur, ita ut uirtus dei magna eſſe putaretur. Sed is cum uidiſſet ſigna & miracula, quæ

ingredietur templū, & fixis genubus, pro populo deprecabatur, in tantum, ut camelorum duritiem traxiſſe eius genua crederētur. Dicit et alia multa, quæ enumerare longū eſt. Sed & Ioſephus in uiceſimo libro antiquitatum refert, & Clemens in ſeptimo Hypotepoſeon, mortuo Feſto, qui Iudæam regebat, miſſum à Herone eſſe ſucceſſorem eius Albinum, qui cum necdum ad prouinciam perueniſſet, Ananus, inquit, pontifex adoleſcens, Anani filius, de genere ſacerdotali, accepta occaſione ἀναρχίας, Concilium congregauit, & compellens publice Iacobum, ut Chriſtum dei filium denegaret, contradicentem lapidari iuſſit, qui cum præcipitatus de pinna templi, confractis cruribus, adhuc ſemiuiuus tendens ad cœlum manus diceret: Domine ignoſce eis: quod enim faciunt, neſciunt. Fullonis fuſte, quo rudia ueſtimenta extorqueri ſolent, in cerebro percuſſus, interijt. Tradit item Ioſephus, tantæ eum ſanctitatis fuiſſe, & celebritatis in populo, ut propter eius necem creditum ſit, ſubuerſam eſſe Hieroſolymam. Hic eſt, de quo Paulus Apoſtolus ſcribit ad Galatas: Alium autem Apoſtolorū uidi neminem, niſi Iacobum fratrem domini. Et apoſtolorū ſuper hoc crebrius acta teſtantur: Euangelium quocꝫ, quod appellatur ſecundum Hebræos, & à me nuper in Græcum Latinumcꝫ ſermonem translatum eſt, quo & Origenes ſæpe utitur, poſt reſurrectionem ſaluatoris refert: Dominus autem cum dediſſet ſindonem ſeruo ſacerdotis, iuit ad Iacobum, & apparuit ei. Iurauerat enim Iacobus, ſe non comeſturum panem, ab illa hora, qua biberat calicē domini, donec uideret eum reſurgentem à mortuis. Rurſuſcꝫ poſt paululum: Afferte ait dominus menſam, & panē: ſtatimcꝫ additur: Tulit panem, et benedixit, ac fregit, & dedit Iacobo Iuſto, & dixit ei: Frater mi comede panem tuum, quia reſurrexit filius hominis à dormientibus. Triginta itacꝫ annos Hieroſolymis rexit Eccleſiam, id eſt, uſcꝫ ad ſeptimum Heronis annum, & iuxta Templum, ubi & præcipitatus fuerat, ſepultus eſt. Titulum uſcꝫ ad obſidionem Titi, & ultimam Hadriani, notiſſimū habuit. Quidam è noſtris in monte olіueti eum putauerunt conditum: ſed falſa eorum opinio eſt.

S. ATHANASIVS EPIS. ALEXADNRIÆ.

CVm poſt perſecutionem Diocletiani & Maximiani imperatorum crudeliſſimorum pax Chriſtianis et quies data fuiſſet, & fœcunditas Eccleſiæ fructus exhiberet ampliſſimos, atque confeſſorum inclytis meritis gauderet, confuſus dæmon, aſtu callido noua contra Eccleſiam bella, atcꝫ prioribus perſecutionibus peiora excogitauit. Et cum creatoris diuinus cultus quotidie per orbem terrarum excreſceret, nec aperto bello ut expertus fuerat, comprimi potuiſſet, ſed quanto maiores perſecutiones inferebat, tanto maior eccleſiæ gloria, & Ex Ioanne Aretino,

Chriſtianorum uictoria reſultabat: noua machinatus non iam aperte, ſed ex his, qui nomine potius q̃ re Chriſtiani dici poterant, aliquos occulte circumueniens ad diſſidium fidei & eccleſiæ dei, ac ueri cultus perſecutionem adduxit, atq; magnam gentem in priſtinũ redegit errorem, ut creaturam potius quàm Creatorem adorare contenderẽt, Chriſtum ſcilicet Ieſum, quem creaturam omnino profiteri non uerebantur. Sed Chriſtus ipſe, qui Petri nauiculam ſubmergi non patitur, dedit ſapientiam ſanctis ſuis, qui cum in illius ſplendoris radios aciem omnino intendiſſent, uero lumine illuſtrati, pro Euangelica prædicatione, ac ueri cultus pietate ad mortem uſque decertarunt, atq; diaboli machinas conterentes, ſerpentis antiqui caput fortiter contriuerunt. Inter quos præcipuus Apoſtolicæ gratiæ particeps magnus Athanaſius fuit Alexandrinæ celeberrimæ ciuitatis antiſtes, qui ueluti margarita præfulgida, feruens ſpiritu et cœleſti amore ſaucius, diutiſſime magiſtratibus plurimis, atq; etiam regibus, hæreticorum ducibus per totum orbem pro tuenda rectæ fidei puritate ardentiſſime obſtitit. Et diuina uirtute fretus aduerſus impiorum turbam maximis periculis undiq; agitatus, uictoriam penitus reportauit. Cuius tanta & tam præclara contra hęreticos in beata eccleſia pro fidei integritate fuẽre certamina, ut etiam de ipſo id dictum eſſe uideatur, quod ſcriptum eſt: Ego enim oſtendi illi, quanta eum pro nomine meo oporteat pati. Nam in eius perſecutiones non quadraginta uiri, ſed uniuerſus penè conſpirauit orbis. Commoti ſunt principes terræ & gentes, & regna, atq; exercitus contra illum conuenerunt. Sed ipſe diuinum eloquium opere implebat, quo dicitur: Si conſiſtant aduerſum me caſtra, non timebit cor meum. Si exurgat aduerſum me prę lium, in hoc ego ſperabo. Verum tanta illius ac talia feruntur geſta, ut uel certamina exponere, uel uariam in diuinis eloquijs diſſerendis ſapientiam, quæ in libris ab eo relictis ſole clarius eluceret, enarrare nemo quantalibet facundia præditus digne pro meritis poſſet. Nec nos id efficere pollicemur, ſed pro uirili noſtra eius quędam geſta, quę apud Græcos conſcripta comperimus, in Latinum fideliſſime conuertemus. Addemusq; alia quædam, quę apud Latinos ac probatiſſimos autores legendo didicimus, atq; in primis quæ nam fuerit pueri indoles, & uitæ tam mirabilis indicium, paucis explicemus. Cum poſt felicem conſummationem beatiſſimi martyris atq; Alexandrinę eccleſiæ præſulis Petri, & poſt eum Achillas ſanctæ memoriæ Alexander ipſius ciuitatis ordinatus eſſet epiſcopus, apud Alexandriam Petri martyris ſolẽnem diem agebat. Et cum poſt expleta ſolennia cõuenturos ad conuiuiũ ſuũ clericos domi expectaret, in loco mari uicino cernit ex editiore parte domus pueros ludũ ritu eccleſiaſtico inire, atq; ea quæ in eccleſia geri cõſuetum fuerat, peragere. Erat aũt domus aſpiciens mare, in cuius littore ipſi ludebant pueri: inter quos puer Athanaſius ſimulatus erat epiſcopus, & alij

coæui

coqui partim presbyteri, partim diaconi deſignati, offerebāt iſti Athanaſio Catechumenos pueros baptizandos. Quos ille omni eccleſiaſtico ritu ſeruato, baptizabat. Stupefactus autem in his quæ fiebant Alexander, ac ilico perturbatus uocari ad ſe clericos iubet, atque eis quod eminus ipſe uiderat, oſtendebat. Tum abire eos & comprehenſos ad ſe perducere omnes pueros imperat. Cumq; adeſſent, qui eis ludus, & quid egiſſent, uel quomodo, perſcrutatur: Illi (ut talis habet ætas) pauidè negare primum cœperunt. Sed ut cognitos ſe nouerunt, rem omnino geſtam per ordinem pandunt. Cum Alexander diligenter inquirens ab his qui baptizati dicebantur, qd interrogati fuerūt, ſimul & ab Athanaſio quid interrogauerat: ubi uidet ſecundum religionis noſtræ ritum cuncta conſtare, allocutis clericis, cum conſilio clericorum ſtatuiſſe traditur illis, quibus integris interrogationibus & reſponſionibus aqua fuerat infuſa, iterari baptiſmum non deberi, ſed chriſmate eos inungens ſignaculo Chriſti confirmauit. Et conuocatis Athanaſij parentibus, ac illorum, quos uel presbyteros habere uiſus fuerat, uel miniſtros ſub dei obteſtatione tradidit eccleſiæ nutriendos. Atq; cum pauco peracto tempore grammacicam ſufficienter Athanaſius atq; integre ꝑdidiciſſet, tanq; fidele domini commendatum à parentibus epiſcopo Alexandro reſtituitur. Qui ab eo uelut alter Samuel in templo domini nutriendus accipitur, ut ſi in ſenectute bona ad patres à domino uocari cōtingeret, ad portandum poſt ſe ſacerdotale Ephod eligatur. Interim cum ſucceſſu temporum mirabiliter diuinis literis eruditus euaderet, & acrimonia ingenij, atq; integritate uitæ cæteris præſtaret, inſtituente Alexandro Archidiaconus Alexandriæ ordinatur eccleſiæ. Cuius ingenium, fides, ac pietas in eccleſiaſticis negocijs, quanta fuerint apud Nicenam in œcumenico, ſeu uniuerſali Concilio ob cauſam congregato, ad quod cum epiſcopo ſuo conuenerat, omnibus palam fieri cœpit, &c̄. Hilarium uero in Italia tunc degentem, hoc idem moliri repperit. Qui cum uir eſſet natura lenis & placidus, ſimulq; eruditiſſimus, & ad perſuadendū commodiſſimus, rem diligentius & apertius procurabat, atq; libros de fide noſtra nobiliter conſcriptos ędidit. Quibus & hæreticorum uerſutias, & noſtrorum deceptiones, & male credulam ſimplicitatem ita diligenter expoſuit, ut & præſentes & longe poſitos, quibus ipſe per ſe diſſerere uiua uoce non poterat, perfectiſſima inſtructione corrigeret. Ita duo iſti uiri uelut magnifica mundi lumina Illyriam, Italiam, & Gallias ſuo ſplendore radiarunt. Interea audiens Iulianus, prædicationibus Athanaſij plures ex paganis ad Chriſti fidem conuerti, atq; ex idolorum ſacerdotibus nonnullas uxores habere Chriſtianas, filiosq; & ſeruos, infremuit ira. Nec fictæ temperantiæ imaginem continere potuit, indicantibus maxime ipſis magis, nihil ſuis artibus ſucceſſurum, niſi prius Athanaſium uelut horum omnium obſtaculum, ſuſtuliſſet. Ob quod iterum

ſacratas uirgines in matrimonium de cætero auderet. Et hoc ideo, quia Iuliani temporibus quidam apud Alexandriam atque alia diuerſa loca homini ſacras rapuerunt uirgines, & matrimonio ſibi coniunxerunt. Poſt hæc remittēs Athanaſium Alexandriam, curam diſponendarū eccleſiarū, atq; omniū populorū Ægypti ei cōmiſiſſe Sozomenus ſcripſit. Sed hæc tam pia tamq; læta principia, mors immatura corrupit. Poſt octo etenim menſes imperij ſui, & ætatis anno quadrageſimo quarto apud Ciliciam diem obijt. Poſt quē Valentinianus imperiū ſuſcepit, qui (ut Ruffinus ſcribit) pro fide noſtra à Iuliano militia fuerat expulſus. Sed compleuit in illo dominus, quod promiſit, plus etiam, q̃ centuplū in præſenti ſeculo reſtituens ei, ut qui militiam pro Chriſto reliquerat, recepit imperium. Qui, ut ſcribit Theodoricus, non modo fortitudine, ſed prudentia, temperantia, iuſtitia, & uera religione, atq; corporis magnitudine & pulchritudine præfulgebat, regius pariter & urbanus. Qui cum exercitus ei conſortem imperij ſociare tentaſſet, reſpondiſſe fertur: Veſtrum, inquit, fuit ò milites, Imperatore non exiſtente, mihi, imperiū: Verum ubi hoc ſuſcepi, meum iam, non ueſtrum eſt, de rebus cogitare cōmunibus. Cuius prudentiam admirati milites, omnem eius perſecuti ſunt uoluntatem. Verum quod non debuit in conſortium regni Valentem fratrem aſſumpſit, & ſibi quidem occidentis partes delegit, illi autē orientales reliquit. Valentinianus igitur Italiam pergens, omnia pie & religioſe diſponebat: cuius imperij anno primo Auxentio Arriano epiſcopo, aqud Mediolanum defuncto, Ambroſius ad epiſcopatum aſſumitur, & omnes ad fidem rectam in Italia conuertit. Et ſequenti anno mortuo Liberio, Romanæ eccleſiæ gubernacula ſuſcepit Damaſus. Quo anno Valentinianus legem ſtatuit de ueræ fidei & ſanctæ Trinitatis obſeruatione, quam & ſuo & Valentis fratris nomine, atq; filij gratia, quē Imperatorē ſimiliter fecerat, promulgauit. Et Valens cum in initio imperij recta fide incederet, ab uxore, more Adam, ſeductus, quæ prius ipſa ab Eudoxio Conſtantinopolitano epiſcopo Arrij perfidia imbuta fuerat, in eius impietatē prolapſus eſt. Nam & Valens cum cōtra Gotthos qui Iſtrum ptranſierant, & Thraciam peragrans proficiſci intenderet, ne ſine baptiſmate pergeret, ab Eudoxio baptizari uoluit, à quo iuramento aſtrictus fuit, ne dogmatis Arriani impietatē quoad uiueret, abnegaret, atq; omnes contra ſentientes, undiq; inſequeretur. Quamobrē fauendo hæreticis, omnem orientis perturbauit Eccleſiam, et epiſcopos Catholicos presbyterosq;, atq; diaconos, & monachos plures in exiliū exegit. Verum in cæteros cum principis perſecutio debacchare, ab Alexandria & tota Ægypto ob Athanaſij reuerentiā, uelut quadā diuina uirtute ꝓhibitus, abſtinuit. At beatiſſimus Athanaſius longo iam tempore in Eccleſia ſua & tota Ægypto pacem cernens, quadrageſimo & ſexto anno ſacerdotij ſui, poſt multos agones, multasq; patentiæ coronas, ad

nas, ad ueram uitam translatus, requieuit in domino, anno quarto imperij Valentiniani. A' tempore uero, quo aſſumptus fuerat Alexander ad epiſcopatum Alexandrinum, computari poſſe uidentur anni ferè ſexaginta. Quo anno ſanctus epiſcopus uiderat Athanaſium gerentem ludum eccleſiaſticum, qui ueriſimiliter octo & nouem, aut decem ætatis ſuæ annos gerere poterat. Ex quo ætas eius uſq; ad ſeptuageſimum annum, uel circa, extendi potuiſſe uidetur. Verũ ſciſcitatus Athanaſius de ſucceſſore, Petrum archidiaconum Alexandrinum, tribulationum ſuarum participem & ſocium, delegit. Sed Lucius ab Arrianæ partis Epiſcopis, ad eandem ſedem epiſcopus ſimiliter ordinatus, ueluti lupus rapax Alexandriã aduolat, & potentia regia Petrum de ſede expellit. At ille nauem conſcendens, Romam ad Damaſum pontificem maximum profugit. Qui ſua uirtute & ſapientia pacem Eccleſijs reddi procurauit, Donante domino noſtro Ieſu Chriſto, qui uiuit & regnat in ſæcula ſæculorum, Amen.

GEORGIVS MARTYR.

*Georg. Vuiceli*j.

GEorgius ex Cappadocia patria, chiliarchus ſeu tribunus militum, tempore Diocletiani & Maximiani Imperatorum Romanorum fuiſſe perhibetur. Is cum Euangelium Chriſti Ieſu edoctus eſſet, fidem'q; illi, non tantum nomen dediſſet, geſſit ſe ubiq; locorum, quemadmodum Chriſtianum decuit, nimirum miles Chriſtianus iam, atq; cum ſpiritalibus in aëre hoſtibus belligerãs ac colluctans. Ab eo uiro fertur draco immanis in Lybia confoſſus eſſe, id'q; non humana, ſed diuina uirtute. Herculem monſtrorum domitorem mendax gentilitas olim habuit. Nobis ille Georgius uerus Hercules eſſe debet, cuius manu fortiſſimus Deus Lernæam hydram uere contudit, adeo'q; contriuit. Et non poteſt non credibile eſſe, grande miraculum: Siquidẽ deo omnia poſſibilia, Chriſtiani credimus. Gentilitas perſuaſa poëticis fabulis, credidit quicquid confingebatur de tauro Marathonio, & Calydonio apro, beluis terræ exitioſiſſimis. Verum quando nos omnipotentiæ diuinæ fortiter geſta omnia religioſe adſcribimus, nihil abſurdũ habuerit, draconem Lybicum abs deo per dexteram Chriſtiani equitis è medio ſublatum, ne plus damni inferret miſeris mortalib. Etenim dei eſt, per organum electorum ſuorum hominibus prodeſſe, in'q; maximis malis opem ferre. Dij atq; idola dæmoniorum quid ualuerint, quidu'e effecerint in omni terrarum orbe, ſuo exitio experti ſunt gentiles. Chriſto duce, Georgius haſtam uibrat, aduerſus hydram impetu fertur, barathrum teterrimũ uincit, figit, interficit, atq; eo beneficio liberatur regia filia, & eodem miraculo tanto magna uis paganorum Chriſto duci lucrifit, dum prædicato Euangelio, datore ſpiritu creditur, dum baptizatur, dum creſcit Eccleſia. Eſto tu quoq;, quicunq; cenſeris Chriſtianus,

nus, Georgius, ſeu ſi mauis, Theurgius, idq́ꝫ re ipſa. Pater cœleſtis γεώρ-
γος eſt, inquit Euangeliſta. Nos huius myſtici agricolæ γεωργία ſumus,
ſicut Apoſtolus ait. Beatam agricolationem, ſi ſpiritu alacerrimo imbu-
ti fuerimus, quo pectus robuſtiſſimi militis redundauit in prçclariſſimũ
facinus. Draco Leuiathan, ipſe diabolus eſt: filia regis, ſponſa Chriſti, ſeu
Eccleſia. Hanc ſi è fauce mortifera ſæuiſſimi hoſtis eripias, Georgiũ præ-
ſtiteris: hac præſertim tempeſtate ſectarum caliginoſiſſima. Excelſo ani-
mo inuadendus eſt cacodæmon, nec ad ſpeciem diabolicæ immanitatis
expaueſcendũ. Fidei fortitudine deijcitur magna beſtia uno ictu teſta-
cei uaſculi. Tanta eſt uirtus firmiſſimi Ieheſu in infirmiſſimis mẽbris ſuis.
Cæterum fidem ac eiuſmodi ſtrenue facta Euangelici militis, inuidia ui-
cti ſatanæ, crux atrox ſequi ſolet. Monſtratum illud ipſum eſt in Geor-
gio, & in pleriſq́ꝫ ſanctis dei hominib. Cçſo dracone, liberato populo,
adornata Eccleſia, excitatur imperatorius furor in gregem dominicum.
Multa Chriſtianorum milia paſſim martyrij palma donantur, non ob
aliud, q̃ꝫ ꝙ Chriſtiani erant. Nam eo tempore iudicabatur, Chriſtianũ
eſſe, hominem perditiſſimum, atq́ꝫ ipſa luce eſſe perindignum: regnante
nimirum poteſtate tenebrarum. Tanta in perſecutione optimorũ homi
num uim inuicti ſpiritus exerẽs Georgius, & ſupplicio addictos fratres
ſolari, & crudeles tyrannos increpare cœpit, citato Pſalmo: Omnes dij
gentium dæmonia, Dominus autem cœlos fecit. Qua contione offenſi
proceres, uiolentas manus uiro fortiſſimo afferunt. Interrogatus de pa-
tria ac cõditione, intrepide omnia reſpondet, iam non miles Romanus,
ſed Chriſtianus. Vbi audiũt Chriſti & Euãgelij nomen, ardent ira bipe-
des leones, iubent abripi confeſſum Chriſtianum ad multa pœnarũ ge-
nera, quæ ſunt ſtupenda dictu. Sed ſentit in ſummis tormentis ſe diuini-
tus refici, ac corroborari. Adhibetur Magica, ut cuius præſtigijs diuina
uirtus in Georgio oſtenſa in cõtumeliam Chriſtiani nominis uertatur.
Verum tanto contumelioſius ipſa ars ſatanica exibilata eſt, quo immo-
bilius uir dei perſtitit. Adhibẽtur item ineſcando militi haud quaquam
delicatulo blandarum perſuaſionum illecebræ: ſed in hoc quoq́ꝫ omnis
opera luditur. Verſutiæ prudentiam opponit, fraudem mirabili techna
fallit. Pollicetur tyranno, ſe omiſſo deo, dijs ſacrificaturum. Hac exorta
fama, læto clamore accurritur. Georgius idolẽon ſubit, uelut ſacra
facturus de more gentilium: ſed in ſpiritu Heliæ fuſis ad deum cœli fla-
grantiſſimis precibus pro retegenda paganorũ impietate, pro illuſtran-
da Chriſti Ieheſu gloria, accidit, ut igne cœleſti delubrum una cum ſacri
ficibus ſuis abſumeretur: nec id ſine terræmotu. Potentes preces prophe
tici zeli, atq́ꝫ, quod ad concuſſionem terræ attinet, Apoſtolici exempli.
Eo miraculo plurimum fructus ad Euangelium redijſſe, ueriſimile eſt.
Cum primis dicitur tyranni uxor Chriſti nomen profeſſa eſſe cum ma-
gna ſexus muliebris admiratione. Nondum uerò baptizata hæc, ſed ad-

huc catechumena ſcuticis ac ſcorpionibus cæſa, ſupremū flatum tradit, quippe in ſanguine proprio tincta ac renata, iuxta admonitionē Georgij, qui pugil tandem in arenam educitur, cum ipſa morte decertaturus. Mors ſuperata doluit, dum ſpiculatoris enſe tyrannus Georgium è uita ſuſtulit. De hoc inclyto martyre Chriſti S. Ambroſius in libro præfationum, qui intercidiſſe fertur, tale teſtimonium profert: Georgius fideliſſimus miles Chriſti, dū Chriſtianiſmi ꝓfeſſio tegeretur, ſolus inter Chriſticolas intrepidus dei filium Ieſum confeſſus eſt. Cui tantam conſtantiam gratia diuina conceſſit, ut & tyrannicæ poteſtatis præcepta contemneret, & innumerabilium non formidaret tormenta pœnarū. O felix & inclytus præliator Domini, quem non ſolum temporalis regni nō perſuaſit blanda promiſſio: ſed perſecutore deluſo, ſimulachrorum eius portenta in abyſſum deiecit. Idem Ambroſius de eodem: Ob hoc regina quoq; Perſarum crudeli à dictata ſententia, nondū baptiſmi gratiam conſequuta, glorioſæ paſſionis meruit palmam, &c. S. Gregorius epiſtol. lib. x. ad Marinianum Abbatem, mentionem diui Georgij facit, quippe mandans, ut templum Georgij nomine nuncupatum reſtauret, & ſacram Pſalmodiā in eo reſtituat. Veteres Græci recenſent in Diario ſub finem Aprilis, γεώργιον, σάββαν τε τὸς στρατηλάτας, hoc eſt, militię præſides. Et hodie diui Georgij celebritas apud Græcos præ cęteris percꝫ eximia eſt. Orandum eſt, ut nos ſanctiſſimi martyris fidem & charitatem imitari poſſimus.

TESTIMONIVM GRAECAE ECCLESIAE DE DIVO *Georgio, ex Cyri Theodori Epigrammatis.*

Εἰς τὸν ἅγιον γεώργιον ἐν λευκῷ λίθῳ τυπωθέντα.

Παῖς Ἀβραὰμ ὁ μάρτυς ὄντος ἐκ λίθον πλάσῃ εἴ τις σαρκὸς εἶχεν ἠρυθρωμένον. ἔχιονώθη τοῦτο, λεύκον εὑρέθη μαρτυρικοῖς ὑδρῶσιν ἐκπεπλησμένον.

εἰς τὸν αὐτόν. φθάνει γεωργεῖν εἰς ἑκατὸν ἡ πέτρα οὐ σάχων, ἀθλητὴν δὲ τὸν χρυσοῦ σάχων μὴ τὴν ἀερμῶν εἶχεν ἡ πέτρα δρόσον, δι' ἧς ὁ μάρτυς ἐκ φυσὶς ἀνετράφη.

Qui hodie uiuunt Gręci, appellant S. Georgium Megalomartyra, hoc eſt, magnum Chriſti teſtem, & Tropæophorum, id eſt, uexilliferū. Fuit præter hunc & alius Georgius, qui dicitur diaconus, cuius ſocius Aurelianus, ÿ apud Cordubam Hiſpanię pro Chriſti Ieſu nomine paſſi ſunt. Sic enim Adonis Martyrolog. habet.

IN BASILICAM S. GEORGII MARTYRIS,
Fortunati presbyteri carmen.

MArtyris egregij pollens micat aula Georgij,
 Cuius in hunc modum ſpargitur altus honor.
Carcere, cæde, fame, uinclis, ſite, frigore, flammis
 Confeſſus Chriſtum duxit ad aſtra caput.
Qui uirtute potens, orientis in axe ſepultus,
 Ecce ſub occiduo cardine præbet opem.

Ergo

Ergo memento preces & reddere uota uiator,
Obtinet hic meritis, quod petit alma fides.
Condidit antiſtes Sydonius iſta decenter,
Proficiant animæ quæ noua templa ſuæ.

MARCVS EVANGELISTA.

EVſebius Cæſar.lib.ij.cap.xv.de S.Marco hæc in monumentis reliquit: Igitur cum Romanæ urbi clarũ uerbi Dei lumen fuiſſet exortum, Simonis quidem tenebrę cum ſuo autore reſtinctæ ſunt. Sermo autem ueritatis & lucis, qui per Petrum prædicabatur, uniuerſorum mentes placido illuſtrauit auditu, ita ut quotidie audientibus eum nulla unquam ſatietas fieret. Vnde neq; auditio eis ſola ſuffecit, ſed Marcum diſcipulum eius omnibus precibus exorant, ut ea quæ ille uerbo prædicabat, ad perpetuam eorum commonitionem habendam ſcripturæ traderet, quo domi foriſq; in huiuſmodi uerbi meditationibus permanerent. Nec prius ab obſecrando deſiſtunt, quàm quę orauerant, impetrarent. Et hæc fuit cauſa ſcribendi, quod ſecundum Marcum dicitur Euangelium. Petrus uero, ut per ſpiritum ſanctum religioſe ſe ſpoliatum comperit furto, delectatus eſt, fidem eorum per hęc deuotionemq; conſiderans, factumq; confirmauit, & in perpetuum legendam ſcripturã eccleſijs tradidit. Clemens in ſexto Diſpoſitionum libro hæc ita geſta eſſe deſcribit. Cuiq; ſimile dat teſtimonium etiam Hierapolites epiſcopus nomine Papias: qui & hoc dicit, quòd Petrus in prima Epiſtola ſua, quam de urbe Roma ſcripſit, meminerit Marci, in qua tropice Romam Babylona nominarit, cum dicit: Salutat uos ea quę in Babylone eſt electa eccleſia, & Marcus filius meus. Hunc autem Marcum tradunt primum ad Ægyptum perrexiſſe, atq; inibi Euangelium quod ipſe conſcripſerat, prædicaſſe, & ipſum primum eccleſiam apud Alexandriam conſtituiſſe. Tanta autem refertur multitudo credentium uirorum ac mulierum, primo ingreſſu exemplo ſobrietatis eius & continentiæ cõgregata, ut etiam conuerſatio eorum qui per ipſum crediderant, & uita totius abſtinentiæ, ac frugi eorum ſobriaq; conuiuia, librorum memoriæ mandarentur à uiro diſertiſſimo Philone, quem ſermo tenet temporibus Claudij Imper. Romam ueniſſe, & Petrum Apoſtolum uidiſſe, atque eius adhæſiſſe colloquijs, uerbum Dei prædicantis. Quod ualde eſt ueriſimile: quia & ſcripturam iſtam, quam diximus, poſterioribus ab eo temporibus conſtat eſſe compoſitam. In qua euidentiſſime omnia eccleſiæ inſtituta complectitur, quæ & tunc tradita ſunt, & in hodiernum ſeruantur à nobis. Sed & abſtinentium uitas, eorum duntaxat, qui nunc in eccleſijs uel monaſterijs degunt, deſcribit ad liquidum. Vnde plane manifeſtiſſime proditur, non ſolum ſciens quę noſtra

ſunt, ſed & amplectens: q̃ppe qui diuinis laudibus extulit ſui temporis Apoſtolicos uiros, ex Hebræorũ (quantum intelligi datur) præcipue genere credentes: quoniamquidem conſtat, quòd hi qui ſub Apoſtolis ex Iſraëlitis credebant, Iudaicis adhuc inſtitutionibus, & legis obſeruationibus inhærebant. De Hermagora diſcipulo Marci ciue Aquileienſi, quem Aquileię à populo electum, epiſcopum ibidem conſtituit: Item de Calciario Ananio, qui ſucceſſit illi Alexandriæ, ibi ordinauit Ecclesiam: Vide Hierony. ad Euagrium. Fuit S. Marcus unco tractus Alexandriæ, ſpiritum Deo ſuo commendauit, &c̃.

CLETVS I.

Ex Platina. CLetus patria Romanus, de regione Vicopatritij, patre Æmiliano, adhortante Clemente pontificatus onus inuitus ſuſcepit, licet doctrina, moribus, & dignitate plurimum apud ſuos ualeret. Fuit aũt tẽporibus Veſpaſiani & Titi, à cõſulatu Veſpaſiani ſeptimo, & Domitiani quinto, uſq; ad Domitianũ & Ruffum conſules, ut Damaſus ſcribit. Veſpaſianus eñ (ut antea dixi) Vitellio ſucceſſit, bellumq; Iudaicũ biennio ante ꝑtractum, Tito filio cõmendauit, q̃d quidẽ biennio pòſt cõſtantiſſime abſoluit. Nam capta Iudæa, euerſis Hieroſolymis, temploq; ſolo ęquato, ad ſexcenta milia hominũ interfecta referunt: licet Ioſephus Iudæus eo bello captus, ac uita donatus, q̃ et mortẽ Neronis, & Veſpaſianum Imperatorem breui futurum prędixerat, undecies centena milia ferro ac fame eo bello perijſſe ſcribat, captaq; ad centum milia, ac publice uenundata. Nec id uero diſſonum uideri, cum referat azymorum dies tum fuiſſe, quo tempore ex omni Iudæa Hieroſolymam tanquam in publicum carcerem, tum uel maxime die Phaſe, quo Chriſtum occiderunt, ſunt profecti, daturi pœnas, & frequentis contra populum Romanum defectionis, & ſceleris atq; perfidiæ, qua Chriſtum innocentem peremêre. Deuictis itaq; Iudæis, triumpharunt pater & filius, eodem curru uecti, ſubſequente Domitiano equo albo inſidente. Extant adhuc in uia noua huius triumphi monimenta: apparent inſculpta candelabra, apparent tabulæ ueteris legis è templo ablatæ & in triumphum ductæ, hac etiam in uictos humanitate uſus, ut omnes qui ex familia Dauid ſuperfuiſſent, uelut ex regia ſtirpe conquiſitos in precio habuerit. Idem quoq; imperio ſemper modeſtiſſime uſus eſt. Tantæ enim lenitatis & clementiæ fuit, ut reos etiam maieſtatis, uerbis tantum caſtigatis dimitteret: petulantium & loquacium dicta contemneret, offenſarum & inimicitiarum immemor. Colligendarum tamen pecuniarũ nimium ſtudioſus habitus eſt, licet ex alieno non raperet, eis deniq; pecunijs ad liberalitatem & magnificentiam uteretur. Nam & templum Pacis foro proximum, diui Claudij cœptum perfecit, & amphithea-

phitheatrum,cuius partē cum admiratione adhuc cernimus,inchoauit.
Virtutem autem Titi filij tanti ſemper fecit,ut tumultuantibus quibuſ-
dam ob cupiditatem imperandi dixerit: Aut neminem,aut filium impe-
rio potiturum:& merito quidem,cum ob uirtutem & integritatem ani
mi,Titus amor & delitiæ humani generis haberetur.Nam & eloquen-
tiſſimus in pace,& fortiſſimus in bello, & clemētiſſimus in delinquētes
eſt habitus: ita comis & liberalis, ut nulli quicquam negaret. Hoc cum
reprehenderent amici,reſpondiſſe fertur: Neminem à uultu principis
triſtem diſcedere oportet. Addidit & illud, recordatus quòd nihil cui-
quam muneris dediſſet,amici,diē perdidi. Nemo ante ſe magnificentia
maior fuit,abſoluto atq; dedicato amphitheatro,thermiſq;,edita uena
tione ferarum quinque milium. Reuocauit etiam ab exilio Muſonium
Ruffum philoſophum inſignem,& Aſconij Pædiani uiri doctiſſimi fa-
miliaritate delectatus eſt. Perijt autem anno imperij ſui ſecundo:dela-
tuſq; ad ſepulchrum eſt publico luctu, ac ſi parēte orbati omnes eſſent.
Sunt autem qui ſcribant,anno ſecundo Veſpaſiani,qui annis decem im
perium obtinuit,Cletum Lino ſucceſſiſſe. Vtcunq; ſit, conſtat Cletum
uirum optimum ac ſanctiſſimum fuiſſe, nihilq; prætermiſiſſe, quod ad
augendam eccleſiam Dei pertineret. Huius autem temporibus fuit Lu-
cas medicus Antiochenſis,Græci ſermonis apprime doctus,Pauli apo-
ſtoli imitator,& omnis peregrinationis eius comes ac ſocius. Scripſit
aūt Euangelium,quod à Paulo laudatur.Vnde merito Euangelium il-
lud ſuum eſſe Paulus dicit. Apoſtolorum uero res geſtas, quemadmo-
dum uiderat,conſcripſit.Vixit annos octogintatres:uxorem habuit in
Bithynia,ſepultus eſt Conſtantinopoli:ad quam urbem xx.Conſtantij
anno eius oſſa cum reliquijs Andreæ apoſtoli de Achaia translata ſunt.
Philippus quoq; eadem tempeſtate ex Scythia, quam uiginti annis in ſi
de,exemplo, prædicatione retinuit, in Aſiā rediens, Hieroſolymis mo-
ritur. Cletus autem cum eccleſiam Dei optime pro tempore conſtituiſ-
ſet, redactis in ordinem ex mandato Petri uigintiquinq; presbyteris,
ſub Domitiano martyrio coronatur, ac ſepelitur apud beati Petri cor-
pus in uaticano, quinto calendas Mai. Affecti & alij multi martyrio,
inter quos eſt habita & Flauia Domicilla Flauij Clementis conſulis ex
ſorore neptis,in inſulam Pontiam relegata, quia Chriſtianā ſe faſſa eſt.
Sedit autem Cletus annis XII.menſe I.diebus XI.

S. VITALIS ET AGRICOLA MARTYRES.

QVi ad conuiuium magnum inuitantur, apophoreta ſecū re- *Ex S. Ambroſio.*
ferre cōſueuerunt.Ego ad Bononienſe inuitatus conuiuium,
ubi ſancti martyris celebrata translatio eſt, apophoreta uo-
bis plena ſanctitatis & gratiæ reſeruaui. Apophoreta autem ſolent ha-

bere triumphos principum: & hæc apophoreta triumphalia ſunt. Chri-
ſti enim noſtri principis triumphi ſunt martyrum palmæ. Nec uero huc
dirigebam iter, ſed quia petitus à uobis ſum, debui mecum deferre, quæ
alijs parabantur, ne minor ad uos uenirem, ut quod in me minus eſt,
ꝗ̃ præſumebatur, in martyre plus inueniretur. Martyri nomen Agri-
cola eſt, cui Vitalis ſeruus fuit antè nunc conſors & collega martyrij.
Præceſſit ſeruus, ut prouideret locum, ſecutus eſt dominus, ſecurus ꝗ fi-
de ſeruuli iam inueniret paratum. Non aliena laudamus. Paſſio enim ſer
ui Domini diſciplina eſt. Hic inſtituit, ille impleuit. Nihil illi decerpi-
tur. Quomodò enim minui poteſt, quod Chriſtus donauit? Egregie &
ille qui homini ſeruiuit, ſeruiendo didicit, quomodo Chriſto placeret.
Hic tamen geminam laudem acquiſiuit: In illo magiſterij, in ſe martyrij.
Certauerunt tamen inter ſe inuicem beneficijs, poſtquàm æquales eſſe
meruerunt. Hic illum ad martyrium præmiſit, iſte illum accerſiuit. Nul-
lum ergo ad commendationem hominis conditio affert impedimentū,
nec dignitas proſapiæ meritum, ſed fides affert. Siue ſeruus, ſiue liber:
omnes in Chriſto unum ſumus, & unuſquiſq; quodcunq; fecerit bonū,
hoc recipiet à domino. Nec ſeruitus derogat, nec libertas adiuuat. Vide
ad eam rem ꝙ nihil in cōditione momenti ſit. Seruus inquit uocatus es,
non ſit tibi curæ. Qui enim uocatus eſt in Domino ſeruus, libertus eſt
Domini. Similiter qui liber uocatus eſt, ſeruus eſt Chriſti. Vide inquam
uim apoſtoli. Plus putatur dediſſe ei, qui ſe ruus, ꝗ̃ ei qui liber uocatus
eſt. Ex ſeruo enim libertus Chriſti fit, ex libero ſeruus. Sed nulli plus de-
dit, uerum utriq; æqualem menſuram diuiſit. Apud Chriſtum enim ſer-
uitus & libertas æqua lance penduntur: nec ullo diſcerniculo bonæ ſer-
uitutis & libertatis merita diuiduntur: quia nulla maior eſt dignitas, ꝗ̃
ſeruire Chriſto. Deniq; Paulus ſeruus Chriſti Ieſu. Hæc enim ſeruitus
glorioſa eſt, in qua gloriatur Apoſtolus. An nō ſumma gloria eſt, quan
do tali precio æſtimati ſumus, ut ſanguine Domini redimeremur? Sed
pergamus ad cætera. Cumq́; ſanctus Vitalis cogeretur à perſequenti-
bus, ut Chriſtum negaret, & ille amplius profiteretur dominum Ieſum
Chriſtum, omnia tormentorum genera in eum exercentes, ut non eſſet
in corpore eius ſine uulnere locus, orationem fudit ad Dominū, dicens:
Domine Ieſu Chriſte ſaluator meus, & deus meus, iube ſuſcipi ſpiritum
meum, quia iam deſidero, ut accipiam coronam, quam angelus tuus ſan
ctus mihi oſtendit. Et completa oratione, emiſit ſpiritum. Sanctus ue-
rò Agricola mitior habebatur moribus, ut ab ipſis etiam inimicis dili-
geretur. Ideoq́; differebant eius paſſionem. Sed hæc perſequutorum ho
norificentia omni erat immanitate acerbior, quæ inuidebat martyrium.
Deniq; ubi nō acquieuit ſanctus Agricola, crucifixus eſt, ut aduertamus
illas blanditias eorum non ſedulitatis fuiſſe, ſed fraudis. Supplicio ſerui
dominum terrere uoluerunt. Vertit hoc Chriſtus in gratiam, ut marty-

rio ſerui

rio ſerui dominus inuitaretur. Vtriq; nomen aptum martyrio, ut deſignati ad martyrium ipſis uocabulis uiderentur. Ille Vitalis dictus eſt, quaſi qui cõtemptu iſtius uitæ, ueram illam uitam æternam ſibi haberet acquirere: Iſte Agricola, qui bonos fructus ſpiritalis gratię ſeminaret. & ſacri ſanguinis effuſione, meritorum ſuorum omnium uirtutumq; rigaret plantaria. Sepulti aũt erant Agricola & Vitalis in Iudæorum ſolo inter ipſorum ſepulchra. Iudæi ambierunt cum ſeruulis ſepulturæ habere conſortium, quorum dominũ negauerunt. Sic & aliquando Balaam dixit: Moriatur anima mea pro animis iuſtorum, & tamen non communicauit eorum operibus, cum uiueret, quorum in animis cupiebat mori. Et iſti, quos uiuentes perſecuti ſunt, mortuos honorabãt. Illic igitur martyris exuuias requirebamus, tanq̃ inter ſpinas roſam legentes, circũfundebamur Iudæis, cum ſacræ reliquiæ eueherentur. Aderat populus Eccleſiæ cum plauſu & lætitia. Dicebant Iudæi: Flores uiſi ſunt in terra, cũ uiderent martyres. Dicebant Chriſtiani: Tempus inciſionis adeſt. Iam qui metit, mercedem accipit. Alij ſeminauerunt, & nos metimus martyrum fructus. Iterum audientes Iudæi uoces plaudentis Eccleſiæ, dicebãt inter ſe: uox torturis audita eſt in terra noſtra. Vnde bene lectũ eſt: Dies diei eructat uerbum, & nox nocti indicat ſcientiã. Dies diei, Chriſtianus Chriſtiano: Nox nocti, Iudæus Iudęo. Indicabant ergo Iudæi, q; haberent ſcientiam martyrum, ſed non ſcientiam uerbi: Id eſt, non ſecundũ illam ſolius boni, & ſolius ueri ſcientiam. Ignorantes enim Dei iuſtitiã, & uolentes ſe iuſtificare, iuſtitiam Dei non receperunt. Detuli ergo uobis munera, quæ meis legi manibus, id eſt, crucis trophęa, cuius gratiam in operibus agnoſcitis. Certè & ipſi dęmones confitentur. Condant alij aurum atq; argentum, ac de latentibus eruant uenis: Legant precioſa monilium ſerta: Temporalis ille theſaurus eſt, & ſæpe habentibus pernicioſus. Nos legimus martyris clauos, & multos quidem: & plura fuerunt uulnera, q̃ membra. Clamare martyrem diceres ad populũ Iudæorum, cum clauos eius colligeremus. Mitte manus tuas in latus meum, & noli eſſe incredulus, ſed fidelis. Collegimus ſanguinem triumphalem, & crucis lignum. Hæc ſanctæ uiduæ negare non potuimus poſtulanti. Munera itaque ſalutis accipite, quæ nunc ſub ſacris altaribus reconduntur, &c̃.

MARCELLINVS I.

MArcellinus natione Romanus, patre Proiecto, Diocletiani Dalmatæ obſcuro loco nati, & Maximiani temporibus fuit. Diocletianus enim anno ab urbe condita M. XLI. ab exercitu Imperator electus, Aprum qui Numerianum interfecerat ipſemet occidit. Verum moto in Gallia tumultu potius q̃ bello, eò cum exercitu Maximianum cognomẽto Herculeum miſit, qui agreſtes facile compeſcuit. *Ex Platina.*

peſcuit. At uero circumſtrepentibus undiq; bellis, cum ſolus Diocletianus reſiſtere tot periculis non poſſet, Maximianum Auguſtum, Conſtantium uero & Maximianum Galericum cæſares creat. Maximianus autem Herculeus Carauſio fraude Alecti interempto, Britanniam poſt annos decē recepit. At Conſtantius, cum primo in Gallia male pugnaſſet, renouata ſecundo pugna, multa milia Alemannorum occidit, qui eò uenerant mercede conducti, ac Gallias pacatas reddidit. Diocletianus interim captam Alexandriam, quam Achilleo reſiſtente menſibus octo obſederat, diripiendam militibus dedit. Præterea uero Maximianus Galerius cum duobus prælijs contra Narſeum bene pugnaſſet, poſtremo inter Galietium & Carras ſuperatur. Atq; tam ſiniſtra pugna amiſſis copijs ad Diocletianum confugit: à quo ita arroganter exceptus eſt, ut per aliquot milia paſſuum purpuratus ante currum eius cucurriſſe dicatur. Is autem hac contumelia motus, repetito bello hoſtes ſuperat ac domat. Pacatis hoc modo undiq; rebus Diocletianus in oriente, Maximianus uero Herculeus in occidente uaſtari eccleſias, Chriſtianos affligi interficiq; mandant, decima poſt Neronem perſecutione: quæ certe omnibus diuturnior & immanior eſt habita. Nam & ſcripturæ ſacræ igni exuſtæ ſunt: & ſi quis Chriſtianus in magiſtratu fuiſſet, eo ſublato remanebat infamis. Præterea uero ſerui qui in Chriſtianiſmo perdurabant, libertatem conſequi non poterant. Milites item Chriſtiani cogebantur aut immolare idolis, aut militiam pariter uitamq; deponere, edicto principis in foro poſito. Hoc uero quidam lacerare auſus pelle nudatus, ſuperfuſo aceto et ſale tandiu cruciatur, quoad uita ſuperfuit. Hunc in fide confimarunt Dorotheus & Gorgonius uiri clariſſimi. Iiſdem diebus forte fortuna in urbe Nicomediæ regia domus incendio conflagrare cœpit, unde imperator à Chriſtianis id factum falſa ſuſpitione exiſtimans, multos interfici, pleroſq; uiuos in ignem conijci iubet. Eadem quoque ſæuitia uſi ſunt, qui in Miletene prouincia in Syria, in Aphrica, in Thebaide, in Ægypto cum imperio erant. In planitie uero Palæſtinæ & Tyri multi ſæuiſſimis beſtijs expoſiti ſunt. Nullum autem genus tormenti Chriſtianis tum non adhibitum eſt. Pro ungulis enim teſtas fictilium uaſculorum adhibebant: quibuſdam uero arundines acutæ ſub unguibus figebantur. Hoc etiam tormēto uexatæ mulieres ſunt, arundinibus ipſis per pudenda corporum adactis. Vrbs quædam in Phrygia tota combuſta eſt, quia ciues idolis ſacrificia exhibere recuſarunt, Adaucto Romano uiro ſanctiſſimo eos in fide retinente: ad hęc poſtremo uenēre ſæuiſſimi tortores, ut oculis effoſſis, ac cauterio aduſtis ſæuirent. Paſſi etiam martyriū ſunt Anthimus Nicomediæ epiſcopus, Lucianus presbyter Antiochenus uir doctiſſimus, Pamphilus Cæſarienſis, Phileas Ægyptius, qui & Thmuenus uocabatur. Is em̄ capitali pœna afficitur, quod & librum de laudibus Martyrum compoſuit, & impugnare iu

dices

dices male iudicantes auſus eſt. Quid plura? cum Damaſus referat xvij. milia hominum utriuſq; ſexus diebus xxx. per diuerſas prouincias martyrio coronata fuiſſe. Omitto eos qui in inſulas relegati ſunt, uel ad metallum, uel ad opus metalli, uel ad fodiendas arenas excidendosq; lapides damnati, quæ multitudo propè infinita eſt habita. At Marcellinus pontifex ad ſacrificia gentium ductus, cum minis inſtarent carnifices, ut thura dijs exhiberet, metu perterritus, deos alienos adorauit. Habito deinde non ita multo pòſt concilio centum & lxxx. epiſcoporum in Sinueſſa urbe Campaniæ, eò & Marcellinus ſqualidus & puluerulentus ac cilicio indutus proficiſcitur, petitq; ut ſibi pro inconſtantia debita pœna tribuatur. Qui eum damnaret in tanto concilio nemo unus inuentus eſt, cum dicerent omnes ea fermè ratione Petrum peccaſſe, ac flendo peccati pœnam luiſſe. Redijt Romam Marcellinus iratus, Diocletianum adijt, hominemq; increpat, qui ſe impulerit dijs gentium immolare. Ducitur ad martyrium Diocletiani iuſſu Marcellinus cum Claudio, Cyrino, Anthonino Chriſtifidelibus. Inter eundem uero Marcellum presbyterum admonet, ne Diocletiani præceptis obtemperet in rebus maxime ad fidem pertinentibus, neue corpus ſuum ſepulturæ traderet, quod diceret ob negatum ſaluatorem id nequaq; mereri. Horum autem ſimul interemptorũ corpora Diocletiani iuſſu ad dies ſex & triginta inſepulta iacuerunt uia publica. Vnde petri Apoſtoli iuſſu, qui Marcello in ſomnis apparuit, uià Salaria in cœmiterio, quod Priſcillæ deinceps nomen habuit, ſepeliuntur ſexto calendas Maias apud beati Creſcentionis corpus. Tandem uero aperuit oculos Deus (ut Euſebius ait) & eo Diocletianum compulit, ut depoſito imperio priuatus uiueret. Idem fecit & Maximianus eius collega acerrimus perſecutionis Chriſtianæ autor, qui poſt aliquot annos multis uarijsq; morbis uexatus, ac poſt longos cruciatus inſania mentis percitus, furijsq; ſcelerum agitatus, ſeipſum tandem peremit. Hanc autem calamitatem, quã noſtri paſſi ſunt, à Deo permiſſam refert Euſebius, propter corruptos nimia libertate & indigentia Chriſtianorum mores: maxime uero eccleſiaſticorum, quorum peruerſitatem diuina iuſtitia frenare hac perſecutione inſtituit, dum ſimulationem in uultu, dolum in corde, fallaciam in eorum uerbis cerneret. Hi enim liuore, ſuperbia, inimicitijs, odijs inter ſe certantes tyrannidem potius quàm ſacerdotium ſapere uidebantur, Chriſtianæ pietatis omnino obliti, ac diuina myſteria prophanantes potius quàm celebrantes. Sed quid futurum noſtra ætate arbitramur? qua uitia noſtra eò creuère, ut uix apud Deum miſericordiæ locũ nobis reliquerint. Quanta ſit auaritia ſacerdotum, et eorum maxime qui rerũ potiuntur, quanta libido undiq; conquiſita, quanta ambitio & pompa, quanta ſuperbia & deſidia, quanta ignoratio tum ſuipſius, tum doctrinæ Chriſtianæ, q; parua religio, & ſimulata potius quàm uera, quàm corrupti mores uel

In prophanis etiam hominibus (quos ſeculares uocant) deteſtandi non attinet dicere, cum ipſi ita aperte & palam peccent, ac ſi inde laudē quærerent. Veniet (mihi credite) utinam falſus ſim uates, ueniet Thurcus hoſtis Chriſtiani nominis Diocletiano & Maximiano uiolentior. Italię clauſtra iam pulſat. Nos deſides & ſomniculoſi interitum communem expectamus, uoluptati priuatæ potius quàm communi utilitati conſulentes. Ad Marcellinum uenio, quem utinam aliquando imitati ad ſanitatem redeamus. Hic enim (ut dixi) cognito errore ſuo, quo à fide defecerat, ad ſe rediens, martyrium pro fide Chriſti cōſtanti animo paſſus eſt, ubi ex ſacris ordinibus bis menſe decembri habitis, presbyteros quatuor, diaconos duos, epiſcopos quinqȝ creaſſet. Sedit autem annis nouem, menſibus duobus, diebus ſedecim.

DE SANCTA CHRISTI CRVCE.

Ex Lactātio QVod uerò ad Crucem ſpectat, magna in ea uis ac ratio eſt, quam nunc conabor oſtendere. Deus nanqȝ, ſicut ſuperius expoſui, cum ſtatuiſſet hominem liberare, magiſtrum uirtutis legauit in terram, qui & præceptis ſalutaribus fomaret homines ad innocentiam, & operibus factisqȝ præſentibus, iuſtitiæ uiam panderet, qua gradiens homo & doctorem ſuum ſequens ad uitam æternam perueniret. Is igitur corporatus eſt, & ueſte carnis indutus, ut homini, ad quem docendū uenerat, uirtutis & exempla, & incitamenta præberet. Sed cum in omnibus uitæ officijs iuſtitiæ ſpecimen præbuiſſet, ut doloris quoqȝ patientiam mortisqȝ contemptum (quibus perfecta & conſummata ſit uirtus) traderet homini. Venit in manus impiæ nationis, cum & uitare potuiſſet ſcientiam futuri, quam gerebat, & repellere eadem uirtute, qua mirabilia faciebat. Suſtinuit ergo cruciatus ac uerbera & ſpinas. Poſtremo etiam mortē ſuſcipere non recuſauit: homo illo duce ſubactam, & cathenatam mortem cum ſuis terroribus triumpharet. Cur autem ſummus pater id potiſſimum genus mortis elegerit, qua affici eum ſineret, hæc ratio eſt. Dicat enim fortaſſe aliquis: Cur, ſi deus fuit, & mori neceſſe fuit, non ſaltem aliquo honeſto mortis genere affectus eſt? Cur potiſſimum cruce? Cur infami genere ſupplicij? quod etiam hodie libero quamuis nocenti uideatur indignum: Primum, qȝ is qui humilis aduenerat, ut humilibus & infirmis opem ferret: & in omnibus ſpem ſalutis oſtenderet, eo genere afficiendus fuit, quo humiles & infirmi ſolent, ne quis eſſet omnino, qui eum non poſſet imitari. Deinde ut integrū corpus ſeruaretur, quem die tertio reſurgere ab inferis oportebat. Nec hoc cuiquam ignorandum eſt, quod ipſe ante de ſua paſſione prædicans: etiam id notum fecerit, habere ſe poteſtatē cum uellet deponendi ſpiritum, et reſumendi. Suffixus itaqȝ cum ſpiritū ſponte depoſuiſſet,

neceſſarium

neceſſarium carnifices non putauerunt, oſſa eius ſuffringere (ſicut mos
eorum ferebat) ſed tantummodo latus eius perforauerunt. Sic integrũ
corpus patibulo detractum eſt,& ſepulchro diligenter incluſum. Quæ
omnia idcirco facta ſunt,ne læſum atq; diminutum corpus ad reſurgen
dum inhabile redderetur. Illa quoq; præcipua fuit cauſa, cur Deus cru-
cem maluerit,ꝙ illa exaltari cũ fuit neceſſe,& omnibus gentibus paſſio-
nem dei noteſcere.Nam quoniam is qui patibulo ſuſpenditur,et conſpi
cuus eſt omnibus, & cæteris altior, crux potius electa eſt,quæ ſignifica-
ret illum tam conſpicuum, tamq; ſublimem futurum, ut ad eum cogno
ſcendum pariter & colendum cunctæ nationes ex omni orbe concurre
rent.Deniq; nulla gens tam inhumana eſt,nulla regio tã remota,cui aut
paſſio eius, aut ſublimitas maieſtatis ignota ſit. Extendit ergo in paſſio-
ne manus ſuas,orbemq; dimenſus eſt,ut iam tũc oſtenderet,ab ortu ſo-
lis uſq; ad occaſum magnum populum ex omnibus linguis & tribubus
congregatum ſub alas ſuas eſſe uenturum, ſignum illud maximum atq;
ſublime frontibus ſuis ſuſcepturum.Cuius rei figuram Iudęi etiam nunc
exhibent,cum limina ſua de cruore agni notent.Deus enim percuſſurus
Ægyptios,ut ab ea plaga immunes faceret Hebræos,præceperat his, ut
agnum candidũ ſine macula immolarent, ac ſignũ liminibus ſuis de ſan-
guine eius imponerent. Itaque cum Ægyptiorum primogenita una no-
cte interiſſent, Hebræi ſoli ſigno ſanguinis tuti fuerunt: non quia cruor
pecudis tantam in ſe uim haberet, & hominibus ſaluti eſſet, ſed imago
fuit rerum futurarum. Nam agnus candidus ſic à Iudæis immolatus,ſa-
luti eſt omnibus, qui ſignũ ſanguinis,id eſt crucis, qua ſanguinem fudit
ſua in fronte conſcripſerunt.Frons enim ſummum limen eſt hominis,et
lignum ſanguine delibutum crucis ſignificatio eſt.

DE POTENTIA SIGNI CRVCIS, QVANTÆ EFFICACIÆ ſit inuocatio nominis crucifixi: & quantum à dæmonijs timeatur ſignum crucis.

NVnc ſatis eſt de huius ſigni potentia, quantum ualeat, expo-
nere:quanto terrori ſit dæmonibus hoc ſignum,ſciet, qui ui-
derit, quatenus adiurati per Chriſtum, de corporibus, quæ
obſederint, fugiant. Nam ſicut ipſe, cum inter homines ageret, uniuer-
ſos dæmones uerbo fugabat,hominumq; mẽtes emotas, & malis incur
ſibus furiatas,in ſenſus priſtinos reponebat:Ita nunc ſectatores eiuſdem
ſpiritus inquinatos de hominibus & nomine magiſtri ſui et ſigno paſſio
nis excludũt. Cuius rei non difficilis eſt ꝓbatio. Nam cũ dijs ſuis immo
lant,ſi aſſiſtat aliquis ſignatam frontem gerens,ſacra nullo modo litant:
Nec reſponſa poteſt conſultus reddere uates. Et hæc ſæpe cauſa præci-
pua,iuſtitiam perſequendi malis regibus fuit. Cum enim quidam mini-

ſtrorum noſtri ſacrificãtibus dominis aſſiſterent, impoſito frontibus ſi-gno, deos eorum fugauerunt, ne poſſent in uiſceribus beſtiarum futura depingere. Quod cũ intelligerent aruſpices (inſtigantibus ijſdem dæ-monibus, quibus ꝓphetabant) cõquerentes prophanos homines ſacris intereſſe, adegerunt principes ipſos in furorem, ut expugnarent dei tem plum, ſeq́ꝫ uero ſacrilegio contaminarent, quod grauiſſimis perſequen-tium pœnis expiaretur. Nec tantum ex hoc ipſo cæci homines intellige-re poſſunt, aut hanc eſſe ueram religionem, cui ad uincendum tanta uis ineſt, aut illam falſam, quæ ſubſiſtere, aut congredi non poteſt. Sed aiunt, hoc deos non metu, uerum odio facere: quaſi quiſquam poſſit odiſſe, niſi eum, qui aut noceat, aut poſſit nocere. Immò uero congruens maieſtati fuit, ut eos quos oderant, prǽſentibus pœnis efficerent potius q̃ꝫ fugarẽt. Sed quoniam neq́ꝫ accedere ad eos poſſunt, in quibus cœle-ſtem notam uiderint: nec his nocere, quos ſignum immortale munierit, tanquam inexpugnabilis murus: laceſſunt eos per homines, et manibus perſequuntur alienis: quos profecto ſi eſſe confitentur, uicimus. Neceſſe eſt enim, hanc eſſe ueram religionem, quæ & rationem dæmonum no-uit, & aſtutiam intelligit, & uim retundit, & eos ſpiritualibus armis do-mitos ac ſubactos cedere ſibi cogit. Si negant, teſtimonijs poëtarum ac philoſophorum refellentur.

AVRELIVS PRVDENTIVS DE ſigno ſanctæ Crucis.

CVltor Dei memento
Te fontis & lauachri
Rorem ſubiſſe ſanctum,
Te Chriſmate innouatum,
Fac cum uocante ſomno
Caſtum petis cubile,
Frontem locumq́ꝫ cordis
Crucis figura ſignet.
Crux pellit omne crimen,
Fugiunt crucem tenebræ.
Tali dicata ſigno,
Mens fluctuare neſcit.
Procul ô procul uagantûm
Portenta ſomniorum.
Procul eſto peruicaci
Præſtigiator aſtu.
O tortuoſe ſerpens:
Qui mille per meandros
Fraudesq́ꝫ flexuoſas
Agitas quieta corda,
Diſcede: Chriſtus hic eſt,
Hic Chriſtus eſt: liqueſce
Signum quod ipſe noſti,
Damnat tuam caternam,
Corpus licet faſtidiens
Iacet rediuiue paulum,
Chriſtum tamen ſub ipſo
Meditabimur ſopore.

DIES

DIES ROGATIONVM, SIVE LETANIÆ.

Pater noſter, qui es in cœlis. *Ex Sedulio.*

QVi dominum cœli patrem memoramus, in ipſo
Iam fratres nos eſſe decet, nec origine carnis
Germanum geſtare odium, ſed pneumatis igne
Flagrantes abolere doli monumenta uetuſti,
Atq; nouum geſtare hominem, ne forſan ab alto
Degenerent terrena Deo, cui nos duce Chriſto
Fecit adoptiuos cœleſtis gratia natos.

Sanctificetur nomen tuum.

Sanctificetur ubi dominus, qui cuncta creando
Sanctificat, niſi corde pio, niſi pectore caſto?
Vt mereamur eum nos ſanctificare colendo,
Annuat ipſe prior, ſicut benedicier idem
Se iubet à nobis, à quo benedicimur omnes.

Adueniat regnum tuum.

Adueniat regnum iam iamq; ſcilicet illud
Morte uacans, & fine carens, cui nulla per æuum
Tempora ſuccedunt, quia neſcit tempus habere
Continuus ſine nocte dies, ubi principe Chriſto
Nobile perpetua caput amplectente corona,
Victor opima ferens gaudebat præmia miles.

Fiat uoluntas tua ſicut in cœlo & in terra.

Hoc iugibus uotis, hoc nocte dieq; precemur,
Illius ut fiat cœlo, terraq; uoluntas.
Qui nuſquam uult eſſe nefas, hoſtemq; nocentem
Vt cœlo, ſic pellat humo, ne corpora noſtra
Tanquam uile ſolum ſæuus ſibi uendicet hydrus.
Sed qui cuncta fouet plena pietate redundans
Omnipotens animas pariter conſeruet, & artus.
Altera pars etenim cœli ſumus, altera terræ.

Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie.

Annonam fidei ſperamus pane diurno,
Ne mens noſtra famem doctrinæ ſentiat unquam
À Chriſto ieiuna ſuo, qui corpore & ore
Nos ſaturat ſimul ipſe manens uerbumq;, cibusq;.
Dulcia nam domini noſtris ſi faucibus hærent
Eloquia, exuperantq; fauos, atq; omnia mella.

Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.

Debita laxari qui nobis cuncta rogamus,
Nos quoq; laxemus: proprij nam cautio uerbi
Spondentes manifeſta tenet, grauiusq; ſoluti

inſtituebat. Sed cum ceptum eſſet à nonnullis uirtuti eius inuideri ſedi-
tioſe molientibus, ut eiecto Gregorio epiſcopus alter ſufficeretur: ille
recognita, abſit inquit, ut ſim ego cauſa ſeditionis, ſi propter me exorta
eſt tempeſtas, tollite me & proijcite in mare, ut uos iactari deſinatis.
Reuertitur igitur in Nazianzenam eccleſiam, quam cum diu ſanctiſſime
gubernaſſet, iam affecta ætate ipſe ſibi ſucceſſorem elegit, & ſe uirtutum
diuinarumq́ue rerum cõtemplationi, ſacrarumq́ue litterarum ſtudio dedit.
Quo in genere Græcè multa ſcitu digniſſima partim carmine, partim
proſa oratione ſancte ac elegantiſſime conſcripſit rure uitam monachi
agens. In quibus ſtudijs ab hac uita migrauit, Theodoſio Imperatore.

VRBANVS I.

VRbanus natione Romanus, patre Pontiano, M. Aurelio An- Ex Platina.
tonino imperatore fuit, anno Chriſti ducenteſimo uigeſimo
ſexto, ab urbe uero condita, noningenteſimo & ſeptuageſi-
mo. Hic autem (ut putabatur) Caracallæ filius (Erant enim qui dice-
rent eum uulgo conceptum) Romam ueniens, magna omnium expe-
ctatione imperium adeptus. Heliogabali nomen ſumpſit à Sole, cuius
ſacerdos erat edito templo. Phœnices enim Heliogabalum ſolem uo-
cant. Verum ita præter expectationem is uixit, ut nullam de ſe, niſi flagi-
tiorum totiusq́ue obſcœnitatis memoriam reliquerit. Nam & in uirgines
ueſtales inceſtum cõmiſit, & probroſas mulieres ſemper domi habuit,
& iracundia incitatus Sabinum conſularem uirum (ad quem Vlpianus
ſcripſit) è medio tolli iuſſit. Dignitates autem & honores malis ac flagi-
tioſis cõmittebat, quos quidem ita aliquando deridebat, ut cum ſecum
accubuiſſent, ſtratis follibus in cœna, eiſdemq́ue reflatis, ſubito ſub menſa
omnes reperirentur. Ita aũt inhoneſte ridebat, ut publice in theatro ſo-
lus audiretur. Primus Romanorũ holoſerica ueſte, menſis ac capſis ar-
genteis uſus eſt. Admonentibus amicis, caueret ne ad inopiam redigere-
tur, reſpondit: Quid melius q̃ ut ipſe mihi hæres ſim & uxori meæ. Eò
ueſaniæ interdum profectus eſt, ut decem milia pondo arachnearũ col-
legerit, qua ex re dicebat magnitudinem urbis Romæ comprehendi
poſſe. Exhibuit præterea decem milia murum, mille muſtelas, mille ſo-
rices. Hac uero inſania adeo contemni cœptus eſt, ut tumultu militari
exorto, ipſe cum matre necaretur. Aiunt, cum ei à ſacerdotibus Syrijs
dictum eſſet, ui moriturum, eum paraſſe funem ſerico & cocco intor-
tum, quo uitam laqueo finiret. Moritur autẽ quarto imperij ſui anno,
quo tempore in Palæſtina Nicopolis urbs, quæ prius Emmaus diceba-
tur, condita eſt, legationis induſtriam eius rei gratia ſuſcipiente Aphri-
cano rerum ac temporum ſcriptore. Vrbanus uero qui huius monſtri
tempore fuit, non autem Diocletiani (ut quidam uolunt) multos ſan-

ctitate

ctitate uitæ & doctrina ſingulari ad fidem traduxit. Inter hos aũt Valerianum uirum præſtantiſſimum, beatæ Cæciliæ ſponſum, & Tiburtium eiuſdem Valeriani fratrem, qui poſtea martyrium conſtanti animo tulêre. Quam conditionem etiam uirgo ipſa ſubijt in domo paterna, iam antea ſuo rogatu ab Vrbano deo dicata. Eiuſdem quoq; Vrbani inſtitutum fuit, ut eccleſia prædia ac fundos à fidelibus oblatos reciperet, partireturq́; prouetus clericis omnibus uiritim, nihilq́; cuiuſpiam priuatum eſſet, ſed in cõmune bonum, quod hodie abſoleuit, tanta eſt hominum rapacitas & libido. Sunt qui huic attribuunt diſtinctionem quatuor temporum ac ieiunij, quæ antea confundebantur hominum imperitia. Huius temporibus Tryphonem Origenis auditorem fuiſſe conſtat, qui librum præcipue compoſuit de uacca ruffa in Deuteronomio. Minutius item Felix inſignis tum Romæ cauſidicus dialogum ſcripſit, quo Chriſtianum & Ethnicum diſputantes inducit. Scripſit & contra Mathematicos, cuius etiam Lactantius meminit. Alexander quoq; Hieroſolymitanus Epiſcopus bibliothecam illam Hieroſolymis tum inſtituit, unde tantum laudis conſecutus eſt. At ubi ex ordinationibus quinquies menſe decembri habitis, presbyteros nouem, diaconos quinq;, epiſcopos nouẽ creaſſet, martyrio coronatus eſt, & ſepultus in cœmiterio Prætextati uia Tiburtina. Sedit annos quatuor, menſes X. dies XII.

FESTVM ASCENSIONIS Dominicæ.

Ex Iuuenco.

IAmq́; Galilæos conſcenderat anxia montes
Mandatis Chriſti concurrens turba ſuorum.
Cernitur eſſe ſuis proles uenerãda Tonantis.
Illum procumbens ſanctus chorus omnis adorat.
Nec tamen in cunctis pariter fundata manebat
Pectoribus uirtus: nam pars dubitabat eorum.
Tunc ſic diſcipulos, clarus compellat Ieſus.
In cœlo & terris genitor mihi cuncta ſubegit.
Me pater eſt uobis dignatus mittere lucem
Gentibus, haud aliter nunc uos ego mittere cunctis
Inſtitui, ueſtrum eſt cunctas mihi iungere gentes.
Pergite, & ablutos homines purgantibus undis
Nomine ſub ſancto patris, natiq́; lauate,
Viuifici pariter uiuant ſpiramina flatus.
Ablutiſq́; dehinc noſtra inſinuate docentes
Præcepta, ut uitam poſſint agitare perrennem.
Nec uobis unquam noſtri præſentia deerit,
Donec conſumens diſſoluat ſæcula finis.

Sermo

DE ASCENSIONE CHRISTI.

CElebrata in cruce ſolenni uictoria, cum iam templum corporis ſui, quod perſecutio Iudæorum effoderat, dominus repaſſet, uoluit ſtatim ad patrem aſcendere, & glorificati corporis præſentiam inferre cœleſtibus: ſed neceſſaria diſpenſatione diſcipulorum infirmitati conſulens utiliter diſtulit, & quadraginta diebus in terra conuerſatus, & uiſus eſt ſępe & loquutus cum Apoſtolis, & manducauit & bibit, & uulnera quę ad dubietatem eorum tollendã, in copore reſeruarat, & uidenda & palpanda expoſuit, & impleta in ſe quæ in ſcripturis erant prædicta, euidentia rerum edocuit. Ad hoc neceſſaria fuit huius temporis mora, ut recollectis quos in fugam timor impegerat, quos ſupplicium crucis terruerat, in multis argumẽtis apparens, mentes quæ diffidentia titubauerãt, ſolidaret: nec eſſe phantaſticum, ſed uerum corpus quod ſurrexerat, tam commeſſationibus quàm contrectationibus probaret. Ad hoc dilata eſt aſcenſionis gloria, ut ſub hoc dierum interſtitio præcedens doctrina affectibus firmaretur, imò ut diſcipulorũ deſideria receſſionem eius corporalem ambirent, quia ſpiritualis præſentiæ plenitudo ꝙ diu conſpectu carnis prȩſens aderat, aduentare non poterat: & paulatim in hoc conducti ſunt, ut libenter conſuetudine con uictus aſſueti carerent, cum inhabitator ſpiritus ſanctus eorum animas poſſidens, inuiſibili acceſſu ſynceriores eis affectus infunderet, & aperiret interiores oculos ad intuendum intellectu puro patrem luminum, et ſubſtantia rerum ſperandarum propoſita apparentia ſepeliret; nec incertitudinis ſcrupulus ſupereſſet, cum dominus & magiſter, quem uerum hominem probauerant, eis uidentibus, cœlum aſcenderet: ſed iam ſecuri ſe crederent ſecuturos, nec eſſe impoſſibile quin et ipſi in carne & ſpiritu ad ſuperos transferrentur. Omnibus itaq; ad tam delectabile ſpectaculum aggregatis: Aſcendo, inquit, ad patrem meum & patrem ueſtrum, Deum meum & Deum ueſtrum. Horum uerborum autoritas cum iam eorum uirtutem ſpiritus ſanctus intimaſſet, omnem poterat excludere diffidentiam, & hilareſcebant animi eorum paternitatis diuinæ illuſtrati honore, & fraternitatis Chriſti honorati conſortio, cum audirent & crederent ſe filios Dei & fratres Chriſti, in quo omnis excellentiæ plenitudo & ſufficientia inerat: nec iam quaſi idiotæ & hebetes huic uerbo applaudebant carnaliter, ſed ſubtiliſſime generationem & dignitatem creaturæ à uoluntate & nutu creatoris habuiſſe initium, & imaginem & ſimilitudinem Dei in interiori homine uidebant: & dinoſcebant intellectu potius quàm uiſu, quam affinitatem habeant inter ſe pater & filius: & quia ſubſtantiuo & naturali filio filij adoptiui conformes à prima origine multa habeant ex natura, & multa ex gratia. Sanè huius generoſitatis conſortium, ſecundum quã ſimul cum Chriſto filij Dei ſumus,

Ex Cypriano

nobilitatem exiſtentię noſtrę exponit & intimat:in quo honore ſi man ſerimus non degeneres,conſtat omnino nõ poſſe patrẽ diſſidere à filijs, deiformibus tutum eſſe ad paternitatem acceſſum:nec poſſe pati ad hæreditatem poſſidendam diſpoſitos in petitionibus diuinis repulſam,ſed in quibuſcunq; filius filialiter genitorem appellauerit, neceſſe eſt bonitatem largitoris iuſte ſupplicantis proſequi uoluutatẽ:maxime cum ipſe pater qui largiter iuſta ſugerat peti, quæ non differt benigne largiri. Et quidem paterna charitas bonis filijs & hæredibus maxime delectatur: & hoc gloriæ Chriſti unigeniti dilecti accumulat, quod beatitudinis ſuæ nõ patitur eſſe ſolitariam magnitudinem,ſed addit fratres: non qui minuant quaſi diuiſam in plures excellentiam, ſed qui altitudinem diuitiarum eius exornent participes & conſortes. Quòd cum ipſum qui pater eſt,conſtet eſſe Deum,& eum Deum noſtrum ſicut et ſuum,filius ac teſtatur, in eo quòd filij ſumus ipſe nos poſſidet, in eo quòd noſter eſt Deus,quod noſtrũ eſt,ipſum cuius proprij ſumus,proprie piſſidemus. Dico igitur domino meo:deus meus es tu.& dicit mihi dominus meus: Ego dominus deus tuus. Homo cuius deus eſt, quid amplius quærit? Si ſufficis tu deo, ſufficiat tibi deus. Bonorum tuorum deus non indiget,nec conferre potes ei quippiam,nec auferre. Si eſurierit,non dicet tibi. Eius eſt orbis & plenitudo eius,& magnitudinẽ eius cœli cœlorum non capiunt:non infiematur, non eget indumento uel cibo: omnia ſcit, omnia poteſt, omnia continet:in ipſo omnes uiuimus, mouemur & ſumus. Quid tu ei quaſi indigo conferes? te ſolum bonitate non neceſſitate deſiderat.Scriptum eſt,& ipſo iubente tabulis inſculptum lapideis, ut diligas eum ex toto corde tuo,& ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Dilige, & diligeris: prope eſt merces tua, in manibus porrigitur præmium:eſto tu dei,& erit tuus deus tuus.Impar ſanè cõmertium,precium inęquale:ſed qui pro nobis triginta argenteis appreciatus,intelligi uoluit, quanta fuerit in precio, quod pro eo datum eſt, & in eo quod ipſe dedit pro mundo,diſſimilitudo, cum ipſe exiguo argento emptus & uenditus,tanto precio damnatos redimeret,ut dubium eſſe non poſſit,quin precij magnitudo ſuperaret negocium:nec æquari poſſet damnum,quod omnino damnatio iuſta meruerat,obedientiæ Chriſti, quæ gratis uſq; ad mortem progreſſa eſt,& ultro ſoluit quod non debebat. His intellectis apoſtoli ſicut filij prophetarũ olim uerum Heliam aſcenſurum ſciebant, & horam illam præſtolabantur gaudentes, nec iam anxiebantur parturientes, ſed exorta lætitia parati erant proſequi recedentem,minime dubitantes,quin & ipſi poſt modicũ conuerſationis huius, poſtq; de torrente paſſionis in uia hac bibiſſent, exaltato capite & erecto,ſe ad cœleſtia dominum ſecuturos. Eleuatis igitur manibus hæreditariam eis benedictionem relinquens, non manufacto uehiculo,nec auxiliaribus carpentis euectus eſt Chriſtus,ſed naturæ diuinę propria uſus

uirtute carnem cœlo intulit,& corpus glorificatum patris conſpectibus præſentauit. Non indiguit uectoribus angelis,qui offendicula tollentes è medio,ferrent eum in manibus, ſed præcedentes & ſubſequentes applaudebant uictori, & concinentes in iubilatione modulabantur canticum nouũ,& implebat cœlos cõſonantiæ illius harmonia, thronis & dominationibus parantibus filio iuxta patrem cõſeſſum, Cherubim & Seraphim pedes pacificos ambientibus, radiantibus undiq; diuinis claritatibus & ſplendoribus ſupercœleſtibus, quos nec ardor perſeuerans conſumit,nec turbinis alicuius afflatus extinguit,nec interpolatio caliginis ullius abſcondit. Celebrat tanti triumphi magnificentiam lętabundus cœleſtis exercitus,& qui deſcendenti coram paſtoribus Bethleemitis decantauerunt in ſublimi præconia,modo expreſſioribus conatibus & intenſioribus iubilis reuerenti ad patrẽ ſolenniora obſequia impendebant, & feſtiuis affectibus uenerabantur hominem ſupra ſe ſublimatum: quem gloria & honore coronauerat pater, & ad dexteram ſuam collocatum,hoc dato ei priuilegio ſingulari,ut in nomine eius omne genu flecteretur,et ſuper omne nomen eius nomen excellentius coleretur. Quanta in eius ſuſceptione in cœlis iucunditas fuerit,nemo ſufficit enarrare,rei huius magnificentia omnem ſuperat intellectum. Si linguis hominum uel angelorum quis eloquatur, uel ad hoc cuiuslibet elaboret acumen ingenij,ut definire uelit, quę patris in reditu filij hilaritas fuerit: aut ſi forte illud ſempiternum gaudium aliquod tunc admiſerit incrementum, ſi ſtabilitatis æternæ ſe aliquo modo mutare poſſit immobilis magnitudo,ſcrutator ille maieſtatis opprimetur à gloria, & uerendum eſt, ne dum uehemẽtius exprimit uerba quàm oportet,ſanguinem pro lacte emungat. Attamen inuiſibilem deum uiſibilem filium recepiſſe,ad dexteram ſuam, manifeſtum eſt, & humilitatem carnis noſtræ throno iudicario honoratam,paternæ complacuiſſe altitudini,duo genera gentium ciuitati ſupernæ, de qua glorioſa dicta ſunt, deinceps aſſignare, & eſſe ſupra manſionarios homines & angelos, & beatitudinis illius gloriam his duobus ordinibus in perpetuum frequentari. Hęc merces obedientiæ Chriſti, hæc crucis & mortis ſtipendia, hic paſſionis labor promeruit, ut corpus humilitatis noſtræ fieret corpori claritatis Chriſti conforme, & mortale hoc indueret immortalitatem, & corruptibile incorruptionem: & fierent homines cum Chriſto in cœleſtibus iudices, qui cum eo iudicia pertulerant malignorum, & extiterant uſq; ad mortem tribulationum conſortes. Hac die primum inuecta eſt cœlis hæc nouitas inaudita,& gauiſus eſt pater hæreditate amplificata,ſobole multiplicata, promiſſionibus quas loquutus fuerat in prophetis redditis & completis. Solum ad hæc quæ prædicta ſunt reſtat iudicium,& examinationi ultimæ adhuc reſeruãt antiqua oracula locum. De iudicio quippe & anguſtia Chriſto ſublato, ſupereſt poſt miſericordiæ tempora quæ

S. GORDIVS MARTYR MILES Cæſarienſis.

NAturæ lex apibus innata, fratres dilectiſſimi, ut niſi rex prius agmen præcedat, ab aluearibus nunquam diſcedant. Vos autem dei populum, cum nunc primum ad martyres, tanquam ad flores cœleſtes exeuntes, & huc frequentes conuenire uiderim, quo id duce feceritis, exquiro. Quis hyemalem hanc triſtitiam in uernam ſerenitatem cõmutauit, ut populus ex ciuitatis ædificijs tanq̃ ex apum aluearib. hilaris egreſſus, ad ſuburbanum decus pręclarumq́; martyris ſtadium confluerct? Sed quoniam (ut mihi quidem uidetur) priſtina deſidia reiecta, ducẽ ſecuti eſtis, pręſtantem martyris uirtutẽ, & nos quoq; quantum uoce cõtendere licet, ueluti bombantes apes uernantibus floribus circũfuſæ, pręclara ipſius geſta perſonemus, rem quidẽ piam agentes, ſimul at uobis ore intentis gratam. In laude nanq; iuſti populus lætabitur. Salomonis lectio nobis nuper recitata, quidnam per latentem huiuſcemodi prouerbij ſenſum ibi uelit, mecũ ipſe cogitabam: an fortè dicat, ꝙ populus oratione magnifica, ac plane culta, quæ auditorũ aures demulceat, oblectentur: præterea ſermonis ornatum, rerumq́; inuentionem, ac diſpoſitionem elegantem exoptet. Quod profecto mihi ueriſimile nõ uidetur, cum ipſe nuſquam huiuſcemodi dicendi genere uſus fuiſſe inueniatur. Nam & Sanctorum memorias orationis & eloquentiæ fuco ꝑſequi, non fas erat admonere illius præſertim, cuius ſcripta ſermone ſimplici, nulloq́; ſtyli apparatu conſpiciuntur. Quis ergo illorũ uerborum ſenſus? Is uidelicet, ꝙ populus ſola in dicendo ueritate, ac ſimplici teſtimonio ſpiritualiter lætatur: tum ad bonorũ exemplorum, quę audit, cupiditatem & imitationem uehementer incenditur. Illorũ enim, qui in fide claruerunt, hiſtoria ſimplex, uelut lucẽ quandam dei cultoribus uirtutis iter oſtendit. Quamobrẽ cum in ſacris uoluminibus Moſis uitam, morũ lenitatem noſtræ naturæ, magnopere optatam audimus, ſtatim ęmulamur. Quòd ſi reliquorum facta uirorum eloquentiæ floribus ornantur, Sanctis tamen ad ea, quę maxima geſſere, demonſtranda ſat fuerit oratio ſimplex. Cuius dum nitimur ac inſiſtimus ueritati, Sanctos ipſos ex eorum tamẽ teſtimonio, quæ de eis referimus, laudare uidemur, & populũ omni eloquentiæ ſuſpitione remota, ad ipſius rerum ſynceræ narrationis fidem facile deducimus, ac maxime exhilaramus. Ioſeph dum audimus aut legimus uitam, illius aſſequi caſtitatẽ magnopere cupimus. Si uero Samſonis narratur hiſtoria, ad illius imitandam fortitudinem accendimur. Sacra igitur ſchola præcepta Rhetorum aut inſtituta non ſequitur: nudam rerum expoſitionem Sanctis, ac nobis ſatis eſſe exiſtimat: illis quidem ad uirtutis eorum pręconium, nobis uero ad imitationis gloriam atq; formã. Rhetorum nanq; inſtituta ſunt, patriæ dignitatem oſtendere, generis originem ex altero repetere, educationis

Ex S. Baſilio

incunabula diligentius referre. Noſtrum uero dogma hæc tanquam ſu-peruacua dimittit: et quæ ſunt ꝓpria ac uernacula, ſectatur. Quidnã ego ſum melior, ſi meà ciuitas olim magna bella geſſit, aut de hoſtibus triumphauit? Si eadẽ optimo ſit in loco ſita, æſtate ac hyeme cœli tẽperie fruatur? frequens eſt ædificijs? ſi ager paſcendo pecori ſufficiat? ſi meliores nutriat equorum greges, ꝙ uſquam reperiantur? Quid, inquam, iſta quo ad uirtutem cõmendatiores reddere poſſunt? Nos ipſi profecto decipimus, ſi in montis cacumine cõſtituti, nubes nos tranſcendere, ac ſublime cœlũ nobis cedere uidentes, hac de cauſa nobis magis aliquid accedi exiſtimamus. Ineptum inſuper, ſi ſanctis, qui res orbis uniuerſas contempſerunt, his eſſe opus commendationibus putamus. Igitur noſtri tantum cauſa profectus, ſat illorum celebrare memoriam fuerit. Non enim noſtris indigent laudibus ornari, ſed nos ipſorum uitę hiſtoria & cõmemoratione imitationis gratia indigemus. Quemadmodũ enim ex igne naturaliter emicat ſplendor, ex ungento quoq; præſtanti diffunditur odor: ſic è ſanctorum cõmemoratione geſtorum ad omneis prouenit utilitas. Huius itaq; martyris uenerãdi facta ſingula explicare hodierno die nullo modo pollicemur, ꝙ eorũ fama tenuis, nec omnia ſanè complectens, ad nos uſq; delata ſit. Quamobrem pictoribus rectè cõparabimur. Illi enim cum ex antigrapho ſiue archetypo imagines expreſſerunt, uti par eſt, à prima forma plurimum recedunt: Nos item cum rerum geſtarum aſpectu caruerimus, ualde metuendum, ne dicendo rerum ueritatẽ atteramus. Verũ quando eius hodie feſtũ celebramus, qui in huiuſcemodi die certamen pro Chriſti nomine ſubijt, quantum ex eius hiſtoriæ noticia deprehendere licet, enarrabimus. Fuit hic martyr beatiſſimus ciuis noſter Cęſarienſis, ex quo non mirum, ſi noſtrę mentis affectus ad eum potiſſimum dirigitur, quod profecto ad uerum ac domeſticũ huius facit ornamentum. Nam ſicut arbores quæ bona ferunt poma, propriæ bonitatis laudem nutrienti tribuunt humo: ſic iſte ex noſtræ urbis prodiens utero, ad ſummumq; gloriæ culmẽ euectus, patriæ quæ eum produxit atq; aluit, honorem glorioſiſſimi martyrij tribuit. Iucunda nempe ſunt nobis externa poma, modo ſapore delectent, ſed longe noſtro gratiora guſtui propria, ꝗ peregrina, præterq; ꝙ & gloriam quandam nobis conferre uidentur. Militiam exercuit, in quo locum admodum inſignem tenuit, ita ut centum milites eius imperio parerent: quodq; animi uirtute & corporis uiribus præcelleret, cunctis inter ordines militibus præſtantior habebatur. Ea ſanè tempeſtate, cum tyrannus impius, qui tunc imperitabat, in Chriſtianum nomen uirus ſuæ feritatis effunderet, manumq; deo inimicã aduerſus eccleſiã exerceret, tota urbe ꝑconis tuba ſonabat, toto foro & per compita tyrannicũ promulgabatur edictum, ne quis Ieſum coleret. Qui uero contra iuſſa faceret, graui ſupplicio plecteretur. Idola proponebantur adoranda, lapideaq; ac lignea hominũ

ſimulachra

ſimulachra pro uero numine colenda. O miſera tempora: dei ciuitas rei nouitate attonita, tota tumultuabat: Chriſtianorum domus ſingulę petebantur: innocentiũ facultates diripiebantur: matresfamilias pudiciſſimæ per uicos trahebantur: nulla iuuenum pietas: nulla ſenum reuerentia erat. Inſontes noxijs ac maleficis digna patiebantur. Turba plurima in carcerem arctiſſimumq́ꝫ locum cōiecta torquebatur: domus inſignes & opulentæ euertebantur. Pleni ſaltus, plena profugis loca deſerta, ob unum tantum crimen, ꝙ Chriſtum colerent. Prodebat patrem filius: pater filium accuſabat. Frater aduerſus fratrē inſurgebat. Seruus domino inſultabat. Adeò diabolicis artibus hominũ animi affecti tenebantur, ut uelut in tenebris agentes, ſeſe minime cognoſcerent. Præter hæc aũt, ſacra templa, baſilicæ, aræ ſanctiſſimæ euertebantur. Thus ante ſacrificia in odorem ſuauitatis non amplius fumabat: nulla erat oblatio. Diuinæ rei nullus iam locus amplius relictus. Cuncta mœror ingēs ueluti diffuſa caligo occupabat. Sacerdotum collegia fugabantur. Sacer omnis conuentus cladem inſolitam expaueſcebat. Gentiliũ uero conciliabula gaudebant, nidore ac ſanguine uictimarum infecta cuncta dabant. Hæc igitur exempla crudelia cum Centurio generoſus conſpiceret, tantorũ malorum exitum præueniens, abiecto militiæ baltheo, ſponte ſibi exilium delegit. Itaq; relictis honoribus, relictis omnis generis facultatibus, ſeruis, propinquis, amicis, uoluptatibus, & rebus alijs, quas cæteri maxime appetere, ac magno ſtudio parare ſolent, ad uaſta deſerta nemorũ loca contendit, longe ſecum melius agi putans, ſi in ferarum receſſibus, q̄ꝫ inter idola uana cum hominibus habitaret: Helię prophetæ ſecutus exemplum, qui cum Sidoniorum cōſpiceret impietatem quotidie inualeſcentem, in montis Oreb ſpeluncam ſeceſſit, ac ſeſe ab omni humana conuerſatione, ut deum quęreret ac uideret, abdicauit: Vidit tandē, quantum fas eſt homini mortali. Eodem modo noſter Gordius ſpretis omnibus, urbanos fugiens tumultus, fori clamorem, magiſtratuum ambitionem, tribunalium faſtum, obtrectatores, ementes, uendentes, peierantes, mentientes, mimos, ſcurras, cęteroſq́ꝫ huiuſcemodi generis homines, quibus magnæ urbes refertæ ſunt, multoſq́ꝫ ſecum tanq̄ꝫ magnæ naues alligatas puppibus cymbas per æquora trahunt. Inſuper uiſu audituq́ꝫ, ac animo à uitijs purgato & libero, deum ipſum contemplando uidere meruit: tum magna diſcere myſteria, quæ non ab hominibus, nec per homines fuit edoctus, ſed magno uſus pręceptore ſpiritu ſancto. Quamobrē ſecũ meditans, q̄ꝫ ſit fallax & inanis uita humana, ac ſomnij phantaſmatis æquiparanda, in ſupernæ illius ac melioris uitæ amorem exarſit, ac ueluti fortis athlęta ſeſe ieiunijs, uigilijs, orationibus, ſtudijs demum diuinæ eruditionis probe exercitatũ animaduertens, hunc maxime diem obſeruauit, in quo frequens ciuitas uiſendo equeſtri ſpectaculo erat intentà, ꝙ hoc in loco ea tempeſtate, in Martis, ſeu potius furentis bellorũ

dæmonis, honorem celebrabatur. Populus omnis ex edito ſpectabat, nec ullus deerat, non Iudæus, non gentilis, non item Chriſtianorũ multitudo, quæ cum uanitatis concilio commixta ſedebat, & iniquorũ imitans conſuetudinem, equorum curſum & aurigarum agilitatem ſpectabat. Serui eo die ab opere liberi. Pueri è ſcholis ſpectatũ currebant. Fœminæ proſtitutæ ac ignobiles aderant. Plenum iam ſtudium, & omnis iam turba conſederat, equeſtre certamẽ uidere intenta. Tunc magnanimus heros per montis cliuum in theatrum properans, non populũ horruit, non quantis ſe pugnacibus manibus traderet, penſitauit: ſed animo intrepido, ſeueroq́ꝫ uultu ſuper hominum terga, qui circum theatrũ ſedebant, tanquam per aliquam lapidum congeriem, aut lignorũ ſtruem ingrediens, in medio campo conſtitit, illud ſecum ſæpe repetẽs dictum: Iuſtus ex fide uiuit. Quid plura? Adeo intrepido excelſoq́ꝫ animo fuit, ut cum in eminentiore theatri parte ſtaret, ingenti uoce, quã qui audierunt extant adhuc aliqui, exclamauerit, & clare illud Apoſtoli ad Romanos dixerit: Ecce inuentus ſum ab ĳs, qui me non quærũt: his qui me non interrogabant, palàm apparui. Quibus ſanè uerbis ſe in eum ueniſſe locũ ſignificauit minime coactum, ſed ultro ſe mancipiũ præbuiſſe, ſeruatoris exemplum ſecutum, qui cum per atram noctem minime uideretur, ſe Iudęis manifeſtauit. Omnium igitur oculos ſtatim in ſe conuertit. Erat enim aſpectu horridus, & ꝙ montana diu incoluerat ſqualenti capillo, barba ꝓmiſſa, ueſte obſità, corpore incuruus, pera præcinctus, baculo innixus. Quæ ſanè omnia horrorem quendam uulgo aſpicienti incutiebant, ſimul & eum illuſtrem magnopere reddebant. Vbi autem quis eſſet, cognitus fuit, gentilium ſimul & Chriſtianorum murmur eſt ortum: his quidem ob gaudium ſui cõmilitonis exultantibus, illis uerò factum damnantibus, ac iudicis animum ad eius cædem accendentibus. Hominum igitur clamor atq́ꝫ tumultus omnia complebat. Equos, currus, aurigas, iam deſpiciebat. Fruſtra rotarũ ſtridor aërem uerberabat, nullus aliud ꝙ̃ Gordium uidere malebat, nullus ꝙ̃ Gordium uerba ſonantem audire ſtudebat. Totum deniq́ꝫ theatrũ murmure more uenti per aëra ſonantis perſtrepebat. Vbi uerò per pręconem ſilentium imperatum, conticuère buccinæ, ſopitæ fiſtulæ, uaria muſicorum inſtrumenta ſiluerunt. Solus aſpiciebatur Gordius, ſolus audiebatur. Hinc ad præſidis tribunal in eodem loco confeſtim adductus, ab eo quiſnã aut cuias eſſet, interrogatus, & patriam & generis & dignitatis locum quẽ tenuerat, præterea fugę cauſam ac reditus pariter enarrauit. Reuerſus ſum, inquit, palàm oſtendens, ꝙ tua edicta nihil omnino curo, ſed Ieſum Chriſtum ſpem meã, meumq́ꝫ præſidiũ profiteor: cũq́ꝫ acceperim, te reliquos homines crudelitate ſuperare, hoc ſanè tempus explendo meo uoto maxime idoneum ſumpſi. His ſanè uerbis uelut ignis ira præſidis accenſa, quicquid in eo furoris erat, in eum ſubito cõuertit. Præſto ſint (inquit) lictores

lictores,flagella,plumbatæ, corpus rotis ſcindatur, in eculeo ſuſpenda‑
tur,omne tormentorum genus excogitetur:feroces adſint feræ,mucro‑
nibus transfigatur, igni tradatur, in altum deijciatur barathrum. Verũ
parua hæc omnia uiro execrando,modo una morte intereat.Quin(in‑
quit Gordius)damnum profecto me facere uideor,ſi ſæpe uarijsq; mo
dis extingui, uariaq; pro Chriſto pati ſupplicia nequeo . At ille his ma‑
gis irritatus uerbis,magisq; ſe lædi ac ſperni,ob talem loquendi licentiã,
exiſtimans,naturali eius feritati uehementior acceſſit impetus:ac eo tru‑
culentior fiebat,quo ille conſtantior in contemnenda pœna uidebatur.
Cum nulla tormentorũ ratione,nullis armis à cœpto propoſito auerti
poſſet,quin in cœlum oculos attollens, ſacra Pſalmorũ carmina decan‑
tabat: Dominus mihi adiutor, non timebo, quid faciat mihi homo. Et
rurſus:Non timebo mala,quoniã tu mecũ es.Et alia iſtis germana, quę
de ſacris promebat uoluminibus,ad animũ confirmandũ,& in propoſi
to perſeuerandũ maxime facientia.Tantũq; abfuit,ut intentatas horre‑
ret pœnas, ut eas ultro in ſe ꝓuocaret, ſupplicijq; moras uehemẽter in‑
creparet.Quid (inquit) agitis? Quid cunctamini? Quid hanc mihi glo‑
riam inuidetis? Corripite corpus,membra fruſtatim cædantur . Deniq;
quodcunq; de me ſuppliciũ ocyus ſumite. Quanto enim mihi plus tor‑
mentorum acceſſerit,tanto plus referam præmiorum . Res enim in hac
uita aduerſæ,nobis apud deum perpetuã pariunt uoluptatẽ. Si uulnera
mille ac cicatrices patimur in reſurrectione ſplendido induebamur ami‑
ctu. Pro cõtumelia atq; ignominia palmas coronasq; aſſequemur. Pro
uinculis & carcere per ampla paradiſi ſpacia lęti uagabimur. Pro accuſa
tione demũ atq; iniqua condemnatione, gloriã ex deo & angelis refere‑
mus. Minæ ueſtrę ſemina mihi ſunt diuina, unde immortalitatẽ,perpe‑
tuaq; gaudia metã. Cum tandẽ uir beatus hac ſeueritate à fide obſtinata
auerti nõ poſſet,alia tũc uia pręſes eſt aggreſſus.Illecebris & omni lenita
te cõtaminare conatus eſt,cum ꝑſertim diabolus hac uti ſoleat arte,ut ti‑
midos metu perterreat,fortes leniat atq; palpet.Quod imitatus præſes,
ubi illum rebus terribilibus nõ flexit, dolis ac placabilitate circũuenire
quęrebat:quãobrem magna ſe daturũ ſpondebat,quorũ alia tunc habe
ret,alia imperatorẽ daturum ei affirmabat, locũ inter milites illuſtrem,
facultates, opes quicquid deniq; animus cuperet. At ille nec ſic quidem
uictus,præſidis inſaniã ridebat,qui cõpenſare dignum aliquid ſupernis
ſedibus exiſtimaret.Impius ille tunc laxatis iræ habenis furore percitus,
enſem uagina diripit,lictorẽ coràm aſtare iuſſit,et manu et lingua nefan
da ad uiri damnationẽ ſe accinxit.Ad tribunal omnis theatri multitudo
cõuenit: reliquus uero populus, qui ante urbis mœnia diffuſus erat,ad
hoc nouũ properauit ſpectaculũ,quod & angeli et homines uereban‑
tur,dæmones uerò perhorrebant: Quid plura? Cõcurrentibus eò cun
ctis,urbs penè uacua facta eſt.Matresfamiliâs nobiles,ignobiles prope‑

rabant,domus ſine cuſtodib. relictæ,tabernæ operarijs deſertę, in foro uenalia diſiecta iacebant. Ex hoc tamē urbs tuta,ꝙ omnibus extra mœnia egreſſis,nemo intus remanſerat,qui nefas aliquid perpetrare poſſet. Serui domino ſimul & opere neglectis,auidi ſpectandi erant. Virgines tūc primo extra domos prodeuntes,mariū uultus cōſpexēre. Valetudinarij ac ſenes ipſi quoq; extra muros cōtendebant. In tāto itaq; ciuitatis concurſu, beatum Gordium alteram uitam iam iam per mortem corporis ſpectantem atq; tenentem, neceſſariorum amicorumq́; turba circumſiſtebat,amplectabantur,oſcula dabant, demū flentes adhortabantur,ne ſeſe in ardentes flammas conijceret, ne florem proderet iuuentutis,aut æthereas auras,ſolisq́; dulce iubar relinqueret. Nonnulli quando à fide omnino auertere non poterant, aut fas putarent, quibuſdam cum ueriſimilibus aggrediebantur rationibus,& Chriſtū tantum corde ſi cuperet retinere, ore autem negare ſuadebant. Non enim deū uerba, ſed loquentis animum inſpicere. Hoc fermè modo exaſperatum iudicis animum demulceri,& deum nihilominus propicium poſſe reddi aſſeuerabant. At ille tanquam cautes immota maris exagitantibus fluctibus, nulla ui,nulloq́; uerborū impulſu quaſſatus, in obſtinato cœptoq́; propoſito inexorabilis permanſit. Vt enim ſapientis domum ſupra petram ædificatam, uis nulla uentorum, aut imber è cœlo uehemens, nec torrentis impetus quaſſare poteſt:ita demū nec preces ullæ, aut minæ conſtantiam eius euertere potuerūt. Cumq́; mentis acie huc illuc uagantem diabolū,& eius impulſu ac arte hinc lachrymas oriri, inde uim eloquentiæ ſuadendiq́; copiam ſubminiſtrari animaduerteret,illud domini uerbum flentibus ait:Nolite flere ſuper me,ſed flete ſuper dei inimicos, qui in Chriſtianos continuo graſſantur, Ipſos inquam flete, qui ignem nobis parant,ſibimet gehennæ incēdia,iramq́; in die iræ theſauriſant.Meū ſollicitare aut emollire animū deſinite. Ego enim pro nomine Domini Ieſu Chriſti mille pericula,milleq́; mortes,ſi opus foret, adire ſum paratus. Alijs uero,qui Chriſtum ore negare adhortabantur reſpondit:Lingua quidem, quam Chriſti beneficio retineo, adduci nō poſſum,ut ſuū neget autorem:Corde nanq; credimus ad iuſtitiam, ore confeſſio fit ad ſalutem. An primus nūc ego,qui Chriſtum profitear? Nonne alios mei ordinis audijſtis Chriſtianos?Primi centurionis exemplū ſuccurrat, qui cruci ſeruatoris aſſiſtens,eius diuinitatē per prodigia facta cognoſcens, non eſt ueritus adhuc Iudæis furentibus, in cæde nomen eius palàm fateri. Quod enim animo ſenſit,id ore ſubito manifeſtauit: Vere filius dei erat iſte. Alius item centurio, anteq́; morti traderetur Chriſtus, tanta fide egregia inuentus eſt,ut ſeſe indignū eius aduentu, qui curare uerbo poterat abſentem,iudicaret. Ex quo Domini uoce palàm laudatus eſt, non inueniſſe tantam in Iſraël fidem teſtantis. Cornelius item centurio angelum domini uidere,& per Petrum ſaluus fieri meruit, cuius domi-

nus

nus preces ſimul & eleemoſynas reſpexit. Horum igitur centurionum libenter diſcipulus & imitator eſſe cupio. Negem ego Deum meum, in cuius cultu ſum educatus? Nonne cœlum, ſol & aſtra omnia, lumē mihi clauderent ſuum? Credam profecto humum, quam pedibus tero, mihi ruituram. Reuocate tam nefandam ex animo ſententiam, aliam induite mentem. Deus nequaquam irrideri poteſt: ex ore noſtro nos iudicat: ex noſtris inquā uerbis nos ſeruat & damnat. Nonne tremendā Domini ſententiā audiuiſtis? Qui me negabit coram hominibus, negabo & ego eū coram patre meo, qui in cœlis eſt. Mihi conſulitis, ut deū noſſe diſſimulem? Quamobrem? ut uitam prorogem? mortē differam? dies adijciā? At ſupernæ uitæ longæuos perdam annos. An ut corporis cruciatus effugiam? At æternæ patriæ dulcedine priuabor. Nam iri perditum dedita opera et fraude ac dolo, ſequas tartari pœnas mercari, manifeſta quidem inſania. Vobis igitur conſulo, ſi male ſapitis, ſapientiā ac ueritatem diſcite. Si uero diſſimulatis temporiq́ue obſequimini, uos hortor rogoq́ue, relicto mendacio, uera loquamini. Dicite quoniam dominus noſter Ieſus Chriſtus eſt in gloria dei patris. In eius nomine omne genu flectitur cœleſtium, terreſtrium & infernorum. Omnes profecto morti ſumus obnoxij, ſed non omnes inclytam martyrij mortē ſortiuntur. Non igitur naturalē uitæ curſum præſtolemur: mundana funera, ſupremas noſtrorū lachrymas deſpiciamus, cœleſtem gloriam uiolenta immaturaq́ue morte præueniamus. Velociter ex hac uita, quæ potius eſt interitus longus dicenda, breui quidem labore ad ueram uitam cōmigremus. Quid miſeri ſupremum ætatis finem inutilem, ſterilem, infructuoſum, ſtultū, uanum, hominibus pariter & brutis cōmunem expectatis? Quicunque enim nati ſunt, aut ſenio tabeſcunt, aut ægritudine corporis reſoluūtur, aut uiolento improuiſoq́ue caſu aliquo concidunt. Quando igitur omnino ſemel è uita migrandum eſt, martyrium pro Chriſti nomine, ut ſemper uiuatis, alacriter aſſumite: ac uitæ, quam omnino relinquere oportet, ne parcite: ſit pro neceſſitate uolūtas. Si enim res mundi perpetuę forent, danda uenia fortaſſe, ſi ſuperna pro terrenis relinqueremus. Verū quoniam fluxæ fragilesq́ue ſunt, & illorum cōparatione magnopere indignæ, quis furor in his inuigilare, hæc tanto ſtudio complecti? Hæc ubi dixit Chriſti miles, crucis ſe ſigno communit, et animi magna cōſtantia, uultu intrepido, colore nuſquā mutato, ad ignis ſupplicium hilaris contendit: ubi tantā cordis præ ſe ferebat alacritatē, ut non lictorum, ſed angelorum manibus ſe cōmittere uideretur, qui ſubito poſt interitū ſublimem eum in cœlum deferrent. Ad hæc tantus illius populi clamor ac tumultus eſt factus, ut uel tonanti cœlo nunquam ſimilis ſit auditus. Hoc igitur huius præclari martyrij certamen fuit. Hoc hodierna dies ſpectaculum uidit: quod procul dubio tale eſt, ut nec temporis diuturnitas unquam abolere, nec longæ conſuetudinis faſtidiū tollere, nec aliud quip

piam quamuis magnum exuperare ualeat. Nam quemadmodũ ſolem quanto magis aſpicimus, tanto magis eum admiramur, nec ullo modo aſſiduitate uileſcit:ſic & huius uiri ſanctiſſimi memoria, quo maiori eam temporis ſpacio retinemus, eo recentior in noſtris animis floret. In memoria enim æterna erit iuſtus:In terris quidẽ, dum terra durabit: in cœlis uero, apud æquum & altiſſimum iudicem dominum noſtrum Ieſum Chriſtum:Cui honor & imperium in æterna ſæcula, Amen.

FESTVM PENTECOSTES Chriſtianæ.

Ex Aratore.

SPiritus ætherea deſcendens ſanctus ab aula
Irradiat fulgore locũ, quo ſtemma beatum
Eccleſię naſcentis erat, quibus igne magiſtro
Imbuit ora calor, dictiſq; fluentibus exit
Linguarum populoſa ſeges, non littera geſſit
Officium, non ingenij ſtillauit ab aure
Vena, nec egregias ſignauit cæra loquelas,
Sola fuit doctrina fides, opulentaq; uerbi
Materies, cœleſte datum noua uocis origo
Quę numeroſa uenit, totoq; ex orbe diſertis
Sufficit una loqui. dudum uetus ęquoris archa
Cum ſupperaſſet aquas, turrim uoluêre maligni
In cœlum proferre ſuam, quibus impia corda
Sermonum ſecuêre modos, ſocijſq; ſuperbis
Affectus cum uoce perit:confuſio linguæ
Conſimili tunc gente fuit. nunc pluribus una eſt
Eccleſiæ quomodo uenientis imagine gaudet
Concordes habitura ſonos, & pace modeſtis
Fit facunda redux, humiliſq; recolligit ordo
Quod tumidi ſpârſere uiri, res maxima cogit
Non reticere diu, quid ſit quòd ſpiritus almus
His datur in flamma:Iordanis ab amne columba
Quod tunc rite canam, promiſſaq; debita ſoluam,
Si ſua dona ferat, duo ſunt hæc ſigna figuræ
Vt ſit ſimplicitas quam congrua diligit ales
Quæ ne tarda gerat ſine dogmatis igne tepores
Sit pariter ſuccenſa fides ibi deſtinat undis
Vnanimos. hic ore iubet flagrare docentes
Mentibus inſtat amor, ſermonibus æſtuat ardor.
  Hos etiam muſto typica ratione moueri
Error uetus ait, quos ebria fonte recenti

Comple-

Compleuit doctrina poli, noua uaſa liquorem
Suſcepêre nouum, nec corrumpuntur acerbo
Quo ueteres maduêre lacus de uite bibentes
Quæ Chriſto cultore dedit conuiuia uerbis
Vnde rubent quas uertit aquæ, tenuemq́ ſaporem
Legis in eccleſiæ fecit ferueſcere libris.
Tertia ſydereis inclaruit hora loquelis
Hunc numerum deus unus habet, ſubſtantia ſimplex
Perſonis diſtincta tribus, quam plurima nobis
Inſtrumenta patent, ſimul hęc & tempora monſtrant.

DE SANCTO SPIRITV.

ADeſto ſancte ſpiritus, & paracleſim tuam expectantibus illa- bere cœlitus, ſanctifica templum corporis noſtri, & conſecra in habitaculum tuum: deſiderantes te animas tua præſentia læ tifica: dignam te habitatore domum cõpone: adorna thalamũ tuum, & quietis tuæ reclinatoriũ circunda uarietatibus uirtutum: ſterne paui- menta pigmentis, niteat manſio tua carbunculis flammeis, & gẽmarum ſplendoribus, & omnium chariſmatum intrinſecus ſpirent odoramen- ta: affatim balſami liquor fragrantia ſua cubiculum tuum imbuat, & abigens inde quicquid tabidum eſt, quicquid corruptelæ ſeminarium, ſtabile & perpetuum hoc facias gaudium noſtrum, & creationis tuę re- nouationem in decore immarceſſibili ſolides in æternum. Interfuimus ſacræ uerbi infantiæ, & puerperio uirginis obſecuti ſumus cum cœleſti militia gloriam decantauimus paruulo: confeſſi ſumus omnipotentem, quem in cunabulis uidimus uagientem, circuncißionis celebrauimus ſa- cramenta, & truncato præputio uoluptatum ſanctimoniæ didicimus mancipari. Interfuimus baptiſmati ſaluatoris, & audita patris uoce de cœlis, ad obediendum Chriſto traditi ſumus, & inſtructi cœlitus quo- modo patrem & filium dilectio iungat & uniat, ita ut in ipſis nomini- bus intimetur diſtinctio perſonarum, & naturę unitas euidentiſſime in- noteſcat. Sed & ſpiritum ſanctum in ſpecie columbæ inter illa myſteria uidimus & intelleximus, ex illa ſpecie gemitus pœnitentiæ & deſideria contemplationis diuinæ, ex ſimplicitate cordis & innocentia uitæ imma culatæ inceſſanter prodire, & neminem niſi ſuſpirijs huiuſmodi præce- dentibus, & inſpiratione diuina monente, poſſe ad cœleſtia aſpirare, ut ſuſpiratio, & inſpiratio, & aſpiratio à ſancto ſpiritu & cauſam habeant & effectum, & materiam, & prouentum. Sequuti quoq; ſumus in ere- mum dominum ieiunantem, & repulſa potenter diaboli uidimus tenta- menta. Interfuimus cœnæ, & de calice domini bibimus, pedes lauimus, mortui ſumus cum Chriſto, & ecce uiuimus, proſequimur aſcendẽtem,

Ex Cypriano.

& præſtolamur promiſſum nobis ſpiritum ſanctum, cuius unctio nos de omnibus doceat, qui inuiſibili magiſterio nos doceat, & cœleſtibus inſtruat diſciplinis: qui carnales hebetet ſenſus, & conterat appetitus. Hic ſpiritus ſanctus ab ipſo mundi initio aquis legitur ſuperfuſus, non materialibus aquis quaſi uehiculo egens, quas potius ipſe ferebat, & complectentibus firmamentum, dabat congruum motum, & limitem præfinitum. Huius ſempiterna uirtus & diuinitas cum in propria natura ab inquiſitoribus mundi antiquis philoſophis proprie inueſtigari non poſſet, ſubtiliſſimis tamen intuiti ſunt coniecturis compoſitionem mundi, compoſitis & diſtinctis elementorum affectibus pręſentem omnibus animam affuiſſe, quæ ſecundum genus & ordinem ſingulorum uitam pberet & motum, & intranſgreſſibiles figeret metas, & ſtabilitatem aſſignaret & uſum. Hanc uitam, hūc motum, hanc rerum eſſentiam animam mundi philoſophi uocauerunt: putantes cœleſtia corpora, ſolem dico & lunam & ſtellas, ipſumq; firmamentum, huius animę uirtute moueri & regi, & aquas, & terram, & aërem huius ſeminę impręgnari: qui ſi ſpiritum & dominum, & creatorem, & uiuificatorem, & nutritorem crederent, omnium quæ ſub ipſo ſunt conuenientem haberent ad fidem acceſſum. Sed abſcondita eſt á ſapientibus & prudentibus tantæ rei maieſtas, nec potuit humani faſtus ingenij ſecretis intereſſe cœleſtibus, & penetrare ad ſupereſſentialis naturę altitudinem: & licet intelligerent quod uere eſſet creatrix & gubernatrix rerum diuinitas, diſtinguere tamen nullo modo potuerunt, quæ eſſet deitatis trinitas, uel quæ unitas, uel quæ perſonarum proprietas. Superferebatur quidem elemento purificatorio ſpiritus ſanctificator, iam tunc baptiſmi uirtutem enuncians. Iam tunc illa præfigurabantur tempora, quibus arca Noë aquis inuecta diluuij uiri iuſti familiam conſeruauit illæſam, abolita generatione adultera, qui in filiabus hominum beſtiali petulantia effrenes, impudenter ſe illis commiſcuerant, nec diuinos nec humanos in flagitijs publicis uerebantur aſpectus. Arcam illam quæ typum gerebat eccleſiæ, ſpiritus ſanctus & tunc regebat, et adhuc regit, extra quam quiſquis perfidus euagatur, inuolutus fluctibus mergitur in profundum: & impoſſibile eſt eum uiuere, cui non ſuperfertur ſpiritus uitę, cuius uiuificus calor animat omnia, & fouet, & prouehit, & fœcundat. Hic ſpiritus ſanctus omnium uiuentium anima ita largitate ſua ſe omnibus abundanter infundit, ut habeant omnia rationabilia & irrationabilia ſecundum genus ſuū ex eo quod ſunt, et quod in ſuo ordine ſuę naturæ competentia agunt, num quod ipſe ſit ſubſtantialis anima ſingulis, & in ſe ſingulariter manens: de plenitudine ſua diſtributor magnificus, proprias efficientias ſingulis diuidit & largitur, & quaſi ſol omnia calefaciens ſubiecta, omnia nutrit, & abſq; ulla ſui diminutione integritatem ſuam de inexhauſta abundantia, quod ſatis eſt & ſufficit omnibus, commodat &

impartit

impartit. Hic ſpiritus rubri maris aquas ſiccauit, et ſuſpenſis hinc inde uehementibus fluctibus, ab ollis carnium, & Ægypti pulmentarijs populum ad ſpiritualem eremi libertatem eduxit incolumen, & alimonijs cœleſtibus pauit, manna quaſi rorem matutinum infundens graminibus, quod colligi iuſſum eſt ad menſuram. Aderat plena menſura per totam hebdomadam, uacante ſabbati die, cui ſexta præcedens dies conſueti uictus duplicans quantitatem octauæ præfigurabat quietem, in qua abſq; labore & ſolicitudine in delicijs epulabuntur electi, & ſaturabuntur in terra ſua duplicia poſſidentes, corporis et animæ felici perennitate & perrenni felicitate ditati. Hic eſt ſpiritus ſanctus, quem magi in Ægypto tertij ſigni oſtenſione conuicti, cum ſua defeciſſe præſtigia faterentur, Dei digitum appellarũt, antiquis philoſophis eius intimarunt præſentiam defuiſſe. Et licet de patre & filio aliqua ſenſiſſent Platonici, ſpiritus tamen tumidus & humani appetior fauoris ſanctificationem intellectus diuini mereri non potuit, & ubi ad profunditatem ſacramentorum uentum eſt, omnis eorum caligauit ſubtilitas, nec potuit infidelitas ſanctitudini propinquare. Hic digitus dei mundanæ iudex & uindex perfidiæ, noui tempore teſtamenti potenter expellit dæmonia: nec laborat agendo, ſed ſolo nutu perficit omnia: quod dicit, facit: quod iubet, implet: ſecreta indicat, pandit occulta, reuelat ingnota, hebetat acutos, & perſpicaces confutat. Hoc digito in lapideis tabulis lex primum conſcripta, quinquageſimo die poſt egreſſum Iſraël de Ægypto in monte Sina Moyſi eſt commendata: ſed populus nequam, & gens durę ceruicis, à quorum animis terror ille receſſerat, quem mors ardens & flammea iuga, & clangor buccinæ, & lampades coruſcæ, & horrenda tonitrua nuper incuſſerant, in apoſtaſiam cõuerſi, & de Moyſi reditu deſperantes, lege diuinitus miſſa indigni iudicati ſunt: quia in oculis eorum Moyſes frangens tabulas, tam uerba quàm inſtrumenta comminuit & deleuit. Quin etiam ſceleris ultione patrata, reuerſus in montem ad dominum, quadraginta diebus ieiunans, & colloquens, tandem obtinuit ut ipſe alias ex ſaxo ad inſtar priorum excideret tabulas, in quibus eandem quæ in primis fuerat ſcripturam inſculperet & formaret. Factumq; eſt mirabili diſpenſatione ſuperni iudicij, ut lex quam ſanctus ſcripſerat ſpiritus, deleretur: & quam manus humana reſtituit, in poſterum teneretur. Quod ea ratione credi poteſt ſic actũ, ut populus prior ſecundum carnem ambulans & uiuens, diuinis colloquijs & ſpiritualibus mandatis oſtenderetur indignus: nec poſſe mentes perfidas ſancta percipere, nec intelligere ſacramenta, quæ exemplarium tegmine uelabantur. Porrò teſtamenti noui quæ Chriſto euangelizante patuit ueritas uerbo Chriſti prolata, indiſſolubilis permanſit, & ſolida deinde ſtabilitatis perpetuæ autoritate fulcita eſt, eò quòd oblam gratiam humiles ſuſceperũt, & quòd filius inter pauperes ſpiritu inuenit ſibi domum,

In qua caput reclinaret,& merito reprobatos uiſibiles tabulæ inuiſibilis dei indicant contemptores, & ampliori dignos honore incarnati uerbi credulos auditores,& deuotos ueneratores. Lex igitur à paſchalis agni immolatione die quinquageſimo datur,& pentecoſtes nomen tantę rei ſolennitas ex lege accepit, in ipſo dierum numero ſacramēti magni com plicans rationem. Septenarius quippe numerus ſepties reuolutus,quin quageſimum efficit,addito monade,qui præſentis ſæculi meta,& futuri initium,perpetuitatem ſub octauæ nomine continens,ſic præſentia terminat, ut nos ad perpetua introducat. Sacratus hic ſeptenarius numerus à conditione mundi autoritatē obtinuit:quoniam in ſex diebus prima dei opera patrata ſunt, & ſeptima conſecrata quieti, quaſi ſancta & ſanctificans ſolennitate uacationis honorata,& ſpiritui ſanctificatori attitulata. Vnde & ceſſanti à ſeruilibus operibus populo iubetur ut diem ſabbati ſanctificet, & ſpiritui rectitudinis, & ſanctitudinis, & fortitudinis aſſcribat,quod directe,quòd honeſte, quod uiriliter incedit,quia totum ex eius conſtat ducatu,quod deuij diriguntur,quod impij conuertuntur,quòd debiles confirmantur. Spiritus rectus,ſpiritus ſanctus,ſpiritus principalis regit,componit,conſummat, & perficit quas inhabitat mentes,& corda quæ poſſidet:nec errare patitur,nec corrumpi,nec uinci,quos docuerit,quos poſſederit,quos gladio potentiſſimæ uirtutis accinxerit. Septenarius iſte ex quaternario & ternario conſtans, cum in ſe propter prædictas cauſas honorabilis habeatur, habet ex partibus ſuis excellentiam maximam : quia artificis & materiæ uidetur exprimere & diſtinguere primarias ſubſtantias, ut ternarius creatorem propter trinitatem enunciet, & quaternarius creaturam propter quatuor elementa, quæ rerum omnium cauſæ ſunt & ſemina, ſub huius numeri breuitate concludat. Spiritus ſanctus à patre procedens, à patre & filio,quaternario ſuperfertur,& conditor benignus opus ſuum amplectitur,& diligit quod plaſmauit, & creaturam ſuam ſanctus ipſe ſanctificat & conſotiat ſibi,& caritatis nexu ſtatuit & cōquadrat. His alijsq́ꝫ ſecretiorib. rationibus quas illuſtriū uirorū ſubtiliora ingenia indagarunt, ſeptenarius numerus in ſcripturis ſanctis ſępe ſacramentales cauſas complectit̄, & ſimplex & multiplicatus neceſſarios ad intelligentiam diuinorū operum parturit intellectus. In hebdomadibus apud Hebræos dies ſeptimus ſabbatū idem requies appellatur,qui numerus nō tam in ſeptimanis,ſed etiam obſeruatur in annis,& annorum hebdomada conſummata, ſeptimus annus requietionis eſt, & ipſi terræ ſabbatum imperatur: nec fas eſt cuiquam eo anno ſerere uel metere quippiam,ſed quæ ſponte ſiue in terra,ſiue in uineis, uel in arboribus naſcuntur, alimoniæ pauperum deputantur. Annorum quoqꝫ ſeptimanę apud Hebręos quinquageſimum annum faciunt, quem iubileum appellant, in quo decreto legis (ut ſupra dictum eſt) fit terræ remiſſio, & ſeruorum libertas, & reſtitutio,

ſtitutio poſſeſſionum, quas eatenus diſtractio alienauerat, & cætera huiuſmodi gratis ad hæreditatis ordinem reuertuntur. De numero ſeptenario cum multa dicta ſint, plura ſuperſunt quæ in Lege & Euangelio præcipue cõmendãtur. Quinquageſimus itaq; annus perficit iubileum, quinquageſimus dies à paſcha pentecoſten facit, in quo uere ſpiritu ſancto infuſo apoſtolis, ad hęreditatem cœleſtem à quo uenundati ſub peccato exulabant, quos diabolo domino mendicitas et egeſtas ſubiecerat, reuertuntur. Septem ſacerdotalibus clangentibus tubis, Hiericho corruit: ſeptem petitionibus orandum patrem filius docuit. Remiſſio peccatorum duplicato ſepties ſeptenario Petro mandatur. Leproſus ſeptimi diei inſpectione à ſacerdote iudicatur, ſummi ſacerdotis in ſeptem diebus conſecratio conſummatur. Dominus Ieſus Chriſtus de ſeptem panibus quinq; milia hominum reficit: Et iuſtus quiſq; deo laudes per diem ſepties dicit. Ipſe dominus Ieſus ab Adam ſecũdum generationes, quas Lucas cõmemorat, ſeptuageſimusſeptimus inuenitur, ut ultionem in Lamech ſeptuageſiesſepties promulgatã ueniens terminaret. Septem diebus in paſcha editur azyma. Septem diebus menſe ſeptimo tabernaculorum ſolennitas celebratur. In ſeptem annis templum à Salomone conſtruitur: ſeptem brachijs & totidem luminibus candelabrũ adornatur. Celebramus tam nos quàm Iudæi quinquageſimum diem, ſed illi in typo, nos autem in ueritate, non tam ſignificamus quàm agimus. Pentecoſten igitur celebrantes cõmemorauimus, quæ olim ſub Moyſe in ueteri teſtamento ſunt acta, & quæ ſub Chriſto facta ſunt, poſt cuius aſcenſionem in cœlos ſpiritus ſanctus uiſibiliter ſuper apoſtolos in linguis igneis apparuit, & ad inſtar prioris ſæculi uniuerſitatem fidelium unius labij eſſe uoluit: ut quorum erat cor unum et anima una, una eſſet & lingua: nec poſſet impedire intellectum credentium aliqua diuerſitas uerborum, ſed euangelica doctrina propria lingua prolata ad omnem auditum eandem efficientiam obtineret, & Græcis & Barbaris omnibusq; gentibus uerbum Euangelij ſic eſſet intelligibile, ac ſi in eorum auribus linguæ in qua nati erant idiomata reſonarent. Aderant Medi, & Elamitæ, Meſopotameni, & Arabes: Hi omnes, dum Hebræa lingua apoſtoli prædicarent, locutio Iudaica enunciationis ſuæ articulos curſu conſueto euoluens nullo exponebatur interprete, ſed uerbo eorum per ſpiritũ ſanctum inerat uirtus & gratia, ut habitantes Pontum et Aſiam, ſuam eſſe dicerent linguã, quam audiebãt, quaſi primitiuæ linguæ libertas ad antiquitatis reuerſa originem confuſionis contumeliam euaſiſſet. Nec tantum apoſtolis collata eſt hęc gratia, ſed multitudini credentium idem ſpiritus ſuperfuſus eſt, intus ardentibus, extra loquentibus, & complectebantur ſe dilectio & uerbum, & de calore ſpiritus ſermo feruebat ingnitus. Iam omni timore excluſo, obedire, ſed Deo magis q̃ hominibus publice profitebantur, & uidebatur eis gloria, ſi pro Chriſto

iniuriam pateretur. Ad hũc modum olim Moyſi iuſſum eſt,ut in uiros ſeptuaginta,quos ipſe presbyteros iudicaret, de ſpiritu ſuo partiretur, ut in negocijs partem gererent ſolicitudinis, quibus cùm impoſuiſſet Moyſes manus,requieuit in eis ſpiritus ſanctus,qui non Moyſi ablatus eſt,quaſi ipſe ſine ſpiritu remaneret,uel idem ſpiritus ſecaretur in partes, ſed ſecundum menſuram donationis diuinæ quæ erat in Moyſe, gratia ſingularis facta eſt multiplex & communis, & data eſt multis in eo poteſtas,quod prius ſolius Moyſi diſponebat autoritas. Sic Heliæ ſpiritũ duplicem recepit Heliſæus, non quòd in duas ſubſtantias idem ſpiritus ſit diuiſus,et duos propheta ſanctus habuerit ſpiritus,ſed quòd populo Chriſtiano, cuius typum Heliſæus gerebat,accepto ſpiritu ſancto, data ſit poteſtas in opere & ſermone,& aſcendentē Heliam,id eſt Chriſtum, pio deſiderio proſequutus fide claruerit et intellectu,& uita & ſignis & miraculis fulſerit & exemplis. Hic ſacrorum ordinum diſtributor reges creat & principes,ſacrat pontifices,eligit ſacerdotes.Hic ſapientia Salomonem, intellectu Danielem, Ioſeph conſilio, Samſonem fortitudine, Moyſen ſcientia,Dauid pietate, Iob timore proſequitur, & ſanctorum animas omnimodis fœcundat uirtutibus, in tantum affectos pacificos prouehens,ut iam in cœlis noſtra ſit conuerſatio,diffuſa in nobis charitate per ſpiritum ſanctum,qui datus eſt nobis. Hic in pudicis mentibus ſibi ſtatuit manſionem. Hic humiles & cœlibes habet domeſticos, abominatur ærarios,falſarios deteſtatur. Hic Giezi mercenarium lepra condemnat, & Ieroboam uendentem ſacerdotia cum apoſtatis locat. Hic Simonem gratiæ Dei nundinatorem à ſanctorum cōſortio exhæredat, cuius deteſtabiles auſus ultrix ruina confundit & quaſſat. Hic Balaam ad maledicendum conducto ſilentium imponit,& per aſinam redargutum,colliſo ad parietem pede,uacuum pecunia, contumelia oneratum, claudicantem ad propria remiſit confuſum. Hic omnibus eccleſiæ ſacramentis intereſt,quæ ipſe efficit & conſummat.Hic peccata diluit: hic iuſtificat impios, & ad uitã reuocat mortuos. Hic diſcordes pacificat, & uinculo dilectionis aſtringit & ligat. Hic nos cœlo inuehit,& à mundi huius uanitatibus auulſos ſuperni regni cōſtituit hæredes,cuius ſumma eſt felicitas,quòd corpus iſtud ſpirituali effectu cum angelis conuerſabitur,nec ultra erit carnis & ſanguinis aliquis appetitus, ſed erit omnium plena ſufficientia,cognoſcibilis Deus,& inhabitator ſpiritus ſanctus.

HYMNVS DE SANCTO SPIRITV.

IAm Chriſtus aſtra aſcenderat
Regreſſus unde uenerat:
Promiſſum patris munere
Sanctum daturus ſpiritum.

Solennis urgebat dies:
Quo myſtico ſeptemplici
Orbis uolutus ſepties
Signat beata tempora.

Dum

Dum hora cunctis tertia
Repente mundus intonat,
Orantibus Apoſtolis
Deum ueniſſe nunciat.
De patris ergo lumine
Decorus ignis aduenit,
Qui fida Chriſti pectora
Calore uerbi compleat.
Impleta gaudent uiſcera
Afflata ſancto ſpiritu,
Voces diuerſas intonant:
Fantur Dei magnalia.
Ex omni gente cogniti,
Græcis,Latinis,Barbaris,
Cunctisq; admirantibus,
Linguis loquuntur omnibus.
Iudæa tunc incredula
Veſana toruo ſpiritu,
Ructare muſti crapulam
Alumnos Chriſti concrepat.
Sed ſignis & uirtutibus
Occurrit,& docet Petrus,
Falſa profari perfidos
Iohelis teſtimonio.

VNITAS TRINITASQVE DEI OPT. Max. ſacroſanctiſſima.

Qui pater & genitus & ſpiritus inclytus almum
Numen perſonis diſtinctum uiribus unum,
Te ſumme omnipotens æterne eſſentia ſimplex,
O genitor,patris ô genite,atq; ô ſpiritus alme
Amborum nexus, & ſummi copula amoris
Te colo,te ueneror, te ſupplex ſemper adoro.
Te genitrix natura colit, te pontus & aër,
Quæq; imam nimio ſortita eſt pondere ſedem,
Terra parens,citimo & feruens plaga proxima cœlo
Errantes uarijs te obſeruant ſedibus ignes.
Quorum ſydereæ deflectit lora choreæ
Flammiferi ſolis non recto ſemita curſu,
Te colit octauæ ſphæræ creberrima lampas,
Et numerum ſeruat ſuperum, qui ſedibus orbis
Proximus & reliquos ſpacijs ingentibus ambit.
Extimus incenſo te ſpiritus igneus ore,
Ardet in exhauſta ſummi dulcedine amoris,
Et ſemper ſaturo fœlicior ore.
Te quoq; concipiunt Cherubini,& lucida ſedes
Suſcepit iuſta & de maieſtate pependit.
Hinc dominus,uirtus atq; hinc tremit alta poteſtas,
Principis inde chorus cælſo tibi paret olympo.
Quiq; regunt orbem,nec non quibus infima tellus
Flectitur,angelicæ ſeruant tua iuſſa cateruæ.
Te dominum,regem,moderatoremq; fatentur
Omnia,te ſummis affectant uiribus omnes
Cœlicolæ,affectant terreſtres, tartara nomen

Formidant, celeriq́ꝫ fuga mandata capeſſunt.

EX EODEM.

Rex ſumme æterni ſoboles æterna potentis,
Cuius opus terra & cœlum, cuiq́ꝫ omnia curæ
Cuius & ad nutum legio famulatur olympi
Innumera, & tetri metuunt quem monſtra barathri,
Cui uario errones curſu, cui ſydera parent,
Sydera flammiferum ſubterlabentia cœlum,
Qui lucis noctisq́ꝫ uices, qui tempora motu
Deducis, ſuauiq́ꝫ manu qui cuncta gubernas,
Et trifidum ſæuos fulmen iacularis in hoſtes,
Cui tellus, aër, pontus, cui militat omnis
Natura, & ſtabili reparatur læta recurſu,
Compeſcitq́ꝫ uagos hominum taciturna tumultus:
Qui Mariæ caſtum uoluiſti habitare cubile,
Indutusq́ꝫ hominem mortalia membra ſubiſti,
Vt nos eriperes, ſummo ut flammatus amore
Aſſereres domitas inferno à principe terras:
Te canimus, laudesq́ꝫ tuas prægeſtit apiſci
Spiritus, humano quem corpore lurida nubes
Sepſit, & implicitum prædura compede terret,
Nec ſinit eliſo reſidem rex optime linguam
Gutture præcelſæ molem componere laudis.
Diſijce mortales nebulas, trepidumq́ꝫ timorem,
Diſijce pollutæ nimium retinacula linguæ,
Luceat internis oculis tua uiuida lampas,
Et labris celſo reſonent præconia cantu.

DE S. BONIFACIO MARTYRE.

GRegorius miſit in Britanniã aliquos uerbi miniſtros, qui conuerterẽt Anglos, Auguſtinum, Mellitum, &c̃. Póſt quidam religioſi Angli ꝑegrinari cœperunt in Franciæ regnũ, ex quibus fuere Vuillibrordus, Vuigbertus, duo Ewaldi, & ſanctus Bonifacius, &c̃. Item duo fratres Wilibaldus & Wunebaldus Chriſti cõfeſſores, cum caſtiſſima ſorore Waltburga, qui adierunt locum Heiſtatenſis eccleſiæ. Wilibaldus à Bonifacio ibidem præſul factus, &c̃.

VITA GREGORII DISCIPVLI Bonifacij.

LEgitur de puro Chriſtianiſmo illo tempore, Prædicator uerbi Bonifacius unà cũ diſcipulis Gregorio illo & Lullo, & Megingolus, Wilibaldus, Sturmis, Wigbertus & Burchardus. Per hos omnes con-

uerſa

uerſa Erphurt, & in Haſſis Frideslar, ubi primitus in partibus illis exordium habuit religio Chriſtiana. Item Traiectum, Wirciburg, Eichſtedi, &c. Tempore Caroli, & poſt hunc filiorũ eius Carolomanni & Pipini. Tunc factus Bonifacius epiſcopus Maguntinenſis, Mirum quot afflictiones pertulerit ab hęreticis, qui eum etiã denigrarant apud ipſum Carolum ſeniorem: ſcribitur effugaſſe nebulas hæreticæ prauitatis, &c. Atq; hinc liber Bonifacij contra hæreſes, à me Fuldæ uiſus. De Sturmi abbate Fuldeñ. ait, teſtari Bochoniam ſyluam, quæ antehac inculta, nũc ab oriente uſq; ad occidentem à ſeptentrione uſq; ad meridiem eccleſijs dei & electis palmitibus monachorum repleta eſt. *Alibi legitur Sturmio.*

VITA S. BONIFACII MARTYRIS A' S. Wilibaldo deſcripta.

PVeritiæ temporibus in monaſterio, cui p̃ſidebat Wolfhardus abbas, operam dedit & pietati & literarum ſtudijs, ſemper in animo habens ſanctorum exempla ſequi. Egregiũ ſpecimen de ſe præbuit tam in nationali Concilio, quod celebratum eſt nõ ſine conſilio archiepiſcopi Cantuarienſis, q̃ in emporio Lundenwik, quo tempore hoſtilis exorta diſſenſio erat inter Carolum Francorũ & Radbodum Freſonum reges, propterea q̃ Radbodus exactis Chriſtianis, atq; deſtructis eorum templis, idolorũ culturam renouauerat. Quã calamitatem ægerrime ferens Winfridus, poſtea Bonifacius dictus, uix ſibi temperauit, quin impium principem increparit. Verum proſpexit ſibi de oportuniore tempore, quo Freſonibus Euangelium denuò prędicaret. Interea Romam adit, ubi accepto mandato à Gregorio II. pontifice ad inſpiciendos immaniſſimos Germaniæ populos (hæc enim uerba Wilibaldi) uenit, Apoſtolica legatione functus, uenit & in inculta cordium arua, prædicationis ſemen, Euangelico arata uomere, iecit: antea ſalutato in Italiæ finibus Luitbrando Longobardorum rege. Deinde prærupta alpiũ iuga tranſcendens, incognitos Baioariorum & Germaniæ terminos aggreditur, in Thuringiam iuxta mandatum Apoſtolicæ ſedis progreſſus eſt. Ibi iacto bono uerbi ſemine, in Franciã uenit. Dum hæc aguntur, auditur mors Radbodi Freſonum tyranni, illuc ſine mora peruolans Bonifacius cœleſtis doctrinæ ſemina miniſtrauit, & uerbi dei fame expulſa, famelicã paganicæ ſuperſtitionis multitudinem æternæ prædicationis pabulo refecit. Carolus fuit Freſonum rex, atque tunc buccina cœleſtis uerbi cõcrepuit, & prædicatorum adueniente ſuperni roris fertilitate uox intonuit, dum etiam per Willibrordũ ac cooperatores eius propagatus eſt ſermo, deſtructis idolorum phanis, & extructis eccleſiarum oratorijs. Iam uero Friſia ſpiritali doctrinæ reddita, alias Germaniæ partes p̃dicandi gratia adijt, & populos erroris horrore depoſito, à maliuola gentilitatis ſuperſtitione retraxit, ac monaſte-

Britannus, ſeu Anglus natus Bonifacius.

Verba Vuilibaldi.

rĳ collecta ſeruorum dei congregatione cellam conſtruxit. Similiter iuxta fines Saxonum & Heſſorum populum paganis adhuc ritibus oberrantem, à dæmoniorum captiuitate per Euangelicam prædicationem liberauit, &c. Quo facto rurſus Romam ĳt accitus, & Gregorio pontifici rationē ſuæ fidei ac doctrinæ in charta ſcriptam reddidit, quã approbans Gregorius, fecit illũ præſulē ſimul mutato eius nomine, Winfrit. Qui Caroli patrocinio ſubiectus, ad Heſſorum metas perrexit, ubi per prædicationem eius multi catholicæ fidei ſubditi, ac ſeptiformis ſpiritus ſancti gratia confirmati, manus impoſitionem ab eo acceperũt. Eodem tempore reuicit diſputando pſeudoprophetam Adelbertum. Nam is penè ſeduxerat Carolum. Porrò ab eo conflictu dehortati fuerant Bonifacium ſui clerici Lullus, Megingauzus, Sturmio, &c. At ille reſponderat: Maior eſt, qui in nobis regnat, quàm diabolus, qui illum poſſidet. Victus phantaſta, & carcere Fuldenſis monaſterĳ recluſus diu uexabatur. Pergit deinde Bonifacius Heſſonum populis adnũciare uerbum uitæ. Id temporis mouerunt arma Saxones in Thuringos, qui opem Caroli implorantes, uictores horum extitêre. In ea ſtrage occubuit antiſtes Geroldus, cuius filius Geilep ſucceſſit in eius epiſcopatu: quem poſtea Bonifacius correxit propter aliqua incommoda. (fit hic mentio parochiæ pro epiſcopatu, ſicut in libris Euſebĳ) Cęterum Carolomannus & Pipinus regni Francorum principes cõſpectis Bonifacĳ uirtutibus, & qui in diſponendis & corrigendis rebus Eccleſiæ perſonam nullam accepit, cõmuni totius cleri & populi conſenſu, Moguntinenſis Eccleſiæ culmē ei cõmiſerunt: & ut dignitas eminentior foret, decreuerunt ĳdem principes, eccleſiam Mogunt. quæ prius alteri ſubiecta fuerat, metropolim omnium in Germania poſitarum eccleſiarum efficere. Moxq; legatione facta, illud à præſule Apoſtolicæ ſedis impetrare curauerunt. At uir dei ſemper inuigilauit prædicationi & exhortationi. Cũ uero deeſſent operarĳ meſſis, coactus eſt uocare religioſas fœminas. Tecla docuit iuxta Mogum flumen, in Kitzingen, & Lieba in Biſcofesheim Monaſterio conſtructo, &c. Sed non diu pòſt miſit dominus operarios in meſſem ſuam: nempe Burchardum, quem Wirceburc miſit, & Wilibaldum, quem epiſcopum ordinauit in Eiſtete, & Iohannem, quē in Saltzburg ſublimauit, & Ernbertum in Friſingen, & Gaiabaldũ in Regenſpurg, & Gregorium, quē fecit Traiectenſem epiſcop. aliũ in Ougesburg, &c. Quos bello ſermone et planè Euangelico adhortatus eſt, ut curam gregis habeant, &c. planè alter Paulus. Plura eius in Germania geſta in epiſtolis illius reperiuntur. Memorabile eſt, quòd è Moguntia iam epiſcopus tantus egreſſus, in orientalium fines prędicando & baptizando peruenit: nec ſine miraculis oberrauit. Additur inter alia Heſſonum populos lignis ac fontibus ſacrificaſſe, paganos nimirum adhuc. His cõuerſis iterum in Thuringiam profectus eſt, quos partim relapſos, partim infirmos in

mos in religione inuenit, ſub impijs ducibus Theobaldo & Heido-ne, &c. Compeſcuit ibi ſeductores Dorthwin, Berter, Camberth, & Vnrat. Tunc Eccleſiæ repente inſtaurantur, & prędicatio eius doctrinę uniformiter emanauit, Monaſteriumq́ Ordorff uulgo dictum, cōſtru-ctum eſt, in quo monachi proprijs ſibi manibns, more Apoſtolico, ui-ctum ueſtitumq́ inſtanter laborando acquiſierunt, &c. Conuicit item quendam hæreticum nomine Erminulfum, dum peragraret Baioariā. populumq́ à ſectis idololatriæ reduxit. Tandem urgente neceſſitate in-citauit Carolomannum ad congregandam Synodum, &c. Lullus Bo-nifacij Achates ab ipſo Epiſcop. ordinatus, ſuccedere ipſi debuit, ſi con-tingeret mori in Friſia, quam propter Euangelium iam tertio & ultimo petijt. Illi Lullo commendauit eccleſiarum ſtructuram à ſe inceptam, iu-betq́, ut ædificationem Baſilicæ ad Fuldam compleat, & illuc corpus ſuum perducat: ſed & linteum, ait, quo meum decrepitum inuoluatur corpus, in theca librorum meorum repone, &c. Hic Lullus nihil niſi fa-ciem lachrymis rigabat. At Bonifacius accepto in Friſiam itinere, uerbū dei inſtantiſſime prædicabat, paganico & terranico gentilitatis ritu de-ſtructo, &c. Multaq́ milia hominum cum ſuo coepiſcopo Eobano ba-ptizauit, &c. In confinio Oſterrich & Weſterich ad ripam Borne erat feſtum Neophytorum ob Confirmationis diem, & nuper baptizatorū ab epiſcopo manus impoſitionis & Confirmationis prædictum popu-lo fuerat. Nam longè lateq́ unuſquiſq́ diſperſus, ad propriam reuerſus domum eſt, ut ſecundum diffinitam ſancti epiſcopi ſententiam, uniuerſi prædeſtinato Confirmationis eorū die præſentarentur. Cum ergo prę-dictus dies illuxiſſet, tunc uerſa uice pro amicis inimici, & noui lictores pro nouicijs fidei cultoribus aduenerant, armis ſtrepentes. Socij Boni-facij ſe gladio tutari uolentes, ipſius ſalutiferis uerbis cohercētur: Ceſſate pueri, deponite bellum, ne malum pro malo reddite: iam enim optatus adeſt dies noſtræ reſolutionis. Confortamini in domino, & promiſſio-nis ſuæ gratiam grataner ſufferte. Sperate in eo, & liberabit animas ue-ſtras. Mox ſic: Viri fratres, eſtote forti animo, & ne terreamini ab ijs, qui occidunt corpus, &c. ſed gaudete in domino, & anchoram ſpei ue-ſtræ in eum defigite, &c. Et his ſimilia dum exhortatur, furens pagano-rum tumultus cum gladijs in eos irruit, & felici cæde Sanctorum corpo ra cruentauit. A' cæde diripiunt tentoriolum ad ripam, ubi Bonifacius uolebat baptizatos confirmare: & reperta librorum ciſta putabant pe-cuniam ineſſe, nimirū ſperatum ſpolium. Verū cum fregiſſent, libroſq́ pro pecunia inueniſſent, in rabiem acti, omnes illos huc illucq́ diſperſe-runt, ut perirent, ſeq́ mutuū cæciderunt. Inuenerunt etiam capſas reli-quiarum. Porrò ex diſperſis & abiectis libris ſuper illi tres à me Fuldæ uiſi. Et hoc teſtatur hiſtoricus, cuius ſunt hæc uerba: Inter eoſdem uerò libros repertus eſt liber ſancti Euangelij, quem Bonifacius ſecum iugi-

Flumen ſentit

De morte ſancti.

Verba hiſtorici huius.

ter in manū ferre ſolebat. Hic quamuis gladio acuto per medium inciſus fuerit, nullius tamē literæ integritatē ea inciſione perdidit. Quē, ut ferunt: Bonifacius in illa hora, qua ad caput eius abſcindendum uibrabatur gladius, habens in manibus uel pro tutela capitis, ſeu pro ſpiritali clypeo, quem in libro illo eſſe credidit, percuſſori obtulit. Scribitur, Chriſtianos collectis copijs in eā regione, paganos illos inſecutos fuiſſe, & percuſſiſſe gladio. Corpus eius à clero Traiectum delatum, unde Moguntiam, poſtremo curante Lullo Fuldam translatum eſt, Anno Bonifacij LX. Anno Domini D.CCLV. paſſus eſt Bonifacius cum ſocijs ſuis presbyteris, diaconis, & alijs cooperarijs ad regnum Dei, ad ripam ubi erat baptizans. Regnāte domino noſtro Ieſu Chriſto, cui laus & gloria ſemper, Amen.

Alia hiſtoria de S. Bonifa. quæ eum uocat Apoſtolū Germaniæ.

Ego Wilibaldus Epiſcop. &c̄. uitam & paſſionem Bonifacij conſcripſi primum in ceratis tabulis ad probationem Lulli & Megengaudi. Poſt eorum examen in pergamenis reſcripſi. Atq; hoc in loco, qui dicitur ſancti Victoris extra muros Moguntiæ, ubi Lullus & Rabanus uacabant orationibus, &c̄.

DE EODEM S. BONIFACIO, EX Bibliotheca Schwabenheim.

SAnctus Bonifacius claro Anglorum genere natus, in monaſterio ibidē monaſtica uita imbuitur, & triginta annorū presbyter ordinatur, & cum literis commendatitijs Epiſcopi ſui Romam ad S. Gregorium ſecundum mittitur, à quo Germaniæ prædicaturus dirigitur. Bauariæ igitur orientaliq; Franciæ prædicans, Turingiam, Saxoniam, Nepnariam, Friſoniam diuina impleuit prędicatione. Poſtea à S. Willibrordo archiepiſcopo ſenio feſſo iugum epiſcopatus ſuſcipere rogatur, ſed rennuit, mandatum aſſerens à Summo Epiſcopo accepiſſe illis terris uerbum Dei nunciare. Vero ſi ſine cultu Apoſtolico tam præclarū onus ſubire nolle: & accepta licentia abceſſit, Friſonumq; genti, & Saxonum & Heſſonum uerbum Dei nunciauit. Et ſic literas factorum ſuorum apoſtolicè direxit: & non multo poſt in mandato accepit, ut Romam reuiſeret. Quod & fecit, & fidem gentibus traditam in ſcripto Papa dedit, et ſic gradum pontificalem accipiens, ad Carolum principem Francorum cum literis mittitur, benigneq; ab eo ſuſcipitur. Et non poſt longū Maguntinenſi eccleſiæ præficitur: Vbi diuina agens obſequia, Fuldenſe monaſterium inchoauit, Bauariamq; uiſitauit, ab hęreticis deprauatā inuenit. Quos cum deuincens damnaret, Deo & Odilone duce iuuantibus totam Bauariam in quatuor Eccleſias diuiſit: Salburem, Regursbur, Friſingam & Batauim. Epiſcopos quoq; ut hæreticis reſiſterent, ordinauit. Deinde in orientali Francia ſtatuit duo Epiſcopata: Wirsburg & Einſtat, & ibi Epiſcopos ſimiliter ordinans cum eis ſatagebat diabolo auferre animas deceptas. Et ſenio laſſus ſucceſſorem ſibi

rem ſibi Ludonem nomine ordinauit, tradēs ei eccleſiaſtica officia ante omnia præcipit ut mortuum in Fuldenſi monaſterio ſepeliret. Ipſe uero in Friſiam undecim ſocijs comitatus pergens, in ciuitate Tehet eccleſiam ſtatuit, & epiſcopum ordinauit, & idola deſtruens, à paganis cum ſuis occiditur poſt innumerabilem Papę domino acquiſitū. Qui ſepulti ſunt in ciuitate Tehet ab incolis. Corpus uero S. Bonifacij à Ludone in Fuldenſe monaſterium transfertur.

S. LIEBA ALIAS LIOBA.

ANglicana uirgo, uenit in Germaniam, S. Bonifacio ob communem religionem deditiſſima: quo tempore Carolus uixit. Monaſterijs in Biſchoffheim & Sconersheim prope Maguntiam præfuit Abbatiſſa: mire pia. Licebat illi ſoli, quoties præcationis cauſa, Fuldam acceſſiſſet, monaſterium ingredi, quò alioqui non patebat ingreſſus fœminarum. Eam Bonifacius in Phriſiam abiturus Lullo commendauit, exhortans, ut conſtanter Deo ſeruire pergeret. Iuſſitq́ꝫ, ut mortuæ Liebæ corpus ſuo corpori in eodem ſepulchro Fuldæ iungeretur. Hæc S. uirgo incendium pagi maximum aqua benedicta & ſale reſtinxiſſe fertur: Sic legi deſcriptam hiſtoriam. Omnibus ſororibus incendio ꝑturbatiſſimis, req́ꝫ deſperata, iuſſit Lieba ſibi in concha nonnihil aquæ adferri ex fluuio qui per Monaſterium currebat. Eam ſine mora allatam, ſale, quod à S. Bonifacio benedictum indeſinenter ſecum habebat, aſperſit, dicens: Ite & hanc aquam in fluuium refundite, omniſq́ꝫ populus ab eo loco deorſum hauriat, & cōtra impetum ſequentis incendij certatim mittat. Quo facto omnis illa ignium uiolentia ita reſtincta eſt, quaſi celitus immiſſo imbre &c.

VITA S. KYLIANI.

EX Hibernia, hoc eſt Scotus natus, ſicut Columbanus quoq́ꝫ, & Gallus. A' primis annis mundi contemptor, ueſtigia Chriſti meditabatur. Sed à prædicatione uerbi abſtinuit, donec ſe Roma. Epiſcopo probandum exhiberet, à quo miſſus, Roma egreditur iam illic ordinatus præſul. Comites eius Colomannus & Totimannus, ille presbyter, hic diaconus. Romæ febri correptum Gallum reliquit. Eo tempore dux Gozbertus in Francia orientali regnabat, qui à Kyliano, quū forte Wirciburgum ueniſſet, fidem edoceri cupiuit. Quo facto, ualedixit Dianæ, cuius cultui addictiſſimus fuerat. Porrò in catholica doctrina inſtructus dux, die paſchę cū multis alijs dato, aqua baptiſmatis lotus, abſolutionem priſtini erroris promeruit. Sicq́ꝫ factum eſt, ut penè tota prouincia orientalis Franciæ relicto dæmonum cultu, di-

Georg. Vuicelij.

uinæ Religioni operam daret. Sed coniux ducis ſecundum gentilitatis ritum fratris ipſius coniugio quondam copulata erat, dicta Geilana. Quod illegitimum coniugium nō ferens Kylianus, initio diſſimulauit, ueritus ne offenſo duce res Chriſtiana detrimentum pateretur: Sed tandem ſumpta fiducia monuit ducem, ne ſe contaminaret falſa uxore &c. Ille aſſenſit ad ſeparationem pietate recepti Euangelij motus, & authoritate ſancti uiri adductus. Geilana uero ira incanduit, ceu leena raptis catulis: et mox diſpexit, qua oportunitate occideret ſuaſorem ſeparationis. Parauit duos ſicarios, qui iugularent tres illos uiros Dei in loco orationis, cui uacabant in nocte. Ante irruptionem dixerat Kylianus, utpote in ſomnis admonitus de inſtãte nece: Fratres uigilemus, cito aderit dominus, & pulſabit ianuã. Cauendũ ergo eſt, ne nos ſomno torpentes inueniat. Addamus oleum lampadibus, dum tempus eſt, &c. Sicarios quum uidiſſet Kylianus, dixit: Amici ad quid ueniſtis? Implete præceptum, & conſumabimus curſum. Cædes his ſecuta eſt, & defoſſio cadauerum unà cum illorum libris & ueſtibus, ne ſcelus deprehendi poſſet. Latere aũt nō potuit, quod abſente duce patratũ fuerat ab Herodiade. Is domũ reuerſus percontat̃ ubinam ſancti ſunt. Hæc reſpondet, ſe illos nō cuſtodiſſe, uenerũt quando uoluerũt, receſſerũt item quando uoluerũt, ut peregrinationis ſuę propoſitũ ſeruarẽt. Cui fuco credidiſſet dux, niſi parricidę ultionẽ diuinam experti, de ſe factũ illud fuiſſent confeſſi. Miſerabiliter quoq; Ieſabel illa ſpiritum diabolo tradidit. Poſt hæc trucidatus eſt dux cum tota progenie à proprijs ſeruis. Tum uixit Gertrudis Pipini Francorũ regis filia, cuius presbyter Athalungus in Carlburg morabatur, quo autore refoſſum fuit corpus ſancti. Iiſdem annis præſidebat Bonifacius Moguntiæ, qui Burchardum in Wircburg miſit.

VITA S. LVITGERI.

Georg. Vuicelij.

Synchronus is fuit S. Bonifacij et Willibrordi, oriundus è Friſia, quibus in Saxonię partibus omnem penè uitam conſumpſit. Baptizatus autem accepit nomen Luitger, ab ipſa pueritia bonis literis deditus. Vtebatur præceptore Gregorio, qui S. Bonifacij diſcipulus fuera. Literis operam dabat in Traiectenſi monaſterio, in cuius ſchola & alij diſcipuli nobiles & prudentes, è quibus epiſcopi poſtea extiterunt, alij in minoribus gradibus doctores Eccleſiarum facti ſunt. (His enim uerbis utitur hiſtoria) Habuit etiam Luitgerus Alcuuinum præceptorem, cuius de ipſo Luitg. teſtimonia uerſu ſcripta extant. Verum quum radix ſceleris Widukingus dux Saxonum Chriſtianos perſequeretur, relicta Saxonia Romam abijt Luitgerus iam doctus piusq; prædicator. Non ita longe pòſt redijt in patriam: Mox à Carolo rege doctor Friſonicæ gentis conſtituitur. Ipſe uero cura ſolerti do-

In Monaſterijs olim ſcholæ, non ipſa tantum monaſteria ſcholæ ut ſectæ fingunt.

ctrinæ

ctrinæ domini inuigilans, gregi ſibi credito ſtuduit miniſtrare fluenta ſacræ ſcripturæ, fana ſimulachrorum deſtruere, & omnes erroris priſtini ſordes abluere. Cupiens poſt hæc ſanctus domini præco doctrinæ ſacræ flumina ulterius deriuare, conſilio ab imperatore accepto, transfretauit in confinia Friſonum atq; Denorum, ad quandam inſulam, quæ nomine falſi dei ſui Foſote, item Foſetesland dicta fuit. Ibi deſtructo Foſetis phano, Chriſti eccleſiam conſtruxit. Cumq; habitatores terræ illius fide Chriſti imbueret, baptizauit eos cū inuocatione ſanctæ Trinitatis in fonte qui ibi ebulliebat, in quo S. Willibrordus prius homines tres baptizarat. A' quo etiam fonte nemo illorum prius haurire aquam niſi tacens præſumebat. Cuiuſdam etiam principis eorum filium Landericum nomine ſuſcepit à fonte. Quem ſacris literis imbutum, presbyterum ordinauit. Hic multis annis genti Friſonum præfuit in ſtudio ſanctæ prædicationis. Interea diſpoſitione miſericordis Dei Saxones conuerſi ſunt ad dominum, et rex Carolus Luitgerum paſtorem in occidentali parte Saxonum conſtituit: cuius parochiæ ſedes principalis in pago Sutergowe, &c̄. Recuſauit epiſcopus creari. Nam dicere ſolebat: Oportet epiſcopum irreprehenſibilem eſſe. Quod cum audiret aliquando Hildibaldus affectator epiſcopatus, dixiſſe fertur: Heu heu hoc in me adhuc non impletum eſt. Sed tandem ad epiſcopatum tractus Luitgerus, nolens etiā. Verba hiſtor. ſic habent: Accepto itaq; ſacro pontificali ordine, cū omni ſagacitate & modeſtia gregi Saxonico ſibi credito documenta uberrimæ ſalutis miniſtrauit, quoaduſq; Domino largiente ad perfectam illos fidem perduceret. Tandem in pace obijt confeſſor domini.

VITA SANCTI SOLÆ
Monachi presbyt.

SOla, regnante domino Imperat. Pipino Francorum & Germanorum, ſecutus eſt diſcipulus præceptorem Bonifacium, à quo presbyter monachusq; ordinatus fuit. Incoluit aliquandiu ſolitudinem: amator enim ſolitudinis Sola, ſæculi noxia blandimenta mirifice cōtempſit. Vnde nonnulli cellam Solę, Solonis cellam nuncuparunt: ſed uerius Sol quàm Solon dicendus uir. Sola ſoli Deo coniunctus, cœleſtia tantum curauit. Hic exclamat hiſtoriæ ſcriptor: O q̄ felix collegium beatiſſimi Bonifacij, &c̄. Poſt huius martyrium, dedit operam Sola unà cum Vuilibaldo epiſcop. ædificandis ſacris ædibus. Subſcribam uerba quædam hiſtoriolæ, unde nimirum liquet, magnas illas ſtructuras primariorum templorum cōmuni manu & ope populi prouincialis fuiſſe perfectas. Sic ait: Quin & accolæ regionum harum quocunq; aduentantes ei (Solæ) in Chriſti amore frequentius miniſtrabant. Aliqui & prædij ſui partem illi tradebant, quam ille in Dei timore accipiens, cum his, quæ ei dominus Carolus Auguſtus donare dignatus eſt,

tus eſt ad egregium Fuldanenſium cœnobium, ubi Deo prouidente modo ſanctiſſimus ac in omni arte peritiſſimus abbas Rabanus perſpicabiliter fulget, &c̄.

VITA S. EVCHARII.

DIſcipulus Petri apoſtoli, è Roma in Galliam p̄dicator miſſus cum ſocijs Valerio et Materno, tandem ad Treuiros peruenerunt, ſanam doctrinam ſeminantes ubiq;, ac ędentes miracula abunde glorioſa. Factus tandem Epiſcopus Treuericæ urbis Eucharius, populum gentilitatis errore liberauit. Adorarant enim antea centum idola, per quæ dæmones loquebantur. Mortuo Euchario ſucceſſit in Epiſcopatu Valerius, huic deinde Maternus, quorū omnium ex æquo uita conſumpta eſt in prædicatione uerbi dei & bonis operibus. Tres illi eodem ſarcophago apud Treuiros contenti, ſcriptor hiſtoriæ huius teſtatur ſe eiuſmodi inueniſſe ſparſim in chartis de geſtis ſanctorum patrum: idq; poſt excidium Treuericæ urbis, &c. Character uetuſtiſſ.

VITA REMACLI.

IVuenis optimè inſtitutus, per Galliam celeberrimi nominis, electus eſt epiſcopus Tungrenſis ſedis, acclamante populo, dignum talem doctorem præſulatus gerere officium. Mira in pauperes charitas, uerus paſtor Chriſti gregis.

IN FESTO CORPORIS CHRISTI SERmo de cœna Domini.

Ex Cypriano.

SVſcitati Lazari Hieroſolymis increpuerat rumor, & tam ſolenne miraculum ad uenerationem Chriſti excitauerat populū, unde & ei ciuitatem ingredienti, cum ramis palmarū obuiam proceſſerūt, ſedentemq; ſuper aſinum reſonantibus laudibus gratulabundi introduxerunt in urbē, regem Iſraël confitentes, & acclamantes, filium Dauid in nomine Domini aduenisse, cuius æternū imperium prophetarum uaticinia antiquitus conclamarant. Nec latebat dominū, qui ſciebat omnia, ꝙ in uiæ illius confinio de torrente paſſionis erat bibiturus, et ex ea ueneratione, quæ impendebatur ei à plebe, inflammandam amplius inuidiam magiſtratuum, & animos exacerbatos uehementiori inſania perturbandos, & conſpirationis malignæ non ultra poſſe occultari conſilia, nec differri amplius, quæ de eius interitu cogitarant. Sed uolebat prius magiſter, cum iam damnationis ſuę dictaretur ſententia, & propè eſſet, ut figeretur in cruce, ſuæ dare indicia poteſtatis: & qui animam Lazari reuocauerat ab inferis, & quadriduano mortuo reddiderat uitam, dinoſceretur uirtute diuina, non humana tantum opus pa-

raſſe

traſſe:& impoſſibile eſſe,ſuam animam ab inferno teneri, qui alienā po-
teſtatiue extraxerat:nec ſe neceſſitate,ſed obedientia urgeri ad mortem:
& uitam quam alijs reddebat, ad ſe quoq; ubi iuberet,illico redituram.
Finē igitur legalibus ceremonijs impoſiturus, parari ſibi uoluit paſcha,
& ex conſuetudine legis ea quæri,quæ ſolennitas exigebat,agnū aſſum,
panes azymos,& lactucas agreſtes.Non oportet eſſe fermentarios no-
ui teſtamenti miniſtros,puras ſynceraſq; mentes ſanctum quærit conui
uium, in ueru crucis boni odoris aſſatio omnem excoquat carnaliū ſen-
ſuū cruditatem,& induret ſolidetq; mentis affectus: nec in eccleſiæ ſan-
ctæ ſacrificio ulla ſit macula, ſed pura ſimplicitas & innocentia uitæ in
una eccleſiæ catholicæ domo à fidelibus de Ægypto egredientibus tran
ſito mari rubro lotis Chriſti ſanguine affectibus offeratur. Cœna itaq;
diſpoſita inter ſacramentales epulas,obuiarunt ſibi inſtituta antiqua &
noua,& conſumpto agno, quem antiqua traditio proponebat, incon-
ſumptibilem cibum magiſter apponit diſcipulis : nec iam ad eloborata
impenſis & arte conuiuia populi inuitantur, ſed immortalitatis alimo-
nia datur,à communibus cibis differens, corporalis ſubſtantiæ retinens
ſpeciem, ſed uirtutis diuinæ inuiſibili efficientia probans adeſſe præſen-
tiam.Significata olim à tempore Melchiſedech prodeunt ſacramenta,et
filijs Abrahę facientibus opera eius ſummus ſacerdos panem profert &
uinum:Hoc eſt,inquit,corpus meum. Manducauerant & biberant de
eodem pane ſecundum formam uiſibilem: ſed ante uerba illa cibus ille
communis,tantum nutriendo corpori commodus erat,& uitæ corpo-
ralis ſubſidium miniſtrabat.Sed ex quo à domino dictum eſt:Hoc faci-
te in meam cōmemorationem:hęc eſt caro mea,& hic eſt ſanguis meus:
quotieſcunq; his uerbis & hac fide actum eſt, panis iſte ſubſtantialis &
calix benedictione ſolenni ſacratus,ad totius hominis uitam ſalutemq;
proficit,ſimul medicamentum & holocauſtum ad ſanandas infirmitates
& purgandas iniquitates exiſtens. Manifeſtata eſt etiā ſpiritualis & cor-
poralis cibi diſtantia , aliud fuiſſe quod prius eſt appoſitū & cōſumptū,
aliud quod à magiſtro datum eſt & diſtributum. Quàmdiu cibi illi qui
ad diem feſtum erant parati,à conueſcentibus apoſtolis ſumebantur,ue
teris paſchæ agebatur memoria:nec dum Iudas ad ueterem uitam perti-
nens, diabolo inuadente & occupante animum eius egredi cogebatur:
ſed ubi ſacrum cibum mens perfida tetigit,& ſceleratum os panis ſancti
ficatus intrauit, parricidalis animus uim tanti ſacramenti non ſuſtinens,
quaſi palea de area exufflatus eſt, & præceps cucurrit ad proditionē &
precium,ad deſperationem & laqueum.Orta fuerat aliquando,ſicut in
Euangelio Ioannis legitur , de nouitate uerbi huius quæſtio, & ad do-
ctrinam myſterij huius obſtupuerant auditores , cum diceret dominus:
Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem ,
non habebitis uitam in uobis. Quod quidam quia non credebant, nec

poterant intelligere, abierunt retrò: quia horrendum eis & nepharium uidebatur, ueſci carne humana, exiſtimantes hoc eo modo dici, ut carnem eius uel elixam, uel aſſam, ſectamq́ membratim edere docerentur, cum illius perſonę caro ſi in fruſta partiretur, non omni humano generi poſſet ſufficere, qua ſemel conſumpta, uideretur interiſſe religio, cui nequaq́ ulterius uictima ſupereſſet. Sed in cogitationibus huiuſmodi caro & ſanguis non prodeſt quicq́: quia, ſicut ipſe magiſter expoſuit, uerba hæc ſpiritus & uita ſunt: nec carnalis ſenſus ad intellectum tantæ profunditatis penetrat, niſi fides accedat. Panis eſt eſca, ſanguis uita, caro ſubſtantia, corpus eccleſia: corpus propter membrorum in unum conuenientiam: panis propter nutrimenti congruentiam: ſanguis propter uiuificationis efficientiam: caro propter aſſumptæ humanitatis proprietatem. Hoc ſacramentū aliquando corpus ſuum, aliquando carnem & ſanguinē, aliquando panem Chriſtus appellat, portionem uitæ æternę, cuius ſecundum hæc uiſibilia corporali cōmunicauit naturæ. Panis iſte communis in carnem & ſanguinem mutatus, procurat uitam & incrementum corporibus, ideoq́ ex conſueto rerū effectu fidei noſtræ adiuta infirmitas, ſenſibili argumento edocta eſt uiſibilibus ſacramentis ineſſe uitæ æternæ effectum, & non tam corporali, q̄ ſpirituali tranſitione Chriſto nos uniri. Ipſe enim & panis, & caro, & ſanguis, idem cibus & ſubſtantia, & uita factus eſt eccleſiæ ſuę, quam corpus ſuum appellat, dans ei participationē. Et nos quidē cum caro eſſemus & ſanguis, corrupta & infirma corporis animæq́ natura reformari non poteramus, neq́ ad ſimilitudinem dei reuerti, ſi morbo inueterato imponeretur malagma conueniens, & in curatione deſperatæ infirmitatis contraria remouerentur contrarijs, & ſimilia ſimilibus conuenirent. Panis iſte, quē dominus diſcipulis porrigebat non effigie, ſed natura mutatus omnipotentia uerbi factus eſt caro: & ſicut in perſona Chriſti humanitas uidebatur, & latebat diuinitas, ita ſacramento uiſibili ineffabiliter diuina ſe infudit eſſentia, ut eſſet religioni circa ſacramenta deuotio, & ad ueritatē cuius corpus ſacramenta ſunt, ſyncerior pateret acceſſus uſq́ ad participationem ſpiritus, non quod uſq́ ad cōſubſtantialitatē Chriſti, ſed uſq́ ad ſocietatem germaniſſimā eius hæc unitas perueniſſet. Solus quippe filius patri conſubſtantialis eſt, nec diuiſibilis eſt, nec partiabilis ſubſtantia trinitatis: noſtra uero & ipſius coniunctio nec miſcet perſonas, nec unit ſubſtantias, ſed affectus conſociat, & confœderat uoluntates. Ita eccleſia corpus Chriſti effecta obſequitur capiti ſuo, & ſuperius lumen in inferiora diffuſum, claritatis ſuæ plenitudine à fine uſq́ ad finem attingens, totum apud ſe manens, totum ſe omnibus commodat, & caloris illius identitas ita corpori aſſidet, ut à capite non recedat. Panis itaq́ hic azymus cibus uerus & ſyncerus per ſpeciem & ſacramentum nos tactu ſanctificat, fide illuminat, ueritate Chriſto conformat. Et ſicut panis cōmunis, quem

nis,quem quotidie edimus,uita eſt corporis,ita panis iſte ſuperſubſtan-tialis uita eſt animæ,& ſanitas mentis.Panem angelorum ſub ſacramen-to manducamus in terris, eundem ſine ſacramento manifeſtius edemus in cœlis,non miniſterio corporali, ſæpe repetitis actionibus ad eandem reuertentes,ſed conſummato ſacerdotio noſtro, erit & permanebit per petua & ſtabilis,implens & reficiens nos ſufficientia,qua proferet ſe pa-lam abſq; ullis integumentis omnibus, cõſpicabilis ſummi præſentia ſa-cerdotis. Sacramenta quidem,quantum in ſe eſt,ſine propria eſſe uirtu-te non poſſunt,nec ullo modo diuina ſe abſentat maieſtas myſterijs,ſed quamuis ab indignis ſe ſumi uel contingi ſacramenta permittant, non poſſunt tamen ſpiritus eſſe participes,quorum infidelitas uel indignitas tantæ ſanctitudini contradicit. Ideoq; alijs ſunt hæc munera odor uitæ in uitam, alijs odor mortis in mortem: quia omnino iuſtum eſt,ut tan-to priuentur beneficio gratiæ contemptores, nec in indignis tantæ gra-tiæ puritas ſibi faciat manſionem. Noua eſt huius ſacramenti doctrina, & ſcholæ euangelicę hoc primum magiſterium protulerunt,& docto-re Chriſto primum hæc mundo innotuit diſciplina,ut biberent ſangui-nem Chriſtiani,cuius eſum legis antiquæ autoritas diſtrictiſſime interdi cit.Lex quippe eſum ſanguinis prohibet,Euangelium præcipit, ut biba tur. In quibus mandatis hoc maxime diſcernere debet Chriſtiana reli-gio,ꝙ ſanguis animalium à ſanguine Chriſti per omnia differens, tem-poralis tantum habeat uiuificationis effectum, & uita eorum finem ha-beat,et ſine ulla reuocatione terminũ conſtitutũ.Ideoq; ad obtinendam æternitatẽ non poteſt perficere,quod ſemel obrutũ non ſurgit ulterius, nec aliqua ei ſupereſt uirtus,quod ſine ulla ſpe pciſis radicibus mors pe-nitus exiccauit. Vita uero hominis licet aliquã habeat affinitatẽ cum ſan guine,nõ tamen ſolo ſanguine regitur,ſed anima ſanguini dat caloris & nutrimenti effectum,ſicut & cæteris quæ in corpore ſunt propria diſtri buit officia,& diuidit motus,& quaſi talenta partitur.Nec oportuit,ut ſanguini humano ſanguis pecudũ miſceretur,quia uita rationalis homi-nis uitæ beſtiali conſociari non habet,ſed omnino à fideliũ animis quaſi ſanguis impurus detergenda eſt hæc carnalis opinio,ne putetur uita ho minis eo modo tranſitoria,quo uita pecudũ inaneſcit,uel ꝙ ſanguis con ſubſtantialis ſit animæ,& neceſſe ſit utrunq; ſuperueniente ſuffocatione diſſolui. Carne quidem animalibus ſimiles ſumus, ſed uita diſſimiles, ideoq; quod cõmune cũ eis habemus nobis incorporare licenter poſſu-mus: quod uero dignitati noſtræ non conuenit, & ab æternitate alienũ uidetur,à nobis ſubtiliſſimo legis iudicio ſeparamus.Bibimus autem de ſanguine Chriſti,ipſo iubente,uitæ æternæ cum ipſo, & per ipſum par-ticipes, animalis uitæ peccata, quaſi ſanguinem impurum horrentes, & fatentes nos per peccati guſtum à beatitudine priuatos & damna-tos, niſi nos Chriſti clementia ad ſocietatem uitæ æternæ ſuo ſanguine

reduxiſſet

reduxiſſet. Nobis itaq; pro quibus ſanguis Chriſti oblatus eſt in cruce, & quos reconciliauit Deo omnes excedens uictimas hoc ſacrificium ſingulare, ipſe Chriſtus pincerna porrexit hoc poculum, & docuit, ut non tantum exterius hoc ſanguine liniremur, ſed & interius aſperſione omnipotenti anima muniremur, & penetrans omnia tanti medicamenti uirtus quicquid eſſet intus ibi durũ effugaret, & renouaret, ſanaretq; quicquid morbi carni uel ſpiritui ueteris uitæ adlinierat corruptela. Dixerat ſanè huius traditionis magiſter, quòd niſi manducaremus & biberemus eius ſanguinem, non haberemus uitam in nobis: ſpirituali nos inſtruens documento, & aperiens ad rem adeo abditam intellectum, ut ſciremus quòd manſio noſtra in ipſo ſit manducatio, & potus quaſi quædam incorporatio, ſubiectis obſequĳs, uoluntatibus iunctis, affectibus unitis. Eſus igitur carnis huius quædam auiditas eſt, & quoddam deſiderium manendi in ipſo, per quod ſic imprimimus & eliquamus in nobis dulcedinem charitatis, ut hæreat palato noſtro & uiſceribus ſapor dilectionis infuſus, penetrans & imbuens omnes animæ corporiſq; receſſus. Potus & eſus ad eandem pertinent rationem, quibus ſic ut corporea nutritur ſubſtantia & uiuit, & incolumis perſeuerat, ita uita ſpiritus hoc proprio alimento nutritur: & quod eſt eſca carni, hoc animæ eſt fides: quod cibus corpori, hoc uerbum ſpiritui, excellentiori uirtute peragens ęternaliter, quod agunt alimenta carnalia temporaliter et finaliter. Celebrantes ſacramenta commonemur, quaſi ungulam findens & ruminans pecus reuocare ad fauces, & minutatim commolere dominicæ inſtitutionis exemplum, ut ſemper paſſio ſit in memoria, nec terreant crucifixi hæredes mortis ſupplicia, ſed paſcant & reficiant maturatæ reſurrectionis lætabunda ſolennia. Quàm præclarus eſt calix iſte, quàm religioſa eſt huius potus ebrietas, per quam excedimus Deo, & quæ retro ſunt obliti ad anteriora extendimur, non habentes ſenſum huius mundi, ſed diuitis præparati delicias contemnentes, cruci hæremus, ſanguinem ſugimus, & intra ipſa redemptoris noſtri uulnera figimus linguam, quo interius exteriuſq; rubricati, à ſapientibus huius ſæculi iudicamur amentes, qui religionis huius abhorrentes mandatum uſq; hodie retro abeunt, & à ſecretis diuinis omnium intra ſe myſteriorum continentibus ſummam diffugiunt & recedunt. Qui manducat ex hoc pane, ultra non eſurit: qui bibit, ultra non ſitit, quoniam myſterĳ huius ſic ſufficit gratia, ſic reficit intelligentia, ut cuicunq; tantę rei innotuerit plenitudo, omnis conſumationis fine inuento Chriſti baiulus ipſum ferat in pectore, ipſum gerat in mente, & omni tempore habitatori ſuo dicta & facta iubilatione conſona laudes reſonent, & gratiarum actiones decantent. Hæc ebrietas non accendit, ſed extinguit peccatum, in hoc uino non eſt luxuria, nec mouetur ad ludum poſt hunc potum laſciuia. Cum ſopiuit obliuio cuncta carnis ludibria, mira ſunt quæ ſentit, magna quæ

uidet, inaudita quæ loquitur, quin agnus iſte paſchalis inhabitat, cuius animam meri huius fortitudo hilaritate inexplicabili lætificat & delectat. Inter dominicæ menſæ conuiuas animalis homo non admittitur, quicquid caro & ſanguis dictat, ab hoc cœtu excluditur, nihil ſapit, nihil prodeſt quicquid humani ſenſus molitur ſubtilitas, omne quicquid à ſuis rationibus deuium uidetur, ſapientes huius ſæculi ad dementiam referunt, & à ueritate reputant alienum. Sed ueritas ab erroneis hominibus comprehendi non potuit, & cum in ſole uellet figere oculos, uim luminis non ferens, cæcata eſt non illuminata humana præſumptio, & aſpectui eius lippitudo inhæſit. Vident hæc ſacramenta pauperes ſpiritu, & hoc uno contenti ferculo, omnes mundi huius delicias aſpernantur, & poſſidentes Chriſtum, aliquam huius mundi poſſidere ſupellectilem dedignantur. Eſurientes & ſitientes iuſtitiam, cum ſaturati fuerint uide quid agant, intellige quæ loquantur, quàm ſancti odoris ſit quicquid illa eructuat plenitudo, uerbum bonum, mores compoſitos, affectus pudicos, ſenſus pacificos, illa interior ſynceritas ubiꝗ diffundit, ita ut poſt odoraměta iſta gratiæ huius cōparticipes diſcurrant, & mutuis ſe adinuicem affectibus complectantur, & quibus unus eſt panis, unum eſt corpus, & omnium unum cor & anima una, uni Chriſto adhærens, cætera omnia quaſi fermentata reſpuens, in unius azymi ſynceritate lætatur. Perpes eſt hoc ſacrificium & ſemper permanens holocauſtum, nulla panem hunc multitudo conſumit, nulla antiquitate ueteraſcit. Vna eſt domus eccleſiæ, in qua agnus editur, nullus ei cōmunicat, quem Iſraëlitici nominis generoſitas non commendat. Huius panis figura fuit manna quod in deſerto pluit, ſic ubi ad uerum panem in terra promiſſionis uentum eſt, cibus ille defecit. Per ſingula ſabbata propoſitionis iam frigidi & duri mutari conſueuerant, & calidi panes eiuſdem numeri in menſa proponi. Iam nulla fit panis mutatio, unus eſt panis caloris cōtinui, ſtatus integri, qui ſemel oblatus Deo in ſapore dulciſſimo, & candore puriſſimo perſeuerat. Nec ſolos ſacerdotes ad panes huius dignitatis Leuiticæ prærogatiua admittit, uniuerſa eccleſia ad has epulas inuitatur, æqua omnibus portio datur, integer erogatur, diſtributus non demembratur, incorporatur non iniuriatur, recipitur non includitur, cum infirmis habitans non infirmatur, nec pauperum miniſterio indignatur, fides pura, mens ſyncera hunc habitatorem delectat, neꝗ immenſi & omnipotentis Dei magnitudinem pauperculæ domus noſtræ anguſtia offendit uel artat. Panis iſte angelorum omne delectamětum habens uirtute mirifica, omnibus qui digne & deuote ſumunt, ſecūdum ſuum deſiderium ſapit, & amplius ꝗ manna illa eremi implet & ſatiat edentium appeditus, & omnia carnalium ſaporum iritamenta, & omnium exuperat dulcedinum uoluptates. Vide quomodo his qui Chriſti commemorant paſſionem, intra ſacra officia quaſi per quoſdam ca-

nales de interioribus fontibus egrediantur torrentens, & ſuper omnes delicias lachrymis nectareis anima delectetur, quantam ſuauitatem animæ inquirenti ubi ſit Deus ſuus, ſuſpiria contemplationis eliciant. Non illos imbres procelloſæ tempeſtates deponunt, ros matutinus eſt de cœleſtibus ſtillans, & quaſi unctio ſpiritus mentem deliniens. Gemitus illos pietas excitat, & inter diem & noctẽ retro & ante ſe affectio intuẽs, inter data & condonata ſe diuidens, gratias agit tam uberis beneficij largitori, & ſe ſanatam & ſanctificatam agnoſcens, fletibus ſe abluit, & lachrymis ſe baptizat. Verum his qui uerbotenus corde ſicci & mente aridi ſacris interſunt, uel etiam participant donis, lambunt quidem petram, ſed inde nec mel ſugunt, nec oleum, qui nec aliqua charitatis dulcedine, nec ſpiritus ſancti pinguedine uegetantur, nec ſe iudicant, nec ſacramenta dijudicant, ſed ſicut cibis cõmunibus irreuerenter ſacris utuntur muneribus, & dominicæ menſæ in ueſte lutulenta ſe ingerunt impudenter, quibus melius erat mola aſinaria collo alligata mergi in pelagus, ꝙ illota conſcientia de manu domini buccellam accipere, qui uſ hodie hoc ueraciſſimum & ſanctiſſimum corpus ſuum creat, & ſanctificat, & benedicit, & pie ſumentibus diuidit. In huius præſentia non ſuperuacuę mendicant lachrymæ ueniam, nec unquam patitur contriti cordis holocauſtum repulſam. Quoties te in conſpectu domini uideo ſuſpirantem, ſpiritum ſanctum non dubito aſpirantem: cum intueor flentem, ſentio ignoſcentem. Tu ſi templum ſpiritus ſancti uiolas, ſi intra te ſacrarium Dei deturbas & fœdas, ſi cum calice Chriſti de calice dæmoniorũ communicas, contumelia eſt, non religio: iniuria, non deuotio. Idolorum ſeruitus & horrenda abominatio, uelle ſimul Baal famulari & Chriſto. Abi retro cum ſacellis tuis, qui lucris inhias, & mercedes ſectaris, qui opulentus in Sion quotidie crapularis, qui in lectis eburneis recubas, & in ſtratis ſegmentatis laſciuis, qui ueſtiris mollibus, & in terra ſuauiter uiuentium conuerſaris, cuius manus plenæ ſunt ſanguine, cuius lumbi diſcincti ſunt, & ſine balthei diſcurris ligamine. Non eſt tibi pars in ſermone iſto, quia quod dei eſt, aufers deo, & imaginẽ dei conſecras idolo. Pauperes quidem ſpiritu ad hoc myſterium eligit, & diligit ſpiritus ſanctus, & eorum qui pompatice & glorioſe ſacris ſe altaribus ingerunt, obſequia deteſtatur. Ozias licet rex ob præſumptionẽ lepra percuſſus, à ſanctuarij ingreſſu repellitur, & eius oblatio quaſi ſordida refutatur. Incenſi odor de immundorum manibus reputatus eſt pro fœtore, & iram non gratiam præſumptio meruit, quia contra fas rem uſurpans illicitam, temerarie in ſancta conſcendit. Sed & propter malignantium inſolentiam altare ſuum deus repellit, & ſanctificantibus maledicit, odit ſabbata, obominatur ſolennia, odoramenta fœtent, diſplicent holocauſta. In his omnibus laborare ſe dicit deus, nec eſſe uoluntatem ſuam in miniſtris impuris, indignatione diſtricta teſtat̃. Sed hierarcha pius quẽ

ſpiritus ſanctus compungit, excitat,inhabitat, & ſanctificat,eleuatione manuũ crucis myſterium repræſentans,confidenter orat pro ſua & populi ignorantia,recolens pudibundi & cõtriti animi confeſſione,quod aliquando præualente aduerſum ſe peccato fuerit derelictus,iuxta illud quod Dauid plorans ait: Auertiſti faciem tuam à me,& factus ſum conturbatus. Et dominus per Eſaiam: Ad tempus in modico derelinquam te,uerecundatur fateri,& tamen fatetur iuuentutis delicta. Sed accuſatrici conſcientiæ neceſſe eſt coram iudice reſpondere: nec poteſt ibi eſſe ullum diffugium,ubi ipſa teſtis eſt quæ accuſat,& nihil ei poteſt eſſe occultum qui iudicat.Sed ubi cum iudice agit qui iudicatur,& ipſe in partem accuſatoris tranſiens, etiam in ſua proſcriptione ſententiam approbat condemnantis, experitur clementiam ſaluatoris, & lætabundus canit: Domine in uoluntate tua præſtitiſti decori meo uirtutem.Et iterum per Eſaiã audit: In miſerationibus magnis congregabo te.Sed & in eodem articulo temporis cum iam anima feſtinet ad exitum,& egrediens ad labia expirantis emerſerit, pœnitentiam clementiſſimi Dei benignitas non aſpernatur, nec ſerum eſt quod uerum, nec irremiſſibile quod uoluntarium,& quæcunq; neceſſitas cogat ad pœnitudinem,nec quantitas criminis,nec breuitas temporis,nec horę extremitas, nec uitæ enormitas,ſi uera contritio,ſi pura fuerit uoluptatum mutatio,excludit à uenia,ſed in amplitudine ſinus ſui mater charitas prodigos ſuſcipit reuertentes, & uelit nolit Nouatus hæreticus, omni tempore Dei gratia recipit pœnitẽtes. Ipſe dominus noſter derelictorum perſonam gerens in cruce, ſe queritur derelictum: & ne deſperarent etiam in ultimis conſtituti,feſtinans in adiutorium illico adeſt, & re in arcto poſita non differt beneficium, ſed repente indulgentiæ celeris documentum eiuſdem ſtatuit & exemplum, latroni inquiens: Hodie mecum eris in paradiſo. Latrocinium damnationem meruerat & ſupplicium,ſed cor contritum pœnam mutauit in martyriũ, & ſanguinem in baptiſmum. In momento impietas religionem,crudelitas induit pietatem,& ſtatim conſummatus ciuis ſanctorum & domeſticus Dei permiſſus eſt in reguum reconciliationis humanæ priuilegium ſecum ferens ad ſuperos,quod Deo patri tantæ legationis fungens honore, in ſeipſo ſcripturæ huius experimentum continens,libero & ſecuro aditu penetrans,pręſentauit. Quid tu domine amplius Stephano contuliſti? quid amplius ille obtinuit dilectus tuus,qui ſupra pectus tuum in cœna recubuit? quid amplius Pauli meruêre ſudores? quid labores ſanctorum? quid tot annorum tormenta? quid martyrum plagæ? Vna hora huic collatum eſt præmium, ad quod illi per tot diſcrimina peruenerunt. Sic tu domine armentarios ſtatim facis prophetas,opiliones reges,teloniarios apoſtolos, piſcatores doctores. Necq; ab his quos ſanas, lente languor abſcedit, ſed illico quem reſtituis ex integro, conualeſcit, quia conſummatum eſt quod

facis, & perfectum quod largiris. Hanc dei gratiam recolens, qui de ſacro calice bibit amplius ſitit, & ad Deum uiuum erigens deſiderium, ita ſingulari fame illo uno appetitu tenetur, ut deinceps fellea peccatorum horreat pocula, & omnis ſapor delectamentorum carnalium ſit ei quaſi rancidum radensq́ palatum acutæ mordacitatis acetum. Ad hæc inter ſacra myſteria ad gratiarum actiones conuertitur, & inclinato capite, mundicia cordis adepta, ſe intelligens conſummatū, reſtitutus peccator ſanctificatam Deo animam quaſi depoſitum cuſtoditū fideliter reddit, & deinceps cum Paulo gloriatur & lætatur dicens: Viuo iam non ego, uiuit uero in me Chriſtus. Hæc in Chriſti commemoratione retractantur à fidelibus, & defecatis animis carnis eius edulium non eſt horrori, ſed honori, potuq́ ſancti & ſanctificantis ſanguinis ſpiritus delectatur. Hæc quoties agimus, non dentes ad mordendum acuimus, ſed fide ſyncera panem ſanctum frangimus & partimur, dum quod diuinum, & quod humanum eſt, diſtinguimus & ſeparamus, itemq́ ſimul ſeparata iungentes unum Deum & hominē fatemur. Sed & noſipſi corpus eius effecti, ſacramento & re ſacramenti capiti noſtro connectimur & unimur, ſinguli alter alterius membra, miniſterium dilectionis pro inuicem exhibentes, cōmunicamus charitate, participamus ſolicitudine, eundem cibum manducantes, & eundem potum bibentes, qui de petra ſpirituali ꝓfluit & emanat: qui cibus & potus eſt dominus noſter Ieſus Chriſtus.

S. VITVS ET MODESTVS.

Ex Romano breuiario.

VItus puer egregius & fidelis annorum duodecim, in Sicilia martyrium paſſus eſt. Hic à patre crebro uerberatur, ex eo ꝙ idola contemnebat, nec ipſa adorare uolebat. Quod audiens Valerianus præfectus, puerū accerſiuit, & ſacrificare nolentem fuſtibus cedi iuſſit. Brachia aūt uerberantium et manus pręfecti ſtatim aruerunt: clamauitq́ p̄fectus: Vę mihi, quia manū amiſi. Cui Vitus: Accedant dij tui, & te ſanent, ſi poſſunt. Cui ille: Nunquid & tu facere uales hoc? Cui Vitus: In nomine dei mei ualeo. Statimq́ pro eo orauit, et ſanitatem ſibi obtinuit. Dixitq́ p̄fectus: Pater corripe puerū tuū, ne male pereat. Cum aūt pater filiū occidere cogitaret, angelus domini Modeſto pædagogo eius apparuit, & ut nauem conſcendens puerū ad aliam terram duceret, imperauit. Quod cum feciſſet, aquila eis cibum afferebat, & multa ibidē mirabilia faciebat. Interea filius Dyocletiani imperatoris à dęmone arripitur, & niſi Vitus lucanus ueniat, ſe nunq̄ exire fatetur. Vitus quæritur, & inuentus ad imperatorem ducitur. Cui Dyocletianus: Puer puerum meum ſanare uales? Cui ille: Non ego, ſed dominus. Statimq́ ſuper eum manus impoſuit, & protinus ab eo dæmon aufugit. Et ait Dyocletianus: Puer conſule tibi, & dijs ſacrifica, ne mala morte intereas. Quod cum ille

cum ille recuſaret,& in carcerē cum Modeſto miſſus fuiſſet, ſubito ferri moles, quæ eis erat impoſita, cecidit, & carcer immenſo lumine choruſcauit. Quod cum imperatori nunciatum fuiſſet, eductus in clybanum ardentem mittitur, ſed tamen illæſus egreditur. Tunc leo terribilis ad eum deuorandū mittitur,ſed tamen ab eo fidei uirtute placatur. Tandē ipſe cum Modeſto & Creſcentia nutrice ſua, quæ ſemper eū ſecuta fuerat,in eculeum ſuſpendi iubetur:ſed ſubito aër perturbatur,terra concutitur,tonitrua mugiunt,idolorum templa corruunt,et multos occidūt. Imperator autem territus fugiēs pugnis ſe percutiebat,dicens: Væ mihi q̃ ab uno puero uictus ſum.Illi autem ab angelo continuo ſoluti,iuxta quoddam flumē ſe inuenerunt, & ibidem pauſantes & orantes,animas domino reddiderunt. Quorum corpora ab aquilis cuſtodita Florentia illuſtris matrona ſancto Vito reuelante reperit, & ea accipiens honorifice ſepeliuit.Paſſi ſunt autem ſub Dyocletiano,qui cepit circa annū domini ducenteſimum octuageſimumſeptimum.

GERVASIVS ET PROTASIVS.

GEruaſius & Protaſius fratres patrem habuerunt Vitalem, qui Rauennę, & matrē Valeriam,qui Mediolani pro Chriſti fide martyrium tulerunt. Parentum igitur pietatem & fidem æmulantes, poſt ipſorum mortem iuxta conſilium euangelicum omnes ſuas facultates pauperibus diſtribuerunt, & ſeruos quos habebant,libertate donarunt.Quibus rebus & ſingulari uitę ſanctitate commoti gentilium ſacerdotes, Chriſtianæ religioni infeſti,magnū in ipſos odium atq; inuidiam concœperunt. Cum ergo per id tempus Anaſtaſius comes in bellum proficiſceretur, hanc nefariam rationē pios fratres é medio tollendi ſacerdotes iniuerunt, ut Anaſtaſio uelut diuinitus admoniti,pſuaderent,negatam ipſi eſſe decreto deorū uictoriam,niſi Geruaſium & Protaſium à Chriſti fide deſciſcere,ipſisq; dijs ſacrificare compelleret.Quod cum Anaſtaſius ab ipſis nec precibus impetrare, nec minis extorquere potuiſſet, eodem iubente, Geruaſius plumbatis tamdiu cæſus eſt,donec ſpiritum emiſit.Protaſius uero fuſtibus primum ſęuiſſime uerberatus, poſtremo capite truncatus eſt. Quorum corpora Philippus quidam uir religioſus ac pius clàm ſuſtulit, & in ſua domo ſepeliuit. Vbi cum diu latuiſſent, ab Ambroſio epiſcopo Mediolanenſi diuinitus admonito inuenta ſunt, & cum magna populi ueneratione in honeſtiſſimo & ſacro loco repoſita.Paſſi ſunt autem Mediolani,XIII. Calend.Iulij. *Ex Romano breuiario.*

BARNABAS APOSTOLICVS.

Ex Romano breuiario.

IOſephus, qui cognominatus eſt Barnabas, natione Cyprius, ad Chriſtianum dogma gentibus cum Paulo prædicandum in Apoſtolatum extra duodecim aſſumptus eſt. Hic agrum quem habebat uendidit, & attulit precium & poſuit ante pedes Apoſtolorum. Qui cum miſſus à Hieroſolymitana Eccleſia euangelizandi gratia Antiochiam perueniſſet, ubi Græcorum aliquot crediderant, uidiſſetq́ꝫ gratiam dei, gauiſus eſt, & hortabat̃ omnes in propoſito cordis permanere in domino, quia erat uir bonus, & ſpiritu ſancto ac fide plenus, et appoſita eſt multa turba in domino. Profectus inde Tharſum, ut quæreret Saulum, perduxit ipſum Antiochiã, & annum totum conuerſati ſunt ibi in Eccleſia, & docuerunt turbam multam, ita ut cognominarentur primum Antiochię diſcipuli Chriſtiani. Qui diſcipuli prout quiſq́ꝫ habebat, propoſuerunt in miniſteriũ mittere habitantibus in Iudæa fratribus. Quod & fecerunt, mittentes ad ſeniores per manus Barnabæ & Sauli. Qui expleto miniſterio, reuerſi ſunt à Hieroſolymis, aſſumpto Ioanne, qui cognominatus eſt Marcus. Erant autem in eccleſia, quæ erat Antiochiæ, prophetæ & doctores, in quibus Barnabas & Saulus. Miniſtrantibus autem illis domino, & ieiunantibus, dixit ſpiritus ſanctus: Segregate mihi Saulum & Barnabam in opus ad quod aſſumpſi eos. Tunc ieiunantes & orantes, imponentesq́ꝫ eis manus, dimiſerunt illos. Et ipſi quidẽ miſſi à ſpiritu ſancto abierunt Seleuciam, & inde Cyprum: multasq́ꝫ præterea urbes ac regiones cum magno prædicationis profectu peragrarunt. Poſtremo Barnabas à Paulo diſcedens, ad Cyprum nauigauit, aſſumpto Marco. Vbi circa ſeptimum Neronis annum martyrij coronam eſt adeptus, iij. Idus Iunij.

Euſebius lib. ij. cap. iij. de Barnaba ſic refert: Per quos & apud Antiochiam florentiſſima congregatur Eccleſia, in qua erant etiam prophetici ordinis uiri q̃ꝫ plurimi, cũ quibus & Barnabas, & Paulus, &c̃. Mox Paulus uerò & Barnabas, cum miniſterio à fratribus collato, quod ſanctorum uſibus deſeruiret, Hieroſolymam deſtinantur, &c̃. Pius lector reuoluat Acta Apoſtolorum, ubi de S. Barnaba ſatis ſuperq́ꝫ inueniet.

MARCVS ET MARCELLIANVS.

Ex Romano breuiario.

MArcus & Marcellianus fratres, Romæ Diocletiano imperatore pro Chriſti fide in uincula coniecti ſunt ab urbis præfecto Chromantio, ad mortemq́ꝫ damnati, niſi ante diem triceſimum ad cultum deorum rediſſent. Ad quos quum Tranquillinus pa pater & mater Martia, & pleriq́ꝫ cognatorum uentitarent, ut ipſos ab incœpto ſeducerent, à beato Sebaſtiano confirmati in fide perſtiterunt.

Qui

Qui Sebaſtianus non ſolum horum ſanctorum parentes, ſed & Chromantium quoq; ad Chriſti fidem cõuertit. Quamobrem Chromantius magiſtratu ab imperatore priuatus, in exilium miſſus eſt. Cui ſuccedens Fabianus, Marcum & Marcellianũ deorum cultum aſpernantes, poſt diutinam carceris afflictionem, ad ſtipitem alligari, pedesq; clauis configi iuſſit. Sed hunc cruciatum quum die ac nocte magno animo Chriſtũ laudantes pertuliſſent, latera transfixi lanceis, martyrij palmam ſunt adepti. Quorũ corpora à Chriſtianis ablata noctu in uia Ardeatina ad xiiij. Calend. Iulij ſepeliuntur.

DE S. IOANNE BAPTISTA.

Ex Iuuenco.

REx fuit Herodes Iudæa in gente cruentus,
Sub quo ſeruator iuſti, templiq; ſacerdos
Zacharias, uicibus cui templum cura tueri,
Digeſto inſtabat lectorum ex ordine uatum.
Huius inhærebat thalamis nigniſſima coniunx.
Cura his ambobus parilis moderaminis æqui.
Ambos annexos legis præcepta tanebant.
Nec fuit his ſoboles iam tot uergentibus annis,
Gratius ut donum iam deſperantibus eſſet.
Sed quum forte adytis, arisq; inferret odores
Zacharias, uiſus cœlo deſcendere aperto
Nuncius, & ſoli iuſſas perferre loquelas.
(Cætera nam foribus plebes aſtrata rogabat)
Quem tibi terribilis concuſſit corde pauore
Viſus, cum læti ſermonis gratia placat.
Nam me propitius rerum pater unicus, alto
E' cœli ſolio tibi nunc in uerba uenire
Præcipit, & chara tibi mox è coniuge natum
Promittit, grandis rerum cui gloria reſtat
Plurima, qui populis naſcendo gaudia quæret,
Sobrius æternum, clauſum quem ſpiritus ipſis
Viſceribus matris complebit numine claro.
Iſtius hic populi partem pleramq; docendo
Ad uerum conuertet iter, dominumq;, deumq;
Continuo primus noſcet, plebemq; uocabit.
Nomine Ioannem, quem tu uocitare memento.
Illi confuſa reſpondit mente ſacerdos.
Æmula promiſſis obſiſtit talibus ætas,
Nec ſenibus ſoboles poterit contingere feſſis,
Quam deus auertens, primæuo in flore negauit.
Hæc trepidans uates. Cui talia nuncius infert:

Si tibi

Si tibi mortalis ſobolem promitteret ullus,
Ad deſperandum forſan cunctatio mentis
Debuerat tardis hærens inſiſtere uerbis.
Nunc ego, quem dominus cœli, terræq; repertor
Ante ſuos uultus uoluit parere miniſtrum,
Auribus ingratis hominis, uiſuq; receptus
Summi iuſſa dei non contemnenda peregi.
Quare promiſſis manet irreuocabile donum.
Sed tibi claudetur rapidæ uox nuncia mentis,
Donec cuncta dei firmentur munera uobis.
Hæc ait, & ſubito tenues ſe miſit in auras.
Interea populus miracula longa trahebat,
Quid tantum in templo uellet ceſſare ſacerdos.
Egreſſus trepide, numen uidiſſe ſupernum,
Nutibus edocuit, miſeræ & diſpendia uocis.
Inde domum remeat, completo ex ordine uates
Officio, amiſſamq; leuant promiſſa loquelam.
Nec dilata diu uenerunt munera prolis.
Anxia ſed uentris cœlabat gaudia coniunx,
Donec quinq; cauam complerent lumina lunam.

DE EODEM.

Ex eodem. INterea ueteris ſcripti per debita currens
Omnia ſæclorum ſeries promiſſa trahebat,
Zachariæ ſoboles, deſertis uallibus omnes
Ad deponendas maculas clamore uocabat,
Fluminis ut liquidi caperent miranda lauacra,
Quîs animi ſpecies abluta ſorde niteret,
Iſaias uates cecinit, quod numine iuſſus
Vox latè reſonat deſertis uallibus, amplas
Sternite iam ſtratas, omnis ſit recta uiarum
Semita, quæ domini plantis calcanda beatis.
Subſident colles, uallis complebitur omnis.
Corriget anfractus callis bona linea recti,
Corporeiſq; oculis lumen tractare ſerenum
Omnibus indulget genitor, dominuſq; ſalutis.
Ergo aderant populi, paſſimq; hinc inde ruentes
Complebant ripas, auidiq; lauacra petebant.
Texta Camelorum fuerant uelamina ſetis,
Et zonæ pellis, medium cinxere prophetam,
Edere locuſtas ſolitus ruralibus aruis,

Et tenuem uictum præbent ſyluestria mella,
Vſq; ubi tot populos diuerſis ſedibus ortos
Irruere ad fluuium cernit, ſic increpat ore:
Vipereæ gentis ſoboles, quis debita uobis
Supplicia, urgentesq́; iras euadere monſtrat?
Sed facite ô miſeri fructum (ſi pœnitet) aptum,
Nec generis ueſtri tollat fiducia mentes.
Nam potis eſt dura ſuperum rex cote creare
Progeniem, quando ſoboles ſua degener errat.
Proxima roboreis iam iam radicibus inſtat
Cunctorum ante oculos acies ſublata ſecuris,
Cedentur ſyluæ ſteriles, ignemq́; fouebunt.
Nunc ego prȩteritas maculas in flumine puro
Abluere inſtitui, ueniet ſed fortior alter,
Cuius uincla pedum non ſum contingere dignus.
Abluet ille homines ſancto ſpiramine mergens,
Flammarumq́; globis purgabit noxia corda.
Illius & manibus ruralis pala tenetur,
Et propria ipſius purgabitur area frugum,
Horreaq́; implebit ſecreti copia farris,
Æternusq́; leues paleas populabitur ignis:
Hæc ait, & properè per ſyluam paſſibus ipſum
Cernit Iordanis ueneranda lauacra petentem.
Sed uetat increpitans uates, & talia fatur:
Tune meis manibus dignaris mergier undis,
Cum tua me melius poſſint purgare lauacra?
Dixit Ioannes. cui talia reddit Ieſus:
Nunc ſine, nam decet hoc, ſic ſancta per omnia nobis
Iuſtitiæ conſectandus complebitur ordo.
Hæc memorans, uitreas penetrabat fluminis undas.
Surgenti manifeſta dei præſentia claret,
Scinditur auricolor ſeptemplicis æthera cœli,
Corporeamq́; gerens ſpeciem, deſcendit ab alto
Spiritus aëream ſimilans ex nube columbam,
Et ſancto flatu corpus perfudit Ieſu.
Tunc uox miſſa dei longum per inane cucurrit,
Ablutumq́; undis Chriſtum, flatuq́; perunctum
Alloquitur: Te nate hodie per gaudia teſtor
Ex me progenitum, placet hæc mihi gloria prolis.

De S. Ioanne Baptiſta ſcribit Euſebius hiſtor. eccle. lib. j. cap. xiij. in hanc ſententiam: Verum breui interiecto tempore Ioannes Baptiſta ab Herode, filio Herodis, capite punitur, de quo & in Euangelijs

quidem refertur. Concordi uero teſtimonio etiam Ioſephus de hoc ſcribit, nominatim etiã de Herodiade, cõmemorans, uelut de coniugio fratris Philippi uiuentis uiolenter abſtractæ, & ſuis ab Herode inceſtis nuptijs ſociatæ, propria & legittima uxore depulſa. Quam Herodiadem filiam dicit fuiſſe Aretæ regis Arabiæ, propter quam etiam Ioannẽ Baptiſtam ab eo cõmemorat interemptum. Bellum quoq; exortum inter Aretam dicit & Herodem, tanq; ob ignominiam filiæ uindicandam. In quo bello exercitum refert Herodis extinctum. Hæc autẽ ei omnia acciſſe propter piaculum, quod in necem Ioannis admiſit. Idem quoq; Ioſephus iuſtiſſimum ſuper omnes Ioannem fuiſſe, ſecundum Euangeliorum fidẽ, & ab Herode propter Herodiadem capite cæſum refert: propter quam etiam regno eum commemorat depulſum, atq; in exilium in Viennam Galliæ urbem, truſum. Hæc in xviij. antiquitatum libro, his ipſis, quibus infra annotatum eſt, ſyllabis ſcribit. Quibuſdam autem Iudæorum, inquit, uidebatur ideo periſſe Herodis exercitum, q in eum ſatis iuſte ultio diuina cõmota ſit pro uindicta Ioannis, qui uocabatur Baptiſta, quem puniuit Herodes uirum ualde bonum, qui præcipiebat Iudæis uirtuti operam dare, iuſtitiam inter ſe inuicem cuſtodire, & in deũ ſeruare pietatem, per baptiſmum in unum coire. Hoc enim pacto baptiſmum acceptabile fore, ſi non ſolum ad abluenda peccata ſumatur, uerumetiam ad caſtimoniam corporis, atq; ad animę iuſtitiam purificationemq; ſeruetur, omniumq; pariter uirtutũ uelut ſignaculum et cuſtodia quædam fidelis habeatur. Quæ cum ab eodẽ per præcepta huiuſce modi docerentur, atq; ad audiendum eum per plurima multitudo concurreret, ueritus Herodes, ne forte doctrinæ eius perſuaſione populi à ſuo regno deſciſcerent. Videbat enim, q præceptis eius ac monitis obedire in omnibus plebs eſſet parata, melius credidit, priusq; aliquid noui fieret, anticipare hominem nece, q; poſtmodum turbatis rebus ſeram pœnitudinem gerere. Ex ſola igitur hac ſuſpitione Herodis uinctus in caſtellum Macherunta abducitur Ioannes, ibiq; capite obtrũcatur. Hactenus de Ioanne. De capite S. Ioannis hæc commemorat Trip. Hiſt. lib. ix. cap. xliij. Eo tempore dicitur delatum Conſtantinopolim Ioannis Baptiſtæ caput, quod Herodias petijt ab Herode Tetrarcha. Fertur enim inuentum caput à monachis Macedonianis, qui primum quidem Hieroſolymis habitabant, poſtea uero in Ciliciam migrauerũt. Quum enim ante hoc imperium Mardonius maior domus imperialis nunciaſſet hoc imperatori, præcepit Valens, caput ſacrum Conſtantinopolim deportari. Qua iuſſione miſſi, & imponentes uehiculo deportabãt. Quumq; ueniſſet ad locum, qui uocatur Pantichium (eſt eñ circa Chalcedonem) nequaq; poterat trahi uehiculum, licet multis iumenta affligerentur. Et quum hoc nouum uideretur uniuerſis & ipſi ſimul imperatori, ſacrum hoc caput recondiderũt in uico appellato Coſilai, &c. Lege cętera

ge cętera

ge cætera in loco allegato Sozomeni. De ſepulchro Ioannis Baptiſtę Hiſt. Eccle. lib. xj. cap. xxvij. ſic tradit: Iuliani temporibus uelut relaxatis frenis efferbuit in omnem ſæuitiam feritas paganorum. Ex quo accidit, ut apud Sebaſten Palęſtinæ urbem ſepulchrum Ioannis Baptiſtæ mente rabida, & funeſtis manibus inuaderent, oſſa diſpergerent, atq; ea rurſum collecta, igni cremarent, & ſanctos cineres pulueri immixtos, per agros & rura diſpergerent. Sed dei prouidentia factum eſt, quoſdā de Hieroſolymis ex monaſterio Philippi hominis dei, orationis illuc cauſa per idem tempus ueniſſe, &c̄. Reliqua legat presbyter apud Euſebium ipſum. De philoſophia heremitica S. Ioannis Baptiſtæ & aliorum, uide Hiſt. Tripart. lib. j. cap. xj.

HYMNVS DE S. IOANNE BAPT.

Adam de S. Victore.

PRæcurſorem ſummi regis,
Et præconem nouæ legis
Celebret Eccleſia.
In hac luce tam feſtiua
Gaude mater, & uotiua
Deprome præconia.
Huius ortum ueneremur:
Sed nec minus delectemur
In eius martyrio.
Totus mundus ſit iucundus:
Nulli martyr hic ſecundus
Virtute uel præmio.
Non eſt noſtræ paruitatis,
Virum tantæ ſanctitatis
Laudare per omnia.
Summa rei recitetur,
Vt affectus inflammetur
Ex eius memoria.
Non arundo leuitatis,
Sed columna ueritatis
Nulla palpat crimina.
Scribas tangit & doctores,
Vocans legis transgreſſores
Viperæ genimina.
Arguebat hic Herodem,
Nec terretur ab eodem
Ligatus in carcere.
Fert iniuſte iuſtus pœnam,
Rem deteſtans tam obſcœnam
Regis & adulterę.
Sæuit in hunc uis tyranni,
Laus accreſcit hinc Ioanni,
Tyranno ſupplicium.
Stultus ſeruit ſapienti,
Quia iuſtus in præſenti
Purgatur per impium.
In natalis ſui cœna,
Capitali plecti pœna
Ioannem rex imperat.
Spiculator ſaltatrici,
Saltatrix dat genitrici
Caput, quod petierat.
Crux præſignat ſublimari
Chriſtum, ſed hunc minorari
Capitis abſciſio.
Mors eſt iuſti precioſa,
Quam præceſſit glorioſa
Vitæ conuerſatio.
Nos ad laudem tui Chriſte
Præcurſoris & baptiſtæ
Colimus ſolennia.
Tu nos ab hac mortis ualle,
Duc ad uitam recto calle
Per eius ueſtigia.

LEO I.

Ex Platina.

LEo natione Tuſcus, patre Quintiano, eo tempore fuit, quo Attila à pugna Catelaunica rediens, in Pannonias comparatis magnis copĳs, Italiam hoſtili manu ingreſſus, ac primo Aquileiam in limitibus prouinciæ poſitam, triennio obſedit. Verum cum iam deſperatis rebus in eo eſſet, ut ſtatiua moueret, uidiſſetq́ꝫ ciconias ex urbe in agros pullos ſuos deferentes, auſpitio motus, adhibitis machinis, miſeram ciuitatem acriter oppugnatam, tandem capit, diripit & incendit: nec ulli generi hominum parcit, flagellum Dei ſe uocitans. Inde Hunni ueluti ruptis clauſtris per totam Venetiã ſeſe effundentes, urbes omnes occupant, Mediolanum ac Ticinum diripiunt. Iturus deinde Romã infeſtis ſignis, cum eo loci conſediſſet, ubi Mintius Padum influit, amnem traiecturus, uir ſanctiſſimus Leo pontifex calamitatem Italiæ & urbis Romæ miſeratus, adhortante etiam Valentiniano, ei fuit obuiam, perſuadetq́ꝫ Alarici exemplo, qui ſtatim Dei iudicio poſt captam urbẽ mortuus eſt, ne ultra progrediatur. Monitis pontificis optimi obtemperans Attila, quod dum ſimul loquerentur, cernere diuos uiros ſupra caput ſuum ſtrictos tenentes gladios, ac mortem minitantes, niſi pareret, uiſus eſt. Ii Petrus & Paulus apoſtoli putati ſunt: inde mouens Pannonias repetit: ubi non ita multo pòſt effundente ſe ubertim propter ebrietatem è naribus ſanguine, moritur. Leo uero ad urbem rediens, totus ad confirmandam catholicam fidem conuertitur, quæ tum potiſſimum à multis hæreticis impugnabatur, maxime autem à Neſtorianis & Eutichianis. Neſtorius enim Conſtantinopolitanus Epiſcopus uirginem non Dei, ſed hominis tantummodo genitricem dixit, ut aliam carnis, aliam diuinitatis perſonis perſonam faceret, & ſeiunctim alterum eſſe Dei filium, alterum hominis oſtenderet. Eutiches autẽ Conſtantinopolitanus abbas, ne ſentire cum Neſtorio uideretur, diuinam cum humana natura in idem compoſitum recidiſſe affirmabat, unumq́ꝫ factum, nec ullo modo inter ſe diſtingui debere. Hanc hæreſim cum Flauianus Conſtantinopolitanus epiſcopus damnaſſet, Theodoſio annuente, ſynodus Epheſina indicitur, in qua Dioſcoro Alexandrino epiſcopo p̃ſidente, Eutiches reſtituitur, Flauianus uero damnatur. At Leo mortuo Theodoſio in eiuſdẽ locũ ſuffecto Marciano principe catholico, Conciliũ Chalcedonenſe indicit, in quo ſexcentorũ & triginta epiſcoporũ autoritate decernitur, credendũ duas naturas in Chriſto fuiſſe, utq́ꝫ unus idemq́ꝫ Chriſtus Deus & homo crederetur, ac ſtatim Neſtorius & Eutichius nephandus Manichæorum præſul damnarentur. Combuſti etiam publicè ſunt Manichæorum libri: calcata & depreſſa eſt Dioſcori ſuperbia atq́ꝫ hæreſis. Interim uero mortuo à ſuis Valentiniano, Maximus tyrannus imperium occupat, Eudoxamq́ꝫ quondam Valentiniani uxorem uiolentis nuptĳs adiungit. Hanc ob rem Vuan-

dalĳ

dali ex Aphrica acciti, Genſerico duce Romã hoſtili manu ingreſſi, Maximum in illo tumultu ab Vrſo milite Romano occiſum, in Tyberim proijciũt, urbem deripiunt atq; incendunt, Templa et ſacraria ſpoliant, nec Leonem pontificem exaudiunt, clamantem & dicentem, ut urbi & templis parcentes, prædã quò uellent abigerent. Abeuntes quartodecimo die poſt urbẽ captam, atq; Eudoxam cum filia & ingenti captiuorũ numero ſecum trahentes, in Aphricam reuertuntur. At Leo ad reparandam urbem & templa conuerſus, Demetriam ancillam Dei impulit, ut baſilicam beato Stephano uia Latina tertio ab urbe miliario in fundo ſuó conderet. Ipſe uero in honorẽ beati Cornelij epiſcopi baſilicam uia Appia ædificauit. Templa diffracta reſtituit, ſacrorum uaſa comminuta aut ablata uel denuo renouauit, uel ex integro quoad fieri potuit, reſtituit. Cameras præterea treis condidit in tribus baſilicis, Iohannis, Petri ac Pauli. Sepulchris quoq; apoſtolorum cuſtodes addidit ex clero Romano, hos cubicularios appellauit. Præterea uero monaſterium prope ſanctum Petrum condidit, conſtituitq;, ut intra actionem myſterij diceretur: Hoc ſanctum ſacrificium, &c. neue ulla monacha uelamen capitis benedictum acciperet, niſi approbatum fuiſſet, eam quadraginta annis caſte & integre uixiſſe. Dum autem his curis uir ſanctus intentus eſſet, ſubito exorta eſt Acephalorum hęreſis: qui ideo Acephali uocati ſunt, quia ſine cerebro & ſine autore habebantur. Hi autem Chalcedonenſe concilium improbantes, proprietatem duarum ſubſtantiarum in Chriſto negant, unam tantum in eiuſdem perſona naturam prædicantes: quam quidem hæreſim epiſtolis ſuis eleganter & docte ad Chriſtifideles ſcriptis accerrime confutauit. Sunt qui ſcribant Paulinum Nolanæ urbis epiſcopum, Proſperum Aquitanum uirum doctum, Mamercum Viennenſem epiſcopum in pretio tum fuiſſe. Primus enim Mamercus (ut aiunt) ſupplicationes, quas Græci letanias uocant, inſtituit, ob frequentes terræmotus, qui tum maxime Gallias uexabãt. Leo poſtremo creatis ex inſtitutione ſacrorum LXXXI. presbyteris, diaconis XXXI. epiſcopis ſex & LXXX. moritur, ac ſepelitur apud ſanctum Petrum in Vaticano, IIII. Idus Aprilis. Sedit annis uno & uiginti, menſe uno, diebus tredecim.

IOANNES ET PAVLVS martyres.

IOannes & Paulus fratres Chriſtianæ religionis colentiſſimi, domeſtici fuerunt Conſtantiæ filiæ Conſtantini magni. Sed cum Iulianus Apoſtata Imperium excepiſſet, factus certior, hos ex magnis facultatibus, quas illis Conſtantia reliquerat, pauperes alere, occaſionem captabat, eoſdem ſpoliandi. Iubet igitur eos ſuis domeſticis adſcribi, non dubitans, illos conditionem religionis gratia *Ex Romano breuiario.*

recuſaturos. Negãtibus igitur illis,eius ſe fore domeſticos aut comites, qui à Chriſtiana pietate defeciſſet,ſpaciũ decem dierum præſcribit,quo uel imperata facerent, & Ioui ſacrificarent, uel ſe certe morti pararent. Ipſi uero accepta conditione,bonam partem ſuarum facultatum pauperibus præſcripto tempore diſtribuerunt. Decima die Terentianus prę fectus prætoriæ cohortis miſſus,eos inuenit orantes,à quo quid ſtatuiſſent rogati, cum ſe pro uera religione morti paratos eſſe reſpondiſſent: ille poſt tertiam noctis horam in domo ipſos, ne fieret tumultus, capite truncauit, ac ſecreto ſepeliuit: rumorq́ per urbem ab interfectoribus ſparſus increbuit,Ioannem & Paulum in exilium fuiſſe miſſos. Sed res enunciata eſt à dæmonibus, qui corpora quorundam obſidebant. A' quibus dæmonibus quum Terentiani filius uexaretur, ductus ad martyrum ſepulchrum liberatus eſt, eoq́ miraculo idem & pater ad fidem Chriſti conuerſi ſunt, & res tota patefacta. Paſſi ſunt autem Romæ ſexto calend.Iulij.

S. PETRVS ET PAVLVS APOSTOLI.

Ex Prudẽtio

PLus ſolito coeũnt ad gaudia, dic amice quid ſit,
Romam per omnem curſitant, ouantq́.
Feſtus apoſtolici nobis redit hic dies triumphi,
Pauli atq́ Petri nobilis cruore.
Vnus utrunq́ dies,pleno tamen innouatus anno
Vidit ſuperba morte laureatum.
Scit Tyberina palus,quæ flumine labitur propinquo
Binis dicatum ceſpitem trophæis.
Et crucis,& gladij teſtis,quibus inrigans eaſdem
Bis fluxit imber ſanguinis per herbas.
Prima Petrum rapuit ſententia legibus Neronis
Pendere iuſſit præminente ligno.
Ille tamen ueritus celſæ decus æmulando mortis
Ambire tanti gloriam magiſtri:
Exigit ut pedibus merſum caput imprimant ſupinis
Quo ſpectet imum ſtipitem cerebro.
Figitur ergo manus ſubter,ſola uerſus in cacumen,
Hoc mente maior,quo minor figura.
Nouerat ex humili cœlum citius ſolere adiri,
Deiecit hora, ſpiritum daturus.
Vt teres orbis iter flexi rota percucurrit anni,
Diemq́ eundem Sol reduxit ortus.
Euomit in iugulum Pauli Nero feruidum furorem,
Iubet feriri gentium magiſtrum.
Ipſe prius ſibimet finem cito dixerat futurum,

Ad

Ad Chriſtum eundum eſt, iam reſoluor, inquit.
Nec mora,protrahitur,pœnæ datur,immolatur enſe,
Non hora uatem,non dies fefellit.
Diuidit oſſa duûm Tybris, ſacer ex utraq; ripa,
Inter ſacrata dum fluit ſepulchra.
Dextra Petrum regio tectis tenet aureis receptum,
Canens oliua murmurans fluento.
Namq; ſupercilio ſaxi liquor ortus, excitauit
Fontem perennem chriſmatis feracem.
Nunc pretioſa ruit per marmora, lubricatq; cliuum
Donec uirenti fluctu & Colymbo.
Interior tumuli pars eſt ubi lapſibus ſonoris
Stagnum niuali uoluitur profundo
Omnicolor uitreas pictura ſuperne tingit undas,
Muſci relucent,& uireſcit aurum.
Cyaneusq; latex umbram trahit imminentis oſtri,
Credas moueri fluctibus lacunar.
Paſtor oues alit,ipſe illic gelidi rigore fontis
Videt ſitire quas fluenta Chriſti.
Parte alia titulum Pauli uia ſeruat Oſtienſis,
Qua ſtringit amnis ceſpitem ſiniſtrum.
Regia pompa loci eſt,princeps bonus has ſacrauit arces,
Luſitq; magnis ambitum talentis.
Bracteolas trabibus ſubleuit,ut omnis aurulenta
Lux eſſet intus,ceu iubar ſub ortu,
Subdidit & Parias fuluis laquearibus columnas,
Diſtinguit illic quas quaternus ordo.
Tum Camyros hyalo inſigni uarie cucurrit arcus
Sic prata uernis floribus renitent.
Ecce duas fidei ſummo patre conferente dotes,
Vrbi colendas quas dedit togatæ.
Aſpice,per bifidas plebs Romula funditur plateas,
Lux in duobus feruet una feſtis.
Nos ad utrunq; tamen greſſu properemus incitato,
Et his & illis perfruamur hymnis.
Ibimus ulterius quâ fert uia pontis Hadriani,
Leuam deinde fluminis petemus.
Tranſtyberina prius ſoluit ſacra peruigil ſacerdos:
Mox huc recurrit,duplicatq; uota.
Hæc didiciſſe ſat eſt Romæ tibi, tu domum reuerſus
Diem bis feſtum ſic colas memento.

S.Petrus

S. PETRVS.

Ex S. Hieronymo.

SImon Petrus filius Ioannis, prouinciæ Galilęæ, uico Bethſaida, frater Andreæ Apoſtoli, & princeps Apoſtolorum, poſt Epiſcopatum Antiochenſis Eccleſiæ, & prædicationem diſperſionis eorum, qui de circunciſione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Aſia & Bithynia, ſecundo Claudij anno, ad expugnandū Simonem magū Romam pergit, ibiq́ꝫ uigintiquinqꝫ annis cathedram ſacerdotalem tenuit, uſqꝫ ad ultimum annum Neronis, id eſt, decimum quartum. A' quo & affixus cruci, martyrio coronatus eſt, capite ad terram uerſo, & in ſublime pedibus eleuatis, aſſerens ſe indignū, ut ſic crucifigeretur, ut dominus ſuus. Scripſit duas Epiſtolas, quæ Catholicæ nominantur, quarum ſecūda à pleriſqꝫ eius eſſe negatur, propter ſtyli cùm priore diſſonantiam. Sed & Euangeliū iuxta Marcum, qui auditor eius & interpres fuit, huius dicitur. Libri autem eius, è quibus unus Actorū eius inſcribitur, alius Euangelij, tertius prædicationis, quartus Apocalypſis, quintus iudicij, inter Apocryphas ſcripturas reputantur. Sepultus Romæ in Vaticano, iuxta uiam triumphalem, totius urbis ueneratione celebratur.

Ex S. Hieronymo.

PAulus Apoſtolus, qui ante Saulus, extra numerum duodecim Apoſtolorum, de tribu Beniamin, & oppido Iudęæ Giſchalis fuit, quo à Romanis capto, cum parentibus ſuis Tharſum Cilicię cōmigrauit, à quibus ob ſtudia legis miſſus Hieroſolymam, à Gamaliele uiro doctiſſimo, cuius Lucas meminit, eruditus eſt. Cum aūt interfuiſſet neci martyris Stephani, & acceptis à Pontifice templi epiſtolis, ad perſequendos eos, qui Chriſto crediderant, Damaſcum pergeret, reuelatione compulſus ad fidem, quæ in Actibus Apoſtolorū ſcribitur, in uas electionis de perſecutore translatus eſt. Cumq́ꝫ primum ad prædicationem eius Sergius Paulus proconſul Cypri credidiſſet, ab eo, ꝙ eum Chriſti fidei ſubegerat, ſortitus eſt nomen Paulus: & iuncto ſibi Barnaba, multis urbibus peragratis, reuertensq́ꝫ Hieroſolymā, à Petro, Iacoboq́ꝫ & Ioanne gentium Apoſtolus ordinatur. Et quia in Actibus Apoſtolorum pleniſſime de eius conuerſatione ſcriptum eſt, hoc tantū dicam, ꝙ poſt paſſionem domini uiceſimoquinto anno, id eſt, ſecundo Neronis, eo tempore quo Feſtus procurator Iudææ ſucceſſit Felici, Romam uinctus mittitur, & biennium in libera manens cuſtodia, aduerſus Iudæos de aduentu Chriſti quotidie diſputauit. Sciendū autem in prima ſatisfactione, necdum Neronis imperio roborato, nec in tanta erumpente ſcelera, quanta de eo narrant hiſtorię, Paulū à Nerone dimiſſum, ut Euangelium Chriſti in occidentis quoqꝫ partibus prædicaret, ſicut ipſe ſcribit in ſecunda epiſtola ad Timotheū, eo tempore, quo & paſſus eſt. De uinculis dictat Epiſtolam: In prima mea ſatisfactione nemo mihi adfuit, ſed omnes me dereliquerunt, nō eis imputetur. Dominus autem

mihi

mihi adfuit,& confortauit me,ut per me prædicatio compleretur,& audirent omnes gentes,& liberatus ſum de ore leonis. Et ſtatim liberauit me dominus ab omni opere malo,& ſaluauit me in regnum ſuum cœleſte, quod ſcilicet præſens ſibi ſentiret imminere martyrium. Nam & in eadem epiſtola præmiſerat: Ego enim iam immolor, & tempus reſolutionis meæ inſtat. Hic ergo decimoquarto Neronis anno,eodē die,quo Petrus,Romæ pro Chriſto capite truncatus, ſepultusq́ eſt in uia Oſtienſi,anno poſt paſſionem domini triceſimoſeptimo. Scripſit autem nouem ad ſeptem Eccleſias epiſtolas, ad Romanos unam, ad Corinthios duas,ad Galatas unam,ad Epheſios unā,ad Philippenſes unam,ad Coloſſenſes unam,ad Theſſalonicenſes duas. Præterea ad diſcipulos ſuos, Timotheo duas,Tito unam,Philemoni unam.Epiſtola autem quæ fertur ad Hebręos,non eius creditur,propter ſtyli ſermonisq́ diſtantiam. Sed uel Barnabæ,iuxta Tertullianū,uel Lucæ Euangeliſtę, iuxta quoſdam,uel Clementis Romanæ poſtea Eccleſiæ epiſcopi,quem aiunt ſententias Pauli proprio ordinaſſe & ornaſſe ſermone. Vel certe, quia Paulus ſcribebat ad Hebræos,& propter inuidiam ſui apud eos,nominis titulū in principio ſalutationis amputauerat. Scripſerat ut Hebræus Hebræis Hebraice,id eſt,ſuo eloquio diſertiſſime, ut ea quæ eloquenter ſcripta fuerant in Hebræo, eloquentius uerterentur in Græcum: & hanc cauſam eſſe, q̄ à cęteris Pauli epiſtolis diſcrepare uideatur. Legunt quidam & ad Laodicenſes: ſed ab omnibus exploditur. Laudes S. Pauli legat religioſus presbyter in tribus illis elegantiſſ. libellis diui Ioannis Chryſoſtomi, quorum eſt titulus: De laudibus Pauli. Adeoq́ totus Actuum Apoſtolicorum liber quid aliud eſt,niſi hiſtoria Petri & Pauli? Legiſſe uerò nō ſatis ſit,niſi etiam noſtro pro modulo,quæ legimus, imitemur. Nec aliò ſpectat hic labor noſter. Verum ei qui plura de ſanctiſſ. Apoſtolis Petro & Paulo legere concupiſcit, oſtendimus Egeſippum lib.iij.cap.ij.

S. SEPTEM FRATRES MARTYRES.

CReſcente rabie perſequutionis in Chriſtianos, ſeptem fratres Romæ ſub Antonio Pio martyrio coronati ſunt. Cum enim delatum fuiſſet ad Cæſarem, ab his deos blaſphemari, Chriſti fidem palàm confitentibus, datum eſt negocium Publio præfecto, ut eorum cauſſam iudicaret. Qui primo blandis uerbis, deinde terroribus ac minis inſtat, ut abnegato Chriſto dijs ſacrificarent. Felicitas autem eorum mater conſtantia plus q̄ uirili: Si Chriſtum, inquit, ô iudex noſceres, eiusq́ magnitudinem intelligeres ac diuinitatem, deſiſteres haud dubie, pios homines à religione ipſius oratione impia ſubducere. Qui enim Chriſtianis maledicit, deo maledicit in cordibus eorū habitanti. Et ad filios conuerſa, ipſos ut neq; cruciatus perhorreſcant, *Ex Romano breuiario.*

u neq;

neq; mortẽ propter fidem in Chriſtum recuſent, adhortatur. Igitur iratus iudex, ad filiosq́; conuerſus, cum uideret eos in fide immobiles permanere, nec promiſſis nec minis à ſentẽtia reuocari, in carcerẽ eos trudit, & Cæſari rei ordinẽ exponit. Ille uero omnes morti tradit. Primus igitur eorũ Ianuarius plumbatis cæſus expirauit: Felix deinde, & Philippus fuſtibus necanť: Syluanus præcipitio: Alexander cum alijs duobus capite truncãtur, vj. Idus Iulij: Mater item quarto poſt menſe gladio percuſſa, martyrij palmam adepta eſt. Quam Gregorius octies martyrem appellat. Paſſa eſt enim ſepties in ſeptẽ filijs, & demum in corpore proprio.

S. PIVS EPISC. ROM.

Ex Platina. PIus natione Italus, patria Aqleienſis, patre Ruffino, M. Antonini Veri tempora attigit, qui tum unà cum L. Aurelio Commodo fratre annis decem & nouem imperium æquo iure adminiſtrauit. Bellum aũt contra Parthos ſimul ſuſceptum, admirabili uirtute & felicitate geſſerunt, de hoſtibusq́; triumpharunt. Verũ non ita multo poſt apoplexiæ morbo è medio ſublato Commodo fratre Antoninus ſolus imperium obtinet: quem certè ob eius præſtantem in omni genere uirtutis animum mirari facilius, q̃ laudare licet. Hic enim & quia à teneris annis eiuſdem animi eiuſdemq́; uultus in quauis fortuna ſemper eſt habitus: & quia benignitas naturæ cum doctrina à Collatino Frontone oratore habita in eodẽ uiro certabat, ab omnibus philoſophus merito appellatus eſt, Platonis ſententia, quam ſemper (Capitolino teſte) in ore habuit ſæpius repetita: tum demum florere ciuitates, ſi aut philoſophi imperarent, aut imperantes philoſopharentur. Adeo autem doctrinæ auidus fuit, ut imperator etiam Apollonium philoſophum, & Sextum Plutarchi nepotem legentem audiuerit. Frontonis quoq; præceptoris ſtatuam honoris cauſa in ſenatu collocauit. Hoc tempore Pius pontifex conſuetudinem, et quidem magnam, cum Hermete habuit, qui librum ſcripſit, titulo paſtoris inſignitum. Quo quidem in libro angelus paſtoris perſonam induens ei mandat, ut omnibus perſuadeat, paſcha die dominico celebrari: quod etiam fecit. Conſtituit item Pius, ne hæreticus quiſpiam ex Iudæorum hæreſi ſuſciperetur, & baptizaretur. Rogatu primo Praxedis ſanctiſſimæ fœminæ thermas Nouati in uico patricij in honorẽ ſororis ſuæ diuæ Pudentianæ dedicauit. Multaq́; dona huic templo obtulit, ac ſæpius eodem in loco ſacrificium deo præſtitit. Vbi & fontem baptiſmi conſtituit, ac benedicens conſecrauit, multosq́; uenientes ad fidem in nomine trinitatis baptizauit. Illis quoq; pœnam conſtituit, qui negligentes ſunt in attrectando Chriſti ſanguine & corpore: Pœnitentiam (inquit) agant quadraginta diebus, quorum negligẽtia in terram aliquid ceciderit: ſi ſuper altare, tribus diebus: ſi ſuper linteum, quatuor: ſi in aliud linteum, nouem diebus. Vbicunq; decide-

deciderit,ſi recipi poteſt,lambatur:ſin ſecus,aut lauetur,aut radatur:lotum & raſum,aut comburatur,aut in ſacrarium reponatur. Huius tempore in precio eſt habitus Apollinarius Aſiæ Hierapolitanus Epiſcopus,qui inſigne uolumen de fide Chriſti M. Antonino ſecundo tradidit.Scripſit & in Cataphrygas,qui tunc etiam cum Priſcilla & Maximilla inſaniebant uaticinantes: incipiente tamē Montano,quorum omniū hæc erat opinio:aduentum ſpiritusſancti non in Apoſtolis, ſed in ſe traditū fuiſſe.Illis quoq; temporibus laudabatur & Tatianus uir doctiſſimus,quādiu ab opinione Iuſtini martyris præceptoris ſui non diſceſſit. Nam poſtea inflatus opinione ſui nouam hereſim condidit,quā poſtea Seuerus auxit, unde Seueriani appellati. Hi uinum non bibunt, carnes faſtidiunt,& uetus Teſtamentum ac reſurrectionē non recipiunt.Præterea uero Philippus Cretenſis epiſcopus præclarum contra Marcionē librum hoc tempore ędidit. Nam (ſicuti dixi) Marcioniſtæ Cerdonis dogma ſequebantur.Scripſit & Muſanus librum contra quoſdam,qui ad Eucratitiarum hæreſim declinabant:horum quidem opinio cum Seuerianis conuenit. Omnem enim coitum ſpurcū putabant, ciboſq; damnabant,quos deus generi humano propoſuiſſet. At uero Pius ubi in ordinationibus ſuis,quę quinq; fuere,menſe decembri presbyteros decem & nouem,diaconos unum & uiginti,epiſcopos decem creaſſet,moritur,& apud beati Petri corpus in Vaticano ſepelitur, quinto Idus Iulij.Sedit uero annis undecim, menſibus quatuor, diebus tribus.

VISITATIO MARIÆ VIRGINIS.

Plena deo mater,fœtuq; animoſa latenti
Trans iuga, trans altos ſaxoſa cacumina montes
Se tulit ad ſera fœcundam prole parentem,
Cognatamq; nurum partus uiſura beatos,
Virgineoq; ſinu paruum ſtrictura nepotem.
Dumq; uiam carpit pedibus calcata pudicis,
Geſtijt immenſum tellus,& dulcia longo
Tempore ſeruauit preſſo ueſtigia dorſo.
Tota uenuſtatem regio mirata decusq;
Ætheriæ frontis, fuſumq; per ora pudorem.
Attulerat ſextum grauidæ iam Delia menſem,
Et pleni languebat anus ſub pondere uentris.
Hæc erat Hiſmeræ claro ſata ſanguine, magni
Zachariæ coniunx,cui nomen Elizabet: annis
Iam grauis, hæc longo ſterilem ſe fleuerat æuo.
Oranti tandem diuûm data munere proles
Indice porrecto demonſtratura Tonantem:

Et lotura ſacro uenientem flumine turbam.
Et conſanguineas iunxerunt oſcula matres
Mutua,& iniecti ſtrinxerunt colla lacerti:
Grandior afflatu uicini numinis infans
Geſtijt,& ſubito Dominum confeſſus honore
Maternam inſolitis concuſſit motibus aluum.
Tunc anus aduentu charæ læta puellæ,
Et ſuccenſa Deo,dixit:Tu'ne illa propago
Expectata diu nobis,promiſſa'q; noſtris
Patribus, & ſacro uatum celeberrima cantu,
Quam mea iam ſero genuit matertera partu?
O decor, ô ſummo facies digniſſima cœlo:
Te tandem terris ſuperi oſtendêre: quid ultra
Triſtia primæuæ flemus conuiuia matris?
O ueterum ſpes longa patrum ſpectabilis almam
Quæ reparas aurora diem,quæ diſtulit ortus
Nox tam longa tuos: quæ cauſſa ignota ſub umbris
Hoc illuſtre iubar tenuit,nec protulit ante
Lumen olympiacum radios?ô quanta ſepultos
Cura tui proauos tenuit: panduntur ab alto
Æthere fœlices anni: noua naſcitur ætas.
Sydera tu mundo reſeras:tu Tartara claudis:
Tu genus inſtauras hominum,profugam'q; paterno
Soluis ab exilio gentem.
Fortunata parens, fœlix quoq; uiſcere ſancto
Progenies,ſancta'q; puer qui clauditur aluo.
Non erit hæc tua uana fides: nec muneris huius
Latorem fruſtra credendum eſt æthere miſſum.
Ipſe pater,qui cœpit opus, formabit ad unguem:
Irrita nec tantæ fient exordia laudis.
O me fœlicem, tua quòd licet ora tueri.
Conſuluit,uulnus & uirgo, medicamina uirgo
Contulit:illa necis, dedit hæc primordia uitæ.
Illa tulit belli cauſas:hæc ſemina pacis.
Hæc anus. At ſenior,uocis cui clauſerat uſum
Imbecilla fides,cano uenerabilis ore
Signa dabat:flexa'q; dei ceruice parentem
Hoſpitio ſuſcepit ouans:oculis'q;, manu'q;
Æthera monſtrabat prius, & mox hoſpitis aluum
Regia parthenice diuino afflata calore,
Iucundum cecinit carmen.
Id quanquam noſtro non eſt tractabile uerſu,

Subijciam tamen & ſenſum,non uerba reponam.

Magnifice regem mea mens extollit Olympi,
Et Deus exhilarat ſancto mea uiſcera plauſu.
Vidit enim pectus ſupplex, humilemq́ miniſtram:
Ingentiq́ meos ueſtiuit numine ſenſus.
Propterea uentura canent me cuncta beatam
Sæcula : nanq modis in me ſurgentia miris
Omnipotens rerum miracula ſuſcitat auctor.
Ipſius æterno clementia flumina torrens
In genus omne fluit:ſicut de Doridis aluo
Perpetui uoluunt plenis uada curſibus amnes.
Explicuit forti uires,animumq́ lacerto
Atq ſuo elatas diſpergens robore gentes.
Eruit excelſos, humilesq́ in ſceptra uocauit.
Eſuriem ſaturans inopum:dimiſit inanes,
Qui terræ rimantur opes : diuina uidentes
Suſcepit miſerans pueri genus:atq fidele
Semen , ut antiquis reſponſa parentibus olim
Habraamo natisq́ dedit,proliq́ nepotum.

S. IVSTINVS MARTYR.

IVſtinus Neapoli natus,in Palæſtina philoſophus fuit Platonicus.Qui factus Chriſtianus plurima ſtudiorũ ſuorum monumenta pro fide Chriſtiana poſteritati reliqt.Et in his apologeticum librum pro Chriſtianis ad Anthoninum Pium, & alterum ad ſucceſſorem huius Anthoninum Verum. Item duos libros contra Paganos. Hic quum in urbe Roma frequenter pro fide Chriſti diſputaſſet,& Creſcentem quendam Cynicum (moribus & profeſſione uere canem) multa in Chriſtianos conuicia iactantem,ſæpe redarguiſſet, ab eodem accuſatus, quòd Chriſtianus eſſet, capiteq́ damnatus, martyrio coronatur. Quod ita futurum martyr ipſe prædixerat in defenſione ſecunda,quam pro Chriſtianis ediderat. Paſſus eſt autem Imperantibus Marco Aurelio Vero & Anthonino eius filio, Idibus Aprilis. De S. Iuſtino uiro clariſſimo, & homine Dei, ſic tradit Euſebij hiſtoria : Sed & Iuſtinus fideliſſimus noſtræ Philoſophiæ ſectator, & in Græcorum diſciplinis eruditiſſimus, ſcribens ad Anthoninum Apologeticum pro noſtra religione librum,horum meminit,ita dicens: Non mihi uidetur abſurdum,meminiſſe in his etiam de Antinoo quod nuper geſtum eſt, quem omnes timore principis quaſi Deum colere cœperunt, cum bene nouerint,quis,qualiſ'ue pauloante fuerit, & unde duxerit genus. Idem quoq ipſe etiam Iudaici belli,quod tunc gerebatur,memoriam faciens, Ex S. Hieronymo.

talia quædam refert: Etenim in hoc, quod nunc geritur, bello Iudaico, Barchochabas princeps Iudaicæ factionis, Chriſtianos ſolos, niſi negarent Chriſtũ, tanquam blaſphemos ad ſupplicia rapi iubebat. In quibus libris etiam de conuerſione ſua, quam habuit, à gentili philoſophia àd ueræ religionis fidem, quòd non abſque probabili ratione & exanimato iudicio ad hæc conuerſus ſit, hoc modo ſcribit: Nam & ego ipſe, inquit, ſectis Platonicis inſtitutus, audiens infamari Chriſtianos, & uidens eos impauidos ad ſuſcipiendam mortem, atque omne ſuppliciũ tollerãdum, conſiderabam, quòd impoſſibile eſſet, in malitia eos, & in libidine conuerſari. Quis enim aliquando uoluptuoſus, & luxurijs deditus, & qui humanis carnibus ueſci delitias putet, mortem libẽter amplectitur, quo ſcilicet ipſa confeſtim careat, pro qua infirmari maluit uoluptate? Hæc lib. iiij. cap. viij. Idem Euſebius de S. Iuſtino cap. xvj.

Cum quibus & uir mirabilis, de quo paulò ſuperius fecimus mentionem, Iuſtinus, cum ſecundo iam librum pro religionis noſtræ defenſione cõſcriptum, temporis illius iudicibus obtuliſſet, remunerationem linguæ fidelis & eruditæ, martyrij munus accepit, quodam philoſopho Creſcente nomine, cane tam profeſſione quàm moribus, dolos uiro inſidiasque tendente. Quoniam quidem ſæpe cum eo diſputans, auditoribus medijs, non ſolum obtinuerat eum, uerum & uehementius ueritate ſibi ſuffragante confuderat: unde & uictoriæ ſuæ palmam, martyrium percepit à domino. Hoc autem ita futurum, etiam beatus ipſe, uerus philoſophus ueritatis in ea defenſione, quam ab eo conſcriptam ſupra diximus, aperte, ſicut erat futurum, prophetica mente prædixit, his uerbis: Nam & ego, inquit, ſpero me ab aliquo horum, quibus pro ueritate obſiſto, inſidias eſſe paſſurum: ſpero baculo aut claua feriendum: certè uel à Creſcente hoc, non philoſopho, ſed φιλοκόμπῳ, id eſt, non amatore ſapientiæ, ſed amatore iactantiæ. Neque enim dignum eſt, philoſophum nominari eum, qui de his quæ neſcit, publice proteſtatur: & Chriſtianos ſine Deo eſſe, & impios dicit, ad gratiam & libidinem eorum, quos in errore poſitos, ipſe in maioribus laqueis erroris inuoluit. Si enim ignoratur ab eo Chriſti doctrina, & ea arguit quę ignorat, nequiſſimus eſt, & imperitis multo nequior: quia & imperiti uel idiotæ obſeruant, ne diſputare audeant de his quæ ignorant, & de illis teſtimonium perhibere, quæ neſciũt. Si uero legit, quę apud nos ſcripta ſunt, & aut non intellexit eorum uirtutem, aut intellexit quidem, ſed diſſimulat, ne & ipſe ſuſpectus habeatur in talibus, multo nequior & deteſtabilior iudicandus eſt, qui imperiti uulgi captans fauorem, ueritatis ac pietatis quam probat, hoſtis exiſtit & proditor.

Diuiſio

DIVISIO APOSTOLORVM Domini Ieſu.

APoſtoli ſeſe in orbis partes intulerunt, quantum narrat hiſtoria, Bartholomæus in Indos, Thomas tetendit in Parthos. Matthæus Æthiopes, Andreas Scythas prædicatione molliuit. Ioannes Aſiam diuino ſermone correxit, Petrus Cappadociam atque Galatiam, Bithyniam pariter & Pontum, prouinciasque confines, dum Iudæis prædicat, circuit: Poſtremo Romam illuſtraturus acceſſit. Paulus ab Hieruſalem uſque Illyricum cum Euangelio repleuiſſet, tam innumeras ac diſpares nationes præceptis tanquam armis uictor edomuit. *Ex Eucherio Lug. Epiſco.*

APOSTOLORVM NOMINA accuratius excuſſa.

MOnonymi horum ſunt quatuor, uidelicet Andreas, Ioannes, Philippus & Barptolomæus. Reliqui omnes ſunt uel dinonymi uel trinonymi. Dinonymi, Iacobus Maior, qui idem dicitur filius Zebedæi Matth. x. Mar. iij. Iacobus Minor, qui idem dicitur filius Alphæi. Matth. x. Mar. iij. Luc. vj. Act. j. Dicebatur idem Iuſtus, & Oplia, id eſt, armatura. Matthęus qui fuerat Telones, qui idem dicitur Leui filius Alphæi, haud dubium, quin alterius et diuerſi à priore Alphæo Iacobi Minoris patre Marc. ij. Neque enim fratres germani erant Iacobus & Matthęus. Thomas, qui idē dicitur didymus Ioan. xx. tametſi idem nomen uideri poterat, diuerſa nimirum lingua pronuntiatum. Nam quod Hebræi Thom ſeu Thomas, hoc Græci δίδυμον uocant, Latine Gemellum dicimus. Trinonymi ſunt: Simon, qui idem Kananæus dicitur Matth. x. & Zelotes Act. j. Neque tamen uſqueadeo aliud eſt, cognominari Kananæum, aliud Zelotem, ſiquidem quod Hebræi Kanani ſeu Cananæū, hoc Græci ζηλώτην dicunt, nos æmulatorem. Dictus uero eſt Simon ille Cananæus, non quod fuerit de gente Canaan, ſed à uico Galilææ Cana Ioan. ij. Simon alter (nam duos Simones habet Apoſtolicus ordo) is cognominatus fuit Cepha, & idem Petrus, imò etiam Barlona ſeu filius columbæ. Verum & hoc loco conſiſtit nominum uariatio in linguarum diuerſitate. Nam quod Chaldæi Cepha, hoc ipſum Græci πέτρον uocant, nos ſaxum. Pari ratione dicitur puella illa Act. ix. Tabita & eadem Dorcas, ſcilicet ab intuendo, tametſi iuxta originale rectius legitur Tabeia. Vltimus Iudas, qui iam Lebbęus, iam Thaddæus cognominatur Matth. x. S. Lucas uocat hunc Iudam Iacobi cap. vj. & Act. j. Iudam Iacobi fratrem, exponens nimirū quòd ante dixerat Iudas Iacobi. Hactenus de nominibus Apoſtolorum. Cæterum nōnulli ex Apoſtolis ſanguine ac neceſſitudine coniuncti fuerunt. Simon enim Cepha ſeu Petrus & Andreas fratres erant ex Galilęa orti. Iacobus Maior & Ioannes fratres & ipſi erant, quorū pater Zebedęus, *Georg. Vuicelij.*

mater

mater Salome. Duo iſti apud Marcum cognominationem habent Beneregeſch ſeu Benaiaregeſch, id eſt, filij tonitrui à firmitate & magnitudine fidei, teſte Hieronymo. Quin fratres etiam erãt illi Iacobus Minor, Simon & Iudas, horum pater Cleophas, & mater Maria, quæ dicebatur ſoror Mariæ deiparæ Ioan. xix. Verum aut Cleophas ille cognominatus fuit Alphæus, aut Alphæus ſecundus maritus Mariæ huius fuerit oportet. Libet uerò hos duos Simones epithethis diſcernere, ſicut duos ille Iacobos: Ita ut alterum Maiorem, nempe Simonem Petrum uocites, alterum Minorem, uidelicet Simonem Zelotem. Diſcernũtur etiam duæ Iudæ, dum alter Lebbæus à corde, alter Iſcariotha à mercede appellatur. In cuius locum ſuffectus Matthias, quem Franciſc. Picus in carmine Donatum uocat, interpretans nimirum latinè, quod Hebræis Matthi dicitur Act. j. Idem nomen Matthæus habet, niſi quòd *in fine* ſyllabis diſtinguuntur Matthias & Matthæus.

DE APOSTOLIS EX TERTVLIANO lib. iiij. contra Marcio.

CVr autem duodecim Apoſtolos elegit, & non alium quemlibet numerum? Næ & ex hoc meum Chriſtum interpretari poſſem, non tantum uocibus prophetarum, ſed et argumentis rerum prædicatum. Huius enim numeri figuras apud Creatorem deprehendo: Duodecim fontes Elim, & duodecim gemmas in tunica ſacerdotali Aaronis, & duodecim lapides ab Ieſu de Iordane electos, & in arcam teſtamenti conditos. Totidem enim Apoſtoli portendebantur, proinde ut fontes et amnes rigaturi aridum retro & deſertum à notitia orbem nationum: ſicut & per Eſaiam: Ponam inter inaquoſa flumina. Proinde ut gemmæ illuminaturæ, ſacram eccleſiæ ueſtem, quam induit Chriſtus pontifex patris. Proinde ut & lapides ſolidi fide, quos de lauacro Iordanis Ieſus uerus elegit, & in ſacrarium teſtamẽti ſui recepit. Hactenus Tertull. Plura ex eodem de Apoſtolis uide in feſto Omniũ ſanctorum.

IN DIVISIONEM APOSTOlorum.

ORigenes in explanatione Geneſis: Thomas ſortitur Parthos, Matthæus Æthiopiam, Bartholomæus Indiam citeriorem, Iohannes Aſiam, Andreas Scythiam, Petrus Pontum, Galatiam, Bithyniam, Cappadociam. Paulus ab Hieroſolymis uſq; ad Illycum, euangelio Chriſti cunctos repleuit, alij uero uel per hæc, uel per alia loca, ſecundum quod ſpiritus ſanctus uoluit dimittuntur, ſicut propria eorum geſta habent. De quibus fortaſſe ideo tacuit Origenes, quia uita & actus eorum minus autentici ſunt, uel ab hæreticis & impoſtoribus conſcripti. Hactenus ex Haimone.

NOMENCLATVRA LXX. DISCIPVLorum domini Ieſu: è libro non malo, cui titulus: Cultura Vineæ Dominicæ.

Diſcipuli Chriſti, quorum nomina ſcripta ſunt in cœlis, qui fuerunt, non legitur in canone ſacrorum Bibliorum. Sed ut illi in maiori deuotione habeantur, per quos ſtabilita ſunt fundamenta militantis Eccleſiæ, quantum potui in geſtis quibuſdam antiquis inuenire, hîc exprimam. Martialis Cephas, cuius duæ extant Epiſtolæ. Cleophas Luc. xxiiij. Lucas, iuxta Gregor. Ioſeph Barſabas. Matthias Act. j. Ioſeph cognomento Barnabas. Stephanus protomartyr, Act. iiij. Philippus ille. Prochorus. Nicanor. Simon. Parmenas, de his Act. vj. Nicolaus Antioch. Andronicus. Iulias Ro. xvj. Agabus Act. xxj. Ananias Act. ix. Thaddeus, non Apoſtolus, ſed de quo apud Euſeb. li. j. cap. xv. Simon alius. Epænetus, poſtea Carthag. Epaphras, teſte Hierony. Amplias Epiſ. Ediſſ. Vrbanus Epiſ. Macedon. Apelles Epiſ. Orathcæ. Ariſtobulus Epiſ. Bethaniæ. Narciſſus Epiſ. Athenarũ. Ruffus Epiſ. Cæſarienſ. Aſmeretus Epiſ. Hyrcaniæ. Phlegon Epiſc. Machachonen. Hermes Epiſc. Dalmaciæ. Patrobas Epiſ. Ponellorum. Hermas Epiſc. Philopoleos. Agapus Epiſ. Epheſ. Philologus Epiſ. Sinopenſis. Lucius Epiſ. Laodiciæ in Syria. Soſipater Epiſ. Iconij. Iaſon Epiſ. Tharſ. Eraſter &c. Nercus. Ampheius Smyrnæ. Herodion Rom. xvj. Stachys. Lucius Iconienſis. Syluanus Epiſ. Theſſalo. Soſthenes, de quo ad Corinth. Apollos. Linus Epiſ. Roman. Cæſar, Philipp. iiij. Epaphroditus. Ieſus cogno. Iuſtus Coloſſ. iiij. Tychicus. Artemas. Clemens. Oneſiphorus. Carpus. Erodius. Ariſtarchus, ad Philemo. Zenas. Ariſtarchus Act. xxvij. Philemon. Philetus, ad Timot. Hermogenes. Demas, poſtea reprobus: cum duobus prioribus. Pudens Timoth. iiij. Ttrophimus. Creſcens. Sauinianus. Potentianus. Altimus. Maximianus &c. Horum nomina uel ob hoc celebria, & in templis Chriſtianorum merito decantata ſunt, quòd S. Apoſtoli Pauli teſtimonium habent. Vere ſancti uiri, uere diſcipuli Chriſti Ieſu, per quos Euangelium diuulgatum eſt, non ſine uitæ innocentia, & mortis contemptu.

DE LXXII. DISCIPVLIS EXTAT HOC *apud Volaterranum lib. 19.*

LXXII. Diſcipulorum Chriſti nomina, hæc ſunt: Lucas & Cleophas qui in Chriſtum peregrinum inciderunt, ùt plane Grego. in procemio moralium ſentire uidetur. Ambroſius alium à Luca putat. Barnabbas: Matthias: Taddæus qui ad agrum miſſus eſt: alter ab Apoſtolo. Hi Euſebio lib. pri. ponunt: Sequentes uero Abbati Dorotheo. Septem ante omnis primi, Diaconi; Stephanus protomartyr. Philp-

pus is qui Eunuchum Chriſtianum fecit: præſul in Thracia. Proculus præſul Nicomediæ. Nicanor qui unà cum Stephano interfectus. Parmenas. Nicolaus Samariæ præſul deinde pro hæretico Ioanni taxatur. Simon præſul Tyri ac Sidonis: Qui diaconi in Actibus Apoſt. narrantur. Inſuper Ananias Pauli, qui poſtea Damaſci præſul fuit. Titus Pauli, qui in Creta præſul & ſepultus fuit. Syluanus Theſſalonicæ præſul & ſepultus: cuius ut comitis Pual. ad Theſſal. prima meminit. Criſces Chalcedoniæ præſul. Andronicus præſul in Pannonia. Ampliatus præſul Edeſſæ. Vrbanus præſul in Macedonia. Stacteus quẽ Andreas in Thracia præſulem conſtituit. Apelles Heracleæ præſul, qui omnes ad Rom. cap. xvj. memorantur. Philetus uel Philegus Epheſi præſul: ſenſit ea quæ Simon magus, reſtitit & Apoſtolo, ut ad Timo. xj. Hermogenes Megaræ præſul. Dimas, qui tres à fide deſciuerunt, ut ad Timoth. xj. & Ioan. ex nobis prodierunt inquit: ſed ex eis non erant. Ampliatus Smyrnæ præſul ante Polycarpum, ut ad Ro. Ariſtobulus Bethaniæ præſul. Narciſſus Athenarum præſul. Heraclytus præſul: & ipſe de his omnibus ad Rom. xij. Cicis in Gallia nunciauit euangelium. Agabus qui prophetico chriſmate dignus fuit: de quo in Acti. Rufus Thebarum. Aſyncritus Hyrcaniæ præſul. Phlegontias. Patrobas. Hermes Philopoleos. Linus qui poſtea pontifex: de quo xj. ad Timoth. iij. Caius Epheſi præſul. Philologus ab Andrea præſul Sinopenſis factus. Liphaſus qui Romę ſimul cum Paulo uinctus, & poſt eum capite cęſus. Lucius Laodiceæ Syriæ. Iaſon Tharſi. Soſipater Iconij. Eraſtes Meaidi. Quartus Beriti. De his omnibus ad Rom. xvj. Apollo, ad Co. primo. Soſthenes Colophonis apud eundem. Epaphrodytus, de quo ad Phi. iiij. Titicus Colophonis item præſul: ad Col. iiij. Cæſar Dyrrachij præſul ad Phi. iiij. Marcus Barnabbę conſobrinus Apolloniadis. Ieſus cognominatus Iuſtus Centipoleos præſul, de quo iij. Eccl. hiſto. Antomas. Clemens præſul Sardicenſis, poſtea pontifex: primus ex gentibus Chriſtianus. Oneſimus Coroneæ præſul. Carpus præſul Cheroneæ. Enodius Antiochiæ poſt Petrum præſul. Ariſtarchus Apameæ præſul, ad Col. iiij. Marcus qui & Io. Biblij pręſul, ut in Actib. xiij. & ij. ad Tim. iiij. Zimas uel Zenas Dioſpoleos ad Timo. iij. Philemon Gazæ præſul, ad quem Apoſtolus ſcribit Epiſtolam. Pudeus ij. ad Timo. iiij. Trophimus de quo ibidẽ. Hi tres Apoſtolo ſemꝑ præſto fuère, ac poſt eum Romæ & ipſi cæſi. Marcus Euangeliſta. Candaces eunuchus Æthiopis natione in Arabia & Traprobana Euangelium nunciauit, de quo in Actib. viij. Hi Dorotheo qui Romæ ſcripſit commemorantur. Polycarpo autem & Vincentio qui ſequuntur. Sauinus, Potentianus, Altimus, Maximus & Ioannes ſenior, in martyrũ quoq; libro ponunt. Ariſtion. Rufus. Zozimus. Priſcus. Ioſephus cognominatus Iuſtus, qui cum Matthia in ſortem poſitus. Naſon. Silas Corinthi præſul. Euphrates

phrates, de quo ad Col.iiij. Martialis Lemouicenſis præſul. Sidonius uel Cedonius cęcus natus, ſepultusq́ cum Maximino. Lazarus Maſſilię præſul. Vrſinus ad Bituriges miſſus: is Nathanaël ille qui Chriſto probatus fuiſſe dicitur. Iulianus apud Cenomannos Euangelium nunciauit: qui Simon leproſus eſſe fertur. Sed & his plures longe reperientur, ſi obſeruabimus ea, quę Paulus ſcribit, prima ad Cor.xv. Dominũ plus quàm quingentis fratribus apparuiſſe.

DE APOSTOLIS ET MARTYRIBVS, ex Franciſco Pico Mirandulano.

Reſtant biſſeni diuinis uiribus hoſtes,
Imbelles, inopes, deſpecti, prorſus egentes,
Mortali auxilio uacui, ſed flammeus oris
Fulgor, & ardentis linguæ pila aurea, mentes
Humanas clara nimium penetrantia luce.
His tandem telis Romana potentia ceſſit,
Ceſſit & illa prius, quæ garrula turba ſophorum
Obſtiterat, ſiluitq́ lubens, uocemq́ repreſſit.
Nam poſt innumeras cędes, tormentaq́ ſæua
Romani proceres fuſo cum ſanguine, apertis
Pectoribus, pueros bellaces fundere turmas
Spectarent, ſemenq́ alijs hauſtum eſſe cruorem
Victori Chriſto ſtatuunt ſublime trophæum.
At crucis ligno Auſonios ſummittere faſces,
Et clauis in Latiam iuuat inclinare ſecurim.
Sic poſtq́ uario demens problemate luſit
Turba deum cultrix, poſtq́ rude uincere cultum
Eloquij genus aſpexit, conuertit in almæ
Obſequium fidei linguam, Chriſtoq́ dicauit.
Quod genus hoc pugnę? quænam hæc uictoria cœli
Regnator? lethum letho contundis inermi.
Armatæ pereunt acies infante, ſuperbus
Eloquij cultor proſternitur. omnia calcat,
Omnia diſpellit, ſpretoq́ triumphat in orbe,
Quem trahis afflatu ſupero, & perfundis amore.
Atq́ hinc crudeli diſcerptus uiſcera rege
Martyr ouat, rigido laceratus membra theatro.
Gliſcit, & extremę ſcandit penetralia ſedis.
Ebrius hoc potu Tarſenſis Paulus ab enſe
Plectitur exultans, calicem poturus amarum
Geſtit Ioannes, feruentis dolia oliui
Frigidus inſiliens, nec læſus membra calore.

Extenditq́ꝫ alacer , figendaq́ꝫ brachia lætus
Porrigit Andreas,uerſaq́ꝫ ſub arbore pendet
Et caput in terram ſimili ſub ſtipite Petrus
Præbuit,atqꝫ lubens protendit in aëra plantas.
Et lapides Stephano dulces torrentis amari
Mancipijs ſcelerum. iucunda incendia Laurens
Suſcipit empyrea multum irroratus ab unda.
Atqꝫ per ardentes prunas illæſus abibat
Maiores in corde ferens Tyburtius ignes.
Propterea fornax uaſtis cum follibus auras
Carbonum iactu pulſaret percita lætus
Hanc nudis calcans pedibus:tam dulcia dixit
Tormenta,& ſæuas tam non comburere flammas
Quàm ſi calcaſſet roſeos per compita flores.
Hinc etiam pellem Ptolemæi filius ardens
Depoſuit,uectes alius perpeſſus & alti
Culmina deiectu templi dimenſus amore.
Quid memorem Decij creberrima funera regis?
Quid referam fœdo tot iam lacerata Nerone,&
Præbita luminibus nocturnæ lampadis inſtar
Corpora? quæ miſeræ infœlix meditatus haloſis.

DIVISIO APOSTOLORVM.

HInc excelſa Pharos humili deiecta Simone,
Proſtratæ turres ardentis fulmine linguæ
Quum Marcus Libyci uoces de morte Leonis
Diſpergens, baculo Pellæi mœnia regis
Contudit,& Lagi populos ſub myſtica traxit
Iura Dei, & lacerum templis detruſit Oſirim.
Hinc agros Syriæ tum ſorte Philippus amœnos
Ingreſſus, fractis Martem pepuliſſe ſacellis
Dicitur,& diro contracta peſte draconis
Ægros afflatu reuocaſſe ad munia uitæ.
Hinc & Matthæus Solymæ duriſſima gentis
Corda uirûm ſupero primum ſpiramine flexit,
Moxq́ꝫ iugo Macedonum colla obluctantia leni
Subiecit,nigrosq́ꝫ dehinc peruectus ad auſtrum
Æthiopes docuit,&c̄.
Inde Lycaoniam Ptolemæi filius enſe
Diuini eloquij diſcurrens,feruidus Indos
Acceſſit, &c̄.

Indorum ad tumulum Thomas perrexit, Hydaſpem
Spectauit tumidum,&c.
Tum Solymos Donatus adit,Solymosq́ Iacobus,
Tumq́ ſenex uarios Andreas fudit Achæos,
Cuius congreſſum metuens Pateræus Apollo
Aufugit,&c.
Nam Paulus Cyprum,Illyrium,mollemq́ Corinthum
Vicit,& Auſonias proceres,dominumq́ ſenatum.
Cappadocum fines,Galatas,Bithynnaq́ rura
Perdomuit Petrus,Romæ quoq; frena ſuperbæ.
Impoſuit,&c.

SYMPHOROSA.

Tybure Symphoroſa matrona ſanctiſſima, uxor fuit Getuli martyris,ex quo ſeptem filios ad martyriũ pro creauit,uidelicet Creſcentium,Iulianum,Nemeſium,Primitinum, Iuſtinũ, Stactæum,Eugeniũ:cum quibus in perſecutione Adriani capta eſt propter Chriſtianæ fidei profeſſionem,omnesq́ multis affecti ſupplicijs,ut à uera pietate diſcederent. In qua cum immobiles permanſiſſent, Symphoroſa in præterfluentem fluuium, ſaxo ad collum appenſo, præcipitata eſt,& interempta: eiusq́ corpus ab Eugenio, ipſius fratre, ſepulturæ datum. Poſtridie uero, qui fuit decimoquinto Calend. Auguſti, ſeptẽ fratres ſingulis ſtipitibus alligati ſunt:& Creſcẽtius per guttur ferro trãsfixus, Iulianus per pectus,Nemeſius per cor, Primitinus per umbilicũ, Iuſtinus membratim diſſectus eſt, Stactæus multis lanceis cõfixus, Eugenius à pectore in partes inferiores ſciſſus. Ipſorum autem corpora in foſſam quandam præaltã deiecta ſunt in uia Tyburtina milliario ix. Ex Romano breuiario.

S. PRAXEDIS.

Praxedis uirgo uenerabilis, Pudentis Romani filia,amiſſis parentibus, tanta cura & cõſtantia Chriſtianorum cõmoditatibus inſeruiebat,ut multos ſanctorum pauperum ſuis opibus aleret,aliorum neceſſitatibus, quoad poterat,prouideret. Exorta uero Chriſtianorũ ſub Marco Antonino imperatore ꝑſecutione, exæſtuans uirgo beata,nõ deſtitit fideles omni ratione fouere.Itaq; alios domi occultabat,alijs neceſſaria ſubmittebat,alios ad fidei cõſtantiam hortabatur, martyrum corpora mira ſolicitudine collecta ſepeliebat. Tantã igitur Chriſtianorũ ſtragem cum ſine ſummo dolore ferre nõ poſſet, precata deum,ut ſe tantis è malis eriperet,exaudita eſt. Et egregię ſuæ pietatis atq; laborum pręmia perceptura,migrauit ad dominum duodecimo Calend. Auguſti.Cuius corpus Paſtor presbyter iuxta patrẽ & ſororem Potentianam,in cœmiterio Priſcillæ,uia Salaria ſepeliuit. Ex Romano breuiario.

VITA S. SIMPLICII ET FAVSTINI fratrum, ac Beatricis ſororis eorundem.

Georg. Vuicelij.

TEmporibus tyrannorum Diocletiani & Maximiani inuenti inter alios Euangelij profeſſores ſunt duo uiri Chriſtiani, Romano nati ſanguine, adeoq́ ſtemmate ſenatorio, Simplicius & Fauſtinus, qui maiore zelo accenſi, magna pro Chriſto fecerunt, aliorum martyrum exhortatores ſimul & martyres ipſi effecti, truncata gladio corpora illorum in Tyberim coniecta, poſthac à Beatrice ſorore, teſtibus presbyteris, aquis excepta, honorifice tumulata ſunt. Quo piè facto, inſurrexit tyrannico furore plenus Lucretius quidam, in uirginem Beatricem, quæ conſtanti animo Chriſto quoq́ ſuo ſpiritum inter carnificis manus læta tradidit.

Miror hic nullo uerbo attingi Fuldenſe cœnobium, in cuius baſilica horum ſanctorum corpora in thecis quieſcere dicuntur. Vetuſtiſſimus Martyrologij codex manu ſcriptus eadem ferè habet, quæ ego hic ex Bibliotheca Fuldenſi decerpſi.

MARGARETA VIRGO ET MARTYR.

G. Vuicelius.

ANtiochena puella, pagani ſacerdotis filia, temporibus Diocletiani & Maximiani Herculei ſanctiſſimū agona pro Chriſtiana religione feliciſſime perfecit. Etenī anno ætatis ſuæ xv. cum iam rudimenta Euangelicę fidei affatim imbibiſſet, protinus ad certamen & coronam uocata fuit. Olibrius huius forma inſigni captus, tyrannus ille & carnifex, pudicum corpuſculum, quo frui non licuit, exquiſitis cruciatibus dilaniauit. Recuſantem enim dījs dæmonibus ſacra facere, loris cædi, deinde in ſancta perſuaſione obdurantē, in eculeo ſuſpenſam, ungulis ferreis ſecari, præterea ignibus aduri, aquisq́ ſuffocari, poſtremo gladio decollari iuſſit. Vicerat patronū nefarij erroris doctis ſermonibus, hominis obiectiones apertè refutans: Vicerat draconis in ſpecie diabolum apparentē in carcere: Vicerat in igne inq́ aqua mortem intentatam, non humano, ſed diuino præſidio. Et mirum dictu eſt, q̄ pījs precibus, ēq́ ſacra ſcriptura uſurpatis, fuerit uſa contra maximas tentationes, quibus exercebatur, & ab hominibus & à dęmonibus. Fortia uerba Chriſtianiſſimæ puellæ: Occide, incende, beſtījs obījce, interficere poteris, à Chriſti charitate ſeparare non poteris. Et iterum; Mihi deus meus adiutor eſt, minas tuas non metuo. Signaculo crucis in fide magna facto, perrupit omnia aduerſa uirgo prudentiſſima. Calcauit aſpidem & baſiliſcum uirtute inuocati Chriſti amatoris. Tot triumphis æditis confirmandæ pariter & coornandæ religioni, ferro truncata ſanctam exhalauit animam. Tenellum corpus, in quo laniando ſpiculato-

rum

rum manus defatigatæ fuerāt,à Theotimo quodam Chriſtiano in prę-dio matronæ cuiuſdam Antiochenſis piè humatum eſt,regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto,cui laus in ſæcula.

S. MARIA MAGDALENA.

Poſt dominus Phariſęa petens conuiuia cœnæ, *Ex Sedulio.*
Orantis dapibus ſeſe impertiuit amici.
Tunc mulier, quam fama nocens, & plurima uitæ
Mordebant delicta ſuæ clementia ſupplex
Corruit amplectens ueſtigia, quæq; profuſis
Irrigat incumbens lachrymis, & crine ſoluto
Nec tergere ſacras, nec ceſſat lambere plantas,
Vnguento fragrante fouens,ſententia donec
Læta dei,quem ferre manum non pœnitet unquam,
Si nos pœniteat ueterem quæſiſſe ruinam:
Vade,fides mulier tua te ſaluauit ab omni,
Dixiſſet quodcunq; malo geſſiſſe uideris.
Vtere pace mea. Magna eſt medicina fateri
Quod nocet abſcondi. Quoniam ſua uulnera nutrit,
Qui tegit, & plagam trepidat nudare medenti.
En polluta diu,modicum purgata receſſit
Per gemitum, proprijsq; lauans ſe gurgite fletus,
Munda ſuis lachrymis redit, & deterſa capillis.

DE S. MARIA MAGDALENA.
ex Franciſco Petrarcha.

Fecit idem Maria poſt peccatum. Non enim in populis longum conſpici,aut habitare in palatijs elegit: ſed patriam fugiens, in has terras uelut in orbem alterum delata, perſeueranter latuit hîc in finem, & pro domo habuit nudā & concauam illam rupem,quam uidiſſe te arbitror: neq; enim procul hinc abeſt, & locus eſt ſacro quodam horrore uenerabilis, ac uiſitari de longinquo etiam non indignus,ubi & ſæpe me fuiſſe,& tres olim noctes,totidemq; dies,non ſine uoluptate alia,q̄ quę in urbibus capi ſolet,exegiſſe memini.Illic dulcis ac fœlix Chriſti hoſpita non ornantium ſeruitio puellarum, ſed obſequentium miniſterio angelorum uiuens, ac moriens uſa eſt. At nihil tale fecit Martha ſoror, dicat aliquis, & tamen ſancta eſt. Non inficior id quidem:ſed certè multo ſanctior Maria, quæ id fecit. Hæc Petrarcha,qui & plurimū deuotus huic ſanctiſſimæ fuerat: in cuius honorem & carmina quædam ſepulchro ipſius fecit appendi, quæ iam ſubſcribere haud indignum duximus. Sic enim incipiunt:

Dulcis

DVlcis amica Dei, lachrymis inflectere noſtris,
Atq; meas intende preces, noſtræq́; ſaluti
Conſule, nanq; potes: neq; enim tibi tangere fruſtra
Permiſſum, gemituq́; pedes perfundere ſacros,
Et nitidis ſiccare comis: ferre oſcula plantis,
Inq́; caput domini precioſos ſpargere odores,
Nec tibi congreſſus primos à morte reſurgens,
Et uoces audire ſuas, & membra uidere,
Immortale decus, lumenq́; habitura per æuum,
Nequicquam dedit ætherei rex Chriſtus Olympi.
Viderat ille cruci hærentem, nec dira pauentem
Iudaicæ tormenta manus, turbæq́; furentis
Iurgia, & inſultus, æquantes uerbera linguas:
Sed mœſtam, intrepidamq́; ſimul, digitisq́; cruentos
Tractantem clauos, implentem uulnera fletu:
Pectora tundentem uiolentis candida pugnis:
Vellentem flauos manibus ſine more capillos.
Viderat hæc, inquam, dum pectora fida ſuorum
Diffugerent pellente metu, memor ergo reuiſit
Te primam ante alios, tibi ſe prius obtulit uni:
Te quoq; digreſſus terris, & ad aſtra reuerſus,
Bis tria luſtra cibi nunquam mortalis egentem
Rupe ſub hac aluit: tam longo tempore ſolis
Diuinis contenta epulis, & rore ſalubri.
Hæc domus antra tibi ſtillantibus humida ſaxis
Horrifico tenebroſa ſitu, tecta aurea regum,
Delitias omnes, ac ditia uicerat arua.
Hic incluſa libens longis ueſtita capillis,
Veſte carens alia ter denos paſſa decembres
Diceris, hic non fracta gelu, nec uicta pauore,
Nanq; famem, frigus, durum quoq; ſaxa cubile,
Dulcia fecit amor, ſpesq́; alto pectore fixa.
Hic hominum non uiſa oculis, ſtipata cateruis
Angelicis, ſeptemq́; die ſubuecta per horas,
Cœleſtes audire choros, alterna canentes
Carmina, corporeo de carcere digna fuiſti.

S. IACOBVS APOSTOLVS.

EVſebius de hoc Zebedei filio Iacobo reliquit hæc in literis: In illo autem tempore (ſine dubio tempus, quod ſub Claudio fuit, cum fames erat, deſignat.) immiſit, inquit, Herodes

rex manus ſuas affligere aliquos de Eccleſia,& interfecit Iacobum fratrẽ Ioannis gladio. De hoc autem Iacobo Clemens Alexandrinus etiam hiſtoriam quandam dignam memoria,in ſeptimo diſpoſitionum ſuarũ libro,ſcribit,perlatam uſq; ad ſe ex traditione maiorum: Quoniamquidem, inquit, & is, qui obtulerat eum ad martyrium, Iacobum ſcilicet, motus etiam ipſe confeſſus eſt, ſe eſſe Chriſtianum. Ducti ſunt, inquit, ambo pariter ad ſupplicium:& cum ducerentur, in uia rogauit Iacobũ, dare ſibi remiſſionem. At ille parumper deliberans: Pax tibi,inquit: & oſculatus eſt eum.Et ita ambo ſimul capite plexi ſunt, lib.ij.cap.ix.

Diuus Hieronymus in uiris ſuis ſic ſcribit de hoc apoſtolo: Iacobus Zebedęi filius,duodecim tribubus, quæ erant in diſperſione,omnibus prædicauit Euangeliũ domini noſtri Ieſu Chriſti. Interfectus eſt autem gladio ab Herode tetrarcha Iudæorũ. Apud Theodoretum cap. vij. legimus de miraculis Iacobi epiſcopi Antiochiæ in Mygdonia,quã uocant Syri & Aſſyrij Niſibin, &c̃.

VITA S. CHRISTOPHORI.

Dicitur de genere Canançorum ortus, cuius ſtatûra fuerit xij. cubitorum. Venit gentilis adhuc in ciuitatem Samon,tempore Dagni regis,ſed diuinitus conuerſus,multam hominũ turbam conuertit ad fidem Ieſu Chriſti, quem conſtanter prædicauit, credulumq; populum frequenter tinxit:duxit ad pœnitentiam par meretricum,Niceam & Aquilinam, quas cum nonnullis aulicis Dagnus è uiuis ſuſtulit. Chriſtophorus poſt multas uerborum cum rege pugnas de deo uiuo contra uanos deos,&c̃.exquiſitis tormentis cruciatus, tandem capite truncatus eſt. De tranſitione per mare, & alia quæ pinguntur, nullam ſyllabam legi. *Ex Ruggero Fuld.*

ANNA MARIÆ MATER.

ANna diu uanos ſecum plorauerat uſus
Connubij,ſterilemq; thorum,triſtemq; Hymenæum:
Propterea duplicesq; manus, frontemq; ſupinam
Attollens,humili ſuperos ita uoce precata eſt:
Numina,quæ regitis cœlos,quæ uoluitis aſtra:
Vos penes eſt genus omne boni:uos omnia rerum
Semina ſeruatis: greminum telluris inane eſt,
Et ſine fruge ſolum,niſi ſumat ab æthere uires,
Siue per aſtrorum curſus,radiosq; calentes:
Siue dei ſolo (qui temperat omnia) nutu.
Venimus ad canos, frigeſcentemq; ſenectam,
Et noſtræ ſine prole dies abiere iuuentæ:
Longa infœlicis thalami conſortia fine

Claudimus infauſto:uir pluribus exulat annis,
Conſpectus hominum fugiens:domus orba magiſtro
Fluctuat, amiſſo ceu nauis in æquore clauo.
Currimus in fatum, tacitisq́ recedimus annis:
Mortuaq́ ætatis pars eſt iam maxima noſtræ:
Pallida præteriti ſpacium mors occupat æui:
Quod ſupereſt expectat hyans, iam plena meorum
Terra cadaueribus,conſanguineosq́ ſepulchra
Vix capiunt, ſoli ſteriles ſeruamur in omne
Dedecus,& certè breuis eſt fœlicior æui
Conditio.Primo deus indulſiſſe parenti
Creditur, & fragili bene conſuluiſſe ſenectæ,
Cum uetuit primos iterum decerpere fructus,
Et fruges geſtare,quibus produceret annos.
Nam quod longa dies homini, niſi longa dolorum
Colluuies, longi patientia carceris ætas
Longior,eſt curſus uitæ labyrinthus: in ipſum
Ex utero ingredimur, per limina mortis abimus
Iam capulo inſtamus: nec eſt qui lumina claudat,
Oſſaúe componat tumulo,tepidisq́ ſepulchrum
Fletibus irroret:nobiſcum it tota ſub umbras
Progenies:nec erit noſtris qui marmora ſignet
Nominibus:deſerta domus tabeſcet,& iſtas
Longæui ſudoris opes, quas legimus ambo
Pluribus obſequijs , hæres ignotus habebit,
Nobiſcumq́ cadent noſtri monumenta laboris.
Cernite communes amborum numina curas,
Et ſeruate genus:cernant ſe in ſtirpe parentes,
Et ſua natorum uideant in uultibus ora.
Sint qui nos facie referant,geſtuq́ nepotes.
Progeniemq́ ſuam noſtro de nomine dicant.
Sint qui nos proauos numerent,& ſtemmata longo
Limite deducant,iterataq́ nomina ponant.
Pignora longæuæ concedite numina matri,
Quæ celebres ad ueſtra ferant altaria cultus.
Pinguibus & priſcum donis imitentur Abelem.
Sæpius à uobis hoc exoraſſe precando
Antiquas eſt fama nurus,& ſupplice uoto
Collapſum genus atq́ domos ſeruaſſe cadentes.
Sic alacer Samſon, ſic & formoſus Ioſeph,
Sic puer Iſacus ſatus eſt,& filius Annæ,
Qui primum liquido regem perfudit oliuo.

Talibus

Talibus orabat ſterilis, gemituq́ʒ ſonoro
Crebra dabat longos inter ſuſpiria planctus.
Audijt omnipotens, animumq́ʒ in uota precesq́ʒ
Flexit, & infuſo caluerunt uiſcera fœtu,
Cœpit & humanos paulatim ſumere uultus
Semen, & in noſtram ſenſim tranſire figuram.

ANNA MATER MARIÆ

AMEN.

VITA CAROLI MAGNI, RELIGIOSI Cæſaris.

Ex Plutarcho. CArolo Francorũ regi,cui poſtea ex magnitudine rerum geſtarum Magno fuit cognomen , patrẽ fuiſſe tradunt Pipinũ regẽ,qui primus in Francos (ſicuti quidam ſcriptores memoriæ prodidêre) liberam dominandi poteſtatẽ habuit:cum ſuperiores Francorum reges anguſtis conditionibus ſepti,ea lege uiuerent,ut magis nomine & inani titulo,quàm dignitate regia potirentur. Nam opes ac potentia regni, & omnium rerum adminiſtratio ad præfectos regiæ domus (ſic enim eos uocitabant) communi conſenſu deferebatur. Hi domi militiæꝗ́ ſummam poteſtatẽ habentes , populos pro ſuo arbitratu regebant,de omnibus controuerſÿs decernebant,præmia pœnasꝗ́ conſtituebant . Quibus fiebat, poſthabitis regibus, ÿ ſoli eſſent qui in ſummo honore haberentur:hunc uero magiſtratum, qui apud Francos amplíſſimus habebatur, conſequi non poterant, niſi præcipua nobilitate uiri, & qui regibus eſſent neceſſitudine, aut propinquitate coniuncti. Pipinus igitur hac dignitate, quam ueluti hæreditariam à patribus ſuis acceperat, multis annis egregie functus, maximam ſibi apud omnis generis homines tum famã,tum beneuolentiam cõparauit:quibus poſtea factum eſt, ut cum Franci ac Rom. Pontifex Hildericum regem à dominatione ueluti inutilem ſemouiſſent , hunc potiſſimum deligendum putarent,cui communi ſententia regnum decernerent. Sic igitur Pipinus autoritate Pontificis & Francorum decreto plena dominandi poteſtate ſuſcepta,reliquam deinde uitam publicis pariter ac priuatis rebus egregiam duxit. Regnauit annos quindecim, cuilibet ſuperiorũ regum belli pacisꝗ́ artibus & gloria par. Huic ſucceſſêre ſuperſtites filÿ duo, Carolus,& Carolomannus,æque regno inter ſe partito. Sed nõ multo pòſt defuncto Carolomanno , Franci eam regni partẽ quam ille poſſederat,Carolo fratri detulerunt:Cuius uitam et mores,& res egregie ge-

ſtas

ſtas literis mandare conſtitui, ut memoriam tanti uiri, tamq́ præclarè de noſtra patria meriti, quantum ego poſſem, ab obliuione hominum atq; à ſilentio uindicarem. Primum igitur (ut à rebus geſtis narratio noſtra exordium ſumat) ſatis exploratū habemus, Carolum regem extemplo poſt Pipini obitum aduerſus Aquitanos bellum geſſiſſe. Aquitania pars Galliæ eſt, quæ antiquorū deſcriptione, à Garumna flumine ad Pyrenæos montes, & ad eam partem Oceani, quæ ad Hiſpaniam pertinet, ſpectat, inter occaſum ſolis & ſeptentrionē. Hanc prouinciam Pipinus ſuperato Vaifario duce, poſt longum bellum ditioni ſuæ penè ſubiecerat. Deinde Pipino Vaifarioq́; ſub unum propè tempus defunctis, Hunuldus uir potens, ex eorum morte (ut plerunq; fit) occaſionem nactus, bellum quod antea penè cōfectum uidebatur, renouauerat, iamq́; ferè Aquitaniam totam ad defectionem compulerat. Carolus uero ubi hæc quæ in Aquitania gerebantur, cognouit, nullam moram interponendam ratus, ingenti celeritate exercitu comparato, obuiam Hunuldo progreditur. Primo aduentu conatus illius facile reprimuntur, nec multo poſtea commiſſo prælio, Carolus hoſtem ſuperat, exercitum fundit, fuſum perſequitur, nec prius uictoriæ modum imponit, quàm Hunuldum ex omni Aquitania pulſum, in proximam regionē, quam nunc Vaſconiam uocant, compelleret. Lupus, qui huic prouinciæ dominabatur, propinqui ac familiaris uiri miſericordia motus, Hunuldum ad ſe fugientem comiter hopitaliterq́; accepit. Euenire enim ſolet, ut principum afflictæ fortunæ facile eorum opes ad miſericordiam alliciant, qui ſunt in ſimili dignitate ac potentia conſtituti. Verum Carolus cum non minorem uictoriam in capiendo hoſte, quàm in ſubigenda Aquitania collocatam putaret, traiecto Garumna flumine, ac exercitu propius admoto, legatos ad Lupum miſit, qui dicerent, ut niſi Hunuldum hominem infeſtum nomini Francorum q̄ primum ad ſe adduxerit, ſe eum hoſtis loco habiturum. Lupus his mandatis uehementer commotus, ac ueritus, ne potentiſſimū regem totamq́; belli molem, quam ſuſtinere non potuiſſet, in ſe unum conuerteret, ſalutare ſibi ac gratum Carolo conſilium cepit. Nulla enim interpoſita mora, Hunuldum ſimul & ſeipſum unà cum prouincia Caroli poteſtati permiſit. Sic igitur Carolus in Aquitania compoſitis rebus belloq́; citius omnium opinione confecto, cū uictore exercitu in regnū reuertitur. Poſt Aquitanicum bellum Hadrianus Ro. eccleſiæ pontifex à Deſiderio Longobardorum rege uehementius, q̄ uires ſuæ paterentur, oppreſſus, quum proprijs præſidijs Eccleſiæ ſtatum tueri non poſſet, oratores ad Carolum miſit, qui multis precibus eum rogarent, ut Ro. eccleſiæ in ſummo periculo conſtitutæ opem & auxilium ferret, ac Pipini patris, Caroliq́; Martelli, qui olim in Italia aduerſus hanc nationem egregie pugnauerant, memoriam renouaret. Carolum multæ res hortabantur, quare pontificis defenſionem ſu-

ſcipiendam,& Longobardorum audaciæ quacunque ratione occurrendum putaret. In primis quod nō ignorabat,caput Chriſtianæ fidei rem Romanam eſſe, eique tam graui bello laboranti non ſubuenire, turpe ſimul ac periculoſum eſſe cenſebat.Indignabatur prętcrea,quod barbarę gentes tandiu in Italia regnarent, & à maioribus ſuis ſæpe prælijs uictæ nondum contineri poſſent,quin pontificibus Romanis contra ius faſque ultro bellū inferrent.Quare his rebus,antequam ulterius augerentur Longobardorū uires, quamprimū occurrendū ratus, legatos ad Deſideriū mittit,qui eum hortentur,ut finem iniurijs faciat,ab armiſque diſcedat,ac omnia oppida,quæ aut ui occupata eſſent, aut ſponte ad eum defeciſſent,pontifici Rom.reſtituat.Hæc ſi fecerit,ſibi perpetuam gratiam atque amicitiam cum eo fore polliceātur: Sin uero, quod facturus uidebatur, mandata neglexerit, ei ſuo nomine bellum indicant. Dum legati proficiſcuntur, interim Carolus non ſegnius, quam ſi hoſtes in Gallia eſſent, exercitum parat, nullam proficiſcendi moram facturus, ſi Deſiderium regem perſeuerare in bello cognouerit. Hęc expeditio per omnem Galliam uulgata adeò grata cunctis Francorum populis erat,ut iam palàm uociferaretur,maturandum in Italiam eſſe,toties à ſe uictam Longobardorum gentem uires reſumere, conditiones acceptas negligere, ſemper bella ex bellis ſerere, itaque nunquam quieturam, niſi eorum nomen penitus deleatur. Sic igitur omnium animis in expectationem belli erectis,legati à Deſiderio redeunt, nunciantes omnia ibi hoſtilia eſſe, regem maius quàm ante bellum moliri:& quantum coniectura aſſequi poſſunt,nunquam iniurijs finem facturum,niſi cum ſibi uires & arma ad inferendam iniuriam deſint. Carolus his rebus uehementer cōmotus,maturandū ſibi exiſtimauis, ne antè Rom. pontifex opprimeretur,quàm ei ferre ſubſidiū poſſet. Itaque re frumentaria, cæteriſque ad bellum neceſſarijs quàm celerrime potuit comparatis, magnis itineribus in Italiam contendit. Sed multa huic ſuæ feſtinationi aduerſabantur,montiū altitudo,locorum anguſtię & penè inuij ſaltus,per quos miles onuſtus armis,& impedimenta exercitus ducenda erant. Accedebat,quod Alpium iuga præſidijs hoſtium tenebantur. Miſerat enim Deſiderius,qui occupatis oportunis locis, quantū poſſent Francorum tranſitum prohiberent. Hęc cum ita eſſent, Carolus tamen non ignarus, res præclaras, labores maximos, maxima quoque pericula ſequi, ſuos hortatur, ut quoad locorum anguſtiæ patiantur,ſeruatis ordinibus ire ad hoſtem pergant. Appropinquanti Alpium iugis, nunciatum eſt,hoſtes relictis anguſtijs ſe in planum recepiſſe,ſeu metu perterritos, ſeu quia tutius faciliuſque eſſe arbitrentur,deſcendenti ab Alpibus Carolo cum omnibus copijs confeſtim occurrere. Vix ad Deſiderium perlatum erat, Francorum exercitum poſt paucos dies in Italia fore,cum Carolus ſuperatis iam Alpibus,in agrum Taurinum deſcendit,ubi primum Hannibalem Carthaginenſem alpes tranſgreſſum

greſſum cum omnibus copijs conſtitiſſe tradunt. Eo in loco Carolus paucis diebus refecto milite, cum per exploratores præmiſſos certior factus eſſet, Deſiderium regem prope Vercellas caſtra habere, ac ibi cum ingenti exercitu aduentum expectare, nihil ultra differendum ratus, ex Taurinis mouit, atq; continuatis caſtris in agrum Vercellenſem peruenit. Erat Carolus uirtute militum & rei militaris peritia longe ſuperior, multitudine ac numero hominum à Deſiderio uincebatur. Cum propè in conſpectu exercitus eſſent, facta utrinq; poteſtate pugnandi, prælium cõmiſere. In ea pugna ſuperati Longobardi in fugam uertũtur, magna parte ſuorum amiſſa. Deſiderius poſtq; ſuos paſſim fuſos fugatosq; conſpexit, citato gradu Papiam, quæ caput regni erat, tum paucis militibus petit. Nec ſegnius Carolus, priusq; ſe hoſtes ex terrore fugaq; reciperent, regem perſequutus, in agrum Ticinium exercitum ducit, extemploq; omnibus copijs ad mœnia regiæ urbis admotis, tentat ſi primo impetu capi poſſet. Vbi id parum proceſſit, conſilijq; ab oppugnanda urbe ad obſidendã uerſis, ſub ipſis mœnibus caſtra locat, ſubſidiaq; firma ne qua eruptio fieri poſſit, portis apponit. Cæterum cum ſatis conſtaret Deſiderium regem priusq; deditionem faceret, paratũ eſſe etiam ultima experiri, Carolus parte copiarũ ad obſidionem relicta, ipſe cum reliquo exercitu ad tranſpadanos contendit. Ibi ciuitates permultæ audita fama uirtutum ſuarum, rebusq; proſpere geſtis, certatim ad eum deficiunt. Sed quod in primis ei gratiſſimum fuit, filij Carolomani, qui extemplo poſt mortem patris malo conſilio temeritatem matris ſequuti, ad Deſiderium regem perfugerant, ſponte in ſua caſtra uenerunt, ac ſe ſuaq; omnia poteſtati Caroli permiſerunt: à quo benigne excepti, magnoq; affecti honore, etiam in poſterum filiorum loco habiti ſunt. Poſt hæc Carolum quum ſtudio ſalutandi Pontificem, tum deſiderio uiſendi celeberrimum beati Petri templum, Romam profectum, ac incredibili honore ab Hadriano ſuſceptum, poſt paucos dies ad obſidionem rediſſe comperio. Erat obſidio uehemens, & frumenti cum ſumma caritate inopia, ſedendoq; expugnaturos ſe urbem ſpem Franci habebãt. Oppidani contrario inſeſſis omnibus uijs per quas cõmeatus ex proximis locis ſubuehebantur, diffidebant inopiam diutius ferre poſſe, rem tamen quantum poterant producebant, beneuolentia alij, alij metu Deſiderij regis compulſi. Poſtremo ſpe quoq; non ſolum cibo deficiente, cum famem ulterius tolerare non poſſent, ſexto menſe q; obſideri ſunt cœpti, deditionem faciunt. Capitur Deſiderius unà cum uxore ac liberis, quem ultimum Longobardorum regum in Italia regnaſſe tradunt. Tunc enim ſummo beneficio Caroli Italia ſe primum erexit, quæ antea diutius q; uictricem omnium gentium prouinciam decuit, Barbarorum immanitate oppreſſa iacuerat. Nam poſt ſedem Romani imperij Byzantium translatam, Gotthi primi barbarorum, diuerſis deinde tempo-

ribus Hunni, Vandali, Heruli, poſtremi omnium Longobardi, ueluti in uacuam poſſeſſionem ruentes Italiam inuaſere. Eam gentem tradit fama ab oceano Germaniæq; ultimis oris, unde illis haud dubie origo fuit, nouas quærentem ſedes in proximas regiones tranſiſſe, ac Vandalos, Herulos, Gepidas, aliasq; finitimas gentes, Ibore et Aione ducibus, ſæpe bello ſuperaſſe, mutatisq; frequenter ſedibus, tandem intra Pannonias conſtitiſſe. Inde Albuinus eorum rex, accerſitus ab Narſete eunucho (ut quidam memoriæ prodidêre) cum præter Longobardorum multitudinem uiginti quandoq; Saxonum millia ſpe optimarũ ſedium exciuiſſet, profectus ingentibus peditum equitumq; copijs in Italiam uenit, breuiq; Vicentiam, Veronam, Mediolanum, ac omnis penè citerioris Galliæ urbes partim peſte, partim Gotthorũ cladibus exinanitas, ad deditionem compulit. Papia uero cum tres annos obſidionem tuliſſet, tandem & ipſa fama domita, Bàrbarorum imperio ceſſit. Nec ambigitur, quin idem rex paucis annis totam Italiam ſubegiſſet, ita omnia apud Italos perdita erant, niſi ſexto ſupra triennium menſe poſtq; Italiam ingreſſus eſt, apud Veronam interijſſet, dolo uxoris Roſemundæ necatus. Huic ſucceſſit Dephon inſignis nobilitate uir, Albuino nequaquam uirtute par, ſed crudelitate ac immanitate naturæ longe ſuperior. Eo quoque intra biennium uita functo, Longobardi decem deinde ſequentibus annis nullum ſibi regem creauêre, ſiue ſuperbia proximi regis huic generi dominationis infenſi, ſiue gubernationem ſuorum ducum utiliorem rati, qui iam per omnem Italiam uagantes ita impigre bellum gerebant, ut nunq; eo tempore ſit regia deſiderata poteſtas. Sub his ducibus adeò creuêre Longobardorum opes, ut Hetruria, Flaminia, Piceno, Samnio, alijsq; regionibus ſubactis, omnem Italiam à Brunduſio Tarentoq; uſq; ad Alpes tenerent, præter urbem Romam, quã conſtat in huius gentis poteſtatẽ nullo unquam tempore deueniſſe. Finito decennio, reditum eſt rurſus ad priſtinam cõſuetudinem creandi reges, ſeruatumq; deinde per omne tempus uſq; ad Deſiderium, qui ultimus Longobardorum regum in Italia fuit. Quo debellato (ut ſupra memorauimus) Carolus Magnus grauem eius gentis dominatum quarto & ducenteſimo anno quam regnare inceperant, à ceruicibus Italorum dimouit, ac omnes ciuitates quę ad Deſiderium proximo bello defecerant, recuperatas Pontifici Ro. reſtituit: Beneuentanum quoq; ac Spoletanum agrum adiecit. Quibus meritis Hadrianus pontifex, cum nullum maius grati animi indicium poſſet oſtendere, conuocato frequenti Epiſcoporum cœtu, eximioq; celebrato concilio, multis ac maximis priuilegijs eum ornauit. Carolus confecto Longobardorũ bello, potentiſſimo rege capto, cum alia quoque magni ponderis animo moliretur, nullam moram interponendam putauit, quin in Galliam confeſtim rediret. Saxonicum quippe intermiſſum bellum eum domũ reuocabat,

quod

quod eo biennio anteq̃ Carolus ad liberandum Romanũ pontificem in Italiam ueniret, & inceptũ ſimul, & à præfectis eius per id tempus leniter adminiſtratum comperio. Quo magis adducor ut uirtutem uiri ac animi magnitudinem admirandam putem, quòd poſthabitis ferociſſimis hoſtib. relictoq́; domeſtico bello, rem ſuam neglexerit, ut Italiã eccleſiamq́; Romanã, qua omniũ Chriſtianorũ ſalus continebatᷣ, ab immanitate barbarorũ liberaret. Saxonũ gens longe maxima erat, ac etiam bellicoſiſſima penè Germanorum omnium. Hi falſos colentes deos, cum neq; diuini neq; humani iuris quicq̃ penſi haberent, nihil æque, ac religionẽ noſtram hominesq́; ei deditos oderant. Proximi erant Francis, cum quibus continenter bella gerebant. Sæpe prælijs uicti conditiones acceperant, obſides dederant: ſed nondũ apud Francos erat inuentus, qui domita penitus eorum perfidia, pleniſſimã eſſet uictoriam conſequutus. Hæc palma cum Carolo Magno quaſi diuino numine reſeruata uideretur, nõ ſolum cõſilio principes, ſed paſſim omnes clamorib. agunt, ut aduerſus perpetuos Francorum hoſtes totis uiribus arma ſumantur. Carolus uero tempus ueniſſe ratus, in quo non modo Barbarorum hominum audaciam frangere, ſed etiam eorum regnum, quod multo antè animo agitauerat, funditus euertere poſſit: ingentem exercitum parat, diem dicit, qua die prope ripam fluminis Rheni omnes conueniant. Nunq̃ aliàs maiori alacritate contentioneq́; animorum ſuſcepta à Francis expeditio eſt. Hinc odium gentis, hinc ſpes bene gerendæ rei animum excitat. Sed ſupra omnia, ſtudium auget præſentia regis, cuius ductu auſpicioq́; non modo Saxonum gentem, ſed etiam orbem terrarum, ſi uelit, ſuperare ſe poſſe credebant.

DE S. MARTHA.

Ex Sedulio.

BEthaniç q; ſolum repetens intrarat, ibiq́;
Lazarus occidua tumulatus ſorte iacebat
Iam quarto ſine luce die, clauſusq́; ſepulchri
Marmore, corruptum tabo exhalabat odorem.
Flebant germanæ, flebat populatio præſens,
Flebat & omnipotens, ſed corpore, non deitate,
Exanimesq́; artus illa pro parte dolebat,
Qua moriturus erat, lachrymis implebat amicum,
Maieſtate deum. Quid credere Martha moraris?
Quid'ue Maria gemis? Chriſtum dubitatis an unũ
Poſſit ab infernis hominem reuocare cauernis,
Qui dabit innumeras poſt funera ſurgere turmas?
Ergo ubi clamantis Domini ſonuit tuba dicens;
Lazare perge foras, magno concuſſa pauore

Tartara diſſiliunt, Herebi patuêre receſſus,
Extremuit letale Chaos, mortiſq; profundæ
Lex perit, atq; anima proprias repetente medullas,
Cernitur ante oculos uiuens aſtare cadauer,
Poſtq; ſepulchralem tanquam recreatus honorem,
Ipſe ſibi moriens & poſthumus extat, & hæres.

Ex Romano breuiario. MArtha Chriſti hoſpita, Mariæ & Lazari ſoror, poſt Chriſti aſcenſum ad patrem à Iudæis, in perſequutione Chriſtianorũ cum fratre & ſorore, & Marcilla pediſſequa, & item Maximino, à quo tota domus fuerat baptizata, comprehenditur. Et hi omnes cum alijs compluribus Chriſtianis in naui quadam imponuntur. Quæ nauis uelis, remis, clauoq; ſpoliata, mari cõmittitur, ut omnes ſancti naufragio perirent. Cæterum deo gubernante, Maſſiliam incolumis applicuit. Quo miraculo, & dictorum ſanctorum prædicatione Maſſilienſes primum, deinde uicini populi ad fidẽ Chriſti conuerſi ſunt. Martha igitur cum Maſſiliæ omnium in ſe animos propter eximiam ſanctitatem conuertiſſet, cum multis honeſtiſſimis mulieribus in monaſterio, quod ipſa curauit ędificandum, ſanctiſſime uixit, mortemq; obijt multo ante à ſe præcognitã, & miraculis illuſtratam, quarto Calend. Auguſti.

VINCVLA PETRI.

Ex Aratore. CLauditur obſcuro, ſed non ſine lumine, Petrus
Carcere, nec poſſunt tenebræ caligine furua
Eccleſiæ cælare diem. communc per omnes
Supplicium timor ille facit. cuſtodia Petri
Publica pœna fuit: proprium ſed paſtor ouile
Seruato cuſtode regit, quem ditat honore
Ter dominum confeſſus amor, de nomine petræ
Nomen Petrus habens, æterna uocabula portat,
Fundamenta gerens, nunquam paſſura ruinas.
Expectate tuis, cunctoq; in tempore charus,
Et nobis iam Petre ueni, ſimul omnibus exi,
Quos ſtimulat nunc cura prior. iam nocte profunda
Angelus aſtra ferens ergaſtula candidus intrat
Se comitante die. cœli ueniente miniſtro
Carceris umbra fugit, pulſæ periêre tenebrę
Lucifero radiante nouo. color exulat ater,
Et mutata uident nocturna crepuſcula ſolem,
Cuſtodum uallante manu. inter uincula Petro
Corpore ſomnus erat: ſed cum uigilaret in illo,

Quæ

Quæ neſcit dormire,fides. hoc cantica clamant,
Dormio corde uigil,læti documenta figuræ
Diſcite,qui liquido meruiſtis fonte renaſci,
Et quæ forma manet ſacrato in corpore Petri,
Cernite corde pio, docet hanc uirtutis apertæ
Angelus ipſe uiam, tangens,latus impulit, in qua
Eccleſiæ ſtat parte caput,qua nuncius ortam
Nouerat,inde leuat,lateri ſubnexuit arcæ
Hoſtia ſancta Noē clauſis animalibus, hinc eſt
Diluuio uaſtante ſalus.producitur Eua
Dormitante uiro lateris generata propago
Nomen habens uitæ, ſi nunquam culpa fuiſſet
Sic manſura magis. Chriſtus poſt myſticus Adam
Dignatus dare membra cruci,atq; in carne perempta
Morte premi,qua uita redit noua dona liquoris
Per lateris ſacrauit iter. nunc angelus illa
Petrum parte uocat, mens credat ut omnis in ipſo
Eccleſiæ conſtare decus, teneatq; ſuperno
Aſſertore fidem.quo calciamenta monente
Hi meruère pedes,tetigit quos dextra magiſtri,
Quę totum mundauit aquis.gradientibus illis
Concluſæ ceſſère fores. putat omnia ſomno
Ludificante geri,cui præmia uera parauit
Maieſtas ignara doli. iam ferrea clauſtris
Porta patet, rigidi laxant ſua uincula poſtes,
Gentibus abſcindens duræ feritatis acumen.
Aſpera cuncta domat, ne ianua fixa uetaret
Orbis iter, quò curſus erit.dic gloria rerum,
Ferrea quid mirum, ſi cedunt hoſtia Petro?
Quem deus æthereæ cuſtodem deputat aulæ,
Eccleſiæq; ſuæ faciens retinere cacumen
Infernum ſuperare iubet, mox liber ab hoſte
Diuinum celebrauit opus,quem prima puella
A' tenebris remeare probat. quia gratia Chriſti
Rem dedit eſſe parem uiſus adit ipſe reſurgens
Fœmineos.loquitur redeuntis gloria carnis
Ad ſexum,quem mater habet,patet hinc quoq; uatē
Eccleſiam ſenſiſſe ſuum. quæ gaudia portet
In cunctum diffuſa gregem. quis talia fando
Explicet, aut uerbis attollat pondera rerum?
Maximus ille pauor gelidos qui ſtrinxerat artus,
Lætitiæ menſura fuit.manet omne per æuum

 Pignoris

Pignoris huius apex. & ſyderis obtinet inſtar
Corpore, quod Pętrus ſacrauit, & andelus ore,
His ſolidata fides, his eſt tibi Roma cathenis
Perpetuata ſalus. Harum circundata nexu,
Libera ſemper eris. quid enim non uincula pręſtant,
Quæ tetigit, qui cuncta poteſt abſoluere? cuius
Hæc inuicta manu uel religioſa triumpho
Mœnia nonnullo penitus quatiuntur ab hoſte
Claudit iter bellis, qui portam pandit in aſtris.

STEPHANVS I.

Ex Platina.

STephanus natione Romanus, patre Iulio. Cum iam de imperio Romano actum uideretur, pontifex eligitur, eo potiſſimum tempore, quo Poſthumus in Gallia tyrannidem occupat, cum maximo reipub. emolumento. Nam annis decem ingenti moderatione uſus, pulſis hoſtibus, prouinciam in priſtinam formam redegit. Huic deinde militari tumultu apud Maguntiacũ interfecto, Victorinus ſucceſſit, uir quidem in re militari ſtrenuus: ſed dum nimiæ libidinis eſſet, & aliena matrimonia corrumperet, Agrippinæ occiditur. Stephanus aũt ad ordinandam eccleſiam conuerſus, inſtituit, ne ſacerdotes & leuitæ ueſtibus ſacris alibi, ꝙ in eccleſia, & peragendis ſacris uterentur: ne ſi ſecus facerent, pœnam Balthaſſar regis Babylonis ſubirent; qui uaſa ſacra prophanis manibus attigerat. De rebaptizandis aũt his, qui ad fidem rediſſent, eadẽ ſenſit quę Cornelius pontifex: neq; ullo modo his recõmunicandum eſſe, qui rebaptizarent. Vnde Dionyſius, qui antea hac de re cum Carthaginẽſibus & orientalibus ſenſerat, mutata ſententia, ad Stephanum ſcribens, eum bono eſſe animo iubet, cum eccleſię tam Aſianæ ꝙ Aphricanæ mutata opinione in ſententiam Romanę ſedis iam ueniſſent. Iuuit & eccleſiam Dei illa tempeſtate Malchion eloquentiſſimus Antiochenæ eccleſiæ presbyter. Hic enim contra Paulum Samoſatenum epiſcopum Antiochenum ſcripſit, ꝙ dogma Artemonis inſtaurare conaretur, affirmantis Chriſtum cõmunis naturæ hominem tantummodo fuiſſe, nec ſemper fuiſſe, ſed à Maria ſumpſiſſe principium. Quæ opinio poſtea in Antiocheno Concilio omnium conſenſu improbata eſt. Hac autem de re id idem Malchion grandem epiſtolam nomine ſynodi ad Chriſtifideles ſcripſit. Stephanus autem cum opere & uerbis multos gentiles ad fidem Chriſti conuertiſſet, conquiſitus à Gallieno, ut quidam uolunt: uel ab his, qui ex Deciano edicto Chriſtianos perſequebantur, unà cum pleriſq; ſuorum ad martyrium rapitur. Capite enim mulctatus in Caliſti cœmiterio uia Appia ſepelitur, quarto Nonas Auguſti, cum iam ex ordinibus ſacris bis menſe Decembri

propo-

propoſitis, presbyteros ſex, diaconos quinq́, epiſcopos tres creaſſet. Sedit annis ſeptem, menſibns quinq́, diebus duobus.

SIXTVS II.

Sixtus ſecundus natione Græcus, patria Athenienſis, ex philoſopho Chriſti diſcipulus factus eſt, durante adhuc Deciana & Valeriana perſecutione. Sed non erit à re noſtra alienum, reliquos tyrannos, ut cœpimus, ſparſim ſcribere, quoad uerum principem attigerimus. Nam Victorino in Gallia interempto, Tetricus ſenator, qui tum Aquitaniã gubernabat, abſens à militibus imperator creatur. At uero dum hæc in Gallia agerentur, per Odenatum Perſæ uicti, defenſa Syria, Meſopotamia uſq; ad Cteſiphontẽ recepta eſt. Eaq́; tempeſtate exorta doctrina eſt apud Ptolemaidem, quæ olim Barce uocabatur, Pentapoleos ciuitatem plena blaſphemijs in deum pátrem, & in Chriſtum, quẽ ſummi dei filium eſſe negabat, primogenitumq́; omnis creaturæ, ſimul etiã ſpiritusſancti intellectum auferebant. Hi Sabelliani à Sabellio autore tam peruerſæ ſectæ inuentore uocati ſunt. Quid dicã de ſpurciſſimo Cherinti dogmate? Qui poſt mille annos futuram anaſtaſim, & regnum Chriſti in terris dicebat: unde Chilioſtos à Gręcis uocátus eſt. Is autem quia libidinum & cupiditatum impatiens erat, uoluptates ipſas in promiſſionibus futuri regni ſanctis proponebat, abundantiam ciborum, & mulierũ copiam. Idem ſentiebat & Nepos in partibus Ægypti epiſcopus. In delitijs enim corporis & uoluptatibus omnibus regnaturos in terra ſanctos cum Chriſto dicebat. Hinc Nepotiani tam turpis ſectæ imitatores uocati ſunt. Confutare & extinguere has opiniones Sixtus aliquando meditabatur: uerum accuſatus, ꝙ Chriſti fidem contra imperatorum decreta prædicaret, captus ad Martis templum ducitur, ut aut Marti ſacrificet: aut ſi id facere noluerit, pœnam capitis ſubeat. Euntem ad ſupplicium, Laurentius archidiaconus ita alloquitur: Quo (inquit) progrederis ſine filio páter? Quo ſacerdos optime ſine miniſtro properas? Cui Sixtus: Egó te non deſeró fili, maiora tibi pro fide Chriſti ſuperſunt certamina: poſt triduum me ſequeris ſacerdotem leuita. Interim aũt ſi quid in theſauris habes, id pauperibus diſtribue. Eodem uerò die unà cum Sixto diaconi ſex interficiuntur, Feliciſſimus, Agapitus, Ianuarius, Magnus, Innocentius, Stephanus, ſexto Idus Auguſti: Laurentius uerò triduo pòſt unà cum Claudio ſubdiacono, & Seuero presbytero, & Creſcentio Lectore, & Romano oſtiario uarijs cruciatibus necatur, quarto Idus Auguſti. Exuſtum igni Laurentiũ ferunt. Vincentius uerò, quem Sixti diſcipulum fuiſſe conſtat, in Hiſpaniam profectus, huic martyrio intereſſe non potuit. Sixtus aũt in pontificatu ſuo ſacrorum ordinum poteſtatem bis fecit menſe Decembri,

Ex Platina.

unde & presbyteros quatuor, diaconos ſeptem, epiſcopos duos creauit. Sixti corpus in cœmiterio Caliſti uia Appia ſepelitur. Reliqui uerò martyres iacent in cœmiterio Prætextati in agro Veranio uia Tyburtina. Sedit aũt Sixtus annos duos, menſes decem, dies tres & uiginti.

PASSIO SANCTÆ AFRÆ MATRISQVE eius Hilariæ, & puellarum eius.

APud prouinciam Regenas in ciuitate Auguſta, cum Chriſtianorũ eſſet glorioſa perſecutio, & omnes pro Chriſti nomine uarijs ſupplicijs afflicti, ad ſacrificia traherent̃, contigit Afram quam notã habebat facies publica, ꝙ eſſet lupanaria, à perſequutoribus cõprehendi. Quæ cũ fuiſſet iudici oblata, & interrogaſſet & agnouiſſet iudex, quę eſſet, dixit ei: Sacrifica dijs, quia expedit tibi uiuere, quàm inter tormenta deficere. Afra reſpondit: Sufficiunt peccata mea mihi, quę ignorans Deum geſſi: Hoc autem quod me iubes facere, nunꝗ̃ factura ſum. Gaius iudex dixit: Accedens ad Capitoliũ ſacrifica. Afra reſpõdit: Capitolium meum Chriſtus eſt, quem habeo ante oculos meos: ipſi quotidie crimina mea & peccata mea confiteor: & quia non ſum digna ei ſacrificium offerre, ipſa ego pro nomine eius cupio ſacrificari, ut corpus in quo peccaui, dum pœnas paſſum fuerit, abluatur. Iudex Gaius dixit: Sicut audio meretrix es, ſacrifica, quia aliena es à Deo Chriſtianorum. Afra reſpondit: Dominus noſter Ieſus Chriſtus dixit ſe pro peccatoribus deſcendiſſe de cœlo: Nam & Euangeliũ eius loquitur, quòd meretrix rigauerit pedes eius lachrymis, & indulgentiã acceperit: et meretrices & publicanos nunꝗ̃ deſpexit, quin imò etiam ſecum eos manducare permiſit. Iudex Gaius dixit: Sacrifica, ut diligaris ab amatoribus tuis, & ſicut ſemper dilecta es, habearis, & inferantur tibi pecuniæ multæ ab eis. Afra reſpondit: Pecunias execrabiles iam nunꝗ̃ accipio: Nam & quas habui, expendi, quia non fuerunt de bona conſcientia: nam nolentes accipere aliquantos fratres meos pauperes, etiã precibus exoraui, ut à me dignarentur accipere, & pro peccatis meis exorare. Si ergo quæ habui à me proieci, quomodo poteſt fieri, ut quęram accipere quæ iam quaſi ſordes abieci? Iudex dixit: Iam te Chriſtus dignam non habet, ſine cauſa uis eum deum tuum dicere, qui te ſuam non eſſe cognoſcit: Meretrix enim quæ eſt, dici non poteſt Chriſtiana. Afra reſpondit: Equidẽ Chriſtiana nec dici mereor, nec uocari: ſed miſericordia, quę nõ de merito, ſed ſua pietate iudicat, ipſa me ad hoc nomen admiſit. Gaius dixit: Vnde noſti, quia te admiſit ad hoc nomen? Afra reſpondit: In hoc me cognoſco à facie Dei nõ eſſe proiectam, quia ad glorioſam confeſſionem nominis ſancti permittitur accedere mihi, per quam me credo omnium meorum ſcelerum indulgentiam accepturam. Iudex Gaius

dixit: Hoc fabulę ſunt, magis ſacrifica dijs, per quos ſalutē conſequaris. Afra reſpondit: Salus mea Chriſtus eſt, qui pendēs in cruce latroni confitenti bona paradiſi repromiſit. Iudex Gaius dixit: Sacrifica dijs, ne te in conſpectu amatorū tuorū qui tecum turpiter uixerunt catomis cędi iubeam. Afra dixit: Confuſio nulla eſt mihi niſi de peccatis meis. Iudex dixit: Porrò iamiam ſacrifica, quoniā iniuria eſt mihi tot horis tecū loqui, certe ſi nolueris, occideris. Afra dixit: Hoc eſt quod opto, ſi tamen merear per hanc confeſſionem digna effici requiem inuenire. Iudex Gaius dixit: Sacrifica, nam torqueri te faciam, & pòſt uiuam incendi. Afra reſpondit: Corpus meū quod peccauit accipiat diuerſa tormēta, animam meam ſacrificijs dæmoniorum non conquinabo. Tunc Iudex nequiſſimus dictauit ſententiam, dicens: Afram publicam meretricem, quæ ſe Chriſtianam profeſſa eſt, & ſi noluit ſacrificijs participari, uiuam præcipimus incendi: ſtatimq́ue rapta à miniſtris ducta eſt in inſulam fluuij qui dicitur Licus, ibiq́ue eam ſpoliantes ad ſtipidem ligauerunt. At illa eleuans occulos ad cœlum orabat cum lachrymis, dicens: Domine Deus omnipotens Ieſu Chriſte qui non iuſtos ueniſti uocare, ſed peccatores ad pœnitentiam: cuius promiſſio uera & manifeſta eſt, qui dignatus es dicere: Qua hora conuerſus fuerit peccator in ſuis iniquitatibus, eadem hora non te memoraturū peccatum eius, accipe hac hora paſſionis meæ pœnitentiam, & per hunc ignem temporalem, qui corpori meo paratus eſt, ab illo igne æterno me libera, qui & animā ſimul & corpus exurit. Et his dictis expleta circundata ſarmentis igne ſubpoſito uox audiatur, dicens: Gratias ago tibi Domine Ieſu Chriſte, qui me dignatus es hoſtiam haberi pro nomine tuo, qui pro toto mundo ſolus hoſtia oblatus es in cruce, iuſtus pro iniuſtis, bonus pro malis, benedictus pro maledictis, dulcis pro amaris, mundus à peccato pro peccatoribus uniuerſis: tibi offero ſacrificiū meum, qui cum patre tuo & ſpiritu ſancto uiuis & regnas in ſæcula ſęculorum, Amen. Et hęc dicens emiſit ſpiritum. Stabant autem iuxta ripam fluminis, Digna & Eunomia & Eutropia, quæ fuerunt ancillæ eius, & ſimul fuerant in peccato, ſimulq́ue à ſancto Narciſſo Epiſcopo baptizatæ, quæ deſcendentes de barca ut eas ibi traſmitterent. Cumq́ue eas tranſtuliſſent, inuenerunt Afræ corpus integrum. Puer autem qui cum ipſis erat tranſnatauit, & nunciauit matri eius. Et uenit in nocte cum ſacerdotibus Dei, & tulit corpus eius & poſuit illud in ſecundo miliario à ciuitate Auguſta in memoriā quam ſibi ſuisq́ue conſtruxerat. Nunciatum eſt autem iudici Gaio, & miſit ibi ad ipſam memoriam, dicens: Ite & tenete eas, & ſi conſenſerint uobis ad ſacrificandum, cum honore eas ad me reducite, ut remunerē illas cenſu digniſſimo. Si uero uideritis eas animo pertinaci obſiſtere, & nulla ratione ad ſacrificandum præbere conſenſum, implete momoriā gremijs, & claudite ſuper eas ipſam memoriam, & ita demum ignem ſupponite,

& nulla

& nulla ex his éuadat uiua. Euntes autem milites prius blando ſermone eas prouocabant. At ubi uiderunt omnes ſimul contemnere ſacrificia, repleuerunt memoriam ſarmentis & feno & ſiccis ſpinis, & clauſerunt ſuper eas, & ſuppoſito igne abierũt. Sic factum eſt, ut in eodem die quo ſepulta eſt Afra, ſimul etiam mater eius Hilaria & famulæ eius ſecundum carnem, ſed iam ſorores in Chriſto, Digna, Eunomia & Eutropia ſimul martyrij coronam acciperent, & quæ ſimul conuerſæ fuerant à diabolo ſimul nuanimes ad Chriſtum Ieſum, cui crediderunt, cum palma martyrij peruenirent: qui regnat cum Patre & Spiritu ſancto in ſæcula ſæculorum, Amen. Eodem die paſſi ſunt etiam non longe ab urbe Roma Cyriacus, Largus, Smaragdus, Memnia, Iulia, & multi alij pro nomine Chriſti decollati ſunt.

PASSIO S. CYRIACI ET SOciorum eius.

TEmpore, quo Maximianus Auguſtus rediens à partibus Aphricæ ad urbẽ Romam, uolens placere Diocletiano Auguſto ut in nomine eius thermas ſoli ędificaret, cœpit inuidia Chriſtianorum omnes milites, ſiue Romanos, ad afflictionem laboris compellere, & per uaria loca alios ad lapides, alios ad harenam fodiendam damnauit. In ipſo tempore erat uir Chriſtianus nomine Traſon, uir potens & facultatibus locuples, & uita fidelis. Hic cum uidiſſet affligi Chriſtianos ad fatigationem & laborem, cœpit de ſua facultate ſanctis martyribus alimoniam & uictum miniſtrare per uiros Chriſtianos, Siſinnium, Griacum, Smaragdum, & Largum. Hoc audiens beatus Marcellus urbis Romæ epiſcopus, gaudio repletus eſt magno de eleemoſyna, quam Traſo ſanctis miniſtrabat, & rogans ad ſe uenire ſanctos uiros Chriſtianos, & ſeruos domini noſtri Ieſu Chriſti, Cyriacum, Siſinnium, Smaragdum, & Largum: inquiſiuit ab eis, & notum fecerũt ei, quomodo Traſon ſanctis dei uictualia miniſtrabat. Tunc gaudio repletus, ducens conſilium, conſecrauit Cyriacum & Siſinnium diaconos eccleſiæ Romanę. Factum eſt, ut una nocte, dum deferrent humeris ſuis uictum, quẽ Traſon miniſtrabat, tenti ſunt à militibus paganis, & perducti ſunt ad tribunum Expurium, ſuſcipiens eos tribunus, retrudit in cuſtodiam publicam. Poſt diem tertium nunciauit Maximiano Auguſto. Hoc cum audiſſet Maximianus, iuſſit ut cum cuſtodia ipſi foderent harenam, & humeris ſuis portarent uſq; ad locum, ubi thermæ ædificabãtur. Erat uir ſenex inter eos, nomine Saturninus, qui iam in ſenectute maceratus fuerat, hunc cœperũt ad portandum adiuuare. Hoc cum uidiſſent cuſtodes fieri, quia Siſinnius & Cyriacus diacones & ſuas ſarcinas & alienas cum adiutorio Chriſti portarent, mirati ſunt, & nunciauerunt tribuno Expurio: tunc tribunus nunciauit Maximiano Auguſto, dicens:

dicens,ꝙ cum hymnis & laudibus dei,et omni ueneratione Chriſto glo
riā redderent.Eodem tempore miſit Maximianus Auguſtus, & iuſſit,ſi
bi Siſinnium præſentari.Cui cum præſentatus fuiſſet,dixit ad eum Ma-
ximianus: Quis uocaris? Reſpondit: Ego peccator Siſinnius ſeruus ſer-
uorum domini noſtri Ieſu Chriſti. Maximianus Auguſtus dixit: Quæ
carmina ſunt uobis?Reſpondit Siſinnius diaconus,dicens:Si cognoſce-
res quæ ſunt carmina fideliū,ſcires utiq; creatorē tuum. Reſpondit Ma
ximianus Auguſtus:Et quis eſt creator,nō inuictus Hercules? Reſpon-
dit Siſinnius diaconus: Nobis turpe eſt uel nominare uel audire eum.
Maximianus dixit:Vnum ex duob.tibi eligere feſtina: aut ſacrifica deo
Herculi,aut carnes tuas igni cremabo. Siſinnius diaconus dixit: Et ego
quidem ſemper optaui:ueruntamen ſi meritus fuerim,ut coronā deſide
ratam accipiam. Iratus Maximianus Auguſtus, tradidit eum Lauditio
præfecto. Tunc Lauditius præfectus retrudit eum in cuſtodiā Mamur-
tini, & fuit ibi in cuſtodia diebus decem & octo. His diebus tranſactis,
iuſſit Lauditius præfectus aſpectibus ſuis Siſinnium præſentari. Qui cū
præſentatus fuiſſet ab Aproniano Cōmentarienſe, ſubito lux de cœlo
facta eſt,& uox de luce exijt,dicens: Venite benedicti patris mei, perci-
pite regnū,quod uobis paratū eſt à conſtitutione mundi. Tunc Apro-
nianus tremefactus, cecidit ad pedes Siſinnij diaconi dicens ei: Adiuro
te per Chriſtum, quem confiteris, ne tardes me baptizare, & facias me
tecum pertingere ad coronam. Eadem hora allata eſt aqua, & catechi-
zauit eum,& benedixit frontem,& depoſuit eum nudum in peluim,&
dixit ei: Credis in Deum patrem,& filium, & ſpiritumſanctum? Et ille
reſpondit:Credo.Et dixit Siſinnus diaconns: Illuminet te Chriſtus. Et
eleuauit eum de pelui, & deduxit eum ad ſanctū Marcellum epiſcopū,
quē chriſmate conſecrauit,& altare conſecrauit, & participati ſunt om-
nes corpus et ſanguinē domini noſtri Ieſu Chriſti.Eodem die poſt meri
diem iuſſit ſibi Lauditius præſentari Siſinnium diaconum: ueniens cum
Siſinnio diacono Apronianus Cōmentarienſis iam baptizatus, cœpit
clamās dicere:Quid uos coartat diabolus,in dei ſeruos tanta mala exer-
cere?Tunc præfectus dixit ad Aproniamū Cōmentarienſem: Quomo-
do te uideo & tu Chriſtianus effectus es. Reſpondit Apronianus: Vę
mihi infelici,quia perdidi dies meos.Reſpondit præfectus: Verè modo
perdes dies tuos:& iuſſit eum capitalem ſententiam ſubire,dicens:Si hic
extinctus non fueris,multi peribunt.Eodem tempore ductus in uia Sa-
laria miliario ſecundo,capite truncatus eſt, ſub die quarto Nonarū Fe-
bruarium. Tunc iuſſit retrudi in cuſtodia ſenem Saturninum, & Siſin-
nium diaconum,dicens: Si non immolauerint dijs diuerſis, eos pœnis
interficiam. Tunc Saturninus ſenex cum eſſet in cuſtodia unà cum Si-
ſinnio diacono,ueniebant ad eos multi gentiles, & baptizabantur cum
omni fiducia. Audiens hoc Lauditius præfectus,iuſſit ſibi tribunal prę-
 parari

parari in urbe. Et poſt dies xlīj. miſit & exhibuit Saturninum & Siſinnium diaconum, et uincti cathenis adducti ſunt nudis pedibus in cōſpectu Lauditīj præfecti. Quibus dixit Lauditius: Quid eſt? Depoſuiſtis uanam ſuperſtitionē, & adoratis deos, quos imperatores adorant? Reſpondit Siſinnius diaconus: Nos peccatores adoramus dominū Ieſum Chriſtum Dei filium: nam dęmonibus & lapidibus nunquam humiliamur. Lauditius dixit: Deferatur Tripoda, & thurificent maieſtatibus. Saturninus dixit: Conterat dominus deos gentium. Et continuo ſoluta eſt tripoda ærea, uelut lutū. Tunc uidentes duo milites, Papias & Maurus, cœperunt clamare & dicere: Verè Deus eſt & dominus Ieſus Chriſtus, quem colunt Siſinnius et Saturninus. Iratus itaq; Lauditius, iuſſit eos in eculeo leuari. Et cum traherentur neruis fuſtibus et ſcorpionibus cæſi ſunt. Illi aūt clamabant dicentes: Gloria tibi domine Ieſu Chriſte, quia meruimus ſocīj fieri ſeruorum tuorū. Tunc Papias & Maurus clamabant dicentes: Vt quid uos coartat diabolus, in ſeruos Dei iſta exercere? Iratus Lauditius, iuſſit, ut cum lapidibus os eorum contunderetur, & retrudi in carcerem: Saturnino uerò et Siſinnio flammas ad latera poni. Illi aūt pendentes in eculeo uultu alacri gratias deo agebant. Eodem die dedit eis capitalem ſubire ſententiā. Et depoſiti de eculeo, ducti ſunt uia Numentana miliario ſecundo, & capite ſunt truncati. Eorum corpora collegit Traſon cum Ioanne presbytero, & ſepeliuit in prędio ſuo uia Salaria, ſub die quarto Calendarū Decembrium. Tunc dixit Lauditius ad Papiam & Maurum: Nunc cognoui, ꝙ & uos Chriſtiani ſitis. Papias dixit: Verè Chriſtiani. Dicit ad eos Landitius: Deponite & abſoluite uanam fallaciam, & adorate deos, quos principes adorant. Reſpondit Maurus, & dixit: Adorent eos, qui deſperauerūt de animabus ſuis, ut in æternum pereant. Lauditius præfectus dixit: Modo uos deſperatis de animabus ueſtris, ſi non ſacrificaueritis dījs immortalibus: audite, & facite, & uiuite. Reſpondit Papias: Sacrifica tu, & uiues in tormentis æternalibus. Tunc iuſſit eos ſterni in terram, & fuſtibus cedi. Et dum diu cederentur, nulla uox ex eis audita eſt, niſi tantum: Chriſte adiuua nos ſeruos tuos. Tunc iuſſit eos leuari de terra, & plumbatis cædi, Et dum diu cederentur, emiſerunt ſpiritum. Quorum corpora collegit noctu Ioannes presbyter, et ſepeliuit in uia Numentana, ſub die quarto Calendarum Februariū, ad nimphas beati Petri, ubi baptizabat. Poſt multos dies narrauit omnia præfectus Lauditius Auguſtis Diocletiano & Maximiano de militibus et de ſanctis, quos interfecerat. Et gauiſi ſunt Diocletianus et Maximianus Auguſti. Poſt paucos dies nunciatū eſt Diocletiano Auguſto, ꝙ filia eius Arthemia à dæmonio uexaretur, unde grandi afflictione contriſtatus eſt, & pręſenti die noluit comedere cibū. Et dum multo tempore in cuſtodia eſſet beatus Cyriacus & iam de eo obliuio eſſet facta, multi Chriſtiani pergebant ad eum in cuſtodiam,

diam,& cęci illuminabantur, & infirmi ſalui fiebant à languoribus ſuis. Cœpit autem urgeri Arthemia filia Diocletiani à dæmonio. Hoc cum nunciatum fuiſſet Diocletiano Auguſto,intrauit ad eam in cubiculum, & ecce ipſe dæmon cœpit clamare per Arthemiam præſente Diocletiano,dicens: Niſi uenerit Cyriacus diaconus, non exeo. Miſit Diocletianus ad eum in cuſtodiam, ubi erat clauſus & conſtrictus cum Largo & Smaragdo,& exijt de cuſtodia.Et cum præſentatus fuiſſet Diocletiano Auguſto,cœpit rogare eum,ut intraret ad filiã eius. Et dum introijſſet ad eam Cyriacus, dixit: In nomine domini noſtri Ieſu Chriſti præcipio tibi,ut exeas ab ea.Dæmon reſpondit per os Arthemiæ: Si uis,ut exeã, da mihi uas,ubi ingrediar. Dicit ei Cyriacus:Si potes, ecce corpus meũ ingredere.Reſpondit diabolus per os Arthemiæ:In uas tuũ nõ poſſum introire, quia undiq; clauſum & ſignatum eſt.Dicit ei Cyriacus: In nomine domini noſtri Ieſu Chriſti exi, ut fiat uas mundũ, ad ſuperueniendum ſpirituiſancto.Et dixit ad Arthemiam:Filia crede in deum patrem omnipotentem,& in Ieſum Chriſtum filium eius unicum dominum noſtrum.Tunc dæmon exclamauit, dicens: O Cyriace, ſi hinc me eijcis, in Perſidam te faciam uenire.Dicit ei Cyriacus: In nomine domini noſtri Ieſu Chriſti exi. Tunc clamauit dæmon per os Arthemiæ: Per ipſum, inquiens,nomen exeo,quia uideo de longe dominum,quem tu prædicas Cyriace.Tunc tenens manum eius beatus Largus & Smaragdus leuauerunt eam. Alia autem die ſecundum conſuetudinem catechizauit eam,& allata aqua,benedixit ſanctus Cyriacus,& baptizauit eam præſente matre ſua Serena auguſta. Ab eodem die dicebat Serena filiæ ſuę, ut fideliter amaret religionem Chriſtianam.Poſt menſes uerò decem & duos annos explicata fabrica thermarum,cum gloria cœpit Diocletianus Auguſtus habere Cyriacum diaconum bene,& donauit illi domũ, & hoc præcepit, ut ſecurus uiueret in urbe Roma, faciente hoc Serena Auguſta uxore Diocletiani. Poſt paucum uerò tempus uenit legatio à rege Perſarum ad Diocletianum Auguſtum, ut Cyriacum diaconũ ad ſe dirigeret,quia filia eius à dęmonio uexaretur.Tunc Diocletianus Auguſtus uidens tantam ſupplicationem regis Saporis Perſarum, præcepit Serenæ uxori ſuæ, & rogauit ad ſe uenire Cyriacum diaconũ. Cum ueniſſet Cyriacus ad Serenam Auguſtam,dixit ei Auguſta legationem Saporis regis Perſarum, ſicut dixerat ei Diocletianus Auguſtus maritus ſuus. Tunc dixit Cyriacus diaconus: Cum auxilio domini mei Ieſu Chriſti ſaluatoris uadam ſecurus. Eodem tempore Serena Auguſta Chriſtianiſſima dedit omne uehiculum & neceſſaria, quæ opus fuerant in naui,& cum Largo & Smaragdo perrexit uſq; ad Perſidam partem Cyriacus. Milites uero cum uehiculis ibant. Beatus autẽ Cyriacus cum baculo ſuo prius perueniebat ad manſionem,uſque dum perueniret ad regem Perſarum,nomine Saporem. Et cum præſentati fuiſſent Cyria-

cus diaconus, & Largus, & Smaragdus, dixit ad eos rex: Quis ex uobis dicitur Cyriacus diaconus? Et cognouit quis eſſet Cyriacus diaconus. Tunc rex Sapor adorauit ſanctum Cyriacum, rogans ut introiret in cubiculum ad filiam eius nomine Iobiam. Eadem hora exclamauit diabolus ex ore puellæ, & dixit ad Cyriacum: Quid eſt Cyriace? Reſpondit Cyriacus: In nomine domini mei Ieſu Chriſti præcipio tibi immūde ſpiritus exi, et iam non reuertaris ad eam. Reſpondit diabolus: Fatigatus es? Cyriacus reſpondit: Ego exiui in nomine domini mei Ieſu Chriſti, cuius auxilio gubernatus ſum, & gubernor, non fatigatus ſum, ſed confortatus. Dicit ei diabolus: Tamen ego te perduxi ad quod uolui. Cyriacus diaconus cum uidiſſet puellam fatigari, proiecit ſe in pauimentū, orans & flens dicens: Imperat tibi dominus meus Ieſus Chriſtus, quem confeſſus es, ut exeas. Reſpondit diabolus: Da mihi uas, ubi ingrediar. Sanctus Cyriacus diaconus dixit: Dominus Ieſus Chriſtus Deus de Deo, ipſe tibi imperat, ut exeas. Tunc ululatu magno & clamore exſpumans clamauit in aëre ipſe diabolus, dicens: O nomen terribile, quod me coartat exire. Ab eadem hora ſalua facta eſt Iobia. Tunc beatus Cyriacus dixit ei: Crede in filium dei, & ſemper ſana eris. Reſpondit Iobia: Ego credo in dominum Ieſum Chriſtum, quem prædicas. Et fecit eam catechumenā more ſolito, & catechizauit eam. Et allata aqua depoſuit eam nudam in concham argenteam, & benedixit aquam, et dixit ei: Iobia credis in patrem, & filium, & ſpiritum ſanctum? Reſpondit Iobia: Credo. Et dixit ei, Carnis reſurrectionem? Et reſpondit: Credo. Et leuata à concha, cœpit dicere Iobia: Vere dominus Ieſus Chriſtus, quem prædicat beatus Cyriacus, ipſe eſt Deus. Eadem hora omnes adfines eius baptizati ſunt, & ipſe rex baptizatus eſt, & alij promiſcui ſexus numero quadringenti uiginti baptizati ſunt. Eodem tempore multa dona & pecunias obtulit rex beato Cyriaco. Cui ſanctus Cyriacus dixit: Nos graciam Domini noſtri Ieſu Chriſti precio non offerimus, ſed fide æſtimamus. Et nihil accepit, ſed tantum pane & aqua cum Largo & Smaragdo uſus eſt. Poſt dies quadraginta duos aſcendens nauim cum commendationibus Epiſtolarum reuerſus eſt Romam. Quem cum grandi honore ſuſcepit Diocletianus Auguſtus cum uxore & filia ſua, & cœpit habitare cū Largo & Smaragdo in domo, quam ei donauerat Diocletianus, iuxta thermas Diocletianas. Poſt menſes duos ambulauit Diocletianus Auguſtus ad Dalmatias, ibiq́ꝫ egritudine fatigatus, fecit teſtamentum, cohæredes faciens filios ſuos, & mortuus eſt. Hoc audiens Maximianus filius eius Auguſtus, præcepit, ut ubicunqꝫ Chriſtiani inuenti fuiſſent, punirentur, & zelo ductus propter ſororem ſuam Arthemiā, miſit & tenuit Cyriacum diaconum & miſit eum in cuſtodiam, & hoc percepit, ut in die proceſſionis ſuæ ad exemplum Chriſtianorum Cyriacus nudus catenis obligatus ante redam ſuam traheretur.

tur. Vno autem tempore ueniens in die proceſſionis ſuæ Marcellus Epiſcopus, obtulit ſe Maximiano Auguſto, dicens ei: Pietati tuæ ſuggero ſeruos Dei, qui orant pro regno tuo, quare trucidas? Tunc iratus Maximianus Auguſtus pręcepit, ut cum fuſtibus cederētur, & iuſſit Carpaſio uicario, dicens: Audi Carpaſi, Cyriacum ſacrilegum, qui carminibus magicis & incantationibus ſuadet hominibus Chriſtum confiteri, diuerſis pœnis afflige, ſi non libamina dijs obtulerit. Eodem tempore Carpaſius uicarius mittens ad cuſtodiam adduxit Cyriacum diaconum, Largum & Smaragdum, & Creſcentianum, & iuſſit eos inter lude præſentari. Quibus dixit: Quare non obauditis præceptis principum, ut offeratis libamina dijs immortalibus? Reſpondit Cyriacus cũ Largo, Smaragdo & Creſcentiano: Nos ipſos domino Ieſu Chriſto offerimus. Carpaſius uicarius dixit: Facite quod uobis iubetur: Senecta tua alba facta eſt Cyriace, ſed modo eam iuuenem facio. Et iuſſit picem reliquari, & cum reliquata fuiſſet pix, præcepit ut in capite beati Cyriaci diaconi funderetur. Cœpitq́; clamare beatus Cyriacus diaconus & dicere: Gloria tibi Domine, qui nos ſeruos tuos dignatus es portas regni cœleſtis intrare. Dicitq́; alijs Carpaſius: Sacrificabitis, aut peribitis ſicut perfidus Cyriacus. Dixerunt: Nos peccatores Domino Ieſu Chriſto noſipſos ſacrificium offerimus. Tunc Carpaſius uicarius adduxit in conſpectu ſuo eculeum, & iuſſit ſuſpendi Creſcentianum & fuſtibus cedi in conſpectu Cyriaci, Largi & Smaragdi. Cumq́; diu adtraheretur neruis & fuſtibus cederetur, & unguibus raderetur, uoce magna clamabat, dicens: Gloria tibi Domine Ieſu Chriſte, qui nos ad gratiam tuam uocare dignatus es. Carpaſius dixit: Date flammas ad latera eius. Et cum diu incendio conſtrictus ureretur, emiſit ſpiritum. Cuius corpus iuſſit iactari ante cliuum Vrſi in platea ante templũ palatij. Ipſa nocte uenit Ioannes presbyter & collegit corpus eius, & ſepeliuit in cœmiterio Priſcillæ in arenario uia Salaria ſub die octaua calendarum Decemb. Poſt mortem Creſcentiani retrudit in cuſtodiam, Cyriacum, Largum & Smaragdum. Poſt dies quatuor reſedit in eodem loco inter lude, & præcepit ſibi præſentari Cyriacum diaconum, cui ſic dixit: Quare dies ſenectutis tuæ cum tormentis deducis ad inferos? Reſpondit Cyriacus diaconus: Ego ſemper hoc optaui. Dicit ei Carpaſius: Sacrifica dijs immortalibus & uiues. Cyriacus reſpondit: Sacrificent eis, qui non cognouerunt Dominum Ieſum Chriſtum creatorem ſuum. Tunc iuſſit eum in cataſta extendi & attrahi neruis, & fuſtibus cedi. Cyriacus autem clamabat dicẽs: Miſerere mihi peccatori Domine Ieſu Chriſte. Eodem die nunciauit Carpaſius uicarius Maximiano Auguſto omnia quæ exercuerat in ſanctos Dei. Tunc iratus Maximianus Auguſtus, iuſſit omnes uinctos qui erant in cuſtodia unà cum Cyriaco capite truncari. Et data ſententia ducti ſunt cum Cyriaco diacono promiſcui ſexus numero uiginti, & decol

ſati ſunt uia Salaria intra thermas Saluſtij foris muros. Quorũ corpo-ra collegit noctu Ioannes presbyter, & ſepeliuit illos in eadem uia. Sanctum uero Cyriacum collegit & cõmendauit ſub die xvij. cal. Aprilis. Ipſo tempore Maximianus interfecit ſororem ſuam Arthemiam. Poſt dies octo ueniens beatus Marcellus Epiſcopus cum Lucina matrona Chriſtianiſſima, cõdiuit corpora ſanctorum cum aromatibus & linteaminibus, & impoſuit nocte in Pauone cũ eunuchis ſuis, & ſuſtulit, ubi commendati fuerant, translata ſunt corpora cum ſancto Cyriaco in prędium eius uia Oſtienſi, miliario ab urbe Roma ſeptimo, ubi requieſcũt in lapideis ſarcofagis, quos manu ſua recondiuit beata Lucina, in pace, ſeptimo die menſis Auguſti. Eodem tempore beata Lucina fecit donationem de facultatibus ſuis omnibus eccleſijs. Hoc audiens Maximianus Auguſtus, proſcriptione eam damnauit. Beata autem Lucina rogauit Secundum Marcellum Epiſcopũ, ut domum eius eccleſiam conſecraret: quod cum omni deuotione fecit beatus Marcellus Epiſcopus. Ac ubi frequenter in eadem domo Miſſas celebraſſet in media ciuitate uia lata: Audiens hoc Maximianus Auguſtus iratus miſit in eandem eccleſiã, & fecit præceptione ſua, ut in eadem eccleſia plancæ exſternerentur ad animalia ſtabuli publici, & eundem Marcellum Epiſcopum ad ſeruitium animalium deputauit cum cuſtodia publica, ubi etiam poſt multos annos ſeruiẽdo emiſit ſpiritum ſub die xvij. cal. Februarij. Cuius corpus rapuit Ioannes presbyter nocte cum beata Lucina, & condiuit eum aromatibus, & ſepeliuit in cœmiterio Priſcillæ uia Salaria, nõ longe ab urbe Roma, miliario tertio, & requieuit in pace. Eodem tempore præcepit Maximianus Auguſtus ad ſe uenire Carpaſiũ uicarium, & interrogauit eum de diſcuſſione & nece ſanctorũ. Et dum uidiſſet placatũ ſibi Maximianũ, petijt ab eo domũ beati Cyriaci ſui: confeſtim donauit domũ beati Cyriaci diaconi. Et dum introiſſet in eandem domum, quã donauerat beato Cyriaco diacono Diocletianus auguſtus, inuenit locũ ubi ſanctus Cyriacus fontẽ ædificauit, quẽ cõſecrauit ſanctus Marcellus Epiſcopus, ubi frequenter baptizabat ſanctus Cyriacus uenientes ad fidẽ. Tunc Carpaſius uicarius paganus crudeliſſimus ingreſſus eſt in eandem domũ, dum introiſſet & inueniſſet baptiſteriũ, fecit in eodem loco balneũ, quaſi ad deridendam legem Chriſtianam, ubi frequenter lupanaribus & ſcenicis lauacra exhibebat, turpi lucro gaudens in loco ſanctificato. Et dum frequẽter iſta fierent, & epulæ cum ſceleratis, quadam die dum lauaſſent & exhiberent epulas, exeunte Carpaſio de balneo cum multis ſceleratis, decem & nouem cum Carpaſio uicario ſubito ceciderunt, & mortui ſunt. Ab eodẽ die clauſerunt balneũ, & factus eſt timor magnus in eadem religione uſq; in hodiernũ diem: Deo gratias. Sanctorũ uero corpora ſunt ſepulta, hoc eſt, Cyriaci, Largi & Smaragdi, Creſcentiani, Memmiæ & Iulianę, uia Oſtienſi, miliario ab urbe Roma plus

minus

minus octauo,ubi orationes eorum floret, nunc & ſemper,& quouſq; iſte mundus ſteterit,regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto; cui eſt honor & gloria in ſæcula ſæculorum, Amen.

S. LAVRENTIVS MARTYR.

Diuus Auguſtinus ſup. Ioannē tract. xxvij. Sed quid eſt quod ait: Qui manet in me,& ego in illo,quid niſi quod martyres audiebant: Qui perſeuerauerit uſq; in finem, hic ſaluus erit? Quomodo manſit in illo S. Laurentius, cuius hodie feſtum celebramus? Manſit uſq; ad tentationem: Manſit uſq; ad tyrannicam interrogationem: Manſit uſq; ad acerrimam comminationem: Manſit uſque ad peremptionem: Parum eſt, uſq; ad immanem excrutiationem manſit. Non occiſus eſt cito, ſed cruciatus eſt in igne. Diu uiuere permiſſus eſt, imò non uiuere permiſſus eſt, ſed tarde mori compulſus eſt. In illa ergo longa morte, in illis tormentis, quæ bene manducauerat & biberat:tanq; illa eſca ſaginatus,et illo calice inebriatus,tormenta non ſenſit. Ibi enim erat, qui dixit: Spiritus eſt, qui uiuificat: Caro enim ardebat, ſed ſpiritus animum uegetabat. Non ceſſit, ſed in regnum ſucceſſit. Dixerat autem illi Syxtus martyr ſanctus,cuius diem quinto ab hinc retrò die celebrauimus: Noli mœrere fili. Epiſcopus enim erat ille,iſte diaconus: Noli mœrere, inquit, ſequeris me poſt triduum. Triduum autem dixit medium inter diem paſſionis S. Syxti & diem hodiernum paſſionis S. Laurentij: Triduum eſt medium. O ſolatium. Non ait, Noli mœrere fili,deſinet perſecutio,& ſaluus eris,ſed noli mœrere,quò ego præcedo,tu ſequeris: Nec conſecutio tua differtur, Triduum medium erit, & mecum eris. Accepit oraculum, uicit diabolum, peruenit ad triumphum. Hæc S. Auguſt. Maximus Taurenſis de S. Laurentio ſanè multa ſcripſit, & eadem digna lectu, quæ animus erat in hoc quoque uolumen inſerere, niſi ueriti fuiſſemus prolixitatis tædio lectorem affectum iri. Quę uerò D. Ambroſius de S. Laurentio commemorat,non potui non ſubnectere: Huic muneri proficere debuit aurum Redemptoris, ut redimeret periclitantes. Agnoſco infuſum auro ſanguinem Chriſti non ſolum irrutilaſſe, uerumetiam diuinæ operationis impreſſiſſe uirtutem redemptionis munere. Tale aurum S. martyr Laurentius Domino reſeruauit,à quo cum quærerētur theſauri Eccleſiæ,promiſit ſe demonſtraturum. Sequenti die pauperes adduxit: Interrogatus, ubi eſſent theſauri quos promiſerat,oſtendit pauperes, dicens: Hi ſunt theſauri Eccleſiæ. Et uere theſauri, in quibus Chriſtus eſt, in quibus Chriſti fides eſt. Deniq; Apoſtolus ait: Habemus theſaurum iſtum in uaſis fictilibus. Quos meliores theſauros habet Chriſtus, quàm eos in quibus ſe eſſe dixit? Sic enim ſcriptum eſt: Eſuriui, & dediſtis mihi manducare, &c. Et

infrà:

infrà: Quod enim uni eorum feciſtis, mihi feciſtis. Quos meliores Ieſus habet theſauros, q̃ eos in quibus amat uideri? Hos theſauros demonſtrauit Laurentius, & uicit, quòd eos nec perſecutor potuit auferre. Itaque Ioachim qui aurum in obſidione ſeruabat, nec diſpenſabat alimoniæ comparandæ, & aurum uidit diripi, & ſe in captiuitatem deduci. Laurentius qui aurum Eccleſiæ maluit erogare pauperibus, quàm perſecutori reſeruare, pro ſingulari ſuæ interprætationis uiuacitate, ſacram martyrij accepit coronam. Nunquid dictum eſt ſancto Laurẽtio: Non debuiſti erogare theſauros eccleſiæ: uaſa ſacramentorum uendere? In quos uſus uaſa eccleſiæ ſint diſpertienda, uel qualiter, quibus ex cauſis, tactum opus eſt, ut quis fide ſyncera & perſpicaci prouidentia munus hoc impleat, &c̃. Hæc S. Ambroſi. Officio. lib. ij. cap. xxviij. His adiunge ſi libet, Chriſtiani poetæ Prudentij de S. Laurentio luculentiſſi. poëma ex ſuis Periſtephanis.

IN BASILICAM S. LAVRENTII.

LAurenti merito flammis uitalibus uſte
  Qui ferunente fide uictor ab igne redis,
Vir dilecte Deo terreno in corpore quondam
  Tunc quoq; ſydereus iam tibi ſenſus erat,
Qui potuiſti oculos tactu reuocare ſepultos
  Rurſus & in uacua fronte referre diem
Luminis extinctas iterum accendiſſe lucernas,
  Credimus hæc ſigno te faciente crucis,
Addita nunc etiam populis miracula præſtas,
  Vt fidei tribuas indubitanter opem
Dum tua templa nouant, breuiori robore plebes
  Creueruntq; trabes, creuit & alma fides.
Stipite contracto tua ſe mercede tetendit
  Quantum parua prius poſtea cæſa fuit.
Creſcere plus meruit ſucciſa ſecuribus arbor
  Et didicit ſicca longior eſſe coma
Vnde reciſa fuit populus fert inde ſalutem
  Si uenit intrepidus lumina cæcus habet.
Tu Leuita ſacer pœna purgate fideli
  Vnde prius flammas hinc modo lumen habes
Viſa temporibus uenerandi antiſtitis acta,
  Sed tamen æterno ſunt memoranda die.

S. Celerinus

S. CELERINVS CVM ſocijs ſuis.

AGnoſcenda et complectenda ſunt, fratres dilectiſſimi, benefi- cia diuina, quibus eccleſiam ſuam dominus illuſtrare tempo- ribus noſtris & honeſtare dignatus eſt, commeatum dando nobis confeſſoribus ſuis & martyribus glorioſis, ut qui ſublimiter Chri ſtum confeſſi eſſent, clerum poſtmodum Chriſti miniſterijs eccleſiaſticis adornarent. Exultate itaq; & gaudete nobiſcũ lectis literis noſtris, qui- bus ego & collegæ mei qui præſentes aderant, referimus ad uos Celeri- num fratrem noſtrum uirtutibus pariter & moribus glorioſum clero noſtro nõ humana ſuffragatione, ſed diuina dignatione cõiunctũ, qui, cum conſentire dubitaret, eccleſię ipſius admonitu & hortatu in uiſione per noctem cõpulſus eſt ne negaret, nobis ſuadentibus, cui plus licuit, et coëgit, quia nec fas fuerat nec decebat ſine honore eccleſiaſtico eſſe, quẽ ſic dominus honorauerit cœleſtis gloriæ dignitate. Hic ad temporis no ſtri prælium primus, hic inter Chriſti milites anteſignanus, hic inter per- ſecutionis initia feruentia cum ipſo infeſtationis principe & autore con- greſſus, dum inexpugnabili firmitate certaminis ſui aduerſarium uincit, uincendi cæteris uiam fecit, non breui compendio uulnerum uictor, ſed hęrentibus diu & permanentibus pœnis longę colluctationis miraculo triumphator. Per decem & nouem dies cuſtodia carceris ſeptus, in ner- uo ac ferro fuit. Sed poſito in uinculis corpore, ſolutus ac liber ſpiritus manſit. Caro famis ac ſitis diuturnitate contabuit, ſed animam fide & uirtute uiuentem nutrimentis ſpiritualibus Deus pauit. Iacuit inter pœ nas pœnis ſuis fortior, incluſus includentibus maior, iacens ſtantibus celſior, uincientibus firmior uinctus, ſublimior iudicantibus iudicatus. Et quamuis ligati ueruo pedes eſſens, calcatus ſerpens & obtritus & ui- ctus eſt. Lucent in corpore glorioſo clara uulnerum ſigna, eminent & apparent in membris longa tabe conſumptis expreſſa ueſtigia. Sunt ma gna, ſunt mira, quæ de uirtutibus eius ac laudibus fraternitas audiat. Et ſi aliquis Thomæ ſimilis extiterit, qui minus auribus credat, nec oculo- rum fides deeſt, ut quiſquis quod audit & uideat. In ſeruo Dei uicto- riam gloria uulnerum fecit, gloriam cicatricum memoria cuſtodit. Nec rudis iſte aut nouus eſt in Celerino chariſſimo noſtro titutulus glo- riarum, per ueſtigia cognationis ſuæ graditur, parẽtibus, ac propinquis ſuis honore conſimili diuinæ dignationis æquatur. Auia eius Celerina iam pridem martyrio coronata eſt. Item patruus eius & auunculus Lau rentius & Ignatius in caſtris & ipſi quondam ſecularibus militantes, ſed ueri & ſpirituales Dei milites, dum diabulum Chriſti profeſſione pro- ſternunt, palmas à domino & coronas illuſtri paſſione meruerunt. Sa- crificia pro eis ſemper, ut meminiſtis, offerimus, quoties martyrum paſ- ſiones & dies anniuerſaria commemoratione celebramus. Nec degener

Ex Cypriano.

ergo eſſe,nec minor poterat,quem ſic domeſticis exemplis uirtutis ac fidei prouocabat familiæ dignitas & generoſa nobilitas.Quod ſi in familia ſeculari prædicationis & laudis eſt eſſe patricium,quanto maioris laudis & honoris eſt fieri in cœleſti prędicatione generoſum?Non inuenio quem beatiorē magis dicam, utrum'ne illos de poſteritate tam clara, an hunc de origine glorioſa. Ita æqualiter apud eos recurrit & commeat diuina dignatio,ut & illorum coronā dignitas ſobolis illuſtret,& huius gloriam ſublimitas generis illuminet. Hunc ad nos fratres dilectiſſimi cum tanta domini dignatione uenientem teſtimonio & miraculo eius ipſius,qui ſe perſecutus fuerat illuſtrē,quid aliud quàm ſuper pulpitum, id eſt, ſuper tribunal eccleſiæ oportebat imponi,ut loci altioris celſitate ſubnixus, & plebi uniuerſæ pro honoris ſui claritate conſpicuus, legat præcepta euangelij domini,quæ fortiter ac fideliter ſequitur? uox dominum confeſſa in his quotidie,quę dominus locutus eſt,audiatur? Viderit an ſit ulterior gradus ad quem proficiſci in eccleſia poſſit. Nihil eſt in quo magis confeſſor fratribus profit,quàm ut dum euangelica lectio de ore eius auditur, lectoris fidem quiſquis audierit,imitetur. Iungendus in oratione Aurelio fuerat,cum quo & diuini honoris ſocietate coniunctus eſt, cum quo omnibus uirtutis & laudis inſignibus copulatus eſt. Pares ambo & uterque conſimiles. In quantum gloria ſublimes,in tantum uerecundia humiles. Quantū diuina dignatione promoti, tantum ſua quiete & tranquillitate ſummiſſi,& uirtutum pariter & morum ſingulis exempla præbentes,et congreſſioni et paci congruentes.Illic robore,hic pudore laudabiles. In talibus ſeruis lętatur dominus. In eiuſmodi confeſſoribus gloriatur,quorum ſecta conuerſatio ſic proficit ad præconium gloriæ, ut magiſterium cæteris præbeat diſciplinæ. Ad hoc eos Chriſtus eſſe in eccleſia diu uoluit, ad hoc de media nocte ſubtractos, quadam dixerim reſurrectione circa eos facta, incolumes reſeruauit, ut dum nihil in honore ſublimius, nihil in humilitate ſubmiſſus à fratribus cernitur, hos eoſdem fraternitas ſectata comitetur. Hos tamen lectores interim cuſtoditos ſciatis, quia oportebat lucernam ſuper candelabrum poni,unde omnibus luceat,& glorioſos uultus in loco altiore conſtitui, ubi ab omni fraternitate circunſtante conſpecti incitamentum gloriæ uidentibus præbeant. Cæterum presbyterij honorem deſignaſſe nos illis iam ſciatis,ut & ſportulis ijdem cum presbyteris honorentur, & diuiſiones menſuræ æquatis quantitatibus partiantur, ſeſſuri nobiſcum prouectis et corroboratis annis ſuis,quamuis in nullo minor poſſit uideri ætatis indole,qui conſummauit ætatem gloriæ dignitate.

ASSVMPTIO MARIÆ VIRGINIS.

Ex. Mantuano. IAmq; propinquabant cani, rugæq; uenuſtam
Criſpabant faciem,formæq; inimica ſenectus

Venerat

Venerat:at pulchros ætas ne frangeret artus,
Lumina ne longo iam caligantia fletu
Induerent tenebras,fierentq́ꝫ obnoxia nocti,
Tum niueam mentem domibus diſſoluit opacis,
Et ſuper iniecit tulerat quæ dona parenti:
At gelidum tepido iacuit ſine ſanguine corpus.
Splenduit ęthereo mens immortalis amictu:
Cui ſuperum mirata cohors arridet,& altis
Gaudia ſcintillant animis,dominamq́ꝫ ſalutant.
Inſonuêre poli,longeq́ꝫ auditus ab alto
Concentus,mixtumq́ꝫ melos, pars ocyus acta
Clarius & cantu late reſonabat acuto,
Tarda ibat grauiore ſono, qui ſydera uoluunt
Nunc gelidum uerſus Boream, pigrumq́ꝫ Bootem:
Nunc Auſtros contra, cœliq́ꝫ latentis ad axem
Curſibus aſſiduis orbes,qui lucida paruo
Circuitu uerſant in ſummis orbibus aſtra.
Hi quoq́ꝫ concordi uocum diſcrimine carmen
Immortale dabant:tellus,mare riſit & aër.
Ipſa ſinu matrem proles complexa per altos
Aëris aſcendit tractus,iuxtaq́ꝫ paternum
Ad læuam ſolium ſublimi in ſede locauit.
Interea miſſi ſtrato impoſuêre feretro
Solliciti exanimum corpus gremioq́ꝫ dederunt
Vallis,ubi magnum mundi,& generale futurum eſt
Iudicium,et tali ſignarunt carmine marmor:
Parthenicæ diuum Dominæ, matriq́ꝫ Tonantis.

SAnctus Dionyſius Areopag. de diuinis nominibus ca. iij.de obitu Mariæ uirginis ſcripſit in hunc modum: Nam & apud ipſos diuino ſpiritu plenos pontifices noſtros,cum & nos & pleriq́ꝫ ex ſanctis fratribus noſtris ad contuendũ corpus illud,quod au thorem uitæ Deumq́ꝫ ceperat, conueniſſemus (aderat autem & frater Domini Iacobus & Petrus ſuperum decus & antiquiſſimũ Teologorũ columen)ubi poſt contuitum placuit,ut infinite potentem diuinæ infirmitatis bonitatem pontifices laudarent omnes,quiſq́ꝫ pro captu ſuo,&c. Gręci uocãt ζωάρχικον καὶ θεοδόχον corpus Mariæ.Nam in eo cõceptus, exq́ꝫ eo corpore natus eſt Chriſtus,uitæ princeps & Dei filius,Seruator noſter unicus.

SERMO BEATI HIERONYMI DE AS-ſumptione uirginis glorioſæ.

COgitis me, ó Paula & Euſtochium, imó me charitas Chri-
ſti compellit, qui uobis dudum tractatibus loqui conſue-
ueram, ut nouo loquendi genere ſanctis, quæ uobiſcum de-
gunt, uirginibus, Latino utens eloquio, exhortationis gratia, ſermo-
nem faciam de Aſſumptione beatæ & glorioſæ ſemper uirginis Ma-
riæ, more eorum, qui declamatorie in Eccleſijs ſolent loqui ad popu-
lum: quod utique docendi genus necdum attigeram. Sed quia negare
nequeo, quicquid iniungitis, nimia ueſtra deuictus dilectione, experiar,
quæ hortamini, auffectu infantium more balbutientium, qui quęcunqꝫ
audierint, fari geſtiunt, cum necdum poſſint ad plenum uerba formare:
maxime quia propter ſimpliciores quoſqꝫ id me depromere compelli-
tis, ut habeant ſermone Latino, quibus ſe occupent laudibus, eadem die
quibuſue diuinis uacent lectionibus, præſertim cum & eadem in multis
feſtiuitabus multorũ ſanctorum patrum ſtudia, miro cuderint eloquio,
quæ de hac quidem uberius ubiqꝫ in ſcripturis diuinis prædicata legun-
tur. Quid enim aliud ſonant Euangelia, niſi naſcentem dominũ ex Ma-
ria uirgine, & omnia incrementa eius, quouſqꝫ fuit in mundo dũtaxat,
diuinis efferunt præconijs? Porró ab exordio ſancti Euangelij Gabrie-
lem archangelũ colloquentẽ Mariæ audiſtis, & deinceps reliqua omnia
plenius legiſtis. Ad præſepe quoqꝫ te ó Paula teſte, nato puero multitu
dinem angelorum inter crepundia noui partus, & querelas neſcij plora
tus, pro feſceninis gloria in excelſis deo, & in terra pax hominibus bo-
næ uoluntatis, cantantem audiſti, & radiantem ſtellam uidiſti: paſtori-
bus inſuper euangelizantibus credidiſti. Magos præterea tria deferen-
tes munera in uiſione beatis oculis conſpexiſti. Ipſa eadem munera bene
intelligendo, uotis omnibus, fide deo placita obtuliſti. Nam & cũ eiſdẽ
magis deum puerum in præſepe adoraſti. Sed forte conqueſta me dela-
torem, ꝙ te prodiderim, clamabis. Ad quod ego: Si cælatum eſſe uole-
bas, teſte cõſcientia, mihi narrare ante præſepium, ubi plurimum lachry
mata es, non deberes: quoniam, ut uerum fatear, Chriſti pręconia etiam
ſi uoluero adiuratus, neqꝫ tuas laudes tacere omnino queo. Idcirco tuæ
te interrogent filiæ, quas lacte nutris, tu ea melius reſerabis, quæ neſcio,
ſi per ſpeciẽ aliquam aut in ſpiritu uidiſti. Vnde uos, ó filiæ, pulſate ma-
trem precibus, pulſate ad oſtium inuitantis amici, ſi quo modo uobis
tandem aperiantur, quæ reſerata ſunt matri. Veruntamen de his quid
plura dicam? Omnia ſaluatoris geſta, & beatæ Mariæ obſequia, nec nõ
& actus uitæ, ex Euangelio didiciſtis. Et nũc quid ſupereſt, ut ab aliquo
doctorũ requiratis? De aſſumptione tamen eius, qualiter aſſumpta eſt,
(quia ueſtra id depoſcit intentio) pręſentia abſens uobis ſcribere cura-
ui, quæ

ui, quæ abſentia præſens deuotus obtuli, ut habeat ſanctum collegium ueſtrum in die tantæ ſolennitatis munus ſermonis Latini, in quo diſcat tenera infantia lactis experiri dulcedinem, et de exiguis eximia cogitare, qualiter fauente Deo per ſingulos annos tota hæc dies expendatur in laudem, & cum gaudio celebretur: ne forte ſi uenerit, ueſtris in manibus illud apocryphum de tranſitu eiuſdem uirginis, dubia pro certis recipiatis: quod multi Latinorum pietatis amore, ſtudio legendi charius amplectuntur: præſertim cum ex his nihil aliud experiri poteſt pro certo, niſi ꝙ hodierno die glorioſa migrauit à corpore. Monſtratur autem ſepulchrum eius cernentibus nobis uſque ad præſens in uallis Ioſaphat medio, quæ uallis eſt inter montem Sion, & montẽ Oliueti poſita, quã & tu Paula oculis conſpexiſti, ubi in eius honorem fabricata eſt eccleſia miro lapideo tabulatu, in qua ſepulta fuiſſe, ut ſcire poteſtis, ab omnibus ibidem prædicatur, ſed nunc uacunm eſſe cernentibus oſtenditur. Hæc idcirco dixerim, quia multi noſtrorum dubitant, utrum aſſumpta fuerit ſimul cum corpore, an obierit relicto corpore. Quomodo autem & quo tempore, aut à quibus perſonis ſanctiſſimum corpus inde ablatum fuerit, uel ubi tranſpoſitum, utrumue reſurrexerit, neſcitur. Quamuis nonnulli aſtruere uelint, eam iam reſuſcitatam, & beata cum Chriſto immortalitate in cœleſtibus ueſtiri: quod & de beato Ioanne Euangeliſta eius miniſtro, cui uirgini à Chriſto uirgo commiſſa eſt, plurimi aſſeuerant, quia in ſepulchro eius non niſi manna, ut fertur, inuenitur, quod & ſcaturire cernitur. Verũtamen quid horũ uerius ſentiatur, ambigimus: melius tamen deo totũ, cui nihil impoſſibile eſt, cõmittimus q̃ aliqd temere definire uelimus authoritate noſtra, quod non ꝓbamus & ſecuti de his, quos cũ domino teſte Euangelio reſurrexiſſe credimus: ſed utrum redierint in terræ puluerem, certum non habemus, niſi quod legimus, quia multa corpora ſanctorum, quę dormierant, reſurrexerũt, ac uenerunt in ſanctam ciuitatem, ſcilicet Hieruſalem, & apparuerunt multis. De quibus profecto ſanctis nonnulli doctorum ſenſerunt, & in ſuis reliquerunt ſcriptis, ꝙ iam in illis perpetua completa ſit reſurrectio. Fatentur enim, ꝙ ueri teſtes non eſſent, niſi & uera eſſet eorum reſurrectio. Vnde & beatus Petrus dixiſſe legitur, cum de Dauid loqueretur in teſtimonium: Et ſepulchrum, inquit, eius apud nos eſt. Quaſi nõ ſit auſus dicere, ꝙ ipſe, aut corpus eius apud nos eſt: ſed tamen ſepulchrum quo conditus fuerat. Hinc aiunt, reſurrexiſſe & ipſum cum cæteris ſanctis, & ideo uacuum manſiſſe mauſoleum, uti nunc beatæ Mariæ cernitur. Quod ſanè factum & de alijs quibuslibet locis ſcripturarum affirmare conantur, quod hi iam cum Chriſto regnent reſuſcitati in æterna ſocietate. Quod quia deo nihil eſt impoſſibile, nec nos de beata Maria factum abnuimus: quanq̃ propter cautelam ſalua fide pio magis deſyderio opinari oporteat, q̃ inconſulte definire, quod ſine periculo ne-

 ſcitur.

ſcitur. Vnde & de his, ex quibus certi ſumus, tantiſper loquamur, ad exhortationem ueſtram qualicunq; ſermone ad ædificationem & laudem nominis dei, ut & religio conſeruetur pro famulatu, & deuotio augeatur pro affectu: quoniam hæc eſt uirgo ſola, quæ interemit uniuerſam hæreticam prauitatem, ſola poſt deum, quæ nos confirmet in omni ueritate, ſuisq; cōmendet meritis, & precibus auxilietur, ut ipſi digni inueniamur in eius laudibus. Quòd ſi queritur, poſt aſcenſionem Domini quid egerit, unū pro certo eſt, quia uirgo ſancta corpore & mente permanſit. Quam ſanè angelus Gabriel ac ſi cœleſtis paranymphus intactā cuſtodiuit: & Ioannes Apoſtolus atque Euangeliſta, cui Chriſtus eam de cruce cōmiſit, uirgo uirginem ſeruauit, ſuisq; ei deſeruiuit obſequijs: non q̃ eam eximius ille ſanctorum chorus apoſtolorum deſeruerit, inter quos poſt reſurrectionem domini intrans & exiens familiarius contulit de Chriſti incarnatione, tanto ſiquidē uerius, quanto ab initio plenius per ſpiritumſanctum didicerat, & perſpexerat oculis uniuerſa: licet & Apoſtoli omnia per eundem ſpiritumſanctum cognouerint, & in omnem edocti peruenerint ueritatem. Quam ſanè beatam uirginē, etſi omnes uenerati ſunt diſcipuli, eiq; famulabantur officio dilectionis: Ioannes tamen amplius ac ſpecialius uſq; ad finem uitæ, qui ſibi cōmiſſam accepit in ſuam quaſi matrem filius, cui benignus magiſter de cruce, Mulier, inquit, Ecce filius tuus: Ad diſcipulum autem: Ecce mater tua. Vt uirgo uirgini cohæreret, & deſeruiret officioſiſſime cura adoptionis. Non enim pudiciſſima uirginitas alicui diſcipulorum rectius, q̃ uirgini cōmendatur, ut eſſet adinuicem grata ſocietas, & floridus aſpectus, nec non & uenuſtus conuerſandi uultus, uernansq; alternatim pudicitiarū ſplendor decoratus: Vna ſiquidem uirtus uirginitatis in ambobus. Sed altera ꝓportio in Maria, altera quidem, quia fecundior, ſed ipſa, ipſa uerò, ſed altera, quia & ipſa eademq; incorruptio, tamen fœcunditas integritatis longe glorioſior, q̃ uirgiuitas, idcirco & fœcunditas in illa tota deifica eſt, & uirginitas alioquin nuſquam ſecundum naturam naſcendi uirginitas, ubi fœcunditas prædicatur: neq; fœcunditas, ubi uirginitas integra conſeruatur, ideoq; totum ſuperexcellit de illa quæ dicuntur, quia ſunt diuina & ineffabilia. Vnde uirginitas & fœcunditas prolis ſupereminens nouitas eſt, quanquam humanum cernatur ex carne, quod naſcitur, ueruntamen etſi magnificentior multum uirginitas in Maria, propter gratiæ excellentiam, una tamen integritas carnis, & una uirtus, quæ adinuicem quaſi cognata ſociatur. Hinc quoq; Ioannes, quicquid eſt, quod Maria genuit, euangelizando ſuo cōmendat eloquio, dicens: In principio erat uerbum, & uerbum erat apud deum, & deus erat uerbum. Hoc quippe uerbum, quod erat in principio, & apud deum erat, & deus erat, ipſum genuit beata & glorioſa uirgo Maria ex ſe carne factum. Idcirco & uirginitas longe ſacratior, & fœcunditas (ut ita dicam)

multo

multo ineffabilior, ꝙ ſuo poterit ille explicare eloquio. Veruntamen quanto uirginitas cognatior uirginitati, tanto beatus Euangeliſta cæteris excelletior & uicinior uerbo. Ideo quicquid eſt, quod uirgo genuit, totum prout potuit homo per ſpiritumſanctum nobis reſerabit manifeſtius & docuit. Cæterum ad exemplum humanæ uitæ conuerſatio eius poſt aſcenſionē Chriſti generaliter cum Apoſtolis fuit, quouſqꝫ diſpergun tur, ſicut Lucas meminit, dicens: Qui regreſſi quidem à monte Oliueti, Hieroſolymam uenerunt, & aſcenderunt in cœnaculum, ubi manebant Petrus & Ioannes, Iacobus & Andreas, Philippus & Thomas, Bartholomæus & Matthæus, Iacobus Alphei, & Simon Zelotes, & Iudas Iacobi. Hi omnes, inquit, erant perſeuerantes unanimiter in oratione cum mulieribus, & Maria matre Ieſu, & fratribus eius. Ecce Ieſu aſcendente, cum quibus uirgo uacat in ſchola uirtutum, & meditatur in lege mandatorum dei, ut ipſa ſit forma diſciplinę Chriſti, & exemplum perfectionis uirginibus. Conuerſatur aūt cum teſtibus ſanctæ reſurrectionis & ipſa teſtis: conuerſatur cum ſenatoribus cœli infra curiam paradiſi, ſub ſanctiſpiritus diſciplina, & magiſterio diuinæ maieſtatis. Inuenitur prima inter primos ſummi regis heroas ipſa cohęres, quorum uita non erat iam in terris, in qbus Chriſtus præliabatur, ſed de cœlis. Hinc aſcendiſſe leguntur in cœnaculum, quo Paſcha digniſſime celebratur. Ipſi quippe manebāt cum Maria matre Ieſu unanimiter aſpirati in charitate, perſeuerantes in oratione, donec induerentur uirtute ex alto. Cœperant enim iam orare, qui dudum cum domino conuerſantes, uirtutibus & miraculis paſcebantur. Et bene perſeuerantes in oratione, nihil hęſitantes, donec acciperent munia ſpiritusſancti, quę poſcebant. Quos & uos, ô filię, imitamini, quæ in ſchola Chriſti permanere uouiſtis: perſeuerate in orationibus unanimiter uiuentes, quouſque intrare poſſitis gaudia æternæ uitæ, quo beata uirgo fœliciter hodie introiuit alternantibus hymnicidis Angelorum choris intra paſcua æternæ uiriditatis, ubi una ſocietas omnium ſupernorum, ubi dulcis ſolennitas angelorū, ubi poſt labores & ærumnas ſæculi huius fœlix & ſuauis refectio animarum. Tu autem Domine miſerere noſtri.

VITA S. BERNARDI ABBATIS.

BErnardus Burgūdię partib. fontanis oppido patris ſui oriundus fuit, parentib. claris ſecundū ſæculi dignitatē, ſed dignioribus ac nobilioribus ſecundū Chriſtianæ religionis pietatem. Pater eius Tecclinus, uir antiquæ & legittimæ militiæ fuit cultor Dei iuſtitiæ tenax. Euangelicam namqꝫ ſecundum inſtituta præcurſoris domini militiam agens: neminem concutiebat, nemini faciebat calumniam: contentus ſtipendijs ſuis, quibus ad omne opus bonum abundabat.

Sic conſilio & armis ſeruiebat temporalibus dominis ſuis,ut etiã domi-no deo ſuo non negligeret reddere quod debebat. Mater Aaleth ex ca ſtro cui nomen Mons Barrus: & ipſa in ordine ſuo apoſtolicã regulam tenens,ſubdita uiro, ſub eo ſecundum timorem Dei, domum ſuam re-gebat operibus miſericordiæ inſiſtẽs,filios enutriens in omni diſciplina. Septem quippe liberos genuit,& non tam uiro ſuo ꝙ Deo: ſex mares, fœminam unam:mares omnes monachos futuros,fœminam ſanctimo-nialem. Deo nãq; (ut dictum eſt) non ſæculo generans. Singulos mox ut partu æddiderat, ipſa manibus proprijs Domino offerebat: propter quod etiam alienis uberibus nutriendos committere illuſtris fœmina re fugebat, quaſi cum lacte materno quodammodo boni infundens eis na turam. Cum autem creuiſſent, quam diu ſub manu eius erant, heremo magis quàm curiæ nutriebat, non patiens delicatiores aſſueſcere cibos, ſed groſſioribus & communibus paſcens, & ſic eos præparans & inſti-tuens domino inſpirante, quaſi continuo ad heremum tranſmittendos.

Hæc cum in ordine filiorum tertium Bernardum haberet in utero, ſomnium uidit præſagium futurorũ, catellum ſcilicet totum candidum in dorſo ſubrufum & latrantem in utero ſe habere. Super quo territa uehementer,cum religioſum quendam uirum conſuliſſet, continuo ille ſpiritum prophetiæ concipiens, quo Dauid de ſanctis prædicatoribus Domino dicit: Lingua canum tuorum ex inimicis.Trepidanti & anxię reſpondit: Ne timeas,bene res agitur: Optimi catuli mater eris,qui do-mus Dei cuſtos futurus, magnos pro ea contra inimicos fidei æditurus eſt latratus: Erit enim egregius prædicator, & tanquam bonus canis, gratia linguæ medicinalis, in multis multos morbos curaturus eſt ani-marum. Quo reſponſo mulier pia & fidelis quaſi à Deo ſuſcepto læta efficitur,& iam tunc in amorem nondum nati tota transfunditur, cogi-tans eum ſacris literis erudiendum tradere, ſecundum modum uiſionis & interpretationis,qua ei de illo tam ſublimia promittebantur:quod et factum eſt. Mox enim ut fœlici partu ædidit, non modo obtulit eum Deo,ſicut de alijs agere cõſueuerat,ſed ſicut legiť de ſancta Anna matre
1.Reg.1. Samuelis, quæ petitum à Domino & acceptum filium in tabernaculo eius deſtinauit perpetuo ſeruiturum. Sic & ipſa cum in eccleſia Dei ac-ceptabile obtulit munus. Vnde & ꝙ citius potuit in eccleſia Caſtellio-nis quæ poſtmodum ipſius Bernardi opera à ſeculari conuerſatione in ordinem regularum canonicorum promota cognoſcitur,magiſtris lite-rarum tradens erudiendum: egit quicquid potuit, ut in eis proficeret. Puer autem & gratia plenus & ingenio naturali pollens,cito in hoc de-ſiderium matris impleuit. Nam in literarũ quidem ſtudio ſupra ætatem & præ coętaneis ſuis proficiebat:ſed in rebus ſecularibus iam mortifica-tionem futuræ perfectionis uelut natraliter inchoabat. Erat nãq; ſimpli-ciſſimus in ſecularibus, amans habitare ſecum, publicum fugitans, mire

cogitati-

cogitatiuus,parentibus obediens & ſubditus,omnibus benignus et gratus,domi ſimplex & quietus,foris rarus, & ultra quàm credi poſſet uerecundus,nuſquam multum loqui amans: Deo deuotus, ut puram ſibi pueritiam ſuam conſeruaret: literarum etiam ſtudio deditus, per quas in ſcripturis Deum diſceret & cognoſceret. In quo quantum in breui profecerit, & quam perſpicacem in diſcernendo induerit ſenſum, ex eo quod ſubiungimus,aduerti poteſt,&c. Verum ne liber in maiorem,quàm par eſt,magnitudinem excederet,uiſum fuit, uitam diui huius abrumpere. Cætera leges alibi.

AGAPETVS I.

Agapetus patria Romanus,patre Gordiano presbytero eccleſiæ ſanctorum Iohannis & Pauli,pontifex creatus à Theodato, ſtatim ad Iuſtinianum mittitur, ei infenſum quòd Amalaſiuntam Athalarici matrem in inſulam lacus Volſinienſium relegauerat interficiq́ue iuſſerat. Erat enim hæc fœmina ita græcis & latinis literis imbuta,ut cum quouis docto diſputando congredi auderet. Præterea uero ita linguas barbarorum omnium callebat, ut ſine interprete cum his omnibus loqueretur,qui tum Romanum inuaſerant imperium. Huius autem mulieris interitum Iuſtinianus ita ægre tulit, ut bellum Theodato ſe illaturum minaretur. Agapetus itaque eò miſſus, ac benigne & honorifice ſuſceptus, cum pacem impetraſſet ab Imperatore, tentatur ut Eutichianam opinionem confirmaret. Verum cum Iuſtinianus ab ea re homninem ſanctiſſimũ abhorrere cerneret,precibus minas addit. Tum Agapetus: ego,inquit, ad Iuſtinianum Chriſtianiſſimũ principẽ uenire optaui,ſed Diocletianũ inueni,quẽ Chriſtianorũ hoſtem fuiſſe conſtat. Hac libertate loquendi & Dei nutu Iuſtinianus permotus,& fidẽ catholicã amplexus eſt, & pulſo Anthemio Conſtantinopolitano epiſcopo, qui Eutichianam hęreſim tuebatur,Mennam catholicũ in eius locũ ſuffecit Agapeto conſecrãte,qui haud ita multo póſt Conſtantinopoli moritur,cuius corpus loculis plumbeis cluſum Romã deferẽ, ac in baſilica Petri ſepelitur. Sedit autem menſibus undecim,diebus undeuiginti. Ex Platina.

DE S. PAPHNVTIO.

Vidimus & aliud monaſterium ſancti Paphnutij,hominis dei, qui nominatiſſimus in illis locis anachorites, & ultimi habitator fuerat deſerti,in regione Eracleos, ſplendidæ urbis apud Thebaidem. De hoc ergo fideliſſima patrum narratione comperimus, quòd cum fuiſſet uitæ angelicæ,quodam tempore orauerit ad deum,ut ſibi oſtenderet,cui ſanctorum ſimilis haberetur. Aſſiſtens uero angelus Dei reſpondit ei, quòd ſimilis eſſet Symphoniaco cuidam, qui in uico illo can- Ex Vit.Patr.

tandi arte uictum quæreret. Tunc ille obſtupefactus nouitate reſponſi, cum omni properatione pergens ad uicum, requirit hominem. Et cum inueniſſet, ſtudioſiſſime percunctabatur ab eo, qui nam ſancti & religioſi operis geſtum ſit ei, omnesq́ actus eius curioſius diſcutit. At ille reſpondit, quod res erat, ſe eſſe indigniſſimæ uitæ hominem peccatorem, atque ante non multum temporis ex latrone in iſtud, quod nunc exercere uidetur, fœdum artificium deuolutum. Paphnutius eo magis inſtabat requirens, ſi quid ei forte uel inter latrocinia pij operis fuiſſet admiſſum. Nihil, inquit, mihi conſcius ſum boni. Hoc tamē ſcio, quod cum inter latrones eſſem, capta eſt aliquando à nobis uirgo deo cōnſecrata: huius cum cæteri collegę mei latrones cuperent eripere pudorem, obieci me mediū & eripui eam de contaminatione latronū, & nocte deducens eam uſq; ad uicum, domui ſuę reſtitui intactam. Alio quoq; tempore inueni mulierem honeſtæ formæ in heremo oberrantem. Hæc cum interrogaretur à me, cur, aut quomodo in hæc loca deueniſſet, reſpondit: Nihil me interroges infœliciſſimam mulierem, nec cauſas requiras: ſed ſi ancillam placet habere, abducito quo uis. Mihi enim infœlici eſt maritus, qui debiti fiſcalis gratia ſæpe ſuſpenſus & flagellatus, ac pœnis omnibus cruciatus ſeruatur in carcere, nec aliam ob cauſam producitur, niſi ut tormenta patiatur. Tres aūt nobis filij fuerunt, qui pro eiuſdem iam debiti neceſſitate diſtracti ſunt. Ego quoq; miſerrima, quia ad ſimiles pœnas inquiror, de loco ad locū fugitans, inedia miſeriaq́; confecta, per hęc nunc latitans oberro loca, triduum hoc ſine cibo iam ducens. Ego ubi hæc audiui, miſeratus adduxi eam ad ſpeluncam, & reficiens animam eius fame collapſam, dedi etiam trecentos ei ſolidos, pro quibus ſe ac maritum, & filios non ſolum ſeruituti, ſed & ſupplicijs aſſerebat obnoxios, & reuocatam eam ad ciuitatem, omnes eos data pecunia liberaui. Hoc ſolum ſcio me feciſſe in latrocinio meo. Tunc pater Paphnutius: Ego, inquit, nihil tale feci, tamen credo etiam ad te perueniſſe, quod celebre Paphnutij nomen inter monachos habeatur. Fuit enim mihi nō mediocris ſtudij, ut uitam meam in huiuſmodi excolerem diſciplinis. Deus igitur de te mihi reuelauit, quia nihil minus apud ipſum meriti habeas, quàm ego. Quia ergo frater uides, te non minimo loco haberi apud deum, non negligas animam tuam. At ille ſtatim fiſtulas, quas manu gerebat, abijciens ſecutus eſt eum ad heremum, & artem muſicam in ſpiritualem commutans uitæ mentisq́; harmoniam, per integrum triennium arctiſſimę ſe tradidit abſtinentiæ, in Pſalmis & orationibus ſemetipſum die noctuq́; exercens, atq; iter cœleſte animi uirtutibus agens, inter ſanctorum angelicos choros reddidit ſpiritum. Poſteaq; hunc Paphnutius omni exercitij uirtute conſummatum præmiſit ad dominū, ipſe acrioribus ſemetipſum ſtudijs, quàm prius exercuerat agens, iterū domino ſupplicabat, ut ſibi oſtenderet, quis ei ſimilis eſſet ſuper terram. Fit ergo uox ad eum, dicens: Similem

milem te eſſe noſce primario uici huius, qui eſt in proximo. Quibus audi-ditis, Paphnutius ſine mora ad eum properans, pulſat ad hoſtium domus eius. Ille uero, cui moris erat ſuſcipere hoſpites, occurrit ei, atque introducit in domum ſuam, lauans quoque pedes eius appoſuit menſam, egitque conuiuium. Inter epulas uero percunctari Paphnutius cœpit ab hoſpite, qui actus eius, quod ſtudium, cuiusque operis haberet exercitia. Ille uero cum de ſe humilia reſponderet, & latere in bonis, quam publicari mallet, perurgebat Paphnutius, dicens: relatum ſibi eſſe à Domino, quod dignus eſſet conſortijs monachorum. At ille ergo magis humiliora de ſeipſo ſentiens, aiebat: Ego quidem in nullo mihi boni alicuius ſum conſcius: Verum quia uerbum dei factum eſt ad te, eum quem nihil latet celare non poſſum: hæc ergo, quæ mihi in medio multorum poſito in uſu ſunt, loquar. Triginta iam completi ſunt anni, quod continentiæ cōſenſum habere me cum coniuge mea nullus agnouit. Suſcepi autem ex ea tres filios: horum enim cauſa ſolummodo cognita eſt mihi uxor, nec præter eam alia, nec ipſa ultra iam cognita. Suſcipere hoſpites nunquam ceſſaui, ſed ita, ut neminem ante me paterer aduenienti occurrere peregrino. Non dimiſi unquam de domo mea hoſpitem ſine uiatico: pauperem nullum deſpexi, ſed quæ neceſſaria fuerant, prębui. Si in iudicio ſedi, nec filij mei perſonam contra iuſtitiam accepi. Alieni laboris fructus nunquam introierunt in domum meam. Litem ſi uidi, nunquam præterij, donec reconciliarē diſſidentes ad pacem. Nemo unquam deprehendit in culpa famulos meos: nunquam greges mei læſerunt fruges alienas. Volentes ſeminare in rure meo, nunquam prohibui, nec uberiora mihi noualia elegi, ſteriliora illis dereliqui. Quantum in me fuit, nuquam permiſi, ut potētior infirmum premeret. Semper ſtudui in uita mea, ut neminem contriſtarē. Iudiciū ſi fuit apud me, neminem condemnaui: et diſſidentes reuocare in concordiam ſtudui. Hæc interim mihi uitæ inſtitutio, Deo donante, hactenus fuit. Audiens aūt hæc beatus Paphnutius, caput eius exoſculans, benedixit eum, & dixit: Benedicat te dominus altiſſimus ex Syon, & uideas quæ bona ſunt Hieruſalem omnibus diebus uitæ tuæ. Quia ergo bene hæc & conuenienter impleſti, illud tibi deeſt, quod bonorū omnium ſummum eſt, ut omittens cuncta, ipſam iam ſequaris dei ſapientiā, & ſecretioris ſcientiæ inquiras theſauros, ad quos aliter nō poteris peruenire, niſi abneges teipſum, & tollas crucem tuam, et ſequaris Chriſtū. At ille cum audiſſet hæc, nihil moratus, nec omnino aliquid in domo ſua ordinans, ſecutus eſt uirum pergens cum ipſo ad deſertum. Cumque ueniſſent ad flumen, nuſquā ad tranſmeandū reperto nauigio, Paphnutius præcepit intrare ſecum pedibus fluuium, cuius in illis locis profunda habebatur altitudo. Tranſierunt ergo pariter fluuium ita ut aqua eis uix ad latera perueniret. Vbi uero ueniunt ad deſertum, collocat hominem Paphnutius in cellula quadam, haud procul à ſuo monaſterio po-

ſita, & conuerſationis ſpiritualis ordinem tradidit, perfectorumq́; ſtudiorum exercitia docet, ſcientiarum quoq; ſecretiora concredit. Cumq́; eum in omnibus inſtruxiſſet, ſemetipſum denuo maioribus exercitijs dedit, exiguos priores deputans labores, quibus conferri potuerit his, qui ſæculi uidebantur actibus occupari: hoc enim ſibi dicebat: Si iſti qui ſunt in ſæculo, tantum boni operis faciunt, quanto nos ſtudere debemus plus uel amplius in abſtinentiæ laboribus eos antecellere? Tempore autem aliquanto in his tranſacto, & ad ſcientiæ perfectionem perducto, eum quem perfectum iam in operibus aſſumpſerat, quadam die Paphnutius ſedens in cellula ſua, uidet animam eius inter Angelorum choros aſſumptam, dicentium: Beatus, quem elegiſti & aſſumpſiſti, habitabit in tabernaculis tuis. Et cum hæc audiſſet, agnouit aſſumptũ eſſe ex hoc mundo uirum. Tunc uerò Paphnutius perſiſtebat in ieiunijs & orationibus, ſemetipſum ad maiora & perfectiora extendens, & rurſus orabat dominũ, ut ſibi oſtenderet, cui ſimilis haberetur inter homines. Rurſus ei uox diuina reſpondit, dicens: Similis es negociatori, quem uideris ad te uenientẽ: ſed exurge uelociter, & occurre ei: adeſt eñ uir, cui te ſimilẽ iudicaui. Et Paphnutius ſine mora deſcendens, occurrit cuidã negociatori Alexandrino, uiginti milibus ſolidorum merces tribus nauibus deferenti ex Thebaida: & quoniam erat religioſus, & bonorum operum ſtudium gerens, decem leguminum ſaccos pueris ſuis impoſitos ad monaſterium dei hominis deferebat: & hæc ei cauſa adeundi Paphnutium fuit. At ille continuo ut eum uidit: Quid agis, inquit, ô preciosiſſima & deo digna anima? Quid tibi cum terrenis eſt labor, cui ſors & ſocietas cum cœleſtibus data eſt? Relinque hęc illis, qui de terra ſunt, & de terra cogitant: tu autem regni dei (ad quod uocatus es) negociator efficere, & ſequere ſaluatorem, à quo paulò poſt aſſumendus es. At ille nihil omnino differens, præcepit pueris ſuis, ut omnia quæ ſupereſſent (multa enim iam ipſe per ſe diſtribuerat) pauperibus erogarent. Ipſe uerò ſequens ſanctum Paphnutium ad deſertum, in eodem ab eo conſtitutus eſt loco, ex quo & priores ad deum fuerant aſſumpti: & ſimiliter ab eo de omnibus inſtructus in exercitijs ſpiritualibus, & diuinę ſapientiæ ſtudijs permanebat. Breui autem tempore coſummato, etiam hic translatus eſt ad congregationem iuſtorum. Et non multo poſt ipſe etiam Paphnutius in ipſis ſummæ abſtinentię exercitijs & laboribus uitam poſuit. Aſtitit enim ei angelus domini, dicens ad eum: Veni iam benedicte domini, & ingredere (quæ tibi debentur) æterna tabernacula. Ecce eñ mecũ adſunt ꝓphetæ, qui te in tuum ſuſcipiant chorum. Hoc autem tibi prius idcirco non reuelauit, ne forte elatus damnum aliquod tui laboris incurreres. Et unã poſt hæc in corpore adhuc poſitus diem ducens, cum quidam presbyteri ad eum uiſitandũ ueniſſent, omnia eis quæ ſibi dominus reuelauerat, nota fecit, dicens ad eos: Nullum in hoc

ſæculo

ſęculo debere deſpici,etiam ſi latro ſit aliquis,aut in ſcena poſitus,etiam ſi cultum ruris exerceat,& coniugio uideatur aſtrictus,etiam ſi negociator dicatur, & mercimonijs inſeruiat: tamen in omni ordine humanæ uitæ ſunt animę deo placentes,& habentes actus aliquos occultos,quibus delectatur deus. Vnde conſtat,non tantum profeſſionem uitæ,aut habitus ſpeciem deo eſſe placitam, quantum ſinceritatem atq; affectionem mentis et operum probitatem. Et cum ſimilia de ſingulis quibuſq; diſſeruiſſet,tradidit ſpiritum. Euidenter autem presbyteri qui aderant, et omnes fratres uiderunt eum ab angelis ſuſcipi,hymnum cantantibus & collaudantibus Deum.

BARPTOLOMÆVS APOSTOLVS.

EVſebius de S.Barptol.ait:Barptolomęus Indiam citeriorem ſortitus eſt,lib.iij.cap.j.Et lib.v.cap.x. ſic ſcribit: Pantænum ferunt, cum ad Indos perueniſſet, reperiſſe,quod Barptolomæus Apoſtolus apud uos fidei ſemina prima condiderit, & Matthæi Euangelium Hebręis ſcriptum literis dereliquerit,&c. Ioach. Vadianus ſic meminit S.Barptolomæi: Inter ſuppliciorum genera excoriationem Perſas habuiſſe. Marcellinus li.xxiij.tradit, pœnam ſine dubio uicinis etiam gentib.cognitam,ut ueriſimile ſit,quod de Barptolomæo Orientis Apoſtolo excoriato proditum eſt. De S. Barptolomæo ſic habet D. Hierony. in lib. de uiris illuſtrib. Barptolomæus Apoſtolus Indis, ijs qui dicuntur Fortunati, prædicauit euangelium Chriſti, & Euangelium,quod eſt ſecundum Matthæum,eis tradidit. Dormiuit autem Albanopoli, oppido maioris Armeniæ.

S. AVGVSTINVS ECCLESIÆ doctor.

QVod his diebus contigit fratres humaniſſimi uidiſtis, quibus Domini noſtri Ieſu Chriſti ſummam poteſtatem & clementiam intelligere potuimus:memoriæq; mandare debemus,quòd in nulla re magis Chriſtianis gratulari poſſumus,quàm quod hoc tempore & ætate noſtra mirandum oculis noſtris uidimus. Diuinæ clementiæ innumeras gratias agere debemus, quod Auguſtinus Afer Carthaginenſis, philoſophus acutiſſimus, contempto gentilium cultu, ad ueram Chriſtianam religionem diuino nutu tandem peruenit. Hoc reſurrectionis tempus duplici lætitia celebrandum eſt, Chriſti ſcilicet uictoria, potito,ac deleto inferorũ imperio,& Auguſtini conuerſione,quę Chriſtianis plurimum confert. Quis expugnauit animum? quis ſuperauit? Non argumenta,non uis aliqua uerborum, ſed Dei duntaxat uirtus & clementia. Nonne Rhetor hic habebatur præſtantiſſimus? Nonne eius doctrina accinctus Mediolanum uenit, ibi à cunctis ciuibus honorificè *Ex S. Ambroſio.*

 ſuſceptus

ſuſceptus eſt? Ad quid tanta liberalium diſciplinarum eruditio, tantum philoſophiæ acumen? Ad quid illud acre ingenium, illa Dialectica, cæteræq; artes, ſine præceptore adeptæ, ad hoc ut diuina potentia magis eluceat mortalibus? Quo Ariſtotelica inſtitutio in diſputando ſimulationes, difficultates tendebant, uerſutiæ, contentiones & aſtutię, quibus maxime erat inſtructus, argumentaq; contra ſacrarum literarum ſcripturas, cum unà eſſemus adducta, in quibus diuinum quandoq; implorabamus auxilium? Quo tanta in dicendo hominis gratia, tanta in dicendo copia atq; facundia, ut non temere eius dicta diſſolui potuiſſent? Ad hoc, ut fides Chriſti ſtabiliretur, ſæpius me eum tentaſſe intelligitis, quo inter diſſenſiones noſtras uirtus diuina operaretur. Optabam mirum in modum hominem tantæ doctrinæ illuminari, à quo ſumma gloria et ſplendor, ut in merito Chriſtianæ fidei oriri poſſet. Verum etiam Auguſtinus tanta interdum pertinacia & diſputationis ſuæ acrimonia, ac uehementia nos urgebat, ut inter ſupplicationes noſtras, quòd deus ab eius captionibus nos auerteret, rogare coacti ſumus. Matris eius Monica precibus & lachrymis penè continuis, noſtriſq; orationibus aliquantiſper adhærere cœpit, & prædicationibus noſtris aliquando intereſſe cupiebat, in quibus fidei noſtræ ſynceritatem omnibus diſciplinis, & omnium artium argumẽtis antecedere oſtendebamus. Diuino tandem auxilio, Chriſti ueram religionem amplexus eſt, unde humanum genus & Chriſtifideles merito iubilare poſſunt. Veruntamen Simpliciano noſtro probatę ſanctitatis uiro non minores gratiæ agendæ ſunt, à quo Auguſtinus de religione beata, feliciq; uita inſtructus eſt. À quo idem multa de Chriſti fide, tum exempla, tum miracula accepit, quibus ſi qua hæreſis rubigo eſſet, pollutum animũ abſtreſit, quibus à ſe omnis dubitationis timor procul propulſatus eſt. Quantis fratres chariſſimi lachrymis errorem confeſſus eſt ſuum? quanto luctu conuerſionis diuturnitatem conqueſtus eſt? quibus uerbis, & quo dolore ſeram pœnitentiam damnauit? Dimidiam enim fermè uitæ ſuæ partem inter gentilium mores ac uanas diſciplinas, mundanoſq; errores conſumpſit. Iubilate de tanta uictoria, in qua Auguſtinus tanq; dux cum commilitonibus ſuis Adeodato & Alypio ſocio captiui noſtri ſunt. Hæc quidem captiuitas Auguſtinum beatum faciet, regnum Dei parabit. Triumphare tamen uiſus eſt Auguſtinus illa præſertim hora, in qua nouum hominem, ſacro baptiſmate induimus, in quo unà nobiſcum diuino quodam inſtinctu hymnum cantauimus de Chriſti fide. Et uberius ut inſtrueretur, & à cæteris gentiliũ opinionibus & erroribus remoueretur, totum cognitionis animũ intendit. Nouum in Chriſti fide militem habemus, acerrimum contra gentiles hoſtem, contra hæreticos inuictiſſimum imperatorem. Nouum Chriſtianum nouis ueſtimentis cuculla nigra induimus, cingulo ex corio noſipſi præcinximus, quod Simplicianus noſter ingenti lætitia

ti lætitia donauit. Agamus gratias Domino Ieſu Chriſto ingentes, qui religioni noſtræ talem ac tantum principem inſtituit. Gaudeamus omnes in Domino, qui omnia uirtute ſua continet, & incomprehenſibili maieſtate uniuerſa complectitur. Gaudeant angeli Auguſtini tam celebri conuerſione. Gaudeant cœlum & uniuerſa terra, benedicant omnes Dominum, quia ad conferendum hominibus ſubſidium creauit & illuminauit Auguſtinum, à quo tanquam religionis exordio Chriſtiani auxilium caperent & ſuffragium: à quo denique religionis conſtitutiones oriri poterunt. Hanc Auguſtini conuerſionem in futurum homines diuinis proſequentur honoribus, Amen.

DE S. MONICA MATRE AVGVSTINI, Maphæi carmen.

SAlue lux matrum, mater ſanctiſſima ſalue,
Salue Auguſtini Monica digna parens.
O ſalue tanti nati digniſſima mater:
O ſalue ſexus gloria fœminei,
Quæ genuiſti illud, cunctis memorabile ſæclis,
Eccleſiæ robur, præſidiumque, ſacræ.
Eloquij flumen tantum, quo tota rigatur
Lex ſacra: & ubertim lingua Latina fluit.
Vertiſti ſacris precibus, quibus anxia ſemper
Pulſabas magnum flensque gemensque Deum.
Vertiſti largo lachrymarum flumine, quo te
Spargebas, largo ſemper & imbre madens.
Felices ò quæ, tantum lachrymæ, gemitusque,
Fœlices tantum quæ potuêre preces.
Quæ trahere ad ſeſe ſummum potuêre Tonantem,
Ferreque, qua certè mundus egebat, opem.
Ingenij fulmen tantum, quo tota choruſcat
Sacra fides, omnis impietasque tremit.
Quem longè errantem, longè Chriſtoque rebellem
Vertiſti ad ueræ religionis honos.
O feruens amor, ò pietas incenſa parentis:
O qui flagrabat ſancta per oſſa calor.
O flamma, ò nulli facile enarrabilis ardor,
Maternæ ò feruor mentis, & ignis edax.
O qui te tantus æſtus pia mater agebat,
Et quo ſcandebas impetus aſtra ſuper,
Ardentes tanquam longè uolucresque ſagittæ,
Sic ibant lachrymæ, uota, precesque tuæ.
Æthereique altè penetrabant pectora regis,

Cogebant

Cogebant illum: nulla negare tibi
Quin maiora etiam quàm quæ ſperare uel unq;
Auderes ultro, plura ſimulq; dare.
O quantum tibi nos omnes debere fatemur,
Cuius ope eſt mundo tanta reddita ſalus:
Quippe niſi è tenebris ad lumina ſacra rediſſet
Conuerſus meritis filius ipſe tuis.
Altiloquas totum niſi diffudiſſet in orbem
Doctrinas, tantum totq; uoluminibus.
Errorum niſi tot peſtes ſtrauiſſet iniquas
Ingenio, niſi tot dogmata praua ſuo
Eccleſiam tanto quæ firmauere ruentem
Robore: felices ô lachrymæ atq; preces,
O dulces lachrymæ uincantq; mella fauosq;
Quæ uincant dulces & omne preces.
Quid mirum ſi noſtra fides cultusq; periſſet?
Si totus noſter religionis honos.
Nunc uero ſuperi quando ad faſtigia cœli,
Euictam nunc te purior orbis habet:
Quando hac terrena de fece & carcere tantum
Eruta, tu loca nunc liberiora colis:
Nunc noſtris melius, rogitans tu conſule rebus
Pro noſtra melius funde ſalute preces,
Affer oper nunc tu mundo ſuccurre labenti.

DECOLLATIONIS S. IOANnis Baptiſtæ.

Ex Iuuenco. INterea ad regem uolitabat fama ſuperbum,
Quòd mala cūcta illic uirtus diuina domaret.
Sed putat Herodes læti quòd lege remiſſus,
Tanta ut Ioannes uirtutis dona teneret.
Nam quondam, cernens, liuenti pectore dæmon
Erroris labem, puris quòd ſolueret undis
Iuſtus Ioannes, damnis accenſa malorum
Tunc petit Herodem peſtis ſęuiſſima regem.
Et facile iniuſti penetrans habitacula cordis
Accumulare feris ſubigit ſcelera impia geſtis.
Arſerat illicito Herodes accenſus amore,
In thalamos fratris, caſto quod iure uetabat
Doctus Ioannes, feritas ſed neſcia recti
Subiecit leges pedibus, fruiturq; nefandis

Connu-

Connubijs,iuſtumq́ſuper (quia praua uetabat)
Carceris immerſit tenebris, uinclisq́ grauauit.
Sanguine nam iuſti primo compreſſa timore
Abſtinuit ſitiens feritas,quia magna prophetam
Plebis Ioannem ueneratio ſuſcipiebat.
Natali ſed forte die,quum læta tyrannus
Herodes celſis ſtrueret conuiuia tectis,
(Luxuria quoniam coniuncta ſuperbia gaudet)
In medio iuuenum,reginæ filia uirgo
Alternos laterum celerans ſinuamine motus
Compoſitos tithara iungit modulante choreas.
Ipſe ſed in primis mirata uirginis arte
Attonitus ſtupuit,tum præmia cuncta patere
Iuratus ſpondet, quæcunq; puella petiſſet.
Illa ſed horrendæ ſeruans ſcelera impia matris
Vrget Ioannis caput à ceruice reuelli,
Et lance inferri præſentia munera poſcit.
Præſentûm Herodes procerum ſub pondere triſtis,
Iurandiq́ memor iuris, tamen imperat ægre
Inſontis caput inferri,tradiq́ puellæ.
Illa nephas matris ſcelerata ad gaudia portat.
Corporis ac lacerum flentes ſine nomine truncum
Diſcipuli condunt terræ,Chriſtumq́ ſequuntur.

DE HERODE ET HERODIADE.

CОràm Herode Herodiadis dum filia ſaltat, *Thomæ Mori.*
 Dum quo debuerat diſplicuiſſe placet,
Ebrius affectu rex coniugis,ebrius illo
 Fortunæ luxu,prætereaq́ mero:
Opta ait ô uirgo,dabitur,iurauimus,huius
 Dimidium regni poſcere ſi libeat.
Impia ſuggeſtu ſceleratæ filia matris,
 Inquit:Baptiſtæ da precor ergo caput.
Dona petis uirgo (ſi ſaltatricula uirgo eſt)
 Quæ uix ſuſtineas cernere dona petis.
O funeſta parens,ô natæ dira nouerca,
 Saltare,atq; homines quam iugulare,doces.
Rex dolet,& triſtis concedit:nempe coactus
 Iuriſiurandi relligione ſui.
O regem fidum,ſed tunc tantùmmodo fidum,
 Maius perfidia eſt quàm ſcelus, ipſa fides.

IN PICTVRAM HERODIANAE MENSAE.

SAnguine funeſta eſt Herodis menſa uirili,
Sanguine funeſta eſt menſaq́ꝫ Flaminij.
Tam ſimiles cædes, ſimiles ferêre puellæ,
Illam ſaltatrix obtinet, hanc meretrix.
Id tamen intererat, meritrici uita nocentis,
At ſaltatrici penditur innocui.

IN EANDEM PICTVRAM.

ORo uiri fœdo ſancti fluitantia tabo,
Decuſſumq́ꝫ gerit regia menſa caput.
Corpora ſic regi rex Atreus ambo Thyeſti
Natorum appoſuit frater edenda patri.
Sic regi Odryſio natum regina peremptum
Fida ſoror, genitrix perfida ponit Itim.
Talia regales ornant bellaria menſas:
Crede mihi non eſt pauperis iſte cibus.

S. ÆGIDIVS CONFESSOR CHRISTI.

Georg. Vuiecelij.

AIunt Ægidium Græcum Athenis natum, patre Theodoro, matre Pelagia utroq; Chriſtiano. Qui primis ſtatim annis pietatis ſpecimen edidit, ęgroto nimirũ cuidam ſuã ipſius ueſtem impartiens, diui Martini non inegregius imitator futurus. Porrò relicti patrimonij Chriſtum ſuum hæredem inſtituit, hoc eſt, decreuit illud ipſum in egenos, Chriſti minimos, hilariter diſpergere. Copioſe dedit de copioſa hæreditate. Maluit bonorum operum diues eſſe quàm pecuniarum. Cum uero inclareſcere cœpiſſet in patria, uitandæ celebrioris famæ gratia, Græcię ualedicens, nauigio deuenit in Galliam: & Maſſiliæ innotuit Cæſario Arelatenſi præſuli, qui cupide fruebatur ſancti uiri colloquio. Illinc perrexit, & tranſito Rhodano, delapſus eſt ad heremum quandam, in qua Veredemium illum reperit, anachoretam miraculis æditis inſignem, Ægidio ſuperiorem. Apud hunc quoq; demoratus aliquantiſper, utpote eodem ſpiritu, eademq́ꝫ mente præditus, ubi Deo uiſum fuit, relicto Veredemio de peculiari ſibi domicilio proſpexit, in quo ſolus Deo noſtro uacaret totus. Antrum uero hoc erat, feris q́ꝫ hominibus accomodatius domicilium. Quo tempore Flauius Gothorum rex Monarchiam tenuiſſe dicitur, circa annum Domini DCC. Solitario igitur, omnibusq́ꝫ humanis commodis deſtitutus, cerua lactis alimoniam ſubminiſtraſſe ſcribitur, quam cum uenatores aliquando

conſecta-

conſectarentur uſque ad ſpeluncam, ac iaculis conarentur figere, ipſum Monachum ex improuiſo tetigerunt. Eo uulnere nihilo triſtior factus, in pio propoſito durauit: & regis aliorumq́ʒ ad ſe cõmeantium munera reſpuit: docuit uero & monuit recta, præterq́ʒ quod per Chriſti Ieſu nomen multos infirmos bonæ ualetudini reſtituit. Aiunt iſto in loco regis munificentia Monaſteriũ templumq́ʒ illum exædificaſſe, & ſyncerè monachorum greges ibi pauiſſe uerbo, iam ſacerdotij honorem adeptum. Multis poſt annis Romam acceſſit, confirmandæ communionis gratia. Dein regreſſus in Galliam, ſuo in monaſterio lætus ad Chriſtum migrauit, magna pijs hominibus relicta mœſtitia.

S. SERAPHIA VIRGO.

Seraphia uirgo Antiochenſis, quum Adriano Imperatore Romam ueniſſet, in domo beatæ Sabinę diuerſata eſt, eandemq́ʒ ad fidem Chriſti conuertit. Quamobrem à præſide Beryllo comprehenſa, ad dearumq́ʒ ſacrificium producta, negauit ſe alteri quàm Chriſto ſacrificium oblaturam, affirmãs ſe ob perpetuam uirginitatem, quã ei uouerat, templũ Dei uiui factã. Tunc præſes, ut amiſſa pudicitia templum Dei eſſe deſineret, duobus eam ſalacibus iuuenibus conſtuprandam tradit. Qui obſcuriore cubiculo incluſam, quũ circa primam noctis horam aggredi pararent, orante uirgine ſubito lumine circũfulſi, quaſi exanimes membris omnibus reſolutis in terram proſtrati, tota nocte iacuerunt, donec præſidis rogatu fuerunt à uirgine oratione fuſa poſtera die ſuis uiribus reſtituti, & quæ ſibi contigerant præſidi narrauerunt. Sed quum is cuncta magicis artibus tribueret, adductam ſibi uirginem & ueſtibus ſpoliatam incenſis facibus aduri iuſſit. Quod cum alacri animo illa toleraſſet, fuſtibus diu cęſa, & trans arcum Fauſtini ducta, ibidem decollata eſt. Eius autem corpus beata Sabina in eodem loco ſepeliuit, tertio nonas Septembris.

Ex Romano breuiario.

DE S. AMMONE ABBATE.

Vidimus autem in Thebaida etiam alium uirum nomine Ammonem, patrem trium milium circiter monachorũ, qui Thebanenſij appellabantur, ingẽtis abſtinentię uiri, quibus uſus eſt indui colobijs quaſi ſaccis ligneis, & pelle confecta à collo poſt tergum & latus deſcendente contegi: cucullis etiam caput operiri, maxime cum ad cibum conuentum fuerit. Eis etiam uelare faciem, ne alius alium partius cibum ſumentem deprehendat. Eſt autem eis & in capiendo cibo ſummum ſilentium, ita ut nec putetur, in eo loco eſſe aliquis hominum, ubi ſedent ad menſas. Et omnis eorum conuerſatio ita in multitu-

Ex uitis Pat.

ne poſita quaſi in ſolitudine: dū ita latet uniuſcuiuſq; abſtinentia, ut ab alio deprehendi non poſſit. Sedent ergo ad menſam cōtingentes magis quàm ſumentes cibos, ut nec defuiſſe menſis, nec tamē uentri ſatisfeciſſe uideantur. Maior quippe eſt continentiæ uirtus his abſtinere, quæ in oculis habentur, & non in manibus.

DE S. BENONE ABBATE.

Ex uitis Patrum.

VIdimus & alium ſenem manſuetudine omnes homines præcellentem abbatem, Benonem nomine, de quo aſſerebant fratres, qui cum ipſo erant, quòd neq; iuramentum unquā, neq; mendacium de ore eius proceſſerit, neq; ullus hominum iratum uiderit eum aliquando, aut ſermonem ſuperfluum ocioſumq; proferentem, ſed erat uita eius in ſummo ſilentio, moresq; tranquilli, & per omnia quaſi angelici ordinis uir: humilitas quoq; immenſa, & in omnib. pro nihilo ſemetipſum ducens. Deniq; nobis multum rogtantibus, ut aliquem ſermonem ab eo ædificationis audiremus: uix impetrare potuimus, ut pauca nobis de manſuetudine loqueretur. Hic aliquando cum beſtia quædam, quæ hyppodamus appellatur, ſibi regionem proximam uicinamq; uaſtaret, & ipſe rogatus fuit ab agricolis, immediate uenit ad illū locum: & cum ad immanem beluam perueniſſet, ait ad eam: Præcipio tibi in nomine Ieſu Chriſti, ne ultra uaſtes hanc terram. Tunc illa quaſi angelo perſequente effugata, nuſquam omnino comparuit. Simili modo etiam Crocodilum ab eo alio tempore fugatum perhibebant.

NATALIS MARIÆ DEIPARÆ.

Ex apocryphis Hieronimi.

BEata & glorioſa ſemper uirgo Maria de ſtirpe regia & familia Dauid oriunda, in ciuitate Nazareth nata, Hieroſolymis in templo domini nutrita fuit: pater eius Ioachim: mater uerò Anna dicebatur: Domus paterna ex Galilæa, & ciuitate Nazareth: maternum autem genus ex Bethlehem erat. Vita eorum ſimplex & recta apud dominum, apud homines irreprehenſibilis erat, & pia. Nam omnem ſubſtantiam ſuam trifariam diuiſerunt: Vnam partem templo & templi ſeruatoribus impendebant: aliā peregrinis et pauperibus erogabant: tertiam ſuæ familiæ uſibus, & ſibi reſeruabant. Ita iſti deo chari, hominibus pij, per annos circiter uiginti, caſtum domi coniugium ſine liberorum procreatione exercebant. Vouerunt tamen, ſi forte deus donaret eis ſobolem, eam ſe domini ſeruitio mancipaturos: cuius rei gratia. & templum domini ſingulis per annum feſtis frequentare ſolebant. Factum eſt autem, ut Encœniorum feſtiuitas approquinquaret: unde cum nonnullis contribulibus ſuis Hieroſolymam & Ioachim aſcendit. Ea uerò tempe-

rò tempeſtate Iſachar ibi pōtifex erat. Cumq́ꝫ inter cæteros cōciues ſuos etiam Ioachim cum oblatione ſua uideret, deſpexit eum, & munera eius ſpreuit: interrogans, cur inter fœcundos infœcundus ipſe ſtare præſumeret; dicens, munera nequaquam Deo digna poſſe uideri, quem ipſe prole indignum iudicaſſet, ſcriptura dicente: maledictum omnem eſſe, qui non genuiſſet maſculum in Iſraël. Dicebat ergo prius, eum ab hac maledictione ſobolis generatione ſoluendum, & ſic demum in conſpectū domini cum oblationibus eſſe uenturū. Cuius opprobrij obiectu pudore magno ſuffuſus Ioachim, ad paſtores, qui cū pecudibus erant in paſcuis ſuis, ſeceſſit. Neqꝫ enim domū repetere uoluit, ne fortè à contribulibus ſuis, qui ſimul aderant, & hoc à ſacerdote audierant, eodem opprobrij elogio notaretur. Verū cum ibi aliquādiu eſſet, quadam die, cum eſſet ſolus, angelus domini ei cum immenſo lumine aſtitit. Qui cū ad eius uiſionem turbaretur, angelus qui ei apparuerat, timorē eius compeſcuit, dicens: Noli timere Ioachim, neqꝫ in uiſione mea turberis: Ego enim ſum angelus domini, miſſus ab ipſo ad te, ut annūciem tibi preces tuas eſſe exauditas, & eleemoſynas tuas aſcendiſſe in conſpectum eius. Videns quippe uidit pudorē tuum, & audiuit ſterilitatis opprobrium non recte tibi obiectum: Peccati nanqꝫ, non naturæ ultor eſt Deus. Et ideò cum alicuius uterum claudit, ad hoc facit, ut mirabilius denuo aperiat: & nō libidinis eſſe quod naſcitur, ſed diuini muneris, cognoſcatur. Prima enim gentis ueſtræ Sara mater, nonne uſqꝫ ad octogeſimum annum infœcunda fuit? & tamen in ultima ſenectutis ętate genuit Iſaac, cui repromiſſa erat benedictio omnium gentium. Rachaël quoqꝫ tantū domino grata, tantumq́ꝫ à ſancto Iacob adamata, diu ſterilis fuit, & tamen Ioſeph genuit, non ſolum dominum Ægypti, ſed plurimarum gentium fame periturarum liberatorem. Quis in ducibus uel fortior Sampſone, uel ſanctior Samuele? Et tamen hi ambo ſteriles matres habuēre. Si ergo ratio uerbis meis tibi non perſuadet credere, dilatos diu conceptus & ſteriles partus mirabiliores eſſe ſolēre: proinde Anna uxor tua pariet tibi filiam, & uocabis nomen eius Mariam: hæc erit, ut nouiſtis, ab infantia ſua domino conſecrata, & ſpiritusancto replebitur adhuc ex utero matris. Omne immundum neqꝫ manducabit, neqꝫ bibet, neque inter populares forinſecus turbas, ſed in templo domini cōuerſatio eius erit, ne quid de ea ſiniſtrū uel ſuſpicari ſaltem poſſit, uel dici. Itaqꝫ ætate procedente, ſicut ipſa mirabiliter ex ſterili naſcetur, ita incomparabiliter uirgo generabit altiſſimi filium, qui Ieſus uocatur, ſecundum nominis ethymologiam ſaluator omnium gentium erit. Et hoc tibi eorum, quæ annuncio, ſignum erit: Cum perueneris ad auream in Hieroſolymis portam, habebis ibi obuiam Annam uxorem tuam, quæ de tuæ regreſſionis tardatione modo ſollicita, tunc in aſpectu tuo gaudebit. His dictis, angelus diſceſſit ab eo. Deinde apparuit Annæ uxori eius, dicens: Ne

ſibus concuti poteſt.

S. CORNELIVS MARTYR.

Ornelius natione Romanus, patre Caſtino, Decij temporibus fuit. Qui è Pannonia inferiore Budaliæ natus interfectis Philippis imperium ſumpſit, odio in Chriſtianos exardens propter Philippos eiuſdem ſectæ imitatores. Verum cum poſtea biennio cū filio Cæſare imperaſſet, à Barbaris opprimitur, adeo ut eius cadauer nuſquam repertum ſit. Digno certè damnatus iudicio, qui ſeptimam poſt Neronem perſecutionē in Chriſtianos mouens, multos ſanctiſſimos uiros interemit. At uerò ſub epiſcopatu Cornelij, qui apoſtatas recipiendos cenſebat, pœnitētes præſertim, Nouatus Nouatianum *Ex platina.*

extra eccleſiam ordinauit,& in Aphrica Nicoſtratū:quam ob rem confeſſores,qui à Cornelio ſeceſſerant,cum Maximo presbytero ac Moyſe ſentientes,ad eccleſiam reuerſi, ueri confeſſoris nomen adepti ſunt. Verum poſtea inſtantibus hæreticis, Cornelius Centumcellas in exiliū mittitur,ad quem Cyprianus Carthaginenſis epiſcopus in carcerem coniectus literas mittit,quibus intellexit & amici calamitatem & exilij ſui confirmationem. Extant & aliæ Cypriani ad Cornelium epliſtolæ plenæ religionis & fidei:ſed illa potiſſimum elegans habetur, qua Nouatū diſcipulum quendam ſuum accuſat & damnat.De eadem quoq; hæreſi et Dionyſius Alexādrinę urbis epiſcopus,Origenis olim auditor, ad Cornelium ſcripſit.Nouatum præterea alia epiſtola reprehendit, q̄ à cōmunione Romanæ eccleſiæ diſceſſiſſet, quodq́; etiam ſe inuitum ad Pontificatum obeundum diceret eſſe deductum. Tum ille:Si inuitus Nouate (ut dicis) deſignatus es,probabis,cum uolens ſeceſſeris. Cornelius aūt priuſq̄ in exilium mitteretur,inſtante Lucina matrona ſanctiſſima,corpora Petri & Pauli è catechumbis, ubi minus tuta eſſe uidebant̄,noctu leuant. Paulum Lucina in prędio ſuo uia Hoſtienſi collocat,eo loci ubi interfectus fuerat: Petrū uero Cornelius apud locum reponit, ubi crucis martyrium ſubierat,in templo Apollinis,ad radices aurei montis tertio Calendas Iulij. At uerò Decius ubi intellexit, Cornelium literas à Cypriano accepiſſe,eum à Centumcellis Romam perduci iubet, quē ita in Telluris templo aſtante urbis præfecto alloquitur: Sic (inquit)obſtinate uitam ducere inſtituiſti, ut neq; deos cures,neq; pręcepta uel minas principum timeas,& contra rempub.literas accipias,ac mittas?Huic Cornelius:De laudibus Chriſti,de ratione redimendorum animorum, non de imminutione Imperij literas accepi & reddidi. Tum Decius iratus,ſanctiſſimum uirum plumbatis cędi (genus id flagelli eſt)atq; deinceps ad templum Martis duci iubet,ut ſimulachrum eius adoraret: id ſi facere abnueret, pœna capitali afficeretur. At uir ſanctus dum ad ſupplicium duceretur, omnia bona ſua Stephano archidiacono commiſit.Poſt hoc uerò tertio Nonas Maij obtruncatur. Huius corpus beata Lucina unà cum quibuſdam clericis noctu ſepeliuit in arenario prædij ſui,uia Appia,non longe à cœmiterio Calixti. Sunt qui ſcribant,hunc pontificem ſub Gallo & Voluſiano paſſum. At ego multo magis Damaſo credo, qui Decij iuſſu hoc factum affirmat. Cornelius autem menſe Decembri ſacrorum initiandorū poteſtatem bis fecit,unde presbyteros quatuor,diaconos quatuor,epiſcopos ſeptem creauit. Sedit annis duobus, menſibus duobus,diebus tribus.

S.CY.

S. CYPRIANUS MARTYR.

TEmporibus Valeriani iniquiſſimi Imperatoris, fuit in Carthagine, quę eſt in Africa, glorioſiſſimus uir, nomine Cyprianus: qui primo quidem Rhetoricam docuit: deinde à quodam presbyteron, omine Cæcilio, conuerſus ad fidem Chriſti, nomen quoq; ſortitus eſt Cæcilius: qui omne culmen geſtiens aſſequi Chriſtianæ religionis, perfectionem (quam Chriſtus conſulenti iuueni de uita æterna deprompſerat) ſequutus, omnem ſubſtantiam ſuam pauperibus erogauit, ut nudum mater eccleſia ſuſciperet, quem nudum mater carnea terræ edidiſſet: ueraciter perſpiciens, non poſſe perfectè in inenarrabili Dei ſapientia philoſophari, terrenis cupiditatibus innixum. Nanque ita Dei ineffabili ſapientiæ contemplandæ ſe tradidit, ut toto orbe prope notiſſimus, ſole clarius extent eius innumera uolumina, quæ in Euangelijs & alijs uoluminibus optimè perorauit: chronicã quoq; ualde utilem compoſuit, & exhortatorias ad multos ſanctorum epiſtolas, in quibus ardorem fidei uelut bonus demonſtrauit athleta. Poſt multum uerò temporis, ut non abdita maneret lucerna ſub modio, ſed ut luceret inſtar ſtellæ ſpiritualis ſolis, poſita eſt ſuper candelabrum, ut præſentes & ſecuturi agnoſcerent, non debere doloribus momentaneis cedere, quibus perpetua beatitudo fixa maneret. Deniq; comprehenſus à miniſtris Paterni proconſulis Carthaginenſis, ante eum in quoddam ſecretarium adductus eſt, cui ita dixit: Sacratiſſimi imperatores Galienus & Valerianus ad me literas dirigere dignati ſunt, in quibus ſanxerunt; ut omnes homines, deos, quos Romani adorant, debeant adorare: & qui contempſerint hoc pręceptum, gladio feriantur, Audiui uerò, q̃ tu deorum cultum pro nihilo ducas: unde hortor, ut conſulas tibi, & deos honores. Cyprianus reſpondit: Chriſtianus ego ſum, & nullos alios deos noui, niſi unum & uerum Deum, qui creauit cœlum & terram, mare et omnia quę in eis ſunt. Huic Deo Chriſtiani ſeruimus: hunc noctéq; diéq; deprecamur pro omnibus, etiam pro imperatoribus. Paternus proconſul dixit: Si in hac uoluntate perſeueraueris, peſſima morte peribis. Sanctus Cyprianus epiſcopus reſpondit: Bona uoluntas eſt, quæ Deum timet: & ideo non poteſt immutari. Paternus proconſul dixit: Quia in hac uoluntate permanes, ſecundũ præcepta principum exilio deputandus es. Sanctus Cyprianus reſpondit: Exul non erit, qui Deum in mente habebit: quoniam Domini eſt terra & plenitudo eius. Paternus proconſul dixit ad eum: Antequàm proficiſcaris, dic ubi ſint presbyteri, qui in hac ciuitate eſſe dicuntur, uel ſimiles tui. Sanctus Cyprianus reſpondit: Bene atq; uiriliter legibus ueſtris ſanxiſtis, nullos delatores fore debere: idcirco à me prodi non debent, ſed à uobis inueniantur: quia & hoc cenſuiſtis, ut nullus ſe ultro offerret. Proconſul

Ex Cypriano.

dixit:Ego à te cum tormentis eos exquiram. Sanctus dei reſpondit:Per me non perdentur. Proconſul dixit : Præceptum principum eſt,ne qui Chriſtiani conciliabula faciant,uel cœmiteria ingrediātur:& ſi quis hoc uiolauerit,gladio animaduertatur. Sanctus dei reſpondit: Fac quod tibi præceptum eſt. Cum ergo uideret animum eius immutabilem in religione diuina,fecit eum in ciuitate Furabilitana exulari,ubi aliquandiu exemplo boni operis multis profuit,nemini obfuit.Cum'q; ibi domino in ſanctitate deſeruiret, mortuus eſt Paternus proconſul. Et ipſe de exilio regreſſus,in quodam hortulo commanebat.Cum'q; de eo perlatum eſſet ad Galerium Maximum, qui Paterno ſucceſſerat,miſit duos miniſtros,& iuſſit eum ad ſe adduci. Qui quū ueniſſent ad eum,leuauerunt eum in curru ſuo,& ad Galerium Maximum perduxerunt. Qui quum uidiſſet eum,ait : Tu es Statius Cyprianus? Sanctus Cyprianus reſpondit : Ego. Galerius proconſul dixit : Tu es quē Chriſtiani papam ſuum nominant? Sanctus dei reſpondit: Ego. Proconſul dixit : Iuſſerunt tibi principes noſtri adorare deos. Sanctus dei reſpondit: Non faciam.Proconſul dixit: Melius facies,ſi ſaluti tuæ conſulas,& deos nō contemnas. Sanctus dei reſpondit : Salus mea & uirtus mea Chriſtus dominus eſt, cui ſine fine ſeruire deſidero. Proconſul dicit : Vitæ tuæ doleo, & uellem conſulere tibi. Sanctus Cyprianus reſpondit: Conſultum mihi melius non eſſe quæro,quàm ut Deum meum adorans,ad ipſum tota mentis auiditate feſtinem:quoniam non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad ſuperuenturam gloriam,quæ reuelabitur in nobis.Iratus Galerius proconſul ait : Diu ſacrilega mente uixiſti,& nephariæ conſpirationis homines aggregaſti tibi,& inimicum te dijs & ſacris religionibus eorum prębuiſti:& non æquiſſimis conſilijs principum aſſenſum unquam pbuiſti,ſed ſemper autor iniqui nominis & ſignifer extitiſti, & ꝓpterea cæteris quos ſceleri tuo aggregaſti , exemplum eris , & in ſanguine tuo diſcent diſciplinam. Tunc ergo dictauit ſententiā,dicens : Statium Cyprianum dijs libamina offerre renuentem, gladio animaduerti placet. Cum'q; duceretur ad decollandum,ſequebatur eum multitudo populi, & alij clamabant : moriamur ſimul cum ſancto epiſcopo. Et quum perueniſſet in locum,qui dicitur Sextus, quarto ab urbe miliario, expoliauit ſe birro,& tradidit carnificibus : Dalmaticam uero tradidit diaconibus,& ſtetit in lineis,expectans ſpiculatorē. Et dum ille appropinquaſſet,iuſſit,ſuis illi dare uiginti aureos. Cum'q; proſtrauiſſet ſeſe in terram, orauit cum lachrymis,& à fratribus linteamina offerebantur, unde oculos ſibi tergebat. Et cum ſurrexiſſet ab oratione, ſententia ex tabella recitata eſt,ita: Statius Cyprianus gladio feriatur. Et ſtatim reſpondit ſanctus dei : Amen. Et ceruicem obtulit gladio,temporalem'q; uitam finiuit,recepturus à Deo ſine fine perpetuam. Sic ergo beatus Cyprianus ſubſequutus eſt fide glorioſa ſanctū Corneliū eodem martyrij genere,

eodem

eodem paſſionis die, licet non eodem anno, deuicto diabolo, triumphator migrauit ad cœlum. Et ſicut ſcriptum eſt: Quomodo in uita ſua dilexerunt ſe, ita & in morte nō ſunt ſeparati. Ambo fide clari, ambo conſtātia, ambo martyrio glorioſi. Nos ergo fratres oremus omnipotentē Deum pro ſereniſſimo Imperatore Carolo, quatenus qui beatū Cornelium papam & martyrē de Romanis partibus ob munimē ſui, cunctorumq́ꝫ fideliū ſibi proximari fecit, ac nos de tam magno patrono honorauit: per ſuffragia huius inclyti martyris beatitudine perennis uitæ ſibi conceſſa, ſanctorū omniū quos uenerabiliter excoluit, conſortia adipiſci mereamur perpetuo obtinenda, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum Patre uiuit & regnat Deus in unitate Spiritus ſancti, per omnia ſæcula ſæculorum, Amen.

DE SANCTA CRVCE CHRISTI.

Sermo crucis ijs qui pereunt ſtultitia eſt, nobis autem qui ſalute reſpiramus, uirtus Dei eſt. Nam ſpiritualis omnia dijudicat: animalis uero homo nō ſuſcipit ea quæ ſpiritus ſunt. Stultitia enim ijs qui fidem nō ſuſcipiunt, & bonitatem & omnipotentiam Dei non exiſtimant, ſed humanis & naturalibus cogitationibus diuina ſcrutantur. Omnia enim Dei ſunt ſuper naturā, adhuc & ſuper ſermonē & mentē. Quis enim cogitauerit quo pacto ex nihilo adeſſe, et cuius gratia deduxerit Deus uniuerſa? Si naturalibus cogitationibus inuenire uoluerit, non apprehendet: Animalis em̄ ęſt hæc indagatio, & dæmonica. Si quis uero fide manuductus, bonitatem, omnipotentiā, ueritatem, ſapientiam, iuſtitiā & diuinitatem cogitet, inueniet omnia leuia & plana, & uiam rectā. Sine enim fide impoſſibile eſt ſaluari: Nam fide omnia & humana & ſpiritualia conſtant. Neqꝫ em̄ agricola ſine fide incidit terrę ſulcum, neqꝫ mercator paruo lingno ſuam ipſius animam inſano maris pelago cōmittit, non nuptiæ fiunt, non aliud quicquā in uita ſine fide. Fide intelligimus ex nihilo adeſſe omnia dei uirtute deducta eſſe: omnia & diuina & humana fide dirigimus. Fides autem, eſt inſcrutabilis conſenſus. Omnis igitur actio & miraculifera operatio Chriſti, maxima, diuina, & ſumme admiranda, omnium tamen admirabiliſſimū eſt precioſa ipſius crux. Per nullum enim aliud mors primi parentis deſtructa eſt, primi parentis peccatum ſolutum, infernus ſpoliatus, reſurrectio donata, uirtus nobis contemnendi pręſentia mortemq́ꝫ ipſam elargita, ad antiquam beatitudinem regreſſio reparata, portę paradiſi patefactę, natura noſtra in dextris Dei ſedens, filij Dei & hæredes facti, niſi per crucem Domini noſtri Ieſu Chriſti. Per ipſam enim hæc omnia mirifice ſunt impleta. Nam quicūqꝫ baptizati ſumus in Chriſto (ut inquit Apoſtolus) in morte eius baptizati ſumus; & quicunqꝫ in Chriſto baptizati ſumus,

Ex Iohanne Damaſceno.

Chriſtum

Chriſtum induimus. Chriſtus autem eſt Dei uirtus & ſapientia. Ecce mors Chriſti, id eſt crux, hypoſtatica Dei uirtute & ſapientia circundedit nos. Virtus ſiquidem Dei, eſt uerbum crucis: aut quia potentia Dei, id eſt, contra mortē uictoria, per ipſam nobis manifeſtata eſt. Aut quia quemadmodum quatuor extrema crucis per medium centrum continentur & conſtringūtur, ſic per Dei uirtutem altitudo & profunditas, longitudo & latitudo, id eſt, omnis uiſibilis & inuiſibilis creatura continetur. Hoc nobis ſignum datum eſt ſuper frontem: quemadmodum Iſraëli circuncißio: per ipſam enim fideles ab infidelibus & diſtamus & diſcernimur. Ipſa eſt ſcutum & arma & trophæum aduerſus diabolum. Ipſa ſignaculum, ut non tangat nos exterminator, ut inquit ſcriptura. Ipſa iacentium erectio, ſtantium firmamentum, baculus debilium, paſtorum uirga, conuertentium manuductio, proficientium perfectio, animæ ſalus & corporis, omnium malorum auerſio, omnium bonorum cauſa, peccati deſtructio, arbor reſurrectionis, lignum uitæ æternæ. Ipſum nimirum precioſum lignum, & per quam uere uenerandum, in quo ſemet ipſum in hoſtiam pro nobis Chriſtus obtulit, ut ſanctificatum tactu ſancti corporis & ſanguinis decenter adorandum: clauiq́ue & lancea, & indumenta, & ſacra ipſius tabernacula, quæ ſunt præſepe, ſpelunca, golgotha, crux, uiuificum ſepulchrum, Sion eccleſiarum propugnaculum, & ſimilia: ut Dei parens ait Dauid: Introibimus in tabernacula eius, adorabimus in loco ubi ſteterunt pedes eius. Quod autem crucem dicat, oſtendit quod ſequitur: Reſurge Domine in requiem tuam: Sequitur enim crucem reſurrectio. Si enim amatorū deſiderabilis domus, & lectus, & amictus, multo magis Domini & ſaluatoris noſtri, per quę & ſaluati ſumus. Adoramus etiam figuram precioſæ & uiuificæ crucis: tametſi ex alia materia facta eſt, non materiam uenerantes (abſit enim) ſed figuram, tanq́ue Chriſti ſignum. Dixit enim diſcipulis ſuis conteſtans: Tunc apparebit ſignum filij hominis in cœlo, crucem dicens. Et idcirco mulieribus dixit reſurrectionis angelus: Ieſum quæritis Nazarenū, crucifixum. Et Apoſtolus: Nos aūt prædicamus Ieſum Chriſtū, & ipſum crucifixum. Multi enim Chriſti & ſaluatores, ſed unus crucifixus. Non dixit lancea perfoſſum, ſed crucifixum. Adorandum eſt igitur ſignum Chriſti: ubi enim fuerit ſignum eius, illic & ipſe erit. Materia aūt ex qua figura crucis exprimitur, ſiue ſit aurū, ſiue lapides precioſi, aut alia quæuis materia, poſt figurationem ſi contingat diſſolui, non adoranda. Omnia igitur quæ Deo adiacuerunt adoramus, ipſi reuerentiā pietatisq́ue cultum exhibentes. Hanc precioſam crucem pręfigurauit uitę lignū, quod in paradiſo plantatū eſt à Deo. Nam poſteaq́ per lignum mors, oportebat per lignum donari uitam & reſurrectionem. Iacob adorans ſummitatē uirgæ, alternatis cancellatisq́ue manibus filios Ioſeph benedicens, ſignum crucis manifeſtiſſime deſcripſit. Virga Moſaica in ſimilitudine

crucis mare percuſſit, & ſaluauit Iſraël, Pharaonem autem ſubmerſit. Manus cruciformiter extenſæ, Amalech reppulerunt. Ligno amara aqua, dulcis facta eſt, & petra rupta, & profundens fluenta. Virga Aaron, ſacri pontificatus inſigne fuit. Serpens in ligno triumphatus qui mortuus eſt, ligno mortuũ uidentes inimicum ſaluante, credentes quod Chriſtus in carne peccati peccatum non ſciente, in cruce peccata affixit. Magnus Moſes clamat: Videbitis uitam ueſtram pendentem in ligno ante oculos ueſtros. Et Eſaias: Tota die expandi manus meas ad populum diſcredentem & contradicentem. Qui hanc igitur adorant, participes fiant Chriſti crucifixi, Amen.

DE POTENTIA CRVCIS.

HOc ſigno, inuictus tranſmiſſis alpibus ultor — *Ex Prudẽtio*
Seruitium ſoluit miſerabile Conſtantinus.
Quum te peſtifera premeret Maxentius aula,
Lugebas longo damnatos carcere centum
Vt ſcis ipſa patres, aut ſponſus fœdera pactæ
Intercepta gemens, diroq́ ſatellite rapta,
Immerſus tenebris, dura inter uincla luebat.
Aut ſi nupta thorum regis conſcendere iuſſa,
Cœperat impurum domini oblectare furorem,
Morte maritalis dabat indignatio pœnas.
Plena puellarum patrumq́ ergaſtula ſæui
Principis, abducta genitor ſi uirgine muſſans
Triſtius ingemuit, non ille impune dolorem,
Prodidit, aut confeſſa nimis ſuſpiria traxit.
Vim libertatis nimiæ, patriumq́ dolorem.
Teſtis Chriſticolæ ducis aduentantis ad urbem
Moluimus, exceptum Tyberina in ſtagna tyrannum
Præcipitans, qua nam uictricia uiderit arma
Maieſtate regi, quod ſignum dextera uindex
Prætulerit, quæ tali radiarint ſtemmate pila.
Chriſtus purpureum gemmanti textus in auro
Signabat labarum clypeorum inſignia Chriſtus
Scripſerat, ardebat ſummis crux addita criſtis.
Ipſe ſenatorum meminit clariſſimus ordo,
Qui tunc concreto proceſſit crine, catenis
Squalens carcereis, aut nexus compede uaſta,
Complexusq́ pedes uictoris, ad inclyta flendo
Procubuit uexilla iacens. Tunc ille ſenatus
Militiæ ultricis titulum, Chriſtiq́ uerendum

Ff Nomen

Nomen adorauit, quod collucebat in armis.
Ergo caue egregium caput orbis inania poſt hæc
Prodigia, eſſe deos ſolito tibi fingere cultu,
Atq; experta Dei uirtutem ſpernere ueri.
Deponas iam feſta uelim puerilia, ritus
Ridiculos, tantoq; indigna ſacraria regno.
Marmora tabenti reſpergine tincta lauate
O proceres, liceat ſtatuas conſiſtere puras
Artificum magnorum opera, hæc pulcherrima noſtræ,
Ornamenta cluant patriæ, nec decolor uſus
In uitium uerſæ monimenta coinquinet artis.
Talibus edictis urbs informata refugit
Errores ueteres, & turbida ab ore uicto
Nubila diſcuſſit, iam nobilitate parata
Æternas tentare uias, Chriſtumq; uocantem
Magnanimo ductore ſequi, et ſpem mittere in æuum.
Tunc primum ſenio docilis, ſua ſæcula Roma
Erubuit, pudet exacti iam temporis, odit
Præteritos fœdis cum religionibus annos.
Mox ubi contiguos foſſis muralibus agros
Sangnine iuſtorum innocuo maduiſſe recordans,
Inuidioſa uidet tumulorum milia circum
Triſtis iudicij magne pœnitet, ac ditionis
Effrenis, nimiæq; ſacris pro turpibus iræ,
Compenſare cupit teterrima uulnera læſæ
Iuſtitiæ, ſero obſequio, ueniaq; petenda,
Ne Tanto imperio meneat pietate repulſa
Crimen ſenitiæ monſtrata piacula quærit,
Inq; fidem Chriſti pleno transfertur amore.
Laurea uictoris Marij minus utilis urbi,
Quũ traheret Numidam populo plaudente Iugurtham
Nec tantum Arpinas conſul tibi Roma medelę
Contulit, extincto iuſta inter uincla Cethego,
Quantum præcipuus noſtro ſub tempore princeps
Præſcripſit, tribuitq; boni: multos Catilinas
Ille domo pepulit, non ſæua incendia tectis,
Aut ſicas patribus, ſed tartara nigra animabus,
Internoq; hominum ſtatui tormenta parantes.
Errabant hoſtes per templa, per atria paſſim,
Romanumq; forum, & Capitolia celſa tenebant.
Qui coniuratas ipſa ad uitalia plebis
Moliti inſidias, intus ſerpente ueneno

Cenſue

Cenſuerant, tacitis peſtem miſcere medullis.
Ergo triumphator latitanti ex hoſte togatus,
Clara trophæa refert ſine ſanguine,remq́ue Quirini
Adſueſcit ſupero pollere in ſæcula regno.
Deniq́ue nec metas ſtatuit, nec tempora ponit,
Imperium ſine fine docet,ne Romula uirtus
Iam ſit anus,norit ne gloria parta ſenectam.

S. MATTHÆVS APOSTOLVS,

Matth.ix.Luc.v.

PRogrediens tunc inde ad uectigalia,uidit Ex Iuuenco.
Conſeſſu in medio Matthæum,protinus illi
Diſcipulis hærere iubet: nihil ille rerecuſans,
Imperio Chriſti paret,gaudetq́ue ſecutus.

De S. Matthæo habet hæc Euſebius noſter:Sed et reliqui domini ac ſaluatoris noſtri diſcipuli, non ſolũ ex illis duodecim, ſed & ſi qui extra hunc numerũ,de ſchola tamen Domini & Saluatoris noſtri,ſermonem aliquẽ,diuinitus inſpirati,memoriæ reliquerunt,breuem hunc & ſuccinctum per omnia eſſe uoluerunt. Igitur ex ipſis diſcipulis Domini,Matthæus tantummodo & Iohannes ad ſcribendum appuliſſe animum traduntur, neceſſitate quadam in hoc ipſum prouocati. Matthæus enim primo Hebræis prædicabat: Verum cum pararet tranſire ad gentes,patria lingua ſcripturam compoſuit,& ea quæ prædicarat,comprehendens, dereliquit his ad memoriam,à quibus proficiſcebatur,ut gentibus prædicaret. Poſt hunc Lucæ & Marci ſcriptura Euangelica,&c. lib.iij.cap.xxiiij. Idem de Euangelio Matthæi Hebraice ſcripto,lib.iij. cap.xxxix. item lib.v.cap.x. D. Hieronymus in uiris illuſtribus de S. Matthæo ſic: Matthæus,qui & Leui,ex publicano Apoſtolus,primus in Iudæa propter eos qui ex circunciſione crediderant,Euangeliũ Chriſti Hebraicis literis uerbisq́ue compoſuit. Quod quis poſtea in Græcum tranſtulerit, non ſatis certum eſt. Porrò ipſum Hebraicũ habetur uſque hodie in Cæſarienſi Bibliotheca,quam Pamphilus martyr ſtudioſiſſime confecit.Mihi quoq́ue à Nazaræis,qui in Berœa urbe Syriæ hoc uolumine utuntur, deſcribendi facultas fuit. In quo animaduertendum, quòd ubicunq́ue Euangeliſta ſiue ex perſona ſua, ſiue ex perſona Domini ſaluatoris, ueteris ſcripturæ teſtimonijs utitur, non ſequatur Septuaginta translatorum authoritatem, ſed Hebraicam,è quibus illa duo ſunt: Ex Ægypto uocaui filium meum. Et:Quoniam Nazaræus uocabitur.

De ſepulchris Apoſtolorum.

TEmpore S. Bonifacij, è cuius libro manuſcripto excerpſi ego hæc, infra poſitis in locis Apoſtolorum corpora requieuerunt: Petrus & Paulus Romæ:Iohannes Euangeliſta in Epheſo:Andreas in ciuitate Patras: Philippus Hierapoli in Aſia:Matthæus in Ponto: Iacobus Hie

roſolymis: Barptolomæus Dollici in Phrygia: Thomas in Indiæ ciuitate Iotabis, Iacobus Alphæi in ciuitate Ioppe: Simon Zelotes in Cappadocia Cæſariæ: Iudas Iacobi in Byreto Phœniciæ ciuitate. Marcus Alexandriæ: Lucas Antiochiæ: Timotheus Epheſi: Stephanu s Hieroſolymis: Barnabas & Sylas in ciuitate Conſtantia in Cypro, &c.

S. MAVRITIVS, LEGIO'QVE Thebana.

Georg. Vuicelij.

THebæ urbs Ægypti olim populoſiſſima, Plinio Dioſpolis, hoc eſt, Iouis ciuitas dicta, Apoſtolica prędicatione primū ad Chriſti Ieſu cognitionē adductæ, celeberrimam eccleſiam habuerūt: è cuius ceu lapidibus uiuis Mauritius, Exuperius, Victor, alijq; permulti, domino ſeruatori ſuo cœleſti glorioſum triumphum exhibuerunt, idq; in ſancti Euangelij non intermoriturū decus. Suſceperat Herculius Maximianus Cæſar Rom. expeditionem ingentem aduerſus Galliarum rebellionem. Nam Bagaudæ colla ſua Rom. imperij iugo ſubtrahere nitebantur, quo auſu poſtea omnes fermè Aſiani deſciuerunt. Ad eam expeditionē euocantur & Orientales fortiſſimi quiq;. Tametſi ueriſimile eſt, tyrannum Maximianum dolo quoſdam ex Orientis prouincijs, uidelicet Chriſtianos, ut occaſione quauis oblata, turmatim interficerentur, qui domi inquiri necariue non perinde poterant. Accidit igitur, ut tota legio Thebæorū militum ſelecta, in Italiam ex Syria mitteretur. Huic uerò legioni militari præfectus fuerat uir ille Mauritius, quo ductante Thebani Romam intrarant. Ibi cum fuiſſent à Marcello ſancto pontifice in uerbi fide conſolidati, exercitum imperatoris in Galliam uſq; per Alpes ſequuntur: ſed ea mente, ꝙ occidi malint, ꝗ Euangelij fidem prodere. Atq; tum Cæſariani forte caſtra conſtituerant non procul ab oppido, quod alij Octodorum, alij Ottodorum appellant. In eo loco, inſtinctu ſatanæ, tyrannus impijſſimus cœpit dæmonib. ſuis facere ſacrū, adq; eam impietatem conuocare, imò iuſſu ſuo cogere uniuerſos milites, tàm Occidentis, ꝗ Orientis: ſęuere mandans, ut per deorum aras iurarent, partim uno animo uelle ſe oppugnare Bagaudas, partim Chriſtianos, dijs inimicos perſequi. Ea de abominatione certiores facti Thebani, ſine fuco Chriſtiani, ſuperſederunt Octodorum accedere, hærentes tantiſper in loco quodā, iuxta Rhodanū, uocant Agaunum: Nam hic extingui, ꝗ tantum committere ſacrilegium maluerunt. Protinus ubi reſciſſet tyrannus ſanctæ legionis inſtitutum, accenſus iracundia, militaris ſacramenti nomine hanc attrahere tentat. Legio ſine mora reſpondet, ſe Chriſtianam planè, eam ob cauſam minime licere ſibi, ut uel deos alienos adoret, uel deum ſuum pernegat, qui ut uiuus, ita unus eſt: Et ex abundanti ſtatuiſſe ſe, ꝙ modis omnibus religionem orientali more traditam, tueri uelint. Quam Apologiam catholice credentium

num Thebanorum cum percepiſſet Maximianus, ilicò miſit ſatellitium ſuum, præcipiens, ut è legione Chriſto deditorum ſtratiotôn decimus quiſq; gladio feriretur. Atq; hic nullo mortis terrore poſtulati ad ſupplicium, ceruices ſuas ferro dederunt: ita enim illis & ſpiritus Domini ſuggeſſit, & Euangelij doctrina iuſſit. Poſt effuſum cruorem innoxium ſumpto animo, Mauritius orationem habuit mirifice uiuidam, nihilq; præter Chriſtum ſpirantem, qua uidelicet Chriſtianorum militum animos ad ſupplicij tolerantiã inflammauit ſimul, ac à reſiſtendo cohibuit: Gratulor, inquiẽs, uirtuti ueſtræ cõmilitones optimi, quòd religionis amore uobis Cæſaris minæ nullam attulêre formidinem, quodq; iuxta præceptum domini, gladium in uagina conditũ eſſe ſinitis. Hactenus exempla ſacris libris cõtenta legebamus, nunc uerò corãm quos imitari oporteat, ipſi aſpeximus. Non magnopere curandum eſt, quid imperator iubeat, qui mortalitatis ſorte mihi æqualis eſt. Sacramenta olim dediſſe nos memini, quòd contemptu lucis iſtius, defendere rempub. uelimus. Tũc quidem promiſi corporis mei uilitatẽ, & ſpopondi hanc imperatorib. fidem, nec id temporis ullus mihi regna tamẽ cœleſtia repromiſit. Quid igitur Chriſto repromittente faciendum, ſi iſtud militiæ ſacramentum ꝓmittere ipſi potuimus? Quare ſit in nobis uirilis tantum animus, fides inuiolata permaneat, &c. Mox apoſtrophen adnectens, ſic fatur: Milites quidem tui ſumus Cæſar, ac ad defenſionem reipublicæ arma Romana ſuſcepimus: nec unquam aut deſertores aut proditores extitimus, nec ignauiæ ſubiuimus infamiam: Quín tuis etiam præceptis præſentibus morem geremus, niſi Chriſtiani dæmoniorum aras religione uitaremus. Comperimus decreuiſſe te, ut aut ſacrilegijs pollueres, aut afficeres ſupplicio. Ne inquire in nos: En palàm Chriſtianos, quotquot conſpicis. Habes hic quidem noſtra corpora poteſtati tuæ obnoxia, uerum animæ noſtræ Chriſtũ authorẽ uitæ reſpicientes, te nihil timebunt, &c. Hoc Euangelij claſſicum protinus ad imperatorem Octodori demorantem ſatellites referunt: unde in furorem acta belua, denuo iuſſit addecimare inſignem pietate legionem. Quo ſcelere patrato, conſurgens uexillifer Exuperius, ad Chriſto iuratam legionem hæc inter cætera uerba fecit: Aliud uobis, ò fratres cõmilitones, eligendum eſt prælij genus. Neq; enim his gladijs poterimus ad cœleſte regnum pertingere. Robore nobis opus eſt, & inuictis animis, ut ad ultimũ uſq; flatum, fidem quã Deo promiſimus, integrã cuſtodiamus. Proijciant dexteræ ueſtræ arma iſta cum ſignis militaribus, &c. Eat truculentus ſatelles, & hæc imperatori renunciet: Milites quidem tui ſumus Imperator, ſed (quod liberius confitemur,) ſerui Dei. Tibi debemus militiam, at illi innocentiam, &c. Tenemus arma, nec malo reſiſtimus: quandoquidem occidi, quàm occidere malumus: atq; innoxij interire, quàm noxij uiuere, ꝑoptamus. Quicquid aduerſum nos nunc ſtatueris, ſubire certum eſt. Chriſtiani ſumus, Chri-

Verba hiſtoriæ, ex Fuldenſi bibliotheca.

ſtianos perſequi non poſſumus. Inexpugnabiles legionis huius animos,
cognoſce Cæſar. Tela quidē proijcimus, & exarmatas dextras tuus Cę-
ſar ſatelles, ſed catholica fide pectus armatum, inueniet, &c. Hoc ty-
ranno ſimulatq; eſt renunciatum, præcipit legionem omnē tam pedita-
tu, q̄ equitatu ſuorum cingi, & cinctam in uniuerſum iugulari. Qua
ſtrage facta, opertam tellurem fortiter occumbentium corporibus, &
riuulos fluitare ſanguine iuſtorum uidiſſes. Nulla unquam rabies tyran
nica, extra cōmiſſum prælium, tantam humanorum corporum cladem
dedit. Dicitur Victor quidā ſuperueniſſe, dum à cede cruentiſſima Cæ-
ſariani læti epularentur: & cum percepiſſet, Chriſtianos trucidatos, do-
luit ſe ſuperſtitem. Atq; patefacta Chriſtiani nominis cōfeſſione, factus
eſt ipſe quoq; Chriſti uictima. Additur in quodam codice, Aduenticiū,
Octauium, & Solutorem, de quibus martyribus S. Ambroſius ſermo-
nem Mediolani habuit, eiuſdem item fuiſſe legionis. Paſſos aiunt circa
annum Domini CC. LXXXVII. Præfatio doctoris Eccleſiaſtici de
his in hunc modum: Caterua fidelium diuino luſtrata lumine, ab extre-
mis terræ finibus ueniens tibi domine fideliter ſupplicauit. Et tam cor-
poreis bellatorum mucronibus circumſepta legio, q̄ ſpiritualibus etiam
armis uallata, ad martyrium uigili conſtantantia properauit. Hos peſti-
fer tyrannus ut eos metu perterreret, ad internitionem ſupplicij gladio,
decimauit: atq; poſtmodum conſtanter eos perdurantes in fide, uniuer-
ſos pariter capite plecti præcepit. Sed hi tanto charitatis ardore ferue-
bant, ut eiectis armis flexo poplite paſſim geniculantes ſpiculatorū tela
hilari corde ſuſciperent. Inter quos beatus Mauritius tuæ fidei amore
ſuccenſus, decertando martyrij eſt coronam adeptus. Hæc Ambroſius.

S. COSMAS ET DAMIANVS.

Ex Romano breuiario.

COſmas & Damianus fratres in Egęa urbe Arabię nati, quan
quam erant arte medicinę docti, magis tamen Chriſti uirtute
ſanabant oēs infirmitates. Quod audiens Lyſias præſes, Dio
cletiano et Maximiano imperatoribus adduci eos ad ſe iubet. Qui cum
ab eo interrogati, nomina, patriam & religionem incunctanter expo-
ſuiſſent, manus pedeſq; uincti, quoniam dijs ſacrificare recuſauerāt, im-
maniſſime torquentur. Sed cū uiderentur cruciatus negligere, iuſſu prę-
ſidis, ut erant ligati, in mare detrudebantur. Diuino tamen munere ſolu
tis uinculis è pelago ſunt incolumes egreſſi. Præſes autem hoc magicis
artibus aſcribens, iubet eos in carcerē trudi, ac poſtridie eductos in ma-
gnum rogū immitti. In quo cum illæſi nihilo ſecius permanſiſſent, poſt
innumera ſupplicia capitis obtrūcatione martyrio ſunt coronati, & ibi-
dem à Chriſtianis ſepulti, v. Calend. Octob. Proceſſu uerò tēporis Ro-
mam tranſlati, in eccleſia ipſorum nomini dedicata, reconduntur.

S. Lu-

S. LVDOVICVS GALLIARVM REX.

LVdouico ſuffectus eſt Ludouicus filius, annos duodecim natus, quem in Blanchæ matris tutela pater reliquerat. Eius erudiendi ſollicita mater, curam ſine intermiſſione adhabuit, ita ut uigili ſtudio elaboraret, Chriſtianis illum inſtitutis, præclaris'qꝫ moribus educari. Depudatis ad id negocium religioſis hominibus, ordinis præcipue Prædicatorum atqꝫ Minorum. Quorum diſciplina ita didicit uitæ ſanctimoniam amare, ut illo tempore nemo religioſior ſit habitus. At Ludouicus in Syria agens, ne repentino ſuo diſceſſu hoſtis pacta non ſeruaret, permittit in Franciam fratrem Pictauiæ comitem, qui adminiſtrando regno operam cum Blancha matre daret. Ipſe interim ut erat religioſiſſimus, cum Sydonem urbem peteret, Chriſtianorum cadauera, quæ per uiam ſepulta putrida'qꝫ iacebant, ſuis manibus ſepeliuit. Ioppen quoqꝫ, & alias per Syriam dirutas & maritimas urbes muris turribus'qꝫ muniuit. Peregrinatus pręterea in ciuitatem Nazareth ad Thabor montem, Ioppen regreſſus eſt. Vbi nũcio de matris morte accepto, poſtq́ꝫ debita deo pro matris animę ſalute perſoluiſſet, poſt ſextũ huius expeditionis annũ Franciam repetere conſtituit, in quã Angli incurſiones facere parabant. Eadem tempeſtate Heremitarum ordo, qui Auguſtinenſiũ appellatur, initium dedit ſanctitatis. Cum Paraſium ueniſſet, Ludouicus conuentu generali habito rempublicam reformauit, ſtatutis optimis legibus de iure & iudicibus dicendo, & de officijs non emendis: de irreligioſis atqꝫ execrabilibus iuramentis: de ſcortis, quibus domos & luſtra habere ad explendam libidinẽ, interdixit. Vetuit præſides atqꝫ prætores, quos aut ballinos, aut prępoſitos appellãt, poſſeſſiones in territorio ſuæ ditionis dum præfecturam gerunt, comparare. Liberos ſuos matrimonio copulare incolis ꝓuinciæ cui præſidebant, prohibuit. Per id tempus præfectura apud Pariſios uenalis habebat̃, ſoli'qꝫ ciues precio illam ſibi uel liberis ſuis cõparabant. Vnde fiebat, ut inopes premerentur, opulenti omnia licenter agerent, fures nullis pœnis afficerentur. Hanc uenalitatem rex prohibuit, conſtituto annuo ſtipendio ei, qui præfectus eſſet. Atqꝫ ita Stephanum Boilleum iuſtitia atqꝫ æquitate ſpectatum hominẽ prępoſitum inſtituit: qui officium adeptus, intra paucos dies ſtatum ciuitatis longe tranquilliorem reddidit. Et cum inopum atque egenorum curam ſollicitiſſime gereret, ijs qui luminibus orbati eſſent, locum Pariſij aſſignauit: ſacello atque cellulam ubi habitarent, extructis, quem cæcorum locum appellauit. Eius quoqꝫ impenſa complures religioſi cœnobia Pariſij ædificauerunt: Ipſius Ludouici opus eſt domus hoſpitalis ſecus Sequanæ littus, prope templum diuæ Mariæ Pariſieñ. Et præterea apud compendiũ ſancti Nicolai diuerſorium egenorum. Eſt & Rothomagi apoſtoli Matthęi cœnobiũ: & apud longum

Ex Roperto Gangiuno.

gum campum monaſteriũ monialium diui Franciſci regulã ꝓfitentium. Attribuit quoque diuerticulum pœnitentibus fœminis, quæ à libidine reſipiſcerent: quas Dei filias appellauit. Carthuſienſibus etiam extra urbem ad ſancti Michaëlis portam monaſteriũ dedit. Deduxit præterea ex monte Carmelo uiros religioſos, quos à monte ipſo Carmelitas dicimus. Quibus apud Pariſios locum eccleſiamq́ꝫ attribuit. Huiuſmodi operum ſtudioſus rex alieni quoqꝫ minime tenax erat. Mortui regis oſſa carne nudata ad ſanctum dionyſium elata ſunt & humo cõmendata. Dum autem à Pariſijs funus effertur, fuêre deſignatis locis ſtationes ubi pyramides cum lapideis ſtatuis & Chriſti cruce conſtructæ, quæ ad hãc uſqꝫ diem perſiſtunt. Eius tam religioſi principis plurima opera miraculis comprobata leguntur & creduntur. Omni quadrageſima & per ſolennem Chriſti aduentũ, & diebus quatuor ab ſuſcepta euchariſtia uxoris concubitu abſtinuit. Peccatorum confeſſionem omni ſexta feria ſacerdoti faciebat. Erat illi flagellum quinqꝫ cathenulis ferreis confectum quod in eburnea pixide ferebat: quo à ſacertote poſt factam confeſionem detectis ſcapulis percutiebatur. Cilicio frequenter uſus eſt. Eo cum admonente confeſſore abſtineret cingulo cilicino ad nudam carnem utebatur: & nihilominus ſolidos XL. pauperibus ſacerdotis miniſterio dietim dari iuſſit. In archiuis Caroli quinti reperta eſt cartula præceptorum, quæ hic diuus rex filio ſuo primogenito dum Thunicium obſidebat, dictauit & ſcripſit. Quam ex Caroli theſauro receptam Girardus de Montaguto regius ſcriba Carolo exhibuit anno ſalutis M.CCC. LXIIII. Quæ omnia quia ſalutaris diſciplinæ plena ſunt, ita latina feci.

Deum libera menta amato, quo ſine nemo ſaluus eſt.

Nullo illum crimine offendito.

Tolerabilior tibi mors eſto, quàm peccatum.

Si te præmet aduesitas, durato, tanquam commeritus, hinc tibi prouentus accreſcet.

Si proſpera blandientur, gratias illi exſoluito: non ſuperbito. Dementis eſt, ob acceptum beneficium in datorem extolli.

Perito & ſapienti ſacerdoti, tuam frequenter conſcientiam aperito, qui te intrepidus male operantem libere reprehendat, doceatq́ꝫ quid ſequaris.

Diuinam rem atqꝫ eccleſiaſticam religioſe auſcultato: Nec confabulator huc atqꝫ illuc circumſpectans, ſed uoce menteq́ꝫ Deum orato, illo maxime tempore cum hoſtiam conſecrat tractatq́ꝫ ſacerdos.

In egenos pius eſto, & miſerijs illorũ pro tuis facultatib. ſubuenito. Cum tibi animus dolet, anxiusq́ꝫ erit, id quod moleſtum eſt aut ſacerdoti, aut fido tibi amico reuelato: quodcunqꝫ illud eſt leuius feres.

Religioſis aut probis ſæculi uiris ſæpius communicato.

Perditis autem atqꝫ perfidis abſtineto.

Sanam

Sanam doctrinam clàm palamúe libens audito.

In quacꝫ re bonum diligito, malo ne faueto.

Nulli fas eſto te coram loqui, quod peccati præ ſe ferat exemplum.

Igitur detractoribus dum ades fores recludito.

In Deum & ſancta blaſphemos indemnatos non prætcrito.

Pro acceptis bonis Deo gratias ſedulus agito: ut meliora recipere dignus habearis.

Erga Chriſticolas pro æquo & bono rigidus rectuſq́ꝫ eſto: nec in ullam partem inclinato.

Pauperum cauſis eatenus faueto, quoad uerum ſe prodat.

Si aduerſum te quæſtio agatur, minus tibi q̃ꝫ litigatori, donec uerum compereris, indulgeto: eo pacto ijs qui tibi aſſiſtunt conſules, liberiusq́ꝫ & ſanctius iudicium ferent.

Si quid alienum miniſtri tui, uel ipſe occupas, id'qꝫ certo noſti, mox reſtituto.

Si dubia res eſt, inquiſitoribus qui uerum protinus prouideant committito. In hoc em̃ maxime te uerſari decet, ut ij qui magiſtratus gerunt, quiq́ꝫ tibi ſubduntur, quietiſſime uiuant, & inprimis uiris religioni & diuinis rebus addicti. Ego enim à maioribus accepi, Philippum optimũ regem, unde noſtrũ genus deducitur, id diligentiſſime obſeruaſſe. Cum enim ex conſiliarijs eius aliquot ad eum detuliſſent, eccleſiaſticos homines ditionem & regia iura uſupare, unde ſua dignitas atqꝫ amplitudo læderetur: Credo, inquit, id quod loquimini à uero non abhorrere: Sed Dei beneficiorũ memor, meis aliquid rebus detractum iri malo, quàm Dei & eccleſiam et ſeruos in contentionẽ adducere, propter quod ſcandalum oriatur. Igitur Dei famulos q̃ꝫ maxime potes diligito, & paci conſulito.

Parentibus reuerens eſto, eorumq́ꝫ præcepta ne ſpernito.

Sacerdotia, id eſt, eccleſiaſtica beneficia bonis & optime merentibus conferto. Cum hæc facturus eris, prouidos ante homines conſulito.

Bellum niſi apprime conſultus in Chriſtianum ne gerito. Si gerendum erit, eccleſiam atqꝫ inſontes protegito.

Omni bello & contentioni finem imponere, diui Martini exemplo quoad potes, ſtudeto.

Prouidos tibi miniſtros et magiſtratus inſtituto, eorumq́ꝫ mores & opera ſcrutator, nec domeſticorum facta omittito.

Peccatis te obijcito.

Execranda iuramenta prohibeto.

Nouis ſectis & hæreſibus capita, id eſt, initia præſcindito.

Domaſticæ impenſę curã adhibeto, eamq́ꝫ rationis lege moderator.

Deniqꝫ fili te hortor atqꝫ obſecro, ſi præ te terris abiero, animæ meę obſequijs & rebus diuinis ſubuenito: & quę poſt hac feceris bonorum omnium mihi partem concedito.

Illud ad extremum fili chariſſime Deum precor, det tibi quaſq; benedictiones, quibus probatiſſimus pater filio benedicere poteſt. Et qui trinus & unus colitur Deus te cuſtodiat, aduerſum mala omnia te protegat, ita ut à te iugiter honoretur, unaq́; cum illo poſt huius uitæ exitum uiuere & illum laudare mereamur.

Hæc in archiuis Ludouici Gerandus de Montaguto regius ſcriba ſe reperiſſe, & Philippo ſucceſſori præbuiſſe conſtanter affirmat.

S. EVARISTVS I.

Ex Platina. EVariſtus natione Græcus, patre Iudæo nomine Iuda ex Bethlehem ciuitate, ad Traiani tempora peruenit, cuius principis ob ſingularem iuſtitiam & humanitatem libenter mentionem facimus. Nam ubiq; terrarum ita ſe æqualem omnibus præbuit, ut uſq; ad Iuſtiniani tempora in creatione principum ſit acclamatum: Felicior ſit Auguſto, ac Traiano melior. Præterea uero tantæ comitatis & humanitatis fuit in uiſendis ægrotis, ſalutandis amicis, celebrandisq; paſſim feſtis diebus, inuitantiumq; conuiuijs, ut ei tanta benignitas uitio daretur, unde dictum illud imperatore dignum prodijt: Talem priuatis imperatorem eſſe oportere, quales ſibi priuatos optat habere. Honores autem, diuitias, facultates, præmia benemerentibus æque diſtribuit. Nulli quicquam iniuriarum fecit augendi ærarij gratia. Immunitates ciuitatibus inopia laborantibus dedit. Fluminum traiectiones ac itinera periculoſa tuto & ſaluberrimo opere compoſuit. Portum Anconitanum ducta præalto & lato muro ad coërcendos maris fluctus muniuit. Nihil in uita agens, nihil cogitans, quod ad cõmunem utilitatem non pertineret. Hac tanta gloria belli domiq; parta, apud Seleuciam Iſauriæ ciuitatem profluuio uentris perijt, anno imperij eius decimooctauo, menſe ſexto: cuius oſſa Romam poſtea delata ſunt, & in urbe ſepulta urna aurea in foro, quod ipſe ſtruxit ſub columna Cochlide, quã adhuc cernimus, cuiusq; altitudo centũ & quadraginta pedum eſt. At Euariſtus (ut Damaſus ait) titulos in urbe Roma presbyteris diuiſit, & ſeptem diaconos in ordinem redegit, qui cuſtodirent epiſcopum prædicantem propter ſtylum ueritatis. Idem cõſtituit, ne plebis in epiſcopum accuſatio reciperetur. Ordinationes ter habuit menſe Decembri, ac presbyteros ſex, diaconos duos, epiſcopos per diuerſa loca numero quinq; creauit. Huius tempore Papias fuit Iohannis auditor, Hieropolitanus epiſcopus, qui non tantum hiſtoriæ ueterum diſcipulorum domini, quantum uoce Ariſtonis & ſenioris Iohannis adhuc uiuentis delectatus eſt. Vnde apparet ex ipſa nominũ dinumeratione, cum omnium ferè Apoſtolorum mentionẽ feciſſet, alium eſſe Iohannem, qui inter Apoſtolos locatur: alium ſeniorem Iohannẽ, quem poſt Ariſtonem numerat, qui

certè

certè doctiſſimus eſt habitus: quemq́ etiam multi ſecuti ob doctrinam ſunt, ut Irenæus, Apollinarius, Tertullianus, Victorinus Pictauienſis, Lactantius Firmianus. Quadratus quoq; Apoſtolorum diſcipulus, eccleſiam Dei tum periclitantem fide & induſtria ſua, quoad fieri potuit, ſuſtentauit. Nam cum Hadrianus tum Athenis hyemem agens, ſymmiſtesq́ Eleuſinæ omnibus penè ſacris initiatus, occaſionem ſæuiendi in Chriſtianos dediſſet, Quadratus ipſe librum Hadriano porrexit de honeſtate religionis Chriſtianæ compoſitū, plenum fidei & rationis. Idem fecit Ariſtides Athenienſis philoſophus ſub priſtino habitu Chriſti diſcipulus: uolumen nanq; noſtri dogmatis rationem continens, eodem tempore, quo & Quadratus Hadriano principi obtulit. His aūt apologeticis libris factum eſt, ut Hadrianus iniuſtum fore exiſtimans, Chriſtianos indicta cauſa ubiq; occidi, Minutio Fundano Aſiæ proconſuli ſcripſerit, neminem occidendum, niſi de accuſatore et crimine conſtaret. Euariſtus aūt (ut quidam tradunt) martyrio coronatur ultimo Taiani principis anno. Sed melius cenſent, qui ſub Hadriano nondum in Chriſtianos placato, id ei contigiſſe ſcribunt: annis enim nouem ſedit, menſibus decem, diebus duobus. Sepultus eſt autem Euariſtus in Vaticano apud beati Petri corpus VI. calendas Nouembris.

S. MICHAEL ARCHANgelus Dei.

Verba prophetæ Danielis hæc ſunt: In tempore autē illo conſurget Michaël princeps magnus, qui ſtat pro filijs populi tui, &c̄. cap. xij. Verba ſacræ Apocalypſeos cap. xij. Factum eſt prælium magnum in cœlo, Michaël & angeli eius pręliabantur cum dracone, & draco pugnabat & angeli eius, & nō ualuerunt, neq; locus inuentus eſt eorū amplius in cœlo, & proiectus eſt draco ille magnus ſerpens antiquus, qui uocatur diabolus & ſatanas, qui ſeducit uniuerſum orbem, & proiectus eſt in terram, & angeli eius cum illo miſſi ſunt. Et audiui uocem magnam in cœlo dicentem: Nunc facta eſt ſalus, & uirtus, & regnum Dei noſtri, & poteſtas Chriſti eius, quia proiectus eſt accuſator fratrum noſtrorum, qui accuſabat illos ante conſpectum Dei noſtri die ac nocte. Et ipſi uicerunt eum propter ſanguinem agni, & propter uerbum teſtimonij eius, &c̄. His ſubiungam, quę Hiſto. Trip. de Michaēlo loco tradit: Inſignis, inquit, locus ex illo tempore claruit peregrinis & urbicis, ubi olim quidem Veſta colebatur, poſtea uero eccleſia facta eſt, qui locus nunc Michaēlum nūcupatur, in dextera poſitus parte nauigantium à Ponto ad Conſtantinopolim, diſtans ab ea nauigio quidem ſtadijs ferè triginta & quinq;: per terram uero circumeuntibus omnem ſinum, uſq; ad ſeptuaginta & amplius tenditur. Sortitus eſt igitur is locus appellationem nunc uſq; ſeruatam, eo quòd illic

manifeſte cernitur apparere Michaël diuinus archangelus: quod etiam ego intus eximie uerum eſſe confirmo. Oſtendit igitur hoc ita eſſe etiam multis alijs uirtus diuina per ipſarũ rerum experimenta. Quidam enim in cauſas difficiles aut ineuitabilia pericula, alij uerò in languores aut ignotas paſſiones incidentes, ſupplicantes Deo, liberari promeruerunt. Sed quæ ſingulis & quomodo illic miracula contigerint, narrare longum eſt. Quæ uerò prouenerint Aquilino nobis noto, & in cauſis forenſibus ſocio, partim ab eo audiens, partim ipſe cognoſcens neceſſario pandam. Cum eum ardentiſſima febris rubris choleris mota comprehendiſſet, æſtuanti poculum dederunt medici, quod euomuit: mox'que cum uomitu diffuſæ cholerę ſuperficiem uultus eius ſimili ſui colore tinxerunt. Quamobrẽ quicquid comederet & biberet, euomebat. Cum'que hoc diu pateretur, nec eſca ad nutrimenta proficeret, hærebat ars medicorum: & dum morti uicinus eſſet, iuſſit ſuis, ut ſe ad locum hunc ducerent, credens aut illic ſe mori, aut languore priuari. Iacenti'que per noctem diuina uirtus apparens præcepit, ut quicquid comederet, in huiuſmodi potione tingeret, quæ eſſet ex pipere & uino & melle confecta. Quo facto, ab ægritudine liberatus eſt: quippe cum medicis ratione medicinæ uideatur eſſe contrarium, calida pocula cholericis exhibere.

DE ANGELIS DEI.

ipſum

dubi

mundatus ſit, conficta prius de ſanguine infantum neſcio qua fabula, nullo modo credo, Socratem hac in re ſecutus, qui affirmat Conſtantinum ipſum ubi ſexageſimumquintum ætatis annum attigiſſet, ęgritudine captum, ex urbe Conſtantinopoli ad aquas calidas egreſſum ualetudinis cauſa, nulla de lepra mentione habita. Præterea uerò hac de re à nullo ſcriptorum fit mentio, non dico ab his, qui ethnici ſunt habiti, ſed ne à noſtris quidem. Non reticuiſſet hoc Oroſius, non Eutropius, non illi, qui Conſtantini res geſtas q̃diligentiſſime ſcripſere. Ante uero tanti principis mortem ſtellam crinitam inuſitate magnitudinis (quam Græci Cometem appellant) fulſiſſe aliquandiu conſtat. Marcus autem Romanus pontifex ad curam Chriſtianæ religionis conuerſus, inſtituit, ut epiſcopus Hoſtienſis, à quo Romanus conſecratur, pallio uteretur. Voluit præterea diebus ſolennibus ſtatim poſt Euangelium ſymbolum à clero & populo magna uoce decantari, & eo modo quo fuerat in Niceno Concilio declaratum. Duas item Eccleſias Romæ condidit: unam uia Ardeatina, in qua ſepultus eſt: alteram in urbe Roma ad Palatinas: quas quidem Conſtantinus his muneribus exornauit & auxit: fundo roſarum cum omni agro campeſtri, patena argentea librarum XX. ſcypho argenteo X. librarũ, corona argentea librarum decem: fundo Antoniano, quia eſt uia Claudia, fundo ad Bacchanas uia Appia, fundo marmoreo uia Ardeatina. Huius autẽ & Conſtantini temporibus fuit Iuuencus Hiſpanus presbyter genere nobilis, qui tetrauangelia hexametris uerſibus ferè ad uerbum transferens, quatuor libris compoſuit. Scripſit & quædam eo genere metri ad ſacramentorũ ordinem pertinentia. Marcus autem poſteaq; ex ſacris ordinibus bis menſe decembri habitis, presbyteros quinq; & uiginti, diaconos ſex, epiſcopos octo & uiginti creaſſet, moritur, ac ſepelitur in cœmiterio Balbinę uia Ardeatina, tertio Nonas Octobris. Sedit autem annis duobus, menſibus octo, diebus uiginti.

FRANCISCVS CONFESSOR CHRISTI.

FRanciſcus natione Italus Aſſiſij natus (quod oppidum eſt in Vmbria) uir fuit religioſiſſimus, Euangelicæ perfectionis ſectator: floruitq; Innocentio papa tertio. Nam quum adoleſcens mercaturam exercuiſſet, non tamen abijt poſt aurum, nec ſperauit in pecuniæ theſauris: ſed ad Chriſtum conuerſus, quum audiſſet in eccleſia illud Euangelium: Qui non renunciauerit omnibus, quæ poſſidet, non poteſt eſſe meus diſcipulus: cuncta quæ ad manum habuit, pauperibus erogauit, cætera patri ſuo idipſum poſtulanti, hæreditario iure coram epiſcopo tradidit. Deinde ut normam ſequeretur, quam Chriſtus dedit Apoſtolis, dum eos mitteret ad prædicandum, diſtributa pecunia calceamenta depoſuit, & unica contentus tunica, ut quatenus liceret,

Chriſtum imitaretur, duodecim ſibi ſocios aſciuit: atq; ad ęmulationem Euangelicæ perfectionis, ordinem monaſticum, qui Minorum appellatur, inſtituit: Romamq; uenit circa annũ à Chriſto nato, M.CC.VIII. quem Papa uiſione diniua præmonitus benigne recepit., regulamq; & inſtitutum ab eo uiuendi ordinem confirmauit. Dimiſſis ergo quoquo uerſus fratribus, qui uerbum Dei ſeminarent, ipſe in Syriam nauigauit, à Soldanoq; fuit benigne receptus. Sublata tamen prædicandi facultate, coactus fuit in patriã redire. Cui bienniũ ante obitũ cum xl. dies ieiunaſſet in monte Aluernæ, in feſto exaltationis crucis oranti apparuit Seraph crucifixus, qui in manibus & pedibus ipſius ſtigmata plagarum Chriſti mirabiliter impreſſit. Quibus inſignitus ſummæ admirationi cunctis intuentibus uenerationiq; fuit. Tandem beatus Franciſcus plenus bonis operibus & gratia, apud Aſſiſtum moritur, quarto Nonas octobris. Quẽ Gregorius nonus cognitis eius miraculis, Catalogo ſanctorum adſcripſit.

HYMNVS IO. PONTANI
ad B. Franciſcum.

NImboſo quiſquis ſpeculans de monte ſacerdos,
Franciſci fœlix rura, nemusq; tenes,
Diuinumq; colis tam ſancti carceris antrum,
Paruaq;, at ingenti tecta habitata uiro.
Hîc ubi nudus, inops, ſaxo uix tectus adeſo,
Hiberno ſtatuit ſub Ioue ferre niues,
Humana expertus quantum patientia poſſet,
Duraq; paupertas, propoſitumq; tenax,
Atq; inter ſyluas, atq; inter luſtra ferarum,
Efferret nomen maxime Chriſte tuum.
Quum uolucres cinxêre uirum, pia uerba ſonantem,
Auritæ ante pedes & ſtupuêre feræ,
Huc aures aduerte, neq; hæc mea dicta ſacerdos
Deſpice, ueridica quæ tibi mente feram.
Non auro ſplendente domus, gemmiſq; ſuperba,
Nec quæ puniceo lana colore rubet:
Non centum uerſata iugis fœlicia campi
Iugera, nec Creſſo palmite diues ager:
Aut gregis innumeri fœtus, aut merce Sabæa
Niliaco rediens littore plena ratis:
Nec tam quæſiti multo ſudore triumphi,
Subditaq; imperijs oppida mille tuis,
Fœlicem efficient, quamuis numeroſa parentem
Stirps obeat, plenas exhilarat q; domos,
Quàm læta, & ſanę paupertas conſcia mentis,

Paupertas forti regna decusq́ꝫ uiro.
Qua uel Achimenios luxus, regnumq́ꝫ Phrahartis,
Exuperat ueſtri gloria magna patris.
Cui ſæui ceſſere ignes, uictusq́ꝫ refugit,
Qui capit aſſiduo pectora noſtra dolo.
Scilicet & fraudes, & noxia crimina uicit,
Eiecitq́ꝫ animo turpe neſasq́ꝫ ſuo.
Qui uarijs mandata dei uirtutibus implens
Inclyta militiæ ſigna decusq́ꝫ ferat,
Labentemq́ꝫ aciem Chriſti, pietate, fideq́ꝫ,
Siſtat, & hoſtiles enſe refringat opes.
Salue igitur patriæq́ꝫ parens, duxq́ꝫ optime gentis,
Quæ ſacra pro Chriſti nomine bella gerit.
Macte animo Franciſce, grauem qui primus in hoſtem
Irruis, & Chriſti munera uictor obis.
Vulnera Iudaico, qui quondam illata furore
Excipis, & precium eſt hoc tibi dulce datum.
Hęc geſtata tibi ſunt laurea ſerta triumpho,
Hæc ſpolia, hæc gentes, hęc tibi currus erunt.
Deſino, nam leuius Lybycæ numerentur arenæ,
Ocyus & medio quæ ſalit alga mari.

DOMINICVS CONFESSOR DOMINI.

Dominicus natione Hiſpanus, uir ſanctitate & doctrina clarus, ordinis Pręedicatorum autor, Calaroga Oxomenſis diocœſis oppido natus eſt, patre Felice, matre uerò Ioanna. Quę facta grauida, in ſomnis uiſa ſibi eſt utero geſtare catulũ cum facula ori inſerta, qui egreſſus ex utero totum mundum incenderet. Qua uidelicet re portendebatur, puerum eſſe conceptum, qui ſplendore ſuæ doctrinæ totum mundũ illuſtraret, & prædicationibus ad rectè uiuendũ inflammaret, ut res ipſa declarauit. Hoc enim præſtitit tum per ſe, tum etiam per ordinem Prædicatorum, quem ipſe condidit, quum prius in eccleſia Oxomenſi fuiſſet Canonicus regularis. Huius uiri ſanctitas & doctrina plurimum enituit in extirpandis hæreſibus pernitioſis, quę ad Toloſam pullularant, ſeptennio cõſumpto in eo labore. Quibus rebus ductus Innocentius tertius papa, inſtitutum ab eo ordinem autoritate Apoſtolica approbauit: & paulopoſt itidem Honorius tertius confirmauit. Dominicus igitur quum multa monaſteria per orbem erigendi autor fuiſſet, miraculisq́ꝫ claruiſſet, & multas regiones docendo & prędicando luſtraſſet, Anno Chriſti nati M. CC. XXIII. Bononiæ (quæ urbs eſt Italię celebris) Nonis Auguſti è uita migrauit. Quē poſtea Gre

S. DIONYSIVS EPISCOP. ET Areopagita.

Ex Ambroſio Chamalduenſ.

NObilitatem generis, diuitiarum'q; copiam magni Dionyſij, Athenienſium Concilium, cuius per electionem particeps erat, oſtendit aperté. Nam ut diuinus nos Lucas in ſcribẽdis Apoſtolorum actibus docuit, Areopagitarum fuerat unus. Cum enim Apoſtolus Paulus Athenas petijſſet, atq; cum philoſophis tum Epicureis, tum Stoicis uerba feciſſet, Chriſtum'q; ipſis Dominum noſtrum, mortuorum reſurrectionem, & generale iudicium prædicaſſet, captus atque ad Areopagitas ductus, prædicatione ſua nonnullos etiam ibi confeſtim lucratus, ad ueritatis lucem reduxit, qui & recedentem ſecuti ſunt. In his Dionyſium quoq; Areopagitam fuiſſe, mulierem'q; Damarim nomine, alios'q; cum ipſis nonnullos tradidit. Ego autem non arbitror abſq; cauſa præter cæteros, qui tunc diuina Pauli prædicatione crediderunt, Dionyſium à ſcriptore, qui ſpiritu dei mouebatur, tantummodo ipſa etiam addita dignitate nominatum fuiſſe. Areopagita enim (inquit) Dionyſius fuit. Sed credo ita factum, quia & ſapientia præcipuus fuit, & uitæ apud Athenienſes ſanctiſſimæ. Non enim quoslibet, ſed genere, diuitijs, uitæ'q; ſanctimonia primos atq; præclaros ad Concilium illud deligebant. Et antiquitus quidem, ut Androcio in ſecundo rerum Atticarum libro refert, ex nouem primis magiſtratibus, nouem primi deligebantur. Poſtea uerò Areopagitarum numerus uſq; ad quinquaginta uirûm concreuit: primarij tamen ſemper uiri (ut diximus) eligebantur, ut etiam Philochorus in tertio rerum Atticarũ ſcribit. Erat autem pagus Martius extra urbem Athenas, ubi Areopagitarum Concilium, leges contemnentiũ, cauſas cognoſcebat, quas omnes Androcio in primo, & Philochorus in ſecundo & tertio rerum Atticarum enumerat. Ita & diuinus Paulus quaſi nouos deos prędicans, à fatuatæ ſapientiæ ſtudioſis ad Martium trahitur pagum. Sed præcipuus inter eos, ueritatis'q; amator diuus hic Dionyſius, integro ſuo Pauli prædicationem iudicio confirmauit, atq; ilicò inani Areopagitarum grauitate relicta, lucem prædicationis Pauli dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ſecutus eſt. Nam etſi Romani temporibus illis imperio ſuo domuerant omnia, Athenienſes tamen atq; Lacedemonios legibus, moribus'q; ſuis liberè uiuere permiſerunt: unde Martij pagi concilium dignitatem adhuc ſuã retinebat. Ita igitur ueritati iam adhærens Dionyſius, primum à Paulo ſalutis dogmata percepit: deinde Maximo Hierotheo (ut ipſe ait) ſecundo uſus eſt præceptore, & demum (ut in ſeptimo Apoſtolicarum inſtitutionum libro ſcribitur) epiſcopus à Paulo Athenienſium, qui credebant, ſtatuitur. Huius beati Dionyſij, Dionyſius alter antiquiſſimus Corinthiorum epiſcopus meminit: & Polycarpus in quadam eius ad Athenienſes epiſtola. Sed rectam magnam'q; ſanctiſſimi huius uiri do-

ctrinam mirari omnes maxime debent,ut qui traditiones eccleſiæ incul-pabiles, & exquiſitã diſciplinã nouerit, nihil coinquinatũ, nihil impurũ ex adulteratis philoſophorũ dogmatibus immiſcẽs. Et pleriſq; ut miſe-ris condolendum eſt,qui propter ſuam ignorantiam, acerbos ſe iudices atq; cenſores prębuerunt,qui acuta cæterorum inuenta,prout ignoran tia ſua dictat,acerbe carpentes,cum legant, quæ nõ intelligunt, ſcripto-rem ſtatim condemnant. Neq; eos pudet,ꝙ nec redarguere, nec emen-dare poſſunt, quæ male putant conſcripta. Ad ſeipſos ergo iram ſuam conuertant, ſibiipſis acerbi ſint, qui per negligentiam altiora diſcere ne-quiuerunt,quiq; à doctioribus petere dedignati, in dubijs ſuis cõtabue-runt.Hæc dixi, quia nonnulli beatum hunc Dionyſium, quaſi hæreticè multa conſcripſiſſet, uituperant: qui mihi hæreticorum etiam peruerſas opiniones ignorare uidentur.Nam ſi ſcirent, certe conferendo hæc illis uiderent tantum ab eis differre,quantum lumen à tenebris diſtat.Quid enim dicent de theologia iſtius uiri, qui trinitatem ſolam adorabilem prædicat? Quid dicent, ꝙ animam, corpusq; humanum (hoc eſt, to-tum hominem) ab uno trinitatis Ieſu Chriſto unigenito dei uerbo ab-ſolute abſumptum fatetur? Quid dicent de intellectualium,intelligibi-lium, ſenſibiliumq; ipſius doctrina? Aut in quo reprehendere poterũt, quæcunq; de generali hominum reſurrectione, de gloria iuſtorum, & impiorum ſupplicijs docuit? Hæc enim, ut ſummatim dicatur, ſalutem continent noſtram,quæ latius exponere,modo tempus non eſt:pręſer-tim cum oportune ſcholiorum cõmentarij illa indicaturi ſint. Sed non enumerauit libros ipſius (aiunt) Euſebius Pamphili,neque Origenes eius meminit. Nos aũt multa fuiſſe ab Euſebio prætermiſſa (quæ forte ad eum non peruenerant) reſpondemus: imò uero ille ipſe reſpondet, qui ſe fatetur innumerabiles credere libros ad ſe non perueniſſe. Nam uel nonnullorum regionis ſuæ hominum libros legiſſe,nullo modo ui-detur,ut Hymenęi & Narciſſi Hieroſolymitanæ presbyterorum eccle-ſiæ,nec Pantheni operum meminit, nec clementis Romani,duabus ſo-lum exceptis epiſtolis. Multos inſuper ab eo prætermiſſos numerare poſſem, ſi opus eſſe putarem. Origenes aũt non omnium, ſed uix qua-tuor ſolummodo meminit uirorum.Mihi uero diaconus quidam Ro-manus,nomine Petrus,omnes diui Dionyſij libros in Romana ſacrorũ bibliotheca librorum inueniri affirmauit, quorum plurimos ad beatũ Timotheum Pauli diſcipulum,& Epheſinum epiſcopum ſcripſit.Is eñ ab Ionicę philoſophiæ ſtudioſis (qui tunc apud Epheſinos florebant) uehementer agitabatur:atq; ideo beati Dionyſij omnis externæ philo-ſophiæ doctiſſimi, patrocinium petebat. Ab Areopagita uerò Diony-ſio hos libros conſcriptos fuiſſe, illud etiam teſtatur,ꝙ multorum me-minit, & nonnullorum dicta proponit, qui temporibus illis floruerũt: quorum & Actuum liber, & Epiſtolæ Pauli meminerunt. Sed præci-

pue

pue omnium ſynceritas dogmatum iſtud oſtendit. Et quamuis hi libri longioribus egeant commentarijs, ut multitudo, altitudoq́ue rerum planior fieri poſſit, breuius tamen per ſcholia marginalia, deo confiſi, quæ uiſa ſunt ſcripſimus.

DE S. DIONYSIO.

GAude prole, Græcia.
Glorietur Gallia:
Patre Dionyſio.
Exultet uberius
Felici Pariſius
Illuſtris martyrio.
Speciali gaudio
Felix gaudet concio
Martyrum præſentia
Quorum patrocinio
Tota gaudet regio,
Regni ſtat potentia.
Iuxta patrem poſiti
Bellatores inclyti,
Digni ſunt memoria.
Sed illum præcipue
Recolit aſſidue
Regalis eccleſia.
Hic á ſummo præſule
Directus ad Galliam,
Non gentis incredulæ
Veretur inſaniam.
Gallorum apoſtolus
Venerat Luteciam,
Quam tenebat ſubdolus
Hoſtis, uelut propriam.
Hîc errorum cumulus,
Et omnis ſpurcitia.
Hîc infelix populus
Gaudens idolatria.
Adorabat idolum
Fallacis Mercurij.
Sed uicit diabolum
Fides Dionyſij.
Hic conſtructo Dei templo,
Verbo docet & exemplo,
Coruſcat miraculis.
Turba credit, error cedit.
Fides creſcit, & clareſcit
Nomen tanti præſulis.
His auditis fit inſanus
Immitis Domitianus:
Mittitq́ue Siſinnium.
Qui paſtorem animarum
Fide, uita, ſignis clarum,
Trahat ad ſuppicium.
Infliguntur ſeni pœnæ:
Flagra, carcer, & catenæ.
Cataſtam, lectum, ferreum,
Et æſtum uincit igneum.
Prece domat feras truces,
Sedat rogum, perfert cruces.
Poſt clauos & patibulum,
Translatus ad ergaſtulum.
Seniore celebrante
Miſſam, turba circumſtante
Adeſt Chriſtus, comitante
Cœleſti militia.
Specu clauſum carcerali
Conſolatur, & uitali
Pane cibat, immortali
Coronandum gloria,
Prodit martyr conflicturus,
Sub ſecuri ſtat ſecurus.
Ferit lictor, ſicq́ue uictor
Conſummatur gladio.
Sed cadauer mox erexit,
Truncus truncum caput uexit:
Quo ferentem hoc direxit
Angelorum legio.
Tam præclara paſſio,
Repleat nos gaudio.

Hymnus

HYMNVS IN LAVDEM DECEM ET OCTO martyrum Cæſarauguſtanorum: ex Prudentio.

BIs nouem noſter populus ſub uno
Martyrum ſeruat cineres ſepulchro,
Cæſarauguſtam uocitamus urbem,
Res cui tanta eſt.

Plena magnorum domus angelorum
Non timet mundi fragilis ruinam,
Tot ſinu geſtans ſimul offerenda
Munera Chriſto.

Quum deus dextrã quatiens coruſcam
Nube ſubnixus ueniet rubente,
Gentibus iuſtam poſiturus æquo
Pondere libram.

Orbe de magno caput excitata
Obuiam Chriſto properante ibit,
Ciuitas omnis pretioſa portans
Dona caniſtris.

Afra Carthago tua promet oſſa
Ore facundo Cypriane doctor
Corduba Aciſclum dabit,& zoëllũ,
Tresq́ꝫ coronas,

Tu tribus gemmis diadema pulchrum
Offeres Chriſto genitrix piorum
Tarraco,intexit cui fructuoſus
Sutile uinclum.

Nomen hoc gẽmę ſtrophio illigatũ eſt,
Emicant iuxta lapides gemelli,
Ardet & ſplendor parilis duorum
Igne coruſco.

Parua Felicis decus exhibebit
Artubus ſanctis locuples Gerunda,
Noſtra præſtabit Calagurris ambos
Quos ueneramur.

Barchinon claro Cucufate freta
Surget,& Paulo ſpecioſa Narbo
Teq́ꝫ præpollens Arelas habebit
Sancte Geneſi.

Luſitanorum caput oppidorum
Vrbs,adoratæ cineres puellæ
Obuiam Chriſto rapiens,ad aram
Porriget ipſam.

Sanguinem iuſti cui paſtor hæret,
Ferculum duplex,geminumq́ꝫ donũ
Ferre Complutum gremio iuuabit
Membra duorum.

Ingeret Tingis ſua Caſſianum
Feſta, Maſſylum monumenta regum
Qui cinis gentes domitas coëgit
Ad iuga Chriſti.

Singulis paucæ tribus aut duobus
Forſan & quinis aliquæ placebunt,
Teſtibus Chriſti prius hoſtiarum
Pignore functæ.

Tu decem ſanctos reuehes & octo
Cæſarauguſta ſtudioſa Chriſti,
Verticem flauis oleis reuincta
Pacis honore.

Sola in occurſum numeroſiores
Martyrum turbas domino paraſti,
Sola prædiues pietate multa
Luce frueris.

Vix parens orbis populoſa Pœni,
Ipſa uix Roma in ſolio locata,
Te decus noſtrum ſuperare in iſto
Munere digna eſt.

Omnibus portis ſacer immolatus
Sanguis excluſit genus inuidorum
Dæmonũ,& nigras pepulit tenebras
Vrbe piata.

Nullus umbrarum latet intus horror,
Pulſa nam peſtis populum refugit,
Chriſtus in totis habitat plateis
Chriſtus ubiqꝫ eſt.

Martyrum credas patriam coronis
Debitam ſacris chorus unde ſurgens
Tendit in cœlum niueus togatæ
Nobilitatis.

Inde Vincenti tua palma nata eſt,
Clerus hinc tantũ peperit triumphũ,
Hinc ſacerdotum domus infulata
Valeriorum.

Sæuus antiquis quoties procellis
Turbo, uexatum tremefecit orbem,
Triſtior templum rabies in iſtud
Intulit iras.
Nec furor quiſquam ſine laude noſtrum
Ceſſit, aut clari uacuus cruoris,
Martyrū ſemper numerus ſub omni
Grandine creuit.
Nonne Vincenti peregre necandus
Martyr, his terris tenui notaſti
Sanguinis rore ſpeciem futuri
Morte propinqua?
Hoc colunt ciues, uelut ipſa membra
Ceſpes includat ſuus, & paterno
Seruet amplectens tumulo beati
Martyris oſſa.
Noſter eſt, quamuis procul hinc in urbe
Paſſus ignota, dederit ſepulchro
Gloriam uictor, prope littus altæ
Forte Sagunti.
Noſter & noſtra puer in palæſtra
Arte uirtutis, fideiq́ꝫ oliuo
Vnctus, horrendum didicit domare
Viribus hoſtem.
Nouerat templo celebres in iſto
Octies partas, deciesq́ꝫ palmas
Laureis doctus patrijs, eadem
Laude cucurrit.
Hic & Encrati recubant tuarum
Oſſa uirtutum, quibus efferati
Spiritum mundi uiolenta uirgo
Dedecoraſti.
Martyrum nulli remanente uita
Contigit terris habitare noſtris,
Sola tu morti propriæ ſuperſtes
Viuis in orbe.
Viuis, ac pœnæ ſeriem retexis,
Carnis & cæſæ ſpolium retentans,
Tetra quam ſulcos habeant amaros
Vulnera narras.
Barbarus tortor latus omne carpſit,
Sanguis impenſus, lacerata membra,
Pectus abſciſſa patuit papilla
Corde ſub ipſo.
Iam minus mortis pretium peractæ eſt,
Quæ uenenatos abolens dolores,
Concitam membris tribuit quietem
Fine ſupremo.
Cruda te longum tenuit cicatrix,
Et diu uenis dolor hæſit ardens,
Dum putreſcentes tenuat medullas
Tabidus humor.
Inuidus quamuis obitum ſupremum
Perſecutoris gladius negarit,
Plena te martyr tamen ut peremptam
Pœna coronat.
Vidimus partem iecoris reuulſam,
Vngulis longe iacuiſſe preſſis
Mors habet pellens aliquid tuorum
Te quoq; uiua.
Hunc nouum noſtrę titulum fruendum
Cæſarauguſtæ dedit ipſe Chriſtus,
Iuge uiuentis domus ut dicata
Martyris eſſet.
Ergo ter ſenis ſacra canditatis
Diues optato ſimul & Luperco
Perge conſcriptum tibimet ſenatum
Pangere pſalmis.
Ede Succeſſum, cane Martialem,
Mors & Vrbani tibi concinatur,
Iuliam cantus reſonet, ſimulq́ꝫ
Quintilianum.
Publium pandat chorus, et reuoluat
Quale Frontonis fuerit trophæum,
Quid bonus Felix tulerit, quid acer
Cæcilianus.
Quantus Eventi tua bella ſanguis
Tinxerit, quantus tua Primitiue,
Quum tuos uiuax recolat triumphos
Laus Apodemi.
Quatuor poſthinc ſupereſt uirorum
Nomen extolli, renuente metro,
Quos Saturninos memorat uocatos
Priſca uetuſtas.

Carminis leges amor aureorum
Nominum paruifacit,& loquendi
Cura de ſanctis ocioſa non eſt
Nec rudis unquam.
Plenus eſt artis modus,annotatas
Nominum formas recitare Chriſto,
Quas tenet cœli liber,explicandus
Tempore iuſto.
Octo tunc ſanctos recolet decemq́;
Angelus,coram patre,filioq́;,
Vrbis unius regimen tenentes
Iure ſepulchri.
Quin ad antiquum numerum trahentur
Viua poſt pœnę ſpecimen puella,
Morsq́; Vincẽti,cui ſanguis hinc eſt
Fons & honoris.
Additis Gaio,nec enim ſilendi,
Teq́; Crementi,quibus incruentum
Ferre prouenit decus,ex ſecundo
Laudis agone.
Ambo confeſſi dominum, ſteterunt
Acriter contra fremitum latronum,
Ambo guſtarunt leniter ſaporem
Martyriorum.
Hæc ſub altari ſita ſempiterno,
Lapſibus noſtris ueniam precatur
Turba, quam ſeruat procerũ creatrix
Purpureorum.
Nos pio fletu,date,perluamus
Marmorum ſulcos,quibus eſt operta
Spes,ut abſoluam retinaculorum
Vincla meorum.
Sterne te totam generoſa ſanctis
Ciuitas mecum tumulis,deinde
Mox reſurgentes animas,& artus
Tota ſequeris.

S. LVCAS EVANGELISTA.

DE S.Luca hæc fermè nobis reliquit Euſebiana hiſtoria.Ipſe autem Lucas, genere quidem Antiochenus,arte medicus, comes uerò Pauli, & cæterorum Apoſtolorum ſocius & neceſſarius fuit. Is ergo ſecundum hanc medicinam, quam ex Apoſtolorum uel ſocietate uel traditione ſuſceperat, duos nobis Medicinales libros,quibus non corpora, ſed animæ curentur,explicuit: Euangelium ſcilicet, in quo etiam ſic præfatur: Sicut tradiderunt nobis,inquit,hi qui ab initio ipſi uiderunt,& miniſtri fuerunt uerbi Dei, quoq; & ab initio ſecutus ſum: Et Actus Apoſtolorum, quos non iam auditu perceperat, ſed oculis inſpexerat. Tradunt aũt quòd Euangelium ſuum ex Pauli ore deſcripſerit, & ipſum ſit quod Apoſtolus ſuum Euangelium ſoleat nominare, cum dicit: Secundum Euangelium meum: Sicut & Marcus,quæ ex ore fuerant prædicata, conſcripſit. Lib.iij.cap.iiij. Idem de eodem lib.iij.Cap.xxiiij. Lucas autem in initio Euangelij ſui cauſam cur ſcriberet,indicauit: uidelicet, quoniam multi alij temere præſumpſerant enarrare,quæ ſibi magis erant ad liquidum comperta. Volens ergo abſtrahere nos à cæterorum narrationibus,fidem facit per ſe conſcriptę ueritati,certus quòd eam uel Paulo exponente, uel alijs Apoſtolis,qui ab initio ipſi uiderant, ac ſibi tradiderant,conſecutus ſit. Et hanc nobis per proprium Euangelium tradat. Hæc à nobis etiam de Luca breuiter dicta ſint.

Proſa

PROSA RYTHMICA DE QVAtuor Euangeliſtis.

Adam de S. Victore.

IVcundare plebs fidelis,
Cuius pater eſt in cœlis:
Recolens Ezechielis
Prophetæ præconia.

Eſt Ioannes teſtis ipſi,
Dicens in Apocalypſi:
Vere uidi, uere ſcripſi
Vera teſtmonia.

Circa thronum maieſtatis
Cum ſpiritibus beatis,
Quatuor diuerſitatis
Aſtant animalia.

Formam primum aquilinam,
Et ſecundum leoninam,
Sed humanam & bouinam
Duo gerunt alia.

Formæ formant figurarum
Formas Euangeliſtarum,
Quorum imber doctrinarum
Stillat in eccleſia.

Hi ſunt Marcus & Matthæus,
Lucas, & quem Zebedæus
Pater tibi miſit Deus,
Dum laxaret retia.

Formam uiri dant Matthæo,
Quia ſcripſit ſic de Deo,
Sicut deſcendit ab eo,
Quem plaſmauit, homine.

Lucas bos eſt in figura,
Vt præmonſtrat in ſcriptura.
Hoſtiarum tangens iura
Legis ſub uelamine.

Marcus leo per deſertum
Clamans, rugit in apertum:
Iter fiat Deo certum,
Mundum cor à crimine.

Sed Ioannes ala bina
Charitatis, aquilina
Forma, fertur in diuina
Puriori lumine.

Ecce forma beſtialis,
Quam ſcriptura prophetalis
Notat: ſed materialis
Hæc eſt impoſitio.

Currunt rotis, uolant alis,
Viſus, ſenſus ſpiritalis.
Rota greſſus eſt æqualis,
Ala, contemplatio.

Quatuor deſcribunt iſti
Quadriformes actus Chriſti,
Et figurant ut audiſti,
Quiſque ſua formula.

Natus homo declaratur:
Vitulus ſacrificatur:
Leo mortem deprædatur:
Sed aſcendit aquila.

Paradiſus his rigatur,
Viret, floret, fœcundatur:
His abundat, his lætatur
Quatuor fluminibus.

Fons eſt Chriſtus: hi ſunt riui.
Fons eſt altus: hi prodiui.
Vt ſaporem fontis uiui
Miniſtrent fidelibus.

Quorum trahat nos doctrina
Vitiorum à ſentina,
Ne ſic morte repentina
Damnemur cum impijs.

Horum fonte delibatis
Sitis creſcat charitatis,
Vt ſupernæ claritatis
Perfruamur gaudijs. Amen.

S. VRSVLA VIRGO.

Wiſna puella ex Vandalia cum militari agmine aderat magnæ illi expeditioni, cum Haraldus Daniæ rex, uiribus undiquaque collectis duceret in Ringonem Sueciæ regem, magnis illis apparatibus per ſeptennium plenũ ante factis. Non degenerabat Wiſna, conſimili penè ætate, à uirtute Bohemicarũ ſuæ nationis ac linguæ puellarum, militaribus rebus excita, cum ualida ſuarum manu Danici regis agmina exornauit: nec ſola ſui ſexus, in latiſſimis agminibus dux præerat. Nam erant & è Dania & Norwegia ſimilis animi et uirtutis puellæ ſuorum agminum duces. In acierum autem ordine tantum fœmineo robori rex dederat, ut Aquiliferam faceret Wiſnam, quod præcipuam in eius uirtute fiduciam ponere uideretur, &c. Hæc eo conſilio libens retuli, ut nemo miretur, eodem penè ſæculo, aut non multum diſtante, Chriſtianam puellam diuam Vrſulam uirgineum agmẽ, Chriſto ſponſo militaturum contrahere, cumque eo mare tranſire ſit auſa ex Britannia per Rhenum deſcendere, & ex Baſilea pedeſtri itinere Romam petere. Cumque inde remearet, per Rhenũ in patriam reditura, in ipſo deſcenſu ad mœnia Agrippinæ Coloniæ obſidentes Hunnos reperit. A' quibus tantum agmen Chriſtianarum uirginum, in Chriſti contumeliam trucidatum eſt, prouidente caſtitatis amatore, uirginum ſponſo Chriſto domino, ut mallet impius hoſtis mactare, quàm contaminare tantum agmen ſacratarum uirginum. Quanquam uirorum agmen, quod illi non defuiſſe putandum eſt, uim illam prohibuiſſet, ſed decretum erat omnibus, idque à Chriſto approbatum, ut in gloriam eius ſanguinem profundentes, ſtolas ſuas primum rubrifacerent in ſuo, deinde albarẽt in agni cruore, &c. Hæc ille.

EX PETRO CHALYBE.

MArtyris uitã canimus beatã
Vrſulæ uerſu tenui, ſupernũ
Da deus numen famulo canenti,
Subſidiumque.
Illa regali ueniens ab ortu
Scoticæ gentis, patriam relinquit,
Et ſui ſponſi thalamos ſuperbos
Vrſula ſpernit.
Colligit multas, quibus unus ardor,
Virgines, Chriſtũ meditare ſanctũ
Corpore & caſto ſociam uolentes
Ducere uitam.
Extruunt naues famuli capaces
Vndecim, trãſtris onerãtque paſſim
Vt locus turbam capiat reflexus
Ilicò tantam.
Surgit in paucis igitur diebus
Tantũ opus, certè domino uolẽte
Colligunt eſcas, fluitant carinæ
Gurgite Rheni.
Dumque ſic uaſtũ pelagus perrant
Virgines ſanctæ, reuoluta Phœbe
Sparſerat nõdũ radios per annos
Splendida binos.
Interim creſcit numerus piorum,
Vrſulæ uirtus quoniam beatæ

Exteros

Exteros tangens docuit ſub uno
Viuere Chriſto.
Vrſula et tandē ueniens ad urbem
Quæ caput mūdi uocitata,ſurgit,
Mœnibus celſis, reuerenter intrat
Præſulis ædes.
Excipit uultu Ciriacus omnes
Splendido,norat quoniā puellas
Cœlitus miſſas,remouet ſacratam
Vertice mitram.
Ecce per uaſtas iterum procellas
Æquoris nantes, Vbiorū ad urbē
Nauibus pergūt,modicūq; ceſſant
Poſcere uentos.
Iulius tandem maleſanus,excors,
Nō potis ſanctā bene ferre turbā,
Irruit,ductus precibus tyranni
Maximiani.
Non ſecus fracto lupus ut ouili
Turpiter mactat teneras bidētes,
Dū fames urget maleſuada forſan
Vel furor ingens.
Viribus quiſquis proprijs ſatelles
Imperat curuā rapiens macheram,
Vel leues neruis ſtridulis ſagittas
Eiaculando.
At deus celſo ueniens Olympo,
Qui ſuos nūquam famulos reliq̄t,
Aſtitit tandē precibus precantūm
Numine dextro.
Sicq; per latum iacuere campum
Virgines ceſę, cruor atq; terram
Sparſerat ſanctus, gladijs ſed oēs
Fortius inſtant.
Vrſulæ tandē penetrans arundo
Aperit pectus:cadit & repente
Cæteris maior Cyriacus, omnes
Æthera ſcandunt.
Vna ſed uirgo nimium timeſcens,
Dū furit tantus populus per arua
Abditas quærit latebras carinæ
Cordula tectæ.
Surgit, & tandē gladios peroptat
Cordula ſæuos, quoniam ſodales
Quas prius liq̄t, latitans in umbra
Vilere tentat.
Vt furor ceſſit modicū, benignus
Exiens artus laceros in unum
colligit paſſim,populuſq; ad urbē
Ilicò portat.
Ergo mortales animis fauete,
Qui bono ſacram colitis puellam
Pectore, ut uitam tueatur omni
Tempore ueſtram.

S. HILARION.

Hillarion abbas in uico Tabatha prope Gazam Palęſtinæ urbem ortus ex parentibus gentilibus Chriſtianus ipſe, ut roſa de ſpinis effloruit.Qui Alexandriam miſſus,atq; breui grammaticam edoctus, & Chriſtianus effectus , eccleſiam aſſidue frequentabat,quo tempore cum Antonij nomen eſſet per totam Ægyptum celeberrimum,uidendi eum ſtudio incenſus,ad heremum cōtendit. Et cum illo duobus menſibus uerſatus,ipſius uitę rationem,ac morum grauitatem diligenter conſiderauit. Reuerſuſq; ad patriam,totum patrimoniū ſibi à defunctis parentibus relictum, pauperibus largitus eſt . Et adhuc adoleſcens quindecim annorum ad heremū reuertitur. Vbi cellula ſtructa paulo ampliore,q̄ ut caperet eius corpuſculū,ſacco indutus, ad xxj. ætatis ſuæ annū,teſte Hieronymo,qui uitam eius literis mandauit,tanta *Ex Romano breuiario.*

 abſtinen

abſtinentia corpus afflixit,ut quindenis moncaricis uno quoq; die poſt ſolis occaſum ueſceretur,& ſuper humum iuncis dũtaxat ſtratam,ad ultimum uitæ diem ſomno reficeretur. Hic demũ orationi & Pſalmodiæ ſemper intentus, poſt incredibilem carnis macerationem, & continua ieiunia,lxxx. natus annũ, ſanctitate & miraculis clarus, migrauit ad dominum,xij.Calend.Nouemb.

SIXTVS III. EPISCOP. ROM.

Ex Platina. SIxtus tertius,natione Romanus,patre Sixto, Valentiani tempora attigit,qui occidentalis imperij gubernator pacem cum Genſerico Vuandalorũ rege inijt, ac certis finibus Africam ſibi ac Genſerico diuiſam,Vuandalis incolẽdam dedit. Subornatus deinde Genſericus ab Arrianis,eorum impietatem extollens, uarijs terroribus epiſcopos noſtros perſequitur. Interim uerò dum Valentinianus Conſtantinopolim proficiſcitur, & Theodoſij filiam in uxorem ducit, Vuandali Genſerico duce Carthaginem iterum capiunt, ac diripiunt, anno quingenteſimo & LXXXIIII. poſteaq; Romanorum eſſe cœperat.Dum hæc aũt in Aphrica gererentur,Attila cum Belda fratre Hunnorũ reges non contenti occupaſſe Pannonias, Macedoniã, Myſiam, Achaiam, & utraſq; Thracias ferro ac flãma deuaſtat, Beldamq; fratrẽ obtruncat,quo ſolus regno potiretur.Inde uerò animos ſumens ad occupandum occidentale imperium,copias undiq; celeriter colligit,atque iter ſtatim carpit. Quod ubi Aëtius intellexiſſet, legatos de pace ſtatim Tholaſſam ad Theodoricum regem mittit, cum quo fœdera ita ſunt inita,ut communi impenſa,& paribus copijs bellum contra Attilam gereretur,Romanorum ac Theodorici auxiliares copiæ fuere,Alani,Burgundiones,Franci,Saxones,atq; omnes ferè occidentales populi. Tandem uerò ſuperueniente Attila in campis Catelaunicis, magno ardore animorum prœlium utrinq; cõmittitur.Pugnatum erat aliquandiu,atq; acriter,cum uox ſuperueniens incerto autore certamini finem impoſuit. Ad centum & octoginta milia hominum in eo prælio utrinq; cecidiſſe conſtat,neutro inclinante acie, aut cedente.Ferunt tamẽ Theodoricum Thuriſmundi regis patrem eo prælio cecidiſſe. At Sixtus Pontificatum iniens, à Baſſo quodam reus in iudicium accerſitur. Hic aũt congregata ſeptem & quinquaginta epiſcoporum ſynodo, ita cauſam dixit, ut ab omnibus uno conſenſu abſolueretur.Damnatur Baſſus calunniator iniquus, annuente Valentiniano, & Placidia eius matre:in exiliumq; mittitur,ita tamen,ut ultimo die uiaticum ei ob pietatem eccleſię non negaretur.Eius aũt prædia non fiſco,ſed eccleſiæ aſcribuntur. Aiunt Baſſum poſt exilium nõ multum uixiſſe: tertio enim menſe diem extremũ obijt: cuius corpus Sixtus epiſcopus linteaminibus inuolutũ, & aromatibus conſperſum, proprijs manibus ad ſanctum Petrum ſepeliuit in loculis paren-

parentum. Ædificauit autē Sixtus baſilicam beatæ Mariæ uirginis, quæ ab antiquis Liberij cognominabatur, iuxta macellum Libiæ. Accepit deinde nomen ad Præſepe: poſtremo uerò ſancta Maria maior uocata eſt. Sixtum aūt huius templi autorem fuiſſe, titulus ipſe in frontiſpicio primi fornicis declarat his uerbis: Xyxtus epiſcopus plebi Dei. Per x enim in principio & y ſcribitur Græca ortthographia: licet noſtra ætas conſuetudini ſeruiens, Sixtum ſcribat per s & iota. Huic quoq; templo idem pontifex hæc dona obtulit, altare argenteum puriſſimum, CCC. librarum, patenas argenteas tres, C. & XX. librarū, ſcyphos argenteos quinq;, calices decem, coronas argenteas octo & uiginti, candelabra argentea tria, thymiamatarium librarum quindecim, fundum Scauri in agro Caietano, fundum ſceleris, ceruum argenteum fundentem aquam in fontem Baptiſterij. Ornauit & ambonem Eccleſiæ porphyreticis lapidibus, quem nos ſuggeſtum appellamus, ubi Euangelium & Epiſtola canitur. Præterea uerò rogatu Sixti Valentinianus templa quædam Sanctorum mirifice excoluit. Nam & ſupra confeſſionem beati Petri auream ſaluatoris imaginem gemmis aureis diſtinctam collocauit, & faſtigium argenteum baſilicæ Conſtantinianæ à barbaris ſublatum reſtituit. Ornauit & confeſſionem beati Petri ex argento. Aiunt præterea huius temporibus Petrum epiſcopum natione Illyricum ædificaſſe templum diuæ Sabinæ in monte Auentino, non longe à monaſterio ſancti Bonifacij, in quo diuus Alexius iacet. Quod ego factum Cæleſtini primi tempore crediderim, ut etiam carmina heroica indicant, quæ adhuc leguntur his ferè uerbis:

Culmen Apoſtolicum cum Cæleſtinus haberet,
Primus & in toto fulgeret epiſcopus orbe,
Hæc, quæ miraris, fundauit presbyter urbis,
Illyrica de gente Petrus, uir nomine tanto
Dignus, ab exortu Chriſti nutritus in aula.
Pauperibus locuples, ſibi pauper, qui bona uitæ
Præſentis fugiens, meruit ſperare futura.

Sunt etiam, qui ſcribant, huius temporibus fuiſſe Euſebium Cremonenſem, & Philippum Hieronymi diſcipulos, qui pleraq; eleganti oratione ſcripſere. Laudatur & Eucherius Lugdunenſis epiſcopus doctrina & dicendi copia. Non improbatur poſtremo Hilarius Arelatenſis epiſcopus, uir ſanctitate & doctrina ea tempeſtate inſignis. Sixtus autem cum omnia quæ habuerat, aut in ædificijs & ornamentis Eccleſiarum, aut pauperibus erogaſſet, creatis presbyteris octo & uiginti, diaconis duodecim, epiſcopis duobus & quinquaginta: moritur, ac ſepelitur in crypta uiæ Tiburtinæ apud corpus beati Laurentij. Sedit autem annis octo, diebus XIX.

SIMON ET IVDAS APOSTOLI.

Ex Romano breuiario.

SImon qui & Simeon Zelotes,zelo Domini feruens, accepit Ægypti principatum,et poſt Iacobum Iuſtum cathedram tenuit Hieroſolymorũ:cui eccleſię cum multis annis præfuiſſet, Atticus cõſularis Traiani tempore, cognito quod eſſet generis Dauid, & Chriſtianus,multis eum ſupplicijs afficit.Quibus mira patientia toleratis ad crucem damnatur:iuſſus ut quem uita coleret,eius exitum morte quoq; imitaretur. Itaq; cruci affixus eſt, cum cxx. annos natus eſſet, cunctis admirantibus,in corpore tam ſenili, tam robuſtum animum ad ferenda ſupplicia perſtitiſſe.

Iudas Iacobi frater in Meſopotamia, ac interioribus Ponti euangelizans,feras & indomitas gentes,ſancto dogmate mitigauit, & fidei diuinitate ſubiugauit. Cuius extat parua una Epiſtola,quæ inter catholicas nominatur.

De Simeone Cleophæ filio, qui ſecundus Epiſcopus Hieroſolymis fuit,& per martyrium carnis uinculis reſolutus : hæc tradit hiſtoria Eccl. lib.iij.cap.xxxij. Ex his igitur ipſis accuſarunt quidam Simeonem Cleophæ filium,tanq; qui eſſet ex genere Dauid, & Chriſtianus. Et ita Martyr effectus eſt,cũ eſſet annorũ cxx. ſub Traiano Cęſare apud Atticum conſularẽ. Addidit etiam hoc,q; accuſatores eius,cum in illis temporibus perquirerẽt,ſi qui ex genere Dauid & ex regia tribu deſcenderẽt,comprehenſi ſint inter ipſos. Quod aũt Simeon unus fuerit ex ipſis auditoribus Domini,uel longęuitas eius indicio eſt,uel Euangeliorũ fides, ubi etiam mater eius Maria, Cleophæ uxor refertur. Sed & alios quoſdam idem ſcriptor refert, præter eos de quibus ſupra diximus,nepotes Iudæ unius ex fratribus Domini, per idem tempus ſuperſtites inuentos,& Domitiani temporibus martyres factos,hoc modo ſcribens: Veniunt igitur hi,& præſunt omni eccleſiæ, tanq; martyres & propinqui Domini, & reddita pace eccleſiæ, permanſerunt uſque ad tempora Traiani Cæſaris, uſquequo conſobrinus Domini Simeon, de quo ſupra diximus,filius Cleophæ, calumniã pateretur ab hæreticis,Chriſtianus Conſulari delatus. Cumq; multo tẽpore ſupplicijs fuiſſet affectus, martyrio conſummatus eſt, omnibus qui aderant,& ipſo iudice mirantibus,ut centum uiginti annorum ſenex crucis ſupplicium pertuliſſet. Poſt hæc idem ſcriptor addidit etiam hoc : quod uſq; ad illa tempora uirgo munda & immaculata permanſit eccleſia,corruptoribus ueritatis & diuini uerbi temeratoribus, aut nuſq; omnino extantibus, aut etiam ſi qui forte fuerant, in occultis & abditis hiatibus terræ deliteſcentibus. Vt uero & Apoſtolorum chorus,& omnis illa ætas, quæ à Domino ſuſceperat uiuę uocis auditum,de hac luce diſceſſit,tum uelut in uacuam domum,falſæ doctrinæ impius ſe error immerſit, & tanquã ubi nullus

iam diuini

iam diuini cenſus defenſor exiſteret, nudato (ut aiunt) capite corripientes arma mendacij, oppugnare Apoſtolicam ueritatem nituntur. Sed iſtud bellum intrinſecus gerebatur. Perſecutionũ uero extrinſecus pondus urgebat eccleſiam, & tam immenſæ cateruæ martyrum quotidie iugulabantur, ut Plinius Secundus, qui tunc prouinciam adminiſtrabat, multitudine interemptorum permotus referret ad imperatorem, quòd innumera hominum millia quotidie obtruncarentur, in quibus nihil omnino ſceleris deprehenderetur admiſſum, aut aliquid contrarium Romanis legibus geſtum, niſi hoc ſolum, q ante lucanos hymnos Chriſtę cuidam canerent Deo. Adulteria uero, uel cætera huiuſmodi crimina apud eos & illicita haberi, & penitus arceri: cætera uero ſecundum leges eos agere communes.

De S. Iuda ſic Euſebius lib. iij. cap. xx. Adhuc autem uiuebant quidam de carnali genere Domini noſtri, nepotes Iudę, eius qui ſecundum carnem frater Domini dicebatur, quos quidam detulerunt, tanquam ex Dauid ſtirpe uenientes. Hos reuocatus quidam nomine, qui in hoc miſſus fuerat, perducit ad Domitianum Cæſarem, & ipſe enim formidabat de aduentu Chriſti, ſicut & initio Herodes. Interrogati ergo à Domitiano, ſi eſſent ex familia Dauid, confeſſi ſunt. Tunc quæſiuit ab eis, quantis poſſeſſionibus, uel quantis eſſent facultatibus præditi. At illi reſponderunt, quòd utriq; nõ amplius eſſet in bonis nouem milibus denarijs, ex quibus ſingulis pars media pro portione deberetur. Nec hæc ſibi in pecunia ſubſiſtere, ſed in æſtimatione terræ, quæ eis eſſet in quadraginta minus uno iugeribus conſtituta, quam ſuis manibus excolentes, uel ipſi alerent, uel tributa dependerent. Simul & teſtes ruralis et diurni operis, manus labore rigidas & callis obduratas præferebant. Interrogati uero de Chriſto, quale ſit regnum eius, uel quis ipſe, aut unde, aut quando uenturus. Reſponderunt quòd non huius mundi regnum, neq; huius terræ ei deſignetur imperium: ſed quia cœleſte ei regnũ per angelorum miniſteria in conſummatione ſæculi præparetur: quando ſcilicet aduentans in gloria, de uiuis & mortuis iudicabit, & reſtituet unicuiq; pro factis ac meritis ſuis. Ad hæc Domitianus, cum neq; in eis quicq; criminis inueniret, & utilitatem eorum q maxime contemneret, abire eos libere iubet. Sed & perſecutionem, quam aduerſum eccleſias agitari iuſſerat, datis rurſum compeſcit edictis. Illi uero dimiſſi ab eo, uel martyrij merito, uel propinquitatis prærogatiua pacis, iam tempore duces eccleſiæ effecti, uſq; ad Traiani tempora permanſerunt.

NEMESIVS ET LVCILLA.

VAleriano & Gallieno imperatoribus, Nemeſius tribunus militum, & Lucilla eius filia Romæ à ſancto Stephano papa ad fidem Chriſti conuerſi, & baptizati ſunt. Nemeſius uerò paulo poſt ab eodem diaconus ordinatus, mira pietate Chriſtum eiuſq; fi- *Ex Romano breuiario.*

dem colebat. Is cum aliquando Maximus & Valerianus conſules uia Appia, qua ipſe tranſibat, in templo Martis ſacrificarent ſacrificiũ abominatus, deum orare cœpit, ut uanitatem ſuperſtitionis illorum aliquo ſigno declararet: ſtatimq́ Maximus à dæmonio correptus, exclamare cœpit, ſe uehementer à Nemeſio torqueri. Egreſſi uero miniſtri, cum eũ orantem offendiſſent, uarijs contumelijs affectum in templum pertraxere, ad cuius pręſentiam ſtatim Maximus expirauit. Tunc Valerianus qui rem magicis artibus paratam putabat, ira percitus, Nemeſium innumeris ſupplicijs tortum, cum Lucilla filia in carcerem trudit. Poſt tertiũ uerò diem educti, Lucilla primum uia Appia, ante templum Martis, ubi Maximus interierat, ſpectante patre decollatur. Deinde Nemeſius inter uiam Appiam & Latinam itidem capite plexus, martyrio coronatur, viij. Calend. Auguſt. Quorum corpora idem ſanctus Stephanus papa uia Latina non longe ab urbe ſepeliuit.

OMNIVM SANCTORVM memoria.

ET uidi alterum angelum aſcendentem ab ortu ſolis, habentem ſignum dei uiui, & clamauit uoce magna quatuor angelis, quibus datũ eſt nocere terræ & mari, dicens: Nolite nocere terræ & mari, neq; arboribus, quoaduſq; ſignemus ſeruos dei noſtri in frontibus ſuis. Et audiui numerũ ſignatorũ centum quadraginta quatuor milia ſignati, ex omni tribu filiorũ Iſraël. Ex tribu Iuda, duodecim milia ſignati: Ex tribu Rubẽ, duodecim milia ſignati: Ex tribu Gad duodecim milia ſignati: Ex tribu Aſer duodecim milia ſignati. Ex tribu Nephtalim, duodecim milia ſignati: Ex tribu Manaſſe, duodecim milia ſignati: Ex tribu Simeon, duodecim milia ſignati: Ex tribu Leui, duodecim milia ſignati: Ex tribu Iſachar, duodecim milia ſignati: Ex tribu Zabulon, duodecim milia ſignati: Ex tribu Ioſeph, duodecim milia ſignati: Ex tribu Beniamin duodecim milia ſignati. Poſt hæc uidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & linguis, & populis, ſtantes ante thronũ, & in conſpectu agni, amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum, & clamabant uoce magna, dicentes: Salus Deo noſtro, qui ſedet ſuper thronum, & agno. Et omnes angeli ſtabant in circuitu throni & ſeniorum, & quatuor animalium, & ceciderunt in conſpectu throni in facies ſuas, & adoreuerunt Deum, dicentes: Amen, Benedictio & claritas, & ſapientia, & gratiarũ actio, honor, & uirtus, & fortitudo deo noſtro in ſęcula ſęulorũ, Amẽ. Et reſpondit unus de ſenioribus, & dixit mihi: Hi qui amicti ſunt ſtolis albis, qui ſunt? & unde uenerunt? Et dixi illi: Domine mi, tu ſcis. Et dixit mihi: Hi ſunt, qui uenerunt de tribulatione magna, & lauerunt ſtolas ſuas, & dealbauerunt eas in ſanguine agni: ideo ſunt ante thronum

dei.

dei,& ſeruiunt ei die ac nocte in templo eius:& qui ſedet in throno,habitabit ſuper illos:non eſurient, necq; ſitient amplius, nec cadet ſuper illos ſol,necq; ullus æſtus : quoniam agnus qui in medio throni eſt, reget illos,& deducet eos ad uitę fontes aquarum,& abſterget deus omnem lachrymam ab oculis eorum.

SERMO S. AVREL. AVGVSTINI, de omnibus ſanctis dei.

HOdie,dilectiſſimi,omnium Sanctorum ſub una ſolennitatis lætitia celebramus feſtiuitatẽ : quorũ ſocietate cœlum exultat:quorum patrocinijs terra lętatur: quorum triumphis ecclesia ſancta coronatur : quorum confeſſio quanto in paſſione fortior, tanto eſt clarior in honore:quia dum creuit pugna,creuit & pugnantiũ gloria, & martyrij triumphus multiplici paſſionum genere adornatur, per quæ grauiora tormenta gratiora fuere & præmia.Dumq; Catholica mater Eccleſia per totum orbẽ longe lateq; diffuſa, in ipſo capite ſuo Chriſto Ieſu edocta contumelias crucis & mortem didicit non temere, magis magisq; roborata eſt,non reſiſtendo,ſed perferendo. Vniuerſos autem,quos agmine inclyto carcer pœnalis incluſit, pari & ſimili calore uirtutis ad gerendũ certamen gloria triumphalis inſpirauit. O uere mater Eccleſia,quam ſic honor diuinæ dignationis illuminat:quam uincentium glorioſus martyrum ſanguis exornat : quam inuiolatæ confeſſionis candida induit uirginitas:floribus eius nec roſæ,nec lilia deſunt. Certent nũc chariſſimi ſinguli ad utroſq; honores ampliſſimas accipere dignitatũ coronas,uel de uirginitate candidas,uel de paſſione purpureas: In cœleſtibus caſtris pax & acies habent flores ſuos,quibus milites Chriſti coronantur.Dei enim ineffabilis & immenſa bonitas etiam hoc prouidit, ut laborum quidem tempus & agonis non extenderet,nec longũ faceret,aut æternum, ſed breue, &,ut ita dicam,momentaneũ, ut in hac breui & exigua uita agones eſſent & labores : in illa uerò, quæ æterna eſt corona,& præmia meritorum, ut labores quidẽ cito finirentur, meritorum uerò præmia ſine fine durarent, ut poſt huius mundi tenebras uiſuri eſſent candidiſſimam lucem, & accepturi maiorem paſſionũ cunctarum beatitudinem,teſtante hoc Apoſtolo, ubi ait:Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad ſuperuenturam gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Quam læto ſinu de prælio reuertentes ciuitas cœleſtis excipit,de hoſte proſtrato thophæa ferentibus occurrit:cũ triumphantibus uiris & fœminæ ueniunt,quæ cum ſæculo ſexum quoq; uicerunt: & geminata gloria militiæ uirgines cũ pueris teneros annos uirtutibus tranſeuntes , ſed & cætera fidelium turba aulæ perpetuæ regiam intrabit, qui ſinceritatẽ fidei inconcuſſis præceptorum cœleſtium diſciplinis unita pace obſeruauerunt. Ergo agite nunc fratres , aggrediamur iter uitæ , reuertamur ad ciuitatem cœleſtem , in qua ſcripti ſumus ,& ciues

decreti. Non ſumus hoſpites, ſed ciues ſanctorum, & domeſtici dei: etiā illius hæredes, cohæredes autem Chriſti. Huius nobis urbis ianuas aperiet fortitudo, & fiducia latum prębebit ingreſſum. Conſideremus ergo inclytam illius urbis fœlicitatem, in quantum conſiderare poſſibile eſt. Vt enim uere eſt, cōprehendere nullus ſermo ſufficiet: Dicitur de ea in quodam loco ſic, ꝙ aufugiet ibi dolor, & triſtitia, & gemitus. Quid hac uita beatius, ubi non eſt paupertatis metus, nō ægritudinis imbecillitas? Nemo læditur, iraſcitur nemo, nemo inuidet. Cupiditas nulla exardeſcit, nullum cibi deſiderium, nulla honoris pulſatio, aut poteſtatis ambitio. Nullus ibi diaboli metus, inſidiæ dæmonum nullæ, terror gehennę procul. Mors ibi neqꝫ corporis, neqꝫ animæ erit, ſed immortalitatis munere uita iucunda. Nulla erit tunc uſqꝫ diſcordia, ſed cuncta conſona, cuncta conuenientia: quia omnium ſanctorum una concordia, pax cuncta & lætitia continet: tranquilla ſunt omnia & quieta. lugis ſplendor non iſte, qui nūc eſt, ſed tanto clarior, quanto fœlicior: quia ciuitas illa, ut legitur, non egebit lumine ſolis, ſed dominus omnipotens illuminabit eam, & lucerna eius eſt agnus: Vbi Sancti fulgebunt ut ſtellę in perpetuas æternitates: & ſicut ſplendor firmamenti, qui ad iuſtitiam erudiunt multos. Quapropter nox ibi nulla, nullæ tenebræ, concurſus nubium nullus, nec frigoris ardoriſqꝫ aſperitas ulla: ſed talis erit quædam rerum temperies, quam nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit: niſi illorum, qui ea perfrui digni inueniuntur: quorū nomina ſcripta ſunt in libro uitæ: qui & lauerunt ſtolas ſuas in ſanguine agni, & ſunt ante thronum dei, ſeruiuntqꝫ ei die ac nocte. Non eſt ſenectus ibi, nec ſenectutis miſeria: dum omnes occurrunt in uirum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti. Verū ſuper hæc omnia eſt, conſociari angelorum & archangelorum cœtibus, thronis etiam & dominationibus, principatibus & poteſtatibus, omniumqꝫ cœleſtium, ſupernarumqꝫ uirtutum contubernijs perfrui, & intueri agmina ſanctorum, ſplendidius ſyderibus micantia, patriarcharum fide fulgentia, prophetarum ſpe lętantia, Apoſtolorum in duodecim tribubus Iſrahel orbem iudicantia, martyrum purpureis uictoriæ coronis lucentia, uirginū quoqꝫ choros candentia ſerta geſtantes inſpicere. De rege aūt, qui horum medius reſidet, dicere nulla uox ſufficit: effugit enim omnem ſermonem, atqꝫ omnem ſenſum humanæ mentis excedit decus illud, illa pulchritudo, illa uirtus, illa gloria, illa magnificentia, illa maieſtas. Vltra enim omnem ſanctorum eſt gloriam, ipſius ineſtimabilem aſpicere conſpectum, & ſplendore maieſtatis eius irradiari. Si enim quotidie oporteret nos tormēta perferre: ſi ipſam gehennam paruo tempore ut Chriſtum uidere digni poſſemus in gloria uenientem, & ſanctorum eius numero ſociari, nonne erat dignum pati omne quod triſte eſt, ut tanti boni, tantæqꝫ glorię participes haberemur? Quę erit illa, fratres chariſſimi,

iuſtorū

iuſtorum gloria, quàm grandis ſanctorum lætitia, cum unaquæque facies fulgebit ut ſol? cum ordinibus diſtinctis populum ſuum in regno patris ſui cœperit recenſere, & meritis atque operibus ſingulorum pręmia promiſſa reſtituere? Pro terrenis cœleſtia, pro tēporalibus ſempiterna, pro modicis magna præſtare: adducere ſanctos in uiſionem paternæ glorię, & facere in cœleſtibus conſidere, ut ſit deus omnia in omnibus: æternitatemq́ amatoribus ſuis & immortalitatem largiri, atque eos, quos ſanguinis ſui uiuificatione reparauit, denuo ad paradiſum reducere, regna cœlorum fide & ueritate ſuæ pollicitationis aperire. Hæc hæreant firmiter ſenſibus noſtris: hæc intelligantur plena fide: hæc toto corde diligantur: hæc indeſinentium operum magnanimitate acquirantur. Repoſita eſt in poteſtate facientis, quia regnum cœlorū uim patitur. Res iſta, ô homo, id eſt, regnum cœleſte, aliud non quærit precium, quàm teipſum. Tantum ualet, quantū es tu. Te da, & habebis illud. Quid turbaris de precio? Chriſtus ſemetipſum tradidit, ut acquireret te in regnū deo patri: ita & tu teipſum da, ut ſis regnū eius, ac non regnet peccatum in mortali tuo corpore, ſed ſpiritus in acquiſitionem uitæ. Ad hanc igitur operum ſalutariū, dilectiſſimi, palmam libenter ac ꝓmpte certemus, omnes in agone iuſtitiæ deo & Chriſto ſpectante curramus: & qui ſæculo & mundo maiores eſſe cœpimus, à curſu noſtro nulla ſæculi cupiditate retardemur. Si expeditos, ſi celeres in hoc operis agone currentes dies ultimus inuenerit, nuſquam dominus meritis noſtris ad præmium deerit remunerator. Qui coronam in perſecutione purpuream pro paſſione donauit, ipſe in pace uiuentibus pro iuſtitię meritis dabit candidā. Nam nec Abraham, nec Iſaac, nec Iacob occiſi ſunt, & tamen fidei & iuſtitiæ meritis honorati, inter patriarchas primi eſſe meruerunt. Ad quorum congregatur conuiuium, quiſquis fidelis & iuſtus & laudabilis inuenitur. Memores eſſe debemus, uoluntatem non noſtram, ſed Dei facere debere. Quia qui fecerit eius uoluntatem, ipſe manebit in æternum, quo modo & ille manebit in æternū. Quapropter chariſſimi, mente integra, firma fide, uirtute robuſta, charitate ꝑfecta parati ad omnē uolūtatē dei ſimus, cōſeruantes fortiter dominica mandata. In ſimplicitate ſeruate innocentiā, in charitate concordiā, modeſtiam in humilitate, diligentiā in adminiſtratione, uigilantiā in adiuuandis laborantibus, miſericordiā in fouendis pauperibus, in defeſſa ueritate cōſtantiā, in diſciplinæ ſæueritate cenſuram, ne aliquid ad exemplum bonorū factorum in nobis deſit. Hæc ſunt ueſtigia, quæ nobis ſancti quique reuertentes in patriam reliquerunt: ut illorum ſemitis inhærentes ſequeremur ad gaudia: patriam quoque noſtram paradiſum cum illis computemus. Parentes patriarchas iam habere cœpimus, cur non properamus et currimus, ut patriam noſtram uidere, & parētes ſalutare poſſimus? Magnus illic nos charorum numerus expectat, parentum, fratrum, filiorum frequens nos & copio-

ſa turba deſiderat, iam de ſua incolumitate ſecura, adhuc de noſtra ſalute ſollicita. Ad eorum complexum & conſpectum uenire, quanta illis & nobis in cõmune lætitia eſt? Qualis illic cœleſtium uoluptas conſeruorum ſocietatem expectantium? Quapropter ſumma & perpetua fœlicitas? Illic Apoſtolorum glorioſus chorus: illic prophetarũ exultantium numerus inſignis: ibi martyrum populus innumerabilis ob certaminũ uictoriam coronatur: illic clariſſima uirginum turba lætatur. Sed & illorum remuneratio cenſetur, qui præcepta dominica ſeruantes, ad cœleſtes theſauros terrena patrimonia tranſtulerunt. Ad hos electos Dei auida cupiditate properemus, ut cum his cito eſſe, & cito nos ad Chriſtum peruenire cõtingat, ad eum quem huius itineris ducem habeamus, ſalutis autorem, lucis principem, lætitiæ largitorem: qui uiuit & regnat cum Deo patre omnipotẽte & ſpirituſancto in ſæcula ſęculorũ, Amen.

DE PASSIONIBVS SANCTORVM Dei Martyrum, ex Lactantio Firmiano.

HIs igitur hominib. qui deorum ſuorum moribus congruunt, quia grauis eſt & acerba iuſtitia, eandem impietatem ſuam qua in cęteris rebus utuntur, aduerſum iuſtos uiolenter exercent. Nec immerito à prophetis beſtiæ nominantur. Præclare itaq; M. T. Etenim ſi nemo eſt, inquit, qui mori malit, quàm cõuerti in aliquam figuram beſtiæ, quamuis mentem hominis habiturus: quanto eſt miſerius, in hominis figura animo eſſe efferato? Mihi quidẽ tanto uidetur, quanto eſt præſtabilior animus corpore? Aſpernantur itaque corpora beluarum, quibus ſunt ipſi ſæuiores, ſibiq; adeo placent, quòd homines ſint nati, quorum nihil niſi liniamẽta & ſummam figuram gerunt. Nam quis Caucaſus, quæ India, quæ Hyrcania tam immanes, tam ſanguinarias beſtias unq; aluit? Quoniam ferarũ omnium rabies uſq; ad uentris ſatietatem furit, fameq; ſedata protinus conquieſcit. Illa eſt uera beſtia, cuius una iuſſione funditur alter ubique cruor: crudelis ubique luctus, ubiq; pauor, & plurima mortis imago. Nemo huius tantæ beluæ immanitatem poteſt pro merito deſcribere, qui uno loco recubans, tamen per totum orbem dentibus ferreis ſæuit: & non tantum actus hominũ diſſipat, ſed oſſa ipſa cõminuit, & in cineres fundit, ne quis extet ſepulturæ locus: quaſi uero id affectent, qui Deum confitentur, ut ad eorum ſepulchra ueniatur, ac non, ut ipſi ad Deum præueniant. Quænam illa feritas, quæ rabies, quæ inſania eſt, lucem uiuis, terrã mortuis denegaſſe? Dico igitur nihil eſſe miſerius his hominibus, quos miniſtros furoris alieni, quos ſatellites impię iuſſionis neceſſitas aut inuenit, aut fecit. Non enim honor ille aut prouectio dignitatis fuit, ſed hominis damnatio ad carnificinam, Dei uero ad pœnam ſempiternam. Quę autem per totum orbem

orbem ſinguli geſſerint enarrare impoſſibile eſt. Quis enim uoluminũ numerus capiet tam infinita tam uaria genera crudelitatis? Accepta eñ poteſtate pro ſuis moribus quiſq; ſæuit: alij præ nimia tumiditate plus auſi ſunt quàm iubebantur: alij ſuo proprio aduerſum iuſtos odio: quidam naturali mentis feritate: nonnulli ut placerent, & hoc officio uiam ſibi ad altiora munirent: alij ad occidendum præcipites extiterunt, ſicut unus in Phrygia, qui uniuerſum populum cum ipſo pariter conuenticulo concremauit: Sed hic quanto ſæuior, tanto clementior inuenitur. Illud uero peſſimum genus eſt, cui clementiæ ſpecies falſa blanditur: ille ſæuior, ille grauior eſt carnifex, qui neminem ſtatuit occidere. Itaq; dici non poteſt, huiuſmodi iudices quanta & q̃ grauia tormentorum genera excogitauerint, ut ad effectum propoſiti ſui peruenirent. Hæc autem non tantum ideo faciunt, ut gloriari poſſint, nullum ſe innocentiũ peremiſſe: nam & ipſe audiui aliquos gloriantes, quia adminiſtratio ſua in hac parte fuerit incruenta, ſed et inuidiæ cauſa, ne aut ipſi uincantur, aut illi uirtutis ſuæ gloriam conſequantur. Itaq; in excogitandis pœnarum generibus nihil aliud quàm uictoriam excogitãt. Sciunt enim certamen illud eſſe & pugnam. Vidi ego in Bithynia præſidem gaudio mirabiliter elatum tanq̃ barbarorũ gentem aliquam ſubegiſſet, q unus qui per biennium magna uirtute reſtiterat, poſtremo cædere uiſus eſt. Contendunt igitur ut uincant, & exquiſitos dolores corporibus immittunt, & nihil aliud euitant q̃ ut ne toti moriantur: Quaſi uero mors tantum nos beatos faciat, ac etiam non tormenta quanto fuerint grauiora, tanto maiorem uirtutis gloriam pariant. Illi autem pertinaci ſtulitia iubent curam tortis diligenter adhiberi, ut ad alios cruciatus membra renouentur, & paretur nouus ſanguis ad pœnam. Quid tam pium tam beneficum tam humanum fieri poteſt? non curaſſent tam ſollicite quos amarent. Hæc eſt eorum diſciplina, ad hæc opera cultores ſuos erudiunt, hæc ſacra deſiderant. Quinetiam ſceleratiſſimi homicidæ contra pios impia iura condiderunt: nam & conſtitutiones ſacrilegæ, & diſputationes iuriſperitorum leguntur iniuſtæ. Domitius de officio proconſulis libro ſeptimo reſcripta principum nefaria collegit, ut doceret quibus pœnis affici oporteret eos qui ſe cultores Dei confiterentur. Quid his facias, qui ius uocant carnificinas ueterum tyrannorum aduerſus innocentes tabide ſęuientium? Et cum ſint iniuſtitię crudelitatiſq; doctores, iuſtos eſſe ſe tamen ac prudentes uideri uolunt, cæci, & hebetes, ac rerum & ueritatis ignari. Adeo'ne uobis ô perditæ mentes inuiſa iuſtitia eſt, ut eam ſummis ſceleribus adæquatis? Adeo'ne apud uos perit innocentia, ut ne morte quidem ſimplici dignam iudicetis, ſed ſupra omnia facinora habeatur, nullum facinus admittere, pectuſq; purum ab omni ſceleris contagione præſtare? Et quoniam cõmuniter cum deorum cultoribus loquimur, liceat per hos benefacere uobiſcum. Hęc eſt enim lex noſtra,

hoc opus

hoc opus, hæc religio: Si uobis ſapientes uidemur, imitamini: ſi ſtulti, contemnite, aut etiam ridete ſi libet: nobis enim ſtultitia noſtra prodeſt. Quid latratis? quid affligitis? non inuidemus ſapientiæ ueſtræ. Hanc ſtultitiam maluimus, hanc complectimur. Hoc nobis credimus expedire, ut uos diligamus, & in uos ipſos qui odiſtis, omnia conferamus.

EX APOLOGETICO SEP. TERTVLLIANI.

DE nobis nihil tale, cum ęque extorquere oporteret, cum falſo iactatur, quot quiſq; iam infanticidia deguſtaſſet, quot inceſta concelebraſſet, quid coci, qui canes affuiſſent? O quanta illius præſidis gloria, ſi eruiſſet aliquem, qui centum iam infantes comediſſet. Atqui inuenimus inquiſitionem quoq; in nos prohibitam. Plinius enim Secundus, cum prouinciam regeret, damnatis quibuſdam Chriſtianis, quibuſdam gradu pulſis, ipſa tamen multitudine perturbatus, quid de cætero ageret, conſulit tunc Traianum imperatorem, allegans præter obſtinationem non ſacrificandi, nihil aliud ſe de ſacris eorum comperiſſe, quàm coetus antelucanus ad canendum Chriſto & Deo, & ad confœderandam diſciplinam, homicidium, adulterium, fraudem, perfidiam, & cætera ſcelera prohibentes. Tūc Traianus reſcripſit, hoc genus inquirendos quidem non eſſe, oblatos uero puniri oportere. O ſententiā neceſſitate confuſam: Negat inquirendos ut innocētes, & mandat puniri, ut nocentes. Parcit, & ſæuit: diſſimulat, & animaduertit. Quid temetipſum cenſura circūuenis? Si damus, cur nō & inquiris? Si nō inquiris, cur nō & abſoluis? Latronibus ueſtigādis per uniuerſas prouincias militaris ſtatio ſortitur: in reos maieſtatis, & publicos hoſtes omnis homo miles eſt: ad ſocios, ad conſcios inquiſitio uſq; extendit. Solum Chriſtū inquiri nō licet: offerri licet, quaſi aliud eſſet actura inquiſitio, q̄ oblatio. Damnatis ergo oblatum, quē nemo uoluit requiſitū, qui puto iam non meruit ideo poenam, quia nocens eſt, ſed quia nō requirendus, inuentus. Itaq; nec in illo ex forma malorum iudicandorum agitis erga nos, quod cæteris negantibus adhibetis tormenta ad confitendum, ſolis Chriſtianis ad negandum: cum ſi malum eſſet, nos quidem negaremus, non uero confiteri tormentis compelleretis. Neq; enim ideo non putaretis requirenda quæſtionibus ſcelera, quia certi eſſetis admitti ea ex nominis cōfeſſione, qui hodie de confeſſo homicida, ſcientes homicidium quid ſit, nihilominus ordinem extorquetis admiſſi: Quo peruerſius, cum præſumatis de ſceleribus noſtris ex nominis confeſſione, cogitis tormentis de confeſſione decedere, ut negantes nomen pariter utiq; negemus & ſcelera, de quibus ex confeſſione nominis præſumpſeratis. Sed, opinor, non uultis nos perire, quos peſſimos creditis. Sic enim ſoletis dicere homicidæ: nega, laniari iubere ſacrilegum, ſi confiteri perſeuerauerit. Si non ita agitis circa nos nocentes, ergo nos innocentiſſimos iudicatis, cum quaſi innocentiſſimos non uultis in ea confeſſione perſeuerare, quam neceſſitate, non

te,non iuſtitia damnandam à uobis ſciatis. Vociferatur homo:Chriſtianus ſum:quod eſt,dicit:tu uis audire, quod nõ eſt:ueritatis extorquendæ præſides de nobis ſolis mendacium elaboratis audire. Hoc ſum, inquit,quod quęris,an ſim,quid me torques in peruerſum? Confiteor,& torques:quid faceres,ſi negarem?Planè alijs negantibus, non facile fidẽ accommodatis:nobis,ſi negauerimus,ſtatim creditis. Suſpecta ſit nobis iſta peruerſitas,ne qua uis lateat in occulto, quæ nos aduerſus formam, aduerſus naturam iudicandi, cõtra ipſas quoq; leges miniſtret. Niſi em̃ fallor,leges malos erui iubent,non abſcondi: confeſſos damnari pręſcribunt,non abſolui.Hoc ſenatuſconſultum,hoc principum mandata definiunt,hoc imperium,cuius miniſtri eſtis:ciuilis,non tyrannica dominatio ueſtra eſt.Apud tyrannos enim tormenta etiam pro pœna adhibentur, apud uos ſolos quæſtioni temperatur. Veſtram illis ſeruire legem uſq; ad confeſſionem neceſſarium:& ſi confeſſione præueniantur,uacabunt. Sententia opus eſt: debito pœnæ nocens expungendus eſt,non eximendus. Denique illum nemo geſtit abſoluere: nobis non licet hoc uelle. Ideo nec cogitur quiſq; negare, Chriſtianum hominem omnium ſcelerum reum, deorum, imperatorum, legum, morum, naturæ totius inimicum exiſtimas:& cogis negare,ut abſoluas, quem non poteris abſoluere,niſi negauerit. Præuaricaris in leges: uis ergo, neget ſe nocentẽ, ut cum facias innocentẽ,equidem inuitum non de præterito reum: Vnde iſta peruerſitas?ut etiam illud non recogitetis, ſponte confeſſo magis credendum eſſe,q̃ per uim neganti:uel ne compulſus negare,nõ ex fide negarit:& abſolutus,ibidem poſt tribunal de ueſtra rideat æmulatione iterum Chriſtianus. Cum igitur in omnibus in nos aliter diſquiratis, q̃ in cæteros nocentes, id unum contendendo, ut de eo nomine excludamur (excludimur enim, ſi facimus, quæ faciunt non Chriſtiani) intelligere poteſtis, non ſcelus aliquod in cauſa eſſe, ſed nomen, quod quædam ratio æmulæ operationis inſequitur.Hoc primum agentes homines, ut nolint ſcire pro certo, quod ſe neſcire pro certo ſciunt. Ideo & credunt de nobis,quæ non probantur: et nolunt inquiri,ne probentur non eſſe,quæ malunt credidiſſe:ut non illius æmulæ rationis inimicum, præſumptis non probatis criminibus de ſua ſola cõfeſſione damnetur. Ideo torquemur confitentes,& punimur perſeuerantes,& abſoluimur negantes,quia nominis pręlium eſt. Deniq; quid de tabella recitatis illũ Chriſtianum?cur non & homicidã?Sed homicida Chriſtianus,cur non & inceſtus? uel quodcunq; aliud non eſſe creditis? In nobis ſolis pudet aut piget ipſis nominibus ſcelerũ pronunciare? Chriſtianus ſi nullius criminis reus eſt,nomen ualde infeſtum,ſi ſolius nominis crimen eſt.

NOMINA SANCTORVM MARTYRVM Chriſti, ex Hiſtoria Eccleſiaſtica.

AChillas. De hoc fol.cc.lxxxiij
Æmylianus mart. fol.cccc.lij
Agathonica martyr. fol. lxxxvj.
Alexander Hieroſolymitan. martyr. fol. c. xxxv
Ananias martyr. ccc. xlij
Ariſtarchus martyr. xl
Ariſtion. lxx
Artemius martyr. cccc. lxvj
Attalus martyr. c.ij
Abedecalla ſenex Chriſti teſtis. ccc. xlij.
Adauctus martyr. c.xcj
Æthalis martyr. ccc.xliij
Alcibiades. c. ix
Ammon, Zenon, Ptolomæus martyres. c.lv
Anthimus mart. c.lxxxvj. & cxciij
Arſinus martyr. c.liiij
Aſterius martyr. c.lxv
Aurelius Cyrinus. c. xx
Baſilides carnifex, mox martyr. c.xxxiiij
Beniamin martyr. vjc. x
Baſilius Ancyranus. cccc. lj
Blandina. c.ij
Bichor martyr. ccc. xliiij
Buſyris martyr. cccc.lj
Cœna Thyeſtæa. c.j
Carpus martyr. lxxxvj
Catechumena quædam martyr. c.xxxiiij
Chæremon epiſcop. exul. c.lv
Cyrillus Hieroſolymitanus martyr. cccc. lij
Dioſcurus puer martyr. c.liiij
Diaconus quidam nomine Sanctus. c.ij
Dionyſia martyr. c.liiij
Dorotheus martyr. c. lxxxvj
Epimachus martyr. c.liiij
Eunus martyr. c. liiij
Eupſychius mart. cccc. lj
Euſebij duo martyres. 545. 498
Epiſcopi triginta occiſi. ccc.lxv
Item octoginta, in quibus
Oſius. ccc.lxxxix
Fauſtus c.lxiiij
Germanycus marty. lxxxij
Gorgonius martyr. clxxxvj
Heron, Iſidorus, &c. c.liiij
Heros martyr. c.xxxiij
Heraclas, Plutarchus, &c. cxxxj
Heraclydes. c. xxxiij
Leonides Origenis parter martyr. cxxix
Lucianus presbyter. c. xcij
Macarius Lybi. martyr. c.liiij
Marcella martyr. c. xxxiiij
Macedonius martyr. cccc.l
Marcas martyr. ccc.xliij
Marinus martyr. c.lxiij
Metranus martyr. c.lij
Mercuria martyr. c.liiij
Mileſius martyr. ccc. xliij
Nemeſius Ægypt. c.liiij
Pamphilus martyr. c.xciiij
Paphnutius. cc.lxxvj. ccc.xj
Papyrius mart. lxxxvj. c.xxiij
Peleus & Nilus. c. xciiij
Petrus Alexandrinus. clxxxj. cciij
Phileas martyr. cxc
Photinus mart. c.iij
Potamiena mart. c. xxxiiij
Publia martyr. cccc.lxvj
Pionius martyr. lxxxvj
Ponticus puer. c. vj
Priſcus martyr. c. lxiiij

Serapion

Serapion martyr.	c. liij	Theodorus martyr.	c.xciiij
Schyrion.	c.lv	Theodulus martyr.	cccc.l
Sophronia matrona.	c.xcviij	Tyrannio martyr.	c.xciiij
Mauia martyr.	cccc. xlv	Thraſeas mart.	c.xx
Syluanus epiſc. & mart.	c.xciiij	Tharbua martyr.	ccc. xliij
Tatianus martyr.	cccc. l		

Neq; tamen omnes recenſui. Multitudo eorum, qui pro Chriſti nomine paſſi mortem ſunt, ingens eſt. Quis enim enumeret tot Ægyptios martyres, tot Antiochenos, tot Alexandrinos, tot Tyrios, tot Perſas, tot Ponticos, tot Thebanos, tot Phrygios, tot Hieropolitanos, tot Ediſſenos, tot Gazæos, tot Cappadoces, ut de Romanis taceã? Quantam putas recte Chriſtianorum turbam è medio ſuſtulit perſecutio ſub Domitiano, perſecutio ſub Licinio, perſecutio ſub Diocletiano, perſecutio ſub Decio, perſecutio ſub Maximino, perſecutio ſub Valeriano, &c̃? De qua tyrannide Euſebius noſter multa paſſim. Paulus Oroſius lib.xij. cap.xviij. confert decem plagis Ægyptiorum decem perſecutiones Eccleſiæ, &c̃.

OMNIVM ANIMARVM FIDELIVM memoria, S. Auguſtini Sermo.

Recogitemus fratres chariſſimi cuncta mala, quæ fecimus, ut minis æterni iudicis perterriti, ad ultimum ſaltem ſtudeamus bona facere. Vnde dominus in Euangelio dicit: Non omnis, qui dicit mihi, Domine, domine, intrabit in regnum cœlorum: ſed qui facit uoluntatem patris mei, qui eſt in cœlis, ipſe intrabit in regnum cœlorum. Hoc etiam fratres chariſſimi cogitare debemus: quia in illa die reddet deus unicuiq; ſecundum opera ſua, bonis bona, malis mala. Bonos mittet in uitam æternam, malos in ignem æternum. Vę illi homini, qui cum diabolo manſionẽ habebit. Penſemus, q̃ iſtud regnum finem habet, regnum dei finem non habet. Iſta uita laborioſa, caduca & fragilis, plena ſcandalis, inuidioſa, quid aliud quærit, niſi manducare, bibere, inebriari, luxuriari, detractiones facere? Certè ubi uolumus permanere, illuc debemus feſtinare. Fratres nos peregrini ſumus in hoc mũdo: conuertamur ad dominum, qui fecit nos. Fratres audiſtis, q̃ dominus uindicare ueniet, & peccatores mittet in ignem æternum, ſicut in Pſalmo dicit: Exurgat deus, & diſſipentur inimici eius. Quid autem ſuis dicturus ſit in die illa, audiamus: Venite benedicti patris mei. Et iuſti regnabunt ſine fine cum Chriſto, ſicut dicit: Et iuſti epulentur, & exultent in conſpectu dei. Et domine, nonne bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo, unde ergo mixtum eſt zizania? Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Primum colligite zizaniam, & alligate per faſciculos, ad comburendum. Meſſis hæc eſt genus humanum in conſumatione ſęculi ad iudiciũ con-

gregandum: zizania peccatores: inimicus homo diabolus, qui ſuperſeminauit peccata: meſſores ſunt angeli, qui eligunt iuſtos à peccatoribus. Ligate faſciculos: hoc eſt, rapaces cum rapacibus, adulteros cum adulteris, fornicatores cum fornicatoribus, homicidas cum homicidis, auaros cum auaris, iracundos cum iracundis, falſos teſtes cum falſis teſtibus, fures cum furibus, deriſores cum deriſoribus, ſimiles cũ ſimilibus. Hi ſunt faſciculi ad comburendũ. Triticum aũt congregate in horreum meum, id eſt, mittite iuſtos in paradiſum. Fratres expaueſcere & timere debemus de tam breui ſacietate, de tam longa fame, de tam longis tenebris, de tam breui luce. Dum tempus habemus conuertamur ad dominum, qui fecit nos, ut nõ mereamur introire in illas tenebras, ſed in lucẽ: quia omnis homo, qui opera dei facit, eius eſt filius. Si opera dei facimus, filij dei ſumus. Quod modo peccamus, cito emendare debemus: & non addere peccata peccatis. Vnde Pſalmiſta: Appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum, & non intrent in iuſtitiam tuam. Confeſſionem quæramus puro corde, & pœnitentiam donatã à ſacerdotibus perficiamus. Nolite iram recondere in cordibus ueſtris: quia quando iram portamus, nec oblatio, nec oratio à deo recipitur. Date eleemoſynam: recipite peregrinos in domibus ueſtris: pedes eorum lauate, et lectos ipſorum præparate: Dolentes conſolamini: nolite deſpicere peregrinos, quia ipſi peregrini eſtis. Non circumuenias fratrem tuum in negocio, quia Deus iudex eſt. Pauperes & uiduas, et orphanos nolite opprimere. Nolite de rapinis pauperum eleemoſynas facere. Triſtatur qui perdit: gaudet qui acquirit: Lucratur pecuniam, & perdit animam: Attendit quid acquirit: & non attendit, quid perdit. Fratres cum domini adiutorio, dum tempus habemus, laboremus, quatenus à malis ſimus pœnitentes, aut per ieiuniũ, aut per eleemoſynas, aut per uigilias, aut per orationes, aut per charitatẽ, ut mereamur peruenire ad regna cœleſtia, ubi eſt ſatietas ſine fame: ubi eſt lux ſine tenebris, iuuentus ſine ſenectute, requies ſine labore, gaudium ſine fine. Ipſe qui nos creauit, nos adiuuet, ut ad cœleſtia regna mereamur peruenire, per Chriſtum dominum noſtrum, Amen.

HYMNVS AVRELII PRVDENTII in exequias defunctorum.

DEus ignee fons animarum,
Duo qui ſocians elementa
Viuum ſimul ac moribundum
Hominem pater effigiaſti.
Tua ſunt, tua recta utraq;,
Tibi copula iungitur horum,
Tibi dum uegetata cohærent,
Spiritus ſimul & caro uiuit.
Reſciſſa ſed iſta ſeorſum,
Proprios reuocantur in ortus,
Petit alter æthera feruens,
Humus excipit arida corpus,
Reſciſſa ſed iſta ſeorſum
Soluunt hominem, perimuntq;,
Humus excipit arida corpus,
Animæ rapit aura liquorem,

Qui

Qui cuncta creata neceſſe eſt
Tabefacta ſeneſcere tandem,
Compactaq́ȝ diſſociari,
Et diſſona texta retexi.
Hanc tu Deus optime mortem
Famulis abolere paratus,
Iter inuiolabile monſtrans,
Quo perdita membra reſurgant.
Vt dum generoſa caducis,
Ceu carcere clauſa ligantur,
Pars illa potentior extet,
Quæ germen ab æthere traxit.
Si terrea forte uoluntas
Luteum ſapit,& graue captat,
Animus quoqȝ,pondere uictus,
Sequitur ſua membra deorſum.
At ſi generis memor ignis
Contagia nigra recuſet,
Vehit hoſpita uiſcera ſecum,
Pariterq́ȝ reportat ad aſtra.
Nam quod requieſcere corpus
Vacuum ſine mente uidemus,
Spacium breue reſtat,ut alti
Repetat collegia ſenſus.
Venient cito ſæcula,cum iam
Socius calor oſſa reuiſat,
Animataq́ȝ ſanguine uiuo
Habitacula priſtina geſtet.
Quæ pigra cadauera pridem
Tumulis putrefacta iacebant,
Volucres rapientur in auras,
Animas comitata priores.
Hinc maxima cura ſepulchris
Impenditur,hinc reſolutos
Honor ultimus accipit artus,
Et funeris ambitus ornat.
Candore nitentia claro
Prætendere lintea mos eſt,
Aſperſaq́ȝ myrrha Sabæo
Corpus medicamine ſeruat.
Quid nam ſibi ſaxa cauata?
Quid pulchra uolunt monumēta?
Res quod niſi creditur illis
Non mortua,ſed data ſomno?
Hoc prouida Chriſticolarum
Pietas ſtudet,utpote credens
Fore protinus omnia uiua,
Quæ nunc gelidus ſopor urget.
Qui iacta cadauera paſſim
Miſerans tegit aggere terræ
Opus exhibet ille benignum
Chriſto pius omnipotenti.
Quia lex eadem monet omnes
Gemitum dare ſorte ſub una,
Cognataq́ȝ funera nobis
Aliena in morte dolere.
Sancti ſator ille Tobiæ,
Sacer ac uenerabilis heros,
Dapibus iam rite paratis
Ius prætulit exequiarum.
Iam ſtantibus ille miniſtris,
Cyathos et fercula liquit,
Studioq́ȝ accinctus humandi,
Fletu dedit oſſa ſepulchro.
Veniunt mox præmia cœlo,
Preciumq́ȝ rependitur ingens,
Nam lumina neſcia ſolis
Deus inlita felle ſerenat.
Iam tunc docuit pater orbis,
Quàm ſit rationis egena,
Mordax,& amara medela,
Cum lux animum noua uexat.
Docuit quoqȝ non prius ullū
Cœleſtia cernere regna,
Quàm nocte & uulnere triſti
Tolerauerit aſpera mundi.
Mors ipſa beatior ind'eſt,
Quod per cruciamina lethi
Via panditur ardua iuſtis,
Et ad aſtra doloribus itur.
Sic corpora mortificata
Redeunt melioribus annis,
Nec poſt obitum recaleſcens
Campago fatiſcere nouit

Hæc quæ modo pallida tabo
Color albidus inficit ora,
Tunc flore uenuſtior omni,
Sanguis cute tinget amœna.
Nam nulla deinde ſenectus
Frontis decus inuida carpet,
Macies neq; ſicca lacertos
Succo tenuabit adeſo.
Morbus quoq; peſtifer artus
Qui nunc populatur anhelos,
Sua tunc tormenta reſudans
Lucet inter uincula mille.
Hunc eminus aëre ab alto
Victrix caro, iamq́; perennis
Cernet ſine fine gementem
Quos mouerat ipſe dolores.
Quid turba ſuperſtes inepta
Clangens ululamina miſcet?
Cur tam bene condita iura
Luctu dolor arguit amens?
Iam mœſta quieſce querela,
Lachrymas ſuſpendite matres,
Nullus ſua pignora plangat,
Mors hæc reparatio uitæ eſt.
Sic ſemina ſicca uireſcunt
Iam mortua, iamq́; ſepulta,
Quæ reddita ceſpite ab imo
Veteres meditantur ariſtas.
Nunc ſuſcipe terra fouendum,
Gremioq́; hunc concipe molli,
Hominis tibi membra ſequeſtro,
Generoſa & fragmina credo.
Animæ fuit hæc domus olim
Factoris ab ore creatæ,
Feruens habitauit in iſtis
Sapientia principe Chriſto.
Tu depoſitum tege corpus,
Non immemor ille requiret
Sua munera fictor & autor,
Proprijq́; ęnigmata uultus.
Veniant modo tempora iuſta,
Cum ſpem Deus impleat omnem,
Reddas patefacta neceſſe eſt,
Qualem tibi trado figuram.
Non ſi carioſa uetuſtas
Diſſoluerit oſſa fauillis,
Fueritq́; ciniſculus arens,
Minimi menſura pugilli.
Nec ſi uaga flumina, & auræ
Vacuum per inane uolantes,
Tulerint cum puluere neruos,
Hominem perijſſe licebit.
Sed dum reſolubile corpus
Reuocas Deus, atq; reformas,
Qua nam regione iubebis
Animam requieſcere puram?
Gremio ſenis abdita ſancti
Recubabit, ut eſt Eleazar
Quem floribus undiq; ſeptum
Diues procul aſpicit ardens.
Seqmur tua dicta redemptor,
Quibus atra morte triumphans,
Tua per ueſtigia mandas
Socium crucis ire latronem.
Patet ecce fidelibus ampli
Via lucida iam paradiſi,
Licet & nemus illud adire,
Homini quod ademerat anguis.
Illud precor optime ductor,
Famulam tibi præcipe mentem
Genitali in ſede ſacrari,
Quam liquerat exul, & errans.
Nos tecta fouebimus oſſa
Violis, & fronde frequenti,
Titulumq́;, & frigida ſaxa
Liquido ſpargemus odore.

S.Heme

S. HEMETERIVS ET CHELEDO, nius Martyres.

SCripta ſunt cœlo duorū
Martyrum uocabula,
Aureis duę Chriſtus illic
Annotauit literis.
Sanguinis notis eadem
Scripta terris tradidit.
Pollet hoc felix per orbem
Terra Hibera ſtemmate.
Hic locus dignus tenendis
Oſſibus uiſus Deo,
Qui beatorum pudicus
Eſſet hoſpes corporum.
Hic colentes hauſit undas
Cæde tinctus duplici,
Illitas cruore ſancto
Nunc arenas incolæ
Confrequentant obſecrantes
Voce,uotis,munere.
Exteri nec non & orbis
Huc colonus aduenit.
Fama nam terras in omnes
Præcucurrit proditrix,
Hic patronos eſſe mundi
Quos precantes ambiant.
Nemo puras hic rogando
Fruſtra congeſſit preces,
Lætus hinc terſis reuertit
Supplicator fletibus,
Omne quod iuſtum popoſcit
Impetratum ſentiens.
Tanta pro noſtris periclis
Cura ſuffragantium eſt.
Non ſinant,inane ut ullus
Voce murmur fuderit,
Audiunt,ſtatimq́; ad aurem
Regis æterni ferunt.
Inde larga fonte ab ipſo
Dona terris influunt,
Supplicum cauſas petitis
Quæ medelis inrigant.
Nil ſuis bonus negauit
Chriſtus unquam teſtibus,
Teſtibus quos nec catenæ
Dira nec mors terruit.
Vnicum Deum fateri
Sanguinis diſpendio,
Sanguinis ſed tale damnum
Lux rependit longior.
Hoc genus mortis decorū eſt,
Hoc probis dignum uiris,
Membra morbis exedenda
Texta uenis languidis.
Hoſtico donare ferro,
Morte & hoſtem uincere,
Pulchra res ictum ſub enſe
Proſequutoris pati.
Nobilis per uulnus amplum
Porta iuſtis panditur,
Lota mens in fonte rubro
Sede cordis exilit.
Nec rudem crudi laboris
Ante uiam duxerant
Milites, quos ad perenne
Cingulum Chriſtus uocat.
Sueta uirtus bello & armis
Militat ſacrarijs,
Cæſaris uexilla linquunt,
Eligunt ſignum crucis,
Proq́; uentoſis draconum
Quod gerebant palijs,
Præferunt inſigne lignum,
Quod draconem ſubdidit.
Vile cenſent expeditis
Ferre dextris ſpicula,
Machinis murum ferire,
Caſtra foſſis cingere.
Impias manus cruentis
Inquinare ſtragibus
Forte tunc atrox ſecundos
Iſraëlis poſteros

Ductor

Ductor aulæ mundialis
Ire ad aram iuſſerat,
Idolis litare nigris,
Eſſe Chriſti refugas.
Liberam ſuccincta ferro
Peſtis urgebat fidem.
Illa uirgas,& ſecures
Et biſulcas ungulas
Vltro fortis expetebat,
Chriſti amore interrita,
Carcer inligata duris
Colla baccis impedit.
Barbaras forum per omne
Tortor exercet manus,
Veritas crimen putatur,
Vox fidelis plectitur.
Tunc & enſe cæſa uirtus
Triſte percuſſit ſolum,
Et rogis ingeſta mœſtis,
Ore flammas ſorbuit.
Dulce tunc iuſtis cremari,
Dulce ferrum perpeti,
Hic duorum chara fratrum
Conualeſcunt pectora
Fida, quos per omne tempus
Iunxerat ſodalitas,
Stant parati ferre quicquid
Sors tuliſſet ultima.
Seu foret præbenda ceruix
Ad bipennem publicam,
Verberum poſt uim crepantum
Poſt cataſtas igneas,
Siue pardis offerendum
Pectus; aut leonibus,
Nos'ne Chriſto procreati
Mammonæ dicabimur?
Et Dei formam gerentes
Seruiemus ſæculo?
Abſit, ut cœleſtis ignis
Se tenebris miſceat.
Sit ſatis, quod capta primo
Vita ſub chirographo,
Debitum perſoluit omne,
Functa rebus Cæſaris.
Tempus eſt Deo rependi
Quicquid eſt proprium Dei.
Ite ſignorum magiſtri,
Et uos tribuni abſiſtite.
Aureos auferte torques
Sauciorum præmia
Clara nos hinc angelorum
Iam uocant ſtipendia.
Chriſtus illic canditatis
Præſidet cohortibus,
Et throno regnans ab alto,
Damnat infames Deos.
Vosq; qui ridenda uobis
Monſtra diuos fingitis,
Hæc loquentes obruuntur
Mille pœnis martyres.
Nexibus manus utraſq;
Flexus inuoluit rigor,
Et chalybs attrita colla
Grauibus ambit ciclis.
O uetuſtatis ſilentis
Obſoleta obliuio,
Inuidentur iſta nobis,
Fama & ipſa extinguitur.
Chartulas blaſphemus olim
Nam ſatelles abſtulit,
Ne tenacibus libellis
Erudita ſæcula
Ordinem, tempus, modumq;
Paſſionis proditum
Dulcibus linguis per aures
Poſterorum ſpergerent.
Hoc tamen ſolum uetuſta
Subtrahunt ſilentia,
Iugibus longum catenis
An capillum pauerint
Quo uiros dolore tortor,
Qua'ue pœna ornauerit,
Illa laus occulta non eſt,
Nec ſeneſcit tempore.

Miſſa

Miſſa quod ſurſum per auras
Euolarunt munera,
Quæ uiam patere cœli
Præmicando oſtenderent.
Illius fidem figurans,
Nube fertur anulus,
Hic ſui dat pignus oris,
Vt ferunt, orarium.
Quæ ſuperno rapta flatu
Lucis intrant intimum,
Per poli liquentis axem
Fulgor auri abſconditur.
Ac diu uiſum ſequacem
Textilis candor fugit.
Subuehuntur uſque in aſtra,
Nec uidentur amplius.
Vidit hoc conuentus adſtans,
Ipſe uidit carnifex,
Et manum repreſſit hærens
Ac ſtupore oppalluit.
Sed tamen peregit ictum,
Ne periret gloria.
Iam'ne credis bruta quondam
Vaſconum gentilitas,
Quàm ſacrum crudelis error
Immolarit ſanguinem?
Credis in Deum relatos
Hoſtiarum ſpiritus?
Cerne quàm palàm feroces
Hîc domantur dæmones,
Qui lupino capta ritu
Deuorant præcordia.
Strangulant mentes & ipſas,
Seque miſcent ſenſibus,
Tunc ſuo iam plenus hoſte
Siſtitur furens homo.
Spumeas efflans ſaliuas,
Cruda torquens lumina,
Expiandus quæſtione
Non ſuorum criminum.
Audias, nec tortor adſtat,
Eiulatus flebiles.
Scinditur per flagra corpus,
Nec flagellum cernitur.
Creſcit & ſuſpenſus ipſe
Vinculis latentibus,
His modis ſpurcum latronem
Martyrum uirtus quatit.
Hęc coërcet, torquet, urit,
Hæc catenas incutit,
Prædo uexatus relictis
Se medullis exuit.
Linquit inlæſam rapinam,
Faucibus ſiccis fugit,
Vngue ab imo uſque ad capillum
Salua reddit omnia.
Confitens ardere ſeſe,
Nam gehennæ eſt incola,
Quid loquar, purgata longis
Alba morbis corpora?
Algidus cum decoloros
Horror artus concutit,
Hic tumor uultum relinquit,
Hic color uerus redit.
Hoc bonum Saluator ipſe,
Quo fruamur, præſtitit,
Martyrum cum membra noſtro
Conſecrauit oppido.
Soſpitant quæ nunc colonos
Quos Hiberus alluit.
State nunc hymniſtæ matres
Pro receptis paruulis.
Coniugum ſalute læta
Vox maritarum ſtrepet,
Sit dies hæc feſta nobis,
Sit ſacratum gaudium.

HYMNVS BEATISSIMORVM MARtyrum Fructuoſi, Epiſcopi eccleſię Tarraconenſis, & Augurij & Eulogij diaconi.

Ex Prudētio

FElix Tarraco Fructuoſe ueſtris
Attollit caput ignibus coruſcū
Leuitis geminis procul relucens.
Hiſpanos deus aſpicit benignus
Arcē quandoquidē potens Hiberā
Trino martyre trinitas coronat.
Ardens Augurius capeſſit ęthrā
Nec non Eulogius ſimul ſupernū
Chriſti lucidus ad ſedile tendit.
Dux & præuius, & magiſter illis
Ad tantum decus, ex Epiſcopali
Clarus nomine Fructuoſus ibat.
Accitus quia præſidis repente
Iuſſu, uenerat ad forum ſacerdos
Leuitis comitantibus duobus.
Inde ad carceream uiros catenam
Paſtus ſanguine carnifex trahebat,
Gaudet currere Fructuoſus ultro.
Ac ne quis ſocios minor feriret,
Præceptor uehemēs eundo firmat,
Incenditq; fidem calore Chriſti.
Mecum ſtate uiri, uocat cruentus
Ad pœnā coluber Dei miniſtros,
Ne mors terreat, eſt parata palma
Carcer chrīcolis gradꝰ coronę eſt
Carcer prouehit ad ſuperna cœli,
Carcer conciliat Deum beatis.
His dictis, adeunt ſpecū reorum,
Exercent ibi myſticum lauacrum
Et purgamina quę ſtupēt tenebræ.
Sex hic continuis latent diebus,
Tandē ſtāt trucis ad tribunal hoſtis
Fratres ter geminos tremūt cataſtę.
Iudex Emilianus imminebat,
Atrox, turbidus, inſolens, ꝓfanus,
Aras dæmonicas coli iubebat.
Tu qui doctor, ait, ſeris nouellū
Commenti genus, ut leues puellæ
Lucos deſtituant, Iouē relinquant.
Damnes ſi ſapias anile dogma,
Iuſſum eſt Cæſaris ore Gallieni
Quod princeps colit, hoc colamus
Hęc ſanti placidus refert ſacerdos
Æternum colo principem, dierum
Factorem, dominumq; Gallieni.
Et Chriſtū patre proſatū perenni
Cuius ſum famulus, gregiſq; paſtor
Subridens ait ille, iam fuiſti.
Nec differt furor, aut refrenat irā,
Sæuis deſtinat ignibus cremandos,
Exultāt, prohibentq; flere uulgum,
Quoſdā de populo uidet ſacerdos
Libandū ſibi poculum offerentes,
Ieiunamus, ait, recuſo potum.
Nondū nona diem reſignat hora
Nunquā conuiolabo ius dicatum,
Nec mors ipſa meū ſacrum reſoluet
Sic Chriſtus ſitiēs crucis ſub hora
Oblatum ſibi poculum recuſans,
Nec libare uolens, ſitim peregit.
Intrant interea locum rotunda
Concluſum cauea, mandens ferarū
Multo ſanguine quē furor frequētat
Quū ſpecula perſtrepunt cruenta
Ac uilis gladiator enſe euro
Percuſſus cadit, & fremit uoluptas.
Hic flāmante pyra, niger miniſter
Ardens ſupplicium parare iuſſus,
Cōſtruxit facibus rogum ſupremis.
Qui dū corpora cōcremāda ſoluit
Feruentes animas amore lucis
Fracto carceris expediuit antro.
Certant officijs pij ſodales,
Plantis calciamenta diſſolutis,
Pronus detrahere ſtudebat unus.
Sed ſanctus uetat, ora Fructuoſus
Inclinata pręmit, faceſſite, inquit,
Ne noſtrā grauet obſequela mortē.
At quin ipſe meos pedes reſoluā,
Ne ueſtigia præpedita uinclis
Tardis greſſibus inruant in ignem.
Cur lamēta rigāt genas madētes?
Cur ueſtri memor ut ſiem rogatis?
Cūctis ꝓ populis rogabo Chriſtū.

Vix hæc ædiderat,relaxat ipſe
Indumenta pedum,uelut Moyſes
Quōdā fecerat ad rubū ꝓpinquās.
Nō calcare ſacram cremationē,
Aut adſtare Deo prius licebat,
Quàm ueſtigia pura figerentur.
Stabat calce mera,reſultat ecce
Cœlo ſpiritus,& ferit loquelam
Quę cunctos tremefecit audiētes.
Nō eſt credite pœna quā uidetis,
Quæ puncto tenui citata tranſit,
Nec uitam rapit illa,ſed reformat.
Felices animæ, quibus per ignem
Celſa ſcandere contigit Tonantis:
Quas olim fugiet perennis ignis.
Hęc inter , rapidis focos crepātes
Intrant paſſibus,& minantur ipſis
Flammarū trepidantibus caminis.
Nexus deniqꝫ,q̄ manus retrorſus
In tergum reuocauerant reuinctas,
Intacta cute decidunt aduſti.
Nō auſa eſt cohibere pęna palmas
In morē crucis ad patrē leuandas,
Soluit brachia,quę deum p̄cantur.
Friſcorū ſpecimen trium putares,
Quos olim Babylonicū per ignē
Cantātes ſtupuit tremēs tyrannus.
Illis ſed pia flāma dum pepercit,
Nondum tempore paſſionis apto,
Nec mortis decꝰ inchoāte Chriſto.
Hos quū defugeret uaporꝰ ardor
Orant,ut celer ignis aduolaret,
Et finem daret anxījs periclis.
Exorata ſuos obire tandem
Maieſtas famulos iubet caducis
Miſſis corporibus,ſibiq́ꝫ reddi.
Vidit præſidis ex domo ſatelles
Cœlū martyribus patere apertum,
Inſignesq́ꝫ uiros per aſtra ferri.
Quin & filiolæ monens herili
Oſtendit ſceleris notam paterni,
Cœlo uiuere, quos forum peremit.
Hęc tum uirginitas palàm uidere
Per ſudum meruit,patente cœlo,
Vt crimen domini domus timeret.
Tum de corporib. ſacris fauillæ,
Et perfuſa mero leguntur oſſa,
Quæ raptim ſibi quiſqꝫ uindicabat.
Fratrū tantus amor domū referre
Sanctorum cinerum dicata dona,
Aut geſtare ſinu fidele pignus.
Sed ne reliquias reſuſcitandas,
Et mox cum domino ſimul futuras,
Diſcretis loca diuidant ſepulchris,
Cernuntur niueis ſtolis amicti,
Mandant reſtitui,cauoq́ꝫ claudi
Mixtim marmore, puluerē ſacrādū
O triplex honor,ó triforme culmē
Quo noſtræ caput excitatur urbis,
Cunctis urbibus eminens Hiberis.
Exultare tribus libet patronis,
Quorū præſidio fouentur omnes
Terrarum populi Pyrenearum.
Circūſtet chorus ex utroqꝫ ſexu,
Heros, uirgo,puer, ſenex,anicla,
Veſtrum pſallite rite Fructuoſum,
Laudās Augurium reſultet hymnꝰ,
Miſtis Eulogium modis coęquans,
Reddamus parib.pares Camœnas.
Hinc aurata ſonent in arce tecta,
Blandū littoris extet inde murmur,
Et carmen freta feriata pangant.
Olim tempus erit ruēte mundo,
Quum te Tarraco Fructuoſus acri
Soluet ſupplicio tegens ab igni.
Fors dignabit̄ & meis medelam
Tormētis dare,proſperāte Chriſto,
Dulces Hendecaſyllabos reuoluēs.

CASSIANVS MARTYR.

Ex Prudětio SYlla forum ſtatuit Cornelius, hoc Itali urbem
Vocant ab ipſo conditoris nomine.
Hic mihi quũ peterem te rerũ maxima Roma,
Spes eſt oborta proſperum Chriſtum fore.
Stratus humi tumulo aduoluebar, quem ſacer ornat
Martyr, dicato Caſſianus corpore.
Dum lachrymans mecũ reputo mea uulnera, & omnes
Vitæ labores, ac dolorum acumina,
Erexi ad cœlum faciem, ſtetit obuia contra
Fucis colorum picta imago martyris.
Plagas mille gerens, totos lacerata per artus,
Ruptam minutis præferens punctis cutem.
Innumeri circum pueri, miſerabile uiſu,
Confoſſa paruis membra figebant ſtilis.
Vnde pugillares ſoliti percurrere ceras.
Scholare murmur adnotantes ſcripſerant.
Æditucus conſultus ait: quod proſpicis hoſpes
Non eſt inanis, aut anilis fabula,
Hiſtoriam pictura refert, quæ tradita libris,
Veram uetuſti temporis monſtrat fidem.
Prȩfuerat ſtudijs puerilibus, & grege multo
Septus, magiſter literarum ſederat.
Verba notis breuibus comprendere cuncta peritus,
Raptimq́ꝫ punctis dicta præpetibus ſequi.
Aſpera nonnunquam præcepta, & triſtia uiſa,
Impube uulgus mouerant, ira & metu.
Doctor amarus enim diſcenti ſemper ephebo,
Nec dulcis ulli diſciplina infantiæ eſt.
Ecce fidem quatiens tempeſtas ſæua, premebat
Plebem dicatam Chriſtianæ gloriæ.
Extrahitur cœtu è medio moderator alumni
Gregis, quȯd aris ſupplicare ſpreuerat.
Pœnarum artifici quærenti, quod genus artis
Vir noſſet, alto tam rebellis ſpiritu,
Reſpondent, agmen tenerum, ac puerile gubernat,
Fictis notare uerba ſignis imbuens.
Ducite conclamat captiuum ducite, & ultro
Donetur ipſis uerberator paruulis,
Vt libet illudant, lacerent impune, manusq́ꝫ
Tingant magiſtri feriatas ſanguine.

Ludum

Ludum diſcipulis uolupe eſt ut præbeat ipſe
Doctor ſeuerus, quos minis coërcuit.
Vincitur poſt terga manus, ſpoliatus amictu,
Adeſt acutis agmen armatum ſtilis.
Quantum quiſque odij tacita conceperat ira,
Effudit ardens felle tandem libero.
Coniiciunt alij lapides, inque ora tabellas
Frangunt, reliſa fronte lignum diſſilit.
Buxa crepant cerata, genis impacta cruentis,
Rubetque ab ictu curua tumens pagina.
Inde alij ſtimulos, & acumina ferrea uibrant,
Qua parte aratis cera ſulcis ſcribitur.
Et qua ſecti apices abolentur, & æquoris hirti
Rurſus niteſcens innouatur area.
Hinc foditur Chriſti confeſſor, & inde ſecatur,
Pars uiſcus intrat molle, pars ſcindit cutem.
Omnia membra manus pariter fixêre cruentæ,
Totidemque guttæ uulnerum ſtillant ſimul.
Maior tortor erat, qui ſumma pupugerat infans,
Quàm qui profunda perforarat uiſcera.
Ille leuis, quoniam percuſſor morte negata
Sæuire ſolis ſcit dolorum ſpiculis.
Hic quanto interius uitalia condita pulſat,
Plus dat medelæ dum necem prope applicat.
Eſte precor fortes, & uincite uiribus annos,
Quod deſit æuo, ſuppleat crudelitas.
Sed male conatus tener, infirmusque laborat,
Tormenta creſcunt dum fatiſcit carnifex.
Quid gemis, exclamat quidam, tute ipſe magiſter
Iſtud dediſti ferrum, & armaſti manus.
Reddimus ecce tibi iam millia multa notarum,
Quæ ſtando, flendo, te docente excepimus.
Non potes Iraſci quod ſcribimus, ipſe iubebas
Nunquam quietum dextera ut ferret ſtilum:
Non petimus toties te præceptore negatas
Auare doctor, iam ſcholarum ferias.
Pangere puncta libet, ſulcisque intexere ſulcos,
Flexas catenis impedire uirgulas.
Emendes licet inſpectos longo ordine uerſus,
Mendoſa forte ſi quid errauit manus.
Exerce imperium, ius eſt tibi plectere culpam,
Si quis tuorum te notauit ſegnius.

Talia ludebant pueri per membra magiſtri,
Nec longa feſſum pœna ſoluebat uirum.
Tandem luctantis miſeratus ab æthere Chriſtus,
Iubet reſolui pectoris ligamina
Difficilesq́ moras animæ, ac retinacula uitæ
Relaxat artus, & latebras expedit.
Sanguis ab interno uenarum fonte patentes,
Vias ſequutus, deſerit prçcordia.
Totq́ foraminibus penetrati corporis exit,
Fibrarum anhelans ille uitalis calor.
Hęc ſunt, quæ liquidus expreſſa coloribus hoſpes
Miraris, iſta eſt Caſſiani gloria.
Suggere ſi quod habes iuſtum, uel amabile uotum,
Spes ſi qua tibi eſt, ſi quid intus æſtuas.
Audit crede preces martyr proſperrimus omnes,
Ratasq́ reddit, quas uidet probabiles.
Pareo, complector tumulum, lachrymas quoq́ fundo,
Altar tepeſcit ore, ſaxum pectore.
Tunc arcana mei percenſeo cuncta laboris,
Tunc quod petebam, quod timebam murmuro.
Et poſt terga domum dubia ſub ſorte relictam,
Et ſpem futuri forte nutantem boni.
Audior, urbem adeo, dextris ſucceſſibus utor:
Domum reuertor, Caſſianum prædico.

OSVALDVS REX, VIR ELEEMOSYNARIVS.

IMperatori Tyberio Chriſtiano haud diſſimilis rex Oſualdus extitit. Paulus Diaconus de Tyberio ſic ſcribit: Hic cum multa de theſauris, quos Iuſtinianus cōgregarat, pauperibus erogaret, Sophia Auguſta frequentius increpabat eum, ꝙ rempublicā redegiſſet ad paupertatem, dicens: Quod ego multis annis congregaui, tu infra paucum tempus prodige diſpergis. Aiebat autem ille: Confido in domino, quia non deerit pecunia fiſco noſtro, tantum ut pauperes eleemoſynam accipiant, aut captiui redimātur: Hoc eſt magnus theſaurus, &c. Hæc Paulus Diaconus. Porrò Sophia iſta uxor fuerat prçceſſoris imperatoris Iuſtiniani amentis, mulier longe nequiſſima, pio Tyberio inſidians.

S. Walt-

S. WALTBVRGA VIRGO ANGLICA.

TEmpore, quo prædicatores Euangelij Eccleſiaſtici Auguſti- Georg. Vuiceli. nus quidam & Mellitus à Romano pontifice Gregorio in Britanniam, ſeu Angliam, uocante deo, miſſi, populum eius terræ, operante ſpiritu, à paganiſmo ad Chriſtianiſmum per diſſeminatum uerbū conuerterunt, accidit, ut ex conuerſis quidam pręcipui, Chriſti fide ac dilectione pleni, temporalem patriam relinquerent, & peregrinationes longinquas atq; diutinas ſuſciperent, quo maiorem ærederent uerbi fructum. Inter horū numero fuit Bonifacius, Vuillibrordus, Vuigbertus, Leboinus, duo Euualdi: præterea Vuillibaldus, Wunebaldus, & iſtorum duorum ſoror Waltburga. Venerūt uerò homines iſti dei in Germaniam, & contigit diuina diſpoſitione, ut Vuillibaldus Eichſtadij crearetur epiſcopus, ac Vunebaldus unà cum ſorore Wualtburga in loco Heidenheim dicto monaſterium conſtrueret, ubi monaſticam uitam egerunt, ſeruientes deo, quem per Chriſtum filium cognorant in omni pietate & honeſtate. Prior uitam morte cōmutauit, Wunebaldus, pòſt in eodem monaſterio è ſæculo tranſiuit ad adamatum ſponſum, ſeruatorē ſuum Chriſtum, Waltburga, bonis operibus abundans. Dein florente Otgario archiepiſcopo translatum fuit eius diuæ corpus Eichſtadiū, ubi temporibus Eckenbaldi Eichſtetenſis epiſcopi, & Arnulphi regis, anno nimirum humanę ſalutis 893. multa miracula diuinitus apud S. Waltburgę ſarcophagū facta eſſe legimus. Optamus quotquot Chriſtum ac eius apparitionem diligimus, ut hanc ſanctimonialem noſtræ imitarentur. O caſta ſanctaq; monaſteria, tam à mundo ſemota, q̄ coelo uicina.

QVINQVE FRATRES PROPTER EVANgelium à paganis occiſi.

ANno dominicæ incarnationis M.CC.XIX. miſit ſanctus ille uir Franciſcus non ſine inſtinctu dei ex ſodalitio ſuo ſex fratres in regnum Marrochiorum, ad euangelizandum incredulis populis. Nomina fratrū ſunt, Vitalis, Beraldus, Otto, Accurſius, Petrus & Adiutus. Horū anteſignanus Vitalis erat. Verum cum peragrarent Aragoniam, Vitalis morbo graui correptus, diem ſuum obijt, reliquis quinq; coepto itinere pergentibus, inq; Portugalliam uenientibus, ubi apud reginā ſuæ pietatis ſpecimen ędiderūt. Poſt hæc attigerūt Sarracenorū ciuitatem Sibiliam, mutato monaſtico cultu: ſic enim expediebat, iuxta cōſilium reginæ. Ibi uerò cum meſquitam, ſeu templum Sarracenicum pararent ingredi, prohibiti ſunt à Sarracenis, ceu prophani: neq; enim de Chriſtianis nobis pagani ſecus iudicant. At illi, ut erant uiri fide fortes, ſumptis animis, ad palatium regis accedebant, hæcq; di-

cta da-

cta dabant: Rex miſſi nos à rege regũ ſumus euangelizare gratiam, pacem & miſericordiam dei patris in Chriſto Ieſu unigenito. Hæc ac ſimilia ubi audiſſet rex, uerſus in furorem eſt, & iniecta manu iuſſit, prædicatores Chriſti in uincula duci. Ferre enim non potuit mentionem fidei & baptiſmi, nec uituperationẽ Mahometici Alcorani, atq; uniuerſæ iſtius damnatiſſimæ legis. Cæterũ carcere liberati, quando ita deo libuit, Marrochium uenerunt: qua in prouincia uerbum dei libere ſeminarũt. Nec omnino deſtituti fuerunt Chriſtianorum principum, maxime Hiſpanorum, ope ac ſubleuamine. Sarraceni non admittentes Euangeliũ, huius profeſſores uarijs pœnis affecerunt. Tandem rex Marrochiorum Miramamolus dictus, ſiue, ut alij, Miramolinus, ſuccẽſus ira, tres ſimul gladios ſtringens propria manu & ferali crudelitate Chriſti cõfeſſores decollauit. Idq; factum eſt tempore Honorij III. ſeptem fermè annis ante obitum diui Franciſci: qui cum audiſſet martyrium iſtud, exultans ſpiritu dixit: Nũc uere dicere poſſum, me quinq; habere fratres. Ab eo tempore ſe Franciſcus contulit in Syriam, aſſumptis alquot fratribus, et illic Soltano Chriſti fidem conſtantiſſime prædicauit.

VITA THOMÆ AQVINATIS DEſcripta ab Antho. Pizamano Veneto.

Diuus Thomas Landulpho patre Aquini comite Campaniæ urbis celeberrimę, ac multorum oppidorum principe natus, Theodoram matrem & genere & ſanctiſſimis uitæ moribus inſignem ſortitus eſt, quæ etſi Ludeuico Siciliæ Petroq; Arragoniæ regibus ex duabus ſororibus ortis digniſſima eſſet, uiuendi tamen ratione dignior extitit, ut quæ aſſiduis ieiunijs & uigilijs exeſo corpore, genub. quoq; ob crebras ad deum preces duriſſimo callo obductis fuiſſe feratur. Sorores uerò habuit, &c. Reliqua ipſe lege in opuſculis ipſius Thomæ, ſeorſim excuſis.

S. QVINTINVS MARTYR Romanus.

Georg. Vuicelij. Vir ille ſenatoria familia Romę prognatus, generis nobilitatẽ fidei claritate obſcurauit. Nam ingẽti Chriſti ardore patriam deſerens, in Gallias peruenit, egitq; cum beato Luciano Ambianis aliquãdiu: & Chriſti nomen paſſim manifeſtauit tàm uerbo, q̃ miraculo. Eo tempore autem non ferens religionem noſtram tyrannus Diocletianus, ſæuire in pios uiros cœpit, ardeſcente etiam paganorum omnium inuidia. Verum nihilo minus ſuccreuit religio, quantumlibet & quibuſcunq; modis afflicta. Igitur præfectus Ritionarus cõmiſſionẽ ſui regis exequens, ſanctos complures Baſileam uſq; inſectatur, atq; inquiſitos in Rheni fluenta demergit. Fœlix ſanctorum corporum tumulus Rhe-

ſus Rhenus, ſicut & Rhodanus in Gallia. Poſt multas cædes oblatus eſt ſatrapæ Quintinus, qui id tēporis Ambianis Chriſto Ieſu plurimas animas lucrifecit. Hic uaria Tragœdia luditur. Primum carcere recluditur ouis innoxia, deinde uir dei ſiſtitur ad tribunal examinādus. Poſtremo non uno ſupplicij genere torquetur, ad ultimum uſq; ſpiritum. Iucundū uero lectu, quanto ſermonis planè diuino artificio refutarit Maroſophi huius blateramenta. In confeſſione Eccleſiaſticę fidei perſtitit dura ſilex. Atrociter minanti tandem reſpondit: Et ego tibi per dominum meum confirmo, nolle me quod iubes facere, nec quod minaris, metuere. Solebat item ad deum has eiaculari preces: Domine eripe me de manu peccatoris, &c. Habebat hoc quoq; dictum in ore: Dominus mihi adiutor, non timebo, quid faciat mihi homo. Immane, quantis & quot cruciatibus uirum Euangelicum laniarit tyrannus. Neq; tamen potuit efficere, quo minus præco diuinus medio in foro Chriſtianæ fidei ſymbolum ad populum prædicarit, non ſine magna fruge Chriſtiani regni. Vltimo capite detruncatus, cum pijſſimas preces dixiſſet, obdormiuit in Chriſto. Mox mortuum quidem corpus crudeliſſima beſtia in fluuium Somenam proijci curauit: ſed uetare nō potuit, quin illud poſt multos annos integrum inde erueret Euſebia Romana fœmina, non ſine Dei inſtinctu. Factum id uerò eſt apud Auguſtam Viromandorum in Gallijs, ibiq; humauit ſanctum corpus, tot mortibus excruciatum: uictrice tamen anima, quæ non moritur.

VITA S. MARTINI EPISCOPI Turonenſis.

Ex Seuero Sulpitio.

Martinus Sabbariæ Pannoniorū oppido oriundus fuit, ſed intra Italiam Ticini alitus eſt, parentibus ſecundū ſeculi dignitatem nō infimis, gentilibus tamen. Pater eius miles primū, pòſt tribunus militum fuit. Ipſe armatam militiam in adoleſcentia ſecutus, inter ſcalares alas ſub rege Conſtantio, deinde ſub Iuliano Cæſare militauit: non tamen ſpontè, quia à primis ferè annis diuinam potius ſeruitutē ſacra illuſtris pueri inſpirauit infantia. Nam cum eſſet annorum decem, inuitis parentibus, ad eccleſiam confugit, ſeq; catechuminum fieri poſtulauit. Mox mirum in modum totus in dei opere conuerſus, cum eſſet annorū duodecim in eremū concupiuit, feciſſetq; uotis ſatis, ſi ætatis infirmitas nō obſtitiſſet. Animo tamen aut circa monaſteria, aut circa eccleſias ſemper intentus meditabatur in ætate puerili, quod poſtea deuotus impleuit. Sed cum edictum eſſet à regibus, ut ueteranorum filij ad militiam ſcriberentur, ꝓdente patre, qui felicibus eius actibus inuidebat, cum eſſet annorū xv. raptus & catenatus ſacramentis militaribus implicatus eſt, uno tamen ſeruo comite contentus, cui tamen uerſa uice, dominus ſeruiebat, adeo,

ut plerunque ei & calciamenta ipſe detraheret, & ipſe detergeret, cibum unà caperent, hic ſæpius miniſtraret. Trienniū ferè ante baptiſma in armis fuit, integer tamen ab ijs uitijs, quibus illud hominum genus implicari ſolet. Multa illi circa cōmilitones benignitas, mira charitas, patientia uerò atque humilitas ultra humanum modum. Nam frugalitatem in eo laudare non eſt neceſſe, qua ita uſus eſt, ut iam illo tempore nō miles, ſed monachus putaretur. Quibus rebus ita ſibi omnes cōmilitones ſuos deuinxerat, ut eum miro affectu mirarentur. Necdum tamen regeneratus in Chriſto agebat quendam bonis operibus baptiſmatis candidatū, aſſiſtere ſcilicet laborātibus, opem ferre miſeris, alere egentes, ueſtire nudos. Nihil ſibi ex militiæ ſtipendijs, præter quotidianum uictum reſeruabat, iam tum Euangelij non ſurdus auditor, de craſtino non cogitabat.

Quodam itaque tempore, cum iam nihil, præter arma, & ſimplicem militiæ ueſtem haberet, media hyeme, quæ ſolito aſperior inhorruerat, adeo, ut pleroſque uis algoris extingueret, obuiū habet in porta Ambianenſium ciuitatis pauperem nudum: qui cum prætereuntes, ut ſui miſererentur, oraret, omneſque miſerum præterirent, intellexit uir deo plenus, ſibi illum, alijs miſericordiam non præſtantibus, reſeruari. Quid tamen ageret? Nihil, prçter chlamydem, quā indutus erat, habebat: ita cǣ reliqua in opus ſimile cōſumpſerat. Arrepto itaque ferro, quo erat accinctus, mediam diuidit, partemque eius pauperi tribuit, reliqua rurſus induitur. Interea de circūſtantibus ridere nonnulli, quia deformis eſſe, & truncatus habitu uideretur. Multi quidem, quibus erat mens ſanior, altius gemere, quod nihil ſimile feciſſent, cum utique plus habentes ueſtire pauperem ſine ſua nuditate potuiſſent. Nocte igitur inſecuta, cum ſe ſopori dediſſet, uidit Chriſtum chlamydis ſuæ, qua pauperem texerat, parte ueſtitum. Intueri diligentiſſime dominum, ueſtemque quam dederat, iubetur agnoſcere. Mox ad angelorum circūſtantium multitudinē audiuit Ieſum clara uoce dicentem: Martinus adhuc catechumenus hac me ueſte contexit. Vere memor dominus dictorum ſuorum, quæ ante prçdixerat, quandiu feciſtis hæc uni ex minimis iſtis, mihi feciſtis. Se in paupere profeſſus eſt fuiſſe ueſtitum, & ad confirmandum tam boni operis teſtimonium in eodem ſe habitu, quē pauper acceperat, eſt dignatus oſtendere.

Quo uiſo, uir beatiſſimus non in gloriam eſt elatus humanam, ſed bonitatē dei in ſuo opere cognoſcens, cum eſſet annorū duo de uiginti, ad baptiſma conuolauit. Nec ſtatim militiæ renunciauit, tribuni ſui precibus euictus, cui contubernium familiare præſtabat. Etenim tranſacto tribunatus ſui tempore renunciaturum ſe ſæculo pollicebatur. Qua Martinus expectatione ſuſpenſus, per biennium ferè poſteaque eſt baptiſma conſecutus, ſolo ſcilicet nomine militauit. Interea irruentibus intra

tra Gallias Barbaris, Iulianus Cæſar coacto in unū exercitu apud Vagionum ciuitatem donatiuum cœpit erogare militibus: & ut eſt conſuetudinis, ſinguli citabantur, donec ad Martinum uentum eſt. Tum uero oportunum tempus exiſtimans, quo peteret remiſſionem: neque enim integrum ſibi fore arbitrabatur, ſi donatiuum non militaturus acciperet. Hactenus, inquit ad Cæſarem, militaui tibi, nunc patere, ut militem deo: donatiuum tuum pugnaturus accipiat: Chriſti ego miles ſum, pugnare mihi non licet. Tum uero aduerſus hanc uocem tyrannus infremuit, dicens eum metu pugnæ, quæ poſtero die erat futura, non religionis gratia detrectare militiā. At Martinus intrepidus, imò illato ſibi terrore conſtantior: Si hoc, inquit, ignauiæ aſcribitur, non fidei, craſtina die ante aciem inermis aſtabo, et in nomine domini Ieſu ſigno crucis, nō clypeo protectus, aut galea, hoſtium cuneos penetrabo ſecurus. Retrudi ergo in cuſtodiam iubetur, facturus fidem dictis, ut inermis Barbaris obijceretur. Poſtero die hoſtes legatos de pace miſerunt, ſua omnia, ſeq́; dedentes. Vnde quis dubitet, hanc uerè beati uiri fuiſſe uictoriam, cui præſtitū ſit, ne inermis ad prælium mitteretur? Et quamuis pius dominus ſeruare militem ſuum inter hoſtium gladios & tela potuiſſet, tamen ne uel aliorum morte ſancti uiolaretur obtutus, exemit pugnæ neceſſitatem. Neq; enim aliam pro milite ſuo Chriſtus debuit pręſtare uictoriam, q̄ ut ſubactis ſine ſanguine hoſtibus, nemo moreretur.

Exinde relicta militia, ſanctum Hilarium Pictauæ epiſcopum ciuitatis, cuius tūc in dei rebus ſpectata & cognita fides habebatur, expetiuit, & aliquādiu apud eum cōmoratus eſt. Tentauit aūt idem Hilarius impoſito diaconij officio, ſibi eum arctius implicare, & miniſterio uincire diuino. Sed cum ſæpiſſime reſtitiſſet, indignum ſe eſſe uociferans, intellexit uir dei altioris ingenij, hoc eum modo poſſe conſtringi, ſi id ei officij imponeret, in quo quidā locus iniuriæ uideretur. Itaq; exorciſtam eum eſſe præcepit, quam ille ordinationem, ne deſpexiſſe tanquam humiliorem uideretur, non repudiauit.

Nec multo poſt admonitus per ſoporē, ut patriam, parenteſq́;, quos adhuc gentilitas detinebat, religioſa ſollicitudine uiſitaret, ex uoluntate ſancti Hilarij profectus eſt, multiſq́; ab eo obſtrictus precibus et lachrymis, ut rediret, mœſtus (ut ferunt) peregrinationem illam aggreſſus eſt, conteſtatus fratres, multa ſe aduerſa paſſurum, quod poſtea probauit euentus. Ac primum inter Alpes deuia ſecutus incidit in latrones. Cumq́; unus ſecurim eleuatā in caput eius libraſſet, ictum ferientis dextera ſuſtinuit alter. Vinctis tamē poſt tergum manibus, uni ſeruandus & cuſtodiendus traditur. Qui cum eum ad remotiora duxiſſet, percontari ab eo cœpit, quis nam eſſet. Reſpondit, Chriſtianum ſe eſſe. Quærebat etiam ab eo, an timeret. Tunc uerò conſtantiſſime profitebatur, nunq̄ ſe tam fuiſſe ſecurum: quia ſcire, miſericordiam domini maxime in

tentationibus affuturã, ſe magis illi dolere, qui Chriſti miſericordia, ut pote latrocinia exercens, eſſet indignus. Ingreſſusq́ꝫ Euangelicam diſputationem, uerbum dei latroni prædicabat. Quid longius morer? Latro credidit, proſecutusq́ꝫ Martinum uiæ reddidit, orans, ut pro ſe dominũ precaretur. Idemq́ꝫ poſtea religioſam ducere uitã uiſus eſt, adeo, ut hæc quæ ſupra retulimus, ab eo audita dicantur. Igitur Martinus inde progreſſus, cum Mediolanum præteriſſet, diabolus in itinere humana ſpecie aſſumpta, ſe ei obuiũ tulit, quo tenderet requirens. Cumq́ꝫ id à Martino reſponſi accepiſſet, ſe quo dominus uocaret: ait ad eum: Quocũqꝫ ieris, uel quæcunqꝫ tentaueris, diabolus tibi aduerſabitur. Tunc ei prophetica uoce reſpondit: Dominus mihi adiutor eſt, nõ timebo, quid faciat mihi homo. Statimq́ꝫ è cõſpectu eius inimicus euanuit. Itaqꝫ ut animo ac mente conceperat, matrẽ gentilitatis abſoluit errore, patre in malis perſeuerante: plures tamen ſuo ſaluauit exemplo.

Deinde cum hæreſis Arriana per totum orbem, & maxime intra Illyricum pullulaſſet, cum aduerſus perfidiam ſacerdotũ ſolus pene acerrime repugnaret, multisq́ꝫ ſupplicijs eſſet affectus: nam et publice uirgis cæſus eſt, & ad extremum de ciuitate exire compulſus: Italiam repetijt. Cum intra Gallias quoqꝫ diſceſſu ſancti Hilarij, quem ad exilium hæreticorum uis coëgerat, turbatam Eccleſiam comperiſſet, Mediolani ſibi monaſterium ſtatuit.

Ibi quoqꝫ cum Auxentius auctor et princeps Arrianorum grauiſſime inſectatus eſt, & multis affectum iniurijs, de ciuitate exturbauit. Cedendũ itaqꝫ tempori arbitratus, ad inſulam Galinariam nomine ſeceſſit, comite quodam presbytero magnarum uirtutum uiro. Hic aliquandiu radicibus uixit herbarum, quo tempore elleborum uenenatum (ut ferunt) gramen in cibum ſumpſit. Sed cum uim ueneni in ſe craſſantis uicina iam morte ſenſiſſet, imminens periculum oratione repulit, ſtatimq́ꝫ omnis dolor fugatus eſt.

Nec multo poſt, cum ſancto Hilario comperiſſet regis præſentia poteſtatem indultam fuiſſe redeundi, Romæ ei tentauit occurrere, profectusq́ꝫ eſt ad urbem. Cum autem iam Hilarius præteriſſet ita eum ueſtigijs proſecutus eſt. Cũq́ꝫ ab eo gratiſſime fuiſſet ſuſceptus, haud longe ſibi ab oppido monaſterium collocauit. Quo tempore quidam ei ſe catechumenus iunxit, cupiens uiri ſanctiſſimi inſtitui diſciplinis. Paucis quippe interpoſitis diebus, languore correptus, ui febriũ laborabat. At tum Martinus forte diſceſſerat: & cum per triduum defuiſſet, regreſſus exanime corpus inuenit. Ita ſubita mors fuerat, ut abſqꝫ baptiſmate humanis rebus excederet. Corpus in medio poſitũ, triſti mœrentium fratrum frequentabatur officio, cum Martinus flens & eiulans accurrit. Tum uero tota ſpiritumſanctum mente concipiens, egredi cellulam, in qua corpus iacebat, cæteros iubet, ac foribus obſeratis ſuper exanimata

defuncti fratris membra proſternitur. Et cum aliquandiu orationi incubuiſſet, ſenſiſſetq́ per ſpiritum, domini adeſſe uirtutē, erectus paululum, & in defuncti ora defixus, orationis ſuæ ac miſericordiæ Domini intrepidus expectabat euentum. Vixq́ duarum ferè horarum ſpacium interceſſerat, uidit defunctum paulatim membris omnibus commoueri, & laxatis in uſum uidendi palpitare luminibus. Tum uerò magna ad dominum uoce conuerſus, gratias agens cellulam clamore cōpleuerat. Quo audito, qui pro foribus aſtiterant, ſtatim irruunt. Mirum ſpectaculū, q́ uidebant uiuere, quē mortuū reliquiſſent. Ita redditus uitæ, ſtatim baptiſma cōſecutus, plures poſtea uixit annos, primusq́ apud nos Martini uirtutum, uel materia, uel teſtimonium fuit. Idem tamen referre ſolitus erat, ſe corpore exutum ante tribunal iudicis ductum, deputatumq́ obſcuris locis, & uulgaribus turbis triſtem excepiſſe ſententiam. Tunc per duos angelos iudici fuiſſe ſuggeſtū, hunc eſſe, pro quo Martinus oraret. Ità per eoſdem angelos ſe iuſſum reduci, & Martino redditum, uitæq́ priſtinæ reſtitutum. Ab hoc primo tempore beati uiri nomen enituit, ut qui ſanctus iam ab hominibus habebatur, potens etiam & uerè apoſtolicus haberetur.

Nec multo pòſt, dum agrum Lupicini cuiuſdam honorati ſecundū ſæculū uiri præteriret, clamore, & luctu turbæ plangentis excipitur. Ad quam cum ſollicitus aſtitiſſet, et quis eſſet hic fletus inquireret, indicatur unum è familia ſeruulum laqueo ſibi uitam extorſiſſe. Quo cognito cellulam, in qua corpus iacebat, ingreditur, excluſisq́ omnibus turbis, ſuperſtratus corpori aliquantiſper orauit. Mox uiuiſcente uultu, inardeſcentibus oculis in ora illius defunctus erigitur, lentoq́ conamine eniſus aſſurgere, apprehenſa beati uiri dextera in pedes conſtitit, atque ita cum eo uſque ad ueſtibulum domus turba omni inſpectante proceſſit.

Sub idem ferè tempus ad Epiſcopatum Turonicæ petebatur eccleſiæ. Sed cum erui à monaſterio ſuo non facile poſſet, Ruritius quidam unus ex ciuibus, uxoris languore ſimulato, ad genua illius prouolutus, ut egrederetur obtinuit. Ita diſpoſitis iam in itinere ciuiū turbis, ſub quadam cuſtodia ad ciuitatem uſq́ deducitur. Mirum in modum incredibilis multitudo non ſolum ex illo oppido, ſed etiam ex uicinis urbibus ad ſuffragia ferenda conuenerant. Vna omnium uoluntas, eadem uota, eadem ſententia, Martinum Epiſcopatu eſſe digniſſimum, fœlicem fore tali Eccleſiam ſacerdote. Pauci tamen, & nonnulli ex Epiſcopis, qui ad conſtituendum antiſtitem fuerant euocati, impie repugnabant, dicentes ſcilicet contemptibilem eſſe perſonam, indignum eſſe Epiſcopatu, hominem uultu deſpicabilem, ueſte ſordidum, crine deformem. Ita à populo ſententiæ ſanioris hæc illorum irriſa dementia eſt: quia illuſtrem uirum dum uituperare cupiūt, prædicabant. Nec uerò aliud ijs facere licuit, q̄ q̄d populus domino uolente cogebat. Inter epiſcopos tamē, qui affuerant,

rant, præcipue Defenſor quidã nomine dicitur reſtitiſſe. Vnde animaduerſum eſt, grauiter illum lectione prophetica tunc notatũ. Nam cum fortuitu lector, cui legendi eo die officiũ erat, interclusus à populo de fuiſſet, turbatis miniſtris, dum expectatur, qui non aderat, unus è circũ ſtantibus ſumpto Pſalterio, quem primũ uerſum inuenit, arripuit. Pſalmus aũt hic erat: Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem, propter inimicos tuos, ut deſtruas inimicum & defenſorem. Quo lecto, clamor populi tollitur, pars aduerſa confunditur, atq; ita habitum eſt, diuino nutu Pſalmum hunc lectum fuiſſe, ut teſtimonium operis ſui Defenſor audiret, quia ex ore infantium & lactentium in Martino domini laude perfecta, & oſtenſus pariter, & deſtructus eſt inimicus.

Iam uero ſumpto epiſcopatu, qualem ſe, quantumq; præſtiterit, nõ eſt noſtrę facultatis euoluere. Idem enĩ conſtantiſſime perſeuerabat, qui prius fuerat, eadẽ in corde eius humilitas, eadẽ in ueſtitu eius uilitas erat atq; ita plenus auctoritatis & gratiæ implebat Epiſcopi dignitatem, ut non tamen propoſitum monachi uirtutemq; dèſereret.

Aliquãdiu ergo adhęrenti ad eccleſiã cellula uſus eſt: deinde cũ inquietudinẽ frequentantiũ ferre nõ poſſet, duobus ferè extra ciuitatẽ milibus monaſteriũ ſibi ſtatuit: qui locus tam ſecretus & remotus erat, ut eremi ſolitudinẽ non deſideraret: ex uno enim latere pciſa montis excelſa rupe ambiebat, reliquam planitiẽ Liger fluuius reducto paululũ ſinu clauſerat, una tantũ, eademq; arcta admodũ uia adiri poterat. Ipſe ex lignis cõtextam cellulã habebat. Multi quidẽ è fratribus in eundẽ modũ, pleriq; ſaxo ſuperiecti montis cauato receptacula ſibi fecerant. Diſcipuli uero octoginta erant, qui ad exemplũ beati magiſtri inſtituebantẽ. Nemo ibi quicq; ppriũ habebat: omnia in mediũ cõferebantur: Non emere, aut uendere (ut pleriſq; monachis moris eſt) cuiq; licebat. Ars ibi exceptis ſcriptoribus, nulla habebatur: cui tamẽ operi minor ætas deputabatur. Maiores orationi uacabant. Rarus cuiq̃ extra cellulã ſuã egreſſus, niſi cũ ad locũ orationis cõuenibant. Cibũ unà omnes poſt horã ieiunij accipiebant. Vinũ nemo nouerat, niſi quẽ infirmitas coëgiſſet. Pleriq; camelorũ ſetis ueſtiebãtur. Mollior ibi habitus pro crimine erat. Quod eo magis ſit mirũ, neceſſe eſt, q multi inter eos nobiles habebantur, qui longe aliter educati, ad hanc ſe humilitatẽ et patientiam coëgerant, pluresq; ex ijs poſtea epiſcopos uidimus. Quæ enim eſſet ciuitas, aut eccleſia, quæ non ſibi de Martini monaſterio cuperet ſacerdotem?

Sed ut reliquas uirtutes eius, quas in Epiſcopatu egit, aggrediar: Erat haud longe ab oppido proximus monaſterij locus, quem falſa hominum opinio, uelut conſepultis ibi martyribus conſecrauerat. Nam & altare ibi à ſuperioribus Epiſcopis cõſtitutum habebatur. Sed Martinus non temere adhibens incertis fidem, ab ijs, qui maiores natu erant presbyteris uel Clericis flagitabat, nomen ſibi Martyris & tempora

paſſionis

paſſionis oſtendi. Grandi ſe ſcrupulo permoueri, quod nihil certi cõſtans ſibi maiorum memoria tradidiſſet. Cum aliquandiu ergo à loco illo ſe abſtinuiſſet, nec derogans religioni, quia incertus erat, nec auctoritatem ſuam uulgo accomodans, ne ſuperſtitio conualeſceret, quodam die paucis ſecum adhibitis fratribus ad locum pergit. Deinde ſuper ſepulchrum ipſum aſtans, orauit ad dominum, ut quis eſſet, uel cuius meriti ſepultus oſtenderet. Tum conuerſus ad leuam, uidet prope aſſiſtere umbram ſordidam, trucem: imperat, nomen meritumq́ue ut loqueretur. Nomen edicit, confitetur de crimine, latronem ſe fuiſſe ob ſcelera percuſſum, uulgi errore celebratum, ſibi nihil cum martyribus eſſe commune, cum illos gloria, ſe pœna retineret. Mirum in modum uocem loquentis, qui aderant, audiebant, perſonam tamen non uidebant. Tum Martinus, quid uidiſſet, expoſuit, iuſſitq́ue ex eo loco altare, quod ibi fuerat, ſummoueri, atque ita populum ſuperſtitionis illius abſoluit errore.

Accidit autem in ſequenti tempore, dum iter ageret, ut gentilis cuiuſdam corpus, quod ad ſepulchrum cum ſuperſtitioſo funere deferebatur, obuium haberet, conſpicatusq́ue eminus uenientẽ turbam, quid nam id eſſet ignarus, paululum ſtetit. Nam cum ferè quingentorum paſſuum interuallum eſſet, ut difficile fuerit dignoſcere, quid uideret, tamen quia manum cerneret, & agente uento linteamina corpori ſuperiecta uolitarent, profanos ſacrificiorum ritus agi credidit, quia eſſet hæc Gallorum ruſticis conſuetudo, ſimulachra dæmonum candido tecta uelamine, miſera per agros ſuos circunferre dementia. Eleuato ergo in aduerſum ſigno crucis, imperat turbæ, nõ moueri loco, onusq́ue deponere. Hîc uerò mirum in modũ uideres miſeros primũ uelut ſaxa riguiſſe, deinde cum primo mouere ſe ſummo conamine niterentur, ultra accedere non ualentes ridiculam in uertiginem rotabantur, donec uicti corporis onus deponũt attoniti, & ſemet inuicem aſpectantes, quid nam ſibi accidiſſet, taciti cogitabant. Sed cum beatus uir comperiſſet, exequiarum illam eſſe frequentiam, non ſacrorum, eleuata rurſum manu, dat eis abeundi, & tollendi corporis poteſtatem. Ita eos & cum uoluit, ſtare compulit, & cum libuit, abire permiſit.

Item dum in uico quodam templum antiquiſſimum diruiſſet, & arborem pinum, quæ Fano erat proxima, eſſet aggreſſus excidere, tum uerò antiſtes loci illius, cæteraq́ue gentilium turba cœpit obſiſtere. Et cum iidem illi dum templum euertitur, imperante domino quieuiſſent, ſuccidi arborem non patiebantur. Ille quidem eos ſedulo commonebat, nihil eſſe religionis in ſtipide: Deum potius, cui ſeruiret ipſe, ſequerentur: arborem illam excidi oportere, quia eſſet dæmoni dedicata. Tum unus ex iis, qui erat audacior cæteris, Si habes, inquit, aliquã de Deo tuo, quẽ dicis te colere, fiduciam, noſmetipſi ſuccidimus hanc arborẽ, tu ruentem excipe, & ſi tecum eſt tuus (ut dicis) dominus, euades. Tum ille intrepide con-

de confiſus in domino, facturum ſe pollicetur. Hic uero ad iſtiuſmodi conditionem omnis illa gentilium turba conſentit, facilemq́ꝫ arboris ſuę habuêre iacturam, ſi inimicum ſacrorum ſuorum caſu illius obruiſſent. Itaqꝫ cum in unam partem pinus illa eſſet accliuis, ut non eſſet dubium, quam in partem ſuccisa corrueret, eo loco uinctus ſtatuitur pro arbitrio ruſticorum, quo arborem eſſe caſuram nemo dubitabat. Succidere igitur ipſi ſuam pinum cum ingenti gaudio lætitiaq́ꝫ cœperunt. Aderat eminus turba mirantiũ, iamq́ꝫ paulatim nutare pinus cœpit, & ruinam ſuam caſura minitari. Pallebant eminus monachi, & periculo iam propiore conterriti ſpem omnem, fidemq́ꝫ perdiderãt, ſolam Martini mortem expectãtes. At ille confiſus in Domino, intrepidus opperiens, cum iam fragorem ſui pinus concidens edidiſſet, iam cadenti, iam ſuper ſe ruenti, eleuata obuiam manu ſignum ſalutis opponit. Tum uerò turbinis modo retro actam putares, diuerſam in partem ruit, adeo ut ruſticos qui tuto in loco ſteterant, penè proſtrauerit. Tum uerò in cœlum clamore ſublato gentiles ſtupere miraculo, monachi flere præ gaudio, Chriſti nomen in commune ab omnibus prædicari, ſatisq́ꝫ conſtitit, eo die ſalutem illi ueniſſe regioni. Nam nemo ferè ex immani illa multitudine gentilium fuit, qui non impoſitione manus deſiderata, Dominum Ieſum relicto impietatis errore, crediderit. Et uere ante Martinum pauci admodum, imò penè nulli in ijs regionib. Chriſti nomen receperant. Quod adeo uirtutibus illius, exemploq́ꝫ conualuit, ut iam ibi nullus locus ſit, qui non aut eccleſijs frequentiſſimus, aut monaſterijs ſit repletus. Nam ubi fana deſtruxerat, ſtatim ibi aut eccleſias, aut monaſteria conſtruebat.

Nec minorem ſub idem ferè tempus eodem in opere uirtutem edidit. Nam cum in uico quodam fano antiquiſſimo et celeberrimo ignem immiſiſſet, in proximam imo adhærentem domum agente uento flammarum globi ferebantur: Quod ubi Martinus aduertit, rapido curſu tectum domus ſcandit, obuium ſe aduenientibus flammis inferẽs. Tum uero mirum in modum cerneres contra uim uenti ignem retorqueri, ut compugnantium inter ſe elementorum quidam conflictus uideretur.

Ita uirtute Martini ibi tantum ignis eſt operatus, ubi iuſſus eſt. In uico autem, cui Leproſum nomen eſt, cum idem templum opulentiſſimum ſuperſtitione religionis uoluiſſet euertere, reſtitit ei multitudo gentilium, adeo, ut non abſque iniuria ſit repulſus. Itaqꝫ ſeceſſit ad proxima loca, ibiq́ꝫ per triduũ cilicio tectus & cinere, ieiunans ſemper atqꝫ orans precabatur Dominum, ut quia templum illud euertere humana manu non potuiſſet, uirtus illud diuina dirueret. Tum ſubito ei duo angeli haſtati, ſcutatiq́ꝫ inſtar militiæ cœleſtis ſe obtulerunt, dicentes miſſos ſe à Domino, ut ruſticam multitudinem fugarent, præſidiumq́ꝫ Martino ferrent, ne quis, dum templum dirueretur, obſiſteret. Rediret ergo, &

opus

opus cœptum deuotus impleret. Ita reuerſus ad uicum, ſpectantibus gentilium turbis,& quieſcentibus,dum profanam ædem uſq; ad fundamenta dirueret, aras omnes atq; ſimulachra redegit in puluerem. Quo uiſo ruſtici cum ſe intelligerent diuino nutu obſtupefactos, atq; perteritos,ne epiſcopo repugnarent, omnes ferè in Ieſum Chriſtum dominũ crediderunt,clamantes palàm,& confitentes, deum Martini eſſe colendum,idola negligenda,quæ ſibi adeſſe non poſſent.

Quid etiam in pago Eduorum geſſit,referam, ubi dum templũ itidem euerteret, furens gentilium ruſticorum in eum irruit multitudo. Cumq; unus audacior cæteris ſtricto eum gladio peteret,reiecto pallio nudam ceruicem percuſſuro præbuit.Nec cunctatus ferire gentilis.Sed cum dexteram altius extuliſſet,reſupinus ruit,cõſternatusq; diuino metu,ueniam precabatur.

Nec diſſimile huic fuit illud,cum eum idola deſtruentem,cultro quidam ferire uoluiſſet, in ipſo ictu ferrum ei de manibus excuſſum non comparuit. Plerunq; autem contradicentibus ſibi ruſticis, ne eorum fana deſtrueret, ita prædicatione ſancta gentilium animos mitigabat, ut luce eis ueritatis oſtenſa,ipſi ſua templa ſubuerterent.

Curationũ uero tam potens in eo gratia erat, ut nullus ferè ad eum ægrotus acceſſerit, qui non continuo receperit ſanitatem. Quod uel ex conſequenti liquebit exemplo. Treueris puella quædam dira paralyſis ægritudine tenebatur, ita ut iam per multum tempus nullo ad humanos uſus corporis officio fungeretur,omni ex parte præmortua, uix tenui ſpiritu palpitabat. Triſtes ad ſolam funeris expectationem aſſiſtebant propinqui, cum ſubito nunciatur, ad ciuitatem illam ueniſſe Martinum. Quod ubi puellæ pater comperit, cucurrit exanimis pro filia rogaturus. Et forte Martinus iam eccleſiam fuerat ingreſſus. Ibi inſpectante populo,multiſq; alijs epiſcopis præſentibus,eiulans ſenex genua eius amplectitur,dicens: Filia mea moritur miſero genere languoris; & quod ipſa eſt morte crudelius,ſolo ſpiritu uiuit, iam carne præmortua: Rogo,ut eam adeas, atque benedicas:confido enim,q per te reddenda ſit ſanitati. Qua ille uoce confuſus obſtupuit,& refugit,dicens,hoc ſuæ non eſſe uirtutis, ſenem errare iudicio, non eſſe ſe dignum, per quem dominus ſignum uirtutis oſtenderet. Perſtare cœpit uehementius flens pater,& orare,ut exanimem uiſitaret. Poſtremo à circũſtantibus epiſcopis ire compulſus, deſcendit ad domum puellæ.Ingens turba pro foribus expectabat, quidnam Dei ſeruus eſſet facturus. Ac primum, quæ erant illius familiaria in iſtiuſmodi rebus arma,ſolo proſtratus orauit: deinde ægram intuens, dari ſibi oleum poſtulat. Quod cum benedixiſſet, in os puellæ uim ſancti liquoris infudit, ſtatimq; uox reddita eſt. Tum paulatim ſingula contactu eius cœperunt membra uiuiſcere, donec firmatis greſſibus,populo teſte ſurrexit.

Eodemq́ tempore Tetradij cuiuſdam proconſularis uiri ſeruus dæmonio correptus dolendo exitu cruciabatur. Rogatus ergo Martinus, ut ei manum imponeret, deduci eum ad ſe iubet. Sed nequam ſpiritus nullo proferri modo ex cella, in qua erat, potuit, ita in aduenientes rabidis dentibus ſæuiebat. Tum Tetradius ad genua beati uiri aduoluitur, orans, ut ad domũ, in qua dæmoniacus habebatur, ipſe deſcenderet. Tũ uero Martinus negat ſe profani & gentilis hominis domum adire non poſſe: nam Tetradius eodem tempore adhuc gentilitatis errore implicitus tenebatur. Spondet ergo ſe, ſi de puero dæmon fuiſſet exactus, Chriſtianum fore. Ita Martinus impoſita manu puero, immundum ab eo ſpiritum eiecit. Quo uiſo Tetradius dominum noſtrum Ieſum Chriſtum credidit, ſtatimq́ catechumenus factus, nec multo poſt baptizatus eſt, ſemperq́ Martinum ſalutis ſuæ auctorem miro coluit affectu.

Per idem tempus in eodem oppido ingreſſus patrisfamilias cuiuſdã domũ, in limine ipſo reſtitit, dicens, horribile in atrio domus dæmoniũ ſe uidere. Cui cum, ut diſcederet, imperaret, quendam è familia, qui in interiore parte ædium morabatur, arripuit. Sæuire dentibus miſer cœpit, et obuios quoſcunq́ laniare. Commota domus, familia turbata, populus in fugam uerſus. Martinus ſe furenti obiecit, ac primũ ſtare ei imperat. Sed cum dentibus fremeret, hiantiq́ ore morſum minaretur, digitos ei Martinus in os intulit. Si habes, inquit, aliquid poteſtatis, hos deuora. Tum uerò ac ſi candens ferrum faucibus accepiſſet, longe reductis dentibus digitos beati uiri uitabat attingere. Et cum fugere de obſeſſo corpore pœnis & cruciatibus cogeretur, nec tamen exire ei per os liceret, fœda relinquens ueſtigia, fluxu uentris egeſtus eſt.

Interea cum de metu atq́ impetu Barbarorum ſubita ciuitatem fama turbaſſet, dæmoniacum ad ſe exhiberi iubet, imperat, an uerus eſſet hic nuncius, fateretur. Tunc confeſſus eſt ſexdecim dæmones fuiſſe, qui rumorem hunc per populum diſſeminaſſent, ut hoc ſaltem metu ex illo Martinus oppido fugaretur, barbaros nihil minus quàm irruptionem cogitare. Ita cum hæc immundus ſpiritus media in eccleſia fateretur, metu & turbatione præſenti ciuitas liberata eſt.

Apud Pariſium uerò, dum portam illius ciuitatis magnis ſecum turbis euntibus introiret, leproſum miſerabili facie, horrentibus cunctis, oſculatus eſt, atque benedixit: ſtatimq́ omni malo emundatus, poſtero die ad eccleſiam ueniens nitenti cute, gratias pro ſanitate, quam receperat, agebat.

Sed nec hoc prætereundũ eſt, ꝙ fimbriæ ueſtimentis eius, cilicioq́ detractæ crebras ſuper infirmantibus egêre uirtutes. Nam cum aut digitis illigatæ, aut collo inditæ ſunt, perſępe ab ægrotantibus morbos effugauerunt.

Arborius aũt uir præfectorius, ſancti admodum & fidelis ingenij, cum-

cum filia eius grauiſſimis quartanæ febribus ureretur, epiſtolam Martini, quæ caſu ad eum delata fuerat, pectori puellæ in ipſo acceſſu ardoris inſeruit, ſtatimq́ꝫ fugata febris eſt. Quę res apud Arborium tantum ualuit, ut ſtatim puellam deo uoueret, & perpetuę uirginitati dicaret, profectusq́ꝫ ad Martinum, puellam ei præſens ob uirtutū eius teſtimoniū, quæ per abſentem licet curata eſſet, obtulit, neqꝫ ab alio eam, ꝗ̄ à Martino habitu uirginitatis impoſito paſſus eſt conſecrari.

Paulinus uerò uir magni poſtmodum futurus exempli, cum oculū grauiter dolere cœpiſſet, & iam pupillam eius craſſior nubes ſuperducta texiſſet, oculum ei Martinus penniculo contigit, priſtinamq́ꝫ ei ſanitatem, ſublato omni dolore, reſtituit.

Ipſe aūt cum caſu quodam eſſet de cœnaculo deuolutus, & per confragroſos ſcalæ gradus decidens, multis uulneribus eſſet affectus, cum exanimis iaceret in cellula, & immodicis doloribus cruciaretur, nocte ei angelus uiſus eſt eluere uulnera, & ſalubri unguento contuſi corporis membra contingere, Atque ita poſtero die reſtitutus eſt ſanitati, ut nihil unquam pertuliſſe incommodi putaretur. Sed quia longum eſt, ire per ſingula, ſufficiant hæc, uel pauca de plurimis: ſatisq́ꝫ ſit, nos & in excellentibus non ſubtrahere ueritatem, & in multis uitare faſtidium.

Atque ut minora tantis inſeram, quamuis, ut eſt noſtrorum ætas temporum, quibus iam deprauata omnia, atqꝫ corrupta ſunt, penè pręcipuum ſit, adulationi regię ſacerdotalem non ceſſiſſe conſtantiam, cum ad imperatorem Maximum ferocis ingenij uirum, & bellorum ciuilium uictoria elatum, plures ex diuerſis partibus Epiſcopi conueniſſent, & fœda circa principem omnium adulatio notaretur, ſeq́ꝫ degeneri inconſtantia regiæ clientelæ ſacerdotalis dignitas ſubdidiſſet, in ſolo Martino apoſtolica auctoritas permanebat. Nam & ſi pro aliquibus ſupplicandum regi fuit, imperauit, potius quàm rogauit. Et à conuiuio eius frequenter rogatus abſtinuit, dicens, ſe menſe eius participem eſſe non poſſe, qui imperatores, unum regno, alterum uita expuliſſet. Poſtremo cum Maximus ſe non ſponte ſumpſiſſe imperium affirmaret, ſed impoſitam ſibi à militibus diuino nutu regni neceſſitatē armis defendiſſe, & non alienam ab eo Dei uoluntatem uideri, penes quem tam incredibili euentu uictoria fuiſſet, nullumq́ꝫ ex aduerſarijs niſi in acie occubuiſſe. Tandem uictus uel ratione, uel precibus, ad conuiuium uenit, mirum in modum gaudente rege, quòd id impetraſſet. Conuiuæ autem aderant, ueluti ad diem feſtum euocati, ſummi, atque illuſtres uiri, præfectus idemq́ꝫ conſul Euodius uir, quo nihil unquam illo iuſtius fuit, comites duo, ſumma præditi poteſtate, frater regis & patruus. Medius inter hos Martini presbyter accubuerat. Ipſe autem ſellula iuxta regem poſita conſederat. Ad medium ferè conuiuium (ut moris eſt) pateram

regi miniſter obtulit. Ille ſancto admodum epiſcopo dari potius iubet, expectans, atq; ambiens, ut ab illius dextera poculum ſumeret. Sed Martinus ubi ebibit, pateràm presbytero ſuo tradidit, nullum ſcilicet exiſtimans digniorem, qui poſt ſe prior biberet: nec integrum ſibi fore, ſi aut regem ipſum, aut eos, qui à rege erant proximi, presbytero prætuliſſet. Quod factum Imperator, omnesq;, qui tunc aderant, ita mirati ſunt, ut hoc ipſum eis, in quo contempti fuerant, placeret, celeberrimumq; per totum palatium fuit, feciſſe Martinum in regis prandio, quod in infimorum iudicum conuiuijs Epiſcoporum nemo feciſſet. Eidem quoque Maximo longe ante prædixit futurum, ut ſi ad Italiam pergeret, quo ire cupiebat, bellum Valentiniano Imperatori inferens, ſciret ſe primo quidem impetu futurum eſſe uictorem, ſed paruo poſt tempore eſſe periturum: Quod quidem ita uidimus. Nam primo aduentu eius Valentinianus in fugam uerſus eſt. Deinde poſt annum ferè reſumptis uiribus, captum intra Aquileiæ muros Maximum interfecit.

Conſtat autem, etiam angelos ab eo plerunq; uiſos, ita ut conſerto inuicem apud eum ſermone loquerentur. Diabolum uero tam conſpicabilem, & ſubiectum oculis habebat, ut ſiue ſe in ꝓpria ſubſtantia contineret, ſiue in diuerſas figuras, ſpecialesq; nequitias tranſtuliſſet, qualibet ab eo ſub imagine uideretur. Quod cum diabolus ſciret ſe effugere non poſſe, conuitijs eum frequenter urgebat, quia fallere non poſſet inſidijs.

Quodam aũt tempore cornu bouis cruentum in manu tenens, cum ingenti fremitu cellulam eius irrupit, cruentamq; oſtentans dexteram, & admiſſo recenti ſcelere congaudens, Vbi eſt, inquit, Martine uirtus tua? Vnum de tuis modo interfeci. Tunc ille conuocatis fratribus, refert, quid diabolus indicaſſet. Sollicitos eſſe præcepit per cellulas ſingulorum, quisnam hoc caſu fuiſſet affectus. Neminem quidem deeſſe de monachis, ſed unum ruſticum mercede conductum, ut uehiculo ligna deferret, iſſe ad ſyluam, nunciant. Iubet igitur aliquos ire ei obuiam. Ita haud longe à monaſterio iam penè exanimis inuenitur. Extremum tamen ſpiritũ trahens, indicat fratribus caſum mortis & uulneris, iunctis ſcilicet bubus, dum diſſoluta arctius lora cõſtringit, bouem ſibi excuſſo capite inter inguina cornu inieciſſe. Nec multo poſt uitam finiuit. Videtis, quo iudicio domini diabolo data fuerit hæc poteſtas. Verũ in Martino illud mirabile erat, ꝙ non ſolũ hoc, quod ſupra retulimus, ſed multa iſtiuſmodi, ſi quoties accidiſſent, longe ante præuidebat, & ſibi nũciata fratribus indicabat.

Frequenter autem diabolus, dum mille nocendi artibus ſanctũ uirum conaretur illudere, uiſibilem ſe ei formis diuerſiſſimis ingerebat. Nam interdũ in Iouis perſonam, plerunq; Mercurij, perſæpe etiam ſe

Veneris

Veneris ac Mineruæ transfiguratũ uultibus offerebat. Aduerſus quem ſemper interritus ſigno ſe crucis, & orationis auxilio protegebat. Audiebantur plerunq; conuitia, quibus illum turba dæmonum proteruis uocibus increpabat. Sed omnia falſa & uana cognoſcens, non mouebatur obiectis. Teſtabantur etiam aliqui ex fratribus, audiſſe ſe dæmonem proteruis Martinum uocibus increpantem, cur intra monaſterium aliquos ex fratribus, qui olim baptiſmum diuerſis erroribus perdidiſſent, conuerſos poſtea recepiſſet, exponentem ſingulorũ crimina, Martinum diabolo repugnantem reſpondiſſe conſtanter, antiqua delicta melioris uitæ conuerſione purgari, & per miſericordiam domini abſoluendos eſſe peccatis, qui peccare deſinerent. Contradicente diabolo, non pertinere ad ueniam criminoſos, & ſemel lapſis nullam à domino præſtari poſſe clementiam. Tunc in hanc uocẽ fertur exclamaſſe Martinus: Si tu ipſe ô miſerabilis ab hominum infeſtatione deſiſteres, & te factorum tuorũ uel hoc tempore cum dies iudicij in proximo eſt, pœniteret, ego tibi uere confiſus in domino, Chriſti miſericordiam pollicerer. O quàm ſancta de Domini pietate prꝗſumptio, in qua & ſi auctoritatem prꝗſtare non potuit, oſtendit affectum. Et quia de diabolo eiusq́; artibus ſermo exortus eſt, nõ ab re uidetur, licet extrinſecus, referre, quod geſtum eſt: quia & quædam in eo Martini uirtutum portio eſt, & res digna miraculo, recte memoriæ mandabitur in exemplum cauendi, ſi quid deinceps uſpiam tale contigerit.

Clarus quidam nomine, adoleſcens nobiliſſimus, mox presbyter nunc felici beatus exceſſit, cum relictis omnibus ſe ad Martinum contuliſſet, breui tempore ad ſummum fidei, uirtutumq́; omnium culmen enituit. Itaque cum haud longe ſibi ab epiſcopi monaſterio tabernaculum conſtituiſſet, multiq́; fratres commorarẽtur apud eum, iuuenis quidam ad eum Anatolius nomine, ſub profeſſione monachi omnem humilitatem, atq; innocentiam mentitus acceſſit, habitauitq́; aliquandiu in commune cum cæteris. Deinde procedente tempore angelos apud ſe loqui ſolere dicebat. Cum fidem nullus adhiberet, ſignis quibuſdam pleroſq; ad credendum cohortabatur. Poſtremo eouſq; proceſſit, ut inter ſe, ac Deum angelos diſcurrere prædicaret, iamq́; ſe unum ex prophetis haberi uolebat. Clarus tamen nequaꝗ ad credendum cogi poterat. Ille autem ei iram domini, & præſentes plagas, cur ſancto non crederet, comminatus, poſtremo in hãc uocem fertur erupiſſe: Ecce hac nocte ueſtem mihi candidam dominus de cœlo dabit, qua indutus in medio ueſtrum diuerſabor, idq́; uobis ſignum erit, me in dei eſſe uirtute, quòd dei ueſte donatus ſim. Tunc uero grandis omnium ad hanc profeſſionem expectatio fuit. Itaq; ad mediam ferè noctem fremitu inſultantium commoueri omne monaſterium loco uiſum eſt. Cellulam autem, qua idem adoleſcens continebatur, crebris cerneres micare luminibus, fremitusq́; in ea

diſcurrentium, & murmur quoddam multarum uocum audiebatur. Deinde facto ſilentio, egreſſum unũ de fratribus Sabatium nomine ad ſe uocat, tunicamq́; ei, qua erat indutus, oſtendit. Obſtupefactus ille conuocat cęteros. Ipſe etiam Clarus accurrit, adhibitoq́; lumine ueſtem omnes diligenter inſpiciunt. Erat autem ſumma mollicie, candore eximio, micanti purpura, nec tamen cuius eſſet generis aut uelleris, poterat agnoſci. Curioſius tamen oculis, aut digitis attrectata, non aliud, quàm ueſtis uidebat. Interea Clarus fratres admonet orationi inſiſtere, ut manifeſtius eis dominus, quid nam eſſet, oſtenderet. Itaque reliquum noctis hymnis pſalmisq́; conſumitur. At ubi illuxit dies, apprehenſum dextera trahere ad Martinum uolebant, bene conſcij, illudi illum diaboli arte nõ poſſe. Tunc uero reniti ac reclamare miſer cœpit, interdictumq́; ſibi eſſe dicebat, ne ſe Martino oſtenderet. Cumq́; inuitum eum ire compellerent, inter trahentium manus ueſtis euanuit. Vnde quis dubitet, hanc etiam Martini fuiſſe uirtutem, ut phantaſiam ſuam diabolus, cum erat Martini oculis ingerenda, diſſimulare diutius aut tegere non poſſet?

Animaduerſum eſt tamen eodem ferè tempore fuiſſe in Hiſpanijs iuuenem, qui cum ſibi multis ſignis auctoritatem parauiſſet, eouſq; elatus eſt, ut ſe Heliam profiteretur. Quod cũ pleriq; temere credidiſſent, addidit, ut ſe Chriſtum eſſe diceret. In quo etiam adeo illuſit, ut eum quidam epiſcopus Ruffus nomine, ut dominũ adoraret propter quod eum poſtea ab epiſcopatu deiectum uidimus. Pleriq; etiam nobis è fratribus retulerunt, eodem tempore in oriente quendam extitiſſe, qui ſe Ioannem eſſe iactitaret. Ex quo conijcere poſſumus, iſtiuſmodi pſeudoprophetis exiſtentibus Antichriſti aduentum imminere, qui iam in iſtis myſterium iniquitatis operatur.

Nec enim prætereundum uidetur, quanta Martinum ſub ijſdem diebus diabolus arte tentauerit. Quadam enim die præmiſſa prece, & circumiectus ipſa luce purpurea, quo facilius claritate aſſumpti fulgoris illuderet, ueſte etiam regia indutus, diademate ex gemmis auroq́; redimitus, calceis auro illitis, ſereno ore, læta facie, ut nihil minus quàm diabolus putaretur, oranti in cellula aſtitit. Cumq́; Martinus primo aſpectu eius fuiſſet hebetatus, diu multumq́; ambo ſilentiũ tenuerunt. Tum prior diabolus: Agnoſce, inquit, Martine quẽ cernis, Chriſtus ego ſum. Deſcẽſurus ad terras, prius me manifeſtare tibi uolui. Ad hęc cũ Martinus taceret, nec quicquam reſponſi referret, iterare auſus eſt diabolus profeſſionis audaciam: Martine, quid dubitas credere, cũ uideas? Chriſtus ego ſum. Tum ille reuelante ſibi ſpiritu, ut intelligeret diabolum eſſe, non deum: non ſe inquit, dominus Ieſus purpuratum, & diademate renitentem uenturum eſſe prædixit. Ego Chriſtum, niſi in eo habitu & forma, qua paſſus eſt, niſi Crucis ſtigmata proferentem, ueniſſe non credam. Ad hanc ille uocem ſtatim ut fumus euanuit, & cellulam tanto fe-

tore compleuit, ut idubia indicia relinqueret diabolum ſe fuiſſe. Hoc ita geſtum, ut ſupra retulimus, ex ipſius Martini ore cognoui, ne quis forte exiſtimet fabuloſum. Nam cum olim audita fide eius uita, atq́ uirtutibus deſiderio illius æſtuaremus, gratam nobis ad uidendum eum peregrinationem ſuſcepimus. Simul, quia iam ardebat animus illius ſcribere uitã, partim ab ipſo, inquantum ille interrogari potuit, ſciſcitati ſumus, partim ab ijs qui interfuerant, uel ſciebant, cognouimus. Quo quidem tempore credi non poteſt, qua me humilitate, qua benignitate ſuſceperit, congratulatus plurimum & gauiſus in domino, quòd tanti eſſet habitus à nobis, quem peregrinatione ſuſcepta expetiſſemus. Miſerum me, penè nõ audeo confiteri, cum me ſancto conuiuio ſuo dignatus eſt adhibere. Aquam manibus noſtris ipſe obtulit, ad ueſperum aũt ipſe nobis pedes abluit. Nec reniti aut contraire conſtantia fuit. Ita illius auctoritate oppreſſus ſum, ut nefas putarem ſi non acquieuiſſem. Sermo aũt illius non alius apud nos fuit, quàm mundi huius illecebras, & ſæculi onera relinquenda, ut dominum Ieſum liberi expeditiq́ſ ſequeremur. Præſtantiſſimumq́ nobis præſentium temporum illuſtris uiri Paulini, cuius ſupra mentionem fecimus, exemplum igerebat, qui ſummis opibus abiectis Chriſtum ſecutus, ſolus penè his temporibus euangelica præcepta compleſſet. Illum nobis ſequendum, illum clamabat imitandum, beatumq́ eſſe præſens ſeculum tantæ fidei, uirtutisq́ documento, cum ſecundum ſententiam domini diues & poſſidens multa, uendendo omnia, & dando pauperibus, quod erat factu impoſſibile, poſſibile feciſſet exemplo. Iam uero in uerbis & confabulatione eius, quanta grauitas, quanta dignitas erat? Quàm alacer, q́ efficax, q́ in exſoluendis ſcripturarum quæſtionibus promptus, & facilis? Et quia multos ad hanc partem incredulos ſcio, quippe quos uiderim, me ipſo etiam referente, non credere, Ieſum teſtor, ſpemq́ cõmunem, me ex nullius unq́ ore tantum ſcientiæ, tantum ingenij, tam boni, & tam puri ſermonis audiſſe. Quanq́ in Martini uirtutibus quantula eſt iſta laudatio? Niſi q́ mirũ eſt, homini illiterato ne hanc quidem gratiam defuiſſe. Sed iam finem liber poſtulat, ſermo claudendus eſt. Non quòd omnia, quę de Martino fuerant dicenda, defecerint, ſed quia nos ut inertes poëtæ, extremo in opere negligentes, uicti materiæ mole ſuccumbimus. Nam & ſi facta illius explicari uerbis utcũq́ potuerunt, interiorem uitam illius, & quotidianam conuerſationem, & animum cœlo ſemper intentum. Nulla unquã (uere profiteor) nulla explicat oratio, illam ſcilicet perſeuerantiam, & temperamentum in abſtinentia, & ieiunijs, potentiã in uigilijs, & orationibus, noctesq́ ab eo perinde ac dies actas, nullumq́ uacuũ ab opere Dei tempus, quo uel ocio indulſerit, uel negocio, ſed ne cibo, aut ſomno quidem: niſi inquantum naturæ cogebat neceſſitas. Vere fatebor non ſi ipſe (ut aiut) ab inferis Homerus emergeret, poſſet exponere, adeo omnia maiora

nia maiora in Martino ſunt, quàm ut uerbis concipi queant. Nunquam hora ulla momentumq́ præterijt, quòd non aut orationi incumberet, aut inſiſteret lectioni, quanquam etiam inter legendū, aut ſi quid aliud fortè agebat, nunquam animum ab oratione laxabat. Nimirum ut fabris ferrarijs moris eſt, qui inter operandum pro quodam laboris leuamine incudem ſuam feriunt, ita Martinus etiam dum aliud agere uideretur ſemper orabat. O uere beatus, in quo dolus non fuit, neminem iudicans, neminem damnans, nulli malum pro malo reddens. Tantam quippe aduerſum omnes iniurias patientiam aſſumpſerat, ut cum eſſet ſummus ſacerdos, impune etiam ab infimis clericis læderetur, nec propter id eos aut loco unquam amouerit, aut à ſua, quantum in ipſo fuit charitate, repulerit. Nemo unquam illum uidit iratum, nemo mœrentem, nemo ridentem. Vnus idemq́ ſemper cœleſtem quodāmodo lætitiam uultu præferens extra naturam hominis uidebatur. Nunquam in illius ore niſi Chriſtus, nunquam in illius corde niſi pietas, niſi pax, niſi miſericordia inerat. Plerunque etiam pro eorum, qui obtrectatores illius uidebantur, ſolebat flere peccatis, qui remotum, & quietum uenenatis linguis, & uipereo ore carpebant. Et uere nonnullos experti ſumus inuidos uirtutibus uitæq́ eius, qui in illo oderant, quod in ſe non uidebant, & quod imitari non ualebant. Atque ô nephas dolendum, & ingemeſcendum, non alij fuère inſectatores eius, licet pauci admodum, non alij tamen, quàm epiſcopi ferebantur. Nec uero quenquam nominare neceſſe eſt, licet noſmetipſos pleriq; circumlatrent. Sufficit, ut ſi quis ex ijs hæc legerit, & agnouerit, erubeſcat. Nam ſi iraſcitur, de ſeipſo dictum fatebitur, cum fortaſſe nos de alijs ſenſerimus. Non refugimus autem, ut ſi qui eiuſmodi ſunt, nos quoq; cum tali uiro oderint. Illud facile confido, omnibus ſanctis opuſculum iſtud gratum fore. De cætero ſi quis hæc infideliter legerit, ipſe peccabit. Ego mihi conſcius ſum, me rerum fide, & amore Chriſti impulſum ut ſcriberem, manifeſta expoſuiſſe, & uera dixiſſe. Paratumq́ (ut ſpero) habebit à Deo præmium, nō quicunq; legerit, ſed quicunq; crediderit.

DE S. MARTINO.

Ex Fortunato Presbyt.

DEniq; cum tunicam ſacer ipſe dediſſet egenti,
    Ac ſibi pars tunicæ reddita parua foret,
Quod non texerunt manicæ per brachia curtæ,
    Viſa tegi gemmis eſt manus illa uiri.
O nimium fœlix, cui contigit inuice lanæ
    Nobilium lapidum lumine membra tegi.
Vt cum adhuc cinere aſperſus foret atq; fauillis,
    Artifice angelico gemmeus iret homo. &c.

S. Brixius

S. BRIXIVS EPISC. TVRONENSIS.

Brixius diui Martini diaconus fuit, poſtea ſucceſſit illi in epiſcopali cathedra, homo primis quidem uitæ ſuæ temporibus parum laudatus, ſed epiſcopus factus, multis uirtutibus clareſcere cœpit. Hoc iuuene exercita fuit Martini patientia, & probata longanimitas. Nam crebris conuitijs ſanctum uirum diſcerpſit, delirum ac ſtolidum caput appellans, indignisq; irridens modis. Atq; hoc ſcilicet premij preſtitit ei à quo fuerat tot officijs ab ipſa ſtatim pueritia ſubleuatus. Noſtræ hic eccleſiæ Socrates quidam, quippe qui domi pati dicit, ut foris pati poſſit. Ad eum propè modum exercuit S. Paulum Ioannes Marcus & Demas, ac Hilarionem Adrianus diſcipulus, domeſtica hæc noſtri Adæ flagella. Verum progreſſu temporis multum aduerſitatis illum pertuliſſe, & de afflictato Martino pœnas dediſſe tradunt. Subſcribam de Brixio nonnihil ex Seuero Sulpitio. Quodam itidem die, dum in area, quæ parua admodum tabernaculum illius ambiebat, in illo ſuo, quod noſtis omnes, ſedili ligneo reſediſſet, uidit duos dæmones in excelſa illa, quæ monaſterio ſupereminet, rupe conſiſtere, inde alacres, ac lætos uocem iſtiuſmodi adhortationis emittere: Eia te Brixi, eia te Brixi. Credo, cernebant miſerum eminus propinquantem, conſcij quantam illi rabiem ſpiritus ſuſcitaſſent. Nec mora Brixius furibundus irrupit, ibi plenus inſania euomuit in Martinum mille cõuitia. Obiurgatus enim pridie ab eo fuerat, cur, qui nihil unquam ante clericatum, quippe qui in monaſterio ab ipſo Martino nutritus, habuiſſet, equos aleret, mancipia compararet? Nam illo tempore arguebatur à multis, quòd nõ ſolum pueros, ſed etiam puellas ſcitis uultibus coëmiſſet. Quibus rebus infeliciſſimus, inſano felle commotus, & (ut credo) præcipue dæmonum illorum agitatus inſtinctu, Martinum ita agreſſus eſt, ut uix manibus temperaret. Cum quidem ſanctus uultu placido, mente tranquilla infelicis amentiã per mitia uerba cohiberet. Sed ita in eo nequam ſpiritus redundabat, ut ne ſua quidem illi quamuis uana admodũ mens ſubeſſet, trementibus labijs, incertoq; uultu decolor præ furore rotabat uerba peccati, ſe aſſerens ſanctiorem, quippe qui à primis annis in monaſterio inter ſacras eccleſiæ diſciplinas, ipſo Martino educante creuiſſet, Martinum uero à principio, quod ipſe diffiteri non poſſet, militiæ artibus ſorduiſſe, & nunc per inanes ſuperſtitiones, & phantaſmatica uiſionum ridicula prorſus inter deliramenta ſenuiſſe. Hæc cum multa, atque alia etiam, quæ reticere melius eſt, acerbiora uomuiſſet, egreſſus tandem furore ſatiato, quaſi qui ſe penitus uindicaſſet, rapidus ea parte, qua uenerat, recurrebat. Cum interea (credo per Martini orationes, fugatis ab illius corde dæmonibus) reductus in pœnitentiam mox reuertitur, atq; ad Martini ſe genua proſternit, ueniam poſcens fatetur errorẽ, nec ſine

Georg. Vuicelij.

dæmone ſe fuiſſe tandem ſanior confitetur. Non erat apud Martinum labor iſte difficilis, ut ignoſceret ſupplicanti. Tum & ipſi, & nobis omnibus expoſuit, qualiter illum uidiſſet à dæmonibus agitari, ſe conuitijs non moueri, quæ magis illi, à quo eſſent effuſa, nocuiſſent. Exinde cum idem Brixius multis apud eum magniſq́ʒ criminibus perſæpe premeretur, cogi non potuit, ut eum à presbyterio ſummoueret, ne ſuam perſequi uideretur iniuriam, illud ſæpe cōmemorans. Si Chriſtus Iudam paſſus eſt, cur ego non patiar Brixium? Raph. Volater. lib. xiiij. Anthropolog. Frontinus Britius, inquit, præſul Turonenſis, Martino ſucceſſit, cui aliquando aduerſarius fuit diaconus: deinde ſanctitate emicuit, &c. Antho. Sabellic. lib. x. hoc exempli de Brixio deſcribit: Pari infamia perfuſus Brixius Turonenſis antiſtes primo pueri nondum menſtrui uſus eſt teſtimonio, qui Chriſti nomine rogatus, negauit Brixium eſſe patrem, aſcribere prodigioſum affatum æmuli magicæ arti, ardentem prunam pius antiſtes in ſinum collectam per populum impune circumtulit, necʒ id miraculum obſtitit, quo minus dignitate priuaretur, &c.

S. ELISABETH REGINVLA.

Georg. Vuicelij.

HOc optimū ſpolium ex Hungaria retulit eccleſia noſtra Chriſtoq́ʒ ſponſo grata reddidit. Atqʒ ō Hungariam uel hoc uno nomine celeberrimam, quę Germanis nobis talem theſaurum protulit. Hæc demum erat materia, de qua ſibi ſpiritus Domini tam ſanctum templum fabricauit. Fuit hæc Eliſabeth filia regis Hungarici Andreæ, filij Bele Tertij. Mater huius Gertrudis, natione Germana. Mirū uerò dictu, ꝙ intra ipſos pueritiæ annos, præclarum pietatis ſpecimen dederit. Quinquennis etiamdum præluſit ad illud diſciplinæ faſtigium, in quo iam adulta clariſſimis operibus emicuit. A' ludis nugiſq́ʒ puerilibus abſtinuit, & uix quoqʒ aulico animaduertente, paulatim rebus ſerijs âſſueuit, præter ætatis morē. Inerant in puellulę pectuſculo ſcintillę quędam cœleſtis ſpiritus, quibus accenſa, nullis aulæ regiæ uoluptatibus capiebatur. Septennis cœpit eſſe religioſula, quotidie penè templi limina terens, humi proſtrata Deo ſupplicans ad nocturnam obſecrationem uigilans, & delicatis illis manuſculis donariola mendicis obtrudens. Nec ſat habuit, quòd ipſa religioſe Deum coleret, niſi coætaneas etiam ac ſocias puellas hortaretur eò. Inter illas cum eſſet aliquando ducenda chorea, non potuit induci, ut uno plures circuitus faceret. Vnum, inquiens, mundo placando dedi, reliquos honorando Deo intermittam. Quo ſuo exemplo compluſculas à laſciuę ſaltationis conſuetudine auocauit. Iam adultior, quippe nubilis, & principi Duringię Germanorum Ludeuico in uxorem data, morem gerit parentibus, ac demigrat ad nos Teutonas, principis futura coniunx, ut Chriſto, quem habebat ſponſo

chariorem,prolem lętam gigneret. Et ó ſacrum coniugium,in quo pro-
bæ matrona mentis omni orbi tot uirtutibus innotuit. Vitæ ſtatum
mutauit,non affectũ. Hungarica uirgo Dei Opt. Max. ſeruitio mirum
in modum antehac addicta fuit, nunc fœmina Duringica, ultro quàm
credi queat,eidem Deo noſtro, qui eſt benedictus ſuper omnia,totis ui
ribus,tota anima,totoq́ꝫ corde ſeruiuit:nec quid omnium prius habuit,
q̃ꝫ maieſtati tanti regis placere. Saluo matrimonij iure,atqꝫ adeo cõſen
tiente marito,de nocte ad preces ſurgere conſueuit,quam ob rem ſæpe-
numero ſecubuit. Precibus addebat lachrymas, quo penetrantiores eſ-
ſent eæ,diuiniſqꝫ digniores auribus. In publicis rogationibus incedebat
diſcalciata, in ſtationibus inter pauperculos ambiebat locum. Et ipſa ſi-
bi mulctam indixerat,ſicubi foret in quotidiano Dei cultu ſegnior. Cæ-
rum quod ad mundum muliebrem attinet,nulla conditionis etiam infi-
mæ fœmina uilius ueſtita fuit:maxime à uiri obitu. Et illo tam abiecto
ueſtitu,non hypocriticè,ſed euangelicè uſa, hoc ſæculum nequam pude
fecit. Nullus in hoc gynæcio faſtui, aut ornatui illecebroſo locus, nulla
hîc pompæ cura,ceſſarant aulæ leges,exularat amor ſpectaculorum. In
eſu ac potu hac principe fœmina nihil frugalius,nihil moderatius.Quin
ſtudioſe etiam uitauit lautiores cibos, interim plebeis edulijs ueſcens.
Tum uerò magis abhorrebat à conuiuijs opiparis,quoties ſecum repu-
tauit,principes ſubditorum laniatu diteſcere,& pingueſcere ſudore alie-
no. Nec tulit, ut gynæcium ulla aſotiæ & popinationis iſtius aulicæ,
non enim dicam diabolicæ macula infamaretur, nimirum diſciplinæ à
Thraſybulo monacho ſuo traditæ retinentiſſima. Maluit enim mendi-
co monacho, q̃ꝫ diuiti epiſcopo, pietatis magiſtro, ac ergodiocta præ-
ſtrenuo in lubricitate uitæ huius uti. Inedia corpus macerare,egregium
ſemper fuit in eccleſia.Iam ſi quæras,quomodo ſe erga proximum ſuum
geſſerit,in confeſſo eſt,non uixiſſe mulierem,quæ in benefaciendo prę-
cellentior extiterit.Neqꝫ enim temerè mater pauperum uocata eſt. Nu-
dos quoſcunqꝫ uſpiam cõſpexit,texit, atqꝫ id de ſuis interdum ueſtibus,
quoties ad manum nõ erat, unde daret dilectione feruentiſſima mulier.
Exhauſit aliquoties granarium, dum proſpicit famelicis, dum curat, ne
egeant pauperum infantes,deſolatæ uiduæ,ægroti mercenarij. His col-
ligendis extruxit ptochodochium Iſennachi in decliui mõtis cuiuſdam,
ubi arx ſita eſt, à ſpecula nomen ducens. Nam eo in caſtro cum Lodo-
uico principe coniuge ſuo uitam egit. Quo loco paucis ante annis ue-
tus monumentum, uidelicet fontem bonitate celebrem uidimus, quo
Eliſabetham languidorum capita lauiſſe hodie cõſtans ac perpetua fa-
ma eſt apud incolas eius prouinciæ. Nunc inuerſa illic religione,tem-
plum eo loci memoriæ tam piæ principiſſę ſacrum in bouile uerſum eſt.
Huc autem ſolebat frequentiſſime deſcendere, pauperes ſuos reuiſere,
& quod maius eſt in tanta fœmina,ulceroſos Lazaritas lauare, tergere,

 fouere

fouere,ijs inſuper miniſtrare, quando ad menſam accumberēt. Nec ſine dei peculiari diſpēſatione factū eſt, ꝙ maritus huic tam raro uitę generi, hoc eſt,tā firmæ atq; admirandæ uxoris pietati,neq; ſermone,neq; ullo facto reſtitit:ſed reliquit illā ſuo ingenio,nolens in ea ſpiritū extinguere. Annis aliq̄t exactis ꝓfectus eſt princeps Lodouicus in Palæſtinam,ſiue ut illic oraret ad ſepulchrū Dominicū, ſiue ut aduerſus Sarracenos pugnaret,pro focis arisq́; Chriſtiani populi. Verū accidit, ut peregre moreretur.Cuius rei fama ſimulatq; peruaſiſſet ad Vuarteburgenſem aulā, ingens luctus obortus eſt.Quo cōpleto, cœpit innouari tota regionis adminiſtratio. Ilico cooriuntur in Eliſabetham inimici proceres, qui uiuo principe amicos præ ſe tulerant. Ab his infelix uidua caſtro pellitur, non aliter ac ſi fuiſſet ancillarum contemptiſſima.Sic, ſic inquam uerum fit,quod ait Apoſtolus : Omnes qui in Chriſto uiuere uolūt,afflictionē pati oportere. Tum uerò quid eſſe poterat calamitoſius ſancta illa matrona? orba uiro, ſpoliata domo , terrenis exuta bonis paſſim exulabat: & quæ in omnes fuerat munificentiſſima, à nemine tecto etiam recipiebatur. Nec eſt in hunc uſq; diem è uulgi ſermone oblitteratum,quanta cum inhumanitate miſeram tractarint Duringi. Quo factum,ut eam quaſi illinc profligatam aliò concedere oportuerit. Acceſſit ad calamitatem hoc quoq;,quòd præſul Brandenburgenſis auunculus illi renubendum ſuaderet,cum nollet alteri miſceri uiro, dum uiueret, utpote poteſtatem habens propriæ uoluntatis, ſicut Apoſtolus inquit. Tandem conſulente pio Thraſybulo,relictis ingratis ciuibus,et liberis ſuis neceſſario cuidam ad alendum commiſſis, Marpurgum Heſſiæ petijt, ubi, ſi unquam aliàs,pauperum curam cupidiſſime ſuſcepit,conſtructis in hoc ptochodochijs, ut de magnifico templo nihil dicam. Hìc quotidie magis ac magis ſeipſam uicit humilitate, contemptu mundi, amore Dei. Quicquid ſupererat tam de regia dote, quàm de reſiduo aulæ Duringicæ,id omne diſperſit inter egenos. Deo tota dedita noctu diuq́; uigilabat ad obſequium maieſtatis eius, iam altera Maria contemplando, iam altera Martha operando. Ipſa ſuis manibus nunc nebat, nunc ſuebat,non tam parandi uictus, quàm uitandi ocij cauſſa. Nihil erat tam abiectum,exiguumq́; et uulgare,cuius faciendi ipſam puduerit,ſi modo non inhoneſtum erat. Recuſabat audire ab ancillis domina, ut quæ ſuperbam iſtam uſurpationem dominij illicitam putaret Chriſto ſacratis hominibus. Precationes energiticas ac operantes effundere,ſeu iaculari potius ad altiſſimum ſæpe ſolebat , necnon uiſiones uidere. Breuiter ſic geſſit Eliſabeth, ut nihil in ea uel uirgine,uel coniuge,uel uidua deſyderare poſſis, nimirum homo Dei exiſtens omnibus numeris abſoluta. Poſtremo uita ad finem pie ducta, febre corripitur, qua & mortua eſt in Domino, Anno M.CC.XXVI.

Facit huius Eliſabethæ mentionem & Platina Cremonenſis in Gregorio

gorio IX. Legi meretur etiam, quod de hac diua carmine ſcripſit H. Eo-
banus Heſſus, in epiſt. ſanctarum Heroidum. Antho. Sabellicus ſic de
hac heroide ſcribit: Heliſabeth regia domo orta, poſt uiri interitũ, opi-
busq; bene conſumptis, quum palliolo penè lacero amiceretur, omni-
busq; deſpicatiſſima occurreret, temerariæ mulieris occurſu, quam inte-
gra fortuna, benigne iuuerat, fouerátq; multa benignitate, ad terrã deie
cta, cœnoq; reſperſa, non modo non grauiter tulit, ſed ſubridẽs ſtatuit
ſe leniter in pedes: et quòd contemptui fuiſſet ſpectantibus, tacite gauiſa
eſt. Idem Sabellicus de eadem: Heliſabeth, quæ tam humiliter uixit, q̃
clara eſt inter homines & illuſtris, regia fortuna, in qua orta fuerat, aut
lanam carpere ab oratione, aut texere, aut certè aliud ſerio operari, nè
per ocium & quietem ullum ſibi tempus elaberetur, nullam (ut crede-
re æquum eſt) maiorem iacturam arbitrata, q̃ temporis, in quo ſita eſt
uillicationis ratio, quam Euangelica celebrat hiſtoria. Item: Vix mere-
tur hæc quæ fando audierit, aut legerit aliquando ab Eliſabethæ regis
filia abduci ſolitas in ſecretũ domeſticas ancillas, hiſq; herile corpus atro
citer uerberandum præbuiſſe, fuitq; illud haud uno modo proficere,
nam & caſtitatem per hæc tueri, & patientiæ aſſueſcere.

Eliſabethæ huic ſociã par eſt Flacillam Auguſtam, Græcis φιλόπτωχον
dictam, eo ꝙ mendicos tam enixe foueret. Adnectam de hac uerba Ec-
cleſiaſticæ hiſtoriæ. lib. ix. cap. xxxj. Habebat igitur imperator & aliam
utilitatis occaſionẽ, per quam de bonis operibus triumpharet. Cõiunx
enim eius de diuinis legibus eum ſæpius admonebat, ſeipſam tamẽ per-
fecte prius erudiens. Non enim regni faſtigijs eleuata eſt, ſed potius di-
uino amore ſuccenſa. Beneficij namq; magnitudo maiorem ei amorem
benefactoris excitabat. Repente ergo ut uenit ad purpuram, claudorũ
atq; debilium maximam habebat curam, non ſeruis, non alijs miniſtris
utens, ſed per ſeipſam agens, & ad eorũ habitacula ueniens, & unicuiq;
quod opus haberet, præbens. Sic etiã per eccleſiarũ xenodochia diſcur-
rens, ſuis manibus miniſtrabat infirmis, ollas eorũ tergens, ius guſtans,
offerens coclearia, panem frangens, ciboſq; miniſtrans, calices abluens,
& alia cuncta faciens, quæ ſeruis & ancillis mos eſt ſolenniter operari.
Illis autem, qui ei tales res nitebantur prohibere, dicebat: Aurum diſtri-
buere opus imperij eſt: ego aũt pro ipſo imperio hoc opus offero, bona
mihi omnia conferenti. Nam uiro ſuo ſæpe dicebat: Oportet te ſemper
marite cogitare, quid pridem fueris, quid modo ſis. Hæc ſi ſemper cogi-
taueris, ingratus benefactori non eris: ſed imperium, quod ſuſcepiſti, le-
gittime gubernabis, & harum rerum placabis autorem, &c. An nõ hæc
Flacilla & noſtra Iſabella eodem ſpiritu indutæ fuerũt? Quibus rectiſſi-
me adiũxeris Marcellam uiduam, de qua Hieronymus noſter ad Prin-
cipiam uirginem in hunc modum ſcribit: Neq; uerò Marcellam tuam,
imò meam, & ut uerius loquar, noſtram, omniumq; ſanctorum, et pro-

pric Romanæ urbis inclytum decus inſtitutis Rhetorum prędicabo, ut exponam illuſtrem familiam,alti ſanguinis decus,& ſtemmata per proconſules & præfectos prætorio decurrentia. Nihil in illa laudabo , niſi quod proprium eſt,& eo nobilius,ꝙ opibus & nobilitate contempta, facta eſt paupertate et humilitate nobilior.Orba patris morte,uiro q̊ꝗ poſt nuptias ſeptimo menſe priuata eſt, &c̃.

Nec prætercurrere debeo Pulcheriam imperatricem, de qua Nicephorus Græcus hiſtoriographus ſic ꝓdidit:Pulcheria beata & pia dormiuit in Chriſto, quæ multa bona fecit, & omnia ſua pauperibus dereliquit,quæ Martiauus cum multa eſſent,alacriter dedit. Conſtruxit aũt eadem & multa oratoria, domoſꝗ pauperibus ac hoſpitibus, nec non ſepulchra peregrinis ædificauit,inter quæ S. Laurentij martyris templũ conſtruxit. Hæc Nicephorus.

Erat & alia Eliſabeth, dicta Saxonica,ordinis Monachici, ſanctitatis opinione decantata , quæ ſcriptos quoꝗ libros poſt ſe reliquiſſe fertur.Ni fallor,eſt hæc illa Eliſabeth,cuius librum de arcanis uiſionib.D. Iacobus Stapulenſis,Hermæ apoſtolici reuelationi adiũctum, in publicum ędi curauit,quibus etiam additæ ſunt Apocalypſes Vguetini,Roberti,Hildegardis, Mechtildis, &c̃.

Præter has prima omnium Eliſabeth Iudæa uxor ſancti ſacerdotis, & Ioannis Baptiſtę mater, uerbis ampliſſimis prædicanda eſt in omnibus eccleſijs. Huius ſanctiſſimæ matrisfamilias uitam pauculis depinxit S.Lucas Euangeliſta. Mulieres opulentæ auditæ, & facite ſecundũ has tres,unaquæꝗ pro menſura gratiæ ſibi datæ diuinitus.

S. CHRYSOGONVS MARTYR.

Ex Quignonio Ro.

CHryſogonus Diocletiani Imperatoris iuſſu propterea,quod eſſet Chriſtianus,Romę iam biennium uinculis premebatur, ſancta Anaſtaſia ipſi,& multis alijs Chriſtianis alimenta ſuggerente: Quum Diocletianus ex Aquileia Romam ſcripſit, ut cæteris Chriſtianis, qui uincti cuſtodiebantur interfectis, Chryſogonus ad ſe remitteretur.Aquileiam igitur delatus, Cæſari præfecturas & magnos honores ſibi (ſi deos adoraret) pollicenti,reſpondit: Vnum deũ mente colo,ueneror & adoro:iſta deorum ſimulachra, tanꝗ malorum dæmonum thecas execror, & abominor. Tum imperatoris iuſſu ad locũ, cui nomen erat Aquægradatæ,ductus.Ibidem decollatus eſt VIII. Calend.Decembris.Cuius corpus in mare proiectũ, et poſtea in poſſeſſione,quæ dicitur ad Saltum, à Zoilo presbytero inuentum,in domo ſua ſepultum eſt.

De alio quodam Chryſogono legimus etiam, Aquileiæ monacho uidelicet,ad quem S.Hieronymus Epiſtolium ſcripſit.

Anaſtaſia

ANASTASIA CVM SORORIB.

ANaſtaſia Romanæ familiæ, patre ethnico, matre uerò Chriſtiana, catechiſta, ſeu inſtitutore Chryſogono fidem Euangelicam bellè edocta, & agendo & patiendo declarauit, ſe timere deum cœli. Verum ut nonnullis alijs, ita huic quoq; Anaſtaſiæ connubium impar, nec ita ſtabile, ſupplicij occaſio fuit. Nam Publio gentili homini, iubente patre, coniuncta, & nihilo minus officijs Chriſtianę religionis functa honeſtiſſima mulier, ſummũ mariti odium incurrit. Bonum opus operata eſt Anaſtaſia, ob id male tractatur à uiro. Quæris: quidnam operis? Solebat Chryſogonum ſuum, cumq; hoc plures Chriſtianos carceratos inuiſere & paſcere. Puduit Publium impium pijſſimi facinoris huius, nec ferre potuit beneficam uxorem. Conijcit ergo in carcerẽ, quæ carceratis miniſtrarat. Eam uerò in uinculis immaniſſimis cœleſtis pater haudquaquam dereliquit, nec deſeruit. Leguntur epiſtolia Chryſogoni ad Anaſtaſiam, & huius ad illam, quibus alterutrum cum conſolantur in eadem afflictione carceris, tum exhortantur ad patiendũ grauiora. Interea ſorores eius Agapa, Thea, Irena, capite plectũtur, propter cõfeſſionem Chriſti Ieſu. Felices ter, & amplius, animulas, quæ obdurare potuerunt in tanto agone. Publio tandẽ mortuo, liberatur Anaſtaſia carcere, & uictrix iam uehementius ſolito incumbit in bene operandi ſtudiũ. Crux repetitur, fœmina conſtans eſt. Dynaſtes iubet adorare, iubet ſacrificare, Anaſtaſia non facit. Alius tyrannus iubet ſibi dari opes, utpote quas habere uetuiſſet Chriſtus. Illa reſpondente: Ergo ne tibi opulento, & non potius egenis dederim? Commotus ira, Chriſtianam mulierem, continua inedia cruciandam in uincula protruſit. Deiñ ad palam religatæ ignem admouit, & corpus occidit, animam occidere non potuit. Eodem temporis ſpacio alij cõpluſculi è Chriſtianorũ numero uarijs ſupplicijs perimuntur. Inter quos unus alacrior, quum uidiſſet opes ſibi omnes eripi, elata uoce dixiſſe ſcribitur: Heus uiri, quod unum poteſtis auferte hinc, licet hoc quidem per me: tantũmodo Chriſtum Ieſum à me non auferatis. Facta ſunt tempore Diocletiani.

Georg. Vuicelij.

Apud Nicephorum legitur de corpore ſanctæ Anaſtaſiæ, à Sirmio Conſtantinopolim delato, & repoſito in templum eius in porticib. domini. De eodem ibidem habentur hæc uerba: Vaſto incendio Conſtantinopoli facto, Marcianus œconomus aſcendens ſuper tegulas ſanctæ Anaſtaſiæ, tenens Euangelium, orationibus & lachrymis illæſam domum ſeruauit. Hiſtoriæ Tripart. lib. ix. cap. viij. & ix. ſcribit Sozomenus de templo Anaſtaſiæ apud Conſtantinopolim: Nimirum, q ab Anaſtaſi, hoc eſt, à reſurrectione iſto nomine uocitetur. Eo enim loco Orthodoxia tanquã à mortuis reſurrexerit, Arianiſmo deuicto, prætetquàm quòd ibi mortua puerpera, ui catholicæ precationis, reuixit.

Præſen-

PRÆSENTATIO DEIPARÆ VIRGINIS.

Ex Baptiſta Mantuano.

MOs erat antiquis longum ſeruatus in æuum,
Æde puellares annos includere ſacra,
Ætatemq́ deo teneram, primumq́ dicare
Virgineæ florem uitæ, & generare pudoris
Ingenui curam, ſanctosq́ inducere mores.
Mox ubi ueſtitum prima lanugine tempus
Venerat, in thalamos ibant, Hymenæaq́ tecta,
Coniunctæq́ uiris, proli indulgere ſolebant.
Propterea legum memores, & moris auiti,
Venturi Solymam trima cum prole parentes
Deſeruere ſolum, Galileaq́ Nazaret arua
Floribus intextis & odoro gramine cinxit
Virginis ora parens, ſtellatæ lumina frontis
Hærebant cœlo, teneroq́ in pectore clauſum
Numen erat, niueo tunicæ talaris amictu
Albebant humeri, quam circumtextus oliuæ
Laureus ambibat torques, ad colla per imas
In ſtrophium flexis palma ibat frondibus oras,
Matris opus, molliq́ ſinus uariauerat auro.
Ventum erat ad magni templum ſublime Tonantis,
Quò ducunt ter quinq́ gradus de marmore uiuo,
Et iam porrectis curuabat prona lacertis
Serua manus, ſummum ad limen latura puellam,
Cum mox uirgineo conceptum pectore numen
Affluit, & retrahens promptæ ſinuata miniſtræ
Brachia, debilibus plantis, animoq́ uigorem
Addidit, & ſupra ætatem fiducia creuit.
Protulit audaces ſublata Cyclade paſſus
In ſublime uolans uirgo, turbamq́ relinquens.
Sicut ubi multæ uolitant ad littora puppes:
Ocius illa ſubit portum, quę mole minori
Labitur, & melius uelis & remige fertur.
Vertice iam ſummo magni penes atria templi
Stabat, ubi aſcenſu feſſos ſolata parentes
Riſit, & æternum curuato poplite numen
Cum nuribus uenerata pijs, in clauſtra receſſit
Virgineæ ſecreta domus: fleuere parentes,
Cognatæq́ nurus, gemitumq́ dedere miniſtræ,
Quando è conſpectu uultus abitura nitentes
Vertit, & induxit ſublatam in tecta ſacerdos.

Iamq́ uigil primam uirgo perceperat artem,
Aſſiduis ueterum ſtudijs, oracula diuûm
Peruigiliq́ legens cura, Moſemq́, piumq́
Eſaiam, mœſtisq́ uirum qui uerſibus urbem
Plorat, ab ingenio curas, à lumine ſomnus
Sedula pellebat: paruo ſua uota ſacello
Supplicibus palmis narrabat & ore ſupino
Ocia nulla die carpens: nulla ocia nocte.
Cura cibi, ſomniq́ breuis, quæ paſceret artus.
Pauperibus menſis genium fraudabat, & ora,
Et caſtigato tolerans ieiunia uentre.
Carmina diſcebat, ſanctiq́ poëmata regis,
Qui tetricis olim fidibus cantabat ad aras,
Sacraq́ fatidico pſallebat ad orgia cantu.
Quicquid habent ſacræ diuina uolumina legis
Luſtrarat.
Nunc læuam pingebat acu, nunc penſa trahebat
Serica, & immiſſis per Licia pendula filis.
Vela ſacerdotum ſacros texebat in uſus,
Terrenum nihil ore ſonans, incluſa, latensq́
Plena deo pectus, toti gratiſſima cœlo.
Non robuſta nimis, teneros neq́ debilis artus:
Incolumis, morboq́ carens: non mole ſepulti
Corporea ſenſus: crines, caput, ora, ſinusq́,
Brachia, colla, manus, poſtremaq́ membra ligarat
Solerti compage Deus: promptiſſima menti
Ingenioq́ acies, atq́ inſuperabile robur:
Neruoſaq́ animo uires, ſemperq́ uoluntas
Iuſtitiæ, rectiq́ memor, moderamine certo
Diſcordes animæ motus, luxumq́ domabat.

ADOLESCENTIA MARIÆ uirginis.

TVnc igitur Solymas arces, charamq́ reuiſens
Progeniem mater, ſic eſt affata puellam: *Ex codē Vergilio Christiano.*
Nata, meo quondam ſuauiſſima pondera uentri,
Dulce patris ſummi donum: mea ſumma uoluptas:
Poſtq́ parua lares noſtros, & limina nota
Liquiſti, nunq́ ne tuæ te cura parentis,
Vlla ne te patriæ mouit pietatis imago?
Optaſti ne ſinus noſtros intrare? ſenemq́
Cernere, quem longæua grauant iam membra parentē?
Debilitat uires, ſenſus obtundit, amorem

Diluit,& nobis affert obliuia tempus.
Ipſe pater ſacra poſtq́ te clauſimus æde
Quotidie menſes digitis percurrit,& annos.
Hæc duo luſtra putat duo ſæcula: ſuſtinet ęgre
Tam longæ tormenta moræ: iam uidimus,inquit,
Æquæuas Mariæ thalamos intraſſe puellas.
Et quia maiores ætas tua uenit ad annos.
Nam tibi: ni fallor: bis ſeptima uoluitur ætas.
Propterea natosq́ uiro,nobisq́ nepotes,
Cultoresq́ deo debes: ſatis æde morata es
Nata redi, noſtræq́ libens ſuccurre ſenectæ.

ANNÆ MATRI RESPONdet filia Maria.

Thalamum fortaſſe ſubire,
Atq; maritales potero coniungere tædas,
Non poterit maculare meum Venus ulla cubile,
Virgineumq́ decus: cuſtodiet ipſe pudorem,
Qui dedit hæc mihi uota pater, caſtiq́ nitorem
Corporis, & mentem nullum mihi polluet æuum:
Sic ſtat, & immotum tenet hæc ſentententia pectus.

CECILIA VIRGO ET MARTYR.

Georg. Vuicelij.

ROmana hæc & bene nata Cecilia Chriſti Ieſu diſcipula, ſanctum Euangelium in corde geſtans, ad cõfeſſionem oris ſemper geſtijt inter medios idolatras patriæ ſuæ. Hæc deſponſata Valeriano generoſo iuueni, anxie cauit ſibi, ne cum illo commixta inquinaretur, atq; id tuendæ uirginitatis propoſito, pręterq́ quòd à conſortio ethnici coniugis abhorruit, cui haud dubiè præter uoluntatẽ ſuam à parentibus dicata, ſeu uerius adacta fuit, ut dextrę dextram iungeret. Fidem quidem coniugalem ſeruauit ſponſa ſponſo, & eſt ueteri de more domum ducta, ſed à congreſſu atq; contactu mariti pertinaciter abſtinuit: atq; hoc non ſine exorato conſenſu mariti. Exiſtimes renouatũ Ioſephi ac Marię quantumuis rarum exemplum. Talis inquam connubij ueri uirginei occaſione primũ innotuit Romæ, Ceciliam Chriſtianam non eſſe modo, ſed pridem etiam fuiſſe, tametſi diſſimulatius. Etem̃ apparatis perq́ ſplendide nuptijs, ac amicis undiq; gratulãtibus, lętoq́ clamore omnia implentibus, nuces ſpargentibus, ipſa Celilia Chriſtum cogitat. Et ne uideretur inciuilior, ueſtitur holoſericis, callide tegens cilicinum induſiũ, noua Eſther. Atq; ita ſponſa ſæculi cultu exteriore præ ſe fert, interiore diſcipulam Chriſti. Illi enim ſoli conſecrarat cor, quippe potiorem ſui partem. Alia alijs agentibus, cecinit Cecilia apud animum

ſuum

ſuum illud ex octonarijs Dauidicis: Fiat cor meum immaculatum in iu-
ſtificationibus tuis, ut non confundar. Hanc uerò pietatem crebris pre-
cibus, ieiunijsq́ teſtabatur, & munita talibus armis, ſponſum ſub primã
ſtatim noctem efficaci perſuaſione flexit in aſſenſum, inq́ dei metum. Iu-
uenis arcano audito, repente fit alius. Reſtabat, ut plenius edoceretur
Chriſtianę fidei negocium, dein Eccleſiæ lauacro purgaretur. Mittit er-
go nympha nymphium in Chriſto nunc amantiſſimum ad Vrbanum
eo tempore Romanę urbis epiſcopum, huius nominis primo, ut is euan
gelizaret iuueni, ſimul et credentem baptizaret. Quo facto redijt Vale-
rianus Chriſtianus iam, & Ceciliæ non tam coniunx, q̃ frater: Nec ea
res ſine uiſionibus miſticis tranſacta eſt, quibus neophytum confirmari
conueniebat. Non procul abſunt angelici ſpiritus, ubi ad ſpiritalem Ec-
cleſiæ ſtructuram uiui lapides adduntur. Cæterum Valeriano germa-
nus erat, nomine Tiburtius: hunc protinus cœleſtium beneficiorum ac
gaudiorum participem facere cupiens, non quieuit, quoad uſq; ille eidẽ
Chriſto nomen daret. Negociũ dei, urgente ſpiritu, leui opera tranſigi-
tur. Adeſt ꝓperè Tiburtius, audit admirabiles ſermones, iam ex Vale-
riano fratre, iam ex affine Cecilia. Hic uelut è ſuggeſto p̄dicabat̃ in ſce-
leſtiſſimam Romanorum idololatriam, & huius pediſſequam, totius ui
tæ turpitudinem. Quo lolio ex mente catechumeni reuulſo, plantatur
unius dei cognitio, inſeritur Euangelium. De ter ſacra Triade docet Ce
cilia tanta dexteritate, ut à rudiuſculo percontatore omnes ſcrupos exi-
meret. Quemadmodũ, inquit, in una hominis ſapientia tria ſunt, uideli-
cet, ingenium, memoria, intellectus: ſic quoq; in una diuinitatis eſſentia
tria hęc, pater, filius, ſpiritus. Poſt hęc ſpeciatim diſſerit de incarnatione,
natiuitate, cõuerſatione, paſſione, reſurrectione filij, his quidem uerbis:
Vnigenitus Dei Hieroſolymis hoſtiliter uinctus eſt, ut genus humanũ
peccatis obuinctum liberè dimittatur. Benedictus maledicebatur, ut ho
mo maledictus benedicatur, &c̃. In hanc ſententiam multa cõtionatrix
uirgo hinc perorabat: Illinc neophytus frater fratrem ſubdubitantem
adhuc & metuentem uerbis idoneis fulciebat. Nam id temporis ſæuie-
batur paſſim per Italiam in Chriſtianorum corpora. Quapropter Vr-
banus epiſcopus fugitare ſæuitiam, & latitare in cœmiterijs ſemet nimi-
rum ſeruans publicis fratrum ac ſororum commodis. Verbum Dei ca-
pit in auditore. E' cœlis incrementum datur, adeo, ut catechumenus de
cauſſa longe certiſſimus in eiuſmodi uocẽ erumperet: Hæc qui non cre-
dit, pecus ſit oportet. Qua uoce maiorem in modum delectata Cecilia,
opuſculum libauit dulciſſimo leuiro. Quid multis? Ducitur Tiburtius
à Valeriano ad Vrbanũ, à quo initiatur baptiſmi myſterijs. En tibi igi-
tur par Chriſtianorum haud uulgare. Reliquum erat, ut zelotæ bono-
rum operum, cognito redemptori Chriſto Ieſu toto uitæ tempore de-
ſeruirent, ne gratiam in uacuũ accepiſſe uiderentur. Quare cum deo am-

rij palmã aſſumeret, ipſum mũdum eſt cum thalamis execrata. Teſtis eſt Valeriani coniugis & Tiburtij prouocata confeſſio, quos domine angelica manu odoriferis floribus coronaſti. Viros uirgo duxit ad gloriã. Mundus cognouit, quantum ualeat deuotio caſtitatis. Herman. Contractus de his ad eum modum annotat: Aurelij Imper. tempore coronantur Romæ Caliſtus & Vrbanus Papæ, Cecilia uirgo, Tiburtius & Valerianus, Calepodius presbyter, Palmarius conſul cum uxore & filijs, & Simplicius ſenator. Anthonius Sabellicus de S. Cecilia ſic ſcriptum reliquit: Magnum & Ceciliæ uirginis exemplum in hac relatione, quæ Valariano deſponſa, ne in nuptiali quidem ornatu cilicium depoſuit, ſic duobus ſponſis placitura, cœleſti interiore, hoc alteri, qui in terris erat cultu exteriore.

CLEMENS ROM. PONTIFEX.

Clemens patria Romanus de regione Cęlij montis, patre Fauſtino, Domitiani temporibus fuit: qui ab Auguſto nonus Tito ſucceſſit, Neroni aut Caligulę ſimilior, quàm patri Veſpaſiano, aut fratri: moderatior tamen primis annis eſt habitus. Mox in ingentia uitia prorupit, libidinis, deſidiæ, iracundiæ, crudelitatis, quibus criminibus tantùm odij in ſe concitauit, ut penè patris ac fratris nomen aboleuerit. Multos autem ex nobilitate interfecit, plerosq; in exilium miſit, eoq́; in loco trucidari iuſſit. Tantæ uero deſidiæ fuit, ut in cubiculo ſolus muſcas præacuto ſtylo configeret. Vnde quidam prodiens interrogatus: eſſet'ne quiſpiam cum Cæſare? Reſpondit per iocum: Ne muſca quidem. Eo præterea dementiæ & iactantiæ uenit, ut ſe dominũ ac deum uocari, ſcribi, coliq́; iuſſerit. Hic autẽ ſecundus poſt Neronem Chriſtianos perſequitur. Exquiri quoq; quæſtionibus & tormentis genus Dauid inter Iudęos mandauit, conquiſitumq́; funditus perdi ac deleri. Tandem uero diuina ſuperueniente ultione, in palatio à ſuis interficitur, anno imperij decimoquinto. Huius uero cadauer per ueſpiliones delatum ignominioſe ſepelitur. Philix enim in ſuburbano ſuo Latina uia illud funerauit. Clemens autem quartus (ut dixi) tum erat Romæ poſt Petrum epiſcopus. Nam Linus ſecundus eſt habitus, tertius Cletus, tametſi plerięq; Latinorum ſecundum poſt Petrum putauerint Clementem fuiſſe: quod etiam Epiſtola ad Iacobum Hieroſolymitanum epiſcopum planè ſignificat. Simon Petrus ubi finem uitæ ſuæ adeſſe ſenſit, in corona fratrum poſitus, apprehẽſa manu mea, Hunc (inquit) urbis epiſcopum conſtituo, qui mihi in rebus omnibus poſteaq; Romam ueni, comes fuit. Subterfugiebam ego tantum onus: tum ille, tibi tantummodo conſules, populum Dei in fluctibus ambulantẽ deſeres, cum periclitanti ſubuenire poſſis. Verum hic omniũ modeſtiſſimus (ut dixi) Linum & Cletum ſponte ſibi in tanto honore prætulit. Scripſit item

Ex Platina.

Romanæ eccleſiæ nomine ad Corinthios epiſtolam quidẽ perutilẽ, nec characteri epiſtolæ differentẽ, quæ ſub Pauli nomine ad Hebræos fertur. Legitur hæc publicè à nõnullis: Extat & ſecunda eius nomine, quã ueteres nõ adeo ꝓbarũt. Diſputationẽ quoq; Petri et Appionis longo ſermone ab eodem cõſcriptam Euſebius in tertio hiſtoriæ ſuæ uolumine coarguit. Perueniſſe aũt ad hæc uſq; tempora Ioannẽ apoſtolũ conſtat Zebedæi filium Iacobi fratrem. Hic uerò omniũ nouiſſimus Euangeliũ ſcripſit, ac ea confirmauit, quæ à Matthæo, Marco, Luca conſcripta fuerant. Ferunt & id ob eam rem à Iohanne poſtremo factum, quò Ebionitarum dogma conſurgens infringeret, qui aſſerebant & impudenter quidem, Chriſtum ante Mariam nõ fuiſſe: eius enim diuinam naturam Iohannes explicat. Scripſit & alia multa, tum uero Apocalypſim, relegatus à Domitiano in Pathmos inſulam, quo poſtea interempto, & actis eius ob nimiam crudelitatem à ſenatu reſciſſis, imperante Nerua Epheſum rediit: ibiq; uſq; ad Traianum principem conſilio & ſcriptis eccleſias Aſiæ ſuſtentans, ſenio confectus, ſexageſimooctauo poſt paſſionem Chriſti anno in Domino quieuit. Clemens autem pietate, religione, doctrina multos ad fidem Chriſti quotidie traducebat. Quam ob rem P. Tarquinius ſacrorum princeps cum Mamertino urbis præfecto Traianum in Chriſtianos cõcitat. Cuius imperio in inſulam Clemens deportatur, ubi ad duo milia Chriſtianorum ad ſecanda marmora damnatorum inuenit. Dum ibi uero aquæ penuria laboraretur, quam ſexto miliario repetebant, Clemens collem haud longe poſitum conſcendens, agnum uidit, ſub cuius dextro pede fons diuinitus abundantem aquam ſcaturiebat, qua quidem & recreati omnes ſunt, & multi ad fidem Chriſti conuerſi. Hanc ob rem motus Traianus ex ſatellitibus ſuis quoſdam mittit, qui Clementem in mare puoiicerent, alligata ad collum ancora, cuius ſacratiſſimum corpus nõ ita multo pòſt ad littus delatum eſt, atq; eo loci ſepultum extructo templo, uude fons diuinitus emanauerat. Hoc aũt factum narrat XIX. calendas Decembris, anno tertio Traiani principis. Sedem uerò Petri retinens annis nouem, menſibus duobus, diebus decem, & regiones ſeptem notariis diuiſit, qui diligenter res geſtas martyrum ſcriberent: & habitis quoque de more ſacris ordinibus, decembri menſe presbyteros decem, diaconos duos, epiſcopos quindecim creat.

CATHARINA VIRGO ET Martyr.

Ex Romano breuiario.

Catharina uirgo Alexandrina claris natalbius orta, liberalib. diſciplinis ab in eunte ætate, & ſanctis moribus inſtituta, in eã ſanctitatis & doctrinæ magnitudinem euaſit, ut annos nata decem & octo doctiſſimos etiam uiros & grauiſſimos ſuperaret: tanto ſtudio flagrans Chriſtianæ pietatis, ut quum Maxentii ſæuitia multos

Chriſtia-

Chriſtianorum ad ſupplicia & necem abſtrahi animaduerteret, non dubitauerit ipſum adire, eidem'que immanitatem impietatem'que grauiſſimis & doctiſſimis uerbis improperare. Cuius ſapientiam & cõſtantiam demiratus Maxentius aſſeruari eam iubet, & ex uarijs regionibus uiros doctiſſimos conuocari, magno premio propoſito, ſi quis Catharinam conuiciſſet, & à religione Chriſtianorum auertiſſet. Quod longe ſecus euenit. Habita enim longa cum quinquaginta, qui conuenerant, doctiſſimis philoſophis diſputatione, omnes ſuperatos ad Chriſti fidem conuertit, & ſic in fide confirmauit, ut pro ea mori non dubitauerint. Tunc Maxentius ad blanditias conuerſus, magnis pollicitationibus Catharinam aggreditur. Quas cum uirgo repudiaſſet, plumbatis ſcuticis crudeliſſime cæſa in carcerem obſcuriſſimum detruditur, & undecim diebus continuis fame & ſiti cruciata, ad gladiorum rota extrahitur excarnificanda. Rota autem continuo ad ipſius preces confracta & comminuta eſt. Quo miraculo multi ſunt ad Chriſti fidem conuerſi. Sed quum hæc omnia ſupplicia magno animo diuina ope ſuperaſſet, iubente Maxentio, cuius erat obſtinatus animus, capite plectitur ad VII. Calend. Decembris. Eius autem corpus in Sina monte Arabiæ miniſterio angelorum conditum eſt.

DE S. BENNONE EPISCOPO Miſnenſi hiſtoria.

EXcelſus dominus militantem eccleſiam precioſorum lapidum uiuorum ipſi ſummo angulari lapidi Chriſto Ieſu unitorum, ornatiſſima uarietate decoratam, ſtructura mirabili fundare diſpoſuit, atque ab initio uineam ſuam, pijs cultoribus, iuxta ſanctam promiſſionem ſuam uiſitauit, firmauit & auxit, ſic'que ſemper ad illam ſuæ protectionis auxilium multipliciter impartitur, & eandem uineam more ſolito uiſitans uirum fortem ad huius uineæ culturã adduxit, glorioſum ſcilicet confeſſorem B. Bennonem, ſuperno cœtui iamiam indubie ſociatum.

Qui inter cæteros Chriſti athletas, ſuis meritis & exemplis, ipſam ſanctam eccleſiam diuina cooperãte gratia, multipliciter decorauit, præſentis'que temporis caliginẽ, ſuæ lampadis fulgore mirabiliter illuſtrauit. Ipſe enim aduerſus mundum, carnem & dęmonem fortiter dimicauit. Et in odorem altiſſimi currens, copioſam utriuſque ſexus Chriſtifidelium multitudinem ſalubriter poſt ſe traxit, ac uelut effuſam ſuper faciem terræ, religioſam profeſſionis ſuæ generationem dereliquit, ut ad illuminationem gentium celebri memoria tanquam rutilum ſidus, in eccleſiæ firmamamento ſeruaretur.

Siquidem Fredericus Bultenburgenſis, uir nobili loco natus, pater fuit B. Bennonis, quẽ ex Bezela pia eius uxore ſuſceperat. Cum'que in B. Bennone ab ineunte ætate, bona indoles eluceret, Ne illa æqualium ſtudijs malis

dijs malis moribus ac deprauatis opinionibus, ut illa ætas aſſolet corrumperetur: magnopere ſibi prouidendum exiſtimauit. Et eum ut primum ex infantia exceſſit, diuo Bernwardo epiſcopo Hildeſemenſi commendauit & tradidit.

Qui cum negocium ſibi commiſſum attenderet, ut puer ad uirtutem recte informaretur, illum primum ad amorem Dei Opt. Maximiq; induxit. Deinde uerò cum uir prudens intelligeret utile eſſe ſi literę cum uirtute coniungerentur: beatum Bennonem à Bigario bono ſanè uiro & docto, inſtituendum curauit, ſub quo magnos ille progreſſus fecit: quamobrem ineunte iam adoleſcentia, cum ad bene beateq; uiuendum ſatis inſtructus eſſet, monaſticam uitæ rationem ſuſcepit. Monachus itaq; cum eſſet, reiectis uoluptatibus omnem uitæ curſum in uirtute confecit. Quod cum fratres, cum quibus uiuebat, probaſſent, defuncto eorum Abbate, cunctis ferè ſuffragijs Abbatiam ei detulerunt. Verum B. Benno ut erat ab omni ambitione alienus, oblatũ honorem recuſauit: ſed quo ille uehementius recuſabat, eo magis monachorum ſtudia incendebantur. Vrgentes igitur et inſtantes B. Bennonem uel inuitum ad dignitatem rapiunt, quam ipſe tertio pòſt menſe depoſuit, ſeq; ad priſtinam uitam, & bene quidem inſtitutam retulit.

Cœpitq; eum claræ memoriæ Henricus tertius Imperator diligere plurimum, qui cum uideret ſanctiſſimum hominem, ad rempub. bene gerendam natum eſſe, tantum uirum in cœnobij angulis ætatem conſumere paſſus non eſt. Sed cum à fœlicis recordationis Leone papa nono prædeceſſore noſtro, aſſenſum obtinuiſſet, illum magnopere repugnantem, è monaſterio eduxit. Ac ꝑpoſituræ eccleſię Goslareñ. Hildeſemeñ. diœceſis præfecit. In ea uero cum uſq; ad ingraueſcentẽ ætatem, integre caſteq; cõuerſaretur, Canonici eccleſię Miſnenſi, fama eius inducti, uenerandum ſenem, qui tunc LVI. annos natus erat Eccleſiæ ſuæ præeſſe uoluerunt. In qua cum omnia præclare, tum hoc præclariſſime egit, quòd Vandalos de religione Chriſtiana male ſentientes, ex pernicioſo errore eripuit, eoq; traduxit, ut unà cũ catholica eccleſia pari ſtudio fidẽ Chriſtianam tuerentur.

Cumq; iam multis annis beatus præſul, fama, uita, & miraculis, ſuperna dei gratia clarus uixiſſet, tandem ad uitæ curſum fœliciter conſumandum, plenus dierum attigiſſet, uir beatus ægrotare cœpit, & breui futurum ſperans, ut ex hac uita ad ſuperos, quorum conſuetudo dulcis eſt, adq; ęterna migraret. Paulò ante ꝙ̃ moreretur, Canonicos ſuos adhortatus eſt, ut eam charitatẽ, quam nos Chriſtus docuit, ſtudioſe complecterentur: deinde Euchariſtiam, cibum illum diuinum, magna pietate ſuſcepit. Et cum orationes ad Deum Opt. Maximumq; habuiſſet, è uita exceſſit. Et id quidem quadrageſimo Pontificatus ſui anno: poſt Chriſtum autem natum milleſimo centeſimo ſexto.

Plura

PLVRA DE BENNONE, EX Biblioth. Fuldeñ.

SEd ex his omnibus epiſcopis, qui uel damnati fuerant uel depoſiti, unus tantum ſcilicet Benno Miſnenſis epiſcopus uenit ad ſedem Apoſtolicã pro errore ſuo petiturus ueniam, quam & promeruit accipere. Ergo Clemens Papa pœnitentem benigne ſuſcepit & confeſſum pro errore ſuo honorifice tractauit, abeuntemq́ꝫ cum literis Apoſtol. ſedis ad Henrichum Imperatorem miſit, quem & ipſe libenter accipiens correctum dimiſit libere abire in Epiſcopatū ſuum &c.

S. BVRCHARDVS EPISCOPVS Vuirceburgenſis.

BRitannus is natus, in Germaniam ſe contulit ſimulac compeſiſſet, hãc noſtram nationem Euangelio paſſim dare manus. Eo tempore pręfuit Moguntinenſi eccleſiæ S. Bonifacius maximum totius Germaniæ iubar. Ad hunc Burchardus adoleſcens adhuc, tàm uidendum q̃ꝫ audiendum uenit. Mox ille Burchardum diuinat epiſcopum Franciæ futurum, Kiliani ſeu Chiliani ſucceſſorem. Proinde non grauatur Bonifacius cum Burchardo Romam adire, ut illic à pontifice Zacharia confirmationem epiſcopatus huius noui impetraret. Pontifex de rudimentis Chriſtianæ religionis in Germania pro ſolicitudine paſtorali accurrate diſquirit, diuus Bonifacius reſpondet: Euangelij quidem ſementem paſſim inter Barbaros populos germinare, ſed deeſſę operarios aliquot, quorum opera Francia orientalis, in uerbo Dei per Kilianum adnunciato, retineretur. Cæterum nonnullis ſermonibus ultro citroq́ꝫ habitis de cura epiſcopali, deq́ꝫ pauperum neceſſitate ſubleuanda, creatur ſimul & confirmatur Burchardus in Epiſco. Herbipolitanum, ut qui ea cathedra ſit tàm dignus, quàm aptus obeundę ſanctæ functioni. Abeuntes à ſe Zaccharias pontifex religioſiſſimus, his uerbis proſequitur: Ite fratres chariſſimi cooperatores diuini ſeminis, Creſcat fructus ueſtri laboris, nec ualeat inimicus uobis torpentibus in agro dominico ſerere, quod tempore meſſis debeat incendio tradi. Et comitetur uos auxilium diuinæ protectionis, qua Ianitor cœleſtis aulæ defenſus eſt, ne à ſatana ueluti triticum cribaretur. Iam Vuirciburgum ingreſſi ſic excipiuntur à pijs ciuibus: Venite patres, uenite ſerui Dei excelſi, uenite liberatores animarum noſtrarum: Augite diuini uerbi ſemina, à beato Chiliano nobis olim præbita &c̃. Quibus auditis uterq́ꝫ præſul præ gaudio lachrymas fudiſſe memoratur. Ab illo die cœpit Burchardus ſedula meditatione perquirere, qua ratione commiſſas ſibi oues bene paſcere, inq́ꝫ extremo examine ſuperni Iudicis, dominicum Euge promereri poſſet. Hiſtoria ſubiungit nõnihil de S. Chiliani & ſociorum eius corporibus refoſſis, & digniore loco conditis à Burchardo bono paſtore, uero præſule, honorando Heroë.

Georg. Vuicelij.

Hiſtoriæ uerba.

S. VVICBERTVS CONFESSOR.

Georg. Vuicelij.

HVnc haud incelebrem religionis noſtræ uirum Angloſaxonem natione fuiſſe lego, ueniſſe uerò in Germaniam, beneficentiſſimi Bonifacij fama attractum. Quem is, ut rectæ tum fidei tum uitæ uirum, primum in oppidum, cui Friteslar nomen, deín in Ordorff amandauit, non docendi tantum, uerumetiam cœnobitas pie inſtituendi corrigendiúe gratia. Verum mortui in Domino corpus (qua nimirum tempeſtate Saxones paſſim uagabantur, omnia depopulantes) nunc huc nunc illuc tranſportatum eſt. Reſediſſe dicunt in pago Geiſmar, anteq̃ curante Lullo Mogunt. præſule & Albino ſuffraganeo transferretur in ciuitatem Heresfeld: Quo tempore in monaſterio illo celeberr. uixerunt monachi Erneſtus, Batericus & Vuolfus. Multã miracula, hoc eſt, beneficia Dei in ægrotos ferunt apud diui huius Vuicberti cineres in Heresfeldenſi monaſterio facta fuiſſe.

S. BENEDICTVS CHRISTIANISſimus Abbas.

Ex lib. S. Gregorij.

FVit uir uitę uenerabilis, gratia benedictus & nomine, ab ipſo ſuæ pueritiæ tempore cor gerens ſenile. Ætatem quippe moribus tranſiens, nulli uoluptati animum dedit: ſed dum in hac terra adhuc eſſet, quo temporaliter liberè uti potuiſſet, deſpexit iam quaſi aridum mundum cum flore. Qui liberiori genere ex prouincia Mirſiæ exortus, Romę liberalibus literarum ſtudijs traditus fuerat. Sed cum in eis multos ire per abrupta uitiorum cerneret, eum quem quaſi in ingreſſu mundi poſuerat, retraxit pedem, ne ſi quid de ſcientia eius attingeret, ipſe quoq; in immane præcipitium totus iret. Deſpectis itaq; literarum ſtudijs, relicta domo rebusq́; patris, ſoli Deo placere deſiderans, ſanctæ conuerſationis habitum quæſiuit. Receſſit igitur ſcienter neſciens & ſapienter indoctus. Huius ergo omnia geſta non didici: ſed pauca quæ narro, quatuor diſcipulis illius referentibus agnoui: Conſtantino ſcilicet reuerendiſſimo ualde uiro, qui ei in monaſterij regimine ſucceſſit. Valentiniano quoq;, qui annis multis Lateranenſi monaſterio præfuit. Simplicia, qui congregationem illius poſt eum tertius rexit. Honorato etiam, qui nunc adhuc cellæ eius in qua prius conuerſatus fuerat, præeſt.

Hic itaq; cum iam relictis literarum ſtudijs petere deſerta decreuiſſet: nutrix quæ hunc arctius amabat ſola ſecuta eſt. Cumq́; ad locum ueniſſet qui dicitur Enſide, multisq́; honeſtioribus uiris pro charitate ſe illic detinentibus in beati Petri eccleſia demorarentur: prædicta nutrix illius ad purgandum triticum à uicinis mulieribus præſtari ſibi capiſterium petijt, quod ſuper menſam incautè derelictum, caſu accidente fractum eſt, ſic ut in duabus partibus inueniretur diuiſum. Quod mox rediens

nutrix

nutrix illius, ut ita inuenit, uehementiſſime flere cœpit: quia uas quod præſtitum acceperat, fractum uidebat. Benedictus autem religioſus & pius puer cum nutricem ſuam flere conſpiceret, eius dolore compaſſus ablatis ſecũ utriſq; fracti capiſterij partibus, ſeſe cũ lachrymis in orationem dedit: qui ab oratione ſurgens, ita iuxta ſe uas ſanum reperit, ut in eo inueniri fracturæ nulla ueſtigia potuiſſent: moxq; nutricem ſuam blandè cõſolatus, ei ſanum capiſterium reddidit, quod fractum tulerat. Quæ res in eodem loco à cunctis eſt agnita, atque in tanta admiratione habita, ut hoc ipſum capiſterium eius loci incolæ in Eccleſiæ ingreſſu ſuſpenderent, quatenus pręſentes et ſecuturi omnes agnoſcerent, à quanta Benedictus puer conuerſationis gratia perfectione cœpiſſet, quod annis multis illic ante omnium oculos fuit, & uſq; ad hæc Longobardorum tempora ſuper fores eccleſiæ pependit. Sed Benedictus plus appetens mala mundi perpeti, q̃ laudes: & pro deo laboribus fatigari, q̃ uitæ huius fauore extolli, nutricem ſuam occultè fugiens, deſerti loci ſeceſſum petijt, cui Sublacus uócabulum eſt, qui ab Romana urbe XL. ferè milibus diſtans, frigidas atq; perſpicuas emanat aquas: Quæ illic uidelicet aquarum abundantia in extenſo prius loco colligitur: ad extremum uero in amnem deriuantur. Quò dum fugiens pergeret, monachus quidam Romanus nomine, hunc euntem reperit: quò tenderet, requiſiuit. Cuius cum deſiderium cognouiſſet, & ſecretum tenuit, & adiutorium impendit, eiq; ſanctæ cõuerſationis habitum tradidit, & inquantum licuit, miniſtrauit. Vir autem dei ad eundem locum perueniens, in arctiſſimum ſpecum ſe tradidit, & tribus annis, excepto Romano monacho, hominibus ibi incognitus manſit: qui uidelicet Romanus non longe in monaſterio ſub Theodaci patris regula degebat. Sed piè eiuſdem patris ſui oculis furabatur horas, & quem ſibi ad manducandum ſurripere poterat, diebus certis Benedicto panem ferebat. Ad eundem uerò ſpecum à Romani cella iter non erat, quia excelſa deſuper rupes eminebat: ſed ex eadem rupe in longiſſimo fune ligatum Romanus deponere panem conſueuerat, in qua etiam reſti paruum tintinabulum inſeruit, ut ad eius ſonum uir Dei cognoſceret, quando ſibi Romanus panem præberet, quem exigens acciperet. Sed antiquus hoſtis unius charitati inuidens, alterius refectioni, cum quadã die ſubmitti panẽ cõſpiceret, iactauit lapidẽ, & tintinabulũ fregit. Romanus tamen modis congruentibus miniſtrare non deſijt. Cum uerò iam Deus omnipotens & Romanum uellet à labore quieſcere, & Benedicti uitam in exemplum hominibus demonſtrare, ut poſita ſupra candelabrum lucerna clareſceret, quatenus omnibus qui in domo Dei ſunt luceret: cuidam presbytero longius manenti, qui refectionem ſibi in paſchali feſtiuitate parauerat, per uiſum dominus apparere dignatus eſt, dicens: Tu tibi delitias præparas, & ſeruus meus illo in loco fame cruciatur. Qui protinus ſurrexit, atq; in ipſa

ſolennitate paſchali cum alimentis,quæ ſibi parauerat, ad locum tetendit, & uirum Dei per abrupta montium, per concaua uallium, per defoſſa terrarum quæſiuit, eumq́; latere in ſpecu reperit. Cumq́; oratione facta,benedicentes Dominum omnipotentem conſediſſent,poſt dulcia uitæ colloquia is qui aduenerat presbyter dixit: Surge ſumanus cibum, quia hodie paſcha eſt. Cui uir Dei reſpondit, dicens: Scio quia paſcha eſt,quia hodie uidere te merui. Longè quippe ab hominibus poſitus, quia die eodem paſchalis ſolennitas eſſet,ignorabat. Venerabilis autem presbyter rurſus aſſeruit,dicens: Veraciter hodie reſurrectionis Dominicę paſchalis dies eſt,abſtinere tibi minime cõgruit,quia & ego ad hoc miſſus ſum,ut omnipotentis dona Dei pariter ſumamus. Benedicentes igitur Dominum ſumpſerunt cibum. Expleta itaq; refectione & colloquio,ad eccleſiam ſuam presbyter receſſit.Eodem quoq; tempore hunc in ſpecu latitantem etiam paſtores inuenerunt:quem dum ueſtitum pellibus inter fruteta cernerent,aliquã beſtiam eſſe crediderunt:ſed cognoſcentes Dei famulum, eorum multi ad pietatis gratiam à beſtiali mente mutati ſunt.Nomen itaq; eius per uicina loca innotuit cũctis. Factumq́; eſt, ut ex illo iam tempore à multis frequentari cœpiſſet:qui cum ei cibũ afferrent corporis, ab eius ore in ſuo pectore alimenta referebant uitæ.

Reliqua legat pius presbyter apud ipſum Gregorium lib.2.Dialog.

S. CANTVS, CANTIANVS, ET CANTIANILLA martyres Chriſti Ieſu.

Ex S. Ambroſio.

HOdie beatiſſimorum Canti,Cantiani, & Cantianillæ natalis eſt: quàm bene & iocũde tres martyres uno penè uocabulo nuncupantur.Nec mirum,ſi ſimiles ſunt nomine,qui ſunt ſimiles paſſione: Si una eſt illis apud homines appellatio, quibus aqud deum eſt una uocatio. Vniter enim uocati ſunt à domino,non interpoſito tempore aliter & aliter paſſi, ſed omnes eodem ictu pariter martyrium pertulerunt.Quod quidem illis parentiua quadam à Chriſto affectione conceſſum eſt, ut congruerent meritis, qui uocabulis concordabant: & qui erant conſanguinitate fratres, fierent etiam ſanctitate germani:& quorum membra unius corporis ſubſtantia uegetabat,eorum animas eiuſdem fidei confeſſio coronaret. Refert autem de beatis ſupradictis hiſtoria,ꝙ tẽpore paſſionis,cum eos perſecutor inquireret, aſcenſo uehiculo iunctis mulabus eos ſecedere uoluiſſe:& cum non longe ab urbis mœnibus iter agerent, unũ animal de ſubiunctis ſubito corruiſſe, atq; ita illos à perſecutoribus cõprehenſos tentos ad pœnam.Quod factum q̃ glorioſum ſit,& à diuinitate diſpoſitũ,debemus aduertere. Semper enim deus quos eligit,hos uictores ſubuectione ſublimi in aulã regni cœleſtis inducit.Nam ſicut Helias curru applicato quaſi aſcendit ad

cœlum

cœlum,ita & iſti uehiculo admoto ad martyrium peruenerunt: & quadriga ſicut illũ euexit ad requiẽ,ita hos portauit ad gloriam. Et quamuis illa ignea quadriga fuerit,hæc tamen inferior non habenda eſt: quia illa unum geſtauit prophetam, hæc tres martyres ſuſtentauit. Sed dicet aliquis:Glorioſius eſt geſtari quadriga ignea,q̃ terrena. Nec hoc planè defuit ſanctis uiris. Nam ſicut Heliam ignea quadriga portabat, ita & martyres fides ignea iam ferebat. Ferebat, inquã, illos Chriſtus, qui lumẽ eſt,qui ignis eſt,de quo ſcriptũ eſt: Dominus noſter ignis cõſumens eſt. Ergo cum beatos,de quibus loquimur, perſecutor urgeret,uehiculũ conſcenderũt.Qua cauſa? Vt fugerent? Abſit.Non ut fugerent,ſed ut ad martyrium citius peruenirent:non ut latitarent,ſed ut Chriſtianos ſe cunctis tranſeuntibus manifeſtius approbarent.Cæterũ occultius inter plures in ciuitate latere potuerant tutius per diuerſa ſinguli fugæ præſidium cõmendare. At uero ubi quis congregatione habita ſtratis uehiculis,apparatu diſpoſito,per aggerem publicum egreditur, illic non fuga dicenda eſt,ſed profectus eſt. Sancti enim uiri hoc facto uelut in triumphali curru poſiti conteſtabantur, dicentes: Ecce perſecutor,ecce proficiſcimur,ecce præcedimus,quid reſides? quid moraris? Subſequere noſtra ueſtigia. Nolumus enim uideri inuiti ducti ad pœnam, qui præcedere nos profitemur ad gloriam.

NATALIS SANCTORVM MARTYRVM, Octauij,Aduentitij & Solutoris Tauricorum.

CVm omnium ſanctorum martyrum fratres deuotiſſime natalem celebrare debemus,tum pręcipue eorũ ſolennitas tota nobis ueneratione curanda eſt,qui in noſtris domicilijs proprium ſanguinem profuderunt. Nam licet uniuerſi ſancti ubiq; ſint, & omnibus ꝓſint, ſpecialiter illi tamen pro nobis interueniunt,qui & ſupplicia pertulêre pro nobis. Martyr eñ cum patitur, non ſibi tantũ patitur,ſed & ciuibus. Sibi enim patitur ad præmium, ciuibus ad exemplũ. Sibi patitur ad requiem,ciuibus ad ſalutem.Exemplo enim eorum didicimus,Chriſto credere,didicimus contumelijs uitam æternam quęrere, mortẽ didicimus nõ timere. Videte ergo,quid martyribus debeamus, in quo alter tortus eſt, ut alius ſaluaretur:alter carnificẽ ꝑtulit, ut Chriſtum alter agnoſceret: Alter morti addictus eſt, ut alius uita potiretur ęterna:& ad poſtremum ſanctus occiſus eſt, ut peccator euaderet.Beati igitur martyres nec ſibi uixerunt,nec ſibi ſunt mortui. Exemplum enim nobis reliquerũt bene uiuendo cõuerſationis, tolerando fortiter paſſionis. Nam ideo dominus per totũ mundũ diuerſis in locis pati martyres uoluit, ut tanq̃ idonei teſtes nos pręſenti quodã fidei exemplo ſuæ confeſſionis urgerent, ut humana fragilitas, quæ prædicationis dominicæ

Ex S. Ambroſio epiſcopo.

aditu longiore uix credit, uel præſenti oculorum teſtimonio martyrio crederet beatorum. Cuncti igitur martyres deuotiſſime percolendi ſunt: ſed ſpecialiter ij uenerandi ſunt à nobis, quorum reliquias poſſidemus. Illi enim nos orationibus adiuuant: iſti etiam adiuuãt paſſione. Cum his autem nobis familiaritas eſt: ſemper enim nobiſcum ſunt, nobiſcum morantur: hoc eſt, & in corpore nos uiuentes cuſtodiunt, & de corpore recedentes excipiunt. Hic ne peccatorum nos labes aſſumat: ibi ne inferni horror inuadat. Nam ideo hoc à maioribus prouiſum eſt, ut ſanctorum oſſibus noſtra corpora ſociemus, ut dum illos tartarus metuit, nos pœna non tangat: dũ illis Chriſtus illuminat, nobis tenebrarũ caligo diffugiat. Cum ſanctis ergo martyribus quieſcẽtes euadimus inferi tenebras eorum proprijs meritis, attamen conſocij ſanctitate. Ait enim dominus Petro: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non præualerunt ei. Si ergo Apoſtolo et martyri Petro inferni porta nõ præualet, quiſquis ſociatur martyri, tartaro non tenetur. Martyres enim inferni porta non poſſidet, quoniam eos paradiſi regna ſuſcipiunt. Nam uidemus eos utiq; iam regnare. Cernimus enim ab ijs frequenter obſeſſos immundiſſimis dæmonibus homines liberari, ita ut cœleſti medicina & captiua anima de diaboli laqueis eruatur, & ipſe diabolus uinculis igneis alligatus producatur de ſua captiuitate captiuus, ut qui prædam paulò ante cœperat, ipſe ſubdatur in prædam. Hæc & alia potiora mirabilia per ſanctos fieri omnibus notum eſt. Et ideo fratres ueneremur eos in ſęculo, quos defenſores habere poſſumus in futuro. Et ſicut eis oſſibus parentum noſtrorum iungimur, ita & eis fidei imitatione iungamur. In nullo enim ab ipſis ſeparari poterimus, ſi ſociemur illis tam religione, quàm corpore.

INNOCENS MVLIER SEPTIES À carnifice percuſſa.

Ex lib. S. Hieronymi.

SÆpe à me, Innocenti chariſſime, poſtulaſti, ut de eius rei miraculo, quæ noſtra ætate acciderat, non tacerem. Cumq́; ego id uerecunde & uere, ut nunc experior, negarem, meq́; aſſequi poſſe diffiderem: ſiue quia omnis ſermo humanus inferior eſſet laude cœleſti, ſiue quia ocium quaſi quædam ingenij rubigo, paruulam licet facultatem, priſtini ſiccaſſet eloquij. Tu è contrario aſſerebas, in Dei rebus non poſſibilitatem inſpici debere, ſed animũ: neq; poſſe eum uerba deficere, qui credidiſſet in uerbo. Quid igitur faciam? Quod implere non poſſum, negare non audeo. Super onerariam nauẽ rudis uector imponor. Et homo qui necdum ſcalmum in lacu rexi, Euxini maris credor fragoribus. Nunc mihi euaneſcentibus terris, cœlum undiq;, & undiq; pontus: nunc unda tenebris inhorreſcens, & cæca nocte nimborũ ſpumei fluctus caneſcũt. Hortaris, ut tumida malo uela ſuſpendam, ru-

dentes

dentes explicem, clauum regam. Pareo iam iubenti: & quia charitas omnia poteſt, ſpiritu ſancto curſum proſequente confidã, habiturus in utraq; parte ſolatiũ. Si me ad optatos portus æſtus appulerit, gubernator putabor. Si inter aſperos orationis anfractus impolitus ſermo ſubſtiterit, facultatem forſitan requires, uoluntatem certe flagitare non poteris. Igitur Vercellæ Ligurum ciuitas haud procul à radicibus alpium ſita, olim potens, nunc raro eſt habitatore ſemiruta. Hanc cum ex more conſularis inuiſeret, oblatam ſibi quandam mulierculã unà cum adultero, nam hoc crimen maritus impegerat, pœnali carceris horrore circũdedit. Neq; multo pòſt, cum liuidas carnes ungula cruenta pulſaret, & ſulcatis lateribus dolor quæreret ueritatem, infœliciſſimus iuuenis uolens compendio mortis longos cruciatus uitare, dum in ſuum mentitur ſanguinem, accuſauit alienum: ſolusq; omnium miſer, merito iuſſus eſt percuti, qui non reliquit innoxiæ, unde poſſet negare. At uerò mulier ſexu fortior ſuo, cum eculeus corpus extenderet, & ſordidas fœtore carceris manus poſt tergum uincula cohiberent, oculis quos tantum tortor alligare non poterat, ſuſpexit ad cœlum, & uolutis per ora lachrymis: Tu, inquit, teſtis es domine Ieſu, cui occultum nihil eſt, qui es ſcrutator renis & cordis: non ideo me negare uelle, ne peream, ſed ideo mentiri nolle, ne peccem. At tu miſer homo, ſi interire feſtinas, cur duos interimis innocentes? Equidẽ & ipſa cupio mori, cupio inuiſum hoc corpus exuere, ſed non quaſi adultera. Præſto iugulum, micantẽ intrepida excipio mucronem, innocentiam tamen mecum feram. Non moritur, quiſquis uicturus occiditur. Igitur conſularis paſtis cruore luminibus, ut fera, quæ guſtatum ſemel ſanguinẽ ſemper ſitit, duplicari tormenta iubet, & ſæuũ dentibus frendens, ſimilem carnifici minatus eſt pœnam, niſi confiteretur ſexus infirmior, quod nõ poterat robur uirile reticere. Succurre domine Ieſu, ad unum hominẽ tuum complura ſunt inuenta ſupplicia. Crines ligantur ad ſtipitẽ, & toto corpore ad eculeum fortius alligato, uicinus pedibus ignis apponitur, utrunq; latus carnifex fodit, nec papillis dantur induciæ: immota mulier manet, & à dolore corporis ſpiritu ſeparato, dum cõſcientiæ bono fruitur, uetuit circa ſe ſęuire tormenta, iudex crudelis, quaſi ſuperatus attollitur: illa deum deprecatur: ſoluuntur membra cõpagibus: illa oculos ad cœlum tendit, quaſi de cõmuni ſcelere alius confitetur: illa pro confitente negat, & periclitans ipſa, aliũ uendicat periclitãtem. Vna interim uox eſt: Cęde, ure, lacera, non feci. Si dictis tollitur fides, ueniet dies, quę hoc crimen diligenter diſcutiat: habeo iudicem meum. Iam laſſus tortor ſuſpirabat, ingemit: nec erat nouo uulneri locus. Iam uicta ſæuitia, corpus quod laniarat, horrebat. Extemplo ira excitus cõſularis: Quid miramini, inquit, circũſtantes, ſi torqueri mulier mauult, quàm perire? Adulterium certè ſine duobus committi non potuit: & eſſe credibilius reor, noxiam ream negare de ſcelere, quàm innocentem

tem iuuenem confiteri. Pari igitur prolata in utrunque ſententia, damna-
tos carnifex trahit, totus ad ſpectaculum populus effunditur, ut pror-
ſus quaſi migrare ciuitas putaretur, ſtipatis proruens portis turba den-
ſatur. Et quidem miſerrimi iuuenis ad primum ſtatim ictum amputatur
gladio caput, truncumque in ſuo ſanguine uolutatur cadauer. Poſt quam
uero ad fœminam uentum eſt, & flexis in terram poplitibus, ſuper tre-
mentem ceruicem micans eleuatus eſt gladius, & exertam carnifex dexte
ram totis uiribus concitauit, ad primum corporis tactum ſtetit mucro
letalis, & leuiter perſtringens cutem, raſuræ modicæ ſanguinem aſperſit,
imbellem manum percuſſor expauit, & uictam dexteram gladio mar-
ceſcente miratus, in ſecundos impetus torquet. Languidus rurſus in fœ
minam mucro delabitur, & quaſi ferrum eam timeret attingere, circa
ceruicem torpet innoxiam. Itaque furens & anhelans lictor, paludamen-
to in ceruicem retorto, dum totas expedit uires, fibulam quæ chlamy-
dis mordebat oras, in humum excuſſit, ignarusque rei, enſem librabat in
uulnus. En tibi, ait mulier, ex humero aurum ruit: collige multo quæſi-
tum labore, ne pereat. Proh rogo quæ eſt iſta ſecuritas? Impendentem
non timet mortem: lætatur percuſſa, carnifex pallet: oculi gladium non
uidentes, fibulam uident. Et ne parum eſſet, quod non formidabat in-
teritum, præſtat beneficium ſæuienti. Iam igitur & tertius ictus ſacramen
tum fruſtratus erat trinitatis. Iam ſpiculator exterritus & non credens
ferro, mucronem aptabat in iugulum, ut qui ſecare non poterat, ſaltem
premente manu corpori conderetur. O omnibus res inaudita ſæculis.
Ad capulum gladius reflectitur, & uelut dominum ſuum uictus aſpi-
ciens, confeſſus eſt ſe ferire non poſſe. Huc huc mihi trium exempla pue
rorum, qui inter frigidos flammarum globos hymnos ædidere pro fle-
tibus, circa quorum ſararaballa ſanctamque cæſariem, innoxium luſit in-
cendium. Huc beati Danielis reuocetur hiſtoria, iuxta quem adulantibus
candis, prædam ſuam leonum ora timuerunt. Nunc Suſanna nobilis
fide, omnium ſubeat mentibus, quæ iniquo damnata iudicio, ſpiritu ſan
cto puerum replente ſaluata eſt. Ecce non diſpar in utraque miſericordia
domini. Illa liberata per iudicem, ne iret ad gladium: hæc à iudice dam-
ta, abſoluta per gladium eſt. Tandem ergo ad fœminam uindicandam
populus armatur. Omnis ætas, omnis ſexus carnificem fugat, & cœtu
in circulum coëunte exclamat. Non credit penè unuſquiſque quod uidet.
Turbatur tali nuncio urbs propinqua, & tota lictorum turma glome-
ratur. E' quibus medius, ad quem damnatorum cura pertinebat, erum-
pens, et caniciem immundam perfuſo puluere turpans: Quin meum, in-
quit, ô ciues petitis caput? me illi uicarium datis? Si eſtis miſericordes, ſi
clementes eſtis, ſi uultis ſeruare damnatam, innocens certe perire non de
beo. Quo fletu uulgi concuſſus eſt animus, mœſtusque ſe per omnes cor-
por inſinuat, & mirum in modum uolūtate mutata, cum pietatis fuiſſet
quod

quod ante defenderant, pietatis uiſum eſt genus ut paterentur occidi. Nouus igitur enſis, nouus percuſſor apponitur. Stat uictima, Chriſto tantũ fauente munita. Semel percuſſa concutitur, iterum repetita quaſſatur, tertio uulnerata proſternitur. O diuinæ potentiæ ſublimanda maieſtas: quæ prius fuerat quarto percuſſa, nec læſa, ideo poſt paulum uiſa eſt mori, ne pro ea periret innoxius. Clerici quibus id officij erat cruentum linteo cadauer obuoluunt, & foſſam humum lapidibus conſtruentes, ex more tumulum parant. Feſtinato ſol curſu occaſum petit, & miſericordia Domini, celeriore curſu naturæ nox aduenit. Subito fœminę palpitat pectus, & oculis quærentibus lumen, corpus animatur ad uitam. Iam ſpirat, iam uidet, iam ſubleuatur, & loquitur. Iam in illam poteſt uocem erumpere: Dominus auxiliator meus, non timebo quid faciat mihi homo. Anus interim quædam, quæ eccleſiæ ſuſtentabatur opibus, debitum cœlo ſpiritum reddidit, & quaſi de induſtria ordine currente rerum, uicarium tumulo corpus operitur. Dubia adhuc luce, in littore diabolus occurrit, quærit cadauer occiſæ, ſepulchrum ſibi monſtrari petit: uiuere putat, quã mori potuiſſe miratur. Recens à clericis ceſpes oſtenditur, & dudum ſuperiecta humus, cum his uocibus ingeritur flagitanti: Erue ſcilicet oſſa iam condita: Infer nouum ſepulchro bellum, & ſi hoc parum eſt, auibus feriſq; lanianda membra diſcerpe. Septies percuſſa, debet aliquid plus morte perpeti. Tali ergo inuidia carnifice confuſo, clàm domi mulier refocillatur. Et ne forte creber medici ad eccleſiam commeatus ſuſpitionis panderet uiam, cum quibuſdam uirginibus ad ſecretiorem uillulam ſecto crine tranſmittitur. Ibi paulatim uirili habitu ueſte mutata, in cicatricem uulnus obducitur. Et ô uere ius ſummum, ſumma malicia: poſt tanta miracula adhuc ſæuiunt leges. En quo me geſtorum ordo pertraxit. Iam enim ad Euagrij noſtri nomen peruenimus: Cuius ego pro Chriſto laborem, ſi arbitrer à me dici poſſe, non ſapiam: ſi penitus iacere uelim, uoce in gaudium erumpente non poſſim. Quis enim ualeat digno canere præconio, Auxentium Mediolanis incubantem, huius excubijs ſepultum, penè anteq; mortuum? Romanum epiſcopum iam penè factionis laqueis irretitum, & uiciſſe aduerſarios, & non nocuiſſe ſuperatis? Verum hæc ipſe equidem ſpacijs excluſus iniquis prætereo, atq; alijs poſt me memoranda relinquo. Præſentis tantum rei fine contentus ſum. Imperatorem de induſtria adit, precibus fatigat, merito lenit, ſolicitudine promeretur, ut redditam uitæ redderet libertati.

DEDICATIO SEV FESTVM ECCLEſiæ. S. Auguſtini concio.

RECtè feſta Eccleſię colũt, qui ſe eccleſię filios eſſe recognoſcũt. Hæc enim omniũ credentium mater eſt: quæ natos à morte regenerat ad ſalutem. Hæc eſt poſt ſynagogam quidem uo-

bus cōgregata ſapientiā Chriſti, id eſt, poſt carnalia inſtituta gentilium, poſt humanam & animalem doctrinam philoſophorum, accepit intellectum ſalutis, & uitæ inſpexit ſpiritalium membra bonorum, agnouit uerum fabricatorem cœli & terræ, & pontentiſſimum humani generis condidorem, de cuius ſapientia dicitur: Omnia in menſura & pondere & numero conſtituiſti. Vidit & domum quam ædificauerat, id eſt, incarnationem hominis aſſumpti, in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Vidit & cibos menſæ Salomonis, id eſt, illos de quibus dominus dicebat: Meus cibus eſt, ut faciam uoluntatem eius qui me miſit patris. Cibus enim Chriſti eſt ſalus noſtra: reficitur cœleſtibus epulis, profectibus noſtris. Cibus eius ſumus, dum acquiſiti Eccleſiæ in membra eius corpusq́ transimus. Vel cibus eius altaris ſacramenta cœleſtia ſunt, de quibus dicitur: Panem cœli dedit eis: panem angelorum manducauit homo. Vidit & holocauſta eius: orationum ſine dubio ſupplicationumq́ myſteria: & obſtupuit ubi uidit inæſtimabiles diuitias domui ſui. Dixitq́ ad regem: Verus ſermo eſt quem audieram in terra mea ſuper ſermonibus tuis & ſuper ſapientia tua: & nō credebam narrantibus, donec ipſa ueni & uidi occulis meis, & probaui, quòd media pars nunciata mihi non fuiſſet. Maiora ſunt ſapientia & opera tua, quàm rumor quem audiui. Cum ergo peruenerit regina hæc ſiue Eccleſia ſiue quæcunq́ anima ſancta in æternam Hieruſalem, id eſt, uiſionem pacis, & ingreſſa fuerit beatam requiem & gloriam cœleſtium promiſſorum, multò plura & magnificentiora perſpiciet, quàm ei ſunt in hac terrra per ſacra eloquia, per prophetas atq́ apoſtolos nunciata. Nunc enim tanq́ in ſpeculo & in ęnigmate, tunc autem oculis ſuis uidebit, id eſt, facie ad faciem. Tunc beata & illuſtris anima inter ſtupendas remuneratoris ſui conſtituta diuitias, ineffabilibus reginæ huius uerbis uti ad Deum poterit, dicens: Verus eſt ſermo quem audiui in terra mea ſuper ſermonibus tuis: maiora ſunt opera tua quàm rumor quem audiui. Et reuera id quod parat Deus diligentibus ſe, fide non comprehenditur, ſpe non tangitur, charitate non capitur, deſideria & uota tranſgreditur. Aquiri poteſt, æſtimari non poteſt. Habet de perceptione fructū, non habet de ſatietate faſtidium: Ad quæ uos bona perducat, qui uiuit & regnat in ſæcula ſæculorum, Amen.

HYMNVS IN FESTVM CATHOlicæ Eccleſiæ.

Adam de S. Victore.

QVàm dilecta tabernacula
Domini uirtutum: & atria.
Quàm electi architecti,
Tuta ædificia.
Quæ non mouent, imò fouent
Ventus, flumen, pluuia.
Quàm decora fundamenta,
Per concinna ſacramenta
Vmbræ præcurrentia.
Latus Adæ dormientis

Euam fudit, in manentis
Copulæ primordia.
Arca ligno fabricata
Noë ſeruat gubernata
Per mundi diluuium.
Prole ſera tandem fœta
Anus Sara ridet læta
Noſtrum lactans gaudium.
Seruus bibit qui legatur:
Et camelus adaquatur
Ex Rebeccæ hydria.
Hæc in aures & armillas
Aptat ſibi, ut per illas
Viro fiat congrua.
Synagoga ſupplantatur
A' Iacob, dum diuagatur
Nimis freta literæ.
Lippam Liam latent multa:
Quibus uidens Rachel fulta,
Pari nubit fœdere.
In biuio tegens unda,
Germinos parit ex Iuda
Thamar diu uidua.
Hîc Moyſes à puella
Dum ſe lauat, in fiſcilla
Reperitur ſcirpea:
Hîc mas agnus immolatur,
Quo Iſraël ſatiatur:
Tinctus eius ſanguine.
Hîc tranſitur rubens unda,
Ægyptios ſub profunda
Obruens uoragine.
Hîc eſt urna manna plena.
Hîc mandata legis dena,
Sed in arca fœderis,
Hîc ſunt ædis ornamenta.
Hîc Aaron indumenta,
Quæ præcedit poderis.
Hîc Vrias uiduatur.
Berſabeæ ſublimatur,
Sedis conſors regiæ.
Hæc regis uarietate
Veſtis aſtat deauratæ,
Sicut regum filiæ.
Huc uenit auſtri regina,
Salomonis quam diuina
Condit ſapientia.
Hæc eſt nigra ſed formoſa,
Myrrhæ & thuris fumoſa
Virga pigmentaria.
Hæc futura, quæ figura
Obumbrauit, reſerauit
Nobis dies gratiæ.
Iam in lecto cum dilecto
Quieſcamus, pſallimus:
Aſſunt enim nuptiæ,
Quarum tonat initium
In tubis epulantium,
Et finis per pſalterium.
Sponſum millena millia
Vna laudant melodia,
Sine fine dicentia: haleluia.

EX ANTHROPOLOGIA VOLAterrani.

ACHillas Statius Alexandrinus ſcripſit de Leucippo & Clitophonte, aliaq́ꝫ amatoria: poſtea Chriſtianus factus præſul eiuſdem urbis ordinatur, omnimodam deinde hiſtoriam ædidit, aliaq́ꝫ complura.

Hadrianus Martyr ſub Maximiano apud Nicomediam, cuius feſtum vj. Idus Septemb.

Heliodorus præſul Tricenſis, quæ ciuitas eſt Theſſalæ, tempore Theodoſij, ſcripſit græcè Æthiopicam hiſtoriam.

Alius item Heliodorus presbyter, deinde præſul Altinenſis.

Agatho Martyr ſub Decio apud Alexandriam.

Agapetus puer xiiij. annorum apud Preneſte ſub Aureliano prin-cipe paſſus.

Agricola & Vitalis eius ſeruus martyres ſub Maximiano Bono-niæ paſſi & ſepulti à beato Ambroſio, qui eorum corpora diuinitus ei patefacta, in eadem urbe tumulauit, ut ipſe teſtatur.

Alexis Romanus, quē Alexium uocant, filius Euphemiani magni uiri, Honorij Imp. tempore, nobilis adoleſcens, patrisq; unicus, diuino inſtigatus ſpiritu clàm relictis omnibus, atq; etiam uxore, quæ pauló ante ei pacta fuerat, Edeſſam Meſopotaniæ urbem petijt, ubi inter men dicos hominum miſericordia uictitabat: poſt annos uerò xiij. cum Lao-diceam ſe conferre uellet, uento Oſtiæ littus impulſus eſt. Manſit reli-quum uitæ tempus ignotus peregrini habitu ac pauperis in domo pa-terna in Auentino, ubi nobile nunc ipſius cernitur templum &c.

Anſanus Romanus martyr Senenſium patronus.

Anaſtaſius martyr & monachus Perſa genere, tempore Heraclij. Alter item monachus & confeſſor Ro. eccleſię: huius meminit Gregor. iij. Dialogorum

Anſelmus præſul Cantuarienſis, Normādus genere, ac monachus apud Anglos, magna doctrinæ fama t emporibus Paſchalis ij. pontif. & Henrici iij. Imper. circa ſalutis annos M. LVIII. ſcripſit &c.

Anſelmus alius eodem ferè tempore præſul Lucenſis, author ut Matildis Comitiſſa, quæ tunc Lucæ dominabatur, cœnobium S. Bene dicti apud Mantuam ædificaret &c.

Aphrodiſius pręſul Bituricēſis Petri diſcipulus, genere Ægyptius: iacet apud Bituriges.

Arſenius è ſtirpe ſenatoria, Honorij Imper. aulicus, ac beatæ uitæ cupidus, quū diuinitus audiſſet: Fuge, tace, & quieſce, ad cœnobiū pro-perauit relictis omnibus &c. Fuit & alius Arſenius martyr ſub Decio.

Artemius præfectus cum Candida uxore & Paulina filia, marty-res ſub Adriano, iacent in uia Aurelia. Hic Marcellinum priſbyterum & Petrum exorciſtam in carcere cuſtodiebat, à quibus & ipſe Chri-ſtianus factus, iugulatus poſtremo eſt, uxor autem & filia lapidibus obrutæ.

B.

Baſſus martyr ſub Decio, patria Nicenus, clauis ferreis confixus.

Baſſianus martyr Syracuſ. ſub Claudio.

Bibiana uirgo Romana & martyr ſub Iuliano, quę unà cum paren tibus martyrū corpora tumulabat: ſepulta apud Palatium Lucianium.

Beda natione Anglicus, ob uitæ modeſtiam Venerabilis cogno-mentum adeptus: claruit ſub Ioanne ſexto pontifice. Cum Sarraceni ex

Aphrica ſoluentes Hiſpaniam inuaſerunt: ex quo Beda literis principes ad eam recuperandam ſollicitauit: Græcè latineq́ue eruditus fuiſſe traditur. Scripſit in Actus Apoſtolorũ: in Lucam: ædidit & librum de temporibus, & Homilias quibus Gallici ſacerdotes frequenter utuntur. Fratres habuit Strabonem & Aymonem doctos etiam uiros, quorum alter homilias quaſdam non ineruditas, alter in Geneſim ſcripſit. Depoſitum Bedæ Genuæ uiſitur.

Bernardus abbas inter Burgundos nobili ortus genere anno ferè uigeſimo ſecundo ætatis ſub abbate Stephano qui tertius fuerat in cœnobio Ciſtertienſi: paulo ante inſtituto, unà cum xxx. ſocijs monachũ profeſſus, doctrinæ, uitæq́ue laudatæ fama adeo profecit, ut Claraeuellenſi cœnobio tunc primum Roberti uiri illuſtris impenſa conſtructo, prępoſitus ſit: Cui annos triginta ſex pręfuit. Plura reliquit ſcripta: cõmentarios in Cantica: Conſyderationes diuinæ contemplationis ad Eugenium pontificem. Vnde pontificij muneris ratio ducatur: Varias quoq; epiſtolas, ſermones &c̃.

Bonifacij uiri ſancti plures: primus Romanus apud Tharſum Aglaes diuitis uiduæ res procurabat, cum qua rem habebat, ebrietate cæteris moribus infamis. Factus repente alius: martyrium ſub Diocletiano ſubijt: relatusq́ue deinde à ſeruis Romam, eiq́ue templum in Auentino dicatum, quod & Alexio poſtea commune fuit. Alius Britannicus natione, præſul Moguntinus apud Phriſios: & ipſe martyr, quòd iuſſu Stephani II. Pont. Pipinum Caroli patrem in regem oleo ſacro perunxerit. Alius præſul Carthaginenſis Zenone imperante. Alius præſul Ferentinas: ambo confeſſores. Quintus item martyr Boſnenſis, Othonis tertij conſanguineus.

Bonus presbyter Romanus ſimul cum Fauſto & Mauro diaconis Romæ ſub Valeriano paſſus; ſepulti omnes in uia Latina.

C.

Caſſius præſul Narnienſis tempore Totilę, cui occurrens animum placauit, ne ciuibus noceret. Meminit huius Gregorius iij. Dialog.

Caſſianus martyr apud forum Cornelij, ubi & iacet, & quo uenerat peregrinationis gratia, è Brixina urbe Germaniæ, cuius erat ciuis & præſul: quumq́ue foro Cornelij doceret, iuſſu Iuliani, qui prohibuerat Chriſtianos docere, ſtilis diſcipulorum confoſſus eſt. Alius Caſſianus monachus, tempore Honorij ab hæretic. Hieroſoly. eiectus Maſſiliam uenit, ubi duo condidit cœnobia: Scripſit.

Caſſiodorus Rauennas præceptor Theodorici regis Gothorum, primum ſenator, deinde monachus factus, nonnullos ſcripſit Pſalmorum locos apertius &c̃. Extant & eius epiſtolæ ad Theodoricum.

Celſus puer Gallicus ix. annorum, unà cum Nazario apud Mediolanum martyr ſub Nerone.

Cyrilli duo, alter Alexandrinus præſul, qui ſcripſit contra Iulian. alter Hieroſolymitanus, ſępe expulſus & receptus tempore Theodoſij.

Cyriaci duo, alter diaconus cum Smaragdo, Largo & Siſinnio, Marcello ſedente, ſub Diocletiano paſſi: qui Saturninum iam ſenem ad fodiendam arenam pro thermis damnatum, opera iuuarent. Sepulti in uia Salaria, translati in Oſtienſem &c. Alter Cyriacus ſiue Quiriacus præſul Hieroſolymitanus, ſub Iuliano paſſus, deinde translatus Anconam. Is enim Iudas fuit, qui cum Helena Chriſti crucem repperit.

Cyrinus Romanus cum Baſilide & Nabore ſub Dioclet. paſſus.

Claudij martyres vij. diuerſis in locis fuere, inter quos Claudius tribunus cum Hilaria uxore & filijs Mauro & Iaſone, ac militibus lxx. à Chryſante & Daria inſtructus in fide, quibus ille cuſtos adhibitus, à Numeriano Imperat. fuerat, ſepulti in uia Salaria. Numerantur etiam tres Claudij apud Petrum de Natalibus.

Criſpinus & Criſpinianus ex urbe Roma Sueſſionem in Galliam profecti, peregrinationis gratia ex arte ſua ſutoria calceis pauperes iuuabant, multosq́ ad fidem deducebant. Sub Maximiano deinde interfecti, templum etiam apud poſteros in eadem urbe meruerunt.

Chriſtophorus genere Iudæus, patria Cananæus: cum eſſet ingenti corpore ac nobilis, dominum quæritabat ſupremum. Cumq́ diabolo humana ſpecie deceptus ſeruiſſet, animaduertit quòd Saluatoris ille imaginem expaueſceret: quapropter Chriſto ueluti maiori deinceps ſeruiuit, cuius cauſa ad fluuium quendam humeris peregrinos tranſuehebat, inter quos & Chriſtus pueri ſpecie fuit. Tandem & ipſe adfectus martyrio occubuit.

Dionyſij Areopag. ſocius Ruſticus & Eleutherius: Suidas conſentit illum eſſe, quem nos.

Euphroſyna apud Alexandriam uirgo nobilis: nuptias aufugit in quoddam cœnobium ubi pater degebat: ingnota habitu uirili, in quo perſeuerauit uſq; ad extremum, annos uidelicet xxxvj. In morte tantum ſe patri manifeſtauit, quæ ſe Smaragdum appellabat. Altera uirgo Romana & martyr in Domicilla dicitur. Aliam quoque uirginem ac martyrē noſtri tradunt ex hac ſtirpe fuiſſe, Domitiani ex ſorore neptem ac Aurelio Flauij Clementis Domitiani fratris filio pactam: quæ à Nereo & Archileo eunuchis & cuſtodibus eius Petri diſcipuli ad fidem ſimul et uirginitatem ſeruandam deducta eſt, & à Clemente presbytero abluta: quare de eunuchis ſuppliciū ſumptum, ipſa in Pontiam inſulam miſſa: demum à uiro Terracinam reuocata, per Theodoram & Euphroſynam collectaneas nullo modo auerti potuit: ſed illæ potius ad fidem ab ea conuerſæ, ex quo omnes in uno cubiculo atq; eadē urbe crematæ.

Donatus grammaticus præceptor diui Hieronymi, ſcripſit artem quæ in manibus extat puerorum, quanq́ in epitomen redactam. Commentarios

mentarios item in Terentium & Virgilium ædidit. Donatus à quo Donatiani ſub Conſtante & Conſtantino principibus, aſſeuerabat à noſtris ſcripturas in perſecutione ethnicis traditas, totamq́ue penè Aphricem ac Iudæam ſua perſuaſione decepit: reliquit ſcripta ad ſuam ſectam facientia. Hieronymus.

Donatus item martyr præſul Arretinus, ſub Iuliano principe: quē parentibus ob fidem interfectis ipſe Arretinum aufugit unà cum Hilariano monacho uiro ſancto, ſimulq́ue ſecuri percuſſus, atque in eodem loco ſepultus eſt. Sunt & plures alij huius nominis martyres.

Numerat unà ad ſupplicium ſub Nerone, Dorotheam, Euphemiam, Teclam & Eraſinam uirgines.

Hiacynthus & Protus eunuchi Eugeniæ filiæ Philippi præfecti, ſub Maximiano martyres, cum ea ſepulti in cœmiterio Priſcillæ. Alter iugulatus apud Terracinam.

Ianuarius præſul Beneuentanus, martyr ſub Dioclet. unà cum Acacio, Deſyderio, Proculo & Feſto ſocijs, apud urbem Puteolos.

Hippolitus Romanus martyr, diſcipulus Laurentij, ſub Decio principe, ductus extra portam Tiburtinam, & equis indomitis alligatus atque diſcerptus, primi Hippoliti fatū felicius ac ſanctius imitatus eſt.

Iphigenia uirgo ſancta, filia regis Ægypti prædicatur, ab Apoſtolo Matthæo facta Chriſtiana, quæ cœnobium Virginum inſtituit.

Iulia comes Eulaliæ martyris, ſub præſide Daciano capite truncata apud Barcinonem. Item alia Iulia martyr. Item tres.

Iuſtinas duas martyres uirgines. Altera Patauina genere & nomine, Vitiliani regis filia, à S. Prodocino præſule Patauino Chriſtiana facta: deinde ſub Maximiano gladio transfixa. Cuius Paduæ uenerabile templum & eius nomine congregatio. Altera Antiochena gladio etiam petita, unà cum Cypriano præſule Antiocheno, Romam deinde translata. poſtremò Placentiam, ubi nunc requieſcit.

Longinus miles ſimul cum Megiſto & Aceſto ad Chriſti fidem inductus à Paulo Apoſtolo ad ſupplicium proficiſcente. Ante hunc dicitur & ex militibus unus extitiſſe, qui Ieſum crucifixum haſta percuſſit, & ob ſigna & prodigia ſubſecuta Chriſtianus factus, poſtremo martyr. Habeo autorem qui dicat hoc nomen ab illius officio græce uocatum fuiſſe, ob hæc uerba, ἀλλ᾽ εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξε. qui pro Lonche, id eſt, haſta Longinum putent dictum. Hic eſt quem Mantuæ ſepultum eſſe dicunt, quo ſanguinem ille dominicum ex humo delectum tulerat.

Lucianus presbyter & martyr, Apoſtolorū diſcipulus, in Galliam unà cum Dionyſio miſſus, & ab eodem Beluacenſis præſul factus. Lucianus alter uir diſertiſſimus, presbyter Antiochenus, ſcriptor &c.

Marcia uirgo & martyr cum Ruffino apud Syracuſas. Alia apud Nicomediam cum plurimis alijs.

Martini

Martini martyres plures, unus apud Atinam ciuitatem ſimul cum Nicandro, ubi etiam quieſcit, ſub Diocletiano. Alius cum Aquilino & Gemino in Aphrica in perſecutione Vandalica. Alius præſul Terdo-nenſis ſub Adriano.

Martiana uirgo & martyr ſub Diocletiano apud Cæſaream.

Martiales plures martyres &c.

Margarita uirgo Antiochena in patria ſub Olibrio præfecto poſt multa ſupplicia, capite truncatur, annorum xv. ibidemq́ ſepulta.

Menius præſul Catalaunenſis, à Petro inſtitutus, & cum Dionyſio in Galliam miſſus.

Menas uir Ægyptius & martyr ſub Diocletiano in Phrygiæ partibus, ubi ſub Agricolaö duce merebat

Modeſtus & Amonius infantes martyres Alexandriæ ſub Diocletiano.

Pantaleon apud Nicomediam patriam ſub Maximiano martyr, Chriſtianus ab Hermolao presbytero Nicomedienſe factus.

Patricius præſul apud Scotos, regem Scotorum ad fidem reduxit.

Petronilla Petri Apoſtoli filia uirgo, Romæ deceſſit & iacet. Huic febricitanti, cur non ſuccurreret, ſicut alijs, interrogatus Petrus, reſpondit: Hoc ei præſtare.

Pudens ſenator Rom. ſub Anthonino Imperatore à Pio pontifice cum tota domo Chriſtianus factus. Filios habuit Pudentianam, Praxedem, & Nouatum, omnes inter ſanctos unà cum patre relatos. Hæ ſorores poſt mortem parentum ex eorum facultatibus ſanctis miniſtrabant, martyres ſepeliebant &c.

Lucretia Chriſtiana, uirgo Hiſpana & martyr apud Emeritam Hiſpaniæ ciuitatem ſub præſide Datiano Maximiani tempore paſſa eſt.

Romanus nomine ac patria, arte miles, à Laurentio deductus ad fidem, quem in cuſtodia iuſſu Imperatoris Decij ſeruabat, martyr & ipſe ſub eodem: ſepultus in agri Verani crypta.

Rufinus & Valerius martyres apud Sueſſiones ſub Maximiano.

Rufina & Secunda uirgines, patre Aſterio, & matre Aurelia, martyres ſub Valeriano.

Sabinus martyr ac præſul apud Aſſiſium unà cum Exuperantio & Marcello diaconis ſub Diocletiano.

Symphoroſa uxor Getulij martyris, filios Tibure ſub Adriano martyres læta conſpexit, ſtipitibus per membra uarijs modis transfixos, quorum nomina Creſcens, Iulianus, Nemeſius, Primitius, Iuſtinus, Stacteus, Eugenius: Sepulti uia Tiburtina ix. ab urbe miliario. Parem filiorum numerum Felicitas Romana matrona in hac palma ſub Anthonino uidit: Ianuarium, Felicem, Philippum, Syluanum, Alexandrium, Vitalem, Martialem, uarijs necatos ſupplicijs. Syluanus etiam de alta

crepidine præcipitatus, quos paulopoſt mater etiã martyrio ſecuta eſt. Sepulti Romæ omnes. Idem quoque Dormientium numerus legitur fuiſſe Maximianus, Malchus, Martinianus, Dionyſius, Ioannes, Serapion & Conſtantius. Hi namq; ſocij apud Epheſum Parthenius & Calocerus, eunuchi Tryphoniæ uxoris Decij Imperatoris, martyres ſub eodem principe.

Saturninus martyr ſub Maximiano, damnatus ad extruendas thermas Diocletianas, fodiendamq; arenam.

Tecla uirgo & martyr apud Iconium ſub Nerone, Pauli Apoſtoli diſcipula.

Theodulus martyr, qui Imp. Iuliano ſub Amachio præfecto minoris Aſiæ paſſus eſt. Quem dicunt illud, dum ureretur pronunciaſſe: Volue igitur ſi uis, deguſtare iam coctum. Hæc Suidas.

Thryphon, Reſpicius, & Nympha uirgo in Saxonia ſub Decio martyres. Prior enim anſeres paſcebat, cuius exemplo Reſpicius tribunus militum, & deinde Nympha ueſtalis permoti ſunt. Tryphonia uxor ipſius Decij ponitur & in hac palma.

Valerij ſancti uiri, duo præſules non prætereundi: alter Cæſaraugustanus & ciuis & epiſcopus, Maximiani tempore ſub Datiano præſide, unà cum Vincentio martyre captus. Alter præſul Hipponenſis fuit, cui ſucceſſit Auguſtinus. Eſt & Valeria uirgo & martyr in Aphrica cum Cornelia item uirgine. Altera Valeria martyr uxor S. Vitalis.

Valerianus præſul in Aphrica martyr ſub Genſerico rege.

Victoria uirgo Trebulana & martyr in patria ſub Decio.

Vrſitinus martyr apud Rauennam ſub Nerone.

Sophia mater fœliciſs. tres filias, Fidem, Spem & Charitatem ſub Adriano pro Chriſti nomine iugulatas alacriter uidit ſepeliuitq; xviij. ab urbe miliario. Iacob Perganeñ ſcribit uocatas eas græcè, Elpis, Piſis, Agape: Et uult templũ Sophię Conſtãtinopoli uocatũ ab hac Sophia.

Simon puer Tridentinus ſub Sixto iiij. die Veneris à Iudæis clàm comprehenſus, et omnibus cruciatibus prius adfectus, demum cruci affixus eſt. Ex quo templum ei ueluti martyri dicatum.

Syluanus Troadis præſul Maximiani tempore Rhetor, ab initio Troili Sophiſtę diſcipulus, Chriſtianus uitã monachi dilexit & c. li. xix.

VLTIMVS MVNDI dies.

Ex Lactãtio Firmiano.

IMminente iam temporum concluſione, propheta magnus mittetur à Deo, qui conuertat homines ad Dei agnitionem, & accipiat poteſtatem mirabilia faciendi. Vbicunq; non audierint eum homines claudet cœlum, & abſtinebit hymbres, & aquam conuertet in ſanguinem, & cruciabit illos ſiti ac fame. Et quicunq; conabitur

bitur eum lædere, procedit ignis de ore eius, atq; comburet illum. His prodigijs atq; uirtutibus conuertet multos ad Dei cultum: peractisq; operibus eius alter rex orietur ex Syria malo ſpiritu genitus, euerſor ac proditor generis humani: qui reliquias illius prioris mali cum ipſo ſimul deleat. Hic pugnabit aduerſus prophetam Dei, & uincet, & interficiet eum, & inſepultum iacere patietur. Sed poſt diem tertium euiuiſcet, atque inſpectantibus & mirantibus cunctis rapietur in coelum. Rex uerò ille deterrimus erit quidem & ipſe, ſed mendaciorum propheta, & ſeipſum conſtituet ac uocabit deum, & ſe coli iubebit ut Dei filium. Et dabitur ei poteſtas, ut faciat ſigna & prodigia: quibus uiſis irretiat homines ut adorent eum. Iubebit ignem deſcendere de cœlo, & ſolem à ſuis curſibus ſtare, & imaginem loqui, & fient hæc ſub uerbo eius: quibus miraculis etiam ſapientium plurimi allicientur ab eo. Tunc eruere Dei templum conabitur, & iuſtum populum perſequetur, et erit preſſura & contricio, qualis nunq; fuit à principio mundi. Quicunq; crediderint atq; acceſſerint ei, ſignabũtur ab eo tanq; pecudes. Qui autem recuſauerint notam eius, aut in montes fugient, aut comprehenſi exquiſitis cruciatibus necabuntur. Idem iuſtos homines obuoluet libris prophetarum atque ita cremabit: & dabitur ei deſolare orbem terræ menſibus XLII. Id erit tempus, quo iuſtitia proijcietur, & innocentia odio erit, quo mali bonos hoſtiliter prædabuntur. Non lex, aut ordo, aut militiæ diſciplina ſeruabitur. Non canos quiſquam reuerebitur. Non officium pietatis agnoſcet. Non ſexus aut infantiæ miſerebitur. Confundentur omnia, & miſcebuntur, contra fas, cõtra iura naturæ. Ita quaſi uno communi grauiq; latrocinio terra uniuerſa uaſtabitur. Cum hęc ita erunt, tunc iuſti & ſectatores ueritatis ſegregabunt ſe à malis, & fugient in ſolitudines. Quo audito ipſius rex inflammatus ira uenit cum exercitu magno, & admotis omnibus copijs circundabit montem in quo iuſti morabuntur, ut eos comprehendat. Illi uerò ubi ſe clauſos undiq; atque obſeſſos uiderint, exclamabunt ad Deum uoce magna, & auxilium cœleſte implorabunt, & exaudiet eos Deus, & mittet regem magnum de cœlo, qui eos eripiat & liberet, omnesq; impios ferro igni diſperdat. Oppreſſi igitur in orbe terræ cum ad deſtruendam immenſarũ uirium tyrannidem humanæ opes defecerint (ſiquidem capto mundo cum magnis latronum exercitibus incubabit) diuino auxilio tanta illa calamitas indigebit. Commotus igitur Deus & acipiti periculo, & miſeranda comploratione iuſtorum mittet protinus liberatorem. Tunc aperietur cœlum medium intempeſta nocte & tenebroſa, ut orbe toto lumen deſcendentis Dei tanq; fulgor appareat: quod Sibylla his uerſibus locuta eſt: Cum uenerit ignis, erunt tenebræ in media nocte obſcura. Hæc eſt nox, quę à nobis propter aduentum regis ac Dei noſtri peruigil celebratur, cuius noctis duplex eſt ratio: quòd in ea uitam tum recipit cum paſ

 ſus eſt,

ſus eſt, & poſtea orbis terræ regnum recepturus eſt. Hic eſt enim libera tor & iudex, & ultor, & rex, & Deus, quem nos Chriſtum uocamus, qui priuſq; deſcendat, hoc ſignum dabit: Cadet repente gladius è cœlo, ut ſciant iuſti ducem. Cadet repente gladius è cœlo, irruet in homines terror cœleſtis. Vnde ſanctæ militiæ deſcenſurum & deſcendet comi- tantibus angelis in medium terræ, & præcedet eum flamma inextingui- bilis, & uirtus angelorũ tradet in manus iuſtorum multitudinem illam, qui montem circumſederit, & concidetur ab hora tertia uſq; ad ueſpe- rum, & fluet ſanguis more torrentis, deletiſq; omnibus copijs, impius ſolus effugiet, & peribit ab eo uirtus ſua. Hic eſt autem, qui appellatur Antichriſtus: ſed ipſe Chriſtum mentietur & contra uerum dimicabit, & uictus effugiet, & bellum ſæpe renouabit, & ſæpe uincetur: donec quarto prælio confectis omnibus impijs debellatus & captus tandem ſcelerum ſuorum luet pœnas. Sed & cæteri principes & tyranni, qui contriuerunt orbem, ſimul cum eo uincti adducentur ad regem, & in- crepabit eos & coarguet. Et exprobrabit his facinora ipſorum, & dam nabit eos ac meritis cruciatibus tradet. Sic extincta malitia et impietate compreſſa, requieſcet orbis, qui per tot ſęcula ſubiectus errori ac ſceleri, nefandam pertulit ſeruitutem. Non colentur ulterius dij manufacti, ſed à templis & puluinaribus ſuis deturbata ſimulachra igni dabuntur, & cum donis ſuis mirabilibus ardebunt: quod etiam Sibylla cum prophe- tis congruens, futurum eſſe prædixit. Conterent autem ſimulachra ho- mines & diuitias omnes. Erythrea quoq; idem ſpopondit. Opera aũt deorum humanis manibus facta exurentur. Poſt aperientur inferi, & reſurgent mortui, de quibus iudicium magnum ipſe idem rex ac Deus faciet, cui ſummus Pater & iudicandi & regnandi dabit maximam po- teſtatem, de quo iudicio ac regno apud Erythream Sibyllam ſi inueni- tur in græco eloquio. Cum autem dies iſte finem fatalem acceperit, & ad mortales iudicium immortalis Dei uenerit, ueniet ſuper homines magnum iudicium & initium. Deinde apud aliam: Tartareum autem chaos tunc oſtendet dehiſcens terra. Venient autem ad tribunal Dei res omnes. Et alio loco penes eandem: Cœlum uoluens terræ latebras aperiam, & tunc leuabo mortuos, fatum ſoluens & ſtimulum mortis: poſteaq; in iudicium ducam iudicans piorum atq; impiorum uitam ui- rorum. Nec tamen uniuerſi tunc à Deo iudicabuntur, ſed hi tantum, qui ſunt in Dei religione uerſati. Nam qui Deum nõ agnouerunt, quo- niam ſententia de his in abſolutionem ferri non poteſt, iam iudicati dam natiq; ſunt: ſanctis literis conteſtantibus, non reſurrecturos eſſe impios ad iudicium. Iudicabuntur ergo qui Deum ſcierunt, & facinora eorum in mala opera cum bonis collata ponderabuntur, ut ſi plura & grauia fuerint bona iuſtaq;, dentur ad uitam beatam: Si autem mala ſuperaue- rint, condemnentur ad pœnam, &c.

EX LIB. III. ALCIMI AVITI de diuina ſententia.

VLtima cum mundi ſenium conſumpſerit ætás,
Cumq́ repentinus percuſſerit omnia fulgor
Cœlorum, clangente tuba, qua nuncius ante
Iudicis aduentum concuſſit, terreat orbem.
Tunc cum ſynceros paſtor diſcreuerit agnos,
Hedis diſparibus diuerſa in parte locatis
Per medium dirimente chao, quod fluctibus implet
Sulphureis, uoluens undoſa incendia gurges,
Flammarum ſtagnante lacu, quo feruida quondam
Dicitur attracto nubes Sodomitica nimbo
Guttatim ſparſum fudiſſe in crimina fulmen.
Cum plueret nox terra focos, cœloq́ caduco
Aëra per calidum ſtillarent undiq́ mortes,
Taliter ignifero miſſa de fonte gehennæ
Fluxerunt triſtes aliena in ſæcula riui.
At quos terribili iudex decreuerit hora,
Viuere poſt mortem pœnaq́ ardere perenni
Subtrahet optato grauior ſententia læto:
Cumq́ foret melius diſperſis corpora membris
Carpere perpetuum dura ſub morte ſoporem,
Inuitos tamen urna mouet, quis ſola uoluntas
Rurſus poſſe mori, ſenſuq́ carere dolendi.
Sed ſic accipiet feruentis flamma camini
Ambuſtura ſuas ut nunquam finiat eſcas.

EXHORTATIO D. FRANCISCI Pici Mirandulani ad Imperatorem Maximilianum aduerſus Mahometiſtas, ſiue Turcas.

QVotquot collegit uitiorum Roma cloacas, *Ex Stauroſticho.*
Aſſyrium Tyberi cum iam admiſiſſet orantem
Mox proprijs opib. ꝓprijs ruitura ſub armis,
Iam dudum excipiunt, inſultant Maurus & Afer
Ægyptus, Libyæ ſubſannat, Thracia ridet,
Nec fidei monitis auſcultant, uincimur aiunt,
Colluuies ſcelerum, uitiorum fœtida nubes
Hinc illuc pridem migrauit, perfida turba
In Chriſtum laxant impune repagula, nobis
Non impune datum, ſi Chriſtum lingua laceſſat

Virginis & nomen,nobis non ſpernitur almæ,
Sed nec ſacra Dei nobis,nec templa,nec aræ
Venduntur dominis quo tandem cernimus uſq;
Inſultare canes? purgemus noxia,rectum
Firmemus,noſtris opus eſt indicere bellum
Moribus imprimis.mox bella inferre prophanis,
Scilicet incaſſum patiemur myſtica cœlo
Delabi, aut ueteres tantum effudiſſe cruoris
Sacratæ fidei proceres? aut deniq; Chriſti
Nil nobis prodeſſe necem patiemur amaram?
Subiectos populos compeſcas inclyte Cæſar
A' uitijs neq; enim tantas regnator Olympi
Virtutes & opes tibi contulit,ut tibi tantum
Prodeſſent,cœlſæ rariſſima munera dextræ,
Dona recognoſcas fortis cœleſtia Cæſar
Sopitam turbis ſacrato pollice barbam
Vellere ne pigeat, tua ſunt hæc munia Cæſar
Stringere conſtantis fidei pro legibus enſem,
Inſcultaq; cruce infidos Maomethis alumnos
Pellere,quæ tibi ſunt iam tradita deſine Cæſar
Alter ut inſumat,te contemnente,miniſtri
Chriſto non deſunt,reges,ne tempora deſunt
Vt mores abigat ſathana impellente nefaſtos,
Et crucis imperium longe lateq; propaget.

Stulte quid eſt mundus, mortis niſi cauſa futuræ?
En ruit in uitijs, en perit ille ſuis.

1. Ioan. 2.
Mundus tranſit, & concupiſcentia eius: Qui aũt facit uoluntatem Dei, manet in æternum.